Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu
New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005,Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta 1
Marka 69
Luuka 111
Yuhanna 180
Golle Nelaaɓe 233
Romankooɓe 298
1 Korintunkooɓe 327
2 Korintunkooɓe 354
Galaatiyankooɓe 372
Efeesunkooɓe 382
Filipiyankooɓe 392
Koloosiyankooɓe 399
1 Tesaloniikiyankooɓe 406
2 Tesaloniikiyankooɓe 412
1 Timote 416
2 Timote 424
Titus 430
Filemon 433
Ibaraninkooɓe 435
Yaakuuba 457
1 Piyeer 464
2 Piyeer 472
1 Yuhanna 477
2 Yuhanna 484
3 Yuhanna 485
Yahuuda 486
Ɓanngingol 489

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Matta

Haala dammbe Iisaa

1 Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii
Ibarahiima, annii:

2 Ibarahiima rimi Isiyaaka,
Isiyaaka rimi Yaakuuba,
Yaakuuba rimi Yahuuda e miŋiraaɓe mum,
3 Yahuuda rimi Fares e Sera, ɓee ngoni ɓe o rimdi e Tamara,
Fares rimi Hisuruuna,
Hisuruuna rimi Aram,
4 Aram rimi Aminadaabu,
Aminadaabu rimi Nasuuna,
Nasuuna rimi Salmon,
5 Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,
Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,
Obed rimi Yessa,
6 Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo
ɗalaaɗo Uriya,
7 Suleymaana rimi Robo'am,
Robo'am rimi Abiya,
Abiya rimi Asa,
8 Asa rimi Yusafat,
Yusafat rimi Yoram,
Yoram rimi Ujiya,
9 Ujiya rimi Yotam,
Yotam rimi Akas,
Akas rimi Hejekiya,
10 Hejekiya rimi Manaasa,
Manaasa rimi Amon,
Amon rimi Yusiya,
11 Yusiya rimi Yekuniya e miŋiraaɓe mum.
Ɗum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooɓe konaa so
naɓiraa Baabila ndee.

12 Caggal ɓe konaama ɓe naɓaama Baabila,
Yekuniya rimi Salaatiyel,
Salaatiyel rimi Jorobaabel,
13 Jorobaabel rimi Abihuda,
Abihuda rimi Eliyakim,
Eliyakim rimi Ajora,

14 Ajora rimi Sadok,
Sadok rimi Akim,
Akim rimi Eliyuda,
15 Eliyuda rimi Eliyaajaru,
Eliyaajaru rimi Mattan,
Mattan rimi Yaakuuba,
16 Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,
Mariyama woni inna Iisaa noddirteeɗo Almasiihu oo.

17 No dammbe ɗee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu

18 No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaaɗo Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniiɗo waɗi mo cowiiɗo.
19 Yuusufu cabbuɗo mo oo yo neɗɗo pooccitiiɗo, ana waɲi hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka.
20 Nde o miili ɗum ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko ley koyɗol, wii mo:
—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniiɗo iwi.
21 O riman ɓiɗɗo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en ɗii.
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
23 «Surba oo ɓaman reedu,
rima ɓiɗɗo gorko,
oon inndirte Immaanuwel.»*
Maanaa innde ndee yo: «Laamɗo ana wondi e meeɗen».
24 Nde Yuusufu fini ndee, waɗiri no malaa'ika Joomiraaɗo oo wiirunoo ɗum nii. O ɓami Mariyama,
25 kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓiɗɗo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

1 Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

---

* **1:23** Esaaya 7.14

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaaɗo jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.
3 Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɲum e Urusali-imankooɓe fuu.
4 O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii ɗum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahu-uda mawɗe ɗee.
Sabi ardotooɗo iwan e maa,
garoowo durde Israa'iilankooɓe, yimɓe am.»*
7 E ley ɗum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe wakkati mo hoodere ndee ɓanngi oo. Ɓeen pam-mini mo.
8 Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:
—Njehee, kumpitoyo-ɗon kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla miɗo yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.
9-10 Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe yaade. Nde nde yottii ɗo cukalel ngel woni ɗoo ndee, nde darii.
11 Ɓe naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Ɓe korfii, ɓe cujidani ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel kaŋŋe e gowe e ɗacce uurooje biyeteeɗe miiri.
12 Caggal ɗum, Laamɗo daalii ɓe ley koyɗol pati ɓe mbirfitoo to Hirudus, ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suuɗoyaade Misira

13 Nde ɓe mbitti ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e Yuusufu ley koyɗol, wii ɗum:
—Imma, ɓam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-ɗaa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara ɗum.
14 Yuusufu immii jemma, naɓi cukalel ngel e inna maggel Misira.
15 O heddii ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi noddii ɓiyam gonɗo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaaɓe Baytilaama

* **2:6** Mika 5.1 † **2:15** Hosee'a 11.1

16 Nde Hirudus faami jom'en annde ɓee njammbike ɗum
ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaaɓe worɓe Baytilaama e
ɗakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa heɓuɓe duuɓi ɗiɗi.
O waɗi ɗum hakke ɲalaaɗe ɗe jom'en annde ɓee ndokki mo
tayoral mum ɗee.
17 Ɗum tabitirii haala ka Laamɗo yottiniri annabi Yeremiya
kaa nde oon wii:
18 «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kaɲum e bojji e boytaali:
Ɗum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.
O jaɓaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraaɗo wari e
Yuusufu to Misira too ley koyɗol,
20 wii ɗum:
—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila,
sabi yiɗunooɓe warde suka oo ɓee maayii.
21 Yuusufu immii, naɓti cukalel ngel e inna mum leydi
Israa'iila.
22 Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus
laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley ɗum,
Laamɗo jeertini mo ley koyɗol, o yehi leydi Galili,
23 o hoɗoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non ɗum
laatorii so ɗum tabintini ko annabaaɓe ɓee mbiinoo koo: «O
wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

1 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima ɓanngi. Omo
ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:
2 —Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.
3 Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Kaddungal Yaayaa yo caɲiraangal leeɓi ngelooba, omo hu-
mii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde.
5 Yimɓe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo
Urdun fuu, ngari e makko.
6 Eɓe njaadira luutti maɓɓe, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima
ley maayo Urdun.
7 Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewɓe ana ngara faa
lootee lootogal batisima ndee, o wii ɗum'en:

‡ **2:18** ***Rahiilu*** woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § **2:18** Yeremiya 31.15 * **3:3** Esaaya 40.3

—Ɓiɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal.
9 Pati miilee e ɓerɗe mon: «Minen, min taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi miɗo wiya on: Laamɗo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe Ibarahiima!
10 Jooni, jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.
11 Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kaɲum ɓuri kam baawɗe, mi fotaa fay soccude paɗe makko. Kanko, Ruuhu Ceniiɗo e yiite o batisirta on.
12 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɲamri makko ley beembal, kaa ɲaande ndee o duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

13 Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota ɗum lootogal batisima.
14 Kaa Yaayaa ujii, wii mo:
—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Walaa baasi, jaɓu ngaɗaa non, sabi hono non kaan-ɗen hiɓɓinirde ko dartii fuu.
Nden, o jaɓi.
16 Iisaa lootaa tan, yeeŋi iwde e ndiyam ɗam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamɗo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko.
17 Ɗon daande iwri dow kammu, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 E oon wakkati, Ruuhu Ceniiɗo naɓi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo.
2 Iisaa ɲaamaali faa waɗi balɗe capanɗe nay jemma e ɲalooma. Caggal ɗum, o yolbi.
3 Nii, Ceytotooɗo oo ɓattitii mo, wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, yamir ɗee kaaye laatoo ɲaamdu.
4 Kaa o jaabii oon, o wii:
—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata, ko neɗɗo wuurdata dee, haala fuu ka Laamɗo haali.»*

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3

5 Caggal ɗum, Ibiliisa naɓi mo Urusaliima ngeenndi ceni-
indi ndii, darni mo dow leŋŋe-leŋŋe Suudu Dewal Mawndu,
6 wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi. Sabi ana
winndii: «Laamɗo yamiran malaa'ika'en mum njaɓɓite pati
koyngal maa gaaɲo e haayre.»†
7 Oon wii mo:
—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo
maa.»‡
8 Kasen Ibiliisa naɓi mo dow waamnde haayre toownde
sanne, holli mo laamuuji aduna ɗii fuu e darja mum'en,
9 wii mo:
—Mi hokkete ɗum ɗoo fuu so tawii a sujidanii kam.
10 Oon wii mo:
—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamɗo Joomi-
raaɗo maa tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa
rewde.»§
11 Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari
e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golleeji mum ley Galili

12 Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii
Galili.
13 O eggi Nasaraatu, o hoɗoyi Kafarnahum e daande
weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɲum e Naftali,
14 yalla ana tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi
Esaaya kaa nde oon wii:
15 «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonɗe dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,
e Galili hoɗorde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe:
16 Leɲol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.
Wuurɓe e ley leydi maayde niɓɓundi,
fooyre yaaynani ɗum'en.»*
17 Gila nden, Iisaa fuɗɗi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

18 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii
worɓe ɗiɗon miɲiraaɗo e mawniraaɗo, Simon noddirteeɗo
Piyeer e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu
nduu, yo awooɓe.
19 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
20 Ɗon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.

---

† **4:6** Jabuura 91.11-12 ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16 § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13 * **4:16** Esaaya 8.23—9.1

21 O yehi yeeso, o yii kasen rimdaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓiɓɓe
Jebede, Yaakuuba e miɲum Yuhanna ana ley laana. Kamɓe
e baam maɓɓe Jebede, eɓe moyyintina bubbi maɓɓe. O noddi
ɓe.
22 Ɗon e ɗon ɓe njoppi laana kaa e baam maɓɓe fuu, ɓe
njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

23 Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuuɗi
baajorɗi maɓɓe, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu
Laamɗo oo, kasen omo sellina sii ɲawuuji e ellaaji fuu.
24 Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo wadda-
nee sii ɲawɓe fuu, laddaaɓe e kirikiraaɓe, kaɲum e wooyɓe, o
sellini ɗum'en.
25 Jamaa keewɗo sanne jokki e makko iwruɗo Galili e leydi
ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo
Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

1 Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o ŋabbi dow waamnde
haayre, o jooɗii ton. Taalibaaɓe makko ɓee ngari e makko,
2 o fuɗɗi waajaade ɓe, o wii:

Haala mbelko'aaku

3 —Been annditinɓe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamɗo oo!
4 Been woyooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamɗo waaltinan ɓerɗe mum'en!
5 Been leyɗinkiniiɓe, mbelii hoore,
sabi ɓe keɓan leydi ndi Laamɗo fodani ɓe ndii!
6 Been yolbuɓe fooccitaare so ɗomɗi ɗum, mbelii hoore,
sabi ɓe kaaran ɓe ɗomɗitan!
7 Been yurmotooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamɗo yurmoto ɓe!
8 Been laaɓuɓe ɓerɗe, mbelii hoore,
sabi ɓe njiyan Laamɗo!
9 Been waddooɓe jam, mbelii hoore,
sabi ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo!
10 Been torraaɓe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamɗo oo!
11 On mbelii hoore so yimɓe njennii on, torrii on, kappii on
sii boneeji fuu saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on
dow kammu. Sabi hono non annabaaɓe adiiɓe on ɓee torri-
raa.

Haala lamɗam e fooyre

13 —Onon ngoni lamɗam aduna oo. Kaa so lamɗam ŋoottii
lammude, koɗum lamminta ɗum? Ɗam nafataa fay huunde!
Ko ɗam waawi waɗeede tan, tippeede sella, yimɓe njaɓɓa
ɗam.
14 Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure ɲiɓaande dow
waamnde haayre waawaa ɲooɓude.
15 Fay gooto huɓɓataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko
waɗata dee, sinndan ka, ka yaaynana gonɗo e suudu nduu
fuu.
16 Hono non fooyre mooɗon haani yaaynirde yeeso yimɓe,
yalla eɓe njiya golleeji lobbi ɗi ngaɗaton ɗii, ɓe njetta Baabi-
raaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

17 —Pati cikkee mi garɗo ittude Sariya binndaaɗo ley
Tawreeta naa ley dewte annabaaɓe oo. Mi waraali ittude mo,
mi garɗo hiɓɓinde mo.
18 Miɗo haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana
keddii, wanaa toɓɓel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa
nde fuu tabiti.
19 Ɗum nee, boofuɗo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje ɗee,
so janngini woɓɓe faa ngaɗa non, laatoto ɓurɗo famɗude e
Laamu Laamɗo. Kaa neɗɗo fuu jokkuɗo sariya oo, so janngini
woɓɓe ngaɗa non, laatoto mawɗo e Laamu Laamɗo.
20 Sabi miɗo wiya on: so on ɓuraali dunkee'en Sariya e
Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamɗo abada.

Haala tikkere

21 —On nanii njaatiraaɓe meeɗen ɓee mbiyanooma: «Pati
ɲaaɗu hoore, ɲaaɗuɗo hoore fuu, ana haandi e sareede.»*
22 Miin noo miɗo wiya on: tikkanɗo sakiike mum fuu, ana
haandi e sareede. Oon biiɗo sakiike mum «Meereejo» darnete
yeeso sariya ɓurɗo fuu naawde. Kasen neɗɗo fuu biiɗo mo
«Nuykaaɗo» ana haandi e naatude yiite jahannama.
23 Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-ɗaa, a
miccitike ɗon e ɗon sakiike maa ana jogani maa metti,
24 yoppu ɗon sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e
sakiike maa oo tafon, so keɓaa wartude cakko-ɗaa.
25 So won gullaniiɗo ma saabe ɲamaande, oɗon njaada
sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade mooɗon yottaade,
pati o waɗe e juuɗe caroowo, oon waɗe e junngo kayboowo
kasu, nden kaa, udde-ɗaa e kasu.
26 Miɗo haalane goonga: abada a yaltataa so a yoɓaali ko
ndewete-ɗaa koo faa laaɓa.

Haala jeenu

27 —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»†

---

* **5:21** Pergu 20.13 † **5:27** Pergu 20.14

28 Miin noo miɗo wiya on: yeewruɗo debbo janano muuyo
fuu, jeenii e ley ɓernde mum.
29 Ndennoo, so yitere maa ɲaamere luuttinte, sol nde
tippo-ɗaa nde to woɗɗi! Mbaasaa salndu maa wooturu ɓuri
moyyande ma diina caldi maa ɗii fuu mbedee e jahannama.
30 So junngo maa ɲaamo luuttinte, tayu ngo tippo-ɗaa ngo
to woɗɗi: mbaasaa salndu maa wooturu ɓuri moyyande ma
diina caldi maa ɗii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

31 —Wiyanooma kasen: «Ceerɗo jom suudu mum fuu, yo
hokku ɗum talkuru ceergal.»‡
32 Miin noo miɗo wiya on: ceerɗo jom suudu mum tawee
oon jeenaali, so o ɓamoyaama, gorko arano oo waɗii mo e
jeenu. Neɗɗo fuu ɓamɗo debbo ceeraaɗo, kaɲum duu jeenii.

Haala hunoore

33 —On nanii kasen, njaatiraaɓe meeɗen mbiyanooma: «Pati
fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraaɗo.»§
34 Miin noo miɗo wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree
kammu, sabi ɗum yo jooɗorgal Laamɗo,
35 naa leydi, sabi ɗum yo njaaɓirdi koyɗe makko, naa
Urusaliima, sabi ɗum yo ngeenndi Kaananke mawɗo oo.
36 Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde
naa ɓawlinde fay leeɓol mayre gootol.
37 Mbiyaa «Mi waɗan» naa «Mi waɗataa», ɗum tan heyii. Ko
ɓeydii hen fuu, e Bonɗo oo iwi.

Haala yoɓtagol

38 —On nanii wiyanooma: «Yitere yoɓirtee yitere, ɲiinde
yoɓirtee ɲiinde.»*
39 Miin noo miɗo wiya on: pati njoɓtee gaɗuɗo on ko boni.
So won piiɗo ma banaawo bannge ɲaamo, accu ɗum fiye
bannge goɗɗo oo duu.
40 So won gullaniiɗo ma faa teeta forgo maa, accu ɗum naɓa
dolloke oo duu.
41 So won tilsinɗo ma roondaade donngal yaadu kilo-
omeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereeji ɗiɗi.
42 So won ɲaagiiɗo ma, hokku ɗum, so won ndaarduɗo ma
luɓal, pati haɗu ɗum.

Haala yiɗugol konnee'en

43 —On nanii wiyanooma: «Njiɗaa tanaa maa, mbaɲaa gaɲo
maa.»
44 Miin noo miɗo wiya on: njiɗee konnee'en mooɗon, kasen
duu nduwanee torrooɓe on,

‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1 § **5:33** Limooje 30.3 * **5:38** Lewinkooɓe 24.20

45 yalla oɗon laatoo ɓiɓɓe Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow
kammu oo. Sabi no o fuɗinirta naange makko e bonɓe nii,
hono non o fuɗinirta nge e moyyuɓe, kasen duu no o toɓinirta
e fooccitiiɓe nii, hono non o toɓinirta e ooɲiiɓe.
46 So yiɗuɓe on tan njiɗaton, mbarjaari hendi keɓaton hen?
Fay duwaaɲe'en ɓee ana ngaɗira non!
47 So sakiraaɓe mooɗon tan njowtaton, koɗum seenndi on e
woɓɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngaɗira non!
48 Ndennoo, laatee hiɓɓuɓe, hono no Baabiraaɗo mooɗon
gonɗo dow kammu oo laatorii kiɓɓuɗo nii.

6

Haala sadaka

1 —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So
on ngaɗii ɗum, on keɓataa mbarjaari to Baabiraaɗo mooɗon
gonɗo dow kammu oo.
2 Ndennoo, so aɗa itta sadaka, pati waɗu dillere faa yimɓe
njiye, hono no naafigi'en ɓee ngaɗata ley cuuɗi baajordi,
kaɲum e laawi nii. Eɓe ngaɗa non yalla yimɓe ana mana ɓe.
Miɗo haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa
timmi.
3 Kaa aan, so aɗa itta sadaka, pati nano maa annda ko
ɲaamo maa waɗata,
4 yalla sadaka maa oo ana heddoo ley cuucuukka. Nden
Baabiraaɗo maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yoɓete.

Haala duwaawu

5 —So oɗon nduwoo, pati ngaɗee no naafigi'en nii: ɓeen
ana njiɗi duworaade darnde ley cuuɗi baajordi, kaɲum e
hakkunde ɗati celi, yalla yimɓe fuu ana njiya ɗum'en. Miɗo
haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi.
6 Kaa aan, nde nduwoto-ɗaa fuu, naatu ley suudu maa,
uddaa damal, ɲaago-ɗaa Baabiraaɗo maa e cuucuukka. Nden,
Baabiraaɗo maa jiyoowo ko suuɗii oo, yoɓete.
7 So oɗon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa
nafaa hono no heeferɓe ɓee nii: eɓe miili Laamɗo jaabanto
ɓe so ɓe kebbinii haala.
8 Pati ɲemmbee ɓe, sabi Baabiraaɗo mooɗon ana anndi ko
kaaje-ɗon gila on ɲaagaaki mo.
9 Nii kaan-ɗon duworaade:
Baabiraaɗo amen gonɗo dow kammu,
yo innde maa teddine.
10 Yo Laamu maa war.
Yo muuyɗe maa ngaɗe dow leydi no ngaɗiraa dow kammu nii.
11 Hokku min hannde ɲaamdu heyooru min.
12 Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii tooɲuɓe min nii.

13 Pati accu min ceytee,
hisin min e Bondo oo.
[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*
14 Ndennoo, so on njaafiima tooɲuɓe on, Baabiraado moodon
gondo dow kammu oo duu yaafoto on.
15 Kaa so on njaafataako tooɲuɓe on, Baabiraado moodon oo
duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

16 —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en ɓee nii:
ɓeen ŋornoto, yalla yimɓe fuu ana anndita ɓe hoorɓe. Mido
haalana on goonga: ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi.
17 Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa
18 pati yimɓe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiy-
ataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo
ko ngad-daa e cuucuukka, kaɲum yoɓete.

Haala jawdi dow kammu

19 —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e nguduu mbonnata,
do wuyɓe kelata baafe so ngujja.
20 Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa,
wanaa mooyu wanaa nguduu, do wuyɓe kelataa baafe sako
ngujja.
21 Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

22 —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi
maa fuu pooynan.
23 Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. Ndennoo, so
fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

24 —Fay gooto waawaa gollande halfaaɓe didon, sabi naa
joomum waɲii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii
e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande
Laamdo e jawdi.
25 Ɗum nee, mido wiya on: pati cuŋlee e nguurndam mon
ko ɲaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cuŋlanee ko
ɓoornoto-don. Tama nguurndam ɓuraa nguure? Tama caldi
ɓuraa koltal?
26 Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di
mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo
ana ɲammina di. Onon nee, on ɓuraa pooli teentilaade naa?
27 Homo e mon waawi ɓeydude e baldde mum fay ɲalooma
gooto kammari sugulla mum?

---

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji ɓurdi fuu ɓooyde dii.

28 Ko wadi so odon cuŋlana kaddule? Yeewee piindiiji ley
ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa.
29 Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu
paroraaki no gootel e majji nii.
30 So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa
hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on
faa ɓura nii, onon famduɓe hoolaare!
31 Ndennoo, pati cuŋlee faa mbiyon: «Kodum ɲaamaten?
Kodum njaraten? Kodum ɓoornoto-den?»
32 Sabi dee kulle fuu heeferɓe tan ndaarata dum. Kaa Baabi-
raado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e
majjum dum fuu.
33 Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kaɲum e fooccitaare
makko ndee. Ko heddii koo fuu, on ɓeydante dum.
34 Ndennoo, pati cuŋlanee janngo, sabi janngo suŋlanan
hoore mum. Ɲalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ɲiŋondiral

1 —Pati ɲiŋee, yalla odon mbaasa ɲiŋeede.
2 Sabi hono no ɲiŋirton woɓɓe nii, nii ɲiŋirte-don. Kasen duu
ko etiranton woɓɓe koo, dum etirante-don.
3 Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee
aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee?
4 Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi
ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal
woni e ley nde maa ndee?
5 Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden
jiile maa laaɓata, faa keɓaa no ittiraa kudol gonngol e yitere
sakiike maa ngol.
6 Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di
ŋata on. Pati caakee ɲaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di
njaɓɓan de.

No Laamdo hokkirta ɲaagiido dum

7 —Ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila odon
damal galle, on udditante.
8 Sabi ɲaagiido fuu heɓan, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu
udditante.
9 Homo woni e mon mo ɓiyum ɲaagotoo buuru so hokka
dum haayre?
10 Naa ɲaagoo dum liingu, hokka dum mboddi?
11 No mbonir-don fuu, odon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe,
sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka
ɲaagiido mo fuu kulle lobbe.

12 Ndennoo, ngaɗiranee yimɓe no njiɓ-ɗon ɓe ngaɗirana on
nii. Ɗum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗee
njamiri.

Haala damal paaɗungal

13 —Naatiree damal paaɗungal ngal! Sabi damal naatirgal e
halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkooɓe ngol
ɓee duu ana keewi.
14 Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faaɗii, laawol
mum ngol ana tiiɗi, kasen yiitooɓe ngol ɓee yo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɗɗe mum

15 —Ndeentee e annabaaɓe peneeɓe ɓee. So eɓe ngara e
mon, ɓe nanndinkinto e baali, kaa so goonga, ɓe ɲaatooji
bonɗi.
16 Golleeji maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee
ɓiɗɗe mum nii. Peguuje teɓataake e kebbe, ibbe teɓataake e
ɲakkaɓere.
17 Lekki lobbi ɓiɗɗe lobbe rimata, kaa lekki mbonki ɓiɗɗe
bonɗe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimde ɓiɗɗe bonɗe, kasen duu
lekki mbonki waawataa rimde ɓiɗɗe lobbe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe soppete, wedee e yiite.
20 Ndennoo, golleeji maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe peneeɓe carirtee

21 —Wanaa wiyooɓe kam «Moobbo, Moobbo» ɓee fuu naatata
e Laamu Laamɗo oo. Waɗooɓe sago Baabiraaɗo am gonɗo
dow kammu oo ɓee tan ngoni naatooɓe e makko.
22 Ɲannde darngal, heewɓe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo!
Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde
maa min ndibbiri seyɗaani'en naa? Wanaa e innde maa min
ngaɗiri kaayɗe keewɗe naa?»
23 Oon wakkati, mi jaaborto ɓe nii: «Mi anndaa on abada.
Ngoɗɗee kam, onon waɗooɓe ko boni ɓee!»

Haala cuuɗi ɗiɗi

24 —Ndennoo, neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗii so jokki
ɗi, nanndan e hakkilante mahuɗo suudu mum e dow haayre.
25 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e
mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre.
26 Kaa neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗii so jokkaali ɗi,
ana nanndi e mo walaa hakkille, mahuɗo suudu mum e dow
njaareendi.
27 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e
mayru, ndu wurji wurjugol manngol.
28 Nde Iisaa tilii e ɗiin konngi ndee, jamaa oo satti
haayneede e waaju makko oo,

29 sabi o waajorike ɓe hono no jom baawɗe nii, wanaa no
dunkee'en Sariya ɓee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

1 Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewɗo
jokki e makko.
2 Oon wakkati, gorko ceppaaɗo wari diccii yeeso makko, wii
mo:
—Moobbo, so tawii a jaɓii aɗa waawi sellinde kam.
3 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon, ceppu gorko oo selli.
4 Caggal ɗum, Iisaa wii mo:
—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa ɗum fay gooto, kaa
yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗaa sadaka mo
Muusaa yamiri oo, faa anndina ɓe a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sor-
daasi'en ɓattii mo, ndaardi mo mballa, wii:
6 —Moobbo, golloowo am ana lelii cuuɗi, sellaa faa junngo
yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!
7 Iisaa wii mo:
—Mi yahan mi sellinoya mo.
8 Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:
—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa
galle am. Ndennoo daɲa ko kaal-ɗaa tan, golloowo am oo
sellan.
9 Miin e hoore am mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii
sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goɗɗo
wara, waran, so mi wii golloowo am waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii
jokkuɓe e mum ɓee:
—Miɗo haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goonɗinal
e sellude fay e Israa'iilanke.
11 Miɗo haalana on, heewɓe iwrata funnaange e hiir-
naange, njooɗodoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe
ɲaamda ley Laamu Laamɗo.
12 Kaa jogoraaɓe naatooɓe e Laamu oo ɓee, mbedete ley
nimre wonnde sella ndee, ton ɓe mboyata ɓe ŋeryondira ɲiiye.
13 Caggal ɗum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:
—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoonɗinir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sell-
inaa.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo
jontaaɗo.
15 Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon
immii laatanii mo njaatigi.
16 Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe
ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeeji
gondi e maɓɓe ɗii, o sellini ɲawɓe ɓee fuu.
17 O waɗi non faa ɗum tabintina haala ka Laamɗo yottiniri
annabi Esaaya kaa nde oon wii:
«O ittii tampere meeɗen,
o sellinii ɲawuuji meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

18 Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbi-
nee.
19 Dunkee Sariya gooto ɓattii, wii mo:
—Moobbo, mi jokkete ɗo njahataa fuu.
20 O wii oon:
—Doldolɗe ana njogii gayɗe, pooli duu ana njogii cuuɗi, kaa
Ɓii Neɗɗo oo walaa fay ɗo soppinoo sako faa lelna hoore mum
fowtinoo.
21 Goɗɗo jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓee wii mo:
—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.
22 O jaabii oon, o wii:
—Jokkam, ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

23 O naati laana, taalibaaɓe makko njokki e makko.
24 Ɗon e ɗon, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e
weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko
omo ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓee ɓattii mo, pinndini mo, mbii mo:
—Moobbo, danndu min! Miɗen nii kalkoo!
26 O jaabii ɓe, o wii:
—Ko hulɓinta on? Onon famɗuɓe hoolaare!
E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam
weendu ɗam. Non fuu wii teen!
27 Haaynii ɓe, eɓe mbiya:
—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana
ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗon laddaaɓe

28 Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee,
worɓe ɗiɗon laddaaɓe njalti ley janaale, kawri e makko. Eɓe
ɲanngunoo faa fay gooto suusaano yaɓɓoraade laawol ngol.
29 Ɓe ndarii eɓe nduka eɓe mbiya:

---

* **8:17** Esaaya 53.4

—Ɓii Laamɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude min? Torrude min waddu maa ɗoo, gila wakkati cartaaɗo oo yottaaki naa?
30 Sewre girooji mawnde ana durannoo sera ɗon.
31 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo mbii:
—So ribbude min njiɗ-ɗaa, duŋana min min naatoya e ndee ɗoo sewre girooji.
32 O wii ɓe:
—Njehee!
Seyɗaani'en ɓee njalti, naatoyi e girooji ɗii. Ɗon e ɗon, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii.
33 Duroobe ɓee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko waɗi koo fuu fay ko laddaaɓe ɓee koo.
34 Oon wakkati, yimɓe ngeenndi ɓee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde ɓe njii mo ndee, ɓe ndaardi mo o yalta leydi maɓɓe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

1 Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum.
2 O waddanaa bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo. Nde o yii goonɗinal yimɓe ɓee ndee, o wii bonnguujo oo:
—Giɗam, seya! Luutti maa njaafaama!
3 E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaɓe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!»
4 O faami miilooji maɓɓe, o wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo ɗii miilooji bonɗi e ɓerɗe mooɗon?
5 Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», koɗum hen ɓuri newaade?
6 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden, o wii bonnguujo oo:
—Imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oo immii, hooti suudu mum.
8 Nde yimɓe ɓee njii ɗum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-aadama baawɗe baaɗe nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

9 Iisaa iwi ɗon, ana e laawol. O yii gorko biyeteeɗo Matta ana jooɗii e duwaaɲeere mum, o wii ɗum:
—Jokku e am.
Matta immii, jokki e makko.
10 Caggal ɗum, o wari omo ɲaama ley galle Matta. Duwaaɲe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en ngari njooɗii ana ɲaamda e makko kanko e taalibaaɓe makko.

11 Farisa'en ɓee njii ɗum, ndarii ana mbiya taalibaaɓe
makko ɓee:
—Ko saabii so moobbo mooɗon ana ɲaamda e duwaaɲe'en,
kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
12 O nani ɗum, o wii ɓe:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e
cawroowo.
13 Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde
koo. Laamɗo wii:
«Yurmeende woni ko njiɗu-mi,
wanaa sadaka duppeteeɗo.»*
Sabi wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luut-
tooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

14 E oon wakkati, taalibaaɓe Yaayaa ɓattii Iisaa, lamndii mo
ɗum ɗoo:
—Ko saabii so minen e Farisa'en ɓee miɗen koora kaa
taalibaaɓe maa ɓee koorataa?
15 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi ŋoornaade so
jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa ɲalaaɗe ngaran
ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen
ɲalaaɗe, ɓe kooran.
16 Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiin-
ngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal
ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
17 Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji
kiiɗɗi. So ɗum waɗii, sumalleeji ɗii pusan, peguujam ɗam
yuppoo, sumalleeji ɗii mbona. Haya peguujam kesam e
sumalleeji kesi loowetee, yalla ɗum fuu eɗum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

18 Nde Iisaa woni e haalde ɗum ndee, hooreejo suudu
waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:
—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw
junngo maa e makko, o wuurtan.
19 Iisaa immii jokki e makko, kaɲum e taalibaaɓe mum.
20 Eɓe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko
waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi, iwri caggal Iisaa, memi komm-
bol saaya makko.
21 Sabi o miilii e becce makko: «So mi heɓii memde saaya
makko tan, mi sellan.»
22 Iisaa yeeccitii, yii mo, wii:
—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.
Oon wakkati fuu, debbo oo selli.

* **9:13** Hosee'a 6.6

23 Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyooɓe
cereeli wonɓe to maayde too ɓee e yimɓe woyooɓe ɓee,
24 o wii:
—Immee ɗoo, sabi suka debbo oo maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
Ɓe njali mo.
25 Nde yimɓe ɓee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu
nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii.
26 Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗon

27 Nde Iisaa yahata ndee, wumɓe ɗiɗon njokki e mum ana
ngulla ana mbiya:
—Taanii Daawuuda, yurma min!
28 Nde o yottii cuuɗi ndee, wumɓe ɓee ɓattii mo, o lamndii
ɗum'en, o wii:
—Oɗon ngoonɗini miɗo waawi wallude on?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, miɗen ngoonɗini.
29 E oon wakkati, o memi gite maɓɓe, o wii:
—Yo laatano on no ngoonɗinir-ɗon nii.
30 Ɗon e ɗon ɓe mbumti. O yaggini ɓe, o wii ɓe:
—Pati kaalanee ɗum fay gooto.
31 Kaa ɓe njehi tan ɓe caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Nde wumtinaaɓe ɓee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa
kasen gorko mo seyɗaani muumɗini.
33 O ribbi seyɗaani oo tan, muumɗunooɗo oo watti haalde.
Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:
—Hono ɗum yiyaaka e Israa'iila abada!
34 Kaa Farisa'en ɓee mbii:
—Hooreejo seyɗaani'en oo hokki mo baawɗe ribbude
seyɗaani'en ɓee!

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe ngalaa kawjo

35 Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuuɗi
baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo
oo, omo sellina ɲawuuji e ellaaji fuu.
36 Nde o yii yimɓe ɓee ndee, ɓe njurminii mo, sabi ɓe
tampuɓe ɓe tayuɓe dimme hono baali ɗi ngalaa duroowo nii.
37 Oon wakkati, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa.
38 Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettan-
tee too.

10

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɗiɗon

1 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, o hokki ɓe
baawɗe ribbugol seyɗaani'en e sellingol sii ɲawuuji e ellaaji
fuu.
2 Inɗe nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee annii: arano e maɓɓe
yo Simon noddirteeɗo Piyeer e Andire miɲum, Yaakuuba ɓii
Jebede e Yuhanna miɲum,
3 Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaɲe oo, Yaakuuba
ɓii Alfaa, kaɲum e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota
jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

5 Iisaa neli ɓeen sappo e ɗiɗon, o wii ɓe:
—Pati njehee e leyɗe ɗe Yahuudiyankooɓe ngalaa e mum
ɗee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya.
6 To baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii kaan-ɗon yaade.
7 To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamɗo
ɓattiima!»
8 Cellinon ɲawɓe, nguurtinon maayɓe, cellinon seppaaɓe,
ndibbon seyɗaani'en. On keɓirii nii tan, ndokkiree nii tan.
9 Pati naɓoree kaŋŋe naa cardi naa mbuuɗu jakawalle e
njiibaaji mooɗon.
10 Pati fay gooto e mooɗon naɓora mbasu naa saayaaji ɗiɗi.
Pati fay gooto e mooɗon ɓama paɗe naa sawru. Sabi golloowo
ana haandi e nguure.
11 So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi
lobbo, kasen keddee njaatigi mon ɗoo faa nde iw-ɗon ɗon.
12 So oɗon naata e galle, calminon.
13 So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so
mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon.
14 So won galle naa ngeenndi ɗo on njaɓɓaaka naa on
kettindaaka, njaltee nokku oo, piɗɗon colla koyɗe mon duu.
15 Miɗo haalana on goonga: ɲannde darngal, jukkungo
ndiin ngeenndi ɓuran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo
naawde.*

Haala torraaji garooji

16 —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii.
Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii.
17 Ndeento-ɗon e yimɓe ɓee, sabi ɓe ndarnan on e carirɗe,
ɓe piyan on dorri ley cuuɗi maɓɓe baajorɗi.
18 On naɓete yeeso saroo ɓe e kaanankooɓe saabe am, faa
laatano-ɗon kam seedee'en yeeso maɓɓe kamɓe e heeferɓe
ɓee.

---

* **10:15** ***Sodooma e Gomoora*** yo geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

19 So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-ɗon no
kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi ɗi kaan-
ɗon haalde e oon wakkati,
20 ɗi iwataa e mooɗon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraaɗo
mooɗon oo haalata ley mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu
ɓiyum. Ɓiɓɓe immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla
ɓeen ana mbaree.
22 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am. Kaa muɲuɗo faa tim-
mooɗe, joomum hisinte.
23 So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi.
Miɗo haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila ɗee
fuu tawa Ɓii Neɗɗo wartaali.
24 Taalibbo ɓuraa moobbo mum, maccuɗo ɓuraa kalfaaɗo
mum.
25 Ana yiɗaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi
fuu, maccuɗo duu no kalfaaɗo mum wuurdi. Miin duu, mi
noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seyɗaani'en), wanaa haala
mon onon.

Haala kulol Laamɗo

26 —Ndennoo, pati kulee yimɓe. Walaa fuu ko suuɗii ko
ɓanngintaake, walaa sirri mo saakataake.
27 Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee ɗum e fooyre. Ko
ngunndante-ɗon koo, ooynee ɗum dow beneeji.
28 Pati kulee warooɓe terɗe, ɓe mbaawanaa yonkiiji.
Laamɗo baawɗo halkude terɗe e yonkiiji fuu e jahannama, oo
kaan-ɗon hulde.
29 Tama biiwuuji ɗiɗi coottataake mbuuɗu? Kaa fay gootel e
majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraaɗo mooɗon
oo.
30 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa.
31 Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewɗi
teentilaade.
32 Neɗɗo fuu ceettaniiɗo kam yeeso yimɓe, miin duu, mi
seettanto ɗum yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo.
33 Kaa calaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu, miin duu, mi
salanto ɗum yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

34 —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e
jam, kaafaawi ngardu-mi.
35 Ko waddi kam dee, seenndude ɓiɗɗo gorko e baam mum,
ɓiɗɗo debbo e inna mum, debbo ɓamaaɗo e esum debbo.
36 Neɗɗo fuu koreeji mum laatotoo wayɓe mum.
37 Korsinɗo inna mum naa baam mum faa ɓuri kam fuu,
wanaa potuɗo laataade taalibbo am. Korsinɗo ɓiyum gorko
naa debbo faa ɓuri kam fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo
am.

38 Mo ɓamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu,
wanaa potuɗo laataade taalibbo am.
39 Tewtuɗo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa
baasirɗo ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓiima kam, jaɓɓiiɗo kam fuu jaɓɓiima
neldo kam oo.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbar-
jaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jaɓɓiiɗo neɗɗo pooccitiiɗo
saabe o pooccitiiɗo fuu, heɓan mbarjaari ndi pooccitiiɗo
fodanaa ndii.
42 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu dokkuɗo ɓurɗo
famɗude e taalibaaɓe am ɓee fay so horde loonde ndiyam
ɓuuɓuɗam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbar-
jaari makko.

11

1 Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon
ɓee ndee, iwi ɗon, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle
piliiɗe ɗee.

No Yaayaa neliri taalibaaɓe mum to Iisaa

2 Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana
njantee, o neli taalibaaɓe makko ɓee,
3 faa lamndoo Iisaa:
—Aan woni kaanɗo warde oo, naa min ndooman goɗɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-ɗon e ko njii-ɗon fuu:
5 wumɓe ana mbumta, layannooɓe ana njaɓɓa faa gasa, sep-
paaɓe ana cellinee, faaɗuɓe ana paaɗita, maayɓe ana nguurta,
misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.
7 Nde nelaaɓe Yaayaa ɓee njahata ndee, Iisaa fuɗɗi haa-
lande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol
dimmbotoongol e henndu naa?
8 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Gorko pariiɗo naa?
Pariiɓe e galleeji kaanankooɓe tawetee.
9 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Annabaajo naa?
Goonga! Miɗo haalana on, omo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Binndi ɗii cappii oo:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma
laawol.»*

† **10:38** Koro ꞌ***amde leggal bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii. * **11:10** Malakiya 3.1

11 Miɗo haalana on goonga: bammbaade bammbaali ɓurɗo
Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e
Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
12 Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuɗɗi waajaade, Laamu
Laamɗo ana ruggoree semmbe, ruggotooɓe ɓee ana ndaara
teetude mo.
13 Annabaaɓe ɓee fuu kaŋum e Tawreeta Muusaa cappike
Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa.
14 So oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa
mo garol mum sappaa oo.
15 Jom nowru fuu yo nanu.
16 Koɗum mbaaw-mi nanndinde e yimɓe oo jamaanu? Eɓe
nanndi e sukaaɓe joodiiɓe e luumooji, ɓee ɗoo ana mbiya ɓee
too:
17 «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on ɗusaali.»
18 Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o
laddaaɗo.
19 Bii Neɗɗo oo duu warii ana ŋaama, ana yara, yimɓe mbii
ɗum: «Ŋaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o giɗo
duwaaŋe'en e luuttooɓe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku
Laamɗo ana ɓanngina goonga muuɗum ley golleeji muuɗum.

No Iisaa feliri geelle caliiɗe tuubude

20 Caggal ɗum, Iisaa fuɗɗi felde geelle ɗe o ɓuri waɗude e
mum kaayɗe ɗee, sabi hoɗuɓe e ɗeen geelle ɓee tuubaali. O
wii:
21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma,
aan Baytisayda! Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e ley mooɗon ɗee
ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton ɓee tuubanno
law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njoodike e ndoondi
faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.
22 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ŋannde darngal, jukkungo
mon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde.
23 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow
kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maayɓe. Sabi so
kaayɗe gaɗanooɗe e maa ɗee ngaɗanooma Sodooma, nden,
ndiin ngeenndi heddotono faa jooni.
24 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ŋannde darngal, jukkungo
mon ɓuran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimɓe

25 Oon wakkati fuu, Iisaa wii:
—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suuɗii
ɗee kulle hakkilanteeɓe, kaŋum e annduɓe, ɓannginan-ɗaa
ɗum cukaloy.

26 Jaati Baabiraaɗo, hono non worri sabi ɗum wel maa.
27 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay
gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraaɗo oo, fay gooto
anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa Bajjo oo, kaɲum e mo Bajjo
oo muuyi ɓannginande ɗum fuu.
28 Onon yimɓe tampuɓe roondaade donnge tedduɗe, on fuu
ngaree e am, mi fowtinan on.
29 Ɗalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina
on, sabi miɗo sawrii, miɗo leyɗinkinii, on tawan hen fowtere
yonkiiji mooɗon.
30 Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana
huyfi.

12

Haala ɲalaande fowteteende

1 Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley
ɲalaande fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta
butaali ana yakka.
2 Nde Farisa'en ɓee njii ɗum ndee, ndarii ana mbiya mo:
—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude
ɲalaande fowteteende!
3 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbunoo,
kaɲum e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo, kanko e yimɓe makko, ɓe
ɲaami buuru cakkaaɗo oo. Haya, ɓe nduŋanaaka ɲaamde mo,
yottinooɓe sadaka tan njey ɲaamde mo.
5 Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde
wonnoo yottinooɓe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal
Mawndu nduu fay ɲalaande fowteteende? Kamɓe nee, eɓe
comna ɲalaande fowteteende ndee, kaa ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana ɗoo.
7 Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata:
«Yurmeende woni ko njiɗu-mi, wanaa sadaka duppeteeɗo», on
carataano ɓee laaɓuɓe.
8 Sabi Ɓii Neɗɗo oo jey ɲalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

9 Iisaa iwi ɗon naatoyi suudu maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo ɗon. Won-
nooɓe ɗon ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira ɗum.
Saabe ɗum, ɓe lamndii mo ɗum ɗoo:
—Sariya meeɗen oo hokkii en sellinde neɗɗo ɲalaande
fowteteende naa?
11 O jaabii ɓe, o wii:

—So won e mon jogiiɗo mbaalu, so oon mbaalu saamii e
luggere ɲalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan
mo naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ana ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndennoo,
ana dagoo waɗande neɗɗo ko moyyi ɲalaande fowteteende.
13 Caggal ɗum, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo
ngoo nii.
14 Farisa'en ɓee njalti, njooɗoyii faa ndawrida no mbarda
Iisaa.

No Laamɗo suɓorii kaadime mum Iisaa

15 Nde Iisaa nani ɗum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe
njokki e makko. O sellini ɲawɓe ɓee fuu,
16 o daalii ɓeen pati kumpita fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum waɗirii non yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo
annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:
18 «Annii kaadime am mo cuɓii-mi.
Kanko korsin-mi,
kanko welni ɓernde am.
Mi jippinan e makko Ruuhu am,
o ooynanto leɲi ɗii laawol fooccitaare.
19 O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.
20 O helataa kuɗol ooɲiingol,
o ɲifataa moottila mo pooyel mum famɗi
faa ɲannde o hokki fooccitaare jaalogal.
21 Leɲi ɗii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

22 Nden, Iisaa waddanaa gorko bumɗo muumo, sabi oon yo
laddaaɗo. O sellini ɗum faa watti haalde e yiide.
23 Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:
—Ɗum nee, taanii Daawuuda oo woni ɗoo naa?
24 Kaa nde Farisa'en ɓee nani ɗum ndee, mbii:
—E baawɗe «Beelsebul» hooreejo seyɗaani'en o ribbirta
seyɗaani'en ɓee.
25 Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, bonan.
Ngeenndi naa galle fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum,
heddataako.
26 So Ibiliisa ribbii seyɗaani'en mum, feccii hoore mum.
Ndennoo, hono laamu mum heddortoo?
27 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe
mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata
on ngalaa e goonga!

---

* **12:21** Esaaya 42.1-4

28 Kaa so Ruuhu Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum
ana holla Laamu Laamɗo warii e mon.
29 Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe
teeta jawdi mum tawee haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii
joomum faa teeŋii, ana waawi naɓude ko woni e galle mum
fuu.
30 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am
fuu yo caakoowo.
31 Saabe ɗum, miɗo wiya on: yimɓe ana mbaawi yaafeede
luutti mum'en fuu, kaɲum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiiɗo
Ruuhu Ceniiɗo oo yaafataake.
32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e Ɓii Neɗɗo, ana waawi
yaafeede, kaa neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e Ruuhu Ceniiɗo,
yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki anndititee ɓiɗɗe mum

33 —So lekki ana moyyi, ɓiɗɗe mum moyyan, so lekki
moyyaa, ɓiɗɗe mum moyyataa, sabi lekki ɓiɗɗe mum anndi-
tirtee.
34 Ɓiɓɓe bolle bonɗe! Hono hen mbaawirton haalde ko
moyyi tawee on bonɓe? Sabi ko woni e ɓernde, ɗum yaltata
e hunduko.
35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley
ɓernde mum. Neɗɗo bonɗo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi
ley ɓernde mum.
36 Miɗo wiya on: ɲannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji
laaliiɗi ɗi kaalnoo fuu.
37 Sabi neɗɗo haalaaji mum sarirtee pooccitiiɗo naa jukke-
teeɗo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

38 Caggal ɗum, yoga e dunkee'en Sariya, kaɲum e Farisa'en
mbii Iisaa:
—Moobbo, miɗen njiɗi kollaa min taagumansa Laamɗo nel
maa.
39 O jaabii ɓe, o wii:
—Jamaanu jooni bonɗo coɓuɗo oo ana ndaara holleede
taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa
taagumansa annabi Yuunusa oo.
40 Sabi, no Yuunusa waɗiri balɗe tati jemma e ɲalooma ley
reedu liingu mawɗo oo nii, hono non Ɓii Neɗɗo waɗirta balɗe
tati jemma e ɲalooma ley yanaande.
41 Ɲannde darngal, worɓe Niniwe immodoto e yimɓe ja-
maanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi worɓe Niniwe tuubii nde
nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, ɓurɗo Yuunusa ana
ɗoo!
42 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immod-
oto e yimɓe jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino

faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku ɗii. Haya, ɓurɗo Suleymaana ana ɗoo!

Haala wirfitagol seyɗaani

43 —So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokku-uje joorɗe tewta ɗo ŋoottinoo, kaa ŋoottere fuu o heɓataa.
44 Nden kaa, o wiya: «Miɗo nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo ɓolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi.
45 Nden, o wirfitoo, o waddoya seyɗaani'en njeɗɗon woɓɓe ɓurɓe mo bonde. Ɓe naata e galle oo, ɓe koɗa e mum. Nii battane oo neɗɗo ɓurdata arannde mum bonde. Nii yimɓe ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e miɲiraaɓe Iisaa

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e miɲiraaɓe makko worɓe njottii. Ɓe ndarii sella, eɓe njidi yiide mo.
47 Won biiɗo mo:
—Inna maa e miɲiraaɓe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.
48 O jaabii oon neɗɗo, o wii ɗum:
—Homo woni innam? Hoɓe ngoni miɲiraaɓe am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Innam e miɲiraaɓe am annii.
50 Sabi miɲam naa innam yo neɗɗo gaɗoowo sago Baabi-raaɗo am gonɗo dow kammu oo.

13

Banndol haala aawoowo

1 Ley oon ɲalooma, Iisaa yalti cuudi, jooɗoyii daande weendu.
2 Jamaa keewɗo ana filii mo faa o naatoyi laana, o jooɗii ley makka. Yimɓe ɓee ndarii e daande ndiyam ɗam.
3 O haalaniri ɓe kulle keewɗe e banndi. Omo wiya:
—Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi ɗon e ɗon sabi aawdi ndii iraaka gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capanɗe jeegom, yoga capantati.
9 Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimɓe banndi

10 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattii Iisaa lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so aɗa haaldira e maɓɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo, kaa kamɓe, ɓe ndokkaaka ɗum.
12 Sabi jogiiɗo fuu, ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
13 Ɗum saabii so miɗo haaldira e maɓɓe banndi:
«Tawee ɓe yeewooɓe, ɓe njiyataa,
Tawee ɓe hettintooɓe, ɓe nanataa, ɓe paamataa.»
14 Nii ko Laamɗo waɗunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maɓɓe:
«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
15 Sabi yimɓe ngol leɲol laatike tiiɗuɓe ko'e:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
so wanaa ɗum
gite maɓɓe njiyan,
noppi maɓɓe nanan,
hakkillaaji maɓɓe paaman,
ɓe tuuban, mi sellina ɓe.»*
16 Kaa onon, on mbelii hoore: gite mooɗon ana njiya, noppi mooɗon duu ana nana!
17 Miɗo haalana on goonga: annabaaɓe heewɓe e fooccitiiɓe heewɓe muuyiino yiide ko njiyaton koo, ɓe njiyaali. Ɓe muuyiino nande ko nanaton koo, ɓe nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

18 —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala Laamu Laamɗo tawee faamaali ɗum, bonɗo oo waran, ɗoofa ko aawaa e ɓernde mum koo. Kabaaru oo neɗɗo ana nanndi e laawol ɗo aawdi ndii saami ɗoo.
20 Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngol so jaɓɓoroo ngol seyo ɗon e ɗon.
21 Kaa ngol walaa ɗaɗi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So ɗum ɓillike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran ɗon e ɗon.
22 Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol.
23 Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, ɓe

* **13:15** Esaaya 6.9-10

ndiman ɓiɓɓe: yoga teemedere, yoga capanɗe jeegom, yoga capantati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:
—Hono nii Laamu Laamɗo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri.
25 Nde yimɓe fuu ɗaaninoo, gaɲo oon gorko wari, aawi huɗo bonko e ley gulle ɗee, witti.
26 Nde aawdi ndii fuɗi faa rimi, nden huɗo bonko koo duu ɓanngi.
27 Maccuɓe ɓee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Ƙalfaaɗo, wanaa aawdi lobbiri aawu-ɗaa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo huɗo bonko iwi?»
28 O jaabii ɓe, o wii: «Gaɲo waɗi nii.» Caggal ɗum, maccuɓe ɓee lamndii mo, mbii: «Min njaha min ɗoofoya huɗo bonko koo?»
29 O jaabii ɓe, o wii: «Wanaa non, sabi so oɗon ɗoofa huɗo bonko koo, so on ndeentaaki on ɗoofidan hen alkama oo.
30 Accidee ɗi faa kettal. Nden, mi wiyan hettooɓe ɓee ɗoofa huɗo bonko koo tafon, ɓe ngaɗa ɗum kafe faa duppee. So ɓe ngaɗi ɗum fuu, ɓe ketta alkama oo, nden ɓe mooɓta ɗum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

31 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:
—Laamu Laamɗo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neɗɗo ɓami, so aawi e ngesa mum.
32 Kanko ɓuri geeyi fuu famɗude, kaa so mo fuɗii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara ɲiɓa cuuɗi mum'en e caɓe makki.

Banndol haala yuufinirdi

33 O haalani ɓe banndol gonngol, o wii:
—Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeɗa ndi debbo jiiɓi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa haalaniri yimɓe ɓee e banndi. O haaldataa e maɓɓe so wanaa e banndi,
35 yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi haalaniran ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle cuuɗaaɗe gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗum, Iisaa yoppiti yimɓe ɓee, naati ley suudu. Taalibaaɓe makko ɓee ɓattii mo, mbii mo:
—Firritan min banndol huɗo bonko ngol.
37 O jaabii ɓe, o wii:

† **13:35** Jabuura 73.2

—Aawɗo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Ɓii Neɗɗo oo,
38 ngesa ngaa woni aduna oo. Ɓiɓɓe Laamu Laamɗo ɓee
ngoni aawdi lobbiri ndii, ɓiɓɓe bonɗo oo ngoni huɗo bonko
koo.
39 Gaɲo aawɗo huɗo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo
timmooɗe aduna, hettooɓe ɓee yo malaa'ika'en.
40 Hono no huɗo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non
timmooɗe aduna laatortoo.
41 Ɓii Neɗɗo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum
oo waɗooɓe woɓɓe e luuttal, kaɲum e waɗooɓe ko boni fuu,
42 mbedoo ɗum'en e yiite jahannama, ton ɓe ngullata, ɓe
ŋeryondira ɲiiye.
43 Kaa e oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njalbiran no naange nii
e ley Laamu Baabiraaɗo mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuuɗiindi

44 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no jawdi cuuɗiindi e
ley ngesa, gorko goɗɗo hoocci ndiin jawdi, suuɗi ndi kasen.
E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi
ngesa ngaa.
45 Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tew-
toowo ɲaaye dime nii.
46 So joomum yii ɲaayre rimre heewnde coggu, soottan ko
jogii fuu sooda ɲaayre ndee.

Banndol haala liɗɗi

47 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no bubbol
bedaangol e geeci, so nanngi sii liɗɗi fuu nii.
48 Faa ngol heewi, summbooɓe ɓee poodi ngol faa e
daŋŋeere, ana cuɓa liɗɗi ɗii. Ɓe ngaɗi liɗɗi lobbi ɗii e ley cagiije,
ɓe mbedii ɗi nafataa fay huunde ɗii.
49 Hono non timmooɗe aduna laatortoo. Malaa'ika'en
ngaran ceennda bonɓe e moyyuɓe,
50 mbedoo bonɓe ɓee e ley yiite jahannama, ton ɓeen ngul-
lata ɓe ŋeryondira ɲiiye.

Banndol haala kulle kese e kiiɗɗe

51 Iisaa lamndii ɓe, o wii:
—On paamii ɗum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Min paamii.
52 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Jannginoowo Sariya fuu laatiiɗo taalibbo Laamu Laamɗo,
ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum
kulle kese e kulle ɓooyɗe nii.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

53 Nde Iisaa tilinoo e ɗiin banndi ndee, o iwi ton,

54 o hooti ngeenndi ɗo o mawni ɗoo, omo waajoo e su-
udu maɓɓe waajordu. Haaynii yimɓe hettintooɓe ɓee sanne,
ndarii ana mbiya:
—Hoto fuu o heɓi ngal anndal? Hono hen o heɓiri baawɗe
waɗude ɗii kaayeefiiji?
55 Tama o wanaa ɓii cehoowo leɗɗe oo? Tama wanaa
Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba
e Yuusufu e Simon, kaɲum e Yahuuda?
56 Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi?
Ndennoo, hoto o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe tippitaade mo. Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje ɗee fuu, so wanaa ley
ngeenndi mum'en, kaɲum e ley galle mum'en.
58 Iisaa waɗaali ɗon kaayɗe keewɗe saabe waasude maɓɓe
goonɗinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

1 E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala
Iisaa ana haalee.
2 O wii gollooɓe makko:
—Ɗum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Ɗum saabii
so omo jogii baawɗe waɗude kaayɗe.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee
ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteeɗo
Filipa.
4 Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:
—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.
5 Hirudus yiɗi warde mo kaa suusaano yimɓe ɓee, sabi ɓe
fuu eɓe njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.
6 Ɗum nee, ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, ɓii
Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiiɓe mo ɓee.
Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɲaagii.
8 Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:
—Waddanam ɗoo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e
la'al!
9 Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiiɓe
ɗum ɓee, yamiri oon waddanee nde.
10 Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu
too.
11 Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo
oo. Oon hokkoyi nde inna mum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee ngari ɓamti tew oo, iroyi. Caggal
ɗum, ɓe njehi ɓe kaalanoyi Iisaa ko waɗi koo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neɗɗo

13 Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati
laana, fa'i nokku teelɗo, kaɲum tan. Yimɓe ɓee kumpitii ɗum,
njalti e geelle ɗee, cawndii daande weendu nduu, njokki e
makko.
14 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo, o
yurminaa ɓe sanne, heddii omo sellina ɲawɓe maɓɓe.
15 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, mbii ɗum:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa
oo, yalla ana coodoya ko ɲaama to geelle too.
16 O jaabii ɓe, o wii:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e mooɗon, ndokkee ɓe ko ɓe
ɲaama!
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—En ngalaa ɗoo so wanaa buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi.
18 O wii ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum gaa.
19 O yamiri yimɓe ɓee njooɗoo e huɗo, o ɓami buuruuje joy
ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi
buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka jamaa oo.
20 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini
taye keddiiɗe ɗee, ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
21 Ɲaamnooɓe ɓee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko wal-
daa e rewɓe e sukaaɓe.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

22 Ɗon e ɗon, o naanni taalibaaɓe ɓee e laana kaa yalla ana
adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e
yoppitinde jamaa oo.
23 Caggal o yoppitii ɓe, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa
o waɗa duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan
woni ton.
24 Laana kaa yehi faa woɗɗii daŋŋeere ndee, tawi bempeeje
ana piya ka, sabi ka jaɓɓotooka henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaɓe ɓee, omo
yaara koyɗe dow ndiyam ɗam.
26 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee,
kulol manngol nanngi ɓe, ɓe mbii:
—Ɗum yo seyɗaani!
Ɓe ndarii eɓe conkina no ɓe poti hulde.
27 Ɗon e ɗon Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Ɗum miin, pati kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wii:
—Moobbo, so ɗum aan jaati woni ɗoo, yamir mi yaha dow
ndiyam ɗam mi wara to maa.
29 O jaabii mo, o wii:
—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ɗam, fewti Iisaa.
30 Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuɗɗi yorkitaade, o wulli, o wii:
—Moobbo, nootam!
31 Ɗon e ɗon, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:
—Nii pamɗir-ɗaa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-ɗaa?
32 Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe naati laana kaa tan, henndu nduu darii.
33 Taalibaaɓe wonnooɓe ley laana kaa ɓee cujidani mo, mbii:
—A Ɓii Laamɗo jaati!

No Iisaa selliniri ɲawɓe ley leydi Genesaret

34 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe panndi leydi Genesaret.
35 Worɓe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa ɲawɓe ɓee fuu.
36 Ɓe ɲaagii mo mo acca ɲawɓe ɓee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memɗo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii ɗum, mbii:
2 —Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana koyna neesuuji njaatiraaɓe meeɗen ɗii? Sabi ɓe lootataa juuɗe fade maɓɓe ɲaamde.*
3 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon nee, koɗum waɗi so oɗon luutta yamiroore Laamɗo ndee faa njokkon neesu mooɗon?
4 Sabi Laamɗo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kuɗuɗo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡
5 Kaa onon, oɗon mbiya so neɗɗo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngeɗu Laamɗo»,
6 ɗum ana heya neɗɗo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon neesu mooɗon!
7 Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e mooɗon so wii:
8 «Laamɗo wii:
Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.
9 Meere ɓe ndewata kam,

---

* **15:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa. † **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9

sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje
yimɓe tan.»§

Haala ko soɓinta neɗɗo

10 Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunduko neɗɗo soɓinta ɗum. Ko
yaltata e hunduko soɓinta neɗɗo.
12 E oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii mo:
—Tama a anndii Farisa'en ɓee mettaama e haalaaji maa ɗii?
13 O jaabii, o wii:
—Funngo fuu ngo Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo
aawaali, ɗoofete.
14 Accee ɓe, ɓe wumɓe ɗowooɓe wumɓe! So bumɗo ɗowii
bumɗo, ɓe ɗiɗon fuu ɓe caaman ley ngaykaare.
15 Piyeer jaabii, wii mo:
—Firritan min kaa haala.
16 Iisaa wii:
—Onon duu, faa jooni eɗum finkinii on naa?
17 On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu,
kasen duu ɗum yehete ladde?
18 Kaa ko yaltata e hunduko koo e ɓernde iwata, ɗum jaati
soɓinta neɗɗo.
19 Sabi e ɓernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum
e ɲaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kaɲum e
mbonka.
20 Ɗum woni ko soɓinta neɗɗo. Kaa ɲaamde tawee lootaali
juuɗe mum no ɓe mbii nii soɓintaa neɗɗo.

No debbo Kanaananke goondiniri Iisaa

21 Caggal ɗum, Iisaa iwi ɗon fa'i seraaji Tirus e Sidon.
22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo e ndiin leydi wari e
makko, wulli, wii:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Ɓiyam debbo ladde
ana e mum, ana torra ɗum sanne!
23 Kaa o jaabaaki ɗum fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓee
ndaardoyi mo, mbii mo:
—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeɗen tan omo wulla.
24 Iisaa jaabii, wii:
—E baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii tan nelaa-mi.
25 Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:
—Moobbo, wallam!
26 O jaabii, o wii:
—Ɓamde ɲaamdu sukaaɓe so tippoo dawaaɗi moyyaa.
27 Debbo oo wii:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaaɗi ana ɲaama ɲaamdu
joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

§ **15:9** Esaaya 29.13

28 Nden, Iisaa jaabii mo, wii:
—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a waɗane no njiɗir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, ɓiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

29 Iisaa iwi ɗon, takkii daande weendu Galili, ŋabbi waamnde haayre, jooɗii ton.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi layooɓe e wumɓe e ɓe terɗe mum'en mbaati e muumɗuɓe, kaɲum e ɲawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini ɓeen yeeso makko, o sellini ɓe.
31 Haaynii yimɓe ɓee sanne nde njiinoo muumɗunooɓe ana kaala, ɓe terɗe mum'en mbaati cellii, layannooɓe ana njaha faa gasa, wumnooɓe ana njiya. Hedde eɓe njetta Laamɗo Israa'iila oo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

32 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:
—Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati ko ɓe ngondi e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe ɲaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe ɲaamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.
33 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?
34 O lamndii ɓe, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Jeɗɗi, kaɲum e liikoy seeɗa min njogii.
35 Caggal ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi.
36 O ɓami buuruuje jeɗɗi ɗee kaɲum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka ɗum jamaa oo.
37 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe kebbini cagiije jeɗɗi.
38 Ɲaamnooɓe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɲaagorii kollee haaynde

1 Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu.
2 O jaaborii ɓe nii:
—So on njii kammu ana wojji kiikiiɗe, on mbiyan welan.

3 Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana niɓɓi, on
mbiyan toɓan. Oɗon mbaawi seenndude mbaadi kammu,
kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji ɗii!
4 Jamaanu jooni bonɗo coɓuɗo oo ana ndaara holleede
taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa
taagumansa annabi Yuunusa oo.
Caggal ɗum, o yoppi ɓe ɗon, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

5 Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti
yooɓaade ɲaamdu.
6 Iisaa wii ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.
7 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:
—Ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non.
8 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki
buuru mbiiru-mi non? Onon famɗuɓe hoolaare!
9 Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuru-
uje joy ɗe njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko ɗee, e cagiije ɗe
kebbin-ɗon kedde ɗee?
10 Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeɗɗi ɗe njeɗu-mi e
ujunaaji nay neɗɗo ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee?
11 Hono waɗi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi
on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.
12 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo
e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, ɓe ndeentoo e ko
Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe
makko ɓee, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata Ɓii Neɗɗo oo woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won
wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a annabi
Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓee.
15 O wii ɓe:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu, Ɓii Laamɗo guurɗo oo.
17 Nden Iisaa wii mo:
—A welii hoore, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabi wanaa ɓii-
aadama anndin maa ɗum, Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu
oo anndin maa ɗum.
18 Miin duu, miɗo wiye Piyeer (ɗum woni haayre), e dow
nden haayre mahan-mi deental am goonɗinɓe ngal. Maayde
e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre.

19 Mi hokkete cokitirɗe Laamu Laamɗo: huunde fuu ko kaɗu-ɗaa e leydi, haɗete dow kammu. Ko njaɓu-ɗaa e leydi, jaɓete dow kammu.
20 Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɲum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

21 Gila e oon wakkati, Iisaa fuɗɗi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawɓe leɲol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
22 E ley ɗum, Piyeer sawndintini mo hedde ana ɲiŋa mo, wii mo:
—Yo Laamɗo dannde Moobbo! Ɗum heɓataa ma!
23 Iisaa yeeccitii, wii Piyeer:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamɗo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

24 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jokka e am.
25 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, hisinan ki.
26 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo, so waasii yonki mum? Won ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?
27 Sabi Ɓii Neɗɗo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraaɗo mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum.
28 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa tawee njiyaali Ɓii Neɗɗo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

1 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaaɓe ɗiɗon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.
2 Noone makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre.
3 Muusaa e Iliyaasa ɓanngani ɓe, ana kaalda e makko.
4 Piyeer wii Iisaa:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal mi darna ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

---

* **16:24** Yeew Matta 10.38

5 O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi ɓe. Daande iwi
ley luurde ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi. Kettindee
mo!
6 Nde taalibaaɓe ɓee nani nden daande ndee, ɓe caami ɓe
kippii e leydi, ɓe kuli sanne.
7 Iisaa ɓattitii ɓe, memi ɓe, wii:
—Immee, pati kulee.
8 E ley ɗum, ɓe kunci gite, ɓe njiyaali fay gooto so wanaa
Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa
daalii ɓe, wii:
—Pati kaalanee fay gooto ko njii-ɗon koo faa wakkati nde
Ɓii Neɗɗo oo immitii e hakkunde maayɓe fuu.
10 Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi
Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle ɗee fuu.
12 Kaa miɗo wiya on: Iliyaasa yaɓɓike, ɓe annditaali ɗum, ɓe
ngollii ɗum ko ɓe muuyi fuu. Hono non ɓe torrirta Ɓii Neɗɗo
oo duu.
13 Taalibaaɓe ɓee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo,
haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani ɗum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraaɗo

14 Nde ɓe ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto ɓattitii mo,
diccii yeeso makko,
15 wii:
—Moobbo, yurma ɓiyam gorko! O kirikiraaɗo omo tampi
sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam.
16 Mi naɓii mo to taalibaaɓe maa ɓee kaa ɓe ndonkii sellinde
mo.
17 O ɓattitii, o wii:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo ɓe nganaa goonɗinɓe! Faa
mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muŋande
on? Ngaddanee kam cukalel ngel ɗoo!
18 O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli ɗon e ɗon.
19 Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee teeldi e makko, lamndii mo,
mbii:
—Koɗum waɗi so min ndonki ittude ndee ladde?
20 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Saabe oɗon pamɗi goonɗinal waɗi ɗum. Miɗo haalana on
goonga: so goonɗinal mooɗon fotii fay no ngeeyu buyaage
nii, so on mbii ndee ɗoo waamnde haayre: «Sottu ɗoo, njahaa
too», nde sottan. Fay huunde on ndonkataa waɗude. [

21 *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

22 No ɓe njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii ɓe:
—Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe,
23 ɓe mbara mo, kaa e ley ɲalaande majjum tataɓere, o immitoto.
Taalibaaɓe ɓee cuŋli sanne.

Haala yoɓugol usuru Suudu Dewal Mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngooɓe usuru Suudu Dewal Mawndu ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɗum:
—Tama moobbo mooɗon oo ana yoɓa usuru Suudu Dewal Mawndu?
25 Piyeer jaabii, wii:
—Omo yoɓa.
Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum heɓude haala, Iisaa wii:
—Simon, koɗum woni miilo maa e ɗum? Kaanankooɓe aduna ɓee, homo ɓe nduuɲata? Homo ɓe njoɓinta lampo? Dugule'en naa honaaɓe?
26 Piyeer jaabii, wii:
—Honaaɓe ɓee.
Iisaa wii mo:
—Ndennoo, dugule'en ɓee kaanaa yoɓude.
27 Kaa noo, en njiɗaa mettinde ɓerɗe ɓee yimɓe. Yaa to weendu too, tippo-ɗaa yammbuure maa e ley ndiyam ɗam. Liingu fuu adiiɗo moɗude nde pooɗaa, yeŋŋinaa ɗum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kiɓɓinoowo usuru meeɗen. Ittaa njoɓanaa en, enen ɗiɗon.

18

Haala ɓurɗo teddude ley Laamu Laamɗo

1 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, lamndii ɗum, mbii:
—Homo ɓuri teddude ley Laamu Laamɗo oo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wii:
—Miɗo haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamɗo oo abada.
4 Ɓurɗo teddude ley Laamu Laamɗo yo leyɗinkiniiɗo faa nanndi e ngel cukalel.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii.

Haala ko luuttinta yimɓe

---

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 21:*Kaa hono oo seyɗaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.*

6 —Neɗɗo fuu luuttinɗo gootel e koy cukaloy goonɗinkoy
kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e
daande mum, yoolee ley iduru geeci.
7 Bone woodanii oo aduna saabe kulle gaɗooje yimɓe ley
luutti ɗee! Waajibi kulle ɗee ngaɗa, kaa bone woodanii
laatiiɗo sabaabu majje!
8 So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu
ɗum tippo-ɗaa to woɗɗi. Naataa e nguurndam nduumiiɗam
a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge
a kiɓɓuɗo.
9 So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-ɗaa. Sabi
naatude maa e nguurndam nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri
moyyande ma diina tippe-ɗaa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu majjuɗo

10 —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi miɗo
wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ɓee, wakkati fuu
ana yeewa yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo. [
11 *]
12 Ko miilaton? So neɗɗo ana jogii baali teemedere majji-
raama mbaalu gooto, yoppataa capanɗe jeenay e jeenay ɗii
fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjuɗo oo?
13 Miɗo haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa
ɓura capanɗe jeenay e jeenay ɗi majjaali ɗii.
14 Hono non Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo
yiɗaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraaɓe

15 —So sakiike maa tooɲii ma, yaa to mum kollitaa ɗum
tooɲannge mum oo tawee onon tan ɗiɗon. So o jaɓanii ma,
a hewtii sakiike maa.
16 Kaa so o jaɓaali kollitaa mo yaadu e neɗɗo gooto naa
yimɓe ɗiɗon hono no Binndi ɗii mbiiri nii: «Huunde fuu ko
neɗɗo happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe ɗiɗon naa
taton.»
17 So o jaɓanaali ma, haalan ɗum deental goonɗinɓe ngal. So
o salike jaɓande deental goonɗinɓe ngal, jogora mo keefeero
naa duwaaɲe.
18 Miɗo haalana on goonga: huunde fuu ko kaɗu-ɗon e
leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-ɗon e leydi,
jaɓete dow kammu.
19 Miɗo haalana on kasen: e ley aduna, nde ɗiɗon mon
kawritii e dow huunde wootere ɲaagike Laamɗo, ko nde
waawi laataade fuu, Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo
hokkan ɓe nde.

---

* **18:11** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 11:*Sabi hisinde majjuɓe waddi Ɓii Neɗɗo oo.*

20 Sabi nde ɗiɗon naa taton kawriti e innde am fuu, miɗo
hakkunde mum'en.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Oon wakkati, Piyeer ɓattitii mo, lamndii mo, wii:
—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo
ŋoottaali tooɲude kam? Cili jeɗɗi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi wiyaali ma cili jeɗɗi, mbii-maa-mi cili capanɗe jeɗɗi
faa nde cili jeɗɗi.
23 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Ɗum Laamu Laamɗo nanndi: kaananke gooto anniyii
ɓamtude gollooɓe mum ɲamaande.
24 Nde mo fuɗɗi ɓamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto
mo o rewata miliyooji.
25 Oon gorko walaa ko ɓoɓira oon kaalisi. Ɗum nee,
kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e
sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa ɓoɓa ɲamaande ndee.
26 Golloowo oo diccii yeeso makko, ɲaagii mo, wii:
«Muŋanam, mi ɓoɓete fuu!»
27 Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo ɲamaande ndee,
yoppi mo o witti.
28 Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiiɗo mum mo rewata
kaalisi seeɗa. O teɓɓii ɗum, o nanngi daande mum, o wii:
«Ɓoɓam kaalisi am!»
29 Gollidiiɗo makko oo diccii, ɲaagii mo, wii: «Muŋanam, mi
ɓoɓete!»
30 Kaa oon jaɓaali. O uddoyi ɗum kasu, faa nde ɓoɓi
ɲamaande ndee fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa sanne,
njehi kaalanoyi ɗum kaananke oo.
32 E ley ɗum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii ɗum: «Aan
a golloowo bonɗo! Nde ɲaagi-ɗaa kam, mi yaafe ko ndewan-
maa-mi koo ndee, mi yaafike ma.
33 Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no
njurmori-maa-mi nii naa?»
34 Kaananke oo bilaa sanne, waɗi mo e juuɗe jukkooɓe ɓee,
faa nde o ɓoɓi ɲamaande ndee faa laaɓi.
Iisaa ɓeydi hen wii:
35 —Hono non Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo waɗata
neɗɗo fuu e mooɗon mo yaaforaaki sakiike mum ɓernde
laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

1 Nde Iisaa tilii e ɗiin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge
Yahuudiya gonɗo caggal maayo Urdun oo.
2 Yimɓe heewɓe njokki e makko, o sellini ton ɲawɓe
mum'en.
3 Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo ɗum ɗoo faa
itta koro makko:
—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili
tawaaɗo fuu?
4 O jaabii, o wii:
—Tama on njanngaali ko Binndi ɗii mbii? E fuɗɗoode
Laamɗo tagii ɓe waɗii ɓe gorko e debbo,
5 wii: «Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum,
nanngondira e jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo
gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neɗɗo gooto. Ndennoo,
pati neɗɗo seenndu ko Laamɗo reentini.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum
talkuru ceergal nde ana seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wii:
—On yoorɓe ɓerɗe, ɗum saabii so Muusaa hokki on no ceer-
don rewɓe mooɗon. Kaa e fuɗɗoode, wanaa non worrunoo.
9 Miɗo wiya on: ceerduɗo jom suudu mum ko wanaa fijirde,
so ɓamii debbo goɗɗo, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude ɓamde
ɓuri.
11 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude kaa haala, ɓe Laamɗo
hokki ɗum ɓee tan mbaawi jaɓude ka.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe ɓamde ana ngoodi. Sabi won
worɓe rimeteeɓe tawa yo waatoraaɓe. Won ɗereteeɓe. Hed-
diiɓe ɓee noo, kaɲum'en kaɗi ko'e mum'en ɓamde faa ngol-
lana Laamu Laamɗo oo. Neɗɗo fuu jarriiɗo ndee tinndinoore,
yo jaɓu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Caggal ɗum, won waddanɓe Iisaa cukaloy yalla omo fawa
e makkoy juuɗe makko o duwanoo koy, kaa taalibaaɓe ɓee
njahii e yimɓe ɓee.
14 Nden o wii:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe
no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
15 O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden
o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

* **19:5** Puɗɗooɗe 2.24

16 Gorko gooto ɓattitii Iisaa, lamndii mo, wii:
—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
17 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so laamdi-ɗaa kam ko moyyi? Laamɗo tan woni moyyo! So aɗa yiɗi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji ɗii.
18 Gorko oo lamndii Iisaa, wii:
—Hoɗi ngoni sariyaaji ɗii?
Iisaa jaabii, wii:
—Pati ɲaaɗu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fe-naande,
19 teddin inna maa e baam maa, njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.
20 Suka jokolle oo wii mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Koɗum heddii?
21 Iisaa wii mo:
—So tawii aɗa yiɗi hiɓɓude, yaa soottoy ko njogi-ɗaa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa kam.
22 Nde suka jokolle oo nani ɗiin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte ɲolɗo.
23 E ley ɗum, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Miɗo haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
24 Miɗo haalana on kasen ɗum ɗoo: ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
25 Haaynii taalibaaɓe ɓee sanne nde nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mbii:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
26 O yeewi ɓe, o wii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
27 Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Koɗum min keɓoyta?
28 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: so Ɓii Neɗɗo oo jooɗiima e jooɗorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e ɗiɗon jokkuɓe e am ɓee duu, on njooɗoto e dow jooɗorɗe kaanankooɓe, caron cuuɗi baaba Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii.
29 Neɗɗo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurndam nduumiiɗam.

30 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe
ɓee laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa peguuje

1 —Annii ko Laamu Laamɗo nanndi: jom ngesa peguuje
yalti beetee law faa hasa gollooɓe ɓe ngolla ngesa mum
peguuje.
2 O heɓi gollooɓe, o hawri e maɓɓe o yoɓan ɓe hono ko
woowi: ɲalooma fuu mbuuɗu cardi. O naɓi ɓe ngesa makko.
3 Wakkati ɲawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe
keɓaali golle,
4 o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje
too, mi yoɓan on ko haani yoɓeede koo.»
5 Ɓeen duu njehi ton. Jom ngesa oo waɗi non kasen
hakkunde naange e caggal sallifanaa.
6 Caggal ɗum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe
ana ndarii to sakoro too, o wii ɗum'en: «Koɗum waɗi so ɲallu-
ɗon ɗoo on ngollaali fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii: «Ƒay gooto ɓamaali min golle.»
O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje
ngaa.»
8 Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaaɗo mum oo:
«Noddu gollooɓe ɓee njoɓaa ɗum'en. Ardoro-ɗaa sakitiiɓe
nanngeede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngeede ɓee.»
9 Nannganooɓe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu
hokkaa mbuuɗu cardi.
10 Adinooɓe nanngeede ɓee duu ngari, cikki njoɓete ko ɓuri
ɗum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuuɗu cardi hono no
ɓee too nii.
11 Nde ɓe njoɓaa ɗum ndee, eɓe ŋermitoo yaade to jom ngesa
too
12 eɓe mbiya: «Ɓee ɗoo gollooɓe ngollaali kinaa wakkati
gooto tan, ɓe ponndaama e amen njoɓdi, minen nee min
ngollii ɲalooma kuurɗo ley ngee naange wulnge!»
13 Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Giɗam, mi
tooɲaali ma. Tama wanaa aan jaɓunoo mi nanngire mbuuɗu
cardi ɲalooma?
14 Ndennoo, ɓam njoɓdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude
cakitiiɗo oo hono ko keɓu-ɗaa koo.
15 Tama wanaa ko weli kam ngaɗan-mi e kaalisi am oo? Naa
moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»
16 Iisaa wii:
—Hono nii caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe, ardiiɓe ɓee laa-
toto caggalaaɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

17 Tawi Iisaa ana ŋabbita faade Urusaliima, sawndintini
taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee e laawol, wii ɗum'en:
18 —Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ɗon Ɓii Neɗɗo
oo waɗetee e juuɗe hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en
Sariya. Ɓe caran mo waree,
19 ɓe ngaɗa mo e juuɗe heeferɓe, ɓeen duu njaayran mo,
piya mo dorri, peŋa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa
ɲalooma majjum tataɓo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

20 Nden, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe mum Iisaa. Inna
oo diccii yeeso Iisaa faa ɲaagoo ɗum ballal.
21 Iisaa wii mo:
—Koɗum njiɗ-ɗaa?
Debbo oo jaabii mo, wii:
—Miɗo yiɗi podaa ɓiɓɓe am worɓe ɗiɗon ɓee njooɗoo bannge
maa so a laamiima, gooto wona bannge maa ɲaamo, goɗɗo oo
wona bannge maa nano.
22 Iisaa jaabii, wii:
—On anndaa ko ɲaagoto-ɗon. Oɗon mbaawi yarde horde
mettunde nde njaran-mi ndee naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Miɗen mbaawi.
23 O wii ɓe:
—On njaran nde jaati. Kaa jooɗagol bannge am ɲaamo naa
nano wanaa miin yamirta ɗum. Ɗeen joolle, ɓe Baabiraaɗo
am moyyinani ɓee njey ɗum.
24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani ɗum ndee, met-
taa e rimdaaɓe ɗiɗon ɓee.
25 E oon wakkati, Iisaa noddi ɓe fuu, wii ɓe:
—Oɗon anndi laamiiɓe heeferɓe ana kawjorii ɗum'en
hawju bonɗo. Mawɓe ɓee duu ana laamorii ɓe laamu boɗeejo.
26 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. So won jiɗɗo
teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo
mooɗon.
27 Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani
laataade maccuɗo mooɗon.
28 Ɗum nee, Ɓii Neɗɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe
wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari
heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗon

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njalti Yeriko ndee, jamaa
keewɗo jokki e makko.
30 Wumɓe ɗiɗon ana njooɗinoo e sera laawol ngol, nani ana
wiyee Iisaa annii ɓettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!
31 Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya ɓe ndeyyinoo,
kaa ɓe ɓeydii wullude eɓe mbiya:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, min mbumta.
34 Iisaa yurminaa ɓe, memi gite maɓɓe. Ɗon e ɗon ɓe
mbumti, ɓe njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓadinoo Urusaliima njottii
Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee,
Iisaa neli taalibaaɓe ɗiɗon,
2 wii ɓe:
—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon
wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaɓɓii.
Kumton ɗi ngaddanon kam.
3 So won biiɗo on huunde, njaabo-ɗon ɗum Moobbo ana
haajaa ɗi. Ɗon e ɗon on njoppete ngaddon ɗi.
4 Ɗum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo
oo kaa ana tabita nde oon wii:
5 «Mbiyee ɓiɓɓe Siyona:
Yeew, kaananke maa annii wara e maa,
ana leyɗinkinii, ana waɗɗii tefeewa,
ana waɗɗii mola tefeewa.»*
6 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee njehi ngaɗoyi ko Iisaa yamiri
ɗum'en koo.
7 Ɓe ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, ɓe njappi e majji
saayaaji maɓɓe, Iisaa waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol.
Woɓɓe kelti caɓe leɗɗe, mbeerti ɗe e laawol ngol.
9 Ardiiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana
mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii
gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!† Jettooje ngoodanii
Laamɗo Toowɗo!
10 Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana
caaya ana mbiya:
—Homo woni oo gorko?
11 Jamaa oo jaabii:
—Ɗum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26

12 Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi
soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee fuu, liɓi taabe
weccooɓe kaalisi e jooɗorɗe soottooɓe buugaaji.
13 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ley Binndi ɗii Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu
rewrudu Laamɗo.»
Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Kaa onon, on ngaɗii ndu «suuɗorde yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal
Mawndu nduu, o sellini ɓe.
15 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee
mettaa nde njii kulle kaayniiɗe ɗe o waɗata ɗee, e nde nani
sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!
16 Nden ɓe mbii Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?
O wii ɓe:
—Mi nanii. Tama on janngaali ɗum ɗoo abada:
«A waɗii fay sukaaɓe wadduɓe e muynooɓe ana njette»?§
17 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi
Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa huɗiri ibbi

18 Beetee law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi.
19 O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faŋi ki, kaa o tawaali e
makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:
—Pati a rimu abada!
Ɗon e ɗon, ibbi kii yoori kolon.
20 Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii ɗum ndee, ɓe lamndii mo,
ɓe mbii:
—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?
21 O jaabii ɓe, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: so tawii oɗon ngoonɗini on
cikkitaaki, on njawtan waɗude ko ngaɗu-mi kii ibbi koo.
On mbaawan wiide fay ndee ɗoo waamnde haayre: «Ɗoofa,
saamoy ley maayo geeci», laatoto non.
22 So oɗon ngoonɗini, ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu on
njaabante.

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

23 Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waa-
jotoo ndee, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahu-
udiyankooɓe ɓee ɓattii mo, lamndii, mbii:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen,
dow yamiroore homo?
24 Iisaa jaabii ɓe, wii:

‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § **21:16** Jabuura 8.3

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
25 Homo neli Yaayaa loota yimɓe lootogal batisima? Laamɗo naa yimɓe?
Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii «Laamɗo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoonɗinaali Yaayaa?»
26 Kaa so en mbii «yimɓe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimɓe ɓee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
O jaɓɓitii, o wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaaɓe ɗiɗon
28 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Koɗum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon, ɓadii arano oo, wii ɗum: «Ɓinngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.»
29 Ɓiɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi.
30 Baabiraaɗo oo noddi ɓiɗɗo ɗiɗaɓo oo, wii ɗum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali.
31 Homo e maɓɓe woni jaɓanɗo baam mum ko wii koo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Arano oo.
Nden, Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: duwaaɲe'en ɓee kaɲum e bamfaaji ɗii adoyto on naatude e Laamu Laamɗo oo.
32 Sabi Yaayaa warii e mooɗon, hollii on laawol fooccitaare, on njaɓanaali ɗum. Kaa duwaaɲe'en ɓee kaɲum e bamfaaji ɗii ngoonɗinii mo. Haya duu, fay nde njii-ɗon ɗum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoonɗin-ɗon mo.

Banndol haala remooɓe bonɓe
33 —Kettinee banndol gonngol: neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal ɗum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi.
34 Faa teɓugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
35 Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye.

36 Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee
heewde. Remooɓe ɓee ngaɗi ɓe no ngaɗunoo ɓee too nii.
37 O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii
fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.»
38 Kaa nde remooɓe ɓee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e
ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo,
keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
39 Oon wakkati, ɓe nanngi mo, ɓe mbedii mo to caggal ngesa
too, ɓe mbari mo.
40 Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waɗata
remooɓe ɓee?
41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Ɓeen bonɓe, o halkiran ɓe no boniri. O hasira ngesa ngaa
remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga
nde nga teɓaa fuu.
42 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaɲum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.
Ɗum yo golle Joomiraaɗo,
kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*
43 Saabe ɗum, miɗo wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon,
hokkee yimɓe waɗooɓe ko Laamɗo yiɗi.
44 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde
saami e mum, noyoto.
45 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e Farisa'en ɓee nani
banndi makko ɗii ndee, paamii banndi ɗii e mum'en peewti.
46 Eɓe tewta no ɓe nanngira mo, kaa ɓe kulii yimɓe ɓee, sabi
ɓe fuu eɓe njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala ɲiiri yannge

1 Iisaa haaldiri e maɓɓe banndol kasen, wii ɓe:
2 —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinanɗo
ɓiyum gorko, so waɗani ɗum yannge.
3 O neli gollooɓe makko noddanoya mo ɲaamooɓe, kaa
gansaaɓe ɓee calii warde.
4 O neli kasen gollooɓe woɓɓe, o wii ɗum'en: «Mbiyee
gansaaɓe ɓee ɲiiri yannge ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii
ga'i e ɲalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, ɓe ngara ɓe
nootoo yannge oo.»
5 Kaa gansaaɓe ɓee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo
ngesa mum, oo jaagu mum.
6 Heddiiɓe ɓee nanngi gollooɓe ɓee, torri ɓe, mbari ɓe.

* **21:42** Jabuura 118.22-23

7 Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi ɓeen
ɲaaɗuɓe ko'e, nduppi ngeenndi mum'en.
8 Caggal ɗum, o wii gollooɓe makko ɓee: «Ɲiiri yannge ndii
moyyinaama, kaa gansaaɓe ɓee kaandaa e ɲaamde ndi.
9 Ɗum nee, njehee dow mbeddaaji mawɗi ɗii, noddon neɗɗo
fuu mo kawru-ɗon wara ɲaama ɲiiri yannge oo ndii.»
10 Kaadime'en ɓee njehi dow mbeddaaji ɗii, noddi yimɓe ɓe
tawi ton fuu gila e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle ɗo yannge
oo waɗata ɗoo heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oo naati faa yiya noddaaɓe ɓee ndee, o
soynii gorko mo paraaki.
12 O wii ɗum: «Giɗam, hono naatir-ɗaa ɗoo tawi a paraaki?»
Kaa oon deyyinii.
13 E ley ɗum, kaananke oo wii gollooɓe ɓee: «Kaɓɓee juuɗe
makko e koyɗe makko, tippo-ɗon mo e ley nimre sella ndee,
ton o wullata o ŋeryondira ɲiiye.»
14 Iisaa jokki wiide:
—Noddaaɓe ana keewi kaa suɓaaɓe ana pamɗi.

Haala yoɓugol lampo

15 Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala
mum.
16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe, kaɲum e howruuɓe
Hirudus mbiya mo:
—Moobbo, miɗen anndi a goongirante: aɗa jannginira
laawol Laamɗo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a
ɓurdintaa yimɓe.
17 Ɗum nee, haalan min koɗum anndu-ɗaa e ɗum ɗoo: ana
dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa
dagaaki?
18 Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maɓɓe bonɗi ɗii. O wii ɓe:
—Onon naafigi'en! Koɗum waɗi so oɗon tuufana kam?
19 Kollee kam kaalisi joɓirteeɗo lampo oo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi gooto.
20 O lamndii ɓe, o wii:
—Natal homo e innde homo woni ɗoo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
O wii ɓe:
—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee
Laamɗo duu ko jey.
22 Haaynii ɓe nde ɓe nani oo jaabu ndee. Ɓe celi mo, ɓe
mbitti.

Haala immital maayɓe

23 E ley oon ɲalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e
Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital.

24 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, Muusaa wii: «Ɓo neɓɓo maayii heɓaali ɓiɓɓo,
miɲum naa mawnum ɓamta debbo ɓalaaɓo oo, yalla ana
heɓana ɓum ɓeyngu.»*
25 Waɓiino e ɓettaade to amen rimdaaɓe njeɓɓon worɓe.
Arano oo caggal dewlii, maayi heɓaali ɓiɓɓo. Miɲiiko gorko
ɓamti debbo makko oo,
26 kaɲum duu maayi heɓaali ɓiɓɓo. Tataɓo oo duu jokki hen
faa yottii njeɓɓaɓo oo.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
28 Ɲannde immital nee, homo e njeɓɓon ɓee debbo oo laato-
too jom suudu mum? Sabi ɓe fuu ɓe ɓamiino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On majjii, sabi on paamaali Binndi ɓii, on anndaa baawɓe
Laamɓo ɓee duu.
30 Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe
ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow
kammu ɓee nii.
31 E haala immital maayɓe, tama on njanngaali ko Laamɓo
wii on koo? O wii:
32 «Miin woni Laamɓo Ibarahiima, Laamɓo Isiyaaka,
Laamɓo Yaakuuba.»† Laamɓo yo Laamɓo wuurɓe, wanaa
Laamɓo maayɓe.‡
33 Waaju makko oo haaynii yimɓe hettindotooɓe mo ɓee
fuu.

Haala yamiroore ɓurnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en ɓee nani o muɓɓii kunduɓe Saduki'en ɓee e
haala ndee, ɓe kawriti.
35 Gooto e maɓɓe jannginoowo Sariya yiɓi tuufande mo,
lamndii mo, wii:
36 —Moobbo, honde woni yamiroore ɓurnde fuu teenti-
laade e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wii:
—Yiɓir Laamɓo Joomiraaɓo maa ɓernde maa fuu e yonki
maa fuu e hakkille maa fuu.§
38 Nden woni yamiroore ɓurnde mawnude, ɓurnde teenti-
laade.
39 Yamiroore ɓiɓaɓere hono mayre annii: «Njiɓiraa tanaa
maa no njiɓir-ɓaa hoore maa nii.»*
40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɓee fuu e ɓeen
jamirooje ɓiɓi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

---

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5 † **22:32** Pergu 3.6 ‡ **22:32** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɓo wii yo Laamɓo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **22:37** Pergu 6.5 * **22:39** Lewinkooɓe 19.18

41 Nde wonnoo Farisa'en ɓee ana kawriti, Iisaa lamndii ɓe,
wii:
42 —Koɗum miilu-ɗon e Almasiihu oo? O taanii homo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—O taanii Daawuuda.
43 O wii ɓe:
—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraaɗo? Ru-
uhu Laamɗo anndini mo ɗum, saabe majjum o wii:
44 «Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»†
45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono
mo laatortoo taanum tan?
46 Ɓe fuu ɓe ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila ɲannde
nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goɗɗi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

1 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaaɓe mum ɓee:
2 —Dunkee'en Sariya ɓee e Farisa'en ɓee kaɲum'en ndokkaa
jannginde Sariya Muusaa oo.
3 Saabe ɗum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngaɗon huunde fuu
ko ɓe mbii on. Kaa pati ɲemmbon golleeji maɓɓe, sabi ɓe
ngaɗataa ko ɓe mbaajotoo koo.
4 Ɓe kaɓɓan donnge teddude, ɓe mbakkina yimɓe, kaa ɓe
njiɗaa wallirde ɓeen huncude ɗe fay hoore feɗeendu.
5 Huunde fuu ko ɓe ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum faa ɓe kollink-
inoo. Ɗum waɗi so eɓe kaɓɓa talki mawɗi, eɓe njuutina cilmbi
saayaaji maɓɓe faa ana ndaasoo.
6 Eɓe njiɗi joolle ɓurɗe teddude so ɓe noddaama e yanngeeji,
eɓe njiɗi joolle ɓurɗe yiitinkinaade ley cuuɗi baajorɗi.
7 Ko ɓe njiɗi tan salmineede calminaali teddude ley luumooji
e noddoreede «Moobbo».
8 Kaa onon, pati njaɓee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu
on sakiraaɓe, Moobbo gooto tan njogi-ɗon.
9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna, sabi Baabi-
raaɗo gooto tan njogi-ɗon, ɗum woni gonɗo dow kammu oo.*
10 Pati njaɓee noddireede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto
tan njogi-ɗon, ɗum woni Almasiihu oo.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde mooɗon yo laato gollanoowo
heddiiɓe ɓee.
12 Toownuɗo hoore mum fuu, leyɗinte. Leyɗinkiniiɗo fuu
toownete.

---

† **22:44** Jabuura 110.1 * **23:9** *Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna*wiyaali pati neɗɗo soowa baaba mum dimɗo ɗum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e mum'en e baabiraaku Laamɗo.

13 Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon cokana yimɓe damal Laamu Laamɗo ngal.
On naatataa, on accataa naatooɓe naata. [
14 †]
15 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon njiiloo e leyɗeele oɗon mbanngoo geeci faa
keɓon tuubuɗo gooto. So on keɓii ɗum, mbirfito-ɗon kasen,
ngaɗon ɗum ɓii jahannama faa sowa on cili ɗiɗi.
16 Bone yanan e mon, onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Oɗon
mbiya: «So neɗɗo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo
meere, kaa so hunorike kaŋŋe Suudu Dewal Mawndu oo,
hunoore mum nanngan ɗum.»
17 Majjuɓe, wumɓe! Koɗum ɓuri teentilaade: kaŋŋe oo naa
Suudu laɓɓinooru kaŋŋe oo nduu?
18 Oɗon mbiya kasen: «So neɗɗo hunorike ittirde sadaka
ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gonɗo dow mayre oo,
hunoore mum nanngan ɗum.»
19 Wumɓe! Koɗum hen ɓuri teentilaade: sadaka oo naa
ittirde sadaka laɓɓinoore sadaka oo ndee?
20 Ndennoo, neɗɗo fuu kunoriiɗo ittirde sadaka ndee,
hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre.
21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo Suudu Dewal Mawndu nduu,
hunorike ndu kayru e Laamɗo jooɗiiɗo e mayru oo.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu oo, hunorike jooɗorgal
Laamɗo ngal e Jooɗiiɗo e maggal oo.
23 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa, kaɲum e
haakolooji goɗɗi, kaa oɗon njeeboo ko ɓuri teentilaade e
Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goonɗinal.
Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on njeebaaki
ko heddii koo.
24 On wumɓe ɗowooɓe yimɓe! So ɓowngu saamii e
njaram mooɗon, on ciiwan itton ɗum, tawee nee, oɗon moɗa
ngelooba!
25 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon lawya caggal kore looɗe e caggal lehoy,
tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore looɗe tafon, nden
caggal ngal duu laaɓan.
27 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon nanndi e janaale dawninaaɗe, ɗe dow
mum'en wooɗi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko soɓi fuu.

---

† **23:14** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 14:*Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon teeta cuuɗi rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, oɗon njuutina duwaawuuji mooɗon yalla oɗon manee. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu naawde.*

28 Onon duu hono non mbaa-ɗon: e jiile gite oɗon nanndi e
fooccitiiɓe, kaa ley mooɗon ana wii pep naafigaaku e ooŋaare.
29 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en,
naafigi'en! Oɗon mahana annabaaɓe ɓee cuudi dow janaale
mum'en, oɗon ŋardina janaale fooccitiiɓe ɓee,
30 mbirfito-ɗon mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu
njaatiraaɓe amen, min ittidataano e maɓɓe yonkiiji
annabaaɓe ɗii.»
31 Hono non, ceettori-ɗon onon jaati on ɓiɓɓe warannooɓe
annabaaɓe ɓee.
32 Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi ɗi njaati-
raaɓe mon puɗɗunoo ɗii!
33 Bolle, ɓiɓɓe posoke! Hono fuu miilorto-ɗon waasude
wedeede e jahannama?
34 Ɗum saabii, miɗo nelda on annabaaɓe e hakkilanteeɓe,
kaŋum e jannginooɓe. Mbaron yoga, peŋon yoga, piyon yoga
dorri e ley cuudi mon baajorɗi, njokkon ɗum'en ngeenndi e
ngeenndi.
35 Yalla yonkiiji laaɓuɓe ittaaɗi e aduna oo ɗii fuu, hakke
mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila pooccitiiɗo oo faa
yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarno-ɗon hakkunde Su-
udu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo.
36 Miɗo haalana on goonga: jukkungo majjum ɗum fuu e
yimɓe oo jamaanu saamata!

No Iisaa suŋlirani yimɓe Urusaliima

37 —Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on
mbardii nelaaɓe e mon kaaye! Cili kuurɗi njiɗu-mi
hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum
ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali.
38 Ɗum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo
saabeere.
39 Miɗo wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo
mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde
Joomiraaɗo!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taal-
ibaaɓe mum ɓattitii ɗum, kolli ɗum maadiiji galle mayru ɗii.
2 O wii ɓe:
—On njii ɗum ɗoo fuu naa? Miɗo haalana on goonga: fay
haayre wootere heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu
wurjinte.
3 Nde Iisaa jooɗinoo dow waamnde haayre wiyeteende
Jaytun ndee, taalibaaɓe makko ngari e makko kaŋum'en tan,
mbii mo:

—Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kaɲum e timmooɗe aduna?

4 O jaabii ɓe, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yoɲɲa on.

5 Sabi heewɓe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Ɓe yoɲɲan heewɓe.

6 On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi ɗum waɗa, kaa ɗum wanaa timmooɗe tafon.

7 Leɲol haɓan e leɲol, laamu haɓan e laamu. Yolbereeji ngaɗan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje.

8 Ɗum kaa fuu hono no puɗɗooɗe ŋatawere ɓeynoowo nii.

9 Nden, yimɓe naɓan on e carirɗi yalla oɗon torree, mbareɗon. Leɲi ɗii fuu mbaɲan on saabe am.

10 Oon wakkati, heewɓe njoppan goondinal mum'en, ana njammbondira ana mbaɲondira e ko'e mum'en.

11 Annabaaɓe peneeɓe heewɓe ɓanngan, yoɲɲa heewɓe.

12 Bonanndaaji keewan faa jilli yimɓe heewɓe ɓuuɓta.

13 Kaa muɲuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.

14 Oo ɗoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo ooynete e aduna oo fuu, yalla leɲi ɗii fuu ana keɓa seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawɗo gaɗoowo

15 —Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniiɗo oo† (janngugo ɗum, tiinnoo faama)

16 nden, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.

17 Tawaaɗo dow bene, pati wiya ɓaman kaaki ley suudu mum.

18 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.

19 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ɲalaaɗe!

20 Ɲaagee Laamɗo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa ɲalaande fowteteende.

21 Sabi nden, torra mawɗo waɗan mo hono mum waɗaali gila puɗɗooɗe aduna, hono makko waɗataa abada kasen.

22 Sinndo tawiino ɗeen ɲalaaɗe ndaɓɓinɗinaaka, fay gooto e ɓiɓɓe aadama hisataano. Kaa Laamɗo raɓɓinɗinirii ɗe sabaabu ɓe o suɓii ɓee.

23 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Ɗeewee! Almasiihu annii ɗoo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee.

---

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen.

24 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe
ɓanngoyan, ɓe ngaɗa taagumansaaji mawɗi e kaayeefiiji
yalla eɓe majjina fay suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii.
25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila ɗum waraali.
26 So won biiɗo on: «Ɓeewee, omo naa ley ladde jeereende»,
pati njehee. Naa so won biiɗo on: «Ɓeewee, omo naa to ley
cuuɗi too», pati ngoondinee.
27 Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa
hiirnaange nii, hono non Ɓii Neɗɗo oo wardata.
28 Ɓo jiibe ngoni fuu, ɗon dute kawritata.

No Ɓii Neɗɗo oo wartirta

29 —Ɓon e ɗon, caggal torra ley ɗeen ɲalaaɗe, naange niɓɓan,
lewru ŋoottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonɗe
dow kammu ɗee ndimmboto.‡
30 E oon wakkati, taagumansa Ɓii Neɗɗo oo ɓanngan e
mbeeyu, leɲi aduna ɗii fuu ngullan. Ɓe njiyan Ɓii Neɗɗo oo,
ana wara e duule, ana warda baawɗe mawɗe e teddeengal.
31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko
funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe
makko ɓee gila hoore leydi faa hoore leydi.
32 Taykitee ibbe: so caɓe majje keyɗitii, haakolooji majje
mbillitii, oɗon anndi ndunngu ɓadike.
33 Hono non, so on njii ɗum fuu, anndee wakkati oo
ɓattiima, omo damal galle.
34 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee
kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa
abada.

Haala timmooɗe aduna

36 —Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa
ɗum, wanaa malaa'ika'en wonɓe dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo
oo. Walaa anndude ɗum so wanaa Baabiraaɗo oo.
37 No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Ɓii Neɗɗo
oo ana wara.
38 E ley ɗeen ɲalaaɗe fade ilam tuufaanu ɗam warde, yimɓe
ana ɲaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa ɲannde
Nuuhu naati laana kaa.
39 Ɓe miilaali, ɓe njaalaali faa ilam tuufaanu ɗam wari yooli
ɓe fuu. Garol Ɓii Neɗɗo oo hono non nanndata.
40 E oon wakkati, worɓe ɗiɗon wonɓe e ngesa ngoota, gooto
mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗon undooɓe dow unirde wootere, gooto
mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.
42 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomi-
raaɗo mon warata.

‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

43 Paamee ɗum ɗoo: sinndo jom galle ana anndunoo
wakkati mo gujjo warata ley jemma, ɗaanataako yoppataa o
naata galle mum.
44 Ɗum nee, onon duu lanndinee, sabi Ɓii Neɗɗo oo waran e
wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniiɗo, kaŋum e golloowo bonɗo

45 —Ndennoo, homo woni golloowo koolniiɗo, hakkilante?
Oon woni mo kalfaaɗo mum halfini ɗum koreeji mum faa
hokka ɗum'en nguure mum'en e wakkati jiɗaaɗo.
46 Golloowo mo kalfaaɗo mum warti tawi ana hiinnii golle
mum, welii hoore.
47 Miɗo haalana on goonga: kalfaaɗo oo halfinan mo jawdi
mum fuu.
48 Kaa so golloowo oo yo bonɗo, wii e hoore mum kalfaaɗo
mum ɓooyan wartaali,
49 hedde ana fiya waayiraaɓe mum gollooɓe ɓee, ana
ɲaamda ana yarda e sigirooɓe,
50 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo
anndaa e wakkati mo o miilaali,
51 jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde
naafigi'en, ton o wullata o ŋeryondira ɲiiye.

25

Banndol haala surbayɓe sappo

1 —Laamu Laamɗo oo nanndan e oo janta: surbayɓe sappo
ɓamɓe moottilaaji mum'en so njehi jaɓɓoyaade jommbaajo
gorko.*
2 Njoyon ɓee yoyaa, njoyon woɓɓe ɓee ana yoyi.
3 Ɓe yoyaa ɓee ɓami moottilaaji tawi njooɓaaki bulannga,
4 yoyuɓe ɓee noo naɓori paali bulannga.
5 Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe
ɗaanii.
6 Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo
warii! Njaltee! Njaɓɓoyee mo!»
7 Nden ɓe fuu ɓe pini, eɓe moyyina moottilaaji maɓɓe.
8 Surbayɓe ɓe yoyaa ɓee mbii yoyuɓe ɓee: «Ndokkoree min e
bulannga mon mo njooɓi-ɗon oo, sabi moottilaaji amen annii
ɲifa.»
9 Yoyuɓe ɓee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo
hejjataa en, en fuu. Njehee to soottooɓe, coodoyon!»
10 E ley no ɓe yoyaa ɓee njaari soodoyde bulannga nii,
jommbaajo oo yottii. Lanndininooɓe ɓee naatidi e makko e
ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa.

---

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooɓe jommbaajo gorko ana yaadannoo e giɗiraaɓe jom suudu mum, sabi kaŋum'en ndammbotoo.

11 Faa ɓooyi seeɗa, surbayɓe heddiiɓe ɓee ngarti, hedde ana
ngulla ana mbiya: «Kalfaaɗo, kalfaaɗo, udditan min!»
12 Kaa o jaabii ɓe, o wii: «Miɗo haalana on goonga: mi
anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wiide:
—Njeertee, sabi on anndaa ɲalaande naa e wakkati mo Ɓii
Neɗɗo warata e mum.

Banndol haala gollooɓe taton

14 —Laamu Laamɗo ana nanndi e gorko lanndiniiɗo faa
dawa, noddi gollooɓe mum, halfini ɗum'en jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal teemeɗe joy kaŋŋe, goɗɗo
teemeɗe ɗiɗi, tataɓo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e
mum. Caggal ɗum, o dawi. Ɗon e ɗon,
16 golloowo keɓuɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo yehi
jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemeɗe joy goɗɗe.
17 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo duu waɗi non,
tinorii kaɲum duu mutakal teemeɗe ɗiɗi goɗɗe.
18 Kaa kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo yehi asoyi
ngayka, iri ton ko kalfaaɗo mum oo hokkunoo ɗum koo.
19 Faa ɓooyi caggal mum, kalfaaɗo maɓɓe oo warti noddi ɓe,
o yeewi jate maɓɓe.
20 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo wari, waddi
mutakal teemeɗe joy goɗɗe, wii: «Kalfaaɗo am, mutakal
teemeɗe joy kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Yeew, mi tinorike ɗe
mutakal teemeɗe joy goɗɗe.»
21 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne gol-
loowo lobbo, koolniiɗo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi,
mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!»
22 Golloowo kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo wari
kaɲum duu, wii: «Kalfaaɗo am, mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe
kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Yeew, mi tinorike ɗe mutakal teemeɗe
ɗiɗi goɗɗe.»
23 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne gol-
loowo lobbo, koolniiɗo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi,
mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo wari kaɲum
duu, wii: «Kalfaaɗo am, miɗo anndunoo a gorko tiiɗuɗo al-
haali: aɗa hetta ko a aawaali, aɗa mooɓta ko a tutaali.
25 Saabe ɗum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kaŋŋe maa oo.
Haya, fii maa annii!»
26 Kalfaaɗo makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliiɗo,
nattuɗo! So tawii aɗa anndunoo miɗo hetta ko mi aawaali,
miɗo mooɓta ko mi tutaali,
27 ndennoo, aɗa haannoo waɗude kaŋŋe am oo e banki,
yalla ana daɲa ko tinorii-mi so mi wartoyii.

28 Jooni, teetee mo mutakal teemedere kaŋŋe oo, ndokkon
ɗum jom mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo.
29 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay
seeɗa mo jogii oo teetete.
30 Golloowo meereejo oo kaa, mbedee ɗum e ley nimre sella
ndee, ton o wullata o ŋeryondira ɲiiye.»

No Ɓii Neɗɗo oo sarirta yimɓe fuu

31 —So Ɓii Neɗɗo oo warii e teddungal mum, kaɲum e
malaa'ika'en ɓee fuu, o jooɗoto e jooɗorgal makko laamu ngal.
32 Yimɓe aduna ɓee fuu mooɓtete yeeso makko, o faltoroo
ɓe no duroowo faltortoo baali e be'i nii:
33 o waɗan baali ɗii e junngo makko ɲaamo, o waɗa be'i ɗii
e junngo makko nano.
34 Hono nii, Kaananke oo wiirata wonɓe junngo mum
ɲaamo ɓee: «Ngaree, onon barkinaaɓe Baabiraaɗo am, nan-
ngee laamu mo ndesane-ɗon gila e puɗɗooɗe aduna oo.
35 Sabi mi yolbiino, on ɲamminii kam, mi ɗomɗiino, on
njarnii kam, mi laatinoke koɗo, on njippinii kam,
36 mi holiino, on koltinii kam, mi ɲawiino, on njanɗinii kam,
mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.»
37 E oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njaabotoo mo, mbiya:
«Joomiraaɗo, mande min njii maa aɗa yolbi, min ɲammin maa
naa aɗa ɗomɗi, min njarnu maa?
38 Mande min njii maa a koɗo, min njippin maa naa a kolɗo,
min koltin maa?
39 Mande min njii maa a ɲawɗo naa a uddaaɗo kasu, min
ngari yeewde ma?»
40 Kaananke oo jaaboo ɓe wiya: «Miɗo haalana on goonga:
ko ngaɗan-ɗon gooto e ɓurɗo famɗude e sakiraaɓe am ɓee, yo
miin ngaɗan-ɗon.»
41 Caggal ɗum, o wiyan wonɓe junngo makko nano ɓee:
«Ngoɗɗee kam, onon huɗaaɓe Laamɗo! Njehee ley yiite
duumiinge nge Laamɗo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum
ngee!
42 Sabi mi yolbiino, on ɲamminaali kam, mi ɗomɗiino, on
njarnaali kam,
43 mi koɗo, on njippinaali kam, mi kolɗo, on koltinaali kam,
mi ɲawɗo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.»
44 Nden, ɓe njaaboto mo kamɓe duu ɓe mbiya: «Joomiraaɗo,
mande min njii maa aɗa yolbi naa aɗa ɗomɗi naa a koɗo naa
a kolɗo naa a ɲawɗo naa aɗa uddaa kasu, min paabaaki ma?»
45 O jaaboto ɓe o wiya: «Miɗo haalana on goonga: ko
mbaasu-ɗon waɗande gooto e ɓee ɗoo ɓurɓe famɗude koo,
miin woni mo on ngaɗanaali.»

46 Nden, ɓeen njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiiɓe ɓee
keɓa nguurndam nduumiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Nde Iisaa timmini ɗiin waajuuji fuu ndee, wii taalibaaɓe
mum ɓee:
2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi palii en e iidi Paska, Ɓii Neɗɗo oo
hokkitirte tontee e leggal bardugal.
3 E oon wakkati, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe
Yahuudiyankooɓe ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka
Mawɗo biyeteeɗo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe
mbara ɗum.
5 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

6 Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya ɗo galle Simon ceppaaɗo
oo ɗoo,
7 debbo gooto ɓattitii ɗum ana jogii faandu nebam uuroo-
jam, tiiɗuɗam coggu sanne. O tawi Iisaa ana ɲaama, o wuji
ɗam dow hoore mum.
8 Nde taalibaaɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa, ana mbiya:
—Ko woni oo bonannda meere meere?
9 Eɗam waawnoo sootteede kaalisi keewɗo, kaalisi oo hok-
kee misikiina'en.
10 Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:
—Ko saabii so oɗon torra oo debbo? O gollanii kam golle
ŋarɗuɗo.
11 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa
miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu.
12 O wujii terɗe am nebam uuroojam, ko o waɗiri ɗum yalla
omo lanndinanoo kam yanaande.
13 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e
aduna oo fuu, ko oo debbo waɗi koo jantete, kasen duu o
miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

14 Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e
ɗiɗon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka,
15 wii ɗum'en:
—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?
Ɓe njakkii buuɗi capantati cardi, ɓe ndokki mo.
16 Gila nden, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

17 E ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee
ngari, lamndii Iisaa, mbii ɗum:

—Hoto njiɓ-ɓaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?
18 O jaabii ɓe, o wii:
—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon ɓum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo waɓata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»
19 Taalibaaɓe ɓee ngaɓi ko Iisaa yamirnoo ɓum'en koo, lanndinii hiraande ndee.
20 Hiiri, o jooɓodii e taalibaaɓe sappo e ɓiɓon ɓee faa ɓe kirtoo.
21 Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:
—Miɓo haalana on goonga: gooto mooɓon jammboto kam.
22 Ɓe cuŋli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:
—Moobbo, kori wanaa miin?
23 O jaabii, o wii:
—Tummbidiɓɓo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbotoo kam.
24 Waajibi Ɓii Neɓɓo ɓalira aduna no haaliraa ley Binndi ɓii nii. Kaa bone woodanii jammbotoɓo Ɓii Neɓɓo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɓum.
25 Yahuuda garoowo jammbaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:
—Moobbo, kori wanaa miin?
O jaabii ɓum, o wii:
—Aan haaldi hunduko maa.
26 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɓo, helti, hokki taalibaaɓe mum ɓee, wii:
—Nanngee, ɲaamee, ɓum yo terɓe am.
27 Caggal ɓum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɓo, o hokki ɓe, o wii:
—On fuu, njaree hen.
28 Ɓum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɓam saabe heewɓe faa luutti njaafee.
29 Miɓo wiya on: abada mi yarataa ɓam peguujam kasen so wanaa ɲannde njardoy-ɓen peguujam kesam e ley LaamuBaabiraaɓo am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,* ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran ɓum

31 E oon wakkati, Iisaa wii ɓe:
—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara ɓum, sewre baali ndee saakoo.»†
Iisaa ɓeydi hen, wii:

---

* **26:30** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

32 —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
33 Nden Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wii:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyan a anndaa kam cili tati.
35 Piyeer wii mo:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

36 Caggal ɗum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku biyeteeɗo Gecemane, wii ɓe:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya too duwaawu.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗon ɓee, ɓernde makko fuɗɗi maatude yoomeende e ruubu.
38 E ley ɗum, o wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee ɗoo, njeertodee e am pati ɗaano-ɗon.
39 O woɗɗitii seeɗa, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:
—Baabiraaɗo, so tawii ana laatoo, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njiɗir-mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa aan.
40 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:
—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on ɗaanaaki fay wakkati gooto naa?
41 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terɗe ana lo'i.
42 O yehi kasen, o duwii, o wii:
—Baabiraaɗo, so tawii nden horde bone waawaa woɗɗineede so wanaa mi yara ɗum, yo sago maa waɗu!
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe.
44 O yehi kasen, o duwii tataɓerde hono no o duworinoo nii.
45 Caggal ɗum, o warti e taalibaaɓe ɓee, o wii ɗum'en:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ŋoottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe luuttooɓe.
46 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

47 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yottii ana wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee neli ɓe.
48 Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neɗɗo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee ɗum.

49 Ɗon e ɗon, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wii ɗum:
—Saɗi Moobbo!
O ɓuccii ɗum.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Giɗam, waɗu ko waddu maa koo.
E oon wakkati, ɓe ɓattitii, ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
51 Gooto e wondunooɓe e Iisaa ɓee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo tayi nowru mum.
52 Nden, Iisaa wii mo:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum, sabi jogotooɗo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata ɗum.
53 Naa aɗa miila jooni mi waawaa noddude Baabiraaɗo am nelda kam ko ɓuri konuuji sappo e ɗiɗi malaa'ika?
54 Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi ɗii koo tabitirta? Sabi ɗi mbii hono non ɗum laatotoo.
55 E oon wakkati, o wii jamaa oo:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi ɲannde fuu miɗo janngina, on nanngaali kam.
56 Kaa ɗum fuu waɗan yalla Binndi annabaaɓe ɗii ana tabita.
Nden, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawɓe diina cariri Iisaa

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓee naɓi ɗum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, tawi dunkee'en Sariya ɓee e mawɓe leɲol ɓee ana kawritinnoo ton.
58 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomooɓe ɓee faa o yiya no ɗum sakitortoo.
59 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree.
60 Fay so taweede yimɓe heewɓe ngari seedanaade mo pene, ɓe keɓaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worɓe ɗiɗon ngari,
61 mbii:
—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamɗo, o mahitoo ndu ley balɗe tati.
62 Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo immii, wii Iisaa:
—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
63 Ƒuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo wii mo:
—Miɗo lamndore saabe Laamɗo guurɗo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu Ɓii Laamɗo oo.
64 O jaabii ɗum, o wii:
—No mbii-ɗaa nii. Kasen, miɗo wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Ɓii Neɗɗo ana joodii ɲaamo Jom Baawɗe oo, ana wara dow duule kammu.

65 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki
kaddule mum, wii:
—O bonkike Laamɗo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On
narrii noppi mooɗon ko o bonkii Laamɗo koo.
66 Koɗum njii-ɗon hen?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Omo haani wareede.
67 Caggal ɗum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Yoga
maɓɓe ana piya mo banaaje
68 ana mbiya:
—Almasiihu! Haalan min piiɗo ma, so a annabaajo.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

69 Piyeer jooɗii sella e daalaare galle oo. Gooto e horɓe ɓee
ɓattitii mo, wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinke oo.
70 Nii o yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wii:
—Mi faamataa ko kaalataa koo.
71 Caggal ɗum, o fa'i to damal galle too. Korɗo goɗɗo yii mo,
wii wonɓe ɗon ɓee:
—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.
72 Piyeer yeddi kasen, wii:
—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.
73 Faa ɓooyi seeɗa, wonɓe ɗon ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɗum:
—Tayoral, e maɓɓe njeye-ɗaa, sabi ɗemngal maa ngal hollii
to iw-ɗaa.
74 E ley ɗum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:
—Mi anndaa oo gorko!
Oon wakkati fuu, ndontoori joggini,
75 non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo ɗum koo: «Ɓade ndon-
toori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o
darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa naɓiraa to Pilaatu

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol
ɓee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe naɓi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

3 Nde Yahuuda jammbiiɗo Iisaa oo yii no o sariraa o
bareteeɗo nii, mimsiti, wartiri buuɗi capantati cardi ɗii to
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe leɲol ɓee,
4 wii ɗum'en:
—Mi luuttii ko njammbii-mi mo wiyaali waɗaali oo koo!
Nii ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Ko hilli min? Aan anndi!

5 Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
Caggal ɗum, o ɓami ɓoggol, o wartoyii.
6 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ɓami kaalisi oo, mbii:
—E sariya meeɗen daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu
oo, sabi ɗum diyo.
7 Caggal ɓe ndawridii, ɓe ɓami kaalisi oo, ɓe coodi ɗum
ngesa e junngo mahoowo looɗe faa waɗee jenaale joolaa'en.
8 Ɗum waɗi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa
Yiiyam».
9 Nden haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa
tabiti nde oon wii:
«Ɓe ɓamii buuɗi capantati cardi,
coggu mo yimɓe Israa'iila njatorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,
hono no Joomiraaɗo yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

11 Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
12 Kaa nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol
ɓee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde.
13 Ɗum waɗi so Pilaatu wii mo:
—A nanaali ko ɓe ceettante koo fuu naa?
14 Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Ɗum haaynii goforneer oo
sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

15 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee
suɓaade e kasunkooɓe ɓee mo njiɗi yoppitaneede.
16 E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde
biyeteeɗo Iisaa Barabas.
17 E ley no jamaa oo mooɓtorii nii, Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Homo njiɗ-ɗon mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa
Iisaa biyeteeɗo Almasiihu oo?
18 Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku waɗi so ɓe
ndokkitiri Iisaa.
19 Kasen, nde o jooɗii to sarirde too ndee, jom suudu makko
neli e makko, wii:
—Sel e oo gorko pooccitiiɗo, sabi jemma hanken koyɗi
makko tampinii kam sanne.
20 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol ɓee
ndunyi jamaa oo ɲaagoo Pilaatu yoppitana ɓe Barabas, wara
Iisaa.
21 Goforneer oo lamnditii ɓe:
—Homo e ɗiɗon ɓee njiɗ-ɗon mi yoppitana on?

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Barabas!
22 Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Ndennoo, hono ngaɗan-mi Iisaa biyeteeɗo Almasiihu oo?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Tontu mo e leggal bardugal!
23 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydii dukude semmbe, eɓe mbiya:
—Tontu mo e leggal bardugal!
24 Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana ɓeydii sanne, o ɓami ndiyam, o looti juuɗe makko yeeso yimɓe ɓee, o wii ɓe:
—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Ɓum yo kunkoo mon.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e ɓiɓɓe amen!
26 E oon wakkati, Pilaatu yoppitani ɓe Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal ɗum, o hokkitiri ɗum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

27 Sordaasi'en goforneer ɓee naɓi Iisaa ley galle to huɓeere ndee woni too, fedde sordaasi'en ɓee fuu pilii mo.
28 Ɓe ɓoorti mo kaddule makko, ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere.†
29 Caggal ɗum, ɓe caɲi tenngaade gi'e, ɓe kippi e hoore makko. Ɓe ngaɗi kasen kalacal e junngo makko ɲaamo, ɓe ndiccii yeeso makko, hedde eɓe njaayra mo eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti e makko, ɓe ɓami kalacal ngal eɓe piya e hoore makko.
31 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko. Caggal ɗum, ɓe naɓi mo faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

32 Nde ɓe njaltata ngeenndi ndii ndee, ɓe kawriti e gorko Sireenanke biyeteeɗo Simon. Sordaasi'en ɓee ndoolɗini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.
33 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.)
34 Ɓe ndokki Iisaa peguujam njillondiraaɗam e safaare haaɗunde faa o yara. Nde o meeɗi ɗum ndee, o salii yarde.
35 Nde ɓe tonti mo e leggal bardugal ndee, ɓe pecciri kaddule makko urwa.
36 Caggal ɗum, ɓe njooɗii ɗon eɓe kayba mo.

† **27:28** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

37 Ɓe mbinndi daliili ko tonti mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimde
hoore makko ɗoo. Ɗum ɗoo ɓe mbinndi: OO YO IISAA,
KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
38 E oon wakkati, yanooɓe ɗiɗon tontidaa e makko, gooto
ɲaamo makko, goɗɗo oo nano makko.
39 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e
mum'en,
40 ana mbiya:
—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo
ndu ley balɗe tati, biltu hoore maa. So a Ɓii Laamɗo, jippa
leggal bardugal ngal!
41 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en
Sariya ɓee e mawɓe leɲol ɓee fuu njaayriri mo ana mbiya:
42 —O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko
o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa
ngoondinen mo.
43 O fawii fii makko e Laamɗo. Yo Laamɗo biltu mo jooni, so
ana yiɗi mo. Sabi o wii o Ɓii Laamɗo.
44 Yanooɓe tontaaɓe sera makko ɓee duu ndarii ana
mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

45 Gila hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa
wakkati yamnde tati kiikiiɗe.
46 Banngal yamnde tati kiikiiɗe, Iisaa wulli wullaango
toowngo, wii:
—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*
(Ɗum woni: «Laamɗo am, Laamɗo am! Koɗum waɗi so
njoppu-ɗaa kam?»)
47 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:
—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!
48 Ɗon e ɗon, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi ɗum e
biineegiri, haɓɓi ɗum e sawru, feewtini hunduko makko yalla
omo ɓuuccoo.
49 Kaa heddiiɓe ɓee mbii:
—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.
50 Caggal ɗum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali
aduna.
51 Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal
Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi
dimmbii, kaaye ceekii,
52 janaale udditii, seniiɓe heewɓe maaynooɓe nguurti.
53 Ɓe njalti e janaale ɗee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, ɓe
naati ngalluure seniinde ndee, yimɓe heewɓe njii ɓe.
54 Hooreejo sordaasi'en oo e dardinooɓe e mum faa kayba
Iisaa ɓee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko waɗi koo fuu,
kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Ɓii Laamɗo!
55 Rewɓe heewɓe ana toowti, ana coynoo. Ɓeen yo
jokkunooɓe e makko gila Galili faa ngollana mo.
56 Ana e ɓeen rewɓe: Mariyama mo Magdala e Mariyama
inna Yaakuuba e Yuusufu, kaɲum e inna ɓiɓɓe Jebede.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

57 Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaaɗo Arimatiya wari. Omo
wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɗum tew Iisaa. E oon wakkati,
Pilaatu duŋanii mo o hokkee ɗum.
59 O ɓami tew oo, o fiili ɗum e kasanke keso,
60 o watti ɗum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e
haayre. Caggal ɗum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal
yanaande ndee, o witti.
61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oo ana
njooɗinoo ɗon, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

62 Janngo mum yo ɲalaande fowteteende. Hooreeɓe yotti-
nooɓe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu,
63 mbii ɗum:
—Kaananke, min miccitike yoŋŋoowo yimɓe oo wiino nde
wuuri ndee, wuurtan balɗe tati caggal maayde mum.
64 Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa
ɲalooma tataɓo oo yawta, pati taalibaaɓe makko ngara ngu-
jjita tew makko mbiya yimɓe ɓee o immitiiɗo hakkunde
maayɓe. Nden ngol yoŋŋugol cakitiingol ɓuran aranndeewol
ngol bonde.
65 Pilaatu wii ɓe:
—Sordaasi'en haybooɓe annii. Njehee ndoomiroyee
yanaande ndee no mbaawru-ɗon fuu!
66 E oon wakkati, ɓe njehi hiinnoyaade yanaande ndee: ɓe
uddi nde faa gasi, ɓe meeli nde, ɓe ndarni ɗon sordaasi'en
haybooɓe.

28

No Iisaa immintiniraa

1 Ko ɲalaande fowteteende ndee ɓettii koo, beetee kecco
ɲannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oo
njehi yeewtoyaade yanaande ndee.
2 Ɓon, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraaɗo jippii
iwde dow kammu talliti haayre ndee jooɗii dow mayre.
3 Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana
ndawni far hono no ɓiraaɗam nii.
4 Doomooɓe ɓee kuli sanne faa ana ciŋŋa, ɓe laatii hono
maayɓe nii.

5 Malaa'ika oo wii rewɓe ɓee:
—Pati kulee! Miɗo anndi Iisaa tontanooɗo oo tewtaton.
6 O walaa ɗoo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee ɗo o lelinoo ɗoo.
7 Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaɓe makko ɓee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Ɗum njiɗunoo-mi haalande on.
8 Rewɓe ɗiɗon ɓee keɲii iwi ɗo yanaande ɗoo, ɓe heewɓe kulol e seyo manngo, ɓe ndogi haalanoyde taalibaaɓe makko ɓee oo kabaaru.
9 Ɗon e ɗon, Iisaa hawri e maɓɓe, wii ɓe:
—Caɗee!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaɓe am ɓee njaha Galili. Ton ɓe njiyoyta kam.

No haybooɓe yanaande Iisaa ɓee njantorii fuu

11 Rewɓe ɓee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannooɓe yanaande nde ɓee kooti ngeenndi too, kaalani hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ko waɗi koo fuu.
12 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee kawriti e mawɓe ɓee. Ɓe ndawridi yeenude sordaasi'en haybanooɓe yanaande ndee ɓee kaalisi keewɗo,
13 ɓe mbii ɗum'en:
—Mbiyon taalibaaɓe makko ɓee ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, ngujjitii mo.
14 So goforneer oo nanii ɗum, min kawan ɗum e haala, min palanoo on e torra fuu.
15 Sordaasi'en ɓee nanngi kaalisi oo, ngaɗiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankooɓe faa hannde.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

16 Taalibaaɓe sappo e go'o ɓee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo ɗum'en ndee.
17 Nde ɓe njii mo ndee, ɓe cujidani mo, kaa yoga e maɓɓe ana sikkitii.
18 O ɓattitii, o wii ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow kammu e leydi.
19 Ndennoo, njehee ngaɗee leɲi ɗii fuu taalibaaɓe am, lootiree ɓe lootogal batisima innde Baabiraaɗo e Ɓiɗɗo e Ruuhu Ceniiɗo,
20 njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, miɗo wondi e mooɗon ɲannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Marka

No Yaayaa waajorii

1 Ɓum woni puɗɗooɗe Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-
ihuƁii Laamɗo oo.
2 Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma
laawol.*
3 Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko.»†
4 Oon nelaaɗo woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo.
O ɓanngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimɓe
tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari,
njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley
maayo Urdun.
6 Yaayaa, kaddule ɗe leeɓi geloodi ɓoornotonoo, humoo ngu-
ruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri.
7 Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:
—Ɓurɗo kam baawɗe waran caggal am, mi fotaa fay turaade
mi humta ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniiɗo o
batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

9 Ley ɗeen ɲalaaɗe, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi
Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun.
10 Wakkati o yeentata ndiyam ɗam oo, o yii kammu udditike,
o yii Ruuhu Ceniiɗo ana jippoo e makko hono no wuugaandu
nii.
11 Daande iwnde dow kammu ooynii, wii:
—Aan woni Ɓiyaɓ mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.
12 Oon wakkati fuu, Ruuhu naɓi mo ley ladde jeereende.
13 O waɗi ton balɗe capanɗe nay, Ibiliisa ana tewta seytaade
mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana
mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana
waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo,
15 ana wiya:

---

* **1:2** Malakiya 3.1 † **1:3** Esaaya 40.3

—Wakkati oo warii, Laamu Laamɗo ɓattiima. Tuubee, ngoonɗinee Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii
Simon e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu
nduu yo awooɓe.
17 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
18 Ɗon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.
19 O yehi yeeso seeɗa, o yii Yaakuuba ɓii Jebede e miɲum
Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi.
20 Oon wakkati fuu, o noddi ɓe. Ɓe njoppi baam maɓɓe
Jebede, kaɲum e hasaaɓe ɓee ley laana kaa, ɓe njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seyɗaani

21 Caggal ɗum, ɓe njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafar-
nahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuɗɗi waajaade. Ɲannde
mum yo fowteteende.
22 Tawaaɓe ɗon ɓee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o
waajorike ɓe no jom baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya
nii.
23 Gorko laddaaɗo ana e waajordu nduu, wulli,
24 wii:
—Iisaa Nasaraatunke oo, koɗum hillu maa e amen? A garɗo
halkude min naa? Miɗo anndi ko ngon-ɗaa, a ceniiɗo iwruɗo
to Laamɗo!
25 Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
26 Seyɗaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango
toowngo, yalti e makko.
27 Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:
—Ko ɗum woni? Ɗum anndal kesal koy! Omo yamira fay
seyɗaani'en ɓee, ɓe ɗowtanto mo.
28 Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

29 Nde ɓe njaltunoo waajordu nduu ndee, ɓe njehi galle
Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓɓe.
30 Esii Simon debbo ana lelii yo jontaaɗo. Iisaa yottii tan,
haalanaa haala makko,
31 ɓattitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Ɗon e ɗon
jontere makko selli, o laatanii ɓe njaatigi.
32 Kiikiiɗe caggal janal naange, yimɓe ngaddani Iisaa ɲawɓe
e laddaaɓe fuu.
33 Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal.
34 O sellini ɲawɓe heewɓe, ɲawɓe ɲawuuji ɗi ngaldaa sii. O
ribbi seyɗaani'en heewɓe, o accataa seyɗaani'en ɓee kaala,
sabi eɓe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

35 Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teelɗo ana
waɗa ton duwaawu.
36 Simon e wondiiɓe mum ndarii ana tewta mo.
37 Nde ɓe njiiti mo ndee, ɓe mbii mo:
—Yimɓe fuu ana ndaarte.
38 Iisaa wii ɓe:
—Njehen ley geelle ɓadiiɗe ɗee faa mi waajoo ton duu, sabi
ɗum waddi kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuuɗi baajorɗi
maɓɓe, omo ribba seyɗaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

40 Gorko ceppaaɗo wari diccii yeeso makko, ndaardi mo,
wii:
—So tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam!
41 Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
42 Ɗon e ɗon, ceppe ɗee iwi e gorko oo, o selli.
43 Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo,
44 wii:
—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa
jottinoowo sadaka, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo
Muusaa yamiri oo faa anndina ɓe a sellii.
45 Kaa kanko, o iwi ɗon tan, o darii omo saaka kabaaru oo.
Ɗum waɗi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimɓe
ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal balɗe seeɗa, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum.
Yimɓe nani omo cuuɗi.
2 Jamaa keewɗo hawriti ɗon faa fay nokkuure heddaaki,
wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo ɓe kon-
ngol Laamɗo ngol.
3 Yimɓe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worɓe nayon
ndoondii.
4 Kaa ɓe ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Ɗum
waɗi so ɓe kippiti bene oo foonndo makko, ɓe njippiniri bon-
nguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo.
5 Nde Iisaa yiinoo goondinal maɓɓe ndee, wii bonnguujo oo:
—Giɗam, luutti maa njaafaama.
6 Dunkee'en Sariya jooɗinooɓe ɗon ɓee ndarii ana miiloo e
ɓerɗe mum'en:
7 «Hono oo gorko haaldi ɗum? O bonkike Laamɗo! Homo
waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?»
8 Iisaa faami ɗon e ɗon miilooji maɓɓe, wii ɓe:

—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe mooɗon?
9 Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide ɗum «Imma, ɓam dengeleewo maa njahaa», koɗum hen ɓuri newaade?
10 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

11 —Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.
12 Ɗon e ɗon gorko oo immii, ɓami dengeleewo mum witti, hedde yimɓe fuu ana yeewa ɗum. Ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndarii eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:

—Min njiyaali hono ɗum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

13 Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo ɗum'en.
14 Nde o yahata ndee, o yii Lewi ɓii Alfaa ana jooɗii e duwaaɲeere mum, o wii ɗum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko.

15 Nde Iisaa ɲaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaaɲe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en njooɗii, ana ɲaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabi yimɓe heewɓe ana njokki e Iisaa.
16 Dunkee'en Sariya jeyaaɓe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana ɲaamda e ɓeen yimɓe, mbii taalibaaɓe makko ɓee:

—Ko saabii so omo ɲaamda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
17 Nde o nani ɗum ndee, o wii ɓe:

—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley ɗum, yimɓe ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ana koora, kaa ɓe maa ɓee kooratаa?
19 O jaabii ɓe, o wii:

—Nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi salaade ɲaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maɓɓe, ɓe mbaawaa salaade ɲaamde.
20 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kooran.

21 Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So ɗum waɗii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
22 Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii peguujam ɗam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala ɲalaande fowteteende

23 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaɓe mum ana kelta butaali e laawol ngol.
24 E ley ɗum, Farisa'en ɓee mbii mo:
—Yeew, koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on meeɗaali janngude ko Daawuuda waɗi nde yolbi haajaa ko ɲaametee, kaɲum e yimɓe mum?
26 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteeɗo Abiyataar, o ɲaami buuru cakkaaɗo oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
27 Iisaa wii ɓe kasen:
—Ɲalaande fowteteende ndee kammari neɗɗo waɗiraa, wanaa neɗɗo waɗiraa kammari ɲalaande fowteteende ndee.
28 Ndennoo fay ɲalaande fowteteende ndee, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley ɲalaande fowteteende

1 Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati.
2 Yimɓe wonnooɓe ɗon ɓee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiiɗo sellinde gorko oo e ɲalaande fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
3 Iisaa wii mo junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗum, o lamndii ɓe:
—E ley ɲalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neɗɗo naa warde ɗum?
Kaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, tiinndam-hoore maɓɓe ɗam woyni yonki makko, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

6 Ɓon e ɗon, Farisa'en ɓee njalti, njooddii e howruuɓe
Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngariri e Iisaa

7 Caggal ɗum, o iwi ɗon, o fa'i weendu too, kanko e taal-
ibaaɓe makko. Jamaa keewɗo iwɗo Galili jokki e makko.
8 Yimɓe heewɓe, iwɓe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya
e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o
waɗannoo koo, ngari to makko.
9 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee ndaarana ɗum laana pati
jamaa oo ɓilla ɗum.
10 Saabe omo sellinannoo heewɓe waɗi so ɲawɓe ɓee fuu
keɲanii mo yalla ana mema mo.
11 Wakkati mo seyɗaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Omo yagginannoo ɓe pati ɓe kumpita fay gooto kabaaru
makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e ɗiɗon

13 Caggal ɗum, o ŋabboyi dow waamnde haayre, o noddi ɓe
o muuyi noddude, ɓeen ngari e makko.
14 O suɓii hen sappo e ɗiɗon, yalla ana ngonda e makko, o
nela ɗum'en waajoyaade,
15 kasen o hokka ɗum'en baawɗe ribbude seyɗaani'en.
16 Ɓee ɗoo ngoni sappo e ɗiɗon ɓe o suɓii ɓee: Simon mo o
innditiri Piyeer oo
17 e Yaakuuba e miɲum biyeteeɗo Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede ɓe
o innditiri Bowanerges ɓee (maanaa mum woni «nanndu ɓe e
gidaango»)
18 kaɲum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e
Yaakuuba ɓii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba
19 e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

20 Caggal ɗum, o hooti cuuɗi. Jamaa hawriti dow hoore
makko kasen faa kanko e taalibaaɓe makko ɓe ndonki heɓude
no ɓe ɲaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko nani ɗum ndee, ngarani mo, sabi
wiyaama hakkille makko sottii.
22 Dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima ngari, mbii:
—Beelsebul woni e makko.
Kasen ɓe mbii:
—Oon woni hooreejo seyɗaani'en mo o ribbirta seyɗaani'en
ɓee.
23 E ley ɗum, Iisaa noddi ɓe ɓe ngara e mum, haalaniri ɓe
banndol, wii:
—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa?
24 So laamu fecciima ana haɓa e hoore mum, oon laamu
waawataa heddaade.

25 Kasen duu so galle fecciima ana haɓa e hoore mum, oon
galle waawataa heddaade.
26 Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima,
waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.
27 Iisaa jokkini hen:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe
yaada e jawdi mum tawa haɓɓaali joomum tafon. Kaa so
haɓɓii joomum faa teeŋii, ana waawi naɓude ko woni e galle
mum fuu.
28 Miɗo haalana on goonga: yimɓe ana mbaawi yaafeede
luutti mum'en fuu e bonkaaji ɗi ɓe mbonkii Laamɗo fuu.
29 Kaa bonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo oo heɓataa yaafaamuya fey,
sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.
30 Iisaa haaldii kaa haala saabe ko ɓe mbii omo wondi e
seyɗaani koo.

Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa

31 Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii caggal
galle oo, neli o noddee.
32 Ɗo jamaa oo filii mo ɗoo, wii mo:
—Inna maa e miŋiraaɓe maa ana sella too, ana kaaje maa.
33 O jaabii, o wii:
—Homo woni innam e miŋiraaɓe am?
34 O yeewi jooɗiiɓe so ana pilii mo ɓee, o wii:
—Innam e miŋiraaɓe am annii.
35 Sabi gaɗoowo sago Laamɗo, kaŋum woni miŋam gorko,
kaŋum woni miŋam debbo, kaŋum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

1 Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa
keewɗo filii mo faa o naati laana, o jooɗii. Jamaa oo fuu ana
dow fonngo ngoo.
2 O darii omo waajoroo ɓe geɗe keewɗe e banndol, omo
wiya ɓe:
3 —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol:
pooli ngari cuɓi ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi
ɗon e ɗon, sabi aawdi ndii suddaaki gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa
ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe
cuumi ndi, ndi rimaali.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, mawni, rimi: yoga
sowii cowe capantati, yoga capanɗe jeegom, yoga teemedere.

9 Caggal ɗum, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu!
10 Nden Iisaa teelti, sappo e ɗiɗon ɓee e filinooɓe mo ɓee
lamndii mo maanaa banndol ngol.
11 O wii ɓe:
—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala
Laamu Laamɗo oo. Kaa wonɓe sella ɓee, huunde fuu e
banndol kaalaniran-mi ɓe.
12 Ɗum waɗi so:
«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaɓa paca tawa paamataa,
sako ɓe tuuba so ɓe njaafee.»*
13 O wii ɓe:
—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi
goɗɗi ɗii fuu ndennoo?
14 Aawoowo oo konngol Laamɗo o aawata.
15 Yimɓe yogaaɓe ana nanndi e laawol ɗo aawdi ndii saami
ɗoo. Ɓe nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata
so itta konngol aawaangol e maɓɓe ngol.
16 Yogaaɓe ana nanndi e korokaaye ɗe aawdi ndii yuppii e
muuɗum ɗee. Ɓe nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo ngol seyo
oon wakkati fuu,
17 kaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati gooto tan ngol
wonata e maɓɓe. Wakkati mo ɓillaare naa torra hewti ɓe
saabe konngol ngol fuu, ɓe njankiran.
18 Yogaaɓe ɓee ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii
saami ɗoo. Ɓee ngoni nanɓe konngol ngol,
19 kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kaɲum e giɗaaɗe
yonki goɗɗe naatan e maɓɓe, cuuma konngol ngol, ngol laatoo
dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi lobbiri ɗoo, ɓee ngoni
nanooɓe konngol ngol so njaɓa ngol. Ɓe ndiman: yoga sowoo
cowe capantati, yoga capanɗe jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamɗo

21 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Won fuu kuɓɓoowo lampa so hippa hen saawal, naa
soorna ɗum ley leeso? Wanaa sinndan ɗum naa?
22 Walaa fuu ko ɲooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suuɗii ko
yaltintaake sella.
23 Jom nowru fuu yo nanu!
24 O wii ɓe kasen:
—Tiiɗee e no nanirton haalaaji am ɗii nii! Sabi no etirton
nii, non etirante-ɗon on ɓeydante duu.
25 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo
jogii oo teetete.

---

* **4:12** Esaaya 6.9-10

26 O wii kasen:
—Laamu Laamɗo ana wa'i no neɗɗo cankuɗo aawdi e ngesa
mum nii.
27 Caggal mum, ɗaanoo jemma daroo ɲalooma, no laatii
fuu aawdi ndii fuɗan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi
mawniri.
28 Leydi ndii e hoore mum fuɗinta ndi, ndi waɗa gulle,
wutaandu jokka hen, caggal ɗum, gabbe njokka hen.
29 So ko aawaa koo ɓenndii, o ɓaman wawdu makko o hetta,
sabi wakkati mum yottike.
30 O jokkini hen:
—Koɗum nanndinten e Laamu Laamɗo oo? Banndol hon-
gol mbanndirten mo?
31 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kaɲum
ɓuri geeyi ɗii fuu famɗude.
32 Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki
mawki sanne, ki waɗa caɓe mawɗe faa pooli mbaawa ɲiɓude
cuuɗi e ɗowdi makki.
33 Iisaa haalaniri yimɓe ɓee konngol Laamɗo ngol e banndi
keewɗi baaɗi non, ko waarata e faamu maɓɓe.
34 O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e
taalibaaɓe makko ɓee fuu, o firritanan ɗum'en banndi ɗii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

35 Kiikiiɗe oon ɲalooma, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Lummben, keedoyen ootoo bannge.
36 Ɓe njoppi jamaa oo, ɓe tawti mo e laana ka o wonnoo e
mum kaa, ɓe ndeerti. Laanaaji goɗɗi duu ana njokki e makko.
37 Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana
kaa, faa ka hosi heewde ndiyam.
38 Kanko, omo ɗaanii to laaci laana too, omo wawlii
mbawlu. Ɓe pinndini mo, ɓe mbii mo:
—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?
39 O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:
—Deyyina! Wii teen!
Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen.
40 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ko saabii so kul-ɗon? Faa hannde on ngalaa hoolaare
naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol hedde eɓe mbiyondira:
—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana ɗowtanoo
ɗum?

5

No Iisaa selliniri laddaaɗo

1 Caggal ɗum, ɓe njottii oo too bannge e weendu nduu, e
leydi Gerasankooɓe.

2 Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaaɗo iwri ley janaale,
hawri e makko.
3 Ley janaale ɗee o jooɗinoo, fay gooto waawaa haɓɓude mo,
sabi fay calali kaɓɓataa mo.
4 Sabi heewii ko o humti tonngooɗe e calali, o tayan calali, o
hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe.
5 Ɲannde fuu, jemma e ɲalooma ley janaale e baamle kaaye
o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye.
6 O soynii Iisaa, o dogani ɗum, o sujidani ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wii:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo, koɗum njiɗ-ɗaa waɗude kam?
Mi surdii ma saabe Laamɗo, pati torram!
8 Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:
—Seyɗaani, yaltu e makko.
9 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii, o wii:
—Miɗo wiyee jamaa, sabi miɗen keewi.
10 O ɲaagii ɗum sanne, o ndaardi ɗum pati yaltina
seyɗaani'en ɓee leydi ndii.
11 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waam-
nde haayre.
12 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en naata e ley
girooji ɗii.
13 O duŋanii ɓe ɗum. Seyɗaani'en ɓee njalti, naati e girooji
ɗii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too,
naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji ɗiɗi.
14 Duroo ɓe ɓee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji
mum ko hewtii ɗum'en koo. Yimɓe ɓee njehi yeewoyde ko waɗi
koo,
15 ɓe ngari e Iisaa. Nde ɓe njii gorko laddanooɗo oo ana
jooɗii ana ɓoornii kaddule, yeeɗɗitii ndee, kulol nanngi ɓe.
16 Tawaaɓe ɗon ɓee njantanii ɓe ko hewtinoo laddaaɗo oo e
girooji ɗii.
17 Ɓe ndaardi Iisaa yalta leydi maɓɓe ndii.
18 Nde o naattata laana kaa ndee, laddanooɗo oo ndaardi
mo o acca jokka e makko.
19 O salanii oon, o wii ɗum:
—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomi-
raaɗo waɗan maa e no o yurmori maa.
20 O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa
waɗani mo. Ɓe fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɲawɗo

21 Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu
nduu ndee, jamaa keewɗo filii mo kasen dow fonngo ɗoo.

22 Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteeɗo Jayrus
wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum,
23 o ɲaagii ɗum o haali faa heewi, o wii:
—Ɓiyam debbo ana haɓana yonki. War faw junngo maa e
makko, yalla omo sella, o wuura!
24 Iisaa yaadi e makko, jamaa keewɗo jokki e mum faa ana
ɓilla ɗum.
25 Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo
e ɗiɗi ana wonnoo ton.
26 O tampii hen sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa
junngo makko laaɓi. Ko ɓuri ɗum fuu o yiyaali hen sami, ɲaw
oo ɓeydoto jaati.
27-28 O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi
o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri
caggal mum, o memi saaya mum.
29 Ɗon e ɗon tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o
sellii.
30 Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum,
yeeccitii hakkunde jamaa oo, wii:
—Homo memi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—A yii jamaa annii ɓillu maa, aɗa lamndoo: «Homo memi
kam?»
32 Kaa o darii omo tewta memɗo mo oo.
33 Debbo oo ana siɲɲa no foti hulde sabi ana anndi ko waɗi,
wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa danndii ma. Yaa e jam!
A sellii e ɲaw maa oo!
35 O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus
hooreejo waajordu oo, mbii ɗum:
—Ɓiya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo han-
kasen!
36 Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:
—Pati hul, hoolam tan!
37 O ɗalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e
Yaakuuba e Yuhanna miɲii Yaakuuba oo.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi ɗon
dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe.
39 Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:
—Ko woni ɗii bojji e ɗii ɲonaali? Suka oo maayaali, o
ɗaaniiɗo tan.
40 Ɓe puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi
e baaba suka oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to
suka oo lelii too.
41 O nanngi junngo mum, o wii:
—*Talita kuumii!* (Ɗum woni: «Suka debbo, imma!»)

42 Suka oo immii ɗon e ɗon, ana yaha. Duuɓi makko yo
sappo e ɗiɗi. Yimɓe ɓee kaaynaa sanne.
43 Iisaa yaggini ɓe pati ɓe anndina ɗum fay gooto. O wii ɓe
ndokka suka oo ko ɲaama.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

1 Iisaa iwi e oon nokku, taalibaaɓe mum njokki e mum,
wirfitii ngeenndi mum'en.
2 Nde ɲalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuɗɗi waa-
jaade ley suudu waajordu nduu. Nanɓe waaju makko ɓee
kaaynaa, hedde ana mbiya:
—Hoto o heɓi ɗum? Hono o heɓiri oo hakkille? Yee! Hono
neɗɗo waawiri waɗirde ɗii kaayeefiiji?
3 Tama o wanaa cehoowo leɗɗe, tama o wanaa ɓii
Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e
Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko
rewɓe koddi?
Kammari ɗum waɗi so ɓe njankiri mo.
4 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeen-
ndi mum'en e hakkunde rimdaaɓe mum, kaɲum e ley galle
mum'en.
5 Iisaa heɓaali waɗude ɗon fay haaynde wootere, so wanaa
ko fawi junngo mum e ɲawɓe seeɗa, sellini ɗum'en.
6 Kasen duu waasude maɓɓe goondinde laatanii mo
haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

Caggal ɗum, Iisaa yiilii e geelle piliiɗe ɗon ɗee, ana waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, o neliri ɗum'en ɗiɗon
ɗiɗon. O hokki ɓe baawɗe ribbude seyɗaani'en,
8 o wii ɓe so eɓe ndawa, pati ɓe naɓora fay huunde, so wanaa
sawru. Pati ɓe naɓora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley
njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓoornoo paɗe, kaa pati ɓe naɓora saayaaji
ɗiɗi.
10 O wii ɓe kasen:
—Galle fuu mo njippi-ɗon e mum, keddo-ɗon ɗon faa nde
iw-ɗon e oon nokku fuu.
11 So on ngarii e nokku, yimɓe njaɓɓaaki on naa ketti-
nanaaki on, iwon ton, piɗɗon colla koyɗe mooɗon faa jeertina
ɓe ko ɓe ngaɗi koo ana boni.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii yimɓe ɓee tuuba,
13 ɓe ndibbi seyɗaani'en heewɓe, ɓe nguji nebam e ɲawɓe
heewɓe ɓe cellini ɗum'en.

No Yaayaa maayiri

14 Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi
innde Iisaa walaa fuu ɗo yottaaki. Won wiyooɓe Yaayaa mo
lootogal batisima wuurti, ɗum waɗi so o jogii baawɗe waɗude
kaayɗe.
15 Woɓɓe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woɓɓe duu ana
mbiya o annabaajo no annabaaɓe aranndeeɓe ɓee nii.
16 Nde Hirudus nani ɗum ndee, wii:
—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaŋum wuurti!
17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee
ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteeɗo
Filipa mo o ɓamnoo oo, waɗi.
18 Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:
—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e Yaayaa, yiɗi o waree, kaa heɓaali
laawol,
20 sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o
gorko pooccitiiɗo, ceniiɗo. Ɗum waɗi so omo haybannoo ɗum.
So o hettinike haala mum, hakkille makko jiiɓoto, haya kasen
duu omo yiɗi hettinaade ɗum.
21 Kaa noo, Hirudiya heɓi laawol ŋannde yiitu-mawuuri
rimeede Hirudus. Hirudus waɗani howruuɓe mum e
hooreeɓe sordaasi'en ɓee e inndee-anndee'en Galili ɓee fuu
hiraande.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati ana woma. Ɗum weli Hirudus e
nootiiɓe ɗum ɓee fuu. O wii suka debbo oo:
—Haalanam ko njiɗ-ɗaa faa mi waɗane.
23 O hunanii ɗum, o wii o hokkan ɗum huunde fuu ko ŋaagii
mo, fay so tawii feccere laamu makko oo.
24 E ley ɗum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:
—Koɗum kaan-mi ŋaagaade?
Inniraaɗo oo jaabii mo, wii:
—Ɲaaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!
25 Suka debbo oo heŋii, wirfitii to kaananke oo too, ŋaagii
ɗum, wii:
—Ko njiɗu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo
lootogal batisima oo e la'al!
26 Terɗe Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo
o hunike yeeso nootiiɓe mo ɓee, o waŋi yaltude e konngol
makko ngol.
27 O neli ɗon e ɗon gooto e sordaasi'en doomooɓe mo ɓee,
o yamiri ɗum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii,
naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa,
28 tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo
oo duu hokki inna mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa ɓee nani ɗum ndee, ngari ɓamti
tew makko oo, ngaɗoyi ɗum e yanaande.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neɗɗo

30 Nelaaɓe ɓee ngarti e Iisaa, njantanii ɗum ko ngaɗi koo e
ko mbaajii koo fuu.
31 O wii ɓe:
—Njehen nokku teelɗo, yalla oɗon keɓa fowtinaade.
Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaɓe makko
ɓee, ɓe ndonki heɓude fay no ɓe ɲaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatoyi laana, ɓe teeli kamɓe tan e feere
maɓɓe,
33 tawi heewɓe njii eɓe njaha, annditi to ɓe peewi. Yimɓe
heewɓe iwri e geelle ɗee fuu, keɲanii to ɓe peewi too, adii ɓe
yottaade.
34 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo. O
yurminaa ɓe sanne, sabi eɓe mba'i no baali ɗi ngalaa duroowo
nii. O darii omo waajoo ɓe kulle keewɗe.
35 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde.
36 Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliiɗi ɗii
yalla ana coodoya ko ɲaama.
37 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon e ko'e mooɗon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Non ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ndennoo aɗa yiɗi min ɓama buuɗi cardi teemeɗe ɗiɗi min
coodanoya ɓe buuru ko ɓe ɲaama?
38 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon? Njehee yeewoyee!
Nde ɓe njehi ɓe kumpitoyii ndee, ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓee njoyyinira jamaa oo tunaale-
tunaale dow huɗo hecco.
40 Ɓe njooɗii ɓe ngaɗi tunaale-tunaale, yoga teemedere
neɗɗo, yoga capanɗe njoyon.
41 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu,
o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee njeɗa
yimɓe ɓee. Hono non liɗɗi ɗiɗi ɗii duu.
42 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi.
43 Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, kebbini cagiije
sappo e ɗiɗi.
44 Ujunaaji joy gorko ɲaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

45 Ɗon tan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mum naata laana kaa
yalla ana adoo ɗum oo too bannge weendu nduu faade Bayti-
sayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde
jamaa oo.

46 Nde o seerti e maɓɓe ndee, o ŋabboyi dow waamnde
haayre faa o waɗa duwaawu.
47 Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde
weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi.
48 O soynii taalibaaɓe ɓee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi
ɓe njaɓɓotooɓe henndu. Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari
e maɓɓe omo yaara koyɗe dow ndiyam ɗam, faa o hosi
yaɓɓaade ɓe.
49 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, ɓe
cikki ɗum seyɗaani, ɓe ndarii eɓe ngulla,
50 sabi ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndee, ɓe kulii. Ɓon e ɗon
Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Miin, mi Iisaa, pati
kulee!
51 O naati laana kaa, o tawti ɓe, henndu nduu darii. Ɓe
mugaa.
52 Ɓe paamaano haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oo ndee,
sabi ɓe wumɓe ɓerɗe.
53 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe njottii Genesaret, ɓe panndi
ɗon.
54 Ɓe njalti e laana kaa tan, yimɓe ɓee annditi mo,
55 caakii e seraaji ɗii fuu, ana pawa ɲawɓe mum'en e den-
geleeje, ana ngaddana mo nokku fuu ɗo nanaa omo woodi.
56 Kasen duu ɗo Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle
faa e ladde, yimɓe ɓee ngaddan ɲawɓe mum'en e daalaaje,
ana ɲaagoo mo mo acca ɓe mema fay so kommbol saaya
makko. Kasen duu memɗo ɗum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima
pilii Iisaa.
2 Ɓe njii won e taalibaaɓe makko ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe,
ɗum woni tawa lootiraali no tawaangal maɓɓe worri nii.*
3 Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooɓe fuu ɲaamataa lootaali
juuɗe mum'en faa laaɓa, neesu njaatiraaɓe maɓɓe oo ɓe
njokki.
4 So ɓe ngartii luumo, ɓe ɲaamataa so ɓe lootaaki. Eɓe njogii
neesuuji goɗɗi keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i hono lawyude kore
looɗe e potiije e kaaki jakawalle.
5 E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa,
mbii:
—Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana mbaasa rewde
neesuuji njaatiraaɓe meeɗen ɗii, ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe?

---

* **7:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa.

6 O jaabii ɓe, o wii:
—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon,
onon naafigi'en ɓee, ngol ɗoo konngol:
«Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.
7 Meere ɓe ndewata kam,
sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje
yimɓe tan.»†
8 Iisaa jokkini hen, wii:
—Oɗon njoppa jamirooje Laamɗo ɗee, oɗon njokka neesu-
uji yimɓe ɗii.
9 Eyyoo! Oɗon mbaawi salaade yamiroore Laamɗo faa
loomtinon nde neesu moodon!
10 Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii
kasen: «Kuɗuɗo inna mum naa baam mum, wareede laato
jukkungo mum.»§
11 Kaa onon, oɗon mbiya: so neɗɗo wii inna mum naa baam
mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (ɗum
woni sadaka Laamɗo),
12 hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko.
13 Hono non tosirton konngol Laamɗo neesuuji ɗi
ndonondirton ɗii. Kasen duu oɗon ngaɗa kulle keewɗe
baaɗe non.
14 Caggal ɗum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinanee kam, on fuu paamee:
15 Fay huunde naatataa e neɗɗo so soɓina ɗum, kaa kuɗɗe
iwooje e neɗɗo ɗee, kaɲum coɓinta ɗum. [
16 *]
17 Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee,
taalibaaɓe mum ɓee lamndii ɗum maanaa banndol ngol.
18 O wii ɓe:
—Onon duu, eɗum finkinii on naa? On paamaali ko iwata
sella so naata e hunduko neɗɗo koo, soɓintaa joomum?
19 Sabi ɗum naataali e ɓernde joomum, e reedu mum naati,
kasen duu ɗum yaltan.
Ɗii haalaaji Iisaa daginirii ɲaamdu fuu.
20 O wii kasen:
—Ko yaltata e ɓernde koo, ɗum soɓinta neɗɗo.
21 Sabi e ɓernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum
e faasigaaku e nguyka e ɲaako'aaku e
22 jeenu e joote e comndam e jammba e somburaaku e
haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kaɲum e majjere.

---

† **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9 * **7:16** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 16:*Jom nowru fuu yo nanu!*

23 Ɗeen geɗe bonɗe fuu e ɓernde iwata, kasen duu kaɲum'en
coɓinta neɗɗo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

24 Iisaa iwi ɗon fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto.
O yiɗaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano
suuɗaade.
25 E ley ɗum, debbo gooto mo ɓinngel mum dewel laddaa,
nani haala makko ana haalee, heɲanii mo sujidi yeeso makko.
26 Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leɲol Sirifenisi'en. O
ɲaagii Iisaa itta ladde ndee e ɓiyiiko oo.
27 Kaa Iisaa wii mo:
—Accu sukaaɓe ɓee kaara tafon. Sabi ɓamde ɲaamdu
sukaaɓe so tippoo dawaaɗi moyyaa.
28 Debbo oo jaabii, wii mo:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaaɗi minotooɗi ɗii ana
ɲaama ɲaamdu sukaaɓe iwooru e la'al so saama nduu.
29 E oon wakkati, Iisaa wii mo:
—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e ɓiya oo.
30 E ley ɗum, o hooti, o tawi ɓiyiiko oo ana lelii dow leeso,
ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaɓaa

31 Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi
geelle sappo ndii, warti weendu Galili.
32 O waddanaa gorko paho mo haala mum laaɓaa, o ɲaagaa
o fawa junngo makko e dow mum.
33 E oon wakkati, Iisaa woɗɗintini mo jamaa oo, waɗi
peɗeeli mum e noppi makko, siryi, memiri ciryе ɗee ɗemngal
makko.
34 Caggal ɗum, o tiggitii kammu, o uumi, o wii paho oo:
—*Efata!* (Ɗum woni: «Sukkita!»)
35 Ɗon e ɗon, noppi gorko oo cukkiti, ɗemngal mum tonngi-
tii, hedde ana haalira no haalirtee nii.
36 Iisaa haɗi yimɓe ɓee haalande ɗum fay gooto. Kaa omo
haɗa ɓe ɗum tan, eɓe ɓeydoo haalde.
37 Ɓe kaaynaa faa yottii kaaddi, eɓe mbiya:
—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaɗuɓe, omo
haalina muumɗuɓe.

8

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

1 E oon wakkati, jamaa keewɗo hawriti kasen. Nde wonnoo
ɓe ngalaa ko ɓe ɲaama, Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii
ɗum'en:
2 —Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe
tati eɓe ngondi e am, ɓe keddoraaki ko ɓe ɲaama.

3 So mi yoppitii ɓe koota tawee ɓe ɲaamaali, ɓe mboɓɓoto
yolbere e laawol. Sabi yoga maɓɓe iwii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓee njaabii mo, mbii:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen ɓe e ley ndee ladde
jeereende?
5 O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje jeɗɗi min njogii.
6 E ley ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi. O ɓami bu-
uruuje jeɗɗi ɗee, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe
makko ɓee njeɗa jamaa oo. Ɓe ngaɗiri non.
7 Eɓe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeɗa. Iisaa yetti
Laamɗo dow makkoy, wii taalibaaɓe mum ɓee njeɗa koy,
kankoy duu.
8 Ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde
ɗee, ɗe kebbini cagiije jeɗɗi.
9 Eɓe poti ujunaaji nay neɗɗo. Caggal ɗum, Iisaa yoppiti ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe mum laana ɗon e ɗon, fa'i leydi
Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

11 Farisa'en ɓee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta
koro makko, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniiɗo
iwoowo dow kammu.
12 Iisaa uumi, wii:
—Koɗum waɗi so oo ɗoo jamaanu ana ndaara holleede
taagumansa? Miɗo haalana on goonga: fay taagumansa
gooto mo heɓataa!
13 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i
oo too bannge.
14 Taalibaaɓe ɓee njeggiti yooɓaade ɲaamdu, sabi buuruwal
gootal tan heddinoo e ley laana kaa.
15 E oon wakkati, o yaggini ɓe, o wii:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi
Hirudus ndii.
16 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en
njooɓaaki buuru koo o wiiri non.
17 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki
buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumɓe ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on
nanataa naa? Tama on miccitaaki
19 nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee,
cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije sappo e ɗiɗi.

20 O lamndii ɓe kasen, o wii:
—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neɗɗo buuruuje jeɗɗi ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije jeɗɗi.
21 Nden, o wii ɓe:
—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema ɗum.
23 O nanngi bumɗo oo, o renni ɗum ngeenndi ndii. Caggal ɗum, o siryi e gite mum, o fawi juuɗe makko e mum, o lamndii ɗum, o wii:
—Won ko njiyataa naa?
24 Bumɗo oo feerti gite mum, wii:
—Miɗo yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no leɗɗe jahooje nii.
25 Iisaa fawi juuɗe mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaɓiri.
26 Iisaa wii mo:
—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

27 Caggal ɗum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya Filipa. O lamndii ɓe ɗum ɗoo e laawol:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe ɓee.
29 O lamndii ɓe, o wii:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu.
30 E ley ɗum, o daalii ɓe daaloore sattunde pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

31 O fuɗɗi famminde ɓe:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balɗe tati o immitoto.
32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono ɗii haalaaji.
33 O yeeccitii, o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o jahii e Piyeer, o wii:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa ɗii iwrataa to Laamɗo, to yimɓe ɗi iwrata.

No Iisaa jokkirtee

34 Caggal ɗum, o noddi jamaa oo e taalibaaɓe makko ɓee, o
wii ɗum'en:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum,
ɓama leggal mum bardugal, jokka e am.*
35 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa
baasirɗo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, dan-
ndan ki.
36 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so tawii waasii
yonki mum?
37 Won ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum
naa?
38 Neɗɗo fuu jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii e ley
oo jamaanu coɓuɗo, luuttuɗo Laamɗo, miin, Ɓii Neɗɗo oo duu,
mi yaannorto ɗum nde mi wardii e malaa'ika'en seniiɓe e ley
teddeengal Baabiraaɗo am.

9

1 O wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa
tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ana warda baawɗe.

Haala waylitagol noone Iisaa

2 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaaku-
uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre
toownde. Noone makko waylitii yeeso maɓɓe.
3 Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuu-
woowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo.
4 Iliyaasa e Muusaa ɓanngani ɓe, ana kaalda e Iisaa.
5 E ley ɗum, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal min ndarna
ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa
wooturu.
6 O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati ɓe,
kamɓe taalibaaɓe ɓee.
7 Luurde wari suddi ɓe, daande iwri e ley luurde ndee ana
wiya:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi. Kettindee mo!
8 Ɗon e ɗon, taalibaaɓe ɓee tiggitii, njiyaali fay gooto so
wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii
ɓe pati ɓe kaalana fay gooto ko ɓe njii koo faa wakkati nde Ɓii
Neɗɗo oo wuurti e hakkunde maayɓe fuu.
10 Ɓe njaɓii konngol ngol, kaa ɓe ndarii eɓe lamndondira
e ko'e maɓɓe koɗum woni maanaa wuurtude e hakkunde
maayɓe.

---

* **8:34** Maanaa ***amde leggal bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

11 Caggal ɗum, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Koɗum waɗi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi
Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?
12 O jaabii ɓe:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle
ɗee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi ɗii mbii ana tilsi Ɓii
Neɗɗo torree torraaji keewɗi, hoynee?
13 Miɗo haalana on: Iliyaasa warii, ɓe ngollii ɗum kamɓe
duu ko ɓe muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi
ɗii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

14 Nde ɓe ngarti e taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ndee, ɓe njii
jamaa keewɗo ana filii ɗum'en, dunkee'en Sariya ɓee ana
njeddondira e mum'en.
15 Yimɓe ɓee njii Iisaa tan, ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndogi ɓe
njaɓɓoyii mo.
16 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum njeddondirton e maɓɓe?
17 Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:
—Moobbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ladde
muumɗini.
18 Ɗo ladde ndee immorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunduko
makko yufa ngufo, o ŋeryondira ɲiiye, o yoora kolon. Mi
ɲaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
19 Iisaa wii yimɓe ɓee:
—Hey yimɓe jamaanu jooni ɓe nganaa goonɗinɓe! Faa
mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande
on? Ngaddanee kam suka oo!
20 O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi
suka oo, liɓi ɗum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko
mum ana yufa ngufo.
21 Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:
—Gila mande ɗum heɓi mo?
Baaba oo jaabii, wii:
—Gila omo famɗi.
22 Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liɓa mo ley yiite
naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii
aɗa waawi!
23 Iisaa wii mo:
—So miɗo waawi mbii-ɗaa? Huunde fuu ana waawi
laatanaade goondinɗo.
24 Ɗon e ɗon, baaba suka oo wulli, wii:
—Mi goonɗinii, kaa wallam, sabi goonɗinde ana tiiɗi kam!
25 Nde Iisaa yii jamaa oo ana doga ana wara ndee, jahii e
ladde ndee, wii ɗum:
—Ladde muumɗinoore faaɗinoore, mi yamirii ma yaltu e
suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

26 Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i
no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don bee ndarii ana
mbiya o maayii.
27 Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.
28 Nden Iisaa naati suudu, taalibaabe mum bee teeldi e
mum, lamndii dum, mbii:
—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?
29 O jaabii:
—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri diidabol maayde mum e wuurtugol mum

30 Ɓe iwi don, be ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda
dum,
31 sabi omo waajotonoo taalibaabe makko bee, kasen duu
omo wiyannoo dum'en:
—Ɓii Nedo oo wadete e juude yimbe, be mbara mo, kaa e ley
balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.
32 Kaa taalibaabe makko bee paamaali haala kaa, kulii
lamndaade mo.

Haala burdo teddude

33 Ɓe njottii Kafarnahum. Nde be njippinoo e galle ndee, o
lamndii taalibaabe makko, o wii:
—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?
34 Ɓe ndeyyinii. Ko be njeddondiri e laawol ngol dee, burdo
teddude.
35 Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaabe sappo e didon bee,
wii dum'en:
—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe bee heedata, laatoo
golloowo mabbe be fuu.
36 Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso
mabbe, o huufi ngel, o wii be:
37 —Nedo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am,
miin jaati o jabbii. Kasen duu jabbiido kam fuu, wanaa miin
tan jabbii, jabbike neldo kam oo duu.
38 Yuhanna wii mo:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en
innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.
39 Kaa Iisaa wii:
—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde
kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don.
40 Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi.
41 Mido haalana on goonga: nedo fuu dokkudo on horde
ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hebude
mbarjaari makko.
42 Nedo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy
kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde habbee e
daande mum, tippee e geeci.

43 So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e
nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina
naatude e jahannama yiite nge ɲifataa tawee a kiɓɓuɗo. [
44 *]
45 So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e
nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina
tippeede e jahannama a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude
maa e Laamu Laamɗo a ɗokko ɓuri moyyande ma diina tippe-
ɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo.
48 Ɗon, «gilɗi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa.»‡
49 Sabi gooto fuu laɓɓinirte yiite hono no sadakaaji
laɓɓinirtee lamɗam nii.
50 Lamɗam yo huunde lobbere, so lamɗam ŋoottii lam-
mude, koɗum lamminta ɗum? Ngaɗee lamɗam e mooɗon,
moyyondiron.

10

Haala ceergal

1 O iwi ɗon, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo
Urdun. Yimɓe heewɓe pilii mo, o darii omo waajoo ɗum'en
kasen, hono no o woownoo nii.
2 Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:
—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?
3 O jaabii ɓe:
—Koɗum Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana
seera jom suudu mum.*
5 E ley ɗum, o wii ɓe:
—On yoorɓe ɓerɗe, ɗum saabii so Muusaa winndani on
nden yamiroore.
6 Kaa gila e fuɗɗoode, «Laamɗo tagii ɓe waɗii ɓe gorko e
debbo.
7 Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum,
8 ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa
ɗiɗon kasen, ɓe neɗɗo gooto.
9 Ndennoo, pati neɗɗo seenndu ko Laamɗo reentini.
10 Nde ɓe kootunoo cuuɗi ndee, taalibaaɓe makko ɓee lam-
ndii mo haala majjum.

---

* **9:44** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 44:*Ɗon, gilɗi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.* † **9:46** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 46:*Ɗon, gilɗi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.* ‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puɗɗooɗe 1.27; 2.24

11 O wii ɓe:
—Ceerɗo jom suudu mum fuu so ɓami goɗɗo, jeenii,
12 hono non duu, debbo cuutaniiɗo gorum, so gorko goɗɗo
ɓami ɗum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Won waddanɓe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non
taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe ɓee.
14 Nde o yii ɗum ndee, o ɓerni, o wii taalibaaɓe ɓee:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe
no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
15 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo
no cukalel nii fuu, naatataa hen.
16 Caggal ɗum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e
makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani
mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa
nguurndam nduumiiɗam?
18 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so
wanaa gooto, oo woni Laamɗo.
19 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati ɲaaɗu hoore, pati jeenu,
pati wujju, pati seeda fenaande, pati tooɲu, teddin inna maa
e baam maa.»‡
20 Gorko oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
21 Nden Iisaa yeewi mo, yiɗi mo, wii mo:
—Huunde wootere ana ɲaku maa: yaa soottoy ko njogi-
ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heɓan
jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa kam.
22 Kaa nde gorko oo nani ɗiin haalaaji ndee, ɲirɓinii, wittidi
e metti, sabi o arsukunte ɲolɗo.
23 Iisaa yeewi taalibaaɓe mum ɓee, wii:
—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
24 Taalibaaɓe ɓee mugaa e ɗiin haalaaji. O ɓeydi hen kasen,
o wii ɓe:
—Sukaaɓe am, hee naatude e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade
diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
26 Taalibaaɓe ɓee ɓeydii mugeede, hedde ana lamndondira
e ko'e mum'en ana mbiya:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
27 O yeewi ɓe, o wii:

‡ **10:19** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo.
Sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
28 Nden, Piyeer darii ana wiya mo:
—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!
29 O jaabii ɗum, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo saabe am
e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraaɓe mum
worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam
mum naa sukaaɓe mum naa gese mum,
30 heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere e oo ɗoo wakkati mo
ngon-ɗen e mum jooni: joomum heɓan galleeji e sakiraaɓe
worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e sukaaɓe e gese, torrete
duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heɓan ngu-
urndam nduumiiɗam.
31 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe
ɓee laatoto ardiiɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

32 Eɓe e laawol faa ɓe ŋabbita Urusaliima. Iisaa ardii ɓe,
tawi taalibaaɓe ɓee ana cuŋli, jokkunooɓe e maɓɓe ɓee duu
yo hulɓe. O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, o darii omo
haalana ɗum'en ko warata heɓude mo.
33 O wii ɓe:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima, ɗon Ɓii Neɗɗo oo
waɗetee e juuɗe hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en
Sariya. Ɓe caran mo waree, ɓe ngaɗa mo e juuɗe heeferɓe.
34 Ɓeen njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara
mo. Kaa balɗe tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

35 Caggal ɗum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓee ngari
e Iisaa, mbii ɗum:
—Moobbo, won ko min njiɗi ɲaagaade ma, miɗen njiɗi
ngaɗanaa min ɗum.
36 O wii ɓe:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Ngaɗanaa min min njooɗoo oo bannge maa ɲaamo, oo
bannge maa nano e ley teddeengal maa.
38 O jaabii ɓe, o wii:
—On anndaa ko ɲaagoto-ɗon. Oɗon mbaawi yarde horde
mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima
naawɗo mo mbatisetee-mi oo naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Miɗen mbaawi.
O wii ɓe:
—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo
mbatisetee-mi oo.

40 Kaa jooɗagol bannge am ɲaamo naa nano wanaa miin
yamirta ɗum. Ɗeen joolle, ɓe Laamɗo moyyinani ɗum'en ɓee
njey ɗum.
41 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani ɗum ndee, met-
taa e Yaakuuba e Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wii:
—Oɗon anndi jataaɓe laamiiɓe heeferɓe ɓee, ana kawjorii
yimɓe mum'en hawju bonɗo, mawɓe ɓee duu ana laamorii
laamu boɗeejo.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. So won jiɗɗo
teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo
mooɗon.
44 Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani
laataade maccuɗo mooɗon, on fuu.
45 Sabi fay Ɓii Neɗɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe
wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari
heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓee njalti
ngeenndi ndii ndee, kamɓe e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo
biyeteeɗo Bartime ɓii Time ana jooɗii ana garbinoo e sera
laawol ngol.
47 Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗon ndee, o
darii omo wulla omo wiya:
—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
48 Heewɓe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o
deyyinoo, kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
49 Iisaa darii, wii:
—Noddee mo.
Nden, ɓe noddi bumɗo oo, ɓe mbii ɗum:
—Seya, imma, o noddii ma.
50 O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa.
51 Iisaa lamndii mo, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
Bumɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi hewta gite am.
52 Iisaa wii mo:
—Yaa, goonɗinal maa danndii ma.
Ɗon e ɗon o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muuɗum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde ɓe ɓadinoo Urusaliima, ɓe njottii Baytifaaji e Bay-
taniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli
taalibaaɓe mum ɗiɗon,
2 o wii ɓe:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii.
Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto
waɓɓaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɓoo.
3 So won biiɓo on ko ngatton nga, njaabo-ɓon Moobbo ana
haajaa nga. Ɗon e ɓon on njoppete ngaddon nga.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola ana haɓɓii damal sella, ɓe kumti
ɓum.
5 Yoga e darinooɓe ɓon ɓee lamndii ɓe:
—Koɓum ngollaton ɓoo? Ko kumtirton mola ngaa?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa wiirunoo nii. Ɓeen njoppi ɓe.
7 Ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji
maɓɓe, o waɓɓii.
8 Heewɓe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, woɓɓe kelti
caɓe leɓɓe sera ton, mbeerti ɓe e laawol ngol.
9 Ɓee ardii mo, ɓee keedi caggal makko eɓe ilinoo:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomi-
raaɓo!*
10 Barke woodanii laamu njaati meeɓen Daawuuda, laamu
garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamɓo Toowɓo!
11 Iisaa ŋabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal
Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o
feewi Baytaniya kanko e sappo e ɓiɓon ɓee, tawi hiirii.

No Iisaa huɓiri ibbi

12 Janngo mum, caggal ɓe ndawii Baytaniya, tawi omo
yolbi.
13 O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa
e makki ɓiɓɓe. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so
wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol
ibbe.
14 O wii ibbi kii:
—Pati fay gooto ɲaamu ɓiɓɓe maa abada kasen!
Taalibaaɓe makko ɓee nani ɓum.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

15 Ɓe njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu De-
wal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodooɓe e soottooɓe
wonɓe ley mayre ɓee. O liɓi taabe weccooɓe kaalisi e jooɓorɓe
soottooɓe buugaaji.
16 O ɓalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu
nduu ana roondii kaaki.
17 O waajii ɓe:
—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte
suudu rewrudu leɲi fuu!»† Kaa onon, on ngaɓii ndu suuɓorde
yanooɓe.‡

---

* **11:9** Jabuura 118.25-26 † **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yeremiya 7.11

18 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya nani ɗum, ndaari no masinbinira mo. Ɓe kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne.
19 Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaaɓe makko ɓe njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gonduɗo e goonɗinal

20 Janngo mum, beetee law, eɓe ɓettoroo to ibbi kii too, ɓe njii ki yoorii kolon faa yottii ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wii mo:
—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuɗuno-ɗaa kii yoorii.
22 Iisaa jaabii, wii ɓe:
—Ngoonɗinee Laamɗo!
23 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu biiɗo ndee waamnde haayre: «Ɗoofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley ɓernde mum, goonɗinii ko wii koo waɗan, jaɓante.
24 Ɗum saabii so miɗo wiya on: ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu, ngoonɗinee on keɓii ɗum, nden, on njaɓante.
25 Nde ndari-ɗon faa ngaɗon duwaawu fuu, so won gaɗunooɗo on huunde, njaafee ɗum, yalla Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo ana yaafoo on luutti mooɗon. [
26 §]

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

27 Ɓe mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe ɓattitii mo
28 lamndii mo:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?
29 Iisaa wii:
—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
30 Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamɗo iwri naa to yimɓe? Njaabee kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoonɗinaali Yaayaa?»
32 En mbiyan «yimɓe» naa?
Eɓe kula yimɓe ɓee sabi ɓe fuu eɓe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati.
33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
Iisaa wii ɓe:

---

§ **11:26** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 26:*Kaa so on njaafataako, Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti mooɗon.*

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe

1 Iisaa fuɗɗi haaldirde e maɓɓe e banndol, o wii:

—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde, o mahi doomirdu. Caggal ɗum, o hasiri nga woɓɓe, o dawi.

2 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.

3 Ɓe nanngi nelaaɗo oo, ɓe pii ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.

4 O neli e maɓɓe golloowo makko goɗɗo. Ɓe koyni ɗum, ɓe eli ɗum.

5 Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tataɓo, ɓe mbari ɗum. Non ɓe ngaɗiri woɓɓe heewɓe: ɓe pii yoga, ɓe mbari yoga.

6 Jooni kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsuɗo oo. Sakitii o neli oo duu e maɓɓe, o wii: «Ɓe njaagoto ɓiyam oo.»

7 Kaa remooɓe ɓee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»

8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oo, ɓe mbari ɗum, ɓe mbedii ɗum to caggal ngesa too.

9 Jooni nee, hono jom ngesa oo waɗata? O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.

10 Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kaɲum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.

11 Ɗum yo golle Joomiraaɗo,

kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*

12 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe tewti no nanngira Iisaa, sabi ɓe paamii ngol banndol e maɓɓe fewti. Kaa ɓe cuusaano jamaa oo, ɗum waɗi so ɓe njoppi mo, ɓe mbitti.

Haala yoɓugol lampo

13 Ɓe neli e makko yoga e Farisa'en e howruuɓe Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko.

14 Ɓe ngari, ɓe mbii mo:

—Moobbo, miɗen anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

15 Nde wonnoo omo anndi naafigaaku maɓɓe, o wii ɓe:

---

* **12:11** Jabuura 118.22-23

—Koɗum waɗi so oɗon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuuɗu cardi faa mi yiya ɗum.
16 Ɓe ngaddani mo. O lamndii ɓe:
—Natal homo e innde homo woni ɗoo?
Ɓe mbii mo:
—Kaananke Roma.
17 O jaabii ɓe, o wii:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko jey.
Ɓe kaaynaa e makko.

Haala immital maayɓe

18 Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
19 —Moobbo, Muusaa yamirii en so neɗɗo maayii heɓaali ɓiɗɗo, miɲum naa mawnum ɓamta debbo ɗalaaɗo oo yalla ana heɓana ɗum ɓeyngu.†
20 Waɗiino e ɓettaade rimdaaɓe njeɗɗon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali ɓiɗɗo.
21 Ɗiɗaɓo oo ɓamti debbo oo, kaɲum duu maayi heɓaali ɓiɗɗo. Tataɓo oo duu waɗi hono non.
22 Hono nii njeɗɗon ɓee fuu ɓamiri mo, ɗalaali ɓiɗɗo. Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
23 Ndennoo, ɲannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeɗɗon fuu ɓe ɓamiino mo!
24 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Hee on majjii! On paamaali Binndi ɗii, on paamaali baawɗe Laamɗo ɗee.
25 Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii.
26 Ko maayɓe immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamɗo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamɗo Ibarahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba»?‡
27 Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.§ On majjuɓe sanne.

Haala yamiroore ɓurnde teentilaade

28 Dunkee Sariya gooto ɓattitii Iisaa, nani jeddondiral maɓɓe, nani o jaabike Saduki'en ɓee faa gasi, lamndii mo:
—Jamirooje ɗee fuu, honde ɓuri teentilaade?
29 Iisaa jaabii mo:

---

† **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri.

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje ɗee yo ndee ɗoo: «Hettina Israa'iila, Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen oo tan woni Joomiraaɗo.
30 Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»*
31 Ɗiɗaɓerde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore ɓurnde ɗee ɗiɗi teentilaade.
32-33 Dunkee Sariya oo wii mo:
—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-ɗaa Laamɗo tan woni Joomiraaɗo, kasen duu Laamɗo goɗɗo walaa so wanaa kanko. E yiɗirde Laamɗo ɓernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yiɗirde tanaa no hoore mum nii, kanjum ɓuri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.
34 Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:
—A woɗɗaa Laamu Laamɗo oo.
Caggal ɗum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

35 Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:
—Hono dunkee'en Sariya ɓee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan?
36 Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
37 Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewɗo ana hettiranoo Iisaa seyo.
38 E ley waajagol makko ngol, o wii ɓe:
—Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji,
39 fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajorɗi e ley yanngeeji fuu.
40 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e muuɗum'en.

Haala sadaka ɓurɗo moyyuɗe

41 Iisaa jooɗii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo waɗirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewɓe ngaɗi e makko kaalisi keewɗo.
42 Debbo talka mo gorum maayi wari, waɗi hen buuɗi ɗiɗi.

---

* **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkooɓe 19.18 ‡ **12:36** Jabuura 110.1

43 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɗum'en:

—Miɗo haalana on goonga: oo debbo talka, ko o waɗi e ley
keesu oo koo ana ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
44 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen,
kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o
jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo
makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawɗe mahiraaɗe maadi
lobbiri!
2 Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere
heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

3 O jooɗoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o
fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e
Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:
4 —Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo
hollata waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?
5 Nii Iisaa darii ana wiya ɓe:

—Ndeentee, pati fay gooto yoŋŋa on.
6 Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Ɓe
yoŋŋan heewɓe.
7 So on nanii dillere golowole ɓadiiɗe, so on kaalanaama
golowole goɗɗuɗe, pati kulee, ana tilsi ɗum waɗan, kaa ɗum
wanaa timmooɗe tafon.
8 Leɲol haɓan e leɲol, laamu haɓan e laamu, leydi dimm-
boto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Ɗum woni
puɗɗooɗe ŋatawere.

9 Ndeenee ko'e mon, sabi yimɓe naɓan on to carirɗi, on
piyete ley cuuɗi baajorɗi, ɓe ndarna on yeeso saroo ɓe e
kaanankooɓe saabe am, faa laatano-ɗon kam seedee'en yeeso
maɓɓe.
10 Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leɲi ɗii fuu tafon.
11 Nde ɓe naɓii on faa ɓe ndokkitira on, pati mbemmbe-ɗon
ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keɓan ko kaalon.
Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniiɗo haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu
ɓiyum. Ɓiɓɓe immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla
ɓeen ana mbaree.
13 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am. Kaa muɲuɗo faa tim-
mooɗe, joomum hisinte.

14 Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»* ana woni ɗo
haanaa wonde fuu† (jannguɗo ɗum, tiinnoo faama), nden, ɓe
ɗum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.
15 Tawaaɗo dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa
ɓama huunde ley suudu muuɗum.
16 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.
17 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ɲalaaɗe!
18 Ɲaagee Laamɗo pati ɗum waɗa wakkati dabbunde.
19 Sabi ley ɗeen ɲalaaɗe torra waɗan mo hono mum waɗaali
gila fuɗɗoode aduna nde Laamɗo tagi tageefu oo warde han-
nde, mo wattataa kasen duu.
20 Sinndo Joomiraaɗo raɓɓinɗinaalino ɗeen ɲalaaɗe, fay
gooto hisataano, kaa sabaabu suɓaaɓe ɓee o raɓɓinɗiniri ɗe.
21 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Almasiihu annii ɗoo», naa
«Ɗeewee! Omo naa too», pati ngoonɗinee.
22 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe
ɓanngoyan, ɓe ngaɗa taagumansaaji e kaayeefiiji yalla eɓe
majjina suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii.
23 Ɗum nee, so wanaa ndeento-ɗon! Mi haalanii on huunde
fuu gila waraali tafon.

No Ɓii Neɗɗo oo wartirta

24 —Kaa e ley ɗeen ɲalaaɗe, caggal oon torra, naange niɓɓan,
lewru ŋoottan yaaynude,
25 koode kammu caaman, kulle gonɗe dow kammu ɗee
ndimmboto.‡
26 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete ana wara e duule,§ ana
warda baawɗe mawɗe e teddeengal.
27 O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange,
saahal e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe makko ɓee gila hoore leydi
faa hoore leydi.
28 Taykitee ibbe: so caɓe majje keyɗitii, haakolooji majje
mbillitii, oɗon anndi ndunngu ɓadike.
29 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee o
ɓattiima, omo damal galle.
30 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee
kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
31 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa
abada.
32 Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ɗum.
Wanaa malaa'ika'en wonɓe dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oo.
Walaa anndudo ɗum so wanaa Baabiraaɗo oo.

---

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § **13:26** Daniyel 7.13

33 Ndeentee, njeerto-ɗon, sabi on anndaa wakkati mo o
warata.
34 Eɗum wa'i no gorko lanndiniiɗo faa dawa, yalti suudu
mum, hokki gollooɓe mum homo fuu golle mum, yamiri
doomoowo damal oo yo jeerto.
35 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo
wartata: ana waawi laataade kiikiiɗe, naa hejjere jemma,
naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law.
36 Pati o juha on so o tawa oɗon ɗaanii!
37 Ko kaalanan-mi on koo, ɗum kaalanan-mi yimɓe fuu:
njeertee!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Balɗe ɗiɗi haɗi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yot-
taade. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tewti
molanaade Iisaa faa nannga ɗum yalla ana mbara ɗum.
2 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

3 Nden Iisaa ana Baytaniya, ɗo galle Simon ceppaaɗo oo
ɗoo. O jooɗii faa o ɲaama, debbo gooto naati ana jogii faandu
nebam laaɓuɗam, uuroojam, tiiɗuɗam coggu sanne. Debbo
oo heli faandu nduu, wuji nebam ɗam e hoore makko.
4 Yoga e wonnooɓe ton ɓee mettaa, mbiyondiri e ko'e
mum'en:
—Bonnude ɗam nebam, koɗum nafata?
5 Eɗam waawnoo sootteede ko ɓuri buuɗi cardi teemeɗe
tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!
Hedde eɓe ɲiŋa debbo oo.
6 Kaa Iisaa wii:
—Celee e makko! Ko saabii so oɗon torra mo? Golle makko
ŋarɗii sanne.
7 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu, nde
muuy-ɗon fuu oɗon mbaawi waɗande ɗum'en moyyere. Kaa
miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu.
8 O waɗii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam
ɗam yalla miɗo lanndinanoo yanaande.
9 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e
aduna oo fuu, ko oo debbo waɗi koo jantete, kasen duu o
miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

10 Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to
hooreeɓe yottinooɓe sadaka faa waɗa Iisaa e juuɗe mum'en.

11 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan
mo kaalisi. E ley ɗum, omo fiya dabare no o jammbortoo
Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

12 Ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe
mboownoo hirsude jawɗi Paska ndee, taalibaaɓe Iisaa
lamndii ɗum, mbii:
—Hoto njiɗ-ɗaa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi
Paska ndee?
13 O neli taalibaaɓe makko ɗiɗon, o wii ɗum'en:
—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii
mbulku ndiyam, njokkon e mum.
14 Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii
suudu hondu ɲaamdata e taalibaaɓe mum ɓee hiraande iidi
Paska?»
15 O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton
lanndinanto-ɗon en hiraande ndee.
16 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, ɓe
tawri hono no o wii ɓe nii, ton ɓe lanndinii hiraande Paska
ndee.
17 Hiiri, Iisaa wardi e sappo e ɗiɗon ɓee.
18 Nde ɓe njoodii eɓe ɲaama ndee, Iisaa wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam,
omo ɲaamda e am jooni.*
19 Ɗum laatanii ɓe sugulla, hedde eɓe lamndoroo mo gooto
gooto, gooto fuu ana wiya:
—Kori wanaa miin kaa?
20 O jaabii ɓe, o wii:
—Gooto e mooɗon, onon sappo e ɗiɗon ɓee, tummbidoowo
e am junngo mum e la'al oo.
21 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no haaliraa ley Binndi
ɗii nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo Ɓii Neɗɗo oo! Oon
gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɗum!
22 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo,
helti, hokki ɓe, wii:
—Nanngee, ɗum yo terɗe am.
23 Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o
hokki ɓe, ɓe fuu ɓe njari.
24 O wii ɓe:
—Ɗum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njup-
portooɗam saabe heewɓe.
25 Miɗo haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam
kasen so wanaa ɲannde njaroy-mi peguujam kesam e ley
Laamu Laamɗo.

---

* **14:18** Jabuura 41.10

26 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi waamnde
haayre wiyeteende Jaytun.
27 Iisaa wii ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan
duroowo oo, mi wara ɗum, baali ɗii caakoo.»‡
28 Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
29 Piyeer wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndon-
toori jogginde cili ɗiɗi a wiyan a anndaa kam cili tati.
31 Piyeer haali, tekkini, wii:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi
anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

32 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Gecemane, o wii taalibaaɓe
makko ɓee:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya duwaawu.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuɗɗi maatude
kulol, o ruubi.
34 O wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde
kam. Keddee ɗoo, njeertee pati ɗaanee.
35 O woɗɗitii seeɗa, o hippii e leydi, o duwii yalla omo daɗa
e oo wakkati naawɗo so ana huɓindoo.
36 O wii:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woɗɗinam ndee horde
bone. Kaa pati laatoro no njiɗir-mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa
aan.
37 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:
—Simon, a ɗaaniiɗo naa? A waawaa jeertaade tawee a
ɗaanaaki fay wakkati gooto naa?
38 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana
heewi anniya lobbo, kaa terɗe ana lo'i.
39 O yehi kasen, o duworii no arannde nii.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe.
Ɓe ndonki anndude ko ɓe njaabotoo mo.
41 O warti cilol tataɓol, o wii ɓe:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ŋoottinoo naa? Heyii. Wakkati
oo warii. Ɓii Neɗɗo waɗete e juuɗe luuttooɓe.
42 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

43 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee,
yottii ana wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi.

† **14:26** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

Hooreeɓe yottinooɓe sadaka, dunkee'en Sariya e mawɓe, kaŋum'en neli ɓe.
44 Jammbotoodo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neddo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee dum, naɓon dum kawjo-don dum.
45 Yahuuda yottii tan, ɓattitii Iisaa, wii dum:
—Moobbo!
O ɓuccii dum.
46 Nii ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi dum.
47 Gooto e darinooɓe don ɓee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum.
48 Iisaa wii ɓe:
—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
49 Mido wondi e mon ŋannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.
50 E ley dum, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.
51 Jokolle mo ɓoornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, ɓe nanngi dum
52 o yoppi disaare ndee, o dogiri ɓe terde teete.

No mawɓe diina cariri Iisaa

53 Ɓe naɓi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe e dunkee'en Sariya fuu ana mooɓtii.
54 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomooɓe, omo yuwloo yiite.
55 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa ɓe keɓaali.
56 Heewɓe ana kappa mo, kaa kamɓe e hoore maɓɓe, kappi maɓɓe dii ana luuttondiri.
57 Yogaaɓe kappi mo, mbii:
58 —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimɓe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»
59 Kaa e dum duu, happugol maɓɓe ngol ana luuttondiri.
60 Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:
—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
61 Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:
—Aan a Almasiihu, ɓii mo jettooje ngoodani oo naa?
62 O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Ɓii Neɗɗo ana jooɗii ɲaamo
Jom Baawɗe oo,§ ana warda e duule kammu.*
63 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki
kaddule mum, wii:
—En kaajaaka seedee'en hankasen.
64 On narrii noppi mooɗon ko o bonkii Laamɗo koo. Koɗum
njii-ɗon hen?
Ɓe fuu ɓe mbii omo haani wareede.
65 Yoga maɓɓe fuɗɗi tuttude e makko, ɓe cuddi yeeso makko,
eɓe culkoo mo, eɓe mbiya mo:
—Annditin culkiiɗo ma!
Nii doomooɓe ɓee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

66 E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e
horɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo yottii.
67 Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii ɗum, o wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.
68 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.
Caggal ɗum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan
ndontoori joggini.]†
69 Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinooɓe
ɗon ɓee, wii:
—Oo yo gooto maɓɓe!
70 Piyeer yeddi kasen. Ɗon e ɗon darinooɓe ɗon ɓee mbii
Piyeer:
—Tayoral, a gooto e maɓɓe, sabi a Galilinke.
71 Nii o fuɗɗi hunaade e huttaade, omo wiya:
—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!
72 Ndontoori joggini ɗiɗaɓerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wi-
inoo ɗum koo: «Ɓade ndontoori jogginde cili ɗiɗi, a wiyan a
anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe e dun-
kee'en Sariya e waalde Saahiiɓe ndee, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe
kaɓɓi Iisaa, ɓe naɓi ɗum to Pilaatu goforneer oo.
2 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
3 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ana ngullanoroo mo
kulle keewɗe.

§ **14:62** Jabuura 110.1 * **14:62** Daniyel 7.13 † **14:68** Cakite aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

4 Pilaatu lamndii mo kasen:
—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? A nanaali ko ɓe ngullani maa
koo fuu naa?
5 Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

6 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee
suɓaade e kasunkooɓe ɓee mo njiɗi yoppitaneede.
7 Gorko biyeteeɗo Barabas murtidiino e woɓɓe faa ɓe mbari
neɗɗo. Oon wakkati, eɓe uddanoo kasu saabe ko ɓe ngaɗi koo.
8 Jamaa oo ŋabboyi to Pilaatu woni too, naati e ɲaagaade
ɗum waɗana ɓe ko woownoo waɗande ɓe koo.
9 O jaabii ɓe, o wii:
—Oɗon njiɗi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe
oo naa?
10 Sabi o anndii hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee haasi-
daaku waɗi so ndokkitiri mo.
11 Kaa ɓe ndunyi jamaa oo e ɲaagaade Pilaatu yoppitana ɓe
Barabas ɓurani ɓe yoppita Iisaa.
12 Pilaatu jaabii kasen, wii ɓe:
—Ndennoo, koɗum njiɗ-ɗon mi waɗa mo mbiyaton
kaananke Yahuudiyankooɓe oo?
13 Ɓe ngulli:
—Tontu mo e leggal bardugal!
14 Pilaatu lamndii ɓe:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydi dukude semmbe:
—Tontu mo e leggal bardugal!
15 Nde wonnoo Pilaatu ana yiɗi welnude ɓerɗe jamaa oo,
yoppitani ɗum'en Barabas. Caggal ɗum, o yamiri Iisaa fiyee
dorri, tontoyee e leggal bardugal.
16 Sordaasi'en ɓee naɓi mo naannoyi mo ley galle to huɓeere
ndee woni too, mooɓti fedde sordaasi'en ɓee fuu.
17 Ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere,* ɓe caɲi tenngaade
gi'e ɓe kippi e hoore makko.
18 Ɓe keddii eɓe calmina mo, eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe.
19 Eɓe piira hoore makko kalacal, eɓe tutta e makko, ɓe tuggi
koppi maɓɓe eɓe cujidana mo.
20 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure
woɗeere ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko, ɓe naɓi mo sella
faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

21 Gorko gooto biyeteeɗo Simon, jeyaaɗo Sireene, baaba
Aleksandere e Rufus, ana ɓettoroo ɗon iwruɗo ley ladde.

---

* **15:17** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

Sordaasi'en ɓee ndoolɗini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.
22 Ɓe naɓi Iisaa nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata
woni nokku laalagal hoore.)
23 Ɓe ngaddani mo peguujam njillondiraaɗam e safaare
haaɗunde yalla omo yara, kaa o jaɓaali.
24 Ɓe tonti mo e leggal bardugal, ɓe pecciri kaddule makko
urwa, ɓe anndi ko gooto fuu heɓata.†
25 Nde ɓe tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti
mo: KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooɓe ɗiɗon, gooto ɲaamo makko,
goɗɗo oo nano makko. [
28 ‡]
29 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e
mum'en, ana mbiya:
—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahi-
too ndu ley balɗe tati,
30 biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!
31 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee duu njaayriri
mo, kaɲum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e
mum'en:
—O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko!
32 Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo
leggal bardugal ngal, yalla eɗen njiya ngoonɗinen!
Yanooɓe ɗiɗon ɓe o tontidaa ɓee duu ana mbonkoroo mo
non.
33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu
faa wakkati yamnde tati kiikiiɗe.
34 E ley yamnde tati kiikiiɗe ndee, Iisaa wulli wullaango
toowngo, wii:
—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Ɗum woni: «Laamɗo am,
Laamɗo am! Koɗum waɗi so njoppu-ɗaa kam?»§)
35 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:
—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!
36 Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, haɓɓi ɗum
e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo ɓuuccoo, wii:
—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali aduna.
38 Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii
gila dow faa ley, laatii taye ɗiɗi.
39 Hooreejo sordaasi'en darinooɗo yeeso makko oo yii no o
ɗaliri aduna nii, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo Ɓii Laamɗo!

† **15:24** Jabuura 22.19 ‡ **15:28** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 28:*Ɗum tabintini Binndi biiɗi: «O hiisodaama e bonɓe.»* § **15:34** Jabuura 22.1

40 Rewɓe yogaaɓe ana toowti, ana coynoo. Ana e maɓɓe:
Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba
suka e Yoses.
41 Ɓeen njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o won-
noo Galili ndee. E rewɓe woɓɓe kasen, ŋabbidinnooɓe e makko
Urusaliima ana ngonnoo ɗon.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

42 Hiiri, ɗum hawri e wakkati lanndinal tawi ɲalaande
fowteteende ɓadike fuɗɗude.
43 Gooto e waalde Saahiiɓe, tedduɗo, biyeteeɗo Yuusufu
mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo ɓanngugol
Laamu Laamɗo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda ɗum
tew Iisaa.
44 Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee,
noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii ɗum so tawii yo goonga
o maayii.
45 Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo ɗum ndee, o
duŋanii Yuusufu ɓamta tew oo.
46 Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili ɗum
e kasanke oo, o watti ɗum e yanaande asaande ley haayre.
Caggal ɗum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee.
47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o
waɗaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

1 Nde ɲalaande fowteteende ndee ɓettinoo ndee, Mariyama
mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi
nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo.
2 Ɲannde alan, ɓe ngari e yanaande ndee beetee kecco
wakkati puɗal naange.
3 Ɓe ndarii eɓe mbiyondira:
—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande
ndee?
4 Kaa nde ɓe kunci gite ndee, ɓe njii haayre ndee tallitaama.
Ende mawni sanne.
5 Wakkati ɓe naatunoo e yanaande ndee, ɓe njii jokolle ana
joodii bannge ɲaamo ana ɓoornii saaya ndaneewa, ɓe kuli.
6 O wii ɓe:
—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooɗo oo tewtaton.
O immitike, o walaa ɗoo. Nokku ɗo o waɗanoo ɗoo, annii.
7 Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaaɓe makko ɓee e Piy-
eer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo
on nii.
8 Rewɓe ɓee njalti yanaande ndee, ɓe ndogi eɓe ciŋŋa kulol
cattungol. Ɓe kaalanaali fay gooto huunde no ɓe poti hulde.
——————————————————

9 Caggal Iisaa wuurtii beetee law ɲannde alan, Mariyama
mo Magdala mo o ribbani seyɗaani'en njeɗɗon oo, kaɲum mo
adii ɓanngande.
10 O yehi humpitoyde ɗum wondunooɓe e Iisaa ɓee, tawi eɓe
cunaa eɓe mboya.
11 Ko ɓe nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo,
fuu ɓe ngoondinaali ɗum.
12 Caggal ɗum, o ɓanngirani ɗiɗon maɓɓe mbaadi ngonndi,
eɓe nanngi laawol jahoowol ladde.
13 Ɓe ngarti ɓe kumpitoyi heddiiɓe ɓee, ɓe ngoondinaali
ɗum'en kaɲum'en duu.
14 Ko sakitii koo o ɓanngani taalibaaɓe sappo e go'o ɓee
tawaaɓe ana ɲaama. O ɲiŋiri ɓe waasude maɓɓe goondinde
e yoorde maɓɓe ɓernde, sabi ɓe ngoondinaali yiiɓe mo caggal
immitagol makko ɓee.
15 O wii ɓe:
—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-ɗon tagoore ndee fuu
Kabaaru Lobbo oo.
16 Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo
goondinaali jukkete.
17 Ɗii kaayeefiiji ana ngoodani goondinɓe ɓee: ɓe ndibbiran
seyɗaani'en saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,
18 ɓe nanngiran ɓoggi leydi juuɗe maɓɓe. Fay so ɓe njarii
poson, fay huunde waɗataa ɓe. Ɓe pawan junngo maɓɓe e
ɲawɓe, cella.
19 Caggal Iisaa Joomiraaɗo oo haaldii e maɓɓe, ŋabbinaa
kammu, joodii ɲaamo Laamɗo.
20 Kaa kamɓe, ɓe njehi eɓe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu.
Joomiraaɗo ana wondi e maɓɓe, tabintiniri konngol ngol
taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

1 Yimɓe heewɓe kornii jantaade kulle gaɗuɗe hakkunde men,
2 hono no seediiɓe gila puɗɗooɗe, laatiiɓe kaadime'en konngol ngol ɓee, kaalaniri en nii.
3 Tawfilus tedduɗo, mi wiɗike kulle ɗee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane ɗum no waɗiri nii,
4 yalla aɗa heɓa tayoral jannde nde njanngine-ɗaa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Yaayaa

5 E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteeɗo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, ɓii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗon fuu ɓe fooccitiiɓe yeeso Laamɗo, eɓe njokki jamirooje Joomiraaɗo e sariyaaji mum fuu, ɲiŋoore fuu walaa e maɓɓe.
7 Kaa ɓe keɓaalino ɓiɗɗo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu ɓe ɗiɗon fuu ɓe naywii.
8 Ɲannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamɗo, sabi ɲannde mum yo waalde makko jeyti.
9 Nde wonnoo yottinooɓe sadaka ana mboownoo waɗude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi.
10 Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo.
11 Oon wakkati, malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani mo, darii ɲaamo urirde ndee.
12 Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana siɲɲa.
13 Malaa'ika oo wii mo:
—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Oon ɓiɗɗo waddante seyo manngo, heewɓe ceyorto pinaaɗe makko,
15 sabi o laatoto tedduɗo e Joomiraaɗo. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniiɗo gila e ley reedu inniiko,
16 o wartiran ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe heewɓe e Laamɗo Joomiraaɗo mum'en.

17 O ardoto Joomiraaɗo oo warde, o wonda e ruuhu e
baawɗe ɗe annabi Iliyaasa heɓunoo, faa o wartira ɓerɗe
baabiraaɓe faade e ɓiɓɓe mum'en, faa o wartira murtuɓe duu
e hakkille fooccitiiɓe, kaɲum e moyyinande Joomiraaɗo oo
leɲol lanndiniingol.
18 Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:
—Hono hen anndiran-mi ɗum goonga? Sabi miin mi nay-
wii, jom suudu am oo duu waɗii duuɓi.
19 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Miin woni Jibiriilu darotooɗo yeeso Laamɗo, mi nelaaɗo
e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo.
20 Ndennoo jooni a muumɗan. A haalataa so wanaa
wakkati mo ɗum tabiti, sabi a goonɗinaali haala am. Haala
am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.
21 E ley ɗum fuu tawi yimɓe ɓee ana ndoomi Jakariyaa, ana
kaaynaa ko ɓooyni ɗum ley Suudu Dewal Mawndu too.
22 Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maɓɓe. Ɓe paami
won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
O darii omo haalda e maɓɓe muumankoore, o heddii e
muumaaku.
23 Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.
24 Caggal ɗeen balɗe, Elisabet jom suudu makko oo reedi,
dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam nde wattani kam
hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimɓe.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Iisaa

26 E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamɗo neli
malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley
leydi Galili,
27 faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteeɗo Yuusufu
sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama.
28 Malaa'ika oo naati ɗo Mariyama woni ɗoo, wii ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Laamɗo. Joomiraaɗo ana
wondi e maa.
29 Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko
ngoo jowtaango waawi laataade.
30 Nii malaa'ika oo wii mo:
—Mariyama pati hul! Sabi a heɓii moyyere iwnde e Laamɗo,
31 a reedan, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Oon ɓiɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii Laamɗo
Toowɗo. Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko
Daawuuda.
33 O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa
abada.
34 Mariyama wii malaa'ika oo:
—Hono ɗum laatortoo, mi anndaa gorko?

35 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maa, baawɗe Laamɗo Toowɗo
oo kuurete no ɗowdi nii. Saabe ɗum, ɓiɗɗo mo ndimataa oo
noddirte Ceniiɗo, noddirte Ɓii Laamɗo.
36 Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu,
taweede mo naywii fuu, mo riman ɓiɗɗo gorko. Ana
wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko
jeegoɓurdu,
37 sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
38 E oon wakkati, Mariyama wii:
—Miin, mi korɗo Joomiraaɗo. Yo laatanoram no mbiiru-ɗaa
nii.
Caggal ɗum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley ɗeen ɲalaaɗe, Mariyama immii law yehi ngeenndi
Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye.
40 O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, ɓiɗɗo gonɗo
e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 ilinii, wii:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe, ɓiɗɗo mo caaw-ɗaa oo
duu yo barkinaaɗo.
43 Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am?
44 Nde jowtaango maa toɓɓinoo e nowru am ndee, ɓiɗɗo
gonɗo e reedu am oo dillinike saabe kuyam.
45 A welii hoore, aan goonɗinɗo ko Joomiraaɗo fodan maa
koo laatoto.

Yimre Mariyama

46 Mariyama wii:
—Yonki am ana yetta Joomiraaɗo,
47 ɓernde am ana heewi seyo Laamɗo
Kisinoowo kam,
48 sabi o yurmike kam,
miin, korɗo makko lo'uɗo oo.
Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam belɗo hoore.
49 Sabi Jom Baawɗe oo waɗanii kam kulle mawɗe!
Innde makko yo seniinde.
50 Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.
51 O gollirii golleeji mawɗi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniiɓe.
52 O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,
o toownii leyɗuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juuɗe ɓole.
54-55 O faabike Israa'iilankooɓe, jiyaaɓe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,

hono no o fodanirnoo njaatiraaɓe men nii.
56 Mariyama faɓɓidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati,
caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

57 Wakkati ɓeynugol Elisabet yottii, o ɓeyni o heɓi ɓiddo
gorko.
58 Taakallemme'en makko e sakiraaɓe makko nani hinnee
mawdo mo Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngel hiɓɓinnoo yontere ndee, ɓe ngari
taadude ngel.* Ɓe njidiino inndirde ngel baaba maggel
Jakariyaa,
60 kaa inna maggel jaɓaali, wii ngel inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbii dum:
—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.
62 Ɓe lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi
ɓiyum oo inndiree.
63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde
maggel yo Yaayaa.» Ɓe fuu ɓe kaaynaa.
64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal
mum humtaa, watti haalde e yettude Laamdo.
65 Kulol nanngi hoduɓe e seraaji dii ɓee fuu. Kasen duu dum
saakii e ley haayre Yahuudiya fuu.
66 Nanɓe dum ɓee fuu ndesi dum e hakkillaaji mum'en,
ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi ɓe njii
baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido,
sappii, wii:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila,
sabi faabike yimɓe mum, soottitike dum'en.
69 O waddanii en kisinoowo teddudo
iwdo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo
70 hono no o haalirnoo e kundude annabaaɓe makko seniiɓe
gila arannde nii.
71 O fodii o danndan en e konnee'en men,
o ittan en e juude wayɓe men.
72 O ɓannginanan en yurmeende nde o ɓannginani maami-
raaɓe men ndee,
sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,
73 dum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.
Hunoore ndee woni o hokkan en
74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu
e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,
tawi en ittaaɓe e juude konnee'en men.

---

* **1:59** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

76 Aan duu ɓinngel am, a noddirte annabaajo Laamɗo Toowɗo,
sabi a ardoto Joomiraaɗo oo warde faa moyyinanaa mo laawol,
77 faa anndinaa yimɓe makko o hisiniran ɗum'en yaafaamuya luutti.
78 Sabi Laamɗo men yo keewɗo yurmeende,
faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,
79 yalla ana fooynana wonɓe e nimre, fooynana wonɓe e kulol maayde,
watta koyɗe men e laawol jam.
80 Suka oo ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. O joodii
ley ladde jeereende faa wakkati mo o ɓannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu

1 E ley ɗeen balɗe, Ogusta kaananke mawɗo oo, yamiri
limgal waɗee e ley laamu Roma fuu.
2 Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley
leydi Siriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi
mum'en.
4 Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha
ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahu-
udiya, sabi e leɲol Daawuuda jaati mo iwata.
5 O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaaɗo
makko, cowiiɗo.
6 E ley gonal maɓɓe ton, wakkati ɓeynugol Mariyama yottii,
7 o dikkii hammadi makko, o saawi ɗum e licce, o lelni ɗum
ley akalaawal, sabi ɓe keyaali e jippunde ndee.
8 Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e
seraaji ɗii.
9 Malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani ɓe, teddeengal Joomi-
raaɗo filii ɓe hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi ɓe.
10 Nii malaa'ika oo wii ɓe:
—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo
gaddanoowo leɲol ngol fuu seyo manngo.
11 Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi
Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni
Joomiraaɗo oo.
12 Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana
saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.
13 Ɗon e ɗon, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti
malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamɗo, ana mbiya:
14 —Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo! Jam woodanii
yimɓe dow leydi, yimɓe horsuɓe e makko ɓee.

15 Nde malaa'ika'en ɓee ceerti e maɓɓe ndee, ŋabbiti kammu.
Duroo ɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:
—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado ann-
dini en koo.
16 Ɓe keɲii, ɓe njehi, ɓe tawi ton Mariyama e Yuusufu e
cukalel keccel ngel engel lelnaa ley akalaawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel ndee, ɓe kaalti ko malaa'ika oo
haalnoo e maggel koo.
18 Nanɓe haala duroo ɓe ɓee fuu, kaayde nanngi dum'en.
19 Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddii
omo miiloo dum.
20 Caggal dum, duroo ɓe ɓee mbirfitii ana teddina Laamdo
ana njetta dum, saabe ko ɓe nani e ko ɓe njii. Sabi dum fuu
dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo ɓe nii.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraado

21 Nde ɲalooma jettaɓo pinaade cukalel ngel yottinoo ndee,
ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Ɗum woni innde nde
malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.
22 Nde laaɓugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya
Muusaa yamiri nii, ɓe naɓi cukalel ngel Urusaliima faa ɓe
ɓattina ngel Joomiraado.
23 Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:
«Ɓiddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†
24 Ɓe ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado
yamiri nii: ɓiɓɓe buugaaji didi naa ɓiɓɓe pooli maraadi didi.
25 Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee
Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko pooccitiido
kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila
coccetee.
26 Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o
yiyaali Almasiihu Joomiraado oo.
27 Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu,
wakkati mo saaraaɓe ɓee ngaddi cukalel ngel faa ngadana
dum ko Sariya oo yamiri koo.
28 Simeyon nanngi ngel, tammbii ngel e juude mum, darii
ana yetta Laamdo, ana wiya:
29 —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,
ɓamtu maccudo maa e jam.
30 Sabi mi yiirii gite am kisindam
31 dam lanndinani-daa yimɓe fuu.
32 Kisindam dam yo fooyre yaaynanoore leɲi aduna oo fuu,
dam fooyre teddinoore leɲol maa Israa'iila duu.

---

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

33 Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba
maggel.
34 Simeyon duwanii ɓe, wii Mariyama, inna maggel:
—Ngel cukalel wardii liɓude yogaaɓe e imminde yogaaɓe
ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimɓe calotoo.
35 Nii miilooji gondi e yimɓe ɓanngirta. Aan e hoore maa,
metti suufan ɓernde maa no kaafaawi nii.
36 Annabaajo debbo biyeteeɗo Anna ana ɗon kaɲum duu.
O ɓii Fanu'iila, jeyaaɗo e suudu Asiira. O naywii sanne. O
suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko
duuɓi jeɗɗi,
37 oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duuɓi makko
ana mbaara e capanɗe jetti e nay, o yaltataa Suudu De-
wal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraaɗo koorka e
duwaawu, jemma e ɲalooma fuu.
38 E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta
Laamɗo, omo haalana doomtuɓe coottitaari Urusaliima ɓee
fuu kabaaru cukalel ngel.
39 Nde Yuusufu e Mariyama ngaɓunoo huunde fuu ko
Sariya Joomiraaɗo yamiri koo ndee, ɓe mbirfitii ngeenndi
maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Cukalel ngel ana mawna, ana ɓeydoroo semmbe e
hakkille. Korsa Laamɗo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e janŋginooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ŋabban Urusaliima so iidi
Paska warii.
42 Nde o heɓi duuɓi sappo e ɗiɗi ndee, ɓe ŋabbi Urusaliima
no ɓe mboowrunoo nii, ɓe naɓori mo.
43 Iidi oo tilii, ɓe mbirfitii ɓe kooti, jaka Iisaa heddike
Urusaliima, tawi ɓe anndaa,
44 ɓe cikkuno omo wondi e yaaduɓe maɓɓe. Ɓe njehi
ɲalooma kiɓɓo. Caggal mum, ɓe puɗɗi tewtude mo hakkunde
sakiraaɓe maɓɓe e yiɓɓe maɓɓe.
45 Kaa nde wonnoo ɓe njiitaali mo ndee, ɓe mbirfitii Urusali-
ima tewtoyde mo.
46 Balɗe tati caggal mum, ɓe tawi mo ley Suudu Dewal
Mawndu, omo jooɗii hakkunde janŋginooɓe, omo hettindii
ɗum'en, omo lamnditoo ɗum'en.
47 Hettindiiɓe mo ɓee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabu-
uji makko.
48 Nde saaraaɓe makko njiiti mo ndee, kaayɗe nanŋgi
ɗum'en. Inna makko wii mo:
—Ɓinngel am, ko saabii so ngaɓu-ɗaa min nii? Miin e baaba
maa fuu, min cuŋlii e tewtude ma.
49 O jaabii, o wii:

—Koɗum waɗi so oɗon tewta kam? Tama on anndaa ana
tilsi mi wona e suudu Baabiraaɗo am?
50 Kaa ɓe paamaali haala ka o haalani ɓe kaa.
51 Caggal ɗum, o regodii e maɓɓe, ɓe kooti Nasaraatu, o
ɗowtanii ɓe. Inna makko ana resunoo kulle ɗee fuu e hakkille
mum.
52 Iisaa ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. Laamɗo e
yimɓe fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

1-2 Laamɗo loowi Yaayaa ɓii Jakariyaa oo konngol mum ley
ladde jeereende. Ɗum hawrii e hitaande sappo e joyoɓerde
laamu Tibeer kaananke Roma mawɗo oo, nde Pontiyu Pi-
laatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii
Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti,
Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e
Kayafas ngonnoo hooreeɓe yottinooɓe sadaka.
3 Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo
yimɓe tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en
ana njaafee.
4 Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!
5 Naɗɗiire fuu diɗɗete,
waamnde haayre e toowondireere fuu leyɗinee,
laawi ooɲiidi fuu ndartinee,
laawi bonɗi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamɗo.»*
7 Yimɓe heewɓe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee loo-
togal batisima. Kaa omo wiya ɓe:
—Biɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo wa-
roowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e ɓerɗe
mon: «Minen, min taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi miɗo wiya
on: Laamɗo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe
Ibarahiima.
9 Jooni jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe.
Ndennoo, lekki fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e
yiite.
10 Yimɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum min kaani waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, yo hokku ngoota kaa mo
walaa, neɗɗo fuu jogiiɗo nguure, yo waɗu hono non.

* **3:6** Esaaya 40.3-5

12 Duwaaɲe'en ngari kaɲum'en duu faa lootee lootogal
batisima, mbii mo:
—Moobbo, koɗum min kaani waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wii:
—Pati njoɓinee yimɓe ko yawti sariya.
14 Sordaasi'en lamndii mo kaɲum'en duu, mbii:
—Minen nee, koɗum min kaani waɗude?
O wii ɓe:
—Pati ngarɲee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande,
keɲɲitoree njoɓdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e maɓɓe
fuu ana miila e ɓernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Al-
masiihu ya?
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wii:
—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa ɓurɗo kam baawɗe
ana wara. Mi fotaa fay humtude ɓoggi paɗe makko. Kanko,
Ruuhu Ceniiɗo e yiite o batisirta on.
17 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O
mooɓta ɲamri ndii ley beembal makko, kaa ɲaande ndee o
duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.
18 Tawi Yaayaa ɓannginanii yimɓe kabaaru Laamɗo, o waa-
jorike ɓe kulle keewɗe.
19 Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino ɗum saabe tayii
Hirudiya jom suudu mawnum, kaɲum e kulle goɗɗe bonɗe
fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa
e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootogal batisima ɗoo, ɗoo Iisaa duu
lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jipporii e makko mbaadi wuugaandu.
Daande ooynii iwde dow kammu, wii:
—Aan woni Ɓiyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.

Haala dammbe Iisaa

23 Nde Iisaa fuɗɗata golle mum ndee, duuɓi mum ana njaara
e capantati. E ley jate yimɓe, Iisaa yo ɓii Yuusufu.
Yuusufu yo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki,
Melki ɓii Yannaayi, Yannaayi ɓii Yuusufu,
25 Yuusufu ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos,
Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili,
Hesili ɓii Naggaayi,
26 Naggaayi ɓii Maata,
Maata ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Semeyin,
Semeyin ɓii Yuseka, Yuseka ɓii Yoda,

27 Yoda ɓii Yohana, Yohana ɓii Resa,
Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaabel ɓii Salaatiyel,
Salaatiyel ɓii Neeri,
28 Neeri ɓii Melki,
Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kusama,
Kusama ɓii Almadama, Almadama ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa, Iisaa ɓii Eliyeseer,
Eliyeseer ɓii Yorima, Yorima ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon,
Simeyon ɓii Yahuuda, Yahuuda ɓii Yuusufu,
Yuusufu ɓii Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Malaya, Malaya ɓii Menna,
Menna ɓii Mattata, Mattata ɓii Natana,
Natana ɓii Daawuuda,
32 Daawuuda ɓii Yessa,
Yessa ɓii Obed, Obed ɓii Bo'es,
Bo'es ɓii Sala, Sala ɓii Nasuuna,
33 Nasuuna ɓii Aminadaabu, Aminadaabu ɓii Adamin,
Adamin ɓii Arni, Arni ɓii Hisuruuna,
Hisuruuna ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka,
Isiyaaka ɓii Ibarahiima, Ibarahiima ɓii Taraha,
Taraha ɓii Nahor,
35 Nahor ɓii Saruku,
Saruku ɓii Ragawu, Ragawu ɓii Faleka,
Faleka ɓii Eber, Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Arfasada,
Arfasada ɓii Samu, Samu ɓii Nuuhu,
Nuuhu ɓii Lamaka,
37 Lamaka ɓii Matusala,
Matusala ɓii Henok, Henok ɓii Yarada,
Yarada ɓii Maleliyel, Maleliyel ɓii Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Setu,
Setu ɓii Aadama, Aadama ɓii Laamɗo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 Iisaa iwi maayo Urdun yo keewɗo Ruuhu Ceniiɗo. Ruuhu
oo naɓi mo ley ladde jeereende.
2 To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balɗe capanɗe
nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o ɲaamaali ley ɗen
ɲalaaɗe fuu. Ko sakitii koo, o yolbi.
3 Ibiliisa wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, yamir ndee haayre laatoo ɲaamdu.
4 Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata.»*
5 Ibiliisa naɓi mo nokku toowɗo, holli mo wakkati gooto
laamuuji aduna oo ɗii fuu,
6 wii mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu, kaɲum e teddungal
mum. Sabi miin hokkaa ɗum, miɗo waawi hokkude mo
muuy-mi.
7 So a sujidanii kam, ɗum fuu yo aan jey.
8 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Joomiraaɗo maa Laamɗo tan kaan-ɗaa suji-
dande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»†
9 Kasen Ibiliisa naɓi mo Urusaliima, darni mo dow leŋŋe-
leŋŋe Suudu Dewal Mawndu, wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi,
10 sabi ana winndii:
«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»
11 Ana winndii kasen:
«Ɓe njaɓɓete, pati koyngal maa gaaɲoo e haayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko
seeɗa.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

14 Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum,
kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu.
15 Omo waajoo ley cuuɗi baajordiYahuudiyankooɓe, yimɓe
fuu ana teddini mo.
16 O yehi Nasaraatu ɗo o mawni ɗoo, o naati e ley suudu
waajordu ɲalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii
faa o jannga,
17 o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e
nokku binndiraaɗo hono nii:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ana e am,
sabi o suɓike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru
Lobbo.
O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaaɓe yoppiteede mum'en,
e wumɓe wumtineede mum'en,
e torraaɓe yoppiteede mum'en,
19 faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraaɗo hollata moyyere
mum ndee warii.»*
20 Caggal ɗum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley
suudu waajordu nduu oo, o jooɗii. Wonnooɓe ton ɓee fuu,
puttini mo gite.
21 O darii omo wiya ɓe:

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12 § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16 * **4:19** Esaaya 61.1-2

—Ko winndii koo, hannde ɗum tabitii ɗo nan-ɗon ɗum ɗoo.
22 Ɓe fuu eɓe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi
lobbi jaltuɗi e hunduko makko ɗii ana kaaynoo ɓe. Ɓe ndarii
eɓe mbiya:
—Wanaa oo woni ɓii Yuusufu oo naa?
23 O wii ɓe:
—Miɗo anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Ɓawroowo,
sawru hoore maa. Ko min nani a waɗii Kafarnahum koo,
waɗu ɗum ngeenndi maa ɗoo duu.»
24 O wii kasen:
—Miɗo haalana on goonga: annabaajo fay gooto jaɓantaake
e ngeenndi mum'en.
25 Miɗo haalana on, rewɓe misikiina'en ɓe worɓe mum'en
maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa,
wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duuɓi tati
e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde waɗiino e leydi ndii
fuu.
26 Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓɓe, so
wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaaɗo Sarepta leydi
Sidon.
27 Kasen duu, seppaaɓe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu
annabi Eliisa, kaa fay gooto e maɓɓe sellinaaka, so wanaa
Naaman jeyaaɗo e leydi Siriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduu nannoo
kaa haala ndee, mettaa sanne,
29 immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi ɗum faa
sera waamnde haayre ɗo ngeenndi maɓɓe ndii woni ɗoo, faa
mbedoo mo ley.
30 Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaaɗo

31 Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo
yimɓe e ley ɲalaande fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo ɓe
baawɗe.
33 Gorko mo seyɗaani woni e mum ana ley waajordu nduu,
wulli faa toowi, wii:
34 —Iisaa Nasaraatunke oo, koɗum hillu maa e amen? A
garɗo halkude min naa? Miɗo anndi ko ngon-ɗaa, a ceniiɗo
iwruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
Seyɗaani oo liɓi neɗɗo oo hakkunde yimɓe fuu yalti e mum,
tawi ɗum waɗaali neɗɗo oo fay huunde.
36 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe lamndondira hakkunde
maɓɓe:
—Ko kaa haala woni? Seyɗaani'en ɓee, omo yamira ɓe
semmbe e doole ɓe njaltan!

37 Innde Iisaa nanaa e seraaji ɗii fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

38 Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle
taalibbo makko biyeteeɗo Simon. Esii Simon debbo ana
wondunoo e jontere naawnde, ɓe ndaardi mo o walla ɗum.
39 O darii sera daɓɓo mum, o jahii e jontere ndee, non
jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii ɗon e
ɗon, laatanii ɓe njaatigi.
40 Nde naange mutunoo, jogiiɗo ɲawɗo fuu waddi ɗum e
makko. Ɲawɓe ɲawuuji ko ɗi tawaa fuu ngaddaa, o fawi
junngo makko e maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o sellini ɓe.
41 Seyɗaani'en ana njalta e yimɓe heewɓe ana ngulla, ana
mbiya:
—Aan woni Ɓii Laamɗo!
Omo jahoo e maɓɓe, omo wiya ɓe ndeyya, sabi eɓe anndi
kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamɗo

42 Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teelɗo. Jamaa
oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum.
43 Kaa o wii ɓe:
—Ana tilsi mi ɓanngina Kabaaru Lobbo haala Laamu
Laamɗo oo e geelle goɗɗe. Sabi kammari majjum neliraa-mi.
44 O yehi, hedde omo waajoo ley cuuɗi baajorɗi leydi Yahu-
udiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

1 Ɲannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Gene-
sareeti, hedde jamaa ana ɓillondira sera makko faa hettindoo
konngol Laamɗo ngol.
2 O yii laanaaji ɗiɗi ana panndi e daŋŋeere weendu nduu.
Awooɓe yaltuɓe e majji ɓee, ana lalla bubbi mum'en.
3 O naati ngoota e laanaaji ɗii, ka Simon kaa, o ndaardi ɗum
deerta ka seeɗa, ka iwa e njoorndi ndii. O jooɗii e laana kaa,
omo waajoo jamaa oo.
4 Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:
—Njehee to luggiɗi, tippo-ɗon bubbi mon, awon.
5 Simon jaabii, wii:
—Moobbo, min mbaalii miɗen awa, min keɓaali fay hu-
unde. Kaa so non mbii-ɗaa, mi tippoto bubbi ɗii.
6 Nde ɓe tippii ɗi ndee, ɓe nanngi liɗɗi faa heewi, faa bubbi
maɓɓe kosi seekaade.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe e laana ngokka kaa ɓee,
ngara mballa ɓe. Ɓeen ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗii fuu,
faa ɗi kosi mutude.

8 Nde Simon Piyeer yii ɗum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii
ɗum:
—Moobbo, woɗɗitam, sabi mi neɗɗo luuttuɗo.
9 Ko saabii so o wii ɗum dee, kanko e wondiiɓe makko ɓee
fuu, ɓe kaaynaama saabe keewal liɗɗi ɗi ɓe nanngi ɗii.
10 Hono non Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede reentuɓe e
Simon ɓee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:
—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimɓe.
11 Nii ɓe panndi laanaaji maɓɓe ɗii, ɓe njoppi fuu, ɓe njokki
e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

12 Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko
ceppaaɗo yii ɗum, diccii yeeso mum, wii:
—Moobbo, so tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam.
13 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon ceppe ɗee iwi e makko.
14 Caggal ɗum, Iisaa daalii mo pati mo haalana ɗum fay
gooto, kaa wii mo:
—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗanaa
laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina
ɓe a sellii.
15 Non innde Iisaa ɓeydii naneede. Jamaa keewɗo wari,
hawriti ɗo makko faa hettindanoo mo, sellinee e ɲawuuji
mum'en,
16 kaa o serindii e nokkuuje teelɗe, omo waɗa duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

17 Ɲannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jan-
ninooɓe Sariya Muusaa, iwruɓe geelle Galili e Yahuudiya,
kaɲum e Urusaliima fuu, ana njooɗii. Joomiraaɗo ana
ɓanngina baawɗe mum e makko, omo sellina ɲawuuji.
18 Non yogaaɓe ngaddi gorko bonnguujo ana lelnaa e den-
geleewo, ana tewta naannude ɗum faa lelna ɗum yeeso
makko.
19 Kaa nde ɓe ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa
oo, ɓe ɲabbinoyi mo dow bene oo, ɓe kippiti ɗum, ɓe njippini
bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimɓe ɓee
yeeso Iisaa.
20 Nde o yiinoo goondinal maɓɓe ndee, o wii bonnguujo oo:
—Giɗam, luutti maa njaafaama.
21 Dunkee'en Sariya ɓee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya
e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamɗo? Homo waawi
yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, jaabii ɓe, wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe
mon?

23 Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», koɗum hen ɓuri newaade?
24 Kaa faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden o wii bonnguujo oo:
—Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.
25 Ɗon e ɗon, bonnguujo oo immii yeeso yimɓe fuu, ɓamti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamɗo.
26 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe njetta Laamɗo. Kulol nanngi ɓe, ɓe mbii:
—Hannde njii-ɗen kaayeefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

27 Caggal ɗum, Iisaa yalti, yii duwaaɲe gooto ana wiyee Lewi ana jooɗii e duwaaɲeere mum. O wii ɗum:
—Jokku e am!
28 Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.
29 Lewi naɓi mo galle mum, hoocci mo koɗu mawɗo, duwaaɲe'en heewɓe e yimɓe woɓɓe ana ɲaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya taalibaaɓe makko ɓee:
—Ko saabii so oɗon ɲaamda oɗon njarda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
31 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo.
32 Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

33 Ɓe mbii mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ana koora ana ngaɗa duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaaɓe Farisa'en ɓee duu ngaɗata. Kaa ɓe maa ɓee, ana ɲaama ana njara.
34 O wii ɓe:
—Oɗon mbaawi hoorinde nootiiɓe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa?
35 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe ɓe kooran.
36 O haalani ɓe banndol kasen:
—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa ɗammbira kiinngal. So ɗum waɗii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal.
37 Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii, peguujam kesam ɗam fusan ɗi, yuppoo, ɗi mursee.

38 Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee.
39 Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiɓɓam,
sabi wiyan kiiɓɓam ɓam ɓuri welde.

6

Haala ɲalaande fowteteende

1 Waɓiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka
gese. Taalibaaɓe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana
yakka.
2 Kaa yoga e Farisa'en mbii ɓe:
—Ko saabii so oɓon ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande
fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɓi nde yolbi, kaɲum
e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɓo oo, o ɲaami buuru cakkaaɓo
oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka
tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
5 O wii ɓe kasen:
—Ɓii Neɓɓo jey ɲalaande fowteteende.
6 Ɲalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu
omo waajoo. Gorko mo junngo mum ɲaamo waati ana tawaa
ton.
7 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille.
Ana yeewa yalla o anniyiiɓo sellinde gorko oo e ley ɲalaande
fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
8 Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii mo
junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oo immii, darii.
9 Caggal ɓum, Iisaa wii ɓe:
—Miɓo lamndoo on: e ley ɲalaande fowteteende ana dagoo
gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neɓɓo naa
halkude ɓum?
10 E oon wakkati, o yeewi ɓe fuu, o wii mo junngo mum waati
oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo
ngoo nii.
11 Ɓum metti ɓe sanne, hedde eɓe piya dabare no ɓe kaani
waɓude Iisaa.

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɓiɓon

12 E ley ɓeen ɲalaaɓe, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre
faa waɓa duwaawu. O waali waɓude duwaawu.
13 Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaaɓe makko ɓee, o
suɓii hen sappo e ɓiɓon, o inndiri ɓum'en nelaaɓe.

14 Kamɓe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire
miɲum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome
15 e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon nod-
dirteeɗo Kiranoowo suudu baaba
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jamm-
botooɗo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokku jaajuɗo, kanko e
heewɓe e taalibaaɓe makko. Jamaa keewɗo iwri e ley leydi
Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimuɗe maayo geeci gila
Tirus faa Sidon.
18 Ɓe ngari hettindanaade mo e sellineede e ɲawuuji maɓɓe.
Ɓe ladde torrunoo cellinaama.
19 Yimɓe ɓee fuu ana njidi memde mo, sabi baawɗe ana
njalta e makko cellina ɗum'en fuu.

Haala welɓe hoore e mettuɓe hoore

20 E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaaɓe
makko ɓee, o wii:
—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njey Laamu Laamɗo oo.
21 Onon yolbuɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.
Onon woyooɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.
22 On mbelii hoore so yimɓe mbaɲii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inɗe mon saabe Ɓii Neɗɗo.
23 Ɲannde mum, ceyee, ilino-ɗon, sabi mbarjaari mawndi
ana doomi on dow kammu. Hono non ɓe ngaɗunoo
annabaaɓe aranndeeɓe ɓee.
24 Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keɓii neema mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe jooni,
sabi on cuŋlan, on mboyan.
26 Bone woodanii on, so yimɓe fuu manii on,
sabi hono non ɓe ngaɗunoo annabaaɓe peneeɓe ɓee duu.

Haala yiɗugol konnee'en

27 —Kaa onon hettindantooɓe kam ɓee, miɗo wiya on: njiɗee
konnee'en mon, tikkanɓe on ngaɗanon ɗum'en moyyere.
28 Nduwanee huɗooɓe on, torrooɓe on duu, ɲaagano-ɗon
ɗum'en Laamɗo.
29 So won piiɗo ma banaawo, accu ɗum fiye bannge goɗɗo
oo duu. So won teetuɗo ma dolloke maa, pati haɗu ɗum forgo
oo duu.

30 Neɓɓo fuu ɲaagiiɓo ma, ndokkaa ɓum. Teetuɓo ma jawdi
maa, njoppiraa ɓum.
31 Ngaɓiranee yimɓe no njiɓ-ɓon ɓe ngaɓirana on nii.
32 So yiɓuɓe on tan njiɓaton, ɓural hongal keɓaton? Fay
luuttooɓe ana njiɓi yiɓuɓe ɓum'en.
33 So waɓanooɓe on moyyere tan ngaɓanton moyyere, ɓural
hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee hono non ngaɓata.
34 So ɓe miil-ɓon heɓude e mum tan ɲamloto-ɓon, ɓural
hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee ana ɲamloo luuttooɓe
hono mum'en, yalla ana njoɓee ɲamaande mum'en.
35 Kaa onon, njiɓee konnee'en mon, ngaɓon moyyere tawa
on ɓaminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari
mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamɓo Toowɓo oo, sabi oon ana
neemina bonnooɓe moyyere ana neemina bonɓe duu.
36 Laatee yurmotooɓe, no Baabiraaɓo mon oo laatorii jur-
motooɓo nii.

Haala ɲiŋondiral

37 —Pati ɲiŋee, on ɲiŋataake. Pati njukkee, on njukkataake.
Njaafee, on njaafete.
38 Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante
saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiran-
ton woɓɓe koo, ɓum etirante-ɓon.
39 O ɓeydani ɓe hen banndol gonngol, o wii:
—Bumɓo ana waawi ɓowde bumɓo hono mum naa? So ɓum
waɓii, wanaa ɓe ɓiɓon fuu, ɓe caaman ley ngaykaare naa?
40 Taalibbo ɓurataa moobbo mum, taalibbo kiɓɓuɓo laatoto
hono moobbo mum.
41 Ko saabii so aɓa yiya kuɓol ley yitere sakiike maa, tawee
aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee?
42 Hono mbaawru-ɓaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɓal mi
ittane kuɓol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a
maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu
leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laaɓata,
faa keɓaa no ittiraa kuɓol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e ɓiɓɓe mum

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɓɓe bonɓe, lekki ki wooɓaa ri-
mataa ɓiɓɓe lobbe.
44 Sabi lekki fuu ana annditiree ɓiɓɓe mum. Ibbe teɓataake
e kebbe, peguuje teɓataake e gi'e.
45 Neɓɓo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley
ɓernde mum. Neɓɓo bonɓo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi
ley ɓernde mum. Sabi ko woni e ɓernde, ɓum yaltata e
hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

46 —Ko saabii so oɓon noddira kam «Moobbo», kaa on
ngaɓataa ko mbii-mi?

47 Neɗɗo fuu garɗo e am so hettindii haalaaji am so jokki ɗī,
mi hollan on mo nanndi:
48 Joomum ana nanndi e neɗɗo mahuɗo suudu, so asi leydi
ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde
toƃunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi
dow haayre ndu mahaa.
49 Kaa nanɗo haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono
mahuɗo suudu dow njaareendi, mo asanaali ɗum diidol. Nde
ilaali mbuuwnoo, ndu wurji e leydi ɗon e ɗon, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

1 Nde Iisaa tilii waajaade hettindotooƃe ƃee ndee, yehi
Kafarnahum.
2 Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsuɗo ɲawi
faa ana haƃana yonki.
3 Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko
mawƃe Yahuudiyankooƃe, o wara o dannda kaadime mum
oo.
4 Ɓe ngari e Iisaa, ƃe ndaardi ɗum sanne sanne, eƃe mbiya:
—Omo haani waɗaneede ɗum,
5 sabi omo yiɗī leɲol men ngol, kasen duu kanko mahi
suudu men waajordu nduu.
6 Iisaa yaadi e maƃƃe. Kaa nde ƃe ƃadinoo galle oo ndee,
hooreejo sordaasi'en oo neli yimƃe mum e makko, wii mo:
—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay
huunde, fotaa ko ngaraa galle am.
7 Ɓum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade
to maa. Kaa daɲa ko kaal-ɗaa tan, kaadime am oo sellan.
8 Miin e hoore am, mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii
sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goɗɗo
wara, waran, so mi wii kaadime am waɗa huunde, waɗan.
9 Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sor-
daasi'en oo, yeeyii yimƃe jokkuƃe e mum ƃee, wii:
—Miɗo haalana on, mi yiyaali hono ngal goonɗinal e sellude
fay e Israa'iilanke.
10 Nde nelaaƃe ƃee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo
sellii.

No Iisaa wuurtiniri ƃii debbo mo gorum maayi

11 Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko
e taalibaaƃe makko e yimƃe heewƃe.
12 Nde o ƃadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e
mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna
mum ƃamaaka kasen. Yimƃe ngeenndi ndii heewƃe ana
njokki e inniraaɗo oo.
13 Nde Iisaa yii inniraaɗo oo ndee, yurmii ɗum, wii:

—Pati woy!
14 Iisaa ɓadii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinooɓe ɓee
ndarii, o wii:
—Suka jokolle, miɗo wiye: imma!
15 Nii maayɗo oo immii jooɗii, ana haala. Iisaa totti mo
inniiko.
16 Kulol nanngi yimɓe ɓee fuu, hedde eɓe njetta Laamɗo, eɓe
mbiya:
—Annabaajo mawɗo ɓanngii e ley men! Laamɗo warii
faabaade yimɓe mum!
17 Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

18 Ko waɗi koo fuu, Yaayaa narrii ɗum taalibaaɓe mum,
noddi ɗiɗon maɓɓe,
19 neli ɗum'en to Iisaa, ɓe lamndoo ɗum yalla kaŋum woni
garoowo oo, naa ɓe ndooman goɗɗo?
20 Ɓeen worɓe ɗiɗon ngari e Iisaa, mbii ɗum:
—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde
yalla aan woni kaanɗo warde oo, naa min ndooma goɗɗo?
21 E oon wakkati, omo sellina yimɓe heewɓe ŋawuuji ɗi
ngaldaa sii, omo ribba seyɗaani'en, omo wumtina wumɓe
heewɓe.
22 O jaabii ɓe, o wii:
—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-ɗon e ko nan-ɗon:
wumɓe ana mbumta, layannooɓe ana njaɓɓa faa gasa, sep-
paaɓe ana cellinee, faaɗuɓe ana paaɗita, maayɓe ana nguurta.
Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo.
23 Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.
24 Nde nelaaɓe ɓee kooti ndee, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa
oo haala Yaayaa, o wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol
dimmbotoongol e henndu naa?
25 Koɗum yeewoyno-ɗon? Neɗɗo pariiɗo naa? Ɓoornotooɓe
kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam ɓee, e cuuɗi
kaanankooɓe tawetee.
26 Koɗum yeewoyno-ɗon ndennoo? Annabaajo naa?
Goonga! Miɗo haalana on, omo ɓuri annabaajo.
27 Kanko woni mo Binndi ɗii mbii e mum:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma
laawol.»*
28 Miɗo haalana on, bammbaade bammbaali ɓurɗo Yaayaa,
tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindiiɓe mo ɓee fuu, fay duwaaŋe'en ɓee, njaɓii
konngol Laamɗo ngol ko Yaayaa looti ɗum'en lootogal
batisima koo.

* **7:27** Malakiya 3.1

30 Kaa Farisa'en e jannginooɓe Sariya mberrike faandaa
Laamɗo ko ɓe calii looteede e junngo Yaayaa koo.
31 Ndennoo, koɗum nanndinan-mi e yimɓe oo jamaanu?
Hoɓe ɓe nanndi?
32 Eɓe mba'i hono sukaaɓe jooɗiiɓe e luumo, ana nod-
dondira, ana mbiya:
«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.
Min mboyanii on woondu yurminiindu,
on mboyaali.»
33 Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, ɲaamataa ɓii jalo,
yarataa doro, on mbii yo laddaaɗo.
34 Kaa Ɓii Neɗɗo oo warii, ana ɲaama ana yara, on mbii
ɲaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o giɗo duwaaɲe'en
e luuttooɓe hono mum'en.
35 Kaa Laamɗo hakkilante oo, jaɓuɓe ɗum ɓee fuu njiyan
goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓee noddi mo bottaari. O naati galle
joomum, omo ɲaamda e mum.
37 Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa
ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam
uuroojam,
38 o heedi caggal mum sera koyɗe mum, omo woya, omo
leefinira koyɗe mum ɗee gondi makko, omo soccira ɗe
sukundu makko, omo uurnoo ɗe, omo wuja e majje nebam
ɗam.
39 Nde Farisanke nodduɗo mo oo yii ɗum ndee, wii e ley
becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo mem-
oowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:
—Simon, miɗo haalane huunde wootere.
O jaabii:
—Haal, Moobbo!
41 Iisaa wii:
—Ɲamlotoodo gooto ana rewannoo yimɓe ɗiɗon, gooto oo
buudi cardi teemeɗe joy, goɗɗo oo buudi cardi capanɗe joy.
42 Kaa nde mo anndunoo ɓe ngalaa ko ɓe njoɓira mo ndee,
o yaafii ɓe ɗiɗon fuu. Jooni, homo e maɓɓe ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafii kaalisi keewɗo oo.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga!
44 Caggal ɗum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo ɗoo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam
ko mi semmbira koyɗe am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi
makko o leefiniri koyɗe am, o socciri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a ɓuuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o
ŋoottaali ɓuuccaade koyɗe am.
46 A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyɗe
am nebam uuroojam.
47 Ɗum saabii so miɗo wiye: luutti makko e heewde fuu
njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaaɗo
seeɗa, jilli seeɗa hollata.
48 Caggal ɗum, o wii debbo oo:
—Luutti maa njaafaama.
49 Ɲaamdannooɓe e makko ɓee ana mbiya e ko'e mum'en:
«Homo woni oo gorko jaafotooɗo fay luutti?»
50 Non o wii debbo oo:
—Goonɗinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewɓe ɗowtanirii Iisaa

1 Caggal ɗum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana
ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo. Taalibaaɓe
makko sappo e ɗiɗon ɓee ana ngondi e makko,
2 kaŋum e rewɓe yogaaɓe ɓe seyɗaani'en mum'en ndibbaa,
ŋawuuji mum'en cellinaa. Kamɓe ngoni Mariyama annditir-
teeɗo mo Magdala, mo seyɗaani'en njeɗɗon ndibbanoo iwde
e mum,
3 e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteeɗo Huja,
kaŋum e Susaana e rewɓe woɓɓe heewɓe wallirannooɓe ɓe
jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

4 Yimɓe iwi e geelle ɗee fuu, ngari e makko. Jamaa keewɗo
filii mo, o haalani ɓe ngol banndol:
5 —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e
aawdi ndii saami e laawol, yaaɓaa, pooli ngari cuɓi ɗum.
6 Yoga mayri saami e korokaaye, fuɗi, yoori, sabi nokku oo
darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata, kebbe ɗee cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, rimi, wabbere fuu
sowii cowe teemedere.
Nde o haalnoo ɗum ndee, o toowni daande makko, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu.
9 Taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo:
—Koɗum ngol banndol firritata?
10 O wii ɓe:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddudo haala
Laamu Laamdo oo. Kaa wobbe bee e banndi be kaalanirtee,
yalla:
«ebe yeewa, tawa be njiyataa,
be nana, tawa be paamataa.»*
11 Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol
Laamdo.
12 Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol. So be nanii kon-
ngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde mabbe pati be
ngoondina, sako be kisa.
13 Yogaabe ana nanndi e korokaaye. Ɓe nanan konngol
ngol, be njabboroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e mabbe,
wakkati gooto tan be ngoondinta. Nde soobee oo wari fuu, be
njoppan.
14 Yogaabe ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami
doo. So be nanii konngol ngol tan, be mbittan, sabi sugullaaji
aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa
benndude.
15 Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, been ngoni
naniroobe konngol ngol berde belde, laabude, so kayba ngol
faa ngol rima.

Banndol haala lampa

16 —Fay gooto hubbataa lampa so hippa hen la'al naa soorna
dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka
yaaynana naatoobe.
17 Sabi walaa fuu ko ɲoobi ko banngintaake, walaa ko suudii
ko anndítataake faa yaltinee sella.
18 Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu,
beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo
teetete.

Inna Iisaa e miɲiraabe Iisaa

19 Inniiko e miɲiraabe makko worbe ngari e makko, kaa be
kebaali yottaade mo saabe jamaa.
20 O haalanaa inna makko e miɲiraabe makko ana ndarii
sella ana njidi yiide mo.
21 Nii o jaabii, o wii:
—Innam e miɲiraabe am yo nanoobe konngol Laamdo ngol
so ngollira dum bee.

No Iisaa waaltiniri henndu

22 Ɲannde wootere Iisaa e taalibaabe mum naati laana. O wii
be:
—Lummben weendu nduu.
Ɓe ndeerti.

---

* **8:10** Esaaya 6.9

23 E ley lummbugol ngol, mo ɗaanii. Oon wakkati fuu,
henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi
mutude.
24 Ɓe ɓadii, eɓe pinndina mo eɓe mbiya:
—Moobbo, Moobbo, miɗen nii kalkoo!
O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje ɗee, non fuu wii
teen!
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Hoto hoolaare mon woni?
Ɓe kuli, ɓe cuŋli, eɓe mbiyondira e ko'e maɓɓe:
—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, ɗi
ɗowtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaaɗo tuddiiɗo janaale

26 Caggal ɗum, ɓe panndoyi leydi Gerasankooɓe, peew-
tondirndi e leydi Galili.
27 Nde o yeenti ndee, gorko laddaaɗo, jeyaaɗo e ngeenndi
ndii, joppuɗo kaddule ko ɓooyi so tuddoyii janaale, wari e
makko.
28 Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali
faa toowi, o wii:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude kam? Miɗo
ɲaage, pati torram.
29 Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seyɗaani oo
yalta e neɗɗo oo. Oo seyɗaani ana war-wartannoo e makko
cili keewɗi. Oon ana geyyetenoo juuɗe e koyɗe fuu, geyyiree
calali, kaa o tayan ɗum fuu, seyɗaani oo regina mo ngeenndi,
naɓa mo ley ladde jeereende.
30 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii:
—Miɗo wiyee «Jamaa».
O wii ɗum non, sabi seyɗaani'en heewɓe ana ngondi e
makko.
31 Ɓe ndarii eɓe ndaarda Iisaa pati o yamira ɓe ɓe naatoya e
iduru.
32 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waam-
nde haayre. Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en
naatoya e ley girooji ɗii. O duŋanii ɓe.
33 Ɓe njalti e neɗɗo oo, ɓe naati e ley girooji ɗii. Sewre
ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley
weendu nduu, yoolii.
34 Nde durooɓe ɓee njii ɗum ndee, ɓe ndogi, ɓe njantanoyii
ɗum yimɓe ngeenndi ndii e seraaji mum.
35 Ɓeen ngari yeewde ko waɗi koo. Nde ɓe njottii Iisaa ndee,
ɓe tawi laddanooɗo oo ana jooɗii bannge makko, ana ɓoornii
kaddule, yeeɗɗitii. Nii kulol nanngi ɓe.

36 Yiinooɓe ɗum ɓee njantanii yimɓe no laddanooɗo oo selliniraa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana ɗum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi ɗum'en. O naati laana, o witti.
38 Mo seyɗaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:
39 —Hootu suudu maa, kumpitaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗan maa.
O yehi, o ooynii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa waɗani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɲawɗo

40 Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jaɓɓii ɗum, sabi yimɓe fuu ana ndoomunoo ɗum.
41 Non gorko biyeteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum,
42 sabi ɓiyum debbo bajjo, mo duuɓi mum mbaarata e sappo e ɗiɗi, ana haɓana yonki.
E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimɓe ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laaɓi, kaa fay gooto heɓaali sellinde mo.
44 Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Ɗon e ɗon yiiyam ɗam tayi.
45 Iisaa wii:
—Homo memi kam?
Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:
—Moobbo, hakkunde yimɓe ngon-ɗaa, eɓe ɓillu maa.
46 Iisaa wii:
—Won memɗo kam, sabi mi maatii won semmbe iwɗo e am.
47 Nde debbo oo annditinnoo ɗum suuɗataako ndee, wari ana siɲɲa, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko saabii so memi mo e no selliri ɗon e ɗon.
48 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa danndii ma. Yaa e jam.
49 Iisaa tilaaki haalde, faa won iwruɗo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:
—Ɓiya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.
50 Kaa nde wonnoo Iisaa nanii ɗum, wii hooreejo suudu waajordu oo:
—Pati hul, hoolam tan, ɓiya oo daɗan.
51 Nde o yottii galle Jayrus ndee, o ɗalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum.
52 Yimɓe ɓee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii ɓe:

—Pati mboyee! O maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
53 Kaa ɓe puuytini haala makko, sabi eɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:
—Suka, imma!
55 Yonki makko warti e makko, o immii ɗon e ɗon. Iisaa yamiri ɓe ndokka mo ko o ɲaama.
56 Saaraaɓe suka oo kaaynaa. O daalii ɓe pati ɓe kaalana fay gooto ko waɗi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

1 Iisaa noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, hokki ɗum'en semmbe, hokki ɗum'en baawɗe ribbugol seyɗaani'en e sellingol ɲawuuji.
2 O neli ɓe ɓe ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, ɓe cellina ɲawɓe.
3 O wii ɓe:
—Pati naɓoree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naɓoron saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippi-ɗon e mum fuu, keddo-ɗon ɗon faa nde iwɗon ɗon.
5 Ngeenndi fuu ndi yimɓe mum njaɓɓaaki on, njalton ɗum, piɗɗon colla koyɗe mon, faa jeertina ɓe ko ɓe ngaɗi koo ana boni.
6 Ɓe mbitti, eɓe ngaɗa ngeenndi e ngeenndi, eɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, eɓe cellina ɲawɓe wonɓe e nokkuuje ɗee fuu.

No kabaaru Iisaa jiiɓiri hakkille Hirudus

7 Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiiɓii. Sabi won wiyannooɓe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti,
8 woɓɓe ana mbiya annabi Iliyaasa ɓanngi, woɓɓe kasen ana mbiya gooto e annabaaɓe aranndeeɓe ɓee wuurti.
9 Kaa Hirudus wii:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baaɗo hono nii?
Omo tewta yiide ɗum.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy gorko

10 Nelaaɓe ɓee ngarti. Ɓe njantanii Iisaa ko ɓe ngaɗi koo fuu. O naɓi ɓe hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maɓɓe.
11 Jamaa oo nani ɗum, jokki e makko, o jaɓɓii ɓe, hedde omo haalana ɓe haala ɓanngugol Laamu Laamɗo oo, o sellini e maɓɓe hasindinɓe e sellineede ɓee.
12 Nde hiiri ndee, sappo e ɗiɗon ɓee ɓattitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliiɗi yalla ana keɓa ɗo njippoo ɲaama, sabi oo nokku yo ladde.
13 O wii ɓe:
—Onon e ko'e mon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan ɓee yimɓe fuu ko ɲaama dee.
14 Tawi yimɓe ɓee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Njoyyiniree ɓe tunaale-tunaale, wootere fuu capanɗe njoyon.
15 Ɓe ngaɗiri non, ɓe njoyyini ɓeen fuu.
16 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo e liɗɗi ɗii, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo.
17 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini taye keddiiɗe ɗee, kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

18 Ɲannde wootere omo teeldi e taalibaaɓe makko, omo waɗa duwaawu, kanko tan. O lamndii ɓe, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen gooto e annabaaɓe aranndeeɓe ɓee wuurti.
20 O lamndii ɓe:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:
—A Almasiihu Laamɗo!
21 O yaggini ɓe pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa ɓannginiri maayde mum e wuurtugol mum

22 O ɓeydi hen kasen, o wii:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
23 Caggal ɗum, o wii ɓe fuu:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* ɲannde fuu, jokka e am.
24 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, danndan ki.
25 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum?
26 Jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii fuu, miin Ɓii Neɗɗo oo duu, mi yaannorto ɗum nde mi wardii e

* **9:23** Maanaa ℣***amde leggal mum bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

malaa'ika'en seniiɓe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraaɗo am.
27 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ɓanngii.

No noone Iisaa waylitorii

28 Ko waarata e balɗe jetti caggal ko o haali ɗii haalaaji koo, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba.
29 Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba.
30 Non worɓe ɗiɗon ɓanngi, ana kaalda e makko, ɗum Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓanngidi e teddeengal, eɓe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol.
32 Piyeer e wondiiɓe mum ɓee yo ɗaaninooɓe ɗoyngol teddungol, ɓe pini, ɓe njii teddeengal makko, ɓe njii worɓe ɗiɗon wonduɓe e makko ɓee.
33 Nde yimɓe ɗiɗon ɓee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal min ndarna ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo.
34 O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi ɓe. Taalibaaɓe ɓee kuli sanne nde luurde ndee suddi ɓe ndee.
35 Daande iwri e ley luurde ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo cuɓii-mi. Kettindee mo!
36 Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɲum tan gooto tawaa ton. Taalibaaɓe ɓee cuuɗi kabaaru oo. E ley ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kaalanaali fay gooto ko ɓe njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

37 Janngo mum, ko ɓe njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jaɓɓii mo.
38 E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:
—Moobbo, miɗo ɲaage, tiinna yeewanam ɓiyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.
39 Ladde ana nannga mo, o wulla, o siɲɲa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya.
40 Mi ɲaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
41 Iisaa jaabii, wii:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo ɓe nganaa goondinɓe. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Ɓattin ɓiya oo ɗoo!

42 Nde suka oo ɓadinoo Iisaa ndee, ladde ndee liɓi ɗum e
leydi, hedde ana dimmba ɗum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee,
sellini suka oo, totti ɗum baaba mum.
43 Yimɓe fuu kaaynaa saabe baawɗe Laamɗo mawɗe ɗee.

No Iisaa ɓannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa ɗii koo, o wii
taalibaaɓe makko ɓee:
44 —Onon, piɗɗee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Ɓii
Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe.
45 Kaa ɓe paamaali haala kaa, maanaa makka ana suuɗanii
ɓe, faa ɓe mbaasi annditinde ka. Ɓe kulii lamnditaade mo
duu.

Haala ɓurɗo teddude

46 Non taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira ɓurɗo ted-
dude hakkunde mum'en.
47 Nde wonnoo omo anndi ko woni e ɓerɗe maɓɓe, o nanngi
junngo cukalel, o darni ngel bannge makko,
48 o wii ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo ngel cukalel e innde am, miin jaati o
jaɓɓii. Kasen duu, jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓike nelɗo kam oo. Sabi
ɓurɗo lo'ude hakkunde mon fuu, kaŋum woni tedduɗo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

49 Yuhanna haali, wii:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyɗaani'en
innde maa, min kaɗii mo, sabi o waldaa e men.
50 Iisaa wii mo:
—Pati kaɗee mo ɗum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon
wondi.
51 Nde wakkati mo Laamɗo ŋabbintinta Iisaa dow kammu
ɓadinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima,
52 neli nelaaɓe ardoo ɗum. Ɓeen nelaaɓe naati e ngeenndi
Samariyankooɓe ngootiri faa ndaartana mo jippunde.
53 Kaa ndiin ngeenndi jaɓɓaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo ɗum ndee, mbii:
—Kalfaaɗo, aɗa yiɗi min njamira yiite iwa dow kammu
duppa ɓe naa?
55 Nii o yeeccitii ɓe, o ɲiŋi ɓe.
56 Caggal mum, ɓe njehi ngeenndi ngonndi.

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

57 E ley yaadu maɓɓe nduu, neɗɗo gooto wii mo:
—Mi jokkete to njahataa fuu.
58 Iisaa wii mo:
—Doldolɗe ana njogii gayɗe, pooli duu ana njogii cuuɗi, kaa
Ɓii Neɗɗo oo walaa fay ɗo soppinoo sako faa lelna hoore mum
fowtinoo.
59 O wii neɗɗo goɗɗo:

—Jokkam!
Oon jaabii mo, wii:
—Accu mi iroya baabam tafon.
60 Iisaa wii mo:
—Ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamɗo oo.
61 Goɗɗo kasen wii mo:
—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wii:
—Neɗɗo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamɗo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa suɓii e ley taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon, neliri ɓe ɗiɗon ɗiɗon, ɓe ardoo ɗum e ngeenndi fuu e nokku fuu ɗo o haannoo yaade, kanko e hoore makko.
2 O wii ɓe:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa. Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.
3 Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii.
4 Pati naɓoree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa paɗe. Pati njowtee fay gooto e dow laawol.
5 Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!»
6 So neɗɗo jom jam won ɗon, duwaawu mon hewtan ɗum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon.
7 Njippo-ɗon e oon galle. Ko ɓe ndokki on fuu ɲaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njoɓdi mum. Pati ngaɗee naata-yalta e ley galleeji.
8 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaama, ko ngaddane-ɗon fuu ɲaamon.
9 Cellinon ɲawɓe ɓe taw-ɗon ɗon fuu, mbiyon yimɓe ngeenndi ndii: «Laamu Laamɗo ɓattiima on.»
10 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon:
11 «Min piɗɗii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyɗe amen. Kaa ɗum e taweede, anndee Laamu Laamɗo ɓattiima.»
12 Miɗo haalana on: ɲannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ɓuran ngo Sodooma* ngoo naawde.
13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e ley mon ɗee

* **10:12** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton ɓee tuubanno law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njooɗike e ndoondi, faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.

14 Saabe ɗum, ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde.

15 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow kammu naa? A leyɗinte faa keedaa ley maayɓe.

16 O haalani taalibaaɓe makko kasen:

—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettindanii. Calaniiɗo on fuu, miin salanii. Calaniiɗo kam fuu, salanike nelɗo kam oo duu.

17 Capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon ɓee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaaɗo, fay seyɗaani'en ɓee ɗowtanike min saabe innde maa.

18 O wii ɓe:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii.

19 Mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada.

20 Kaa noo, pati ceyoree ko seyɗaani'en ɗowtanii on koo. Ceyoree ko inɗe mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

21 Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suuɗii ɗee kulle hakkilanteeɓe e anndubɓe, ɓannginan-ɗaa ɗum cukaloy. Jaati, Baabiraaɗo, hono non worri, sabi ɗum wel maa.

22 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraaɗo, fay gooto anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa Bajjo oo, kaɲum e mo Bajjo oo muuyi ɓannginande ɗum fuu.

23 Caggal ɗum, Iisaa yeeccitii taalibaaɓe ɓee, gunndii ɗum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore!

24 Sabi miɗo wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njiɗiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njiɗiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

25 Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?

26 Iisaa jaabii mo, wii:

—Koɗum winndii e Sariya? Koɗum njanngu-ɗaa ton?

27 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.†

28 Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a waɗii non, a heɓan nguurndam ɗam!

29 Kaa jannginoowo Sariya oo ana yiɗi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

30 Iisaa jaabii mo, wii:

—Ɲannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooɓe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurɗo mo wanaa maayɗo.

31 Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaaɗo oo ana lelii ndee, o woorti ɗum, o yaɓɓii.

32 Lewinke‡ gooto, kaŋum duu wari tawi mo ɗon, yii mo, woorti mo, yaɓɓii.

33 Samariyanke dawɗo wari e makko, yii mo, yurminaa,

34 ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fiili hen licce. Caggal ɗum, o waɗɗini ɗum daaba makko, o naɓi ɗum e jippunde hoɓɓe, o hinnii ɗum.

35 Janngo mum, o itti buuɗi cardi ɗiɗi, o hokki njaatigi mum oo, o wii ɗum: «Hinna mo. So almusaɗɗa makko ɓurii ɗum, so mi wartii, mi tottete.»

36 Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaaɗo oo?

37 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiiɗo mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, waɗoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

38 E laawol maɓɓe ngol, Iisaa faŋi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteeɗo Marta jippini mo.

39 Marta ana jogii miɲiraaɗo biyeteeɗo Mariyama. Oon ana jooɗii sera koyɗe Iisaa, ana nana haala mum.

40 Kaa Marta, no golleeji ɗii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko miɲam oo ɗaldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

41 Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa kulle keewɗe, aɗa jiiɓa hakkille maa.

---

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18 ‡ **10:32** ***Yimɓe leŋol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

42 Kaa huunde wootere tan woni ko neɓɓo hasindini e mum.
Mariyama suɓike ko moyyi koo, o teetataake ɓum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe mum no duwortee

1 Ɲannde wootere, Iisaa ana waɓa duwaawu e nokku gooto.
Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaaɓe makko ɓee wii mo:
—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa
jannginiri taalibaaɓe mum nii.
2 O wii ɓe:
—So oɓon nduwoo, nii mbiyaton:
Baabiraaɓo,
yo innde maa teddine.
Yo Laamu maa war.
3 Hokku min ɲannde fuu ɲaamdu heyooru min.
4 Yaafa min luutti amen,
sabi miɓen njaafoo tooɲuɓe min fuu.
Pati accu min ceytee.
5 O wii ɓe kasen:
—So gooto mon yehii to giɓo mum hejjere jemma, wii ɓum:
«Giɓam, ɲamlam buuruuje tati,
6 mi heɓii koɓo jooni, mi walaa ko mi holla ɓum»,
7 yalla giɓo maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati tor-
ram, sabi damal ngal cokaangal, sukaaɓe am duu yo leliiɓe,
mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»?
8 Miɓo wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a giɓo
makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-ɓaa
e mum fuu, kammari ko tekkin-ɓaa ɲaagunde maa ndee koo.
9 Miin, miɓo wiya on: ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan,
calminee gila oɓon damal galle, on udditante.
10 Sabi ɲaagiiɓo fuu, heɓan, tewtuɓo fuu, yiitan, calminɓo
fuu, udditante.
11 Homo woni e mon baabiraaɓo mo ɓiyum ɲaagotoo liingu
so hokka ɓum mboddi?
12 Naa ɲaagoo ɓum ɓoccoonde, hokka ɓum yaare?
13 No mbonir-ɓon fuu, oɓon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe,
sako Baabiraaɓo mon gonɓo dow kammu oo. Ɲaagiiɓo mo
Ruuhu Ceniiɓo fuu, o hokkan ɓum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

14 Ɲannde wootere, Iisaa ana ribbana neɓɓo gooto
seyɓaani muumɓinnoodo ɓum. Nde seyɓaani oo yalti ndee,
muumɓunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa.
15 Kaa yoga e maɓɓe ana wiya:
—«Beelsebul», hooreejo seyɓaani'en oo o ribbirta
seyɓaani'en ɓee!

16 Woɓɓe ndaardi mo taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow
kammu faa itta koro makko.
17 Nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, bonan,
maadiiji mum fuu ngurjan e leydi.
18 So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum
heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi
seyɗaani'en ɓee.
19 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe
mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata
on ngalaa e goonga!
20 Kaa so baawɗe Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum
ana holla Laamu Laamɗo warii e mon.
21 Gorko jom semmbe jogiiɗo kaafaawi, so haybii galle
mum, jawdi mum reenoto.
22 Kaa so ɓurɗo ɗum semmbe yanii e mum, jaalike ɗum,
teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca
jawdi mum ndii e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am
fuu yo caakoowo.
24 So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokku-
uje joorɗe, tewta ɗo ɲoottinoo. So mo heɓaali, mo wiyan: «Miɗo
nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.»
25 So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana
moyyinaa ana paraa faa woodi.
26 Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seyɗaani'en njeɗɗon
ɓurɓe mo bonde, ɓe naata e galle oo, ɓe koɗa e mum. Nii
battane oo neɗɗo ɓurdata arannde mum bonde.
27 Nde o haalata ɗum ndee, debbo gooto ana hakkunde
jamaa oo, toowni daande mum, wii:
—Debbo caawɗo ma so muynin maa, welii hoore!
28 Non Iisaa jaabii, wii:
—Welɓe hoore dee, nanooɓe konngol Laamɗo so njokka
ngol ɓee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

29 Nde wonnoo jamaa oo ana ɓillondira e makko sanne, o
fuɗɗi wiide:
—Yimɓe jamaanu jooni yo yimɓe bonɓe. Eɓe ndaara
holleede taagumansa, kaa ɓe kollataake so wanaa taagu-
mansa annabi Yuunusa oo.
30 Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkooɓe taagumansa
nii, hono non Ɓii Neɗɗo oo duu laatanortoo yimɓe oo jamaanu
taagumansa.
31 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immod-
oto e yimɓe jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino
faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana

kebbinaaɗi hakkilantaaku ɗii. Haya, ɓurɗo Suleymaana won ɗoo!
32 Ɲannde darngal, yimɓe Niniwe duu immodoto e yimɓe
jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi ɓe tuubii gila nde ɓe
nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, ɓurɗo Yuunusa
won ɗoo!

Haala fooyre calɗi

33 Iisaa wii kasen:
—Fay gooto huɓɓataa lampa so suuɗa ɗum naa hippa e mum
kaakol. So lampa huɓɓaama, sinndete, yalla ana yaaynana
naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampa calɗi maa. So gite maa ana moyyi,
calɗi maa fuu pooynan. Kaa so ɗe moyyaa, calɗi maa fuu
niɓɓan.
35 Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee niɓɓa.
36 Sabi so calɗi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu
salndu maa wonndu e nimre, ɗi fuu ɗi pooyniran no lampa
fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Sariya

37 E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi ɗum
bottaari. O nootoyii ɗum galle mum, o jooɗii faa o ɲaama.
38 Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juuɗe fade
makko ɲaamde.*
39 E ley ɗum, Iisaa wii mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore looɗe e caggal
lehoy, tawee nee, ɓerɗe mon ana caawi nguykaaji e boneeji!
40 Jaahili'en! Tama wanaa Taguɗo dow oo tagi ley oo duu?
41 Ittiree sadakaaji mon ɗii ɓerɗe laaɓuɗe. Nden, ko heddii
koo fuu daganto on.
42 Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi oɗon ittana
Laamɗo jakka naanaa, oɗon ittana ɗum jakka danndi e ko
tutaton fuu. Kaa oɗon njeebii fooccitaare, oɗon njeebii yiɗude
Laamɗo. Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on
njeebaaki ko heddii koo.
43 Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi oɗon njiɗi joolle
lobbe e ley cuuɗi baajorɗi, oɗon njiɗi salmineede calminaali
teddungal e luumooji.
44 Bone yanan e mon. Sabi oɗon nanndi e janaale ɗe ngalaa
maande, ɗe yimɓe njahata e mum, tawee anndaa.
45 Gooto e jannginooɓe Sariya jaabii Iisaa, wii:
—Moobbo, no kaalirtaa nii, aɗa hoyna min minen duu.
46 Iisaa jaabii, wii:

---

* **11:38** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa.

—Onon jannginooɓe Sariya ɓee duu, bone yanan e mon!
Sabi oɗon ndonndina yimɓe donnge tedduɗe, tawee onon e
ko'e mon, on memirtaa ɗe fay hoore feɗeendu mon.
47 Bone yanan e mon, sabi oɗon maha janaale annabaaɓe
ɓe njaatiraaɓe mon mbari ɓee.
48 Ndennoo, onon, on ceettiima golle maɓɓe oo ana weli on.
Sabi kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon, oɗon maha janaale
mum'en!
49 Ɗum nee, Laamɗo hakkilante oo wii: «Mi neldan ɓe
annabaaɓe e nelaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»
50 Ɗum waɗi so yiiyam annabaaɓe njuppaaɗam gila e
puɗɗooɗe aduna oo ɗam, ana yoɓtee e yimɓe oo jamaanu.
51 So goonga dee, miɗo wiya on: yiiyam gila Haabiila faa
Jakariyaa baraaɗo hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu
Laamɗo nduu, ɗum fuu ɗum yoɓete e oo jamaanu.
52 Bone yanan e mon, onon jannginooɓe Sariya! Sabi on
teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen
duu on kaɗii naatooɓe ɓee naatude.
53 Nde Iisaa iwi ɗon ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana
mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewɗe,
54 hedde eɓe tuufana mo faa ɓe keɓa e makko haala ka ɓe
nannginira mo.

12

Haala kulol Laamɗo

1 Ko foti ujunaaji ujunaaji yimɓe kawriti faa ana
njaaɓondira. Nden Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, ɗum woni ɓe naafigi'en.
2 Walaa fuu ko suuɗii ko ɓanngintaake, walaa sirri mo
saakataake.
3 Ɗum saabii huunde fuu ko kaal-ɗon ley nimre nantete ley
fooyre. Kasen duu ko ngunndi-ɗon ley cuuɗi fuu, ooynete
dow beneeji.
4 Miɗo haalana on, onon giɗiraaɓe am: pati kulee waroo ɓe
yimɓe ɓe ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum ɓee.
5 Mi hollan on mo kaan-ɗon hulde: kulee baroowo neɗɗo
baawɗo tippaade ɗum ley jahannama. So goonga dee, miɗo
wiya on: oon kaan-ɗon hulde!
6 Tama biiwuuji joy coottataake buuɗi ɗiɗi? Laamɗo yeggi-
tataa fay gootel e majji.
7 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa faa laaɓi. Ndennoo,
pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewɗi teentilaade.
8 Miɗo wiya on: ceettaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu,
miin Ɓii Neɗɗo oo duu, mi seettanto ɗum yeeso malaa'ika'en
Laamɗo.

9 Kaa calaniiɓo kam hakkunde yimɓe, salante yeeso
malaa'ika'en Laamɓo.
10 Neɓɓo fuu kaalɓo ko boni e Ɓii Neɓɓo, ana waawi
yaafeede. Kaa bonkiiɓo Ruuhu Ceniiɓo oo yaafataake.
11 So on naɓaama e cuuɓi baajorɓi naa yeeso hooreeɓe naa
kaanankooɓe, pati mbemmbe-ɓon ko njaaboto-ɓon, naa ko
kaalaton,
12 sabi Ruuhu Ceniiɓo oo anndinan on oon wakkati fuu ko
kaan-ɓon haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

13 Won biiɓo e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngeɓu am e ndonu
amen oo.
14 Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo waɓi kam caroowo mon naa peccoowo
jawdi mon?
15 O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neɓɓo fay
so tawaa mo arsukunte.
16 O haalani ɓe banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne.
17 O miilii e hoore makko: «Hono ngaɓan-mi? Sabi mi walaa
fuu ɓo mi mooɓta ɲamri am ndii.
18 Eyyoo! Mi wurjinan beembe am ɓee, mi maha goɓɓe
ɓurɓe ɓe manngu, mi mooɓta hen ɲamri am ndii e ngalu am
fuu,
19 mi wiya hoore am: A heɓii ngalu baawɓo jogaade ma
duuɓi kuurɓi, hankasen fowtu, ɲaamaa, njaraa, mbelto-ɓaa.»
20 Kaa Laamɓo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e
oo ɓoo jemma. Homo heettata e ko paggiti-ɓaa koo?»
21 Nii woni sifa neɓɓo fuu paggitaniiɓo hoore mum jawdi
aduna, wanaa galo yeeso Laamɓo.

Haala ndaartugol Laamu Laamɓo

22 Caggal ɓum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:

—Ɗum saabii so miɓo wiya on: pati cuŋlanee e ley nguurn-
dam mon ko ɲaamaton e ko ɓoornoto-ɓon.
23 Sabi nguurndam ɓuri nguure, terɓe ɓuri koltal.
24 Yeewee daawle ɓee: ɓe aawataa, ɓe kettataa, ɓe ngalaa
caakuuji, ɓe ngalaa beembe, kaa Laamɓo ana ɲammina ɓe.
Onon, oɓon ɓuri pooli ɓii teentilaade ɓo woɓɓi!
25 Homo e mon waawi ɓeydude e balɓe mum fay ɲalooma
gooto kammari sugulla mum? Walaa.
26 Ndennoo, so tawii on mbaawaa waɓude fey hono ɓum e
famɓude, ko saabii so oɓon cuŋlana ko heddii koo?

27 Yeewee piindiiji no peertirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa.
Haya miɗo wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki
no gootel e majji nii.
28 Laamɗo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa han-
nde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famɗuɓe
hoolaare!
29 Pati kiinnee ndaartude ɲaamdu e yardu, pati mbemmbe-
ɗon!
30 Sabi ɗee kulle fuu yimɓe aduna tan ndaarata ɗum. Kaa
Baabiraaɗo mon ana anndi oɗon kasindini e majjum.
31 Ko kaan-ɗon waɗude dee, ndaartee Laamu Laamɗo. Ko
heddii koo, on ɓeydante ɗum.
32 Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraaɗo mon
ana seyorii hokkude on Laamu oo.
33 Coottee jawdi mon fuu, cakko-ɗon. Moyyinanee ko'e
mon danngaaji ɗi mbonataa, njogo-ɗon jawdi ngonndi dow
kammu ndi timmataa, ndi gujjo ɓadataako, mooyu duu bon-
nataa.
34 Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo mum'en

35 —Kumee, kuɓɓee lampaaji mon.
36 Laatee hono yimɓe lanndinaniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo
mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana ɗum ɗon e ɗon
so salminii.
37 Kaadime'en ɓe kalfaaɗo mum'en tawi ɗaanaaki, mbelii
hoore. Miɗo haalana on goonga: o humoto, o joyyina ɓe faa
ɓe ɲaama, o wara o gollana ɓe.
38 So o wartirii ɗiɗaɓere jemma naa so tataɓere jemma, ɓe o
tawri non ɓee, mbelii hoore.
39 Paamee ɗum ɗoo: sinndo jom galle ana anndunoo
wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum.
40 Onon duu, lanndinee, sabi Ɓii Neɗɗo oo waran e wakkati
mo on miilaali.
41 Piyeer wii mo:
—Kalfaaɗo, ngol banndol, minen tan kaaldu-ɗaa naa yimɓe
fuu?
42 Iisaa jaabii, wii:
—Homo woni golloowo koolniiɗo, hakkilante, mo kalfaaɗo
mum halfinta maccuɓe mum hokka ɗum'en nguure mum'en?
43 Oon golloowo mo kalfaaɗo mum warti so tawi ana golla
golle mo halfinaa oo, welii hoore.
44 Miɗo haalana on goonga: kalfaaɗo oo halfinan mo jawdi
mum fuu.
45 Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaaɗo mum oo
ɓooyii wartaali, hedde ana fiya maccuɓe e horɓe, ana ɲaama
ana yara ana sigira,

46 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo,
watta mo hakkunde ɓe nganaa hoolniiɓe.
47 Golloowo annduɗo ko kalfaaɗo mum yiɗi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaaɗo mum yiɗi, fiyete
ɓoggi keewɗi.
48 Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaaɗo mum yiɗi, so
waɗii ko fiyata ɗum, fiyete ɓoggi seeɗa. Dokkaaɗo ko heewi,
lamndete ko heewi. Kalfinaaɗo ko heewi, lamndete ko ɓuri
heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

49 —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Miɗo heppi nge
huɓɓaali!
50 Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Miɗo
heppi ɗum waɗaali.
51 Oɗon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Miɗo
wiya on: seenndude yimɓe ngardu-mi.
52 Gila jooni yimɓe njoyon ley galle gooto ceeran, taton ɓee
kaɓa e ɗiɗon ɓee, ɗiɗon ɓee kaɓa e taton ɓee.
53 Baabiraaɗo haɓan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko haɓan e
baaba mum, inniraaɗo haɓan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo debbo
haɓan e inna mum, debbo ɓamaaɗo haɓan e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

54 Iisaa wii jamaa oo kasen:
—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde
toɓan. Laatorto hono non duu.
55 So henndu ɓaleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono
non laatortoo duu.
56 Onon naafigi'en! Oɗon mbaawi seenndude mbaadi leydi
e kammu, ko waɗi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo ɗoo
jamaanu?
57 Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni
fooccitaare?
58 So aɗa yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndaartu
rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so
caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu
udde.
59 Miɗo haalane: abada a yaltataa, so a yoɓaali ko ndewete-
ɗaa koo faa laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

1 E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii
Galilinkooɓe yogaaɓe. Ɓe mbii Pilaatu* jillondiriino yiiyam
maɓɓe e yiiyam sadakaaji maɓɓe.

* **13:1** ***Pilaatu*** yo hooreejo leydi Yahuudiya.

2 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Oɗon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina
Galilinkooɓe heddiiɓe ɓee naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu
hono non kalkorto-ɗon.
4 Naa oɗon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam
toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Oɗon miila
kamɓe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu
hono non kalkorto-ɗon.
6 Caggal ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol:
—Neɗɗo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki,
kaa o tawaali e makki fay huunde.
7 Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duuɓi tati,
hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali.
Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe
leydi ndii?»
8 Golloowo oo wii mo: «Kalfaaɗo, yoppu ki ɗoo faa mawuuri.
Ɗoo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi waɗa hen birgi.
9 Ana moyya ki rima ɗoo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa
ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley ɲalaande fowteteende

10 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii
ana waajoo ley suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gooto mo ladde ɲawni duuɓi sappo e jetti ana
tawaa ɗon. O turiiɗo tan, o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddi mo, wii mo:
—Banndam debbo, a daɗii e ɲaw maa oo.
13 Iisaa fawi juuɗe mum dow makko, non o dartii cot!
Hedde omo yetta Laamɗo.
14 Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa
sellini neɗɗo ley ɲalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:
—Balɗe jeegom kaanɗe golleede ana ngoodi. E ɗeen balɗe
kaan-ɗon warde sellineede, wanaa e ɲalaande fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge
mum naa ndakiiwa mum ɲalaande fowteteende yarnoya
ɗum naa?
16 Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haɓɓiri duuɓi
sappo e jetti, haanaa humteede ɲalaande fowteteende naa?
17 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, wayɓe mum ɓee fuu njaagii
faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeefiiji
ɗi o waɗata ɗii.

Banndi haala Laamu Laamɗo

18 Iisaa wii:
—Hono Laamu Laamɗo wa'i? Koɗum nanndinan-moo-mi?

19 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neɗɗo
ɓami, aawi e sardiŋe mum. Ngeeyu oo fuɗi, laatii lekki faa
pooli ana ɲiɓa cuuɗi e caɓe mum.
20 O wii kasen:
—Koɗum nanndinan-mi e Laamu Laamɗo oo?
21 Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo ɓami, so jiiɓi e saawal
tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paaɗungal

22 Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faŋa geelle e gure fuu, ana
waajoo.
23 Neɗɗo gooto lamndii mo:
—Moobbo, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wii ɓe:
24 —Tiinnee naatiron damal paaɗungal ngal, sabi miɗo wiya
on: heewɓe njiɗan naatude, ndonka.
25 So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii
sella oɗon calmina, oɗon mbiya: «Kalfaaɗo, udditan min!» o
jaaboto on: «Mi anndaa to njeye-ɗon!»
26 Nden, on ndaroto oɗon mbiya: «Min ɲaamdii e maa, min
njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.»
27 Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeye-ɗon. Ngoɗɗee kam,
onon ooɲiiɓe!»
28 On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaɲum e
annabaaɓe fuu ley Laamu Laamɗo, tawa onon oɗon mbedaa
sella. Ɲannde nden on mboyan, on ŋeryondiran ɲiiye kammari
mimsee mon.
29 Yimɓe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri,
njooɗoo ɲaamda ley Laamu Laamɗo.
30 Nden yoga e caggalaaɓe laatoto ardiiɓe, yoga e ardiiɓe
laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa suŋlirani yimɓe Urusaliima

31 E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:
—Iw ɗoo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo
ana tewta no warde.
32 O wii ɓe:
—Njehee mbiyoyee ndoɓu oo: «Miin, mi ribban laddeeji,
mi sellinan ɲawɓe hannde e janngo. Ɲalooma tataɓo oo mi
timminan golle am fuu.
33 Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e faɓɓi-janngo, sabi
annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»
34 Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii
nelaaɓe e mon kaaye! Cili kuurɗi njiɗu-mi hawrintinde ɓiɓɓe
mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii.
Kaa on njaɓaali.

35 Ɗum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo
saabeere. Miɗo wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa
wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e
dow innde Joomiraaɗo!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppuɗo

1 Waɗiino e ley ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa
ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa ɲaama.
Tawanooɓe ton ɓee ngattani mo hakkille
2 kammari neɗɗo uppuɗo ana tawanoo ɗon.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Sariya e Farisa'en, wii:
—Sellinde ɲawɗo ley ɲalaande fowteteende, ana dagii naa
dagaaki?
4 Ɓe fuu, ɓe mbii teen. E oon wakkati, o memi ɲawɗo oo, o
sellini ɗum, o yoppiti ɗum.
5 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Homo e mon ɓiyum naa ngaari mum saamata e ɓunndu
waasa yaltinde ɗum ɗon e ɗon, fay so ɗum ɲalaande fowte-
teende?
6 Ɓe ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala suɓaade joolle e noddude yimɓe

7 Nde Iisaa yiinoo noddaaɓe ɓee ana cuɓoo joolle ɓurɗe
teddude ndee, o waajii ɓe, o wii:
8 —So a noddaama kuurtungu, pati jooɗa e joonnde ɓurnde
teddude. Sabi ɓurɗo ma teddude ana waawi warde,
9 nodduɗo on oo wara, wiye: «Hokku oo ɗoo joonnde ndee!»
Nden, a yaagoto jooɗoyaade e joonnde ɓurnde leyɗude ndee.
10 So a noddaama kuurtungu, jooɗoya caggal, yalla
nodduɗo ma oo ana wara, wiye: «Giɗo, heettu yeeso gaa!»
Nden, ɗum laatante teddungal yeeso noddaaɓe ɓee fuu.
11 Sabi mawninkiniiɗo fuu, leyɗinte, leyɗinkiniiɗo teddinte.
12 O wii nodduɗo mo oo duu:
—So aɗa nodda yimɓe bottaari naa hiraande, pati
noddu giɗiraaɓe naa banndiraaɓe naa sakiraaɓe naa
taakallemme'en maa tawaaɓe yo arsukunte'en. So ɓe
noddite, ɗum laatoo mbarjaari maa.
13 So a waɗii waliima, noddu misikiina'en e wooyɓe e
bonnguuɓe e wumɓe.
14 Nden, a welan hoore, sabi ɓeen ngalaa ko njoɓire, a
yoɓete ɲannde immital fooccitiiɓe.

Banndol haala waliima

15 Gooto e ɲaamooɓe ɓee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:
—Ɲaamoyoowo ley Laamu Laamɗo, welii hoore.

† **13:35** Jabuura 118.26

16 Iisaa wii mo:
—Gorko gooto waɗiino waliima, noddi yimɓe faa heewi.
17 Nde ɲaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to
yimɓe ɓee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.»
18 Ɓe fuu, gooto gooto, ɓe puɗɗi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii
ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafo-ɗaa kam.»
19 Goɗɗo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy.
Miɗo yiɗi hornoyde ɗi, njaafo-ɗaa kam.»
20 Goɗɗo kasen wii: «Mi jommbaajo, ɗum saabii so mi
heɓataa warde.»
21 Kaadime oo warti, haaltani ɗum kalfaaɗo mum. Oon
bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii,
noddoyaa misikiina'en e wooyɓe e wumɓe e bonnguuɓe.»
22 Kaadime oo warti, wii: «Kalfaaɗo, ko mbii-ɗaa koo fuu
waɗaama, kaa faa jooni yolannde ana heddii.»
23 Kalfaaɗo oo wii kaadime oo: «Yaa dow ɗati jaajuɗi e
paaɗuɗi. Mo keɓu-ɗaa fuu, ndooldinaa ɗum wara naata, yalla
suudu am nduu ana huuɓa.
24 Sabi miɗo wiya on: fay gooto e ɓe noddunoo-mi ɓee
meeɗataa ɲaamdu am.»

No neɗɗo laatortoo taalibbo Iisaa

25 Yimɓe heewɓe ana njaada e Iisaa. O yeeccitii, o wii ɓe:
26 —Garɗo e am fuu, sinaa mi ɓurana ɗum inna mum e baam
mum e jom suudu mum e sukaaɓe mum e miɲiraaɓe mum e
mawniraaɓe mum, mi ɓurana ɗum fay kaɲum e hoore mum.
So wanaa ɗum, joomum waawaa laataade taalibbo am.
27 Kasen duu, mo ɓamaali leggal mum bardugal jokka e am
fuu, waawaa laataade taalibbo am.
28 So won muuyɗo e mon mahude suudu toowndu, wanaa
joomum jooɗoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so
ana jogii ko biltata ɗum naa?
29 So wanaa ɗum, so joomum diidii taɲɲaali, jiiɗo mo fuu
jalan mo,
30 wiya: «Yeewee oo neɗɗo diidii, ronkii taɲɲude.»
31 Kasen, so kaananke yehii faa haɓoya e kaananke goɗɗo,
o miilataako tafon yalla worɓe ujunaaji sappo ana mbaawi
jaɓɓaade worɓe ujunaaji noogay faa kaɓa e mum?
32 So mo waawaa jaɓɓaade ɗum, o waɗan e mum nelaaɓe
gila yottaaki ɓadaaki, faa jam waɗa hakkunde maɓɓe.
33 Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am
so yoppaali ko jogii fuu.
34 Lamɗam ana moyyi, kaa so ɗam ɲoottii lammude, koɗum
lamminta ɗam kasen?
35 Walaa fuu ɗo ɗam waawata naftoreede, wanaa e leydi,
wanaa e birgi. Ɗam tippete sella.
Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjuɗo

1 Duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en fuu ana ɓadinoo
mo faa kettindanoo mo.
2 Farisa'en e dunkee'en Sariya ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—Oo ana jaɓɓoo luuttooɓe ana ɲaamda e mum'en!
3 E ley ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol, o wii:
4 —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama
mbaalu gooto, wanaa yoppan capanɗe jeenay e jeenay ɗii fuu
ley ladde tewtoya majjuɗo oo faa yiita ɗum naa?
5 So o yiitii mo, o towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan giɗiraaɓe
makko e taakallemme'en makko, o wiya ɗum'en: «Ceyodee e
am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunooɗo oo.»
7 Miɗo haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so
luuttoowo gooto tuubii. Engo ɓuri seyo capanɗe njeenayon e
njeenayon fooccitiiɓe ɓe kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuuɗu cardi majjuɗo

8 —Naa, so debbo ana jogii buuɗi cardi sappo, majjiraama
hen gooto, huɓɓataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuuɗu
oo hakkille faa yiita ɗum naa?
9 So o yiitii mo, o hawrintinan giɗiraaɓe makko e
taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi
yiitii mbuuɗu am majjunooɗo oo.»
10 Miɗo haalana on: hono non malaa'ika'en Laamɗo ceyor-
too so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala ɓiɗɗo kalkiiɗo

11 Iisaa wii kasen:
—Gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon.
12 Miɲiraaɗo oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngeɗu am
e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraaɗo oo fecci jawdi mum ndii
hakkunde maɓɓe.
13 Waɗi balɗe seeɗa, miɲiraaɗo oo reentini ko jogii fuu,
dawi, yehi leydi ngoɗɗundi. Ton o bonniri ngeɗu makko oo
fuu e fijirde.
14 Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde waɗi e ndiin
leydi, o fuɗɗi tampude.
15 O yehi o takkoyii e gorko jeyaaɗo e ndiin leydi. Oon neldi
mo gese mum faa mo duranoya ɗum girooji.
16 Omo muuyannoo fay ɲaamde ɲaamdu girooji ɗii, kaa fay
gooto hokkaali mo.
17 Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko:
«Gollanooɓe baabam ɲaaman faa njoppa, miin miɗo maaya
ɗoo yolbere.

18 Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya ɗum: Baaba,
mi tooɲii Laamɗo, mi tooɲii ma,
19 mi haanaa fay wiyeede ɓiya. Ndennoo, jogoram no gooto
e gollooɓe maa ɓee nii!»
20 Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo
soynii mo to woɗɗi, ɓernde mum heccidi, dogi maaɓii mo.
21 Ɓiɗɗo oo wii mo: «Baaba, mi tooɲii Laamɗo, mi tooɲii ma,
mi haanaa fay wiyeede ɓiya.»
22 Non baaba oo wii gollooɓe mum: «Njaawnee, ngaddoyee
saaya ɓurka fuu moyyude ɓoornon mo, ngaɗanon mo felfelde
e feɗeendu makko, ngaɗon paɗe e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson ɗum
faa ɲaamen, mbelto-ɗen.
24 Sabi ɓiyam oo, o maaynooɗo o wuurtii, o kalkinooɗo o
hewtaama.» Nii ɓe puɗɗi weltaare.
25 E ley ɗum, ɓiɗɗo hammadiijo oo iwri gese. Nde o ɓadinoo
yottaade galle oo ndee, o nani bawɗi e dippanɗe.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓee, o lamndii ɗum ko ndee
dillere woni?
27 Oon wii mo: «Miɲa oo warti e jam, baam maa hirsanii mo
ngaari payndi ndii.»
28 Nii mawniraaɗo oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo
yalti, suri mo yalla omo naata.
29 O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duuɓi kuurɗi miɗo gol-
lane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa ɗum
e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e
giɗiraaɓe am, min mbeltoroo.
30 Kaa ɓiya ɲaamɗo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a
hirsanii ɗum ngaari payndi ndii.»
31 Baabiiko wii mo: «Ɓinngel am, enen ngondi abada, ko
njey-mi fuu, aan jey.
32 Ana haani ceyo-ɗen, mbelto-ɗen. Sabi miɲa oo, o
maaynooɗo o wuurtii, o kalkinooɗo o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyudo

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee kasen:
—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O
haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni?
War, hiisa ko kalfine-ɗaa koo, sabi hankasen a waawaa halfi-
neede.»
3 Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngaɗan-mi? Sabi
kalfaaɗo am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, miɗo
yaagoo ɲaagaade.

4 Ooho! Mi anndii no ngaɓan-mi, yalla ana daɲa jaɓɓiiɓe
kam e ley cuuɓi mum'en, so mi ɓoortaama.»
5 Oon wakkati, o noddiri ɓe kalfaaɓo makko rewata ɓee,
gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaaɓo am oo
rewete?»
6 Oon wii mo: «Bidoŋaaji teemedere nebam ndewetee-mi.»
Howruujo oo wii mo: «Ɓam dewtere maa ɲamaale, yaawnu,
jooɓa mbinndaa capanɓe joy.»
7 O wii goɓɓo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-ɓaa?»
Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O
wii oon: «Ɓam dewtere maa ɲamaale, mbinndaa caakuuji
capanɓe jetti.»
8 Kalfaaɓo oo mani howruujo ooɲiiɓo oo saabe yoyre mum.
Sabi yimɓe adunankooɓe ɓee ɓuri yimɓe jeyaaɓe e fooyre
Laamɓo ɓee yoyande yimɓe hono mum'en.
9 Miin, miɓo wiya on: tewtee giɓiraaɓe, tewtiree ɓe jawdi
aduna yalla so ndi timmii, oɓon njaɓɓitee e ley nguurndam
nduumiiɓam.
10 Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Koolniiɓo e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teen-
tiliiɓe. Jammbiiɓo e kulle pamare, jammboto e kulle teen-
tiliiɓe duu.
11 Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori
ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii?
12 Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono
ndokkirte-ɓon ko njey-ɓon koo?
13 Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaɓe ɓiɓon,
sabi naa joomum waɲii gooto, yiɓii keddiiɓo oo, naa nan-
ngondirii e gooto oo, yoppii keddiiɓo oo. On mbaawaa goll-
idande Laamɓo e jawdi.
14 Farisa'en ɓee ana kettindoo ɓum fuu. Nde wonnoo ɓe
yiɓɓe kaalisi, eɓe njala mo.
15 O wii ɓe:

—Onon, oɓon cenna ko'e mon yeeso yimɓe, kaa Laamɓo ana
humpitii ɓerɓe mon. Sabi ko yimɓe teddinta koo, ana harmi
to Laamɓo.
16 Sariya oo e annabaaɓe ana ngoodunoo faa e jamaanu
Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɓo
oo ana ɓannginee. Gooto fuu ana haɓanoo naatude e makko.
17 Timmugol kammu e leydi ɓuri newaade diina ittude
toɓɓere wootere e ley Sariya oo.
18 Ceerɓo jom suudu mum so ɓami goɓɓo fuu, jeenii. Kasen
duu neɓɓo fuu ɓamɓo debbo ceeraaɓo, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

19 —Waɗiino e ɓettaade, gorko arsukunte gooto
parortonooɗo burmusuuje boɗeeje ɗaatuɗe, duuminooɗo
e neema e weltaare.
20 Gorko uubaaɗo mo walaa fay huunde, biyeteeɗo Laajaru,
ana lelinoo damal galle makko.
21 Ana yiɗunoo ɲaamde kedde makko, fay dawaaɗi ana
ngarannoo ana mettoo uube makko ɗee.
22 Misikiino oo maayi, malaa'ika'en naɓi ɗum faa to Ibarahi-
ima. Arsukunte oo maayi kaɲum duu, iraa,
23 naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite
makko, o soynii Ibarahiima to woɗɗi, Laajaru ana dow koyɗe
mum.
24 O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel
Laajaru suuwa hoore feɗeendu mum ley ndiyam, yalla ana
ɓuumna ɗemngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.»
25 Kaa Ibarahiima wii: «Ɓinngel am, miccita a heɓii neema
maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heɓi. Jooni,
kanko mo heɓan hinnee, aan torro-ɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde
amen e mon. Ndennoo so won yiɗuɓe iwde to mon ngara ga
amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.»
27 Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, miɗo ɲaage, nel
Laajaru galle baabam,
28 sabi mi ɗalii ton miɲiraaɓe am njoyon worɓe, faa o
jeertina ɓe pati ɓe ngara e oo nokku torra.»
29 Kaa Ibarahiima wii mo: «Ɛɓe njogii dewtere Muusaa e
dewte annabaaɓe ɓee, yo ɓe kettindano ɗen.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so
won iwɗo hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe, ɓe tuuban.»
31 Ibarahiima wii mo: «So ɓe kettindanaaki Muusaa e
annabaaɓe, fay iwɗo e hakkunde maayɓe waɗataa so ɓe
ngoonɗina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Ko fergitata yimɓe faa luutta waasataa heɓeede, kaa bone
woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Haayre teddunde haɓɓee e daande joomum tippee ley
geeci ɓuri moyyande ɗum, diina luuttinde gootel e koy ɗoo
cukaloy.
3 Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, ɲiŋaa ɗum. So
tuubii, njaafo-ɗaa ɗum.
4 So o tooɲii ma cili jeɗɗi e ley ɲalooma gooto, o warti e maa
cili jeɗɗi omo tuubane, njaafo-ɗaa mo.

Haala goonɗinal e ɗowtaare

5 Nelaaɓe ɓee mbii Moobbo oo:
—Ɓeydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wii:
—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dowtanto on.
7 Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum ɲaamdu mum annii oon wakkati fuu?
8 Walaa! A wiyan mo moyyinane ɲaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa ɲaamaa njaraa. Caggal mum, o ɲaama kanko duu. Wanaa non worri naa?
9 Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo?
10 Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaaɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaɓɓorii hakkunde leyde Samariya e Galili.
12 O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaaɓe sappo worɓe peewti mo, ndarii to toowti,
13 eewnii, mbii:
—Moobbo Iisaa, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndee, o wii ɓe:
—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinooɓe sadaka ɓee.
E ley yaadu maɓɓe nduu, ɓe cellinaa.
15 Gooto maɓɓe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde.
16 O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke.
17 Iisaa jaɓɓitii, wii:
—Tama wanaa sappo ɓee fuu cellinaama? Hoto njeenayon ɓee nee ngoni?
18 Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?
19 Caggal dum, o wii gorko oo:
—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

20 Nden Farisa'en ɓee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii ɓe, o wii:
—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake.
21 Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.
22 Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide ɲalaade Ɓii Nedɗo oo, fay so ɲannde wootere, kaa on njiyataa.

23 On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati
njokkee ɓe.
24 Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Ɓii
Neɗɗo laatortoo ɲannde gartol mum.
25 Kaa ko adii ɗum, ana tilsi o torree torraaji keewɗi, yimɓe
oo ɗoo jamaanu tippitoo mo.
26 No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata
e ɲalaaɗe Ɓii Neɗɗo:
27 yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee,
faa ɲannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu ɗam
wari, halkiri ɓe fuu.
28 Wa'an hono no wakkati Luuɗu nii, yimɓe ana ɲaama, ana
njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha.
29 Kaa nde Luuɗu yaltunoo Sodooma ndee, Laamɗo tomni
yiite e sitti, halki ɓe fuu.
30 Hono non ɲannde ɓanngugol Ɓii Neɗɗo oo duu wa'ata.
31 Ɲannde nden, mo ɗum tawi dow bene, tawi kaaki mum
ana ley suudu, pati wiya jippanto ɗi. Mo ɗum tawi gese, pati
hoota cuuɗi.
32 Miccitee jom suudu Luuɗu oo.
33 Neɗɗo fuu tewtuɗo danndude yonki mum, waasan ki, kaa
neɗɗo fuu baasuɗo ki, danndan ki.
34 Miɗo haalana on: e oon jemma, yimɓe ɗiɗon leldiiɓe e
daɗɗo wooto, gooto maɓɓe naɓete, goɗɗo oo yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗon undooɓe, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo
yoppee. [
36 *]
37 Taalibaaɓe ɓee njaɓɓitii, mbii mo:
—Kalfaaɗo, hoto ɗum waɗata?
O wii ɓe:
—Ɗo jiibe ngoni fuu, ɗon dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo ooɲiiɗo

1 Iisaa waɗani ɓe banndol faa hollita ɓe ana tilsi ɓe ndu-
umoo e duwaawu, pati ɓe njeeboo.
2 O wii:
—Caroowo gooto mo hulataa Laamɗo, yaagataako fay
gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri.
3 Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana
warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga
hakkunde am e kaɓdo am oo.»

---

* **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 36:*Worɓe ɗiɗon wonɓe e ngesa ngoota, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.*

4 Caroowo oo deyyinii faa ɓooyi. Kaa sakitii o wii hoore
makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamɗo mi yaagataako
fay gooto duu,
5 mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo
torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»
6 Caggal ɗum, Iisaa wii:
—On nanii ko caroowo ooɲiiɗo oo wii naa?
7 Laamɗo nee wallataa suɓaaɓe mum wullitotooɓe ɗum
jemma e ɲalooma ɓee fuu faa ɓe kewta goonga maɓɓe naa?
Mo jaabantaako ɓe law naa?
8 Miɗo haalana on: o wallan ɓe law. Kaa so Ɓii Neɗɗo
waroyii, omo tawa goondinɓe mo e leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaaɲe

9 Yimɓe jogoriiɓe ko'e mum'en yo fooccitiiɓe, njataaki
woɓɓe, ɓeen o waɗani ngol banndol:
10 —Worɓe ɗiɗon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa
ngaɗa duwaawu. Gooto oo Farisanke, goɗɗo oo duwaaɲe.
11 Farisanke oo darii ana duworoo ley ɓernde mum hono
nii: «Laamɗo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimɓe heddiiɓe
ɓee, ɗum woni wuyɓe e ooɲiiɓe e jeenooɓe, e ko mi nanndaali
e oo ɗoo duwaaɲe koo.
12 Miɗo hoora yontere fuu cili ɗiɗi, miɗo itta jakka e huunde
fuu ko keɓu-mi.»
13 Duwaaɲe oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade
kammu, jurginii, ana wiya: «Laamɗo yurmam, mi luuttoowo.»
14 Haya, miɗo wiya on: oo hooti yo nanngiraaɗo pooccitiiɗo,
wanaa oo too. Sabi mawninkiniiɗo fuu leydinte, leydinkiniiɗo
fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

15 Won waddanɓe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema
koy. Kaa nde taalibaaɓe ɓee njiinoo ɗum ndee, ndarii ana
njahoo e yimɓe ɓee.
16 Non Iisaa noddi taalibaaɓe ɓee, wii ɗum'en:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe
no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamɗo oo.
17 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo
no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

18 Gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe lamndii mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa
nguurndam nduumiiɗam?
19 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so
wanaa gooto, oo woni Laamɗo.

20 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore,
pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam
maa.»*
21 Hooreejo oo jaabii mo, wii:
—Miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii mo:
—Aɗa ɲakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-ɗaa koo
fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heɓan jawdi
dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa, njokkaa kam.
23 Kaa nde mo nanunoo ɗum ndee, mo ɲirɓinii, sabi o
arsukunte ɲolɗo.
24 Iisaa yeewi mo, wii:
—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi yaɓɓoraade ngelooba e wuddere mesalal ɓuri
newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
26 Hettindantooɓe mo ɓee mbii:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo.
28 Piyeer jaɓɓitii, wii:
—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.
29 O wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo galle mum
naa jom suudu mum naa sakiraaɓe mum naa saaraaɓe mum
naa sukaaɓe mum saabe Laamu Laamɗo,
30 heɓan cowe keewɗe e oo ɗoo wakkati mo ngon-ɗen e
mum jooni, heɓa nguurndam nduumiiɗam e wakkati garoy-
oowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

31 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, wii
ɗum'en:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ko annabaaɓe
mbinndunoo haala Ɓii Neɗɗo koo fuu, tabitan.
32 Sabi o waɗete e juuɗe heeferɓe, ɓe njaayra mo, ɓe torra
mo, ɓe tutta e makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. Kaa ɲalooma tataɓo oo,
mo wuurtan.
34 Taalibaaɓe ɓee paamaali haala kaa. Maanaa makka
suuɗanike ɓe, ɓe anndaa ko o yiɗi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumɗo

35 Nde Iisaa ɓadinoo Yeriko ndee, tawi bumɗo ana jooɗii
sera laawol ngol, ana garbinoo.
36 Oon maati jamaa ana yaɓɓoo, lamndii ko ɗum woni?
37 Ɓe mbii mo:

* **18:20** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗoo.
38 O wulli, o wii:
—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo e mum. Nde mo ɓadinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:
41 —Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
O wii:
—Moobbo, mi hewta gite am!
42 Iisaa wii mo:
—Wumtu, goondinal maa danndii ma.
43 Ɗon e ɗon o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamɗo. Nde yimɓe ɓee njiinoo ɗum ndee, ndarii ana njetta Laamɗo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii.
2 Gorko biyeteeɗo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaaɲe'en, o arsukunte duu.
3 Omo yiɗunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe ɓillondiral, nde wonnoo mo daɓɓo.
4 O dogi, o arditii, o ŋabbi lekki ɗo Iisaa yaɓɓortoo ɗoo faa o yiya ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggitii, yii mo, wii:
—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.
6 Jakayus yaawni jippii, jaɓɓorii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓee fuu keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—O jippanoyike luuttoowo.
8 Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:
—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoɓan ɗum cowe nay.
9 Iisaa wii mo:
—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima!
10 Sabi Ɓii Neɗɗo warii tewtude majjuɓe faa hisina ɗum'en.

Banndol haala mutakal

11 Yimɓe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o ɓadike Urusaliima, kasen duu yimɓe miilii Laamu Laamɗo ɓanngan jooni temmbu.
12 O wii:
—Gorko dimo ɗor yehi leydi ngoɗɗundi faa lamminee, cag-gal ɗum, warta.

13 O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto maɓɓe
fuu mutakal kaŋŋe, o wii ɓe: «Njaagoree faa mi warta.»
14 Kaa nde wonnoo yimɓe ngeenndi makko njiɗaa mo, ɓe
immini nelaaɓe caggal makko, ɓe mbii: «Min njiɗaa o laamoo
min.»
15 Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo
noddanee kaadime'en ɓe mo halfini jawdi ɓee, faa mo annda
ko gooto maɓɓe fuu tinorii e jaagu mum oo.
16 Arano oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike
mutakal sappo.»
17 O wii ɗum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde
wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike
mutakal joy.»
19 O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.»
20 Caggal ɗum, goɗɗo kasen wari, wii: «Kalfaaɗo, annii
mutakal maa, mi piɓunoodo ngal e fetalaare
21 sabi miɗo hule. Sabi a gorko ɲaaɗuɗo, aɗa ɓama ko a
resaali, aɗa hetta ɗo a aawaali.»
22 O wii ɗum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan
kaadime laaliiɗo. Aɗa anndi mi gorko ɲaaɗuɗo, mi ɓaman ko
mi resaali, mi hettan ɗo mi aawaali.
23 Ko saabii so a waɗaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana
daŋa ko keɓu-mi hen so mi wartoyii?»
24 Caggal ɗum, kalfaaɗo oo wii kaadime'en mum ɓee: «Tee-
tee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiiɗo mutakal sappo
oo.»
25 Ɓe mbii mo: «Kalfaaɗo, kanko, omo jogii mutakal sappo.»
26 O wii: «Miɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo
walaa, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
27 Kaa wayɓe am ɓe njiɗaa mi laamoo ɗum'en ɓee, ngaddee
ɓe ɗoo, mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

28 Nde Iisaa tilinoo haalde ɗum ndee, ardii woɓɓe ɓee,
ŋabbiti fa'i Urusaliima.
29 Nde o ɓadinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde
haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaaɓe makko ɗiɗon,
30 o wii ɓe:
—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii,
on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waɗɗaaki abada ana
haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɗoo.
31 So won biiɗo on, «Ko saabii so oɗon kumta nga?» mbiyon
ɗum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»
32 Nelaaɓe ɓee njehi, tawri no o wiiri ɗum'en nii.
33 E ley humtugol maɓɓe mola ngaa, jeyɓe mola ngaa ɓee
mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

34 Ɓe njaabii, ɓe mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

35 Nii ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waɗɗii.

36 No o yaarata nii, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol.

37 Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe ɓee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe ɗe ɓe njiinoo ɗee.

38 Eɓe mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!

39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo ɓee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaaɓe maa ɓee!

40 O jaabii ɓe, o wii:

—Miɗo haalana on, so kamɓe ɓe ndeyyii, kaaye ɗee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

41 Nde o ɓadinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi,

42 o wii:

—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suuɗaama e gite maa.

43 Ɲalaaɗe ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuuɗorɗe, pile, ɓille,

44 ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Ɓe njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

45 Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotooɓe,

46 omo wiya ɗum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewrudu Laamɗo»,† kaa onon, on ngaɗii ndu suuɗorde yanooɓe.

47 Iisaa ana waajoo ɲannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leɲol ngol ɓee ana ndaara no masinbinira mo,

48 kaa ɓe ndonkii heɓude laawol, sabi yimɓe ɓee ana ngattani haalaaji makko ɗii hakkille faa sanne.

---

* **19:38** Jabuura 118.26 † **19:46** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

20

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

1 Ɲannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare
Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta ɓe
Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe
sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko,
2 mbii mo:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo
yamir maa ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-
ɗon kam ɗum:
4 lootogal batisimaYaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to
yimɓe?
5 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on
ngoondinaali Yaayaa?»
6 Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi ɓe
fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.
7 Non ɓe njaabii ɓe anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri.
8 Iisaa wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde
ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

9 Iisaa fuɗɗi haalande yimɓe ngol banndol, wii:
—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawi.
O ɓooyi e dawol makko ngol.
10 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe
ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
Kaa remooɓe ɓee pii nelaaɗo oo, mbirfini ɗum juuɗe teete.
11 O neli e maɓɓe golloowo goɗɗo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni
ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.
12 O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi
ɗum.
13 E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngaɗan-mi?
Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsuɗo oo, yaama ɓe njaagoo
mo!»
14 Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiɗɗo oo ndee, mbiyondiri
hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo,
keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
15 Ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee,
hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa
woɓɓe.
Nde yimɓe ɓee nannoo ɗum ndee, mbii:
—Pati hono majjum laato!

17 Iisaa yeewi ɓe, wii:
—Ndennoo, koɗum woni maanaa ko winndii koo:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii»?*
18 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde
saami e mum, noyoto.
19 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka paamii
banndol ngol e mum'en fewti. Ɓe njiɗiino nanngude mo ɗon
e ɗon, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yoɓugol lampo

20 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngattani
Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniiɓe e moyyuɓe, yalla
ana keɓa e haala makko laawol, ngaɗa mo e juuɗe goforneer
laamiiɗo leydi ndii oo, sara ɗum.
21 Ɓeen lamndii mo:
—Moobbo, miɗen anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-
ɗaa koo yo goonga, miɗen anndi a ɓurdintaa yimɓe, aɗa
janngínira laawol Laamɗo ngol goonga.
22 Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma
mawɗo oo lampo naa dagaaki?
23 Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal homo e innde homo
woni ɗoo?
Ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee
Laamɗo duu ko jey.
26 Ɓe ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe
koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maayɓe

27 Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni
fennuɓe immital. Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
28 —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neɗɗo ɓamii debbo,
maayii, heɓaali ɓiɗɗo, miŋum naa mawnum ɓamta debbo oo,
yalla ana heɓana maayɗo oo ɓeyngu.
29 Waɗiino e ɓettaade rimdaaɓe njeɗɗon. Arano oo ɓami
debbo, maayi, heɓaali ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oo ɓamti debbo oo, maayi,
31 tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeɗɗon ɓee fuu ɓamiri mo,
ɗalaali ɓiɗɗo.
32 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
33 Ndennoo, ŋannde immital, homo e maɓɓe debbo oo
laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeɗɗon fuu ɓe ɓamiino mo.

---

* **20:17** Jabuura 118.22

34 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee.
35 Kaa haandinaaɓe e nguurndam janngo, kaŋum e immitagol ɓee, ɓamataa, ɓamataake,
36 sabi ɓe mbaawaa maayde kasen. Ɓe laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabi ɓe immitike e maayde.
37 Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike ɗum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraaɗo oo «Laamɗo Ibarahiima e Laamɗo Isiyaaka e Laamɗo Yaakuuba.»†
38 Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡ Sabi banngal makko yimɓe fuu yo wuurɓe!
39 Yoga e dunkee'en Sariya mbii:
—Moobbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗum, ɓe cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Iisaa wii ɓe:
—Hono ɓe mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda?
42 Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ŋaamo am,
43 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»§
44 Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

45 Nde wonnoo yimɓe ɓee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
46 —Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji, fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajorɗi e ley yanngeeji fuu.
47 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e maɓɓe.

21

Haala sadaka ɓurɗo moyyude

1 Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngaɗa sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo.
2 Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaŋum duu ana waɗa hen buuɗi ɗiɗi.
3 E ley ɗum, o wii:

† **20:37** Pergu 3.6 ‡ **20:38** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **20:43** Jabuura 110.1

—Miɗo haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o waɗi e
ley keesu oo koo, ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
4 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen, kaa
kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o jogii
faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

5 Won yogaaɓe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu
nduu, no ndu ŋarɗiniraa kaaye e kulle cakkaaɗe. Nden Iisaa
wii:
6 —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere
heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa
homo hollata waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?
8 O wii:
—Ndeentee pati on yoŋŋe. Heewɓe ngardan innde am,
mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo ɓadike». Pati njokkee
ɓe.
9 So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi
ɗum waɗa tafon, kaa ɗum wanaa timmooɗe ɗon e ɗon.
10 O jokki wiide:
—Leŋol haɓan e leŋol, laamu haɓan e laamu,
11 dimmbanɗe leydi mawɗe e yolbereeji ngaɗan, ŋawuuji
bonɗi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulɓiniiɗe e taagu-
mansaaji mawɗi ɓanngan dow kammu.
12 Kaa gila ɗum fuu ɗum waɗaali, yimɓe nanngan on, torra
on cara on ley cuuɗi baajorɗi, mbede-ɗon e kasu, naɓe-ɗon
yeeso kaanankooɓe e saroo ɓe saabe am.
13 Ɗum hokkan on seettanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɗe mon mbaason lanndinanaade no
ndanndirton ko'e mon,
15 sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakki-
lantaaku ko wayɓe mon ɓee fuu mbaawaa salaade naa yed-
dude.
16 Saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeji mon e giɗiraaɓe
mon, kaŋum'en njammbotoo on, mbara yoga e mon.
17 Yimɓe fuu mbaŋan on saabe am,
18 kaa fay leembol ko'e mon majjataa.
19 Muŋal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Ɓii Neɗɗo oo wartirta

20 —Nde njii-ɗon Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee
helde mum ɓadike.
21 Oon wakkati, ɓe ɗum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu
peewa baamle kaaye, ɓe ɗum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo
njaltu e mayri, tawaaɓe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii.

22 Sabi ɗeen ɲalaaɗe yo ɲalaaɗe yoƀtagol, faa ko winndii koo
fuu tabita.
23 Bone woodanii haamili'en e muyninooƀe ley ɗeen
ɲalaaɗe! Sabi torraaji mawɗi njanan e leydi ndii, jukkungo
jippoo e leɲol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaawi, ƀe nanngee, ƀe naƀee hakkunde
heeferƀe. Ɓeen ndippan e Urusaliima faa nde wakkati
mum'en timmi.
25 Taagumansaaji ngaɗan e naange e lewru e koode. Kulol
waɗan e leydi ndii, faa leɲi ɗii fuu mbemmbee saabe dillere
geeci e bempeeje mum.
26 Yimƀe moɗoto saabe kulol so miilike albalaawu jippo-
toodo e aduna oo, sabi fay kulle gonɗe dow kammu ɗee
ndimmboto.
27 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete, ana wara e duule, ana
warda baawɗe e teddeengal manngal.
28 Onon, so ɗum fuɗɗii waɗude, ceyo-ɗon, njoonndoro-ɗon
soottiteede mon ƀadike.

Banndol haala ibbe

29 Caggal ɗum, o haalani ƀe ngol banndol:
—Taykitee ibbe e leɗɗe goɗɗe ɗee fuu.
30 So on njii ɗe mbillitii, oɗon anndi onon e ko'e mon,
ndunngu ƀadike.
31 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee Laamu
Laamɗo oo ƀadike.
32 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee
kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
33 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa
abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon pati ƀerɗe mon metta, so kebbinoro-
ɗon yaraawo faa cigiron, so cuŋlanon aduna, so ɲannde gartol
Almasiihu ndee juhira on
35 no piccal nii. Sabi ende wara dow yimƀe aduna fuu.
36 Ndennoo, njeerto-ɗon wakkati fuu, nduwo-ɗon, yalla
oɗon keƀa daɗude e ɗeen kulle gaɗooje fuu, mbaawon
daraade yeeso Ɓii Neɗɗo oo.
37 Ɲalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu
nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre
wiyeteende Jaytun.
38 Yimƀe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal
Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooreeƀe ndawriri faa nannga Iisaa

1 Wakkati iidi mo buuru ɣuufinaaka biyeteeɗo Paska oo
ɓadike.
2 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ɓee ana
tewta no mbarda Iisaa, kaa eɓe kula yimɓe ɓee.
3 Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteeɗo Isikariyota,
jeyaaɗo e sappo e ɗiɗon ɓee.
4 Yahuuda yehi haaldoyi e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
haybooɓe Suudu Dewal Mawndu nduu no o waɗira Iisaa e
juuɗe mum'en.
5 Ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi.
6 O jaɓi, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa tawa yimɓe
ɓee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

7 Iidi mo buuru ɣuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude jawɗi
Paska ndee, yottii.
8 Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii ɗum'en:
—Njehee lanndinanee en hiraande iidi Paska faa ɲaamen.
9 Ɓe lamndii mo:
—Hoto njiɗ-ɗaa min lanndinoyoo nde?
10 O wii ɓe:
—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko,
ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle ɗo
mo naatata ɗoo,
11 mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu
ɲaamdata e taalibaaɓe mum ɓee hiraande iidi Paska?»
12 O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-
ɗon en ɗum.
13 Ɓe njehi, ɓe tawri hono no o wii ɓe nii, ɓe lanndinii
hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

14 Nde wakkati oo yottinoo ndee, o jooɗii kanko e sappo e
ɗiɗon ɓee.
15 O wii ɓe:
—Miɗo yiɗi ɲaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee,
gila mi torraaka.
16 Sabi miɗo wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa ɲannde
nde nde tabiti ley Laamu Laamɗo.
17 O ɓami horde, o yetti Laamɗo, o wii:
—Nanngee ɗum, peccee ɗum e hakkunde mon
18 sabi miɗo wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde
Laamu Laamɗo waroyi.
19 Kasen, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti, o hokki ɓe,
o wii:
—Ɗum yo terɗe am cakkiraaɗe kammari mon, ngaɗee ɗum
faa miccito-ɗon kam.

20 Hono non duu, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde
peguujam, o hokki ɓe, o wii:
—Ndee ɗoo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintini-
raama yiiyam am njupportooɗam saabe mon.
21 Kaa jammbotooɗo kam oo ana ɲaamda e am e la'al gootal.
22 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no fodiranaa nii. Kaa
bone woodanii jammbotooɗo mo oo!
23 Hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe homo e maɓɓe
gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaaɓe mum ɓee

24 Nii taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira hakkunde
mum'en homo ɓuri teddude.
25 Iisaa wii ɓe:
—Kaanankooɓe ana ndonna laamu mum'en dow leɲi
mum'en. Jom'en doole e maɓɓe ɓee duu ana njiɗi noddireede
sooninkooɓe.
26 Kaa onon, wanaa non ɗum laatortoo hakkunde mon. Ko
kaan-ɗon laataade dee, ɓurɗo teddude e mon yo laato hono
cukalel, ardiiɗo laatoo hono golloowo.
27 Homo ɓuri teddude, jooɗiiɗo faa ɲaama naa ɓattinoowo
ɲaamdu? Wanaa ɲaamoowo oo naa? Kaa miin, miɗo wa'i
hakkunde mon no ɓattinoowo ɲaamdu nii.
28 Onon ngoni wonduɓe e am e ley ko koro am ittetee koo
fuu.
29 Kammari ɗum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabi-
raaɗo am hokkiri kam laamu nii,
30 faa ɲaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njooɗo-
ɗon e dow jooɗorɗe kaanankooɓe, caron cuuɗi baaba Is-
raa'iila sappo e ɗiɗi ɗii.
31 Simon, Simon, Ibiliisa ɲaagike faa seɗa on no alkama
seɗirtee nii.
32 Kaa mi ɲaaganike ma pati goonɗinal maa mursee. Aan,
so a wartii e am, ngaɗaa e sakiraaɓe maa ɓee semmbe.
33 Piyeer wii mo:
—Kalfaaɗo, mi lanndinike naɓdeede e maa kasu e wardeede
e maa!
34 Kaa Iisaa wii:
—Piyeer, miɗo haalane: fade ndontoori jogginde hannde a
wiyan a anndaa kam cili tati.
35 O wii ɓe kasen:
—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e paɗe, won ko
ɲaki on naa?
Ɓe mbii:
—Walaa!
36 O wii ɓe:
—Jooni kaa, jogiiɗo dannga ɓama, jogiiɗo mbasu naɓora, mo
walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti.

37 Sabi ana winndii mi hiisodete e bonɓe.* Miɗo wiya on:
ana tilsi ɗum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goonɗan.
38 Ɓe mbii:
—Kalfaaɗo, kaafaaje ɗiɗi annii!
O wii ɓe:
—Heyii!

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo dow waamnde haayre Jaytun

39 Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o
woowiri nii. Taalibaaɓe makko ɓee njokki e makko.
40 Nde o yottinoo ndee, o wii ɓe:
—Nduwee pati on ceyte.
41 Caggal ɗum, o toowtiri ɓe ko waarata e wedannde haayre,
o diccii, omo duwoo,
42 omo wiya:
—Baaba, so a muuyii, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati
laatoo sago am, laatoo sago maa aan!
43 Oon wakkati fuu, malaa'ika iwruɗo dow kammu
ɓanngani mo, hokki mo semmbe.
44 O ruubi faa walaa seese, o ɓeydii tekkinde duwaawu
makko, nguli makko ana toɓɓa e leydi no toɓɓe yiiyam nii.
45 Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaaɓe makko
ɓee, o tawi eɓe ɗaanii saabe terɗe baatuɗe.
46 O wii ɓe:
—Koɗum ɗaanoto-ɗon? Immee nduwo-ɗon, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

47 Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteeɗo Yahuuda,
gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, ardii ɓe. Yahuuda ɓattitii Iisaa faa
ɓuuccoo ɗum.
48 Iisaa wii mo:
—Yahuuda, ɓuccaango njammborto-ɗaa Ɓii Neɗɗo oo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓee njii ko waɗata koo ndee, mbii:
—Kalfaaɗo, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Non gooto maɓɓe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka
Mawɗo tayi nowru mum ɲaamuru.
51 Iisaa jaabii, wii:
—Ɗaldee nii!
O memi nowru kaadime oo, o sellini ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe nanngude ɗum ɓee, mawɓe ɓee
e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e haybooɓe Suudu Dewal
Mawndu ɓee, wii:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono
mi janoowo?
53 Ɲannde fuu miɗo wondunoo e mon ley Suudu Dewal
Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo
wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

---

* **22:37** Esaaya 53.12

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe ngusi ɗum faa ley galle Jottinoowo
Sadaka Mawɗo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde
maɓɓe.
55 Yiite huɓɓanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer
wari jooddii e jooɗiiɓe ton ɓee.
56 Korɗo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa
gasi, wii:
—Oo duu e makko wondunoo.
57 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.
58 Nde ɓooynoo seeɗa, goɗɗo yii mo, wii:
—Aan duu e maɓɓe njeye-ɗaa!
Piyeer wii oon:
—Giɗo, mi jeyaaka e maɓɓe!
59 Faa waɗi leer caggal mum, goɗɗo kasen immini haala
kaa, wii:
—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o
Galilinke.
60 Piyeer jaabii, wii:
—Giɗo, mi faamataa ko kaalataa koo!
O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini.
61 Nden Iisaa yeeccitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii
konngol ngol Iisaa haalannoo ɗum ngol: «Fade ndontoori
jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.»
62 O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawɓe diina cariri Iisaa

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓee ndarii ana njaayra ɗum, ana
piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko, eɓe lamndoo mo, eɓe mbiya:
—Annditin homo fii maa!
65 Hedde eɓe mbiya mo bihiile bonɗe.
66 Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiɓe ndee hawriti, ɗum
woni mawɓe leɲol ngol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dun-
kee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbii ɗum:
—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.
O wii ɓe:
—Fay so mi wii on non, on njaɓataa.
68 So mi lamndike on duu, on njaabataako.
69 Kaa gila jooni, Ɓii Neɗɗo oo jooɗoyto ɲaamo Laamɗo, Jom
Baawɗe oo.
70 Ɓe fuu ɓe mbii:
—Ndennoo a Ɓii Laamɗo naa?
O wii ɓe:
—No mbii-ɗon nii.
71 Ɓe mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii
hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Caggal ɗum, waalde Saahiiɓe ndee fuu immii, naɓi Iisaa to
Pilaatu goforneer oo.
2 Ɓe ndarii eɓe ngullanoo mo, eɓe mbiya:
—Min tawii oo ana jirkita leɲol amen, ana haɗa ɗum yoɓude
kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasi-
ihu, ɗum woni kaananke.
3 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
4 Pilaatu jaɓɓitii, wii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jamaa oo
fuu:
—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.
5 Kaa ɓe cattini e haala maɓɓe faa sanne, eɓe mbiya:
—Ko o waajotoo koo ana murtina yimɓe ley leydi Yahuudiya
fuu, gila Galili to o fuɗɗiri too faa ɗoo.
6 Nde Pilaatu nanunoo ɗum ndee, lamndii yalla o Galilinke
naa?
7 O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi ɗum Hirudus.
Sabi e ley ɗen ɲalaaɗe tawi Hirudus ana Urusaliima.
8 Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ɓooyii
omo yiɗi yiide ɗum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen
duu omo yeloo yiide ɗum ana waɗa kaayɗe.
9 O lamndii ɗum lamndi keewɗi, kaa Iisaa jaabaaki fay
huunde.
10 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii
ɗon, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu.
11 Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaɲum e sordaasi'en
mum, ɓoorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu.
12 Ɲannde mum Pilaatu e Hirudus laatii giɗiraaɓe, arannde
ɓe honnondirnooɓe.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

13 Pilaatu noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe ɓee e
yimɓe fuu,
14 wii ɗum'en:
—On ngaddanii kam oo neɗɗo jirkitoowo yimɓe. Mi lam-
ndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-ɗon mo koo fuu, mi
yiyaali hen daliili ko jukkata mo.
15 Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii
en mo. Anndee, oo gorko waɗaali fay huunde ko warata ɗum.
16 Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [

17 *]
18 Ɓe fuu ɓe ngullidi daande wootere, ɓe mbii:
—War mo, njoppitanaa min Barabas!
19 Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere
waɗunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe cilol ɗiɗaɓol dow yiɗude yop-
pitinde Iisaa,
21 kaa ɓe ndarii eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!
22 Pilaatu wii ɓe tataɓol:
—Koɗum o waɗi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko
haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.
23 Kaa ɓe ɓeydii wullude gullaali mawɗi, eɓe mbiya o tontee.
Gullaali maɓɓe ɗii njaalii Pilaatu,
24 o fellisi waɗande ɓe ko ɓe ɲaagii koo.
25 O yoppitani ɓe mo ɓe ɲaagii yoppitee oo, oon yo uddi-
ranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o waɗi
ɗum e juuɗe maɓɓe, faa ɓe ngaɗa ɗum ko weli ɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

26 Nde ɓe naɓata mo ndee, ɓe nanngi gorko Sireenanke
biyeteeɗo Simon, iwruɗo ley ladde. Ɓe mbakkini ɗum leggal
bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa.
27 Yimɓe heewɓe njokki hen. Rewɓe duu ana hakkunde
maɓɓe, ana mboya no ɗum foti mettude ɗum'en.
28 Iisaa yeeccitii rewɓe ɓee, wii ɗum'en:
—Rewɓe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e
ɓiɓɓe mon!
29 Sabi ɲalaaɗe ngaran nde yimɓe mbiyata: «Rewɓe rimarɓe
e deeɗi ɗi caawaali abada e endi ɗi muyninaali, mbelii hoore!»
30 Nden, yimɓe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en,
mbiya tule cudda ɗum'en.
31 Sabi so ɓe ngaɗii nii gila caɓal ngal keccal, hono laatotoo
so ngal yoorii?
32 Ɓe naɓidi e Iisaa yimɓe ɗiɗon yanooɓe. Ɓeen duu yo
wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokku biyeteeɗo Laalagal Hoore ndee,
ɓe tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanooɓe ɗiɗon ɓee,
gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano makko.
34 O wii:
—Baaba, yaafa ɓe sabi ɓe anndaa ko ɓe ngaɗata.
Nii ɓe pecciri kaddule makko urwa.
35 Yimɓe ndarii ɗon ana yeewa. Hooreeɓe ɓee duu ndarii ana
njaayra mo, ana mbiya:

---

* **23:17** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 17:*Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana ɓe kasunke gooto.*

—O biltii woɓɓe, o bilta hoore makko so o Almasiihu,
Cuɓaaɗo Laamɗo oo!
36 Sordaasi'en ɓee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri,
37 ana mbiya:
—So aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo, biltu hoore
maa!
38 Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO
KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
39 Gooto e yanooɓe ɗiɗon tontidaaɓe e makko ɓee ana ɲiŋa
mo, ana wiya:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbil-
taa min minen duu!
40 Kaa goɗɗo oo jahii e oo too, wii:
—A hulataa Laamɗo naa? Aan e makko fuu, on potu
jukkungo.
41 Enen, en keɓii ko kaandu-ɗen, jukkeede men yo goonga
jaati, sabi ko ngollu-ɗen tan njoɓete-ɗen. Kaa kanko, o
waɗaali fay huunde ko dagaaki.
42 Caggal ɗum, o wii:
—Iisaa, miccito-ɗaa kam so a laatitike kaananke.
43 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley
alijenne.

Haala maayde Iisaa

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu
faa wakkati yamnde tati kiikiiɗe,
45 naange niɓɓi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal
Mawndu ndee seekii, laatii tayɛ ɗiɗi.
46 Iisaa wulli wullaango manngo, wii:
—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.
O haali ɗum tan, o ɗali aduna.
47 Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko waɗi koo ndee, yetti
Laamɗo, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo pooccitiiɗo!
48 Jamaa garnooɗo yɛewde oo fuu, nde yiinoo ko waɗi koo
ndee, wirfitii terɗe mum ana mbaati.
49 Kaa anndubɛ mo ɓee fuu, ndarii to toowti ana yɛewa.
Rewɓe jokkunooɓe e makko gila leydi Galili ɓee ana e maɓɓe.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

50-51 Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiiɓe ndee, ana
wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi
Yahuudiya. O gorko moyyo, pooccitiiɗo, omo doomunoo
ɓanngugol Laamu Laamɗo oo. O tawdaaka e waalde Saahiiɓe
ndee haala e golle.
52 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɗum tew Iisaa,

53 o jippini ɗum leggal bardugal ngal, o fiili ɗum e kasanke,
o watti ɗum e yanaande asaande ley haayre, ɗo fay gooto
meeɗaali watteede.
54 Ɓum hawri e ɲannde lanndinal tawi ɲalaande fowte-
teende ɓadike fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gila Galili ɓee njokki e Yu-
usufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre,
56 kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.
Caggal ɗum, ɓe powti ɲalaande fowteteende no yamiroore
ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

1 Beetee law ɲannde alan, ɓe pahi to yanaande too, tawi ɓe
naɓorii nebameeji uurooji ɗi ɓe moyyinnoo ɗii.
2 Ɓe tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal
yanaande ndee,
3 kaa nde ɓe naatunoo ndee, ɓe tawaali ton tew Iisaa,
Moobbo oo.
4 E ley no hakkille maɓɓe jirkitorii nii, worɓe ɗiɗon ndarii
yeeso maɓɓe, ana ɓoornii kaddule jalbooje.
5 Nii kulol nanngi ɓe, ɓe tuggi tiiɗe maɓɓe e leydi. Oon
wakkati worɓe ɓee mbii ɓe:
—Ko saabii so oɗon tewta guurɗo hakkunde maayɓe?
6 O walaa ɗoo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi
Galili koo
7 nde o wii: «Ana tilsi Ɓii Neɗɗo oo waɗee e juuɗe luuttooɓe,
tontee e leggal bardugal, immitoo ɲannde tataɓere.»
8 Nii ɓe miccitii haala Iisaa kaa.
9 Ɓe iwi to yanaande too, ɓe mbirfitii ɓe kaalanoyi ɗum
sappo e go'o ɓee e woɓɓe ɓee fuu.
10 Ɓeen rewɓe ngoni: Mariyama mo Magdala e Yowanna
e Mariyama inna Yaakuuba. Kamɓe e rewɓe wondunooɓe e
maɓɓe ɓee kaalani ɗum nelaaɓe ɓee.
11 Nelaaɓe ɓee njogorii haala maɓɓe kaa yo meere, calii
goonɗinde ɓe,
12 kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurni-
noo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal ɗum, o hooti galle
maɓɓe, o bemmbaaɗo saabe ko waɗi koo.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum ɗiɗon dow laawol Emmayus

13 E oon ɲalooma jaati, ɗiɗon e taalibaaɓe ɓee nanngi laa-
wol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e
Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o.
14 Eɓe ngaajodoo ko waɗi koo fuu.
15 E ley gaajaate maɓɓe ɗee eɓe ndokkondira hakkillaaji, nii
Iisaa e hoore mum hewtii ɓe, waddi e maɓɓe jaadal.

16 Kaa heedoode waɗaa e gite maɓɓe pati ɓe anndita mo.
17 O wii ɓe:
—Koɗum ngaajoto-ɗon e laawol mon ngol?
Non ɓe ndarii, terɗe maɓɓe mbaati.
18 Gooto e maɓɓe biyeteeɗo Kiliyopas jaabii mo, wii:
—Aan tan gooto woni koɗo ley Urusaliima mo anndaa ko waɗi e ley ɲalaaɗe ɗee koo naa?
19 O wii ɓe:
—Koɗum?
Ɓe mbii mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawɗe ley haala makko e golle makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 Kaa hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe men ngaɗi mo e juuɗe laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal.
21 Miɗen njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni ɲalooma tataɓo ko ɗum waɗi.
22 Kasen, yoga e rewɓe amen kaaynii min. Ɓe njehi to yanaande too beetee law,
23 ɓe tawaali ton tew makko, ɓe ngarti, ɓe mbii malaa'ika'en ɓannganii ɓe, mbii omo wuuri.
24 Caggal ɗum, yoga e wondiiɓe amen njaaɓe to yanaande too ɓee, tawri no rewɓe ɓee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, ɓe njiyaali mo.
25 Oon wakkati Iisaa wii ɓe:
—Hey onon famarɓe hakkille! Ɓooyii on ngoondinaali haala annabaaɓe!
26 Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?
27 Nden o fammini ɓe ko Binndi ɗii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaɓe ɓee.
28 Nde ɓe paandii wuro ngo ɓe immanii ngoo ndee, Iisaa waɗi hono o anniyiiɗo ɓettaade nii.
29 Nii ɓe ɲaagii mo, ɓe mbii:
—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.
O jokki e maɓɓe, o jippanii ɓe.
30 Nde ɓe njooɗinoo eɓe ɲaama ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti buuru oo, o hokki ɓe.
31 Non gite maɓɓe peerti, ɓe annditi mo. Ɓon e ɗon o iwi e gite maɓɓe.
32 Gooto fuu darii ana wiya goɗɗo:
—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi ɗii ndee, wanaa ɓerɗe men ɓuuɓii naa?
33 Ɓon e ɗon, ɓe immii ɓe mbirfitii Urusaliima, ɓe tawtoyi ton sappo e go'o ɓee e wondiiɓe mum'en ana kawriti.
34 Ɓeen mbii:

—Goonga, Kalfaaɗo men Iisaa wuurtii, o ɓannganii Simon.
35 Ɗiɗon ɓee duu njantanii ɓe ko waɗunoo e laawol mum'en,
e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum sappo e go'o ɓee

36 Ɓe tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde
maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
37 Ɓe kuli, ɓe ɗemyii, ɓe miili ko ɓe njii koo yo mbeelu.
38 Non o wii ɓe:
—Ko hulɓini on? Ko saabii so oɗon miila ɗii miilooji e ɓerɗe
mon?
39 Yeewee juuɗe am e koyɗe am, ɗum miin jaati. Memee kam,
yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.
40 Nde o haalata ɗum ndee, o holli ɓe juuɗe makko e koyɗe
makko.
41 Nde wonnoo ɓe ndonkii goonɗinde saabe seyo e kaayɗe,
o wii ɓe:
—Oɗon njogii ɗoo ko ɲaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu cahaaɗo,
43 o nanngi nde, o ɲaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura cappii
e am koo fuu, ana tilsi ɗum goonɗa. Ɗum jaati woni ko
kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.
45 Oon wakkati, o udditi hakkillaaji maɓɓe, yalla eɓe paama
Binndi ɗii.
46 O wii ɓe:
—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto
hakkunde maayɓe ɲalooma tataɓo.
47 Ana winndii kasen: saabe makko leɲi ɗii fuu ooynante
faa tuuba, keɓa yaafaamuya luutti. Ɗum ana fuɗɗa gila
Urusaliima.
48 Onon ngoni seettotooɓe kulle ɗee!
49 Miin, mi neldan on ko Baabiraaɗo am fodi koo fuu. Kaa
keddee e ngalluure ndee, faa nde baawɗe gonɗe dow ɗee
njippii e mon fuu.

No Iisaa ŋabbiniraa dow kammu

50 Iisaa naɓi ɓe faa hedde Baytaniya, hunci juuɗe, duwanii
ɓe.
51 Ɗo o duwantoo ɓe ɗoo, o seerti e maɓɓe, o ŋabbinaa dow
kammu.
52 Ɓe cujidani mo, caggal ɗum, ɓe mbirfodii Urusaliima e
seyo manngo.
53 Wakkati fuu eɓe tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu,
eɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Yuhanna

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 E puɗɗooɗe biyeteeɗo Konngol ana woodi. Biyeteeɗo
Konngol oo ana wondi e Laamɗo, o Laamɗo.
2 Omo wondi e Laamɗo gila puɗɗooɗe.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko
woodi koo, tagaaka so wanaa e makko.
4 E makko nguurndam woni, ɗam nguurndam laatanii
yimɓe fooyre.
5 Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa
ɲifude nde.
6 Waɗiino e wakkati, Laamɗo nelii neɗɗo biyeteeɗo Yaayaa.
7 O seedee garɗo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimɓe
fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa.
8 Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee garɗo
haalde haala mayre oo.
9 Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa
yaaynana yimɓe fuu.
10 Biyeteeɗo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni taguɗo
aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo.
11 Mo warii e leɲol makko, kaa leɲol makko jaɓɓaaki mo.
12 Kaa jaɓɓiiɓe mo so ngoondini mo ɓee, o hokkii ɗum'en
baawɗe laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Been yo rimraaɓe ko wanaa muuyo terɗe, ko wanaa
muuyo gorko, kamɓe ɓe rimraaɓe iwrude to Laamɗo.
14 Konngol ngol laatii neɗɗo. Oon hoɗidi e meeɗen, o
keewɗo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, ted-
deengal hono ngal Bajjo heɓata e baam mum.
15 Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:
—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-
mi: «Caggal am ardiiɗo kam waran, sabi omo woodi gila mi
tagaaka.»
16 No hinnee makko foti heewde, en fuu en keɓii, hinnee
dow hinnee.
17 Saabe Muusaa keɓir-ɗen Sariya, kaa hinnee e goonga
saabe Iisaa Almasiihu heɓiraa.
18 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. Jonnoo, Biɗɗo bajjo
gonduɗo e Baabiraaɗo oo, kaɲum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

19 Yahuudiyankooɓe Urusaliima neli Lewinkooɓe* e yotti-
nooɓe sadaka to Yaayaa lamndoo kaŋum woni homo.
20 O jaabii ɓe ko selli:
—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?
O wii:
—Mi wanaa.
Ɓe mbii:
—A Annabaajo oo naa?
O jaabii:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbii mo:
—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya neluɓe
min ɓee. Ko njogori-ɗaa hoore maa?
23 O jaabii, o wii:
—Miin woni «ooynotoodo ley ladde jeereende so ana wiya:
moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya
wiiri nii.
24 Nelaaɓe ɓee to Farisa'en iwri.
25 Ɓe lamndii mo:
—Ko saabii so aɗa loota yimɓe lootogal batisima, tawi a
wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Miin, miɗo batisira ndiyam, kaa won dariiɗo hakkunde
mon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude
ɓoggi paɗe makko.
28 Ɗum waɗii Baytaniya ootoo bannge maayo Urdun, ɗo
Yaayaa batisannoo ɗoo.
29 Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo ndoondotoondi luutti aduna.
30 Ɗum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neɗɗo waran caggal
am, ardiiɗo kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»
31 Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii miɗo batisira
ndiyam yalla omo ɓanngana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seettii, wii:
—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow
kammu faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Kaa nelɗo kam mi batisira
ndiyam oo, kaŋum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jip-
poo dow mum oo, kaŋum woni batisiroowo Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe mum aranndeeɓe

---

* **1:19** ***Yimɓe leŋol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3

35 Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaaɓe mum ɗiɗon.
36 O yii Iisaa ana ɓettoo, o wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa.
38 Iisaa yeeccitii, yii eɓe njokki e mum, wii ɓe:
—Koɗum tewtaton?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—*Rabbii* (ɗum woni «Moobbo»), hoto njooɗoto-ɗaa?
39 O wii ɓe:
—Ngaree yeewee!
Nden ɓe ngari, ɓe njii ɗo o jooɗotoo ɗoo. Ɓe ngondi e makko oon ɲalooma. Ɗum waɗii wakkati kiikiiɗe.
40 Andire miɲii Simon Piyeer oo yo gooto e ɗiɗon nanɓe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa ɓee.
41 Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii ɗum:
—Min njii Almasiihu.
(Ɗum woni Cuɓaaɗo.)
42 O naɓi ɗum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii ɗum:
—Aan, Simon ɓii Yuhanna mbiyete-ɗaa, caggal jooni a innditirte Kefas.
(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)
43 Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii ɗum:
—Jokkam!
44 Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.
45 Filipa hawri e Natanayel, wii ɗum:
—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe oo. O Iisaa Nasaraatunke ɓii Yuusufu oo.
46 Natanayel wii mo:
—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?
Filipa jaabii mo:
—War yeew!
47 Iisaa yii Natanayel ana feewi ɗum, wii:
—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.
48 Natanayel wii mo:
—Hoto anndu-ɗaa kam?
Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.
49 Natanayel jaabii, wii:
—Moobbo, a Ɓii Laamɗo, a kaananke Israa'iila.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-ɗaa naa? A yiyan ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Nden o wii Natanayel:

—Miɗo haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamɗo ana ŋabba ana njippoo dow Ɓii Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri haaynde ley kuurtungu

1 Balɗe ɗiɗi caggal mum, kuurtungu waɗi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton.
2 Iisaa e taalibaaɓe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo.
3 Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:
—Ɓe ngalaa peguujam.
4 Iisaa jaabii mo, wii:
—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi waɗude? Wakkati am yonaali tafon.
5 Inniiko wii gollooɓe ɓee:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Kaaye jeegom, asiiɗe faa laatii hono pakaaje mawɗe ɗo Yahuudiyankooɓe lootetee faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.
7 Iisaa wii ɓe:
—Kebbinee pakaaje ɗee ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.
8 O wii ɓe:
—Jooni kaa, ɲeɗee naɓanee hooreejo kuurtungu oo.
Ɓe naɓi.
9 Nde hooreejo oo meeɗunoo ndiyam mbaylitaaɗam peguujam ɗam ndee, annditaali to ɗam ittaa. Kaa gollooɓe ɲeɗuɓe ndiyam ɗam ɓee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo,
10 o wii ɗum:
—Yimɓe fuu peguujam mbelɗam mboowi adoraade. Nde yimɓe cigirii, nden ɗam welaa ɗam yaretee. Kaa aan, aɗa resi mbelɗam ɗam faa jooni.
11 Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O ɓanngini baawɗe makko, taalibaaɓe makko ɓee ngoonɗini mo.
12 Caggal ɗum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e miɲiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Ɓe paɓɓi ton balɗe seeɗa.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

13 Nde iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadinoo ndee, Iisaa ŋabbiti Urusaliima.
14 O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaɓe ga'i e baali e soottooɓe buugaaji, kaɲum e weccooɓe kaalisi ana njooɗii.

15 O nanngi ɓoggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu
Dewal Mawndu nduu, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O
sankiti kaalisi weccooɓe, o hippi taabe maɓɓe.
16 O wii soottooɓe buugaaji ɓee:
—Ittee ɗum ɗoo, pati ngaɗee suudu Baabiraaɗo am nduu
soottirdu.
17 Taalibaaɓe makko ɓee miccitii ko Binndi ɗii mbii koo:
«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Haaynde honde kollataa min aɗa foti waɗude ko ngaɗ-ɗaa
koo?
19 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on
njiyan miɗo mahitoo ndu ley balɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Nduu suudu mahiraama duuɓi capanɗe nay e jeegom.
Dee aan, a mahitoto ndu ley balɗe tati naa?
21 Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu.
22 Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaaɓe mum ɓee miccitii
o haaliino ɗum. Ɓe ngoonɗini ko Binndi ɗii mbii koo e konngol
o haalnoo ngol.
23 Nde Iisaa faɓɓoynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewɓe
ngoonɗini mo saabe njii kaayɗe ɗe o waɗi ɗee.
24 Kaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore mum, sabi
omo anndi ɓe fuu.
25 O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimɓe,
nde wonnoo omo humpitii ko woni e ɓii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

1 Won gorko Farisanke biyeteeɗo Nikodemus, gooto e
hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
2 Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii ɗum:
—Moobbo, miɗen anndi a jannginoowo iwruɗo to Laamɗo,
sabi fay gooto waawaa waɗude hono kaayɗe ɗe ngaɗataa ɗee
so Laamɗo wondaa e mum.
3 Iisaa jaabii mo, wii:
—Miɗo haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu
Laamɗo tawee rimtaaka kasen.
4 Nikodemus wii mo:
—Hono mawɗo waawiri rimtireede? Omo waawi naattude
e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?
5 Iisaa jaabii:
—Miɗo haalane goonga: so wanaa neɗɗo rimtiree ndiyam e
Ruuhu so heɓa naatude e Laamu Laamɗo.

* **2:17** Jabuura 69.10

6 Ko ɓii-aadama rimata koo yo ɓii-aadama. Ko Ruuhu oo
rimata koo yo ruuhu.
7 Pati ɗum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-ɗon kasen.
8 Henndu ana wibba ɗo muuyiri fuu. Aɗa nana dillere
mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata.
Hono non oon dimraaɗo Ruuhu oo worri.
9 Nikodemus wii mo:
—Hono hen ɗum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo:
—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa ɗum
naa?
11 Miɗo haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata,
ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njaɓataa seedaaku
amen.
12 On ngoonɗinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi
ndee. Hono ngoonɗinirton so mi haalanii on haala kulle dow
kammu?
13 Fay gooto ŋabbaali dow kammu, so wanaa oon iwruɗo
dow kammu oo, ɗum woni Ɓii Neɗɗo.
14 Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde
jeereende nii, so wanaa Ɓii Neɗɗo oo duu toowniree hono
non,
15 yalla goonɗinɗo mo fuu ana heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam.
16 Sabi Laamɗo ɓamii ana yiɗa aduna oo faa hokkitiri Ɓiyum
bajjo, yalla goonɗinɗo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite,
heɓa nguurndam nduumiiɗam.

17 Laamɗo neliraali Ɓiyum oo e aduna faa Ɓiyum oo saroo
aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe
makko.
18 Goonɗinɗo mo fuu sarataake. Mo goonɗinaali fuu tilike
sareede, sabi goonɗinaali Ɓii Laamɗo bajjo oo.
19 Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimɓe, nimre
cuɓii dow fooyre saabe golleeji mum'en bonɗi.
20 Bonɗo tagu yiɗaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati
golleeji mum bonɗi ɓanngu.
21 Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji ɗi waɗiri
saabe Laamɗo ɗii ana ɓannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

22 Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe mum leydi Yahu-
udiya. O faɓɓidi e maɓɓe ton, omo loota yimɓe lootogal
batisima.
23 Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi
cewle ana keewi ton. Yimɓe ana ngara ana mbatisee.
24 Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke
haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo
Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimɓe fuu
ana njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Neɗɗo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamɗo
hokki ɗum.
28 Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa
Almasiihu, kaa miɗo adii mo neleede.
29 Gaddanaaɗo jommbaajo debbo, kaŋum woni jommbaajo
gorko. Dammbidiiɗo gorko oo ana darii, ana hettindii. So o
nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo
am ngoo hiɓɓiri.
30 So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.
31 Oon iwruɗo dow, kaŋum tiimti yimɓe fuu. Iwɗo e leydi
yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon
iwruɗo dow kammu, kaŋum tiimti yimɓe fuu.
32 Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa
seedaaku makko.
33 Oon jaɓuɗo seedaaku makko, sellinii Laamɗo yo goongi-
rante.
34 Oon mo Laamɗo neli, ko Laamɗo haali haaltata, sabi
Laamɗo hokkii mo Ruuhu mo walaa ɗo haaɗi.
35 Baabiraaɗo oo ana yiɗi Ɓiɗɗo oo faa waɗi huunde fuu e
junngo makko.
36 Goonɗinɗo Ɓiɗɗo oo, heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo
goonɗinaali Ɓiɗɗo oo, heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo duu ana
woodani ɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima
ana heɓa taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.
2 Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taal-
ibaaɓe makko ɓee tan mbatisannoo.
3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi
Yahuudiya, wirfitii leydi Galili,
4 kinaa o seeka leydi Samariya.
5 O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge
ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufu ngaa.
6 Ɗon ɓunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa jooɗii daande
ɓunndu nduu faa ŋoottinoo. Ɗum forrii e wakkati hakkunde
naange.
7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:
—Hokkam ndiyam, mi yara no!

8 Tawi taalibaaɓe makko ɓee njehii to ngeenndi too
soodoyde ɲaamdu.
9 Debbo oo wii Iisaa:
—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɲaagorto-ɗaa kam miin,
Samariyanke, ndiyam njaraa?
(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo
harmondirɓe.)
10 Iisaa jaabii mo:
—Sinndo aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti e oon biiɗo
ma ndokkaa ɗum ndiyam yara oo, a ɲaagotono mo, o hokke
ndiyam nguurndam njaraa.
11 Debbo oo wii mo:
—Giɗo, a walaa cafirgal. Ɓunndu nduu ana luggiɗi. Hoto
keɓataa ɗam ndiyam nguurndam?
12 Aan, aɗa ɓuri njaatigi amen Yaakuuba dokkuɗo min
ɓunndu nduu oo teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e
daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.
13 Iisaa jaabii mo:
—Neɗɗo fuu jarɗo ɗam ndiyam ɗomɗan kasen,
14 kaa jarɗo ndiyam ɗam ndokkan-mi ɗum ɗam fuu,
ɗomɗataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi ɗum ɗam
laatanto ɗum ndiyam iloojam nguurnoojam ɗum nguurn-
dam nduumiiɗam.
15 Debbo oo wii:
—Giɗo, hokkam ɗam ndiyam pati mi ɗomɗa kasen, sako mi
warta yoogude ɗoo kasen.
16 Iisaa wii mo:
—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!
17 Debbo oo jaabii mo:
—Mi walaa jom suudu.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga ko mbii-ɗaa a walaa jom suudu koo.
18 A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-ɗaa jooni oo
duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.
19 Debbo oo wii mo:
—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo.
20 Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde
haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusali-
ima too Laamɗo haani reweede.
21 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati
waran, mo ndewaton Baabiraaɗo tawee wanaa e ndee waam-
nde haayre, wanaa e Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa
minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi
kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata.

23 Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe
Laamɗo goonga ɓee ndewirta ɗum Ruuhu e goonga. Hono ɓee
rewooɓe Baabiraaɗo ndaarti.
24 Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo
ruuhu e goonga.
25 Debbo oo wii:
—Miɗo anndi Cuɓaaɗo biyeteeɗo Almasiihu oo yo garoowo.
Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.
26 Iisaa wii mo:
—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

27 E dow ɗum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haal-
data e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali
ɗum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?»
28 Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi
haalanoyi yimɓe, wii:
29 —Ngaree yeewee gorko kaaltanɗo kam ko ngannoo-mi fuu
annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?
30 Ɓe njehi yeewoyde mo.
31 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:
—Moobbo, tiinna ɲaamu!
32 O jaabii ɓe:
—Miɗo jogii ko mi ɲaama ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:
—Ɗum nee, won gaddanɗo mo ko ɲaametee naa?
34 Iisaa wii ɓe:
—Ɲaamdu am yo waɗude sago nelɗo kam oo e timminde
golle makko.
35 Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.»
Kaa miin, miɗo wiya on: tippee gite mon, yeewee gese ɗee fuu
ɓenndii, ɗe njonii hetteede.
36 Kettuɗo heɓan ngeenaari, mooɓtana ɲamri ndii nguurn-
dam nduumiiɗam, yalla aawuɗo e kettuɗo ana ceyodoo.
37 Ɗum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa,
goɗɗo ana hetta.»
38 Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Woɓɓe tampi.
Onon, on ndaamitike e tampere maɓɓe.
39 Samariyankooɓe heewɓe ley ndee ngalluure ngoondinii
Iisaa saabe haala debbo ceettiiɗo so wii: «O haaltanii kam ko
ngaɗunoo-mi fuu.»
40 Nde Samariyankooɓe ɓee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi
mo o faɓɓana ɗum'en. O waɗi ɗon balɗe ɗiɗi.
41 Yimɓe heewɓe ngoondini mo kasen faa ɓuri no arannde
nii saabe konngol makko ngol.
42 Ɓe mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa ɗii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri ɓii howruujo kaananke

43 Caggal balɗe ɗiɗi ɗee, o iwi ton, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.»
45 Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juuɗe ɗiɗi, sabi kamɓe duu ɓe njehiino iidi Urusaliima, ɓe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.
46 Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ɗo mo waylitinnoo ndiyam o waɗi ɗam peguujam ɗoo. Howruujo kaananke mo ɓiyum sellaa ana ley Kafarnahum.
47 Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi ɗum jippoo sellinoya ɓiyiiko kaɓanoowo yonki.
48 Iisaa wii mo:
—So on keɓaali finnde, on njiyaali kaayɗe, on ngoondintaa.
49 Howruujo kaananke oo wii mo:
—Moobbo, njehen gila ɓiyam oo maayaali.
50 Iisaa wii mo:
—Hootu, ɓiya oo sellii.
Gorko oo goondini ko Iisaa wii ɗum koo, hooti.
51 Gollooɓe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:
—Ɓiya oo daɗii.
52 O lamndii ɓe wakkati homo suka o samtanaa. Ɓe mbii mo:
—Sallifanaa keeŋen jonte ɗee njoppiti mo.
53 Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo ɗum: «Ɓiya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu ɓe ngoondiniri Iisaa.
54 Ɗum woni haaynde ɗiɗaɓere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana waɗa. Iisaa ŋabboyi Urusaliima.
2 To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiyee Baytijata e ibaraninkoore. Danɗe joy ana pilii ngal.
3 Ŋawɓe heewɓe ana lelii ley ɗeen danɗe: wumɓe e wooyɓe e ɓe terɗe mum'en fuu mbaati. [

4 *]
5 Gorko ɲawɗo duuɓi capantati e jetti ana wonnoo ɗon.
6 Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e ɲaw, lamndii mo:
—Aɗa yiɗi sellude naa?
7 Ɲawɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ɗam jirkitike. Ɗo mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiiɗo kam jolde.
8 Iisaa wii mo:
—Imma, ɓamtu daɗɗo maa, yaa!
9 Ɗon e ɗon gorko oo selli, ɓamti daɗɗo mum fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e ɲalaande fowteteende,
10 saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaaɗo oo:
—Hannde yo ɲalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ɗaa daɗɗo maa.
11 O jaabii ɓe:
—Cellinɗo kam oo, kaɲum wii kam: «Ɓamtu daɗɗo maa, yaa!»
12 Ɓe lamndii mo:
—Homo woni oo neɗɗo biiɗo ma ɓamtu daɗɗo maa, yaa?
13 Kaa cellinaaɗo oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii ɗon sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku.
14 Caggal ɗum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:
—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri ɗum bonde heɓe.
15 Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellinɗo ɗum oo.

Kabaaru Baabiraaɗo oo e Ɓiɗɗo oo

16 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabi o waɗii ɗum e ɲalaande fowteteende.
17 Iisaa wii ɓe:
—Baabiraaɗo am ana golla faa jooni, miin duu, miɗo golla.
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii ɲalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.
19 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: Ɓiɗɗo waawaa gollude fay huunde kaɲum tan, kinaa ko yii Baabiraaɗo ana golla. Sabi ko Baabiraaɗo oo gollata koo, ɗum Ɓiɗɗo oo duu gollata.

---

* **5:4** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 4:*Eɓe ndoomi faa ndiyam ɗam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraaɗo ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ɗam. Ɲawɗo adiiɗo fuu regaade e ndiyam ɗam nde ɗam jirkitii ndee, sellan ko ɲaw mum oo tawaa fuu.*

20 Sabi Baabiraaɗo oo ana yiɗi Ɓiɗɗo oo, ana holla ɗum
huunde fuu ko gollata. O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗoo fuu
teentilaade faa kaayne-ɗon.
21 Sabi hono no Baabiraaɗo oo immintinirta maayɓe so
hokka ɗum'en nguurndam nii, non Ɓiɗɗo oo duu hokkirta
nguurndam mo muuyi hokkude.
22 Baabiraaɗo oo, kaɲum kaa sarataa fay gooto, o waɗii
sariya kaa fuu e junngo Ɓiɗɗo oo,
23 yalla yimɓe fuu ana teddinira Ɓiɗɗo oo hono no teddiniri
Baabiraaɗo oo nii. Neɗɗo fuu mo teddinaali Ɓiɗɗo oo, teddi-
naali Baabiraaɗo nelɗo mo oo.
24 Miɗo haalana on goonga: nanɗo haala am so goonɗini
nelɗo kam oo heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo sarataake,
mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam.
25 Miɗo haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike
jaati, wakkati mo maayɓe nanata daande Ɓii Laamɗo oo.
Nanɓe ɓee nguuran.
26 Hono no Baabiraaɗo oo wuuriri e hoore mum nii, hono
non o hokkiri Ɓiɗɗo oo duu baawɗe wuurirde e hoore mum.
27 O hokkii oon baawɗe sarde, sabi oon yo Ɓii Neɗɗo.
28 Pati ɗum haayno on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe
ley janaale fuu nanata daande makko,
29 njalta. Golluɓe golleeji lobbi immitanoo nguurndam,
golluɓe golleeji bonɗi immitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am.
Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi
jokkataa sago am, sago nelɗo kam oo njokku-mi.

No Laamɗo seettirantoo Iisaa

31 —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa.
32 Won goɗɗo ceettantooɗo kam. Miɗo anndi seedaaku mo
seettantoo kam oo yo goonga.
33 Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga.
34 Miin, mi hasindinaa e seedaaku ɓii-aadama, walaa ko
mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison.
35 Yaayaa laatike lampa kuɓɓoowa, njaaynoowa. On njaɓii
weltaade wakkati gooto e fooyre makko.
36 Miin, miɗo jogii seedaaku ɓurɗo mo Yaayaa oo teenti-
laade: golleeji ɗi Baabiraaɗo yamiri kam mi golla ɗii, kaɲum
jaati ceettantoo kam Baabiraaɗo neli kam.
37 Kasen duu, Baabiraaɗo nelɗo kam oo hoore seettantoo
kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo,
38 haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoonɗinaali
mo o neli oo.
39 Oɗon mbiɗitoo Binndi ɗii sabi on miilii on keɓan e majji
nguurndam nduumiiɗam. Kanji jaati ceettantoo kam.
40 Kaa on njaɓaali warde e am faa keɓon nguurndam.

41 Wanaa teddeengal yimɓe tewtan-mi.
42 Kaa miin, miɗo anndi on, miɗo anndi jilli Laamɗo ngalaa e mon.
43 Miin, mi wardii saabe Baabiraaɗo am, on njaɓɓaaki kam. Kaa so goɗɗo wardii saabe hoore mum, on njaɓɓoto ɗum.
44 Oɗon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamɗo gooto, hono mbaawru-ɗon goondinirde?
45 Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraaɗo. Muusaa, mo pawu-ɗon jikke mon dow mum oo, kaɲum wullantoo on.
46 So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko.
47 Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy gorko

1 Caggal ɗum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ana jokki e makko sabi ɓe njii kaayɗe ɗe o waɗunoo nde o sellinnoo ɲawɓe ɓee ndee.
3 Iisaa ŋabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaaɓe mum.
4 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
5 Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewɗo ana fa'i ɗum. O wii Filipa:
—Hoto coodaten ɲaamdu ko ɲamminta ɓee fuu?
6 Tawi o biiruɗo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude.
7 Filipa jaabii mo:
—Buuru teemeɗe ɗiɗi cardi heyataa ɓe faa gooto e maɓɓe fuu heɓa hen seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo, biyeteeɗo Andire miɲii Simon Piyeer, wii mo:
9 —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi, koɗum ɗum nafirta yimɓe heewɓe hono ɓee?
10 Iisaa wii:
—Mbiyee ɓe njooɗoo!
Nde wonnoo nokku oo ana heewi huɗo, ɓe njooɗii. Eɓe poti e ujunaaji joy gorko.
11 Iisaa ɓami buuruuje ɗee, yetti Laamɗo, hokki taalibaaɓe ɓee. Ɓeen ndokki jooɗiiɓe ɓee. Hono non liɗɗi ɗii duu. Gooto fuu heɓi ko haajaa.
12 Nde ɓe kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaaɓe mum:
—Ndeentinee kedde ɗee pati fay huunde mursee.
13 Ɓe kawrini kedde taye buuruuje joy ɗe ɲaamnooɓe ɓee keddi ɗee, ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.

14 Nde yimɓe ɓee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e
aduna oo.
15 Nde Iisaa annditinnoo eɓe njarroo nanngirde dum jun-
ngo ɓe ngada dum kaananke ndee, iwi don ŋabbi dow waam-
nde haayre kaɲum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

16 Nde hiirnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa ɓee ndegii e weendu
nduu.
17 Ɓe naati laana faa ɓe lummba, yaade Kafarnahum.
Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki ɓe.
18 Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike.
19 Ɓe ngurfi laana kaa faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa
jeegom. Nden ɓe coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu
nduu, ana fewti ɓe. Ɓe kuli.
20 Iisaa wii ɓe:
—Dum miin. Pati kulee!
21 Ɓe ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don ɓe panndi do
ɓe pa'unoo doo.
22 Janngo mum, jamaa keddinoodo oo too bannge weendu
nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Ɓe
njii Iisaa naatidaali e taalibaaɓe mum laana kaa. Ɓe njii duu
taalibaaɓe ɓee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti.
23 Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yet-
tunoo Laamdo so ɓe ŋaami buuru doo.
24 Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaaɓe mum fuu ngalaa
don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde
Iisaa.

No Iisaa wiiri kaɲum woni ŋaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee,
ɓe mbii dum:
—Moobbo, mande ngar-daa doo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde
tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on ŋaamii buuru
on kaarii.
27 Pati tampanee ŋaamdu murseteendu. Ko kaan-don tam-
pande dee, ŋaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurn-
dam nduumiidam. Nduun ŋaamdu Ɓii Nedɗo hokkata on.
Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.
28 Nden ɓe lamndii mo:
—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo
yidi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.
30 Ɓe njaabii mo:

—Haaynde honde ngaɗataa faa min njiya, min ngoonɗine?
Koɗum ngollataa?
31 Njaatiraaɓe amen ɲaamii ɲaamdu wiyeteendu «maanu»
ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii ɓe
ɲaamdu iwrundu dow kammu faa ɓe ɲaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on
ɲaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabi-
raaɗo am kaɲum woni dokkoowo on ɲaamdu goongaraaru
iwrundu dow kammu.
33 Sabi ɲaamdu ndu Laamɗo hokkata nduu woni iwrooru
dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.
34 Ɓe mbii mo:
—Moobbo, hokku min ɲannde fuu nduun ɲaamdu.
35 Iisaa wii ɓe:
—Miin woni ɲaamdu wuurnooru. Garɗo e am fuu, yolbataa
abada. Goonɗinɗo kam fuu ɗomɗataa abada.
36 Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoonɗinaali.
37 Mo Baabiraaɗo hokki kam fuu, waran e am. Garɗo e am
fuu, mi ribbataa ɗum.
38 Sabi wanaa faa mi waɗa sago am iwru-mi dow kammu,
faa mi waɗa sago nelɗo kam oo.
39 Annii sago nelɗo kam oo: pati fay gooto e ɓe o hokki kam
ɓee majja, mi immintinan ɓe ɲalaande sakitotoonde.
40 Annii sago Baabiraaɗo am oo: neɗɗo fuu jiiɗo Ɓiɗɗo oo so
goonɗini ɗum heɓan nguurndam nduumiiɗam, mi immintinan ɗum ɲalaande sakitotoonde.
41 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ana ŋermitoo haala
makko sabi o wii «Miin woni ɲaamdu iwrundu dow kammu
nduu.»
42 Ɓe mbii:
—Oo, wanaa Iisaa ɓii Yuusufu mo anndu-ɗen inna mum e
baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?
43 Iisaa wii ɓe:
—Pati ŋermitee hakkunde mon!
44 Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraaɗo nelɗo
kam oo fooɗaali ɗum. Garɗo e am fuu, mi immintinan ɗum
ɲalaande sakitotoonde.
45 Ana winndii ley dewte annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo
anndinan ɓe.»† Neɗɗo fuu kettindiiɗo Baabiraaɗo oo so faami,
waran e am.
46 Fay gooto yiyaali Baabiraaɗo, so wanaa iwruɗo to makko
oo. Kanko tan yii Baabiraaɗo.
47 Miɗo haalana on goonga: goonɗinɗo kam, heɓii nguurn-
dam nduumiiɗam.
48 Miin woni ɲaamdu wuurnooru.

---

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

49 Njaatiraaɓe moodon ɲaamii «maanu» ley ladde jeereende.
Ɗum e taweede haɗaali ɓe maayde.
50 Kaa ɗum ɗoo jooni yo ɲaamdu iwrundu dow kammu,
yalla so neɗɗo ɲaamii ndu ana waasa maayde.
51 Miin woni ɲaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu.
So neɗɗo ɲaamii nduun ɲaamdu, wuuran faa abada. Ɲaamdu
ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terɗe
am.
52 Dow ɗum Yahuudiyankooɓe ana ndukida ko mbaawi fuu,
ana mbiya:
—Hono o waawiri hokkude en terɗe makko faa ɲaamen?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: so on ɲaamaali terɗe Ɓii Neɗɗo,
on njaraali yiiyam mum, nguurndam walanaa on.
54 Neɗɗo fuu ɲaamɗo terɗe am so yari yiiyam am heɓii
nguurndam nduumiiɗam. Miin duu mi immintinan ɗum
ɲalaande sakitotoonde.
55 Sabi terɗe am yo ɲaamdu jaati, yiiyam am duu yo njaram
jaati.
56 Neɗɗo fuu ɲaamɗo tew am so yari yiiyam am, ɲiiɓii e am,
mi ɲiiɓii e mum.
57 Baabiraaɗo nelɗo kam oo yo guurɗo. E makko nguuru-
mi. Hono non ɲaamɗo kam fuu wuurirta e am.
58 Kayru woni ɲaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa
e ndu njaatiraaɓe mon ɲaamunoo so maayii nduu. Ɲaamɗo
nduun ɲaamdu, wuuran faa abada.
59 Ɗii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.
60 Nde ɓe nannoo ɗi ndee, heewɓe e taalibaaɓe makko mbii:
—Ɗii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade ɗi?
61 Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaɓe mum ɓee ana
ŋermitoo e majjum, wii ɓe:
—Ɗum huɓindanaaki on naa?
62 Ndennoo so on njii Ɓii Neɗɗo ŋabbitii to wonnoo too, hono
ngaɗaton?
63 Ruuhu, kaɲum hokkata nguurndam, kaa terɗe ɓii-
aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ɗi kaalanan-mi on ɗii,
kaɲum woni ruuhu, kaɲum woni nguurndam.
64 Ana e mon ɓe ngoondintaa.
Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puɗɗoode ɓe
ngoondintaa ɗum ɓee, kaɲum e jammbotoodo ɗum oo.
65 O ɓeydi hen:
—Ɗum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am
so Baabiraaɗo hokkaali ɗum no warda.
66 Caggal ɗum, heewɓe e taalibaaɓe makko ɓee mbitti, ŋootti
jokkude e makko.
67 Nden Iisaa wii sappo e ɗiɗon ɓee:

—Onon duu, oɗon njiɗi wittude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Moobbo, to homo min njahata? Ɗo maa ɗoo haalaaji guurnooji neɗɗo nguurndam nduumiiɗam ngoni.
69 Min ngoondinii, miɗen anndi a Ceniiɗo Laamɗo.
70 Iisaa wii:
—Onon sappo e ɗiɗon ɓee, wanaa miin suɓii on naa? Kaa gooto mooɗon yo seyɗaani.
71 Haala Yahuuda ɓii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotooɗo mo oo, haya o gooto e sappo e ɗiɗon ɓee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

1 Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta no mbarda mo.
2 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo iidi Buguuji oo ɓadike.
3 Miɲiraaɓe Iisaa worɓe mbii ɗum:
—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaɓe maa ɓee ana njiya golleeji ɗi ngollataa ɗii.
4 Fay gooto suuɗataa ko gollata so ana yiɗi anndeede. So aɗa golla ɗii golleeji, ɓannginan yimɓe hoore maa.
5 Tawi fay miɲiraaɓe makko ɓee duu ngoondinaali mo.
6 Iisaa wii ɓe:
—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon.
7 Yimɓe aduna mbaawaa waɲude on, kaa miin eɓe mbaɲi kam, sabi miɗo seedii golleeji maɓɓe ɗii moyyaa.
8 Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.
9 O haalani ɓe ɗum tan, o heddii Galili.
10 Nde miɲiraaɓe Iisaa ɓee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o ɓannginaali hoore makko, o suuɗi.
11 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:
—Hoto o woni?
12 Yimɓe heewɓe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:
—O neɗɗo lobbo!
Woɓɓe ana mbiya:
—Wanaa dee, o majjinoowo yimɓe.
13 Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.

14 Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuɓɓii waajaade ley Suudu
Dewal Mawndu nduu.
15 Yahuudiyankooɓe kaaynaa sanne, ɓe mbii:
—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?
16 Iisaa jaabii ɓe:
—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To nelɗo kam
oo mo iwranta kam.
17 So neɓɓo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi
am ɗii to Laamɗo iwri, naa so waajuuji am ɗii e am iwi.
18 Oon baajortooɗo hiini hoore mum, hoore mum teddinta.
Kaa oon teddinoowo nelɗo ɗum, goonga haalata, ooɲaare
walaa e mum.
19 Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e
mon jokkaali Sariya. Ko saabii so oɗon tewta warde kam?
20 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Aan, a laddaaɗo. Homo ndaarata warde ma?
21 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama.
22 Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraaɓe
mooɗon ɗum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Oɗon taada neɓɓo
fay ɲalaande fowteteende.
23 So nii neɓɓo ana taadee ɲalaande fowteteende pati on lu-
uttu Sariya Muusaa, koɗum tikkiranton kam saabe mi sellinii
neɓɓo kuurɗo ɲalaande fowteteende?
24 Pati cariree no njiiru-ɗon, cariree goonga.

No yimɓe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Yoga e yimɓe Urusaliima mbii:
—Wanaa oo woni mo ɓe tewtata warde oo naa?
26 Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Ɓe
mbiyaali mo fay huunde. Tama mawɓe ɓee cellinii kanko
woni Almasiihu oo jaati?
27 Oo ɗoo kaa, eɗen anndi ɗo iwata, kaa nde Almasiihu oo
ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.
28 Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
O haali faa toowi, o wii:
—Oɗon anndi kam, oɗon anndi ɗo iwan-mi? Wanaa miin
waddi hoore am. Nelɗo kam oo yo goongaraajo. Onon, on
anndaa mo.
29 Kaa miin, miɗo anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko
neli kam.
30 Nden ɓe ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum
fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon.
31 Heewɓe e ley jamaa oo ngoonɗinii mo, mbii:
—So Almasiihu oo warii, gollan kaayɗe ɓurɗe ɗe oo gorko
golli ɗee naa?

No haybooɓe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimɓe ɓee ngunndondirta e haala Iisaa
koo. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en neli haybooɓe
Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo.
33 Non Iisaa wii:
—Miin, miɗo wondi e mooɗon seeɗa tafon. Caggal mum, mi
wirfitoto to nelɗo kam oo.
34 On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa
yaade to ngonan-mi too.
35 Yahuudiyankooɓe lamndondiri:
—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O taw-
toyan yimɓe men ferɓe to Yunaninkooɓe, o waajoo ɗum'en
naa?
36 O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa
yaade to mo tawetee too. Koɗum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondiŋɗo ɗum fuu ɗomɗataa

37 Ŋalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali
faa toowi, wii:
—Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara e am, yara.
38 Neɗɗo fuu goondiŋɗo kam, calluɗi ndiyam nguurnoojam
ilan iwde e ɓernde mum, hono no winndiraa e Binndi ɗii nii.
39 Tawi ɗum o haali haala Ruuhu mo goondiŋɗo mo fuu
heɓata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa ŋabbitaali e ted-
deengal Laamɗo tafon.

No yimɓe luurriri saabe Iisaa

40 Nde heewɓe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo oo.
41 Yogaaɓe mbii:
—Kanko woni Almasiihu oo.
Woɓɓe kasen mbii:
—Almasiihu, Galili iwrata naa?
42 Binndi ɗii mbii e leŋol Daawuuda Almasiihu iwata, e
ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.
43 Jamaa oo fecci saabe makko.
44 Won yiɓɓe nanngude mo e maɓɓe, kaa fay gooto junngo
mum fawaaki e makko.

No mawɓe Yahuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

45 Non haybooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee ngarti to
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Ɓeen mbii ɓe:
—Ko saabii so on ngaddaali mo?
46 Haybooɓe ɓee njaabii:
—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.
47 Farisa'en njaabii ɓe:
—Onon duu on majjinaama naa?
48 Won fuu e hooreeɓe ɓee naa e Farisa'en goondiŋɗo mo
naa?

49 Ɓee yimɓe paamataa Sariya Muusaa, ɓe huɗaaɓe.
50 Gooto e Farisa'en biyeteeɗo Nikodemus, jahunooɗo to
Iisaa jemma oo, wii ɓe:
51 —Sariya meeɗen ana sara neɗɗo tawee nanaaka ko haali,
anndaaka ko golli naa?
52 Ɓe njaabii mo:
—Aan duu, a Galilinke naa? Wiɗita Binndi ɗii, a yiyan
annabaajo fuu iwrataa Galili.
———————————————

No Iisaa waddi e debbo maɓɓaaɗo e jeenu

53 Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

1 Nden Iisaa ŋabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
2 Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo
fuu wari. O jooɗii, omo waajoo ɓe.
3 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo
maɓɓaaɗo e jeenu. Ɓe ndarni ɗum hakkunde jamaa oo.
4 Ɓe mbii Iisaa:
—Moobbo, oo debbo yo maɓɓaaɗo ana jeena.
5 Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ɓee
rewɓe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?
6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufana mo, yalla eɓe keɓa ko ɓe
kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira feɗeendu mum leydi.
7 Nde wonnoo eɓe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci
hoore, wii ɓe:
—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo
haayre.
8 O turii kasen, omo diida e leydi.
9 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe mbittiri gooto gooto.
Nayeeɓe ɓee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo.
10 Iisaa hunci hoore, wii mo:
—Banndam debbo, hoto wullaniiɓe ma ɓee ngoni? Fay
gooto jukkaali ma naa?
11 O jaabii:
—Moobbo, fay gooto.
Iisaa wii mo:
—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*
———————————————

No Iisaa wiiri kaŋum woni fooyre aduna

12 Iisaa waajii ɓe kasen, wii:
—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heɓan
fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.
13 Nden Farisa'en mbii mo:

---

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

—Aɗa seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.
14 Iisaa jaabii ɓe:
—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi miɗo anndi ɗo iwru-mi, miɗo anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa ɗo iwru-mi, on anndaa to njahan-mi.
15 Onon, no njiiru-ɗon yimɓe cardaton ɗum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto.
16 Fay so miɗo sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraaɗo nelɗo kam oo ana wondi e am.
17 Warii e Sariya mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗon ana sella.
18 Miin, miɗo seettanoo hoore am. Baabiraaɗo nelɗo kam oo duu, ana seettanoo kam.
19 Ɓe mbii mo:
—Hoto Baabiraaɗo maa oo woni?
Iisaa jaabii:
—On anndaa kam miin, sako Baabiraaɗo am. Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraaɗo am oo duu.
20 Iisaa haali ɗii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngal woni ɗoo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.
21 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.
22 Non Yahuudiyankooɓe mbii:
—Ɗum nee, o bartoytooɗo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?
23 Iisaa wii ɓe:
—Onon, ley njeye-ɗon, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-ɗon, kaa miin, mi jeyaaka e makko.
24 Ɗum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.
25 Ɓe mbii mo:
—Aan homo?
Iisaa jaabii:
—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi.
26 Miɗo joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya nelɗo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanan-mi aduna oo.
27 Ɓe paamaali haala Baabiraaɗo o haalanta ɓe.
28 Nden Iisaa wii ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi waɗirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraaɗo anndini kam koo.
29 Nelɗo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teelɗo, sabi ko weli mo tan ngaɗan-mi wakkati fuu.

Haala rimɓe e maccuɓe

30 Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewɓe ngoondiini mo.
31 Non Iisaa wii Yahuudiyankooɓe goondiinɓe ɗum ɓee:
—So on ɲiiɓii e konngol am, on taalibaaɓe am jaati.
32 Nden anndaton goonga. Goonga oo rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccuɗo luutti.
35 Abada maccuɗo heddataako e galle, kaa ɓiɗɗo ana heddoo faa abada.
36 So Ɓiɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimɓe ɗor.
37 Miɗo anndi on iwdi Ibarahiima, kaa oɗon tewta warde kam sabi waaju am naataali on.
38 Miin, ko njiiru-mi Baabiraaɗo am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-ɗon baaba mon ngaɗaton.
39 Ɓe njaabii mo:
—Ibarahiima woni baaba amen.
Iisaa wii ɓe:
—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima.
40 Kaa jooni oɗon tewta warde kam, miin kaalanɗo on goonga mo narru-mi Laamɗo oo. Ɗum Ibarahiima waɗaali.
41 Onon, golleeji baaba mon ngollaton.
Ɓe mbii mo:
—Minen, min nganaa ɓiɓɓe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamɗo.
42 Iisaa wii ɓe:
—Sinndo Laamɗo wonnoo baam mon jaati, maa on njiɗam, sabi to Laamɗo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam.
43 Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo.
44 Onon, Ibiliisa woni baam mon. Giɗaaɗe baam mon ngollaton. O ɲaaɗii hoore gila puɗɗooɗe. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o waɗi, sabi mo penoowo, mo inna pene.
45 Kaa miin, saabe miɗo haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam.
46 Homo e mooɗon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam?
47 Neɗɗo Laamɗo hettintoo haala Laamɗo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimɓe Laamɗo.

No Iisaa ɓurdi Ibarahiima
48 Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke,
a laddaaɗo ndee naa?
49 Iisaa jaabii:
—Mi wanaa laddaaɗo, miɗo teddina Baabiraaɗo am. Onon,
oɗon koyna kam.
50 Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi
tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo.
51 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jokkuɗo konngol am
maayataa abada.
52 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Jooni fuu tabitani min a laddaaɗo. Ibarahiima e
annabaaɓe fuu maayii, kaa aan, aɗa wiya neɗɗo fuu jokkuɗo
konngol maa, meeɗataa ɗeɗɗere maayde.
53 Tama aɗa ɓuri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon
maayii, annabaaɓe duu maayii. Koɗum cikku-ɗaa ngon-ɗaa?
54 Iisaa jaabii ɓe:
—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere.
Baabiraaɗo am mo mbiyaton Laamɗo mon oo teddinta kam.
55 On anndaa mo. Kaa miin, miɗo anndi mo. So mi wii mi
anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Miɗo anndi
mo, miɗo jokki konngol makko.
56 Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide ɲalaande
am. O yii nde, o seyike.
57 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Fay duuɓi capanɗe joy a heɓaali tafon, kaa a yii Ibarahi-
ima?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin,
miɗo woodi.
59 Non, ɓe cuɓi kaaye faa ɓe mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii,
yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduɗo e mbumndam

1 Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduɗo e mbum-
ndam.
2 Taalibaaɓe makko lamndii mo:
—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko
naa saaraaɓe makko?
3 Iisaa jaabii:
—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraaɓe makko. Ɗum waɗii
yalla baawɗe Laamɗo ana ɓannga e makko.
4 So nii ɲalooma ana heddii, ana haani no ngollen golleeji
neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa
gollude.
5 So nii miɗo heddii e aduna oo, miin woni fooyre makko.

6 Nde o haalnoo ɗum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaaɗe
ɗee loope, o wuji e gite bumɗo oo.
7 O wii ɗum:
—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.
(Maanaa majjum yo «nelaaɗo».)
O sulmoyii, o warti omo yiya.
8 Hoddiiɓe makko, kaɲum e yiyannooɓe mo omo garbinoo,
mbii:
—Tama wanaa oo woni jooɗinooɗo ana garbinoo oo?
9 Ɓee mbii:
—Ɗum kanko!
Ɓee mbii:
—Wanaa! Nanndoore makko!
Gorko oo e hoore mum wii:
—Ɗum miin jaati!
10 Ɓe mbii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko biyeteeɗo Iisaa oo jiiɓi loope, wuji e gite am, wii
kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi,
mbumtu-mi.
12 Ɓe mbii mo:
—Hoto gorko oo woni?
O wii:
—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaaɗo oo

13 Nden ɓe naɓi bumnooɗo oo to Farisa'en.
14 Nde Iisaa jiiɓunoo loope so wumtini mo ndee, yo
ɲalaande fowteteende.
15 Non Farisa'en duu lamndii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
O jaabii ɓe:
—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.
16 Yoga e Farisa'en mbii:
—Gorko oo iwraali to Laamɗo sabi o jokkaali sariya
ɲalaande fowteteende.
Woɓɓe mbii:
—Hono neɗɗo luuttuɗo waawiri waɗirde hono ɗee kaayɗe?
Dow ɗum ɓe luurri, ɓe ceeri.
17 Farisa'en ɓee lamndii bumnooɗo oo kasen:
—Aan nee, ko mbiyataa e bumtinɗo ma oo?
O jaabii:
—O annabaajo.
18 Ɗum fuu e taweede hooreeɓe Yahuudiyankooɓe njaɓaali
mo bumnooɗo so mo wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.
19 Ɓe lamndii ɓeen:
—Oo ɗoo yo ɓii mooɗon naa? Mbii-ɗon e mbumndam mo
findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?
20 Saaraaɓe ɓee njaabii:

—Miɗen anndi mo ɓii amen, e mbumndam mo findi.
21 Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu
homo wumtini mo. Kanko duu o mawɗo, lamndee mo! Omo
waawi jaabanaade hoore makko.
22 Walaa ko saaraaɓe makko mbiiri nii so wanaa kammari
eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Saabe ɓeen kawrii:
neɗɗo fuu cellinɗo Iisaa woni Almasiihu oo, ɓe ndibban ɗum
yalta waajordu.
23 Ɗum saabii so saaraaɓe makko ɓee mbii: «O mawɗo,
lamndee mo!»
24 Farisa'en nodditi bumnooɗo oo, mbii mo:
—Haalu hakkunde maa e Laamɗo! Minen kaa miɗen anndi
oo gorko yo luuttuɗo.
25 O jaabii ɓe:
—So o luuttuɗo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan
anndu-mi: mi bumnooɗo, jooni mi wumtii.
26 Ɓe mbii mo:
—Koɗum o waɗi e maa? Hono o wumtinir ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, kaa on njaɓaali. Ko saabii so
oɗon njiɗi nantude ɗum kasen? Tama onon duu, oɗon njiɗi
laataade taalibaaɓe makko?
28 Ɓeen njenni mo, mbii mo:
—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaaɓe
Muusaa.
29 Minen, miɗen anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, kaa
kanko, min anndaa fay to mo iwata.
30 Gorko oo jaabii, wii ɓe:
—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbiya on
anndaa to mo iwata!
31 Eɗen anndi Laamɗo jaabantaako luuttooɓe, kaa omo
jaabanoo kulɗo mo, gaɗoowo sago makko.
32 Abada nanaaka bumtinɗo pinduɗo e mbumndam.
33 Sinndo wanaa to Laamɗo oo gorko iwri, o waawataa
waɗude fay huunde.
34 Ɓe njaabii mo:
—Aan, a fuu ley luutti pinu-ɗaa! Aan waajotoo min minen
naa?
Ɓe njaltini mo sella.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:
—Aan nee, aɗa goonɗini Ɓii Neɗɗo oo naa?
36 O jaabii:
—Moobbo, homo woni kanko faa mi goonɗina mo?
37 Iisaa wii mo:
—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.
38 O jaabii:

—Moobbo, miɗo goonɗini.
O sujidani ɗum.
39 Nden Iisaa wii mo:
—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wumɓe njiya, yiyooɓe mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe ɗon ɓee, nani haala kaa, lamndii mo:
—Minen nee, min wumɓe naa?
41 Iisaa jaabii ɓe:
—Sinndo on wumɓe, on luuttataano. Kaa no mbii-ɗon jooni oɗon njiya nii, luutti mooɗon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kaŋum woni gujjo, kaŋum woni janoowo.
2 Kaa naatiroowo damal oo, kaŋum woni duroowo baali.
3 Kayboowo damal oo udditinan mo, baali ɗii nana daande makko. O noddira baali makko ɗii, hongu fuu innde mum, o yaltina ɗi.
4 Nde o yaltini ɗi fuu, o ardoto ɗi njokka e makko, sabi eɗi anndi daande makko.
5 Ɗi njokkataa koɗo, ko jaasi ɗum fuu, ɗi ndogan mo sabi ɗi anndi-tataa daande hoɓɓe.
6 Iisaa haalani ɓe ngol tinndinol, kaa ɓe paamaali ko o muuyiri ɗum.

No Iisaa wiiri kaŋum woni duroowo lobbo oo

7 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali.
8 Adiiɓe kam warde ɓee fuu yo wuyɓe nii e yanooɓe, baali ɗii nanataa daaɗe maɓɓe.
9 Miin woni damal. Neɗɗo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, heɓan durdude.
10 Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimɓe nguura, ɓe nguura nguurndam lobbam.
11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokki-tiroowo yonki mum saabe baali mum.
12 Kaa kasaaɗo mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani ɗum e dammuli ɗii, nde yii ɲanngiri fuu, yoppan ɗi doga, ɲanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiiɗi ɗii caakoo.
13 Kasaaɗo oo dogan yoppa ɗi sabi o kasaaɗo tan, walaa ko wonani mo e majji.
14-15 Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraaɗo oo anndiri kam so anndir-mi ɗum nii, hono non anndir-mi baali

am so baali am anndi kam. Non miɗo hokkitira yonki am
saabe majji.
16 Miɗo jogii baali goɗɗi kasen ɗi ngalaa ley ngoo hoggo. Ɗiin
duu kinaa mi wadda ɗi. Ɗi nana daande am, ɗi laatoo sewre
wootere, duroowo gooto.
17 Baabiraaɗo ana yiɗi kam saabe miɗo hokkitira yonki am
faa mi hewta ki kasen.
18 Fay gooto ittantaa kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki.
Miɗo jogii baawɗe hokkitirde ki. Miɗo jogii baawɗe wartirde
ki. E Baabiraaɗo am keɓu-mi ndee yamiroore.
19 Ɗii haalaaji ɓeydi waddondirde Yahuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ana mbiya:
—O laddaaɗo o kaahaango. Ko saabii so oɗon kettindoo mo?
21 Kaa yogaaɓe mbii:
—Ɗii waajuuji nganaa waajuuji laddaaɗo. Laddaaɗo ana
waawi wumtinde bumɗo naa?

No Yahuudiyankooɓe calorii goonɗinde Iisaa

22 Yiitu mawuuri heyɗintingol Suudu Dewal Mawndu nduu
waɗii Urusaliima. Ɗum hawrii e dabbunde.
23 Ɗo Suudu Dewal Mawndu ɗoo, Iisaa ana waɗa yaha
warta ley ndanki Suleymaana kii.
24 Nden Yahuudiyankooɓe pilii mo, mbii mo:
—Faa mande keddoto-ɗaa aɗa yoppi min e wemmbere?
Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu oo naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, on ngoonɗinaali. Golleeji ɗi ngollir-mi e
innde Baabiraaɗo am ɗii, kanji ceettantoo kam.
26 Kaa onon, on ngoonɗinaali sabi on nganaa baali am.
27 Baali am ana nana daande am. Miɗo anndi ɗi, eɗi njokka
e am.
28 Miɗo hokka ɗi nguurndam nduumiiɗam, ɗi mbaatataa
abada. Fay gooto ittataa ɗi e junngo am.
29 Baabiraaɗo dokkuɗo kam ɗi oo ɓuri huunde fuu teddude.
Fay gooto waawaa ittude ɗi e junngo Baabiraaɗo am oo.
30 Miin e Baabiraaɗo, min gooto.
31 Yahuudiyankooɓe cuɓi kaaye kasen faa mbedoo mo.
32 Iisaa wii ɓe:
—Mi gollirii baawɗe Baabiraaɗo golleeji lobbi keewɗi yeeso
mon. E ley ɗii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-ɗon kam
kaaye?
33 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:
—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min
mbedorte kaaye dee, saabe aɗa bonkoo Laamɗo. Aan a neɗɗo,
a waɗii hoore maa a Laamɗo.
34 Iisaa jaabii ɓe:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamɗo wii «onon
on laamɗo'en»?*
35 Laamɗo noddirii laamɗo'en ɓeen ɓe o haaldi. Ko Binndi
ɗii mbii koo sottataa.
36 Mo Baabiraaɗo suɓii so neli e aduna oo, hono mbiiraton
mo bonkike Laamɗo saabe mi wii mi Ɓii Laamɗo?
37 So mi gollaali golleeji Baabiraaɗo am, pati ngoondinee
kam.
38 Kaa so miɗo golla ɗi, fay so on ngoondintaa kam,
ngoondinee golleeji ɗii yalla oɗon annda, ngoondinon miɗo e
Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am.
39 Ɓe tewti nanngude mo kasen. O soɓɓitorii ɓe.
40 O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku ɗo Yaayaa
lootannoo lootogal batisima arannde ɗoo kasen, o faɓɓi ton.
41 Yimɓe heewɓe ngari e makko, mbii:
—Yaayaa waɗaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e
gorko oo koo fuu goondii.
42 Heewɓe ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko ɲawɗo biyeteeɗo Laajaru ana Baytaniya, kaɲum e
banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta.
2 Tawi Mariyama woni gujuɗo Moobbo oo nebam uuroo-
jam so socciri koyɗe makko sukundu muuɗum. Laajaru
ɲawɗo oo yo miɲiiko gorko.
3 Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:
—Moobbo, giɗo maa mo korsin-ɗaa oo ɲawii.
4 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii:
—Oo ɲaw wanaa ɲaw saate. Mo ɲaw tabintinoowo teddeen-
gal Laamɗo, yalla Ɓii Laamɗo oo ana teddiniree mo.
5 Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe,
Marta e Mariyama,
6 taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, haɗaali mo faɓɓude
ton balɗe ɗiɗi goɗɗe.
7 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko:
—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓee njaabii:
—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari war-
dude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?
9 Iisaa jaabii:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley ɲalooma naa?
Jahoowo ɲalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo.
10 Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e
muuɗum.

* **10:34** Jabuura 82.6

11 Caggal o haalii ɗii haalaaji, o wii ɓe:
—Giɗo men Laajaru ɗaanike, mi yahan mi finndinoya mo.
12 Taalibaaɓe ɓee mbii:
—Moobbo, so tawii o ɗaaniiɗo, ndennoo o daɗii.
13 Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laɓɓinani ɓe:
—Laajaru hedditaaki!
15 Mi seyorike saabe mooɗon ko mi tawaaka ton koo yalla oɗon ngoonɗina. Kaa jonnoo, njehen to makko.
16 Nden Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:
—Njehen enen duu yalla eɗen maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaŋum woni immital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi waɗii balɗe nay ko Laajaru iriraa.
18 Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati,
19 Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta ɗum'en e maayde miɲiiɓe gorko.
20 Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuuɗi.
21 Marta wii Iisaa:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maayataano.
22 Kaa fay jooni miɗo anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamɗo, waɗante.
23 Iisaa wii mo:
—Miɲa gorko oo immitoto.
24 Marta wii:
—Miɗo anndi o immitoto ɲannde immital, ɲalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wii mo:
—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neɗɗo fuu goonɗinɗo kam, fay so maayi, wuuran.
26 Guurɗo fuu goonɗinɗo kam, maayataa abada. Aɗa goonɗini ɗum naa?
27 O jaabii:
—Sanne Moobbo! Miɗo goonɗini aan woni AlmasiihuƁii Laamɗo garoowo e aduna oo.
28 E dow ɗum, o yehi noddoyde miɲiiko Mariyama, o gunndii ɗum:
—Moobbo oo warii, omo nodde.
29 Nde Mariyama nanunoo ɗum ndee, heɲii law, nootoyii.
30 Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii ɗo Marta hawrunoo e makko ɗoo.

31 Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle,
ana koomtannoo ɗum. Ɓe njii o gurbitike, o yaltii. Ɓe njokkitii
mo, ɓe miili o woyoyan dow yanaande too.
32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni ɗoo, yii ɗum tan, diccii
yeeso muuɗum, wii ɗum:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maay-
ataano.
33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooɓe wonduɓe
e mum ɓee ana mboya ndee, yonki makko ɲawi, hakkille
makko immii.
34 O wii:
—Hoto ndesu-ɗon mo?
Ɓe njaabii:
—Moobbo, war yeew!
35 Nii Iisaa woyi.
36 Yahuudiyankooɓe ɓee mbii:
—Yeewee no o foti horsinde ɗum.
37 Yoga e maɓɓe wii:
—Bumtinɗo bumɗo waawaano haɗude Laajaru maayde
naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

38 Yonki Iisaa ɓeydi ɲawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee.
Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre.
39 Iisaa wii:
—Ittee haayre ndee!
Marta, banndii debbo maayɗo oo, wii mo:
—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike,
sabi hannde woni balɗe makko nay.
40 Iisaa jaabii mo:
—Tama mi wiyaali ma, so a goondíinii, a yiyan teddeengal
Laamɗo?
41 Ɓe itti haayre ndee. Iisaa tiggitii, wii:
—Baabiraaɗo, miɗo yettire ko njaabani-ɗaa kam koo.
42 Miin kaa, miɗo anndi ɲannde fuu aɗa jaabanoo kam.
Kaa mi haaldirii nii saabe yimɓe filiiɓe kam ɓee, yalla eɓe
ngoondína aan neli kam.
43 Caggal ɗii haalaaji, o duki semmbe, o wii:
—Laajaru, yaltu sella!
44 Maayɗo oo yalti, juuɗe mum e koyɗe mum ana piilaa
leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii ɓe:
—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nannga Iisaa

45 Heewɓe e Yahuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama ɓee
njii ko Iisaa waɗí koo, ngoondíni ɗum.
46 Kaa yogaaɓe njehi to Farisa'en, kaaltani ɗum'en ko Iisaa
waɗí koo.

47 Nden Farisa'en e hooreeɓe yottinooɓe sadaka mooɓti
waalde Saahiiɓe ndee, mbii:
—Oo gorko ana waɗa kaayɗe keewɗe. Hono ngaɗaten?
48 So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden
kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku men ceniiɗo oo e
leɲol men ngol.
49 Gooto maɓɓe biyeteeɗo Kayafas, laatinooɗo Jottinoowo
Sadaka Mawɗo e nden hitaande, wii ɓe:
—Onon, on anndaa fay huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri
moyyande en diina leɲol meeɗen fuu halkoo.
51 Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa
nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawɗo nden hitaande, o
sappike Iisaa maayanan leɲol ngol.
52 Kaa wanaa leɲol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee,
faa o mooɓta ɓiɓɓe Laamɗo saakiiɓe ɓee fuu e fedde wootere.
53 Gila oon ɲalooma, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.
54 Ɗum waɗi so Iisaa ŋootti saccude hakkunde Yahu-
udiyankooɓe. O iwi ɗo o wonnoo ɗoo, o yehi ngalluure
wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O jooɗodii
ton e taalibaaɓe makko.
55 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
Heewɓe e yimɓe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e
mum'en gila iidi oo yottaaki.
56 Eɓe tewta Iisaa. Eɓe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu
nduu, eɓe kaalda:
—Oɗon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?
57 Tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en njamiriino
neɗɗo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngee.

12

No Mariyama wujiri koyɗe Iisaa nebam

1 Balɗe jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Bay-
taniya ɗo Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa ɗoo.
2 Ɗon ɓe ndefani mo ɲaamdu. Marta feccani ɓe, Laajaru yo
gooto e ɲaamdooɓe e Iisaa ɓee.
3 Nden Mariyama ɓami feccitere liituru nebam laaɓuɗam,
uuroojam, tiiɗuɗam coggu, wuji ɗam e koyɗe Iisaa, socciri ɗe
sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti.
4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, ɗum woni Yahuuda Isikariy-
ota jammbotooɗo mo oo, wii:
5 —Ko saabii so ɗam nebam soottaaka buuɗi teemeɗe tati
cardi,* hokkee misikiina'en?

* **12:5** ***Buuɗi teemeɗe tati cardi*** ana mbaara e njoɓdi neɗɗo hitaande.

6 Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende
misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi maɓɓe, omo
woowi wujjitidde hen.
7 Iisaa wii:
—Celee e debbo oo. O resirii ɗam ɲannde iretee-mi.
8 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa
miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu.

No hooreeɓe yottinooɓe sadaka anniyorii warde Laajaru

9 Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya,
njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya
Laajaru guurtinaaɗo oo duu.
10 Non hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndawridi mbaran Laa-
jaru duu,
11 sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe
ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

12 Janngo mum, jamaa keewɗo garɗo hawrude e iidi oo nani
Iisaa garoowo Urusaliima.
13 Ɓe ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina,
eɓe mbiya:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomi-
raaɗo oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!
14 Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waɗɗii, hono no Binndi ɗii
mbiiri ɗum nii:
15 «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!
Yeew, kaananke mon ana wara,
ana waɗɗii mola ndakiiwa.»‡
16 Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko ɗum woni. Kaa
caggal Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo
ɓe ngadi mo.
17 Jamaa tawdanooɗo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o
noddi ɗum iwde e yanaande ndee, kaɲum'en duu ana ceettii.
18 Ɗum waɗi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii
o waɗii ndee haaynde.
19 Non Farisa'en mbiyondiri:
—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ɗen mo, aduna oo fuu
annii jokki e makko.
20 Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusali-
ima faa ndewa ley ɲalaaɗe iidi ɗee.
21 Ɓe ɓattitii Filipa jeyaaɗo Baytisayda ley leydi Galili, ɓe
mbii ɗum:
—Moobbo, miɗen njiɗi yiide Iisaa.
22 Filipa yehi haalanoyi Andire. Ɓe njottinoyi haala kaa
Iisaa.

† **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

23 Iisaa jaabii ɓe:
—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Ɓii Neɗɗo oo
yottike.
24 Miɗo haalana on goonga: so wabbere alkama yooraali
aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde
yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa.
25 Neɗɗo fuu jiɗɗo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiiɗo
yonki mum e aduna oo, damman ki, heɓan nguurndam
nduumiiɗam.
26 So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Ɗo ngon-
mi fuu, ɗoo golloowo am duu wonata. Baabiraaɗo teddinan
gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

27 —Jooni mi wemmbaama. Koɗum mbiyan-mi? Mi wiya
Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide ɗum sabi
kammari wakkati oo ngardu-mi.
28 Abba, teddin innde maa.
Daande nanaa iwrude dow kammu:
—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.
29 Nde yimɓe darinooɓe ton ɓee nanunoo nden daande
ndee, mbii ɗum riggaango kammu. Woɓɓe mbii:
—Malaa'ika haaldi e makko!
30 Iisaa wii ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe mooɗon.
31 Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo ɗoo
aduna tippete sella.
32 Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi fooɗan
yimɓe fuu warde e am.
33 Tawi ɗii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii.
34 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotooɗo. Hono
aan mbiiratana kinaa Ɓii Neɗɗo oo toownee? Homo woni oo
Ɓii Neɗɗo?
35 Iisaa jaabii ɓe:
—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeɗa tafon. Njahon gila
fooyre ana heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley
nimre anndaa ɗo yahata.
36 Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oɗon laatoo
yimɓe fooyre.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu ɗum tan, yehi suuɗoyii ɓe.
37 Kaayɗe ɗe o wadi yeeso maɓɓe ɗee fuu, waɗaali so ɓe
ngoondini mo,
38 yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:
«Joomiraaɗo, homo goondini waaju amen oo?

Homo ɓannginanaa baawɗe Joomiraaɗo?»§
39 Ɓe mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:
40 «O wumnii gite maɓɓe,
o helii hakkillaaji maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya,
pati hakkillaaji maɓɓe paama
sako ɓe tuuba, so mi sellina ɓe.»*
41 Ɗum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.
42 Kaa ɗum fuu e taweede, hooreeɓe Yahuudiyankooɓe heewɓe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, ɓe kulii yaadirde pati ɓe njaltinee waajordu.
43 Ɗum woni teddineede yimɓe ɓurani ɓe teddineede Laamɗo.
44 Iisaa haali faa toowi, wii:
—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii ɗum.
45 Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo.
46 Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddoo ley nimre.
47 So won nando waaju am jokkaali ɗum, miin, mi sarataa ɗum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi.
48 Oon calaniido kam, so jaɓaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata ɗum ɲalaande sakitotoonde.
49 Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraaɗo neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi.
50 Miin, mido anndi yamiroore makko, kaɲum woni nguurndam nduumiiɗam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraaɗo haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaɓe mum

1 Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraaɗo oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimɓe makko, omo yidi ɓe kaaddi jilli.
2 Wakkati mo ɓe kirtotoo oo, Ibiliisa waɗi e ɓernde Yahuuda ɓii Simon Isikariyota jammbaade mo.
3 Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamɗo iwri to Laamɗo hootata. Laamɗo waɗii huunde fuu e junngo makko.
4 O immii e hiraande ndee, o ɓoortii saaya makko, o ɓami disawel, o fiili e makko.

§ **12:38** Esaaya 53.1 * **12:40** Esaaya 6.10

5 Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude
koyɗe taalibaaɓe makko, omo soccira ɗe disawel o fiilii ngel.
6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:
—Moobbo, aan lootata koyɗe am naa?
7 Iisaa jaabii mo:
—A faamaali ko ngaɗan-mi koo tafon, kaa a faamoyan
caggal jooni.
8 Piyeer wii mo:
—A lootataa koyɗe am abada!
Iisaa jaabii mo:
—So mi lootanaali ma, a walaa ngeɗu e am.
9 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo! So non, pati haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe
am e hoore am duu.
10 Iisaa wii mo:
—Lootiiɗo fuu yo laaɓuɗo. Mo hasindinaa e lootaneede
kinaa koyɗe tan. Onon on laaɓuɓe, kaa wanaa on fuu.
11 Tawi omo anndi jammbotoodo mo oo. Ɗum waɗi so o wii
wanaa on fuu ngoni laaɓɓe.
12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndee, ɓamti saaya
muuɗum, joottii, wii ɓe:
—On paamii ko ngaɗu-mi on koo naa?
13 Oɗon noddira kam «Moobbo» oɗon noddira kam
«Kalfaaɗo». Ko mbiyaton koo ana moyyi, sabi ɗum ngon-mi.
14 Ndennoo, miin Kalfaaɗo, miin Moobbo, mi lootii koyɗe
mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goɗɗo koyɗe mum.
15 Ko ngaɗu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, oɗon
ngaɗondira hono ko ngaɗu-mi on koo.
16 Miɗo haalana on goonga: maccuɗo ɓurataa kalfaaɗo
mum teddude, nelaaɗo duu ɓurataa nelɗo ɗum.
17 Nde wonnoo on anndii ɗum jooni, so nii on njokkirii non,
on mbelan hoore.
18 Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Miɗo anndi ɓeen ɓe
cuɓii-mi, kaa kinaa ko Binndi ɗii mbii koo tabita: «Ɲaamduɗo
e am latiri kam teppere muuɗum.»*
19 Gila jooni miɗo haalana on ɗum, fade majjum yottaade,
yalla nde ɗum yottii fuu, oɗon ngoonɗina miin woni mo ngon-
mi.
20 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo nelaaɗo am,
jaɓɓike kam. Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓike nelɗo kam oo
duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

21 Nde o haalnoo ɗum ndee, yonki makko ɲawi, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam.

---

* **13:18** Jabuura 41.10

22 Taalibaaɓe ɓee yeewondiri. Ɓe anndaa mo o haalata haala
mum.
23 Gooto e taalibaaɓe ɓee, mo Iisaa horsini oo, ana jooɗinoo
bannge mum.
24 Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o
haalata haala mum.
25 Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:
—Moobbo, ɗum homo?
26 Iisaa jaabii:
—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.
O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda ɓii Simon Isikariyota
oo.
27 Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii
mo:
—Waɗu ko ngaɗataa koo law!
28 Tawi fay gooto e jooɗiiɓe ɗon ɓee faamaali ko Iisaa
haalani mo koo.
29 Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotooɗo jawdi maɓɓe,
yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daɲa ko o hokki
misikiina'en.
30 Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati
fuu. Ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:
—Jooni Ɓii Neɗɗo teddinaama, Laamɗo duu teddiniraama
saabe makko.
32 So Laamɗo teddiniraama saabe makko,† kaɲum duu
teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi e mon seeɗa tafon. On tew-
tan kam. Miɗo wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahu-
udiyankooɓe e ɓettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi
too.
34 Miɗo hokka on yamiroore heyre: njiɗondiree! Hono no
njiɗir-mi on nii, onon duu njiɗondiron hono non!
35 So on njiɗondirii, yimɓe fuu anndıtan on taalibaaɓe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran ɗum

36 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo, hoto njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa
caggal jooni a jokkan e am!
37 Piyeer wii mo:
—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni?
Miɗo hokkitira yonki am saabe maa.
38 Iisaa jaabii mo:

† **13:32** Puɗɗooɗe aaya 32,*«So Laamɗo teddiniraama saabe makko»*,tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Miɗo haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kaŋum woni laawol ngol

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamɗo, ngoondinee kam.
2 Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraaɗo am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyinanoya on ton nokku.
3 Ndennoo, so mi moyyinanoyii on nokku, mi wartan kasen mi ɓamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too.
4 Oɗon anndi to njahan-mi too, oɗon anndi laawol mum.
5 Tomaa wii mo:
—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?
6 Iisaa jaabii mo:
—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam ɗam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraaɗo.
7 Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraaɗo am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.
8 Filipa wii mo:
—Moobbo, hollu min Baabiraaɗo, ɗum tan ana heya min.
9 Iisaa wii mo:
—No ngondir-mi e mooɗon faa ɓooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiiɗo kam, yii Baabiraaɗo. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraaɗo»?
10 A goondinaali miɗo e ley Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am naa? Waajuuji ɗi mbaajii-mi on ɗii fuu, mi waajortaako ɗi hiini hoore am. Baabiraaɗo gondo e am oo gollata golleeji mum.
11 Ngoondinee kam so mi wii miɗo e Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e ley am. Fay so on ngoondinaali ɗum, ngoondiniron kam saabe golleeji ɗii.
12 Miɗo haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaŋum duu golleeji ɗi ngollan-mi ɗii, gollan ko ɓuri ɗi, sabi mi kootoowo to Baabiraaɗo am.
13 Mi waɗanan on huunde fuu ko ɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am. Mi waɗan ɗum yalla Baabiraaɗo oo ana teddiniree saabe Biddo oo.
14 So won ko ɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am, mi waɗanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniiɗo

15 —So oɗon njiɗi kam, on njokkan jamirooje am.

16-17 Mi ɲaagoto Baabiraaɗo hokka on Balloowo goɗɗo, oo
woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada.
Aduna oo waawaa jaƀƀaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo.
Kaa onon, oɗon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon.
18 Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon.
19 So ƀooyii seeɗa aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon,
on njiyan kam, sabi mi guurɗo, onon duu on nguuran.
20 Ɲannde nden on paaman miɗo e ley Baabiraaɗo, oɗon e
am, miɗo e ley mon.
21 Neɗɗo fuu anndude jamirooje am so jokki ɗe, kaɲum
woni jiɗɗo kam. Jiɗɗo kam, Baabiraaɗo am yiɗan ɗum. Miin
duu, mi yiɗan ɗum, mi ƀannginanan ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:
—Moobbo, hono ƀannginirantaa min hoore maa, tawee a
ƀannganaali aduna oo?
23 Iisaa jaabii mo:
—So neɗɗo ana yiɗi kam, jokkan konngol am, Baabiraaɗo
am yiɗan ɗum. Miin e Baabiraaɗo am oo min ngaran to mum
min njooddoo e mum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam, jokkataa konngol am. Haala
ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraaɗo nelɗo
kam oo.
25 Ɗum kaalanan-mi on gila miɗo tawdaa e mon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo on mo Baabiraaɗo neldirta on
saabe am oo, kaɲum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on
ko mbaajinoo-mi on koo fuu.
27 Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin,
mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee
hakkille mon, pati kulee.
28 On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi
warta e mon.» Sinndo oɗon njiɗunoo kam, maa on ceyoro mi
jahoowo to Baabiraaɗo, sabi Baabiraaɗo ƀuri kam teddude.
29 Mi haalanii on jooni gila ɗum waraali, yalla so ɗum warii,
oɗon ngoondina.
30 Haala am e mooɗon heewataa kasen, sabi kaananke oo
aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am.
31 No Baabiraaɗo yamiri kam nii, non ngaɗiran-mi, faa
aduna oo faama miɗo yiɗi Baabiraaɗo. Immee njehen, iwen
ɗoo.

15

No Iisaa wiiri kaɲum woni peguuwi ngoongaraawi

1 —Miin woni peguuwi ngoongaraawi, Baabiraaɗo woni
jom ngesa peguuje.
2 Caƀal am dimaral fuu o feyyan ɗum, caƀal dimoowal fuu,
o saltoto ɗum yalla engal ƀeydoo rimde.

3 Onon, jooni on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo.
4 Ɲiiɓee e am. So on ɲiiɓii e am, miin duu mi ɲiiɓan e
mon! Hono no caɓal peguuwi waawaa rimde e hoore mum
kinaa tawee engal ɲiiɓi e peguuwi nii, hono non onon duu,
on mbaawaa rimde so on ɲiiɓaali e am.
5 Miin woni peguuwi, onon ngoni caɓe. Neɗɗo fuu ɲiiɓuɗo
e am, mi ɲiiɓii e mum, riman duu faa heewa. On mbaawaa
waɗude fay huunde so on ngaldaa e am.
6 Neɗɗo fuu mo ɲiiɓaali e am, tippete sella hono no caɓal
peyyaangal nii, yoora. Caɓe joorɗe ɗee mooɓtete, tippee ley
yiite, ɗe kuɓɓa.
7 So on ɲiiɓii e am, waaju am ɲiiɓii e mon, nden kaa ɲaagee
Laamɗo ko muuy-ɗon fuu, on keɓan.
8 So on ndimii faa heewii, ɗum hollititta on laatike taal-
ibaaɓe am, nden yimɓe njiyata teddeengal Baabiraaɗo am.
9 Hono no Baabiraaɗo yiɗiri kam nii, miin duu hono non
njiɗir-mi on. Ɲiiɓee e jilli am.
10 So on njokkii jamirooje am, on ɲiiɓan e jilli am, hono no
njokkir-mi jamirooje Baabiraaɗo am so ɲiiɓu-mi e jilli mum
nii.
11 Mi waajike on ɗum yalla seyo am ana ɲiiɓa e mon, seyo
mon hiɓɓa.
12 Annii yamiroore am: njiɗondiree hono no njiɗir-mi on
nii.
13 Huunde fuu ɓuraa ɗii ɗoo jilli mawnude: neɗɗo hokkitira
yonki mum saabe yiɓɓe mum.
14 Onon ngoni yiɓɓe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo.
15 Mi wiyataa on maccuɓe kasen sabi maccuɗo anndaa ko
kalfaaɗo mum gollata. Miɗo wiya on yiɓɓe, sabi ko narru-mi
Baabiraaɗo am koo fuu, mi anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, miin suɓii on so yamiri on njahon
ndimoyon ɓiɓɓe, ɓiɓɓe mon nduumoo, yalla Baabiraaɗo ana
hokka on huunde fuu ko ɲaagori-ɗon saabe am.
17 Njiɗondiree! Ɗum njamir-mi on.

No aduna oo waɲiri Iisaa e taalibaaɓe mum fuu

18 —So aduna oo ana waɲi on, anndee, miin o adii waɲude.
19 Sinndo on laatinoke adunankooɓe, maa aduna oo yiɗu
on. Kaa on nganaa adunankooɓe. Mi suɓike on mi seenndii
on e aduna oo. Ɗum saabanii mo waɲude on.
20 Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccuɗo ɓurataa
kalfaaɗo mum.» So ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon duu. So
ɓe njokkii konngol am, ɓe njokkan ngol mon ngol duu.
21 Ɓe ngaɗiran on ɗum fuu saabe am, sabi ɓe anndaa neldo
kam oo.

22 So mi waraalino, mi waajanooki ɓe, ɓe ɲiŋataakeno. Kaa
jooni mi warii, mi waajike ɓe, ɓe ngalanaa luutti maɓɓe ɗii
ujuuru fuu.
23 Neɗɗo fuu baɲuɗo kam, waɲii Baabiraaɗo am oo duu.
24 Sinndo mi gollaalino ɗii golleeji ɗi fay gooto meeɗaali
gollude yeeso maɓɓe, ɓe ɲiŋataakeno. Kaa jooni ɓe njii ɗi fuu,
eɓe keddii waɲude kam, miin e Baabiraaɗo am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maɓɓe:
«Ɓe mbaɲirii kam dow meere.»*
26 Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraaɗo, Balloowo on mo
neldan-mi on oo, nde warii, kaɲum seettantoo kam.
27 Onon duu, on ceettanto kam sabi oɗon ngondi e am gila
puɗɗooɗe.

16

1 —Mi waajike on ɗum pati on njoppu goonɗinal.
2 Ɓe njaltinan on cuuɗi baajorɗi. Wakkati waroyan nde
barɗo on fuu miilata rewii Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabi ɓe anndaa Baabiraaɗo oo, ɓe anndaa
kam miin duu.
4 Mi waajike on ɗum, yalla so wakkati oo warii, oɗon
miccitoo mi haalaniino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaali on gila arannde sabi miɗo wondi e mon.
5 Jooni miɗo nii hootana nelɗo kam oo, kaa fay gooto e mon
lamndaaki kam hoto njahan-mi.
6 On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on ɗum koo.
7 Ɗum fuu e taweede, miɗo haalana on goonga: yaadu
am ɓuri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo
warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo.
8 So o warii, o ɲiŋan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e
sariya.
9 Banngal luutti, sabi ɓe ngoonɗinaali kam.
10 Banngal fooccitaare, sabi miɗo hoota to Baabiraaɗo oo,
on njiyataa kam kasen.
11 Banngal sariya, sabi kaananke oo ɗoo aduna saraama.
12 Miɗo jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on
mbaawtataa ɗum jooni.
13 Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, ɗowan on faade e
goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan
on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta.
14 Kanko, o teddinan kam, sabi o ɓaman ko njey-mi koo, o
humpitira on.

---

* **15:25** Jabuura 35.19; 69.5

15 Ko Baabiraaɗo oo jogii fuu, miin jey. Ɗum saabii mbii-mi
o humpitan on ko o heɓi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

16 —So ɓooyii seeɗa, on njiyataa kam, so ɓooyii seeɗa kasen,
njiyon kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko ɓee lamndondiri, mbii:
—Koɗum woni maanaa haala makko so o wii «so ɓooyii
seeɗa, on njiyataa kam e so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam»,
o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraaɗo»?
18 Ɓe mbii:
—«So ɓooyii seeɗa», koɗum ɗum firritata? Min paamaali ko
o wii koo.
19 Nde Iisaa anndunoo eɓe njiɗī lamndaade ɗum ndee, wii
ɓe:
—Oɗon lamndondira maanaa haala am kaa: «So ɓooyii
seeɗa on njiyataa kam, so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam.»
20 Miɗo haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboy-
toto, tawee aduna oo ana seyii. On cuŋlan, kaa sunu mon
waylitoto seyo.
21 So debbo ana ŋaywa, mo suŋlan sabi wakkati makko
warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla
ŋatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo
heɓii koɗo.
22 Onon duu hono non cuŋlir-ɗon jooni, kaa mi yiitan on
kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon.
23 Ɲannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Miɗo
haalana on goonga: huunde fuu ko ɲaagi-ɗon Baabiraaɗo oo,
hokkiran on saabe am.
24 Faa jooni, walaa fuu ko ɲaagori-ɗon saabe am. Ɲaagee, on
keɓan, yalla seyo mon ana hiɓɓa.

No Iisaa jaalorii aduna

25 —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati
waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi
haalanan on haala Baabiraaɗo faa laaɓa.
26 Ɲannde nden on ɲaagorto Laamɗo saabe am. Mi wiyaali
miɗo ɲaaganoo on Baabiraaɗo,
27 sabi Baabiraaɗo e hoore mum ana yiɗī on. O yiɗirii on
saabe oɗon njiɗī kam, on ngoonɗinii to Laamɗo iwru-mi.
28 Mi iwii to Baabiraaɗo, mi warii e aduna. Jooni miɗo ɗala
aduna oo, mi hootana Baabiraaɗo.
29 Taalibaaɓe makko mbii mo:
—Jooni kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippu-ɗaa hen.
30 Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto
hasindinaa e lamndaade ma. Ɗum saabii so min ngoonɗini a
iwɗo to Laamɗo.
31 Iisaa jaabii ɓe:

—Jooni, on ngoondinii naa?
32 Wakkati oo ana wara, o warii jooni, ɗo on fuu caakoto-
ɗon, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teelɗo.
Kaa mi wanaa teelɗo, sabi Baabiraaɗo oo ana wondi e am.
33 Mi haalanii on ɗum, yalla oɗon kemra jam e am. Oɗon
ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-ɗon, miin, mi jaalike
aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaaɓe mum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji ɗii ndee, tiggitii kammu, wii:
—Baabiraaɗo, wakkati oo warii, teddin Ɓiya, yalla Ɓiya oo
duu ana teddine.
2 Sabi a hokkii mo baawɗe dow neɗɗo fuu, yalla omo hokka
ɓeen ɓe ndokku-ɗaa mo ɓee fuu nguurndam nduumiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam woni ɓe annde, aan Laamɗo
goongaraajo gooto oo, ɓe annda Iisaa Almasiihu mo nel-ɗaa
oo.
4 Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo
ndokku-ɗaa kam mi golla oo.
5 Jooni kaa, Baabiraaɗo, teddinam teddeengal ngal
njoginoo-mi ɗo maa ɗoo gila aduna oo tagaaka ngal.
6 Yimɓe ɓe ndokku-ɗaa kam e aduna oo ɓee, mi ɓannginanii
ɗum'en innde maa. Aan jey ɓe, a hokkii kam ɓe, eɓe njokki
konngol maa.
7 Jooni kaa, ɓe anndii ko ndokku-ɗaa kam koo fuu to maa
iwi,
8 sabi mi haaltanii ɓe haalaaji ɗi kaalan-ɗaa kam ɗii, ɓe
njaɓii ɗi. Ɓe keɓii tayoral to maaɗa iwru-mi, ɓe ngoondinii aan
neli kam.
9 Miɗo ɲaagore saabe maɓɓe. Mi ɲaagortaako saabe aduna
oo, miɗo ɲaagoroo saabe ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee, sabi aan jey
ɓe.
10 Ɓe njey-mi fuu, aan jey, ɓe njey-ɗaa fuu, miin jey. Mi
teddiniraama saabe maɓɓe.
11 Kamɓe, ɓe keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e
makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraaɗo Ceniiɗo, reenir ɓe
baawɗe maaɗa ɗe ndokku-ɗaa kam ɗee, yalla eɓe laatoo gooto
hono no men nii.
12 Nde ngondunoo-mi e maɓɓe ley aduna oo ndee, mi
reenirii ɓe baawɗe maa ɗe ndokku-ɗaa kam ɗee, mi tiiɗii e
maɓɓe. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko
sappaa e Binndi ɗii koo ana tabita.
13 Jooni kaa miɗo wara to maa. Miɗo haala ɗii haalaaji
gila miɗo heddii e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hiɓɓa
e maɓɓe.

14 Mi yottinii ɓe konngol maa. Aduna oo waɲii ɓe, sabi ɓe
njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko
nii.
15 Mi ɲaagaaki ittaa ɓe e aduna oo, kaa miɗo ɲaage ndeenaa
ɓe e Ibiliisa.
16 Ɓe njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka
e makko nii.
17 Sennir ɓe goonga maa. Konngol maa woni goonga.
18 Hono no nelir-ɗaa kam e oo aduna nii, miin duu non
nelir-mi ɓe e makko.
19 Miɗo sennira hoore am saabe maɓɓe, yalla kamɓe duu
eɓe laatoo senniraaɓe goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe tan ɲaagorto-maa-mi. Miɗo
ɲaagoroo duu saabe ɓeen goondinirɓe kam waajuuji maɓɓe,
21 yalla ɓe fuu eɓe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraaɗo
laatori-ɗaa e am, miin duu miɗo e maa nii, yalla kamɓe duu
eɓe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli
kam.
22 Mi waɗanii ɓe teddeengal ngal ngaɗan-ɗaa kam ngal,
yalla eɓe laatoo gooto, hono no laatori-ɗen gooto nii.
23 Miin miɗo e maɓɓe, aan aɗa e am, yalla ngootummaaku
maɓɓe ana hiɓɓa, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo
annda duu aɗa yiɗi ɓe hono no njiɗir-ɗaa kam nii.
24 Baabiraaɗo, miɗo yiɗi ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee ngonda e
am nokku fuu ɗo tawaa-mi, yalla eɓe njiya teddeengal ngal
ngaɗan-ɗaa kam ngal sabi a yiɗii kam gila aduna oo diidaaka.
25 Baabiraaɗo pooccitiiɗo, aduna oo anndaa ma, kaa miin
noo miɗo anndu maa, ɓee ɗoo ana anndi aan neli kam.
26 Mi anndinii ɓe ko ngon-ɗaa, mi ɓeydan anndinde ɓe, yalla
jilli njiɗ-ɗaa kam ɗii ana tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e
maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

1 Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum
ootoo bannge callugol biyeteengol Kedoron. Ɓe naati ton e
nokku keewɗo leɗɗe.
2 Yahuuda jammbotooɗo mo oo ana anndi nokku oo, sabi
Iisaa e taalibaaɓe mum ana mooɓtotonoo ton sanne.
3 Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e gollooɓe iwruɓe to
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Ɓe ngari ton, eɓe
njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaɓorɗe.
4 Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu,
sakkitii ɓe, wii:
—Homo tewtaton?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii ɓe:
—Miin woni kanko!
Yahuuda jammbotoodo mo oo duu ana dardii e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, ɓe njaari cagga-caggarde ɓe caami e leydi.
7 Iisaa lamndii ɓe kasen:
—Homo tewtaton?
Ɓe njaabii:
—Iisaa Nasaraatunke oo.
8 Iisaa wii ɓe:
—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee ɓee kaa njaha.
9 Non ɗum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee.»
10 Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo e nowru ɲaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus.
11 Nden Iisaa wii Piyeer:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum. Aɗa miili mi yarataa horde bone nde Baabiraaɗo hokki kam ndee naa?
12 Ɗon sordaasi'en e kaananke mum e gollanooɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe naɓi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiiɗo Jottinoowo Sadaka Mawɗo ley nden hitaande.
14 Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreeɓe Yahu-udiyankooɓe dabare, wii: ko ɓuri moyyude e yimɓe leɲol ngol, neɗɗo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

15 Simon Piyeer e taalibbo goɗɗo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, ɗum waɗi so o heɓi naaddude e Iisaa galle mawɗo hooreeɓe yottinooɓe sadaka oo.
16 Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirɗo e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer.
17 Korɗo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:
—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oo naa?
Piyeer jaabii mo:
—Mi wanaa!
18 Nde wonnoo jaangol ana heewi, gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maɓɓe ana yuwloo.

No mawɓe diina cariri Iisaa

19 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii Iisaa haala taalibaaɓe mum e waaju mum.

* **18:14** Yuhanna 11.49-50

20 Iisaa jaabii mo:
—Mi ɓannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu miɗo
waajoo ley cuuɗi baajorɗi e ley Suudu Dewal Mawndu to
Yahuudiyankooɓe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-
mi cuucuukka.
21 Ko lamndorto-ɗaa kam? Lamnda ɓeen hettindiiɓe kam.
Kamɓe kaa, eɓe anndi ko mbaajii-mi koo.
22 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, gooto e doomooɓe ɓee fii mo
banaawo, wii:
—Nii jaaborto-ɗaa Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wii:
—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii
ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-ɗaa kam?
24 Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka
Mawɗo oo, omo haɓɓii.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa kasen

25 Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ɓe mbii
mo:
—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe makko ɓee naa?
O yeddi, o wii:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollanooɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike
mo Piyeer tayunoo nowru muuɗum oo, wii:
—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe too
naa?
27 Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

28 Caggal ɗum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe
naɓi mo to huɓeere goforneer oo. Naɓuɓe mo ɓee naataali
huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe coɓan, ɓe ɲaamataa
ndeendi iidi Paska ndii.
29 Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:
—Koɗum ngullaniri-ɗon oo gorko?
30 Ɓe njaabii mo:
—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.
31 Nden Pilaatu wii ɓe:
—Naɓee mo, cardon mo sariya mooɗon.
Yahuudiyankooɓe ɓee njaabii:
—Min nduŋanaaka warde fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa
tabitiri.
33 Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii ɗum:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
34 Iisaa jaabii mo:
—Aan e hoore maa wii non naa woɓɓe narru-ɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngaɓu-ɓaa so leɲol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?

36 Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juuɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo ɓoo.

37 Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-ɓaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seettoo goonga. Neɓɓo fuu jiɓɓo goonga, ana nana daande am.

38 Pilaatu wii mo:

—Goonga? Koɓum woni goonga?

Nde o haalnoo ɓum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

39 Kaa ley aada mooɓon, iidi Paska fuu miɓo yoppitana on kasunke gooto. Oɓon njiɓi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

40 Ɓe fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njiɓi.

Barabas nee yo janoowo.

19

1 Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri.

2 Sordaasi'en ɓee caɲi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure woɓeere.*

3 Ɓe ɓattitii mo, eɓe mbiya:

—Saɓi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje.

4 Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

5 Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mboɓeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

6 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.

7 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

---

* **19:2** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɓeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Ɓii Laamɗo.
8 Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii.
9 O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:
—Aan, hoto iwataa?
Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
10 Nden Pilaatu wii mo:
—Miin muroto-ɗaa naa? Tama a anndaa miɗo waawi yoppitidde ma, miɗo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo:
—So wanaa Laamɗo hokku maa baawɗe, a waawaano e am fay huunde. Ɗum saabii so gattuɗo kam e junngo maa oo ɓur maa ɲiŋinaade.
12 Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Ɗum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:
—So nii a yoppitii mo, a wanaa giɗo kaananke Roma mawɗo oo. Neɗɗo fuu gaɗuɗo hoore mum kaananke yo gaɲo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo ɗii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, jooɗii dow jooɗorgal sariya, nokku biyeteeɗo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata).
14 Nden yo ɲannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:
—Kaananke mooɗon annii!
15 Ɓe nduki semmbe:
—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!
Pilaatu jaabii:
—Mi tonta kaananke mooɗon oo naa?
Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii:
—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawɗo oo.
16 Nden o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontoya ɗum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii ɓe nanngi Iisaa, ɓe naɓi ɗum.
17 Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteeɗo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata).
18 Ɗon ɓe tontidi mo e ɗiɗon woɓɓe: oo nano, oo ɲaamo, Iisaa ana lommbii.
19 Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal.
20 Yahuudiyankooɓe heewɓe njanngii binndi ɗii sabi ɗo Iisaa tontaa ɗoo woɗɗaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore.
21 Nden hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooɓe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:
—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.
23 Nde sordaasi'en ɓee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu ɓami feccere mum. Ɓe ɓami saaya makko duu. Saaya kaa walaa ɲootol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasi'en ɓee kaaldi:
—Pati ceeken saaya kaa. Ngaɗen ka urwa, yeewen keɓoowo ka.
Ɗum waɗii, yalla ko sappaa e Binndi ɗii koo ana tabita:
«Ɓe peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
ɓe ngaɗii saaya am urwa.»†
Ɗum sordaasi'en ɓee ngaɗi.
25 Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal.
26 Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsuɗo oo ana ndarodii, wii inna mum:
—Inna, ɓiya annii!
27 Nden o wii taalibbo oo:
—Inna maa, annii.
Gila nden taalibbo oo naɓi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

28 Caggal ɗum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita, o wii:
—Mi ɗomɗii!‡
29 Mbulku keewɗo biineegiri ana wonnoo ɗon. Ɓe cuuwi liccere e biineegiri oo, ɓe kaɓɓi e loocol hisopiyaawol, ɓe cukki e hunduko makko.
30 Nde Iisaa ɓuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:
—Tilike!
O turi hoore, o ɗali aduna.
31 Nden yo ɲannde lanndinal iidi. Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaɓe ɓee ana kelee, ɓeen ɓamtee, pati terɗe ɗee keddoo e leɗɗe ɗee ɲalaande fowteteende. Sabi ɲalaande ndee yo teddunde.
32 Non sordaasi'en ɓee ngari, keli korre worɓe ɗiɗon tontidanooɓe e Iisaa ɓee.
33 Kaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndee, ɓe tawi mo maayii. Ɗum saabii ɓe kelaali korre makko.
34 Kaa gooto e sordaasi'en ɓee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Ɗon yiiyam e ndiyam mbaacii.

† **19:24** Jabuura 22.19 ‡ **19:28** Jabuura 22.16

35 Neɓɓo ceettiiɓo ɓum oo yii ɓum. Seedaaku makko duu
ana sella. Kaalɓo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu,
oɓon ngoonɓina.
36 Ɗum fuu waɓii, yalla ko Binndi ɓii mbii koo ana tabita:
«Ɓay gootal e gi'e makko helataake.»§
37 Ɗi mbii kasen:
«Ɓe njiitan oon mo ɓe njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa waɓiraa e yanaande

38 Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu
yalla omo ɓamta tew Iisaa oo. Pilaatu jaɓani mo. O ɓamti
oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi
omo hulannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
39 Nikodemus jaanooɓo to Iisaa jemma oo duu wari, o
jillondiri uurdiiji mbiyeteeɓi miiri e alo'e o waddori. Eɓum
yaha e kilooji capantati e ɓiɓi.
40 Non ɓe ɓamti tew Iisaa, ɓe nguji mo uurdi ndii, ɓe ngaɓi
mo e kasanke hono no Yahuudiyankooɓe mboowiri waɓude
fade mum'en irde maayɓo nii.
41 Nokku keewɓo leɓɓe ana wonnoo ɓo Iisaa tontanoo ɓoo.
Yanaande heyre ana ley nokku oo, ɓo fay gooto meeɓaali
watteede.
42 Ɗum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooɓe, tawi
yanaande ndee ana ɓadii, ɓum waɓi so ɓe ndesi Iisaa ɓon.

20

No Iisaa immintiniraa

1 Ɲannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to
yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee
tallitaama.
2 O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsin-
noo oo, o wii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu ɓo ɓe
ngaɓi mo.
3 Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too.
4 Eɓe ndoga ko ɓe mbaawi fuu. Taalibbo oo daɓi Piyeer, adii
ɓum e yanaande ndee.
5 O yuurnii, o yii kasanke oo yo ɓolo, kaa o naataali.
6 Simon Piyeer, kaŋum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo
ana jooɓii.
7 Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke
oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol.
8 Nden taalibbo ardinooɓo warde oo, kaŋum duu naati, yii,
goonɓini.

---

§ **19:36** Pergu 12.46; Jabuura 34.21 * **19:37** Jakariyaa 12.10

9 Tawi ɓe paamaano tafon ko Binndi ɗii mbii koo, Iisaa yo
immitintooɗo.
10 Caggal mum, taalibaaɓe ɗiɗon ɓee kooti to mum'en.

No Iisaa ɓanngirani Mariyama mo Magdala

11 Kaa Mariyama ana darii ɗo damal yanaande ɗoo, ana
woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee.
12 O yii malaa'ika'en ɗiɗon ɓe kaddule daneeje ana njooɗii
ɗo tew Iisaa oo resanoo ɗoo, gooto ɗo hoore ɗoo, goɗɗo oo to
koyɗe too.
13 Malaa'ika'en ɓee mbii mo:
—Banndam debbo, koɗum mboyataa?
O jaabii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo am ɗoo, mi anndaa fuu to ɓe ndesi ɗum.
14 Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeeccitii, o yii Iisaa ana
darii, kaa o annditaali ɗum.
15 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, koɗum mboyataa? Homo tewtataa?
Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii
oon:
—Giɗo, so aan itti mo ɗoo, haalanam ɗo ndesu-ɗaa mo, faa
mi ɓamta mo.
16 Iisaa wii mo:
—Mariyama!
O yeeccitii, o wii e ibaraninkoore:
—*Rabbunii!*
(Ɗum woni «Moobbo».)
17 Iisaa wii mo:
—Pati memam, sabi mi ŋabbitaali to Baabiraaɗo am tafon.
Yaa to sakiraaɓe am, mbiyaa ɓe mi ŋabbitan to Baabiraaɗo am,
Baabiraaɗo mon, Laamɗo am, Laamɗo mon.
18 Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaɓe ɓee kumpa,
wii ɓe:
—Mi yii Moobbo oo.
O haaltani ɓe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

19 Nde kiikiiɗe alan warnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa coki
baafal dow hoore mum'en nokku ɗo ɓe kawriti ɗoo, saabe
kulol hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Nden Iisaa wari darii
hakkunde maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
20 Nde o jowtunoo ɓe ndee, o holli ɓe nebbe juuɗe makko e
wuttuldu makko. Taalibaaɓe ɓee ceyii nde njii Joomiraaɗo oo
ndee.
21 Nden Iisaa wii ɓe kasen:
—Onon e jam! Hono no Baabiraaɗo neliri kam nii, neliran-
mi on.
22 Nde o haalnoo ɗii haalaaji ndee, o fuufi e maɓɓe, o wii:
—Njaɓɓee Ruuhu Ceniiɗo!

23 Mo njaafi-ɗon luutti mum, yaafaama ɗi, mo on njaafaaki
luutti mum, yaafataake.

No Iisaa ɓanngirani Tomaa

24 Kaa Tomaa noddirteeɗo Funeeru, gooto e sappo e ɗiɗon
ɓee, walaano ɗon nde Iisaa ɓanngunoo hakkunde maɓɓe
ndee.
25 Taalibaaɓe ɓee mbii mo:
—Min njii Moobbo men!
O jaabii ɓe:
—So mi yiyaali batte tontanɗe ɗee e nebbe makko, mi waɗa
feɗeendu am e majje, mi waɗa junngo am e wuttuldu makko,
abada mi goonɗintaa.
26 Yontere wootere caggal mum, taalibaaɓe ɓee kawriti
kasen. Tomaa ana wondi e maɓɓe. Baafe ɗee fuu ana cokii.
Iisaa ɓanngi, darii hakkunde maɓɓe, wii:
—Onon e jam!
27 O wii Tomaa:
—Waddu ɗoo feɗeendu maa, yeew juuɗe am, waddu junngo
maa, waɗu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wii mo:
—Joomiraaɗo am, Laamɗo am.
29 Iisaa wii mo:
—Saabe a yii kam ngoonɗinir-ɗaa. Ɓeen ɓe njiyaali kam so
ngoonɗini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

30 Iisaa waɗii yeeso taalibaaɓe mum kaayɗe goɗɗe keewɗe
ɗe mbinndaaka ley ndee dewtere.
31 Ɓee ɗoo mbinndaama, yalla oɗon ngoonɗina Iisaa woni
AlmasiihuƁii Laamɗo oo, yalla so on ngoonɗinii, oɗon keɓira
nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum njeɗɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa ɓannganii taalibaaɓe mum ɓee kasen
sera weendu Tiberiyas. Annii no mo ɓanngiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo e
Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓee
e taalibaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓe fuu eɓe tawdanoo ton.
3 Simon Piyeer wii ɓe:
—Mi yahan awgal.
Ɓe mbii mo:
—Minen duu, min njaadan e maa.
Ɓon e ɗon ɓe njalti, ɓe naatoyi laana. Oon jemma, ɓe keɓaali
fay huunde.

4 Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow daŋŋeere ndee, kaa
taalibaaɓe ɓee annditaali ɗum Iisaa.
5 O wii ɓe:
—Sukaaɓe, oɗon jogii ko ɲaametee naa?
Ɓe mbii:
—Min ngalaa!
6 O wii ɓe:
—Tippee bubbol ngol bannge ɲaamo laana kaa, on keɓan.
Non ɓe tippii ngol. Ɓe keɓi liɗɗi faa ɓe ndonki suutude ngol.
7 Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:
—Ɗum Moobbo men!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum moobbo mum'en ndee,
ɓoornii saaya mum, sabi mo ɓoortinooɗo ka, mo fiyii e
ndiyam ɗam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ngaddi laana kaa, ana ndaasa
bubbol keewngol liɗɗi ngol. Ɓe ngoɗɗoraaki daŋŋeere ndee
kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere.
9 Nde ɓe yeentunoo ndee, ɓe njii liɗɗi ana pawii dow yulɓe
yiite, ɓe njii buuru duu.
10 Iisaa wii ɓe:
—Ngaddee yoga e liɗɗi ɗi nanngu-ɗon jooni ɗii.
11 Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yeŋŋini.
Ngol keewngol liɗɗi mawɗi. Liɗɗi ɗii yo teemedere e capanɗe
joy e tati. No ɗi poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki.
12 Iisaa wii ɓe:
—Ngaree, ɲaamee!
Nde wonnoo ɓe fuu ɓe anndii ɗum Joomiraaɗo, fay gooto e
taalibaaɓe ɓee lamndaaki mo «Aan homo?»
13 Nden Iisaa wari, ɓami buuru e liɗɗi, hokki ɓe.
14 Ngol woni cilol tataɓol ko Iisaa ɓanngani taalibaaɓe mum
caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, a ɓuraa ɓee ɗoo yiɗude kam naa?
O jaabii:
—Goonga, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baaloy am!
16 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii:
—Sanne, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa!
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baali am!
17 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tataɓol ko Iisaa wii mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraaɗo, aɗa humpitii huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiiɗu e baali am!

18 Miɗo haalane goonga, e njokollaaku maa a ɓoornike kaddule maa, a yehii to njiɗ-ɗaa fuu. Kaa nde a naywii, a fooccan juuɗe maa, goɗɗo ɓoorne ɗe, naɓe to a yiɗaa.

19 E ɗii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndee, o wii ɗum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsuɗo oo

20 Piyeer yeeccitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaŋum woni naayinooɗo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»

21 Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

22 Iisaa jaabii mo:

—So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

23 Ngol konngol saakii hakkunde goonɗinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen?»

24 Oo taalibbo seettii ɗee kulle so winndi ɗe, eɗen anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

25 Iisaa waɗii kuɗɗe goɗɗe keewɗe kasen. So ɗe mbinndiranooma gootel gootel, miɗo miila ɗee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaaɓe

1 Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi
winndii hen ko Iisaa fuɗɗiri gollude e waajaade fuu,
2 faa ɲannde nde mo ŋabbinaa ndee, caggal o wasike nelaaɓe
ɓe o suɓorii Ruuhu Ceniiɗo ɓee.
3 Caggal nde o torraa ndee, o ɓannginani ɓe hoore makko,
o hollirii ɓe e daliilaaji keewɗi omo wuuri. O wondi e maɓɓe
balɗe capanɗe nay, omo waajoo ɓe haala Laamu Laamɗo.
4 Ɲannde wootere omo ɲaamda e maɓɓe, o wasii ɓe pati
ɓe ngoɗɗoo Urusaliima, ɓe kettoo fodoore Baabiraaɗo nde ɓe
naniri mo ndee.
O wii:
5 —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balɗe seeɗa, onon,
on mbatisirte Ruuhu Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawri, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji ɗi Baabi-
raaɗo waɗiri baawɗe mum.
8 Kaa so Ruuhu Ceniiɗo oo jippike e mooɗon, on keɓan
baawɗe, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi
Yahuudiya fuu, kaɲum e Samariya, faa to leydi haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ŋabbinaa. Ɓe tiggitii, eɓe yeewa
faa luurde suddi mo.
10 Ɓo ɓe tiggitii kammu oo tawi omo ŋabbinee ɗoo, worɓe
ɗiɗon ɓe kaddule daneeje ngari ndardii e maɓɓe,
11 mbii:
—Galilinkooɓe, ko saabii so ndari-ɗon, oɗon yeewa kammu?
Iisaa ittaaɗo e mon so ŋabbintinaa dow kammu oo wartiran
hono no njiiru-ɗon omo ŋabbitira dow kammu nii.
12 Nde ɓe iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun
ndee, ɓe mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara
e kilon gooto.
13 Nde ɓe njottii ndee, ɓe ŋabboyi suudu dowuuru ndu ɓe
mboownoo mooɓtaade e mum nduu. Nelaaɓe ɓee ngoni:
Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e
Bartolome e Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon kiranoowo
suudu baaba e Yahuuda ɓii Yaakuuba.
14 Ɓe fuu ɓe laatii daande wootere, eɓe tiiɗi e duwaawu,
kamɓe e miɲiraaɓe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rewɓe
woɓɓe.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

15 Ley ɗeen ɲalaaɗe, goondinɓe ko waarata e teemedere e
noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde maɓɓe, wii:

16 —Sakiraaɓe, ko Ruuhu Ceniiɗo haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi ɗii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolluɗo nannguɓe Iisaa ɓee laawol oo.
17 E meeɗen Yahuuda hiisetenoo, o heɓii ngeɗu makko e golle e nelal.
18 (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bonɗo oo, o soodi ɗum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi.
19 Yimɓe Urusaliima fuu nanii ɗum. Ɗum waɗi so ɓe inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley ɗemngal maɓɓe ɗum woni «Ngesa Yiiyamaawa».)
20 Sabi ɗum winndii e ley dewtere Jabuura:
«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hoɗu hen.
Yo goɗɗo darto darnde makko.»*
21 Haya, worɓe yogaaɓe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraaɗo men Iisaa wondi e men ndee,
22 iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e ɲalaande nde o ɓamtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e maɓɓe laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.
23 Ɓe ndarni worɓe ɗiɗon: Yuusufu noddirteeɗo Barasaba coowirteeɗo Yustus, kaɲum e Mattiyas.
24 Ɓe nduwii, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, aan annduɗo ɓerɗe yimɓe fuu, fammin min mo cuɓi-ɗaa e ɓee ɗoo ɗiɗon
25 faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppuɗo ɗum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.
26 Ɓe ngaɗi urwa maɓɓe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaaɓe sappo e go'o ɓee.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goonɗinɓe

1 Nde iidi biyeteeɗo Pantekot warnoo ndee, goonɗinɓe Iisaa ɓee fuu mooɓtii e nokku gooto.
2 Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu ɗo ɓe njoodii ɗoo fuu.
3 Ko wa'i no ɗemɗe yiite nii ɓanngani ɓe. Ɗe peccii, ɗe pawii e gooto maɓɓe fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Ceniiɗo, ɓe puɗɗi haalde ɗemɗe janane no Ruuhu oo hokkiri ɓe ɓe kaala nii.
5 Worɓe Yahuudiyankooɓe hulɓe Laamɗo iwooɓe e tatteeji ɗii fuu ana njoodii Urusaliima.
6 Nde dillere ndee waɗunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii ɗemngal mum ana haalee.

* **1:20** Jabuura 69.26; 109.8

7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe kaaynaa, ɓe mbiyondiri:
—Ɓee haalooɓe fuu nganaa Galilinkooɓe naa?
8 Ɗum nee, hono hen gooto e meeɗen fuu nanirta ko ɓe
kaalata e ɗemngal ngal muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en
jooɗiiɓe Mesopotamiya, kaɲum e Yahuudiya e Kappadokiya e
Ponta e Asiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyɗe sera Libiya hedde
Sireene. Yoga e meeɗen iwii e Roma,
11 en Yahuudiyankooɓe kaɲum e naatuɓe e diina Yahu-
udiyankooɓe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya.
Kaa ɗum e taweede fuu, en fuu eɗen nii nana eɓe kaala e
ɗemɗe meeɗen golleeji mawɗi ɗi Laamɗo waɗi ɗii!
12 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe cikkitii, ɓe mbiyondiri:
—Koɗum ɗum foti laataade?
13 Woɓɓe ana njaayra goondinɓe ɓee, ana mbiya:
—Ɓe haarɓe doro so eɓe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

14 Piyeer dardii e sappo e go'o ɓee, toowni daande muuɗum,
wii jamaa oo:
—Onon Yahuudiyankooɓe e onon jooɗiiɓe Urusaliima fuu,
kettinee haala am yalla oɗon paama kabaaru gaɗuɗo oo.
15 Ɓee yimɓe nganaa sigirɓe hono no onon miildaton nii,
sabi jooni yo ɲawlal tan.
16 Ɗum woni ko annabi Yo'ila wii:
17 «Laamɗo wii:
E ley ɲalaaɗe cakitotooɗe ɗee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe mooɗon worɓe e rewɓe
kaaliran hono no annabaaɓe nii,
jokolɓe mooɗon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayeeɓe mooɗon koyɗinte.
18 Fay gollooɓe am worɓe e gollooɓe am rewɓe,
mi saakan Ruuhu am dow muuɗum'en e ley ɗeen ɲalaaɗe,
ɓe kaaltan konngol ngol loow-mi e maɓɓe ngol.
19 Mi waɗan kaayɗe dow kammu,
mi waɗan taagumansaaji dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fade ɲannde gartol Joomiraaɗo mawnde teddunde ndee
warde,
naange niɓɓan,
lewru wojjan hono no yiiyam nii.
21 Nden, neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo hisinte.»*
22 Piyeer wii kasen:

---

* **2:21** Yo'ila 3.1-5

—Israa'iilankooɓe, kettinee ɗii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neɗɗo mo Laamɗo suɓanii on. Laamɗo hokki ɗum baawɗe, o hokki ɗum waɗude kaayɗe e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-ɗon nii.
23 On ngaɗii oon neɗɗo e juuɗe bonɓe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamɗo muuyrunoo ɗum laatoo gila arannde nii.
24 Kaa Laamɗo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo.
25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:
«Wakkati fuu miɗo yiya Joomiraaɗo,
sabi omo ɲaamo am, pati mi yeryerta.
26 Saabe majjum ɓernde am seyii,
ɗemngal am jaarii
faa terɗe am duu mbaaltoo dow jikke,
27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oo ɲola.
28 A anndinii kam laawi nguurndam,
miɗo seyii sabi aɗa wondi e am.»†
29 Piyeer jokkini hen:
—Sakiraaɓe, miɗo haalana on ko laaɓi haala njaati meeɗen Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana ɗo meeɗen ɗoo faa hannde.
30 O annabaajo, omo anndi Laamɗo hunanike mo gooto e taaniraaɓe makko joottoto e bimmbeere makko laamu.
31 O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kaɲum yonki muuɗum accaaka hakkunde maayɓe, terɗe muuɗum ɲolaali.
32 Oo woni Iisaa mo Laamɗo immintini, min fuu miɗen ceedii.
33 Laamɗo toowni mo, heedini mo ɲaamo muuɗum, mo heɓi e Baabiraaɗo Ruuhu Ceniiɗo podananoodo en oo, o saaki ɗum. Jooni oɗon njiya ɗum, oɗon nana ɗum.
34 Sabi Daawuuda meeɗaali ŋabbude dow kammu, kaa wii:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
35 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu tayor Laamɗo waɗii Iisaa mo tontu-ɗon e leggal bardugal oo Joomiraaɗo, waɗii ɗum Almasiihu.

Haala deental adiiɓe goonɗinde

37 Nde ɓe nannoo kaa haala ndee, ɓe tayi sanne, ɓe mbii Piyeer e nelaaɓe heddiiɓe ɓee:
—Sakiraaɓe, koɗum min ngaɗata?

† **2:28** Jabuura 16.8-11 ‡ **2:35** Jabuura 110.1

38 Piyeer jaabii ɓe, wii:
—Tuubee, gooto e mooɗon fuu lootiree lootogal batisima e
innde Iisaa Almasiihu, yalla oɗon keɓa yaafeede luutti. Nden
on ndokkete Ruuhu Ceniiɗo.
39 Sabi fodoore ana woodani on, onon e ɓiɓɓe mooɗon e
woɗɗuɓe fuu. Ende woodani neɗɗo mo Joomiraaɗo Laamɗo
meeɗen noddi fuu.
40 Caggal ɗum, Piyeer seedanike ɓe haalaaji goɗɗi keewɗi,
ana waajoo ɓe, ana wiya:
—Celee e ndee fedde bonnde yalla oɗon kisa.
41 Jaɓuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Ɲannde
nden, ana foti ujunaaji tati neɗɗo ko naati e deental goonɗinɓe
ngal.
42 Eɓe njokki waaju nelaaɓe ɓee, eɓe nanngondiri e deental
maɓɓe ngal, eɓe tayа buuru,§ kasen eɓe ngaɗida duwaawuuji.
43 Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaaɓe ɓee kaɲum'en duu
ana ngaɗannoo kaayɗe e taagumansaaji keewɗi.
44 Goonɗinɓe ɓee fuu yo daande wootere, ɓe ngaɗi fii maɓɓe
fuu foroba.
45 Ɓe cootti jawleele maɓɓe, ɓe ndokki gooto fuu ko hasin-
dini e muuɗum.
46 Ɲannde fuu ɓe kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu,
ɓe laatii daande wootere, eɓe tayа buuru, eɓe ɲaamda ley
cuuɗi maɓɓe ley weltaare e seyo.
47 Eɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ana njiɗi ɓe. Ɲannde fuu
Joomiraaɗo ana ɓeydana deental ngal hisooɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu
wakkati sallifanaa.
2 Tawi gorko bonnguujo pinduɗo e bonnguwaaku ana
jooɗii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal
Lobbal. Ɲannde fuu yimɓe makko njoyyinan mo ɗon faa o
garbinoo naatooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee sadaka.
3 Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii
ɗum'en.
4 Ɓe taykitii mo, non Piyeer wii:
—Yeew min!
5 O yeewi ɓe, sabi omo miilii heɓude e maɓɓe huunde.
6 Piyeer wii:
—Mi walaa kaalisi, mi walaa kaŋŋe, kaa mi hokkete ko
njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma
yaa!

---

§ **2:42** Maanaa ***tayude buuru*** woni rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

7 O nanngi junngo muuɗum ɲaamo, o darni ɗum. Ɗon e ɗon
koyɗe muuɗum teeŋi e leydi,
8 gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e maɓɓe ley Suudu De-
wal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi mo, kanko woni jooɗotonooɗo e Damal Lobbal
ngal so ana garbinoo oo. Kaayɗe e wemmbere nanngi ɓe
sanne saabe ko o heɓi koo.
11 Ɗo o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna ɗoo, yimɓe ɓee
fuu ndogi kawriti e maɓɓe to ndanki mbiyeteeki ndanki
Suleymaana too no poti haayneede.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum ndee, wii yimɓe ɓee:
—Israa'iilankooɓe, ko waɗi so oɗon kaaynee ɗum ɗoo? Ko
waɗi so oɗon puttina min gite, hono baawɗe amen naa kulol
amen Laamɗo waɗi so oo gorko ana yaha e koyɗe muuɗum?
13 Laamɗo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamɗo
njaatiraaɓe meeɗen, teddini kaadime muuɗum Iisaa. Kaa
onon on ngaɗii mo e juuɗe laamu, on njankirii mo yeeso
Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yiɗunoo yoppitinde mo.
14 Kaa onon, on njankirii Ceniiɗo Pooccitiiɗo oo, on ndaartii
yoppitaneede barɗo hoore.
15 Gaddoowo nguurndam nduumiiɗam oo, oon mbar-ɗon.
Kaa Laamɗo wuurtinii mo e maayde. Miɗen ceedii ɗum.
16 Gorko mo njiyaton mo anndu-ɗon oo, ko mo goonɗini
Iisaa koo sellini mo yeeso mooɗon on fuu.
17 Haya, sakiraaɓe, hono ko onon e hooreeɓe mooɗon
ngaɗu-ɗon Almasiihu koo, miɗo anndi yo majjere tan.
18 Kaa hono nii Laamɗo tabintiniri ko annabaaɓe muuɗum
fuu kaali koo: Almasiihu torroto.
19 Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti mooɗon ana tosee,
20 yalla Joomiraaɗo ana waddana on wakkatiiji ceyniiɗi,
nelda on Iisaa Almasiihu cuɓananooɗo on gila arannde oo.
21 Ana tilsi oon heddoo dow kammu faa nde Laamɗo
heyɗintini kulle ɗee fuu, no annabaaɓe seniiɓe ɓee kaaldunoo
haala muuɗum gila arannde nii.
22 Sabi Muusaa wii: «Joomiraaɗo Laamɗo mooɗon nelan e
mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njaɓon huunde fuu
ko o haalanta on.
23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu
baaba, halkete.»*
24 Gila e Samuyila faa e annabaaɓe jokkuɓe e muuɗum, ɓe
fuu eɓe kaalannoo haala ɗee ɲalaaɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe annabaaɓe ɓee, onon ngoni ronooɓe
aadi ndi Laamɗo nanngani njaatiraaɓe men ɓee nde wii

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19

Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu keɓirta barke.»†
26 Nde Laamɗo immintinnoo Iisaa kaadime muuɗum oo
ndee, e mooɗon o adii nelde ɗum, faa o waɗa e mon barke e
ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle
mon bonɗo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimɓe ɓee ndee, yotti-
nooɓe sadaka e mawɗo haybooɓe Suudu Dewal Mawndu oo,
kaŋum e Saduki'en ngari e maɓɓe.
2 Eɓe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimɓe
ɓee haala immital maayɓe, ko ɓe mbii Iisaa wuurtii koo.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe uddi ɗum'en e kasu faa janngo
muuɗum, sabi tawii hiiriino.
4 Kaa heewɓe e nanɓe waaju oo ɓee ngoonɗini, faa ɓe laatii
ko foti ujunaaji joy gorko.
5 Janngo muuɗum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e dunkee'en
Sariya kawritoyi Urusaliima.
6 Annas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e Kayafas e Yuhanna
e Aleksandere e iwdi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndii fuu
ana ton.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maɓɓe, ɓe lamndii
ɗum'en e dow dabare honde naa alhorma homo ɓe celliniri
bonnguujo oo.
8 Nden, Piyeer keewɗo Ruuhu Ceniiɗo oo wii ɓe:
—Hooreeɓe e mawɓe,
9 so on lamndike min hannde moyyere nde min ngaɗani
bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri,
10 oɗon kaani anndineede ɗum, onon e Israa'iilankooɓe ɓee
fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-ɗon e
leggal bardugal so Laamɗo wuurtini ɗum oo, kaŋum darni mo
yeeso mon so sellini mo.
11 Iisaa woni:
«haayre nde onon mahooɓe tippiti-ɗon,
laatiinde haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*
12 Kisindam heɓirtaake e goɗɗo fey, innde wonnde duu walaa
ley aduna oo fuu nde Laamɗo hokki yimɓe nde kaan-ɗen
hisinireede.
13 Nde waalde Saahiiɓe ɓee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna
ndee, ɓe kaaynaa, sabi eɓe anndi ɓeen njanngina aaka, ɓe
baadiyankooɓe. Ɓe annditi ɓeen ana ngondunoo e Iisaa.
14 Kaa nde ɓe njiinoo gorko cellinaaɗo oo ana dardii e
maɓɓe, walaa fuu ko ɓe mbaawi yeddude.
15 Ɓe njamiri yo ɓeen njaltu sarirde ndee, eɓe ndawrida,

† **3:25** Puɗɗooɗe 12.3 * **4:11** Jabuura 118.22

16 eɓe mbiya:
—Koɗum ngaɗaten ɓee ɗoo worɓe ɗiɗon? Tabitanii hoɗuɓe
Urusaliima fuu, ɓe ngaɗii ɗoo haaynde maanunde, kasen duu
en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Kaa ndaalo-ɗen ɓe, kaɗen ɓe haalande fay gooto innde
Iisaa ndee pati ɗum saakoo e ley yimɓe ɓee.
18 Nden ɓe nodditi ɓeen kasen, ɓe njaggini ɗum'en pati
mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa.
19 Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii ɓe, mbii:
—Onon e ko'e mooɗon, yeewee yalla ɗowtanaade on luutta
Laamɗo woni goonga.
20 Minen kaa, min mbaawaa ŋoottude haalde ko min njiiri
gite amen e ko min naniri noppi amen.
21 Ɓe ndaalii ɓeen kasen. Caggal ɗum, ɓe njoppiti ɗum'en,
tawi ɓe keɓaali fay huunde ko ɓe njukkira ɗum'en saabe
yimɓe ɓee. Sabi yimɓe fuu ana njetta Laamɗo dow ko waɗi
koo.
22 Celliniraaɗo haaynde ndee oo, duuɓi muuɗum ana ɓuri
capanɗe nay.
23 Nde ɓe njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimɓe
muuɗum'en, njantanii ɗum ko hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
mawɓe mbii ɗum'en koo fuu.
24 Nde ɓeen nani ɗum ndee, ɓe fuu ɓe laatii daande wootere,
ɓe eewnii Laamɗo, ɓe mbii:
—Laamɗo, taguɗo kammu e leydi e geeci e ko woni e
muuɗum'en fuu,
25 aan kaalirɗo dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo e hunduko
njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:
«Ko saabanii leŋi jirkitaade?
Ko saabanii yimɓe miilde miilooji ɓoli?
26 Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiiɓe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasiihu muuɗum.»†
27 Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu
nanngondirii e Israa'iilankooɓe e leŋi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa,
kaadime maa ceniiɗo mo cuɓi-ɗaa oo,
28 yalla eɓe ngolla ko koddirno-ɗaa baawɗe maa e muuyɗe
maa fuu.
29 Jooni Joomiraaɗo, yeew gidi maɓɓe ɗii, ndokkaa gollooɓe
maa waajoraade haala maa fuu cuusal,
30 ɓanngin baawɗe maa, sellin ŋawɓe, waɗu taagumansaaji e
kaayɗe saabe Iisaa, kaadime maa ceniiɗo oo.
31 Nde ɓe tilinoo ŋaagaade Laamɗo ndee, nokku ɗo ɓe
kawritinnoo ɗoo dimmbii. Ɓe fuu ɓe kebbinaa Ruuhu
Ceniiɗo, eɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol cuusal.

† **4:26** Jabuura 2.1-2

No goondinɓe ɓee nguurdi

32 Jamaa goondinɓe oo fuu yo daande wootere yo hakkille
gooto. Ɓe ngadi ko ɓe njogii fuu foroba, fay gooto e maɓɓe
wiyantaa jawdi muudum fay huunde.
33 Baawde mawde nelaaɓe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa
Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu.
34 Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiiɓe gese e galleeji
fuu coottan, ngadda kaalisi oo,
35 tummba dum e juude nelaaɓe ɓee. Nden homo e maɓɓe
fuu hokkee ko hasindini e muudum.
36 Iwdo e leɲol Lewi‡ biyeteedo Yuusufu, mo nelaaɓe ɓee
coowirannoo Barnabas (dum woni ɓii koomtoowo), pindo
Kiprus,
37 ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi
dum e juude nelaaɓe ɓee.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniido

1 Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu
muudum Safiira. O sootti ngesa makko.
2 O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana
anndani. O naɓi ko heddii koo, o hokki nelaaɓe ɓee.
3 Piyeer wii:
—Ananiyas, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e ɓernde
maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa
ngaa?
4 Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde
coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko
hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimɓe penan-daa, Laamdo
penan-daa.
5 Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi.
Ɗum laatanii nanɓe dum ɓee fuu kulol manngol.
6 Sukaaɓe jokolɓe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo,
njalti sella, iri mo.
7 Caggal muudum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu
makko naati, tawi nanaali ko wadi koo.
8 Piyeer wii mo:
—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon
ngaa?
O wii:
—Ooho, dum jaati min cootti.
9 Nden Piyeer wii mo:

‡ **4:36** ***Yimɓe leɲol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-ɗon faa itton koro Ruuhu Joomiraaɗo? Muɲu, iroynooɓe jom suudu maa ana ngara, naa ɓe naɓe, aan duu!

10 Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolɓe ɓee naati, tawi o maayii, ɓe ndoondii mo, ɓe njalti sella, ɓe iri mo bannge jom suudu makko.

11 Kulol manngol nanngi deental goondinɓe ɓee e nanɓe ɗum ɓee fuu.

No nelaaɓe ɓee ngolliri taagumansaaji e kaayɗe

12 Nelaaɓe ɓee ana ngaɗannoo taagumansaaji e kaayɗe keewɗe hakkunde yimɓe ɓee. Goondinɓe ɓee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, ɓe fuu ɓe daande wootere.

13 Fay gooto e woɓɓe ɓee suusaa takkaade e maɓɓe. Kaa ɗum e taweede yimɓe ɓee ana teddina ɓe.

14 Goondinɓe Joomiraaɗo ɓee ana ɓeydoroo yimɓe heewɓe, jamaa worɓe e rewɓe,

15 faa ɓe ndoondii ɲawɓe, ɓe njaltini ɗum'en dow mbeddaaji, eɓe lelna ɗum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muuɗum ana mema yoga maɓɓe.

16 Yimɓe heewɓe iwri e geelle piliiɗe Urusaliima ɗee, ngaddi ɲawɓe e laddaaɓe. Ɓeen fuu cellinaa.

No nelaaɓe ɓee torriraa

17 Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e tawdaaɓe e muuɗum hakkille ɓee, ɗum woni Saduki'en, haasidaaku naati e maɓɓe.

18 Ɓe nanngi nelaaɓe ɓee, ɓe uddi ɗum'en ley kasu.

19 Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraaɗo udditi dame kasu oo ɗee, yaltini ɓe, wii:

20 —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-ɗon yimɓe haalaaji dokkooji nguurndam kesam ɗii fuu.

21 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beetee, eɓe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahiiɓe e mawɓe Israa'iila fuu batu. Ɓe njamiri nelaaɓe ɓee ittoyee to kasu too, ngaddee.

22 Kaa nde doomooɓe ɓee njottinoo ndee, tawaali ɓeen e ley kasu oo. Ɓe mbirfitii, ɓe kaaltani waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe mbii:

23 —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomooɓe ɓee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame ɗee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

24 Nde mawɗo doomooɓe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee nani ɗum ndee, ɓe mbemmbaa ko ɗum foti laataade.

25 Nden neɗɗo gooto wari, humpiti ɓe, wii:

—Worɓe ɓe udduno-ɗon kasu ɓee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimɓe!

26 Nden, mawɗo doomooɓe oo yaadi e doomooɓe, ngartiri nelaaɓe ɓee. Kaa ɓe ngaɗiraali ɗum doole sabi eɓe kula pati yimɓe mbedoo ɓe kaaye.

27 Nde ɓe ngartiri ɓeen ndee, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde Saahiiɓe ɓee. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii ɓe,
28 wii:

—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju mooɗon oo ley Urusaliima. Kasen duu, oɗon njiɗi min ngoytiree gorko oo.

29 Piyeer e nelaaɓe ɓee njaabii, mbii:

—Neɗɗo ana haani ɗowtanaade Laamɗo faa ɓura no ɗowtirantoo yimɓe nii.
30 Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen wuurtinii Iisaa mo tontu-ɗon e leggal so mbar-ɗon ɗum oo.
31 Kanko Laamɗo teddini so toowni, so joyyini bannge muuɗum ɲaamo, waɗi mo hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooɓe no tuubira, yalla ana keɓa yaafeede luutti.
32 Minen ngoni seedee'en kabaaruuji ɗii, minen e Ruuhu Ceniiɗo mo Laamɗo hokki ɓeen ɗowtaniiɓe ɗum.

33 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe mbilaa sanne, ɓe ndawridi no ɓe mbarda ɓeen.
34 Gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en biyeteeɗo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, tedduɗo e yimɓe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiiɓe ɓee, yamiri nelaaɓe ɓee njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗum, o wii ɓe:

—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e ɓee yimɓe e ko anniyi-ɗon waɗude koo.
36 Tewdas ɓanngiino ko ɓooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimɓe teemeɗe nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunooɓe e makko ɓee fuu caakike, fay gooto heddaaki.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimɓe heewɓe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunooɓe e makko ɓee fuu caakike.
38 Jooni, miɗo haalana on: ngoortee ɓee yimɓe, celon e maɓɓe. Sabi so anniyaaji maɓɓe e golle maɓɓe to yimɓe iwri, firritoto.
39 Kaa so nii tawii to Laamɗo iwri, on mbaawaa sakkaade ɗum. Kaybee, pati on luuttu Laamɗo!

40 Waalde Saahiiɓe ɓee njaɓi dabare makko. Ɓe nodditi
nelaaɓe ɓee, ɓe pii ɗum'en, ɓe ndaalii ɗum'en pati kaala haala
innde Iisaa kasen, ɓe njoppiti ɗum'en.
41 Nelaaɓe ɓee iwi yeeso waalde Saahiiɓe ɓee. Ɓe ceyii sabi
Laamɗo ana teddini ɓe, ko yimɓe koyni ɓe saabe Iisaa koo.
42 Gila ɗum waɗi, ɓe keraali e waajaade e jannginde
Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal
Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗon cuɓiraa faa mballa nelaaɓe ɓee

1 E ɗeen balɗe, tawi taalibaaɓe ɓee ana ɓeydoo heewde,
Yahuudiyankooɓe haalooɓe yunaninkoore ngullanii Yahu-
udiyankooɓe haalooɓe ibaraninkoore, sabi rewɓe mum'en
talka'en ɓe worɓe mum'en maayi ɓee njakkantaake hiraande
so yimɓe fuu ana njakkanee.
2 Nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee noddi jamaa goondinɓe oo fuu,
mbii:
—Minen, yoppude konngol Laamɗo, min kiinnoo jakkaade
hiraande, sellantaa min.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗon anndi-
raaɓe gikku lobbo, heewɓe Ruuhu Ceniiɗo e caahu, faa min
keettina ɗum'en e oon golle.
4 Minen kaa, accon min kiinnoo waɗude duwaawu e waa-
jaade konngol Laamɗo.
5 Haala kaa weli goondinɓe ɓee fuu. Nden ɓe cuɓii Eciyen,
gorko goondindo keewɗo Ruuhu Ceniiɗo oo, kaŋum e Filipa
e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaaɗo
Antiyokiya naatuɗo e diina Yahuudiyankooɓe oo.
6 Ɓe ndarnaa yeeso nelaaɓe ɓee. Ɓeen pawi juuɗe
muuɗum'en e dow maɓɓe, nduwanii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ana yaaja yaade, taalibaaɓe ana ɓeydoo
heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinooɓe sadaka heewɓe
ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

8 Eciyen, keewɗo moyyere e baawɗe Laamɗo oo, ana
waɗannoo kaayɗe e taagumansaaji mawɗi hakkunde yimɓe.
9 Kaa won yoga e jeyaaɓe e waajordu wiyeteendu waajordu
rimɗinaaɓe, kaŋum e iwɓe Sireene e Aleksandiri e Silisi e
Asiya, immaniiɓe mo ana ndukida e makko,
10 kaa ɓe ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e maɓɓe
hakkilantaaku e Ruuhu.
11 Nden ɓe kaaldi e yimɓe yalla ana mbiya nanii omo yenna
Muusaa e Laamɗo.

12 Nii ɓe njirkitiri jamaa oo e mawɓe ɓee e dunkee'en Sariya
ɓee. Nden, ɓe nanngi Eciyen, ɓe naɓi ɗum to waalde Saahiiɓe
too,
13 ɓe ngaddi seedee'en peneeɓe, ana mbiya:
—Oo gorko ŋoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu,
o ŋoottaali yennude Sariya Muusaa.
14 Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan
suudu nduu, waylita aadaaji ɗi Muusaa ɗaldi en ɗii.
15 Saahiiɓe jooɗiiɓe ton ɓee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso
makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

1 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii:
—Ko ɓe mbii koo, hono non worri naa?
2 Eciyen jaabii, wii:
—Sakiraaɓe e baabiraaɓe, accee hakke, kettinee! Laamɗo
tedduɗo oo ɓannganii njaati meeɗen Ibarahiima nde wonnoo
leydi Mesopotamiya, fade muuɗum hoɗoyde Haran,
3 wii ɗum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e
leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»*
4 Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hoɗoyi Haran.
Caggal maayde baam mum, Laamɗo eggini ɗum ɗon, waddi
ɗum e ndii ɗoo leydi, ndi koɗu-ɗon e muuɗum joonin ndii.
5 Laamɗo hokkaali mo e leydi ndii fay taaɓannde, kaa
fodii hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e iwdi
makko, fay so taweede o walaa ɓiɗɗo tafon.
6 Annii ko Laamɗo wii: «Iwdi maa feran jooɗoyoo leydi
jananndi, maree, torree duuɓi teemeɗe nay.
7 Kaa leŋol marngol ɓe ngol, mi jukkan ɗum'en. Caggal ɗum,
ɓe njaltan, ɓe ndewa kam e oo ɗoo nokku.»†
8 Nden Laamɗo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol
laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima heɓi Isiyaaka,
taadi ɗum nde heɓunoo balɗe jetti. Hono non Isiyaaka taadiri
Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri ɓiɓɓe muuɗum
sappo e ɗiɗon, laatiiɓe njaatiraaɓe leŋi sappo e ɗiɗi ɓee.
9 Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti ɗum Misira. Kaa
Laamɗo ana wondi e makko,
10 hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e
hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon
waɗi mo o dawranoowo galle muuɗum e Misira fuu.
11 Nden yolbere waɗi ley Misira e Kanaana fuu. Ɓillaare
mawni faa njaatiraaɓe meeɗen ndonki nguure.

---

* **7:3** Puɗɗooɗe 12.1 † **7:7** Puɗɗooɗe 15.13-14

12 Nde Yaakuuba nannoo ɲamri ana Misira ndee, neli ton
njaatiraaɓe meeɗen. Ɓe ngarti, ɓe njehi kasen.
13 Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muuɗum ɓee hoore
mum. Suudu baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna.
14 Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e
koreeji muuɗum fuu, ɓe capanɗe njeɗɗon e njoyon neɗɗo.
15 Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko
e njaatiraaɓe meeɗen ɓee.
16 Ɓe naɓtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima
soodunoo e ɓiɓɓe Hamor to Sikem too kaalisi cardi.
17 Nde fodoore nde Laamɗo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo
yottaade ndee, Ibaraninkooɓe keewi ley Misira.
18 Oon wakkati, kaananke goɗɗo mo anndaano Yuusufu
laamii Misira.
19 Oon kaananke hiili leɲol meeɗen, torri njaatiraaɓe
meeɗen faa tilsini ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana
maaya.
20 Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ŋaro sanne. O
muyninaa lebbi tati e galle baam makko.
21 Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocciti mo,
jogorii mo ɓiyum.
22 Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooɓe fuu, o
laatii barkaani haalaaji e golleeji.
23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capanɗe nay ndee, anniyii
faabaade sakiraaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.
24 O yii Misiranke ana tooɲa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neɗɗo
makko oo tooɲaa koo, o fii Misiranke oo, o wari ɗum.
25 O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamɗo ana
hisinira ɗum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali.
26 Janngo muuɗum o forri e ɗiɗon maɓɓe ana kaɓa. O yiɗi
rewrintinde ɓe, o wii: «Giɗiraaɓe am, onon, on sakiraaɓe! Ko
waddondiri on?»
27 Non tooɲuɗo tanaa muuɗum oo dunyi mo, wii: «Homo
waɗu maa hooreejo naa caroowo amen?
28 Ɗum nee a muuyɗo warde kam no mbarduno-ɗaa Misir-
anke oo keeɲen nii?»‡
29 Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi
Madiyan. O heɓi ton ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon.
30 Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capanɗe nay ndee,
malaa'ika ɓanngani mo e ley metangal wuutuure huɓɓoore
ley ladde jeereende bannge waamnde haayre wiyeteende
Siinaayi.
31 Nde Muusaa yii ɗum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo
ɓattitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraaɗo wii:
32 «Miin woni Laamɗo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e
Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɲɲa, huli yeewde.

‡ **7:28** Pergu 2.11-14

33 Joomiraaɗo wii mo: «Ɓoorta paɗe maa, sabi nokku ɗo
ndari-ɗaa ɗoo yo leydi seniindi.
34 Mi yii torra kewtiiɗo yimɓe am ɓee to Misira, no ɗum foti
naawde, mi nanii boytaali maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita
ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo waɗu maa
hooreejo naa caroowo?» oo Laamɗo neli, so waɗi ɗum ardiiɗo
e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannooɗo ɗum e ley wuu-
tuure oo.
36 Kanko yaltini ɓe, o waɗi kaayɗe e taagumansaaji ley
leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duuɓi
capanɗe nay.
37 Oo woni Muusaa biiɗo ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nelan e
mon annabaajo hono am, sakiike mon.»
38 Kanko wondi e malaa'ika kaaldunooɗo e makko to
waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaati-
raaɓe meeɗen nde ɓe mooɓtinoo ley ladde jeereende ndee,
kanko heɓi konngi guurnooji faa o hokka en.
39 Kaa njaatiraaɓe meeɗen njaɓaali ɗowtanaade mo. Ɓe
calanii mo, hakkillaaji maɓɓe mbirfii Misira,
40 ɓe mbii Haaruuna: «Waɗan en tooruuji ardotooɗi en, sabi
en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnooɗo en leydi Misira oo.»*
41 E ley ɗeen ɲalaaɗe ɓe tafi tooru suuriindu suura gahel, ɓe
ngaɗani ndu sadaka, ɓe ceyorii golle juuɗe maɓɓe.
42 Laamɗo ɗuurtii ɓe, yoppiri ɓe rewde koode kammu, hono
no winndiraa e dewtere annabaaɓe nii:
«Hey suudu baaba Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi ngaɗu-ɗon ley ladde jeereende ɗii,
on ngaɗanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?
43 On ngaɗaali. On ndoondiima hukkum tooru Moloko,
kaɲum e hoodere tooru mooɗon Refan,
nate ɗe moyyin-ɗon faa cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi so miɗo eggina on,
faa naɓe-ɗon caggal Baabila.»†
44 Eciyen jokkini hen:
—Njaatiraaɓe meeɗen ɓee ana njoginoo hukkum seedaaku
ley ladde jeereende. Oon hukkum moyyiniraama hono no
Laamɗo tinndiniri Muusaa nii.
45 Njaatiraaɓe meeɗen ndoni hukkum oo. Ɓe eggidi e
makko wakkati mo Yosuwa ardii ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi
ɓe teeti leɲi ɗi Laamɗo ribbi ɗii. Ɗum worri non faa jamaanu
Daawuuda.
46 Daawuuda heɓii moyyere Laamɗo, o ɲaagii ɗum yalla
omo yarranee mo mahana Laamɗo Yaakuuba hoɗorde. O
heɓaali.

---

§ **7:34** Pergu 3.1-10 * **7:40** Pergu 32.1 † **7:43** Amos 5.25-27

47 Suleymaana, kaɲum mahi ndu.
48 Kaa Laamɗo Toowɗo oo jooɗataako e cuuɗi ɗi yimɓe
ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:
49 «Joomiraaɗo wii:
Kammu yo jooɗorgal am,
leydi yo njaaɓirdi koyɗe am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?
50 Tama wanaa miin tagiri kulle ɗee fuu baawɗe am?»‡
51 Eciyen jokkini hen, wii:
—Onon tiiɗuɓe ko'e, yoorɓe ɓerɗe, pahinkiniiɓe, abada oɗon
calanii Ruuhu Ceniiɗo oo hono no njaatiraaɓe mooɗon ɓee nii.
52 Homo woni annabaajo mo njaatiraaɓe mooɗon torraali
ɗum? Ɓe mbarii ardinooɓe haalde haala garol Pooccitiiɗo, mo
onon e ko'e mon njammbi-ɗon, so mbar-ɗon ɗum jooni oo,
53 onon heɓuɓe Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so
njokkaali ɗum ɓee.

No Eciyen wardiraa kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓee nannoo ɗii haalaaji ndee, ɓe tikki faa ɓe
ndarii eɓe ŋattanoo mo eɓe picca peɗeeli.
55 Kaa kanko kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo, o tiggitii
kammu, o yii teddeengal Laamɗo, o yii Iisaa ana darii ɲaamo
Laamɗo.
56 O wii:
—Yeewee! Miɗo yiya kammu ana udditii, Ɓii Neɗɗo ana darii
ɲaamo Laamɗo!
57 Ɓe fuu ɓe ngulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe
ndiirani mo,
58 ɓe njaltini mo ngalluure ndee, ɓe mbedii mo kaaye.
Seedee'en ɓee ɓoortii saayaaji muuɗum'en, njoyyini bannge
koyɗe jokolle biyeteeɗo Sool.
59 Eɓe mbedoo Eciyen kaaye forri omo ɲaagoo Laamɗo omo
wiya:
—Iisaa Joomiraaɗo, jaɓɓa yonki am!
60 Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:
—Joomiraaɗo, pati rewta ɓe e ɗii luutti!
Nde o haalnoo ɗum ndee, o maayi.

8

1 Sool ana yarrii ko ɓe mbari Eciyen koo.
Oon ɲalooma, torra mawɗo hewtii deental goonɗinɓe to
Urusaliima too. Ɓe fuu ɓe caakii ley leyɗe Yahuudiya e
Samariya, so wanaa nelaaɓe ɓee.
2 Worɓe hulɓe Laamɗo iri Eciyen, mboyi ɗum bojji mawɗi
sanne.

‡ **7:50** Esaaya 66.1-2

3 Kaa Sool tewtii timminde deental goondiinɓe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worɓe e rewɓe, o daasa ɗum'en, o uddoya ɗum'en kasu.
4 Kaa saakinooɓe ɓee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

5 Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii ɓe haala Almasiihu.
6 Ɓe fuu ɓe kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, ɓe njii taagumansaaji ɗi o waɗi ɗii.
7 Sabi laddaaɓe heewɓe, seyɗaani'en muuɗum'en njaltiri gullaali mawɗi. Bonnguuɓe heewɓe e layooɓe cellii.
8 Ɗum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.
9 Gorko biyeteeɗo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haayɗinannoo Samariyankooɓe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti.
10 Ɓe fuu eɓe njarranii mo, gila suka faa mawɗo, ɓe mbii:
—Oo gorko woni mo Laamɗo luɓii baawɗe biyeteeɗe «Baawɗe mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi saabe omo haayɗinannoo ɓe e bidiga makko.
12 Kaa nde Filipa waajinoo ɓe Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo e haala Iisaa Almasiihu ndee, ɓe ngoondiini, worɓe e rewɓe fuu lootaa lootogal batisima.
13 Simon e hoore muuɗum goondiini, kaŋum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayɗe mawɗe gaɗaaɗe ɗee.
14 Nelaaɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani Samariyankooɓe ngoondiinii konngol Laamɗo. Ɓe neli e muuɗum'en Piyeer e Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo ndee, nduwanii ɓe yalla eɓe keɓa Ruuhu Ceniiɗo,
16 sabi Ruuhu Ceniiɗo jippaaki e fay gooto e maɓɓe tafon. Saabe Iisaa Joomiraaɗo oo tan ɓe mbatisiraa.
17 Nden Piyeer e Yuhanna pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe so ɓe keɓi Ruuhu Ceniiɗo.
18 Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe ana ndokka ɓe Ruuhu Ceniiɗo ndee, waddani ɓe kaalisi,
19 wii:
—Ndokkee kam miin duu ɗeen baawɗe yalla mo paw-mi juuɗe am e dow muuɗum fuu ana heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Nii Piyeer jaabii mo, wii:
—Yo Laamɗo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamɗo ana coottitiree kaalisi!

21 A walaa geɗal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi ɓernde maa fooccitanaaki Laamɗo.
22 Tuubu, iw e bonannda maa oo, ɲaago-ɗaa Joomiraaɗo yaafe ko miilataa koo.
23 Sabi mi yii ma a ɓaleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.
24 Simon jaabii, wii:
—Ɲaaganee kam Joomiraaɗo pati fay huunde e ko mbii-ɗon koo hewtoo kam.
25 Caggal ko ɓe ceettii so ɓe mbaajii konngol Joomiraaɗo ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, ɓe mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewɗe.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

26 Malaa'ika Joomiraaɗo wii Filipa:
—Imma, yaaru ɓaleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.
27 O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteeɗo Kandaake, yehi-ino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo.
28 Nde o wirfitinoo ndee, omo jooɗii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wii Filipa:
—Ɓatta, sawnda wotoro oo.
30 Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:
—Aɗa faama ko njanngataa koo naa?
31 Gorko oo jaabii, wii:
—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?
O ndaardi Filipa ŋabba jooddoo e makko.
32 Ɗee aayaaje o janngannoo e dewtere ndee:
«O naɓiraa hono no mbaalu kirsoyteeɗo nii.
E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo ɗum nii,
hono non o deyyiri.
33 Leyɗinkinaare makko bonni sareede makko.
Homo waawi jantaade janta iwdi makko?
Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*
34 Howruujo oo wii Filipa:
—Miɗo ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muuɗum, hoore muuɗum naa goɗɗo?
35 Non Filipa jaabii, yeewi binndi ɗii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
36 Eɓe njokki laawol maɓɓe ngol faa ɓe njii ndiyam. Howruujo oo wii:

* **8:33** Esaaya 53.7-8

—Ndiyam annii! Ko haɗata kam looteede lootogal batisima? [
37 †]
38 O yamiri wotoro oo daroo. Ɓe ɗiɗon fuu ɓe njippii, ɓe ndegii e ndiyam ɗam. Filipa batisi mo.
39 Nde ɓe yeentunoo ndiyam ɗam ndee, Ruuhu Joomiraaɗo diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuɗum seyo.
40 Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ɗon faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ana heddii e gidoraade taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓee waran ɓe. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 O ndaardi ɗum talki yamiroore naannooji mo cuuɗi baajorɗiYahuudiyankooɓe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, worɓe naa rewɓe, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o naɓa Urusaliima.
3 Nde o yahunoo faa o ɓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo.
4 O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:
—Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra kam?
5 O lamndii:
—Aan homo, giɗo Laamɗo?
Jaabu wari e makko:
—Miin Iisaa mo torru-ɗaa oo.
6 Imma naatu e ley ngalluure ndee. Ɓe kaalante ko kaan-ɗaa waɗude.
7 Worɓe wonduɓe e makko ɓee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Ɓe ndarii, ɓe mugaa.
8 Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muuɗum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o ɗowaa, o naannaa Damas.
9 O waɗi balɗe tati o bumɗo, o ɲaamaali o yaraali.
10 Taalibbo biyeteeɗo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomi-raaɗo noddi ɗum ley koyɗol, wii ɗum:
—Ananiyas!
O jaabii, o wii:
—Haa, Joomiraaɗo.
11 Joomiraaɗo wii mo:
—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabi jooni omo wondi e waɗude duwaawu.

† **8:37** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 37:*Filipa wii: —So tawii aɗa goondiniri ɓernde laaɓunde, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wii: —Miɗo goondini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.*

12 O yii e ley koyɗol gorko biyeteeɗo Ananiyas ana naata,
ana fawa juuɗe muuɗum e makko, yalla omo wumta.
13 Ananiyas jaabii, wii:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala oo gorko e
torraaji keewɗi ɗi o waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima ɓee.
14 O wardii ɗoo e yamiroore hooreeɓe yottinooɓe sadaka,
faa o haɓɓa noddooɓe innde maa fuu.
15 Joomiraaɗo wii mo:
—Yaa waɗoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cuɓii-mi faa
anndina yimɓe innde am. O waajoo ɗum leɲi e kaanankooɓe,
kaɲum e ɓiɓɓe Israa'iila.
16 Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewɗi saabe
am.
17 Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juuɗe
muuɗum e makko, wii:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo men Iisaa ɓanngannooɗo ma
e laawol ngardanno-ɗaa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa,
keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no koɓɓaaje nii
hoɓɓitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal
batisima.
19 O ɲaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaaɓe
wonɓe Damas ɓee balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Sool heɲii law fuɗɗi waajaade haala Iisaa ley cuuɗi baa-
jorɗi. O wii kaɲum jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Hettintonooɓe mo ɓee fuu kaaynaa, mbii:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goonɗinɓe Iisaa
wonɓe ley Urusaliima ɓee naa? Wanaa faa o haɓɓa goonɗinɓe
o naɓa ɗum'en to hooreeɓe yottinooɓe sadaka waddi mo ɗoo
naa?
22 Ana ɓooya fuu Sool ana ɓeydoroo soobee e ley waaju
mum oo, faa ɗum wemmbi Yahuudiyankooɓe wonɓe Damas
ɓee fuu, o laɓɓinani ɓe Iisaa woni Almasiihu oo.
23 Ɲalaaɗe njehi, ngarti, Yahuudiyankooɓe ndawridi faa
mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe oo. Jemma e ɲalooma eɓe
kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla eɓe keɓa no ɓe
mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko ɓami mo, ngatti mo e
sagiire, kaɓɓi hen ɓoggol, njawtini mo tatawol piliingol ngal-
luure ndee ngol.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yiɗi takkaade e taal-
ibaaɓe Iisaa ɓee, kaa ɓe fuu eɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o
laatike taalibbo Iisaa jaati jaati.

27 Nden Barnabas naɓi mo to nelaaɓe ɓee too, haalani
ɗum'en no o yiiri Joomiraaɗo oo ana haalda e makko e laawol
ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal.
28 Caggal ɗum, Sool wondi e maɓɓe, ana naata ana yalta ley
galleeji maɓɓe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraaɗo
kaa cuusal.
29 Omo haalda e Yahuudiyankooɓe haalannooɓe
yunaninkoore ɓee, omo yeddondira e maɓɓe, jaka ɓeen
ana tewtannoo no mbarda mo.
30 Nde deental goonɗinɓe ngal annditinnoo ɗum ndee, naɓi
Sool Kaysariya. Caggal ɗum, ɓe neli mo Tarsus.
31 Nii deental goonɗinɓe ngal heɓiri jam ley Yahuudiya
e Galili, kaŋum e Samariya fuu. Ngal ɲiiɓi, ngal wattiniri
kulol Joomiraaɗo, ngal ɓeydorii heewde saabe ballal Ruuhu
Ceniiɗo.

No Piyeer golliri kaayɗe ley geelle biyeteeɗe Lidda e Yoppe

32 Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii
seniiɓe wonɓe Lidda ɓee duu.
33 O tawi ton gorko ɲawɗo mo terɗe muuɗum fuu mbaati,
biyeteeɗo Ayneyas. Waɗii duuɓi jetti ana lelii.
34 Piyeer wii mo:
—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin
lelnde maa!
Oon wakkati fuu o immii.
35 Wonɓe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomi-
raaɗo.
36 Taalibbo debbo biyeteeɗo Tabita ana wonnoo Yoppe.
Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla.
Omo golla golleeji lobbi, omo waɗana misikiina'en moyyere.
37 E ɗeen balɗe o ɲawi, o maayi, o lootaa, o lelnaa dow sooro
tafon.
38 Nde wonnoo Yoppe woɗɗondiraa e Lidda, taalibaaɓe ɓee
nani Piyeer ana ton, neli worɓe ɗiɗon ndaarda mo o yottoo
ɗum'en law.
39 Piyeer immii, yaadi e maɓɓe. Nde yottinoo ndee, ɓe
ŋabbini ɗum dow sooro too. Rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en
maayi ɓee fuu ɓattii ɗum ndarii ana mboya, ana kolla ɗum
forgooji e dollokaaji ɗi Dorkas ɲo'unoo nde wondunoo e
muuɗum'en ndee.
40 Piyeer yaltini yimɓe ɓee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal
ɗum, yeeccitii e maayɗo oo, wii:
—Tabita, imma!
Non Tabita feerti gite muuɗum, yii Piyeer, jooɗii.
41 Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal ɗum, o
noddi seniiɓe ɓee e rewɓe talka'en ɓee, o holli ɗum'en Tabita
yo guurɗo.

42 Ɗum nanaa e ley Yoppe fuu, heewɓe ngoondini Joomi-
raaɗo.
43 Piyeer faɓɓi Yoppe balɗe kuurɗe e galle ɲobboowo guri
biyeteeɗo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

1 Gorko biyeteeɗo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O
hooreejo konu biyeteeɗo Italiyanke.
2 O kuppidiɗɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe
Laamɗo. Omo sakkoo Yahuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi,
omo ɲaagoo Laamɗo wakkati fuu.
3 Kiikiiɗe gooto hono wakkati sallifanaa ɓuuɓuɗo, o heɓi
holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya
mo:
—Korneliyus!
4 O huli faa gite makko paapii, o wii ɗum:
—Giɗo Laamɗo, kori jam?
Malaa'ika oo wii mo:
—Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa.
5 Nel jooni worɓe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteeɗo
Simon, noddirteeɗo Piyeer.
6 Omo jippii galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle
muuɗum heedi e maayo geeci.
7 Nde malaa'ika kaaldannooɗo e makko oo wittunoo ndee,
o noddi gollooɓe makko ɗiɗon e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo
jeyaaɗo e howruuɓe makko.
8 O haalani ɓe ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli ɓe Yoppe.
9 Janngo muuɗum, eɓe e laawol. Nde worɓe taton ɓee ɓattii
ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer ŋabbii dow bene muuɗum
wakkati hakkunde naange faa waɗa duwaawu.
10 O yolbi faa sanne, omo yiɗi ɲaamde. Nde ɓe moyyinanta
mo ɲaamdu ndee, Laamɗo holli mo,
11 o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daɗɗamaare
mawnde, nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee
faade e leydi.
12 Sii daabaaji fuu, ɗi koyɗe nay e ŋaarooji, kaɲum e sii pooli
fuu ana e mayre.
13 Daande wii mo:
—Piyeer, imma, hirsu, ɲaam!
14 Piyeer wii:
—Sawra Joomiraaɗo! Abada mi ɲaamaali ko harmi naa ko
soɓi.
15 Daande ndee wii mo kasen:
—Pati harmin ko Laamɗo senni.
16 Ɗum waɗi non cili tati. Nden daɗɗamaare ndee
ŋabbintinaa dow kammu.

17 Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no ɗum waawi laa-
toraade. Tawi e oon wakkati, worɓe ɓe Korneliyus nelnoo ɓee,
lamndike galle Simon. Ɓe ngari, ɓe ndarii e damal ngal.
18 Ɓe noddi, ɓe lamndii yalla Simon noddirteeɗo Piyeer ɗon
jippii.
19 Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii ɗum:
—Worɓe taton ana tewte.
20 Imma, jippa, njaadaa e maɓɓe tawa a sikkitaaki, sabi miin
neli ɓe.
21 Piyeer jippii, wii worɓe ɓee:
—Miɗo nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?
22 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiiɗo,
kulɗo Laamɗo, mo leɲol Yahuudiyankooɓe fuu seettanii
moyyere. Malaa'ika ceniiɗo yamirii mo min nodde, ngaraa
suudu makko, yalla omo nana waaju maa.
23 Piyeer noddi ɓe, silmini ɓe, jippini ɓe galle muuɗum.
Janngo muuɗum, o immii, o yaadi e maɓɓe. Yoga e saki-
raaɓe jeyaaɓe Yoppe njaadi e makko.
24 Faɓɓi-janngo muuɗum ɓe njottii Kaysariya. Korneliyus
ana tijjinoo ɓe, noddi sakiraaɓe muuɗum e yiɓɓe muuɗum
ɓadiiɓe.
25 Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus jaɓɓii ɗum, suji-
dani ɗum.
26 Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:
—Imma, sabi miin duu mi neɗɗo tan.
27 Piyeer ana haalda e makko, faa ɓe naati galle oo, tawi ton
yimɓe heewɓe ana mooɓtii.
28 O wii ɓe:
—Oɗon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo
wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muuɗum. Kaa
Laamɗo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmuɗo naa
coɓuɗo.
29 Ɗum waɗi nde nelan-ɗon kam ndee, mi warii, mi ujaaki.
Ɗum nee, kaalanee kam, saabe koɗum noddir-ɗon kam?
30 Korneliyus jaabii, wii:
—Hannde woni balɗe nay, miɗo waɗa duwaawu ley suudu
am e oo ɗoo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari,
darii yeeso am,
31 wii: «Korneliyus, Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa
e sadakaaji maa.
32 Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-ɗaa
gorko biyeteeɗo Simon, noddirteeɗo Piyeer. Omo jippii galle
ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle muuɗum heedi e
maayo geeci.»

33 Ɗum waɗi so nel-mi noddoye-ɗaa oon wakkati fuu. Ko
ngar-ɗaa koo gasii sanne. Jooni min fuu miɗen nii yeeso
Laamɗo faa min kettinoo ko Joomiraaɗo yamir maa mbaajo-
ɗaa fuu.
34 Nden Piyeer fuɗɗi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo ko fooccitii, o yiɗan ɗum ko
leɲol muuɗum tawaa fuu.
36 Oɗon anndi konngol ngol Laamɗo neldi ɓiɓɓe Israa'iila
ngol, ngol ceyniroowol jam heɓiraama saabe Iisaa Almasiihu,
kaɲum woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.
37 Oɗon anndi ngol konngol kuuɓungol leydi Yahuudiya
fuu, puɗɗirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimɓe
loote batisima.
38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii Iisaa Nasaraatunke oo,
no jippiniri e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe. Oɗon anndi
no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana
sellina wonnooɓe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamɗo ana
wondi e muuɗum.
39 Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli
Urusaliima fuu. Ɓe ɓili mo e leggal bardugal, ɓe mbari mo,
40 kaa Laamɗo wuurtinii mo ɲannde tataɓere, ɓanngintini
mo hakkunde amen.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓanngani. O ɓannganii seedee'en
ɓe Laamɗo adii suɓaade ɓee, minen ɲaamduɓe e makko so
njardi e makko caggal wuurtugol makko ɓee.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe, min ceettoo kanko woni
mo Laamɗo waɗi caranoowo wuurɓe e maayɓe.
43 Annabaaɓe fuu ceettanike mo, mbii goondinɗo mo fuu
heɓan yaafeede luutti muuɗum saabe makko.
44 Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii
e hettintooɓe ɓee fuu.
45 Yahuudiyankooɓe goondinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓee
fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal saakorii e yimɓe
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe nii.
46 Sabi eɓe nanannoo ɓeen yimɓe ana kaala e ɗemɗe janane
ana njetta Laamɗo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

47 —Yimɓe ɓee keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen nii.
Homo waawi haɗude ɓe looteede lootogal batisima?

48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal
ɗum, ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe balɗe.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinɓe gonngal Urusaliima

1 Nelaaɓe ɓee e sakiraaɓe wonnooɓe Yahuudiya ɓee nani
yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu keɓii konngol
Laamɗo.
2 Nde Piyeer ŋabbunoo Urusaliima ndee, goonɗinɓe tilsinɓe
taadagol ɓee peli ɗum,
3 mbii:
—A jippike e yimɓe ɓe taadaaki, a ɲaamdii e muuɗum'en!
4 Nden Piyeer haalani ɓe ko waɗi koo gila e puɗɗooɗe faa e
timmoode, wii:
5 —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, miɗo duwoo faa njii-mi
huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daɗɗamaare
mawnde nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee
iwde e kammu faade e am.
6 Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, ɗi koyɗe nay
e kulle ladde e ŋaarooji e sii pooli fuu.
7 Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu,
ɲaam!»
8 Mbii-mi: «Sawra Joomiraaɗo! Abada mi ɲaamaali ko harmi
naa ko soɓi.»
9 Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati
harmin ko Laamɗo senni.»
10 Ɓum waɗi non cili tati. Caggal mum, kulle ɗee fuu
ŋabbintinaa dow kammu.
11 E oon wakkati, worɓe taton nelaaɓe e am iwde Kaysariya
ngari e suudu ɗo min ngonnoo ɗoo.
12 Ruuhu Ceniiɗo wii kam mi yaada e maɓɓe pati mi sikkitoo
fay huunde. Ɓee ɗoo sakiraaɓe njeegom njaadi e am, min
naaddi suudu Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri malaa'ika darinooɗo suudu
makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe
noddane-ɗaa Simon noddirteeɗo Piyeer.
14 O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»
15 Nde puɗɗu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e
maɓɓe hono no jipporinoo e meeɗen arannde nii.
16 Nden, miccitii-mi ngol ɗoo konngol ngol Joomiraaɗo
wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte
Ruuhu Ceniiɗo.»
17 So Laamɗo fonndii en e maɓɓe, hokkii ɓe ko hokkunoo
en koo nde ngoonɗinno-ɗen Joommen Iisaa Almasiihu ndee,
ndennoo miin, ko ngon-mi so mi haɗa Laamɗo?
18 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe ndeyyinii, eɓe njetta
Laamɗo, eɓe mbiya:
—Laamɗo tuubinii yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe duu
yalla ana keɓa nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

19 Yoga e saakiiɓe saabe torraaji gaɗuɗi caggal maayde
Eciyen ɓee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Ɓe
mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankooɓe.
20 Kaa yoga e goondinɓe iwooɓe Kiprus e Sireene naati An-
tiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraaɗo
oo hakkunde Yunaninkooɓe.
21 Baawɗe Joomiraaɗo ana e maɓɓe. Yimɓe heewɓe
ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraaɗo.
22 Deental goondinɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani kabaaru
gaɗuɗo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas.
23 Nde oon yottinoo so yii e maɓɓe moyyere Laamɗo ndee,
seyii, waajii ɓe fuu ɓe tiinnoo ɓe tabita e Joomiraaɗo ɓernde
laaɓunde.
24 Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo e
goondinal. Jamaa keewɗo goondini Joomiraaɗo saabe makko.
25 Caggal ɗum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool.
26 Nde o yiiti ɗum ndee, o naɓi ɗum Antiyokiya. Ɓe ngondii
e deental goondinɓe wonɓe ton ɓee hitaande hiɓɓere, ɓe
njannginii yimɓe heewɓe. Taalibaaɓe wonɓe Antiyokiya ɓee
adii fuu wiyeede yimɓe Iisaa.
27 E ɗeen balɗe, yimɓe loowaaɓe konngol Laamɗo iwruɓe
Urusaliima ngari Antiyokiya.
28 Gooto e maɓɓe biyeteeɗo Agabus, immii, darii, sapporii
saabe Ruuhu yolbere mawnde waɗan ley laamu Roma fuu.
Nde waɗi e laamu kaananke mawɗo biyeteeɗo Kalawdiyus.*
29 Taalibaaɓe ɓee anniyii hawrintinde gooto fuu ko
waawi, faa ɓe nelda sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Yahuudiya
ɓee paabitoroo.
30 Ɓe ngaɗi ɗum, ɓe neldi ballal ngal Barnabas e Sool
tummba e juuɗe mawɓe deental ton.

12

No goondinɓe torriraa

1 Oon wakkati, kaananke biyeteeɗo Hirudus fuɗɗi torrude
yoga e deental goondinɓe ngal.
2 O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi.
3 Nde o yiinoo eɗum weli Yahuudiyankooɓe ndee, o nanngi
Piyeer duu. Ɗum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka.
4 Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi ɗum, o yamiri
pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde
fuu yimɓe nayon. O anniyike naɓude ɗum yeeso yimɓe fuu,
so iidi Paska oo yaɓɓike.

---

* **11:28** ***Kalawdiyus*** yo kaananke Roma mawɗo joyaɓo. O laamike hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal pinaaɗe Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde waɗiino ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal pinaaɗe Iisaa.

5 Ɗum waɗi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental
goonɗinɓe ngal ŋoottaali ɲaaganaade mo Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo naɓude mo ndee, oon jemma omo
ɗaaninoo hakkunde sordaasi'en ɗiɗon, omo haɓɓiraa calali
ɗiɗi. Haybooɓe damal kasu oo ɓee duu ana kayba.
7 Nii malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko, suudu nduu fuu
fooyni, memi mo, finndini mo, wii:
—Heɲa law, imma!
Non calali ɗii kumtii, iwi e juuɗe makko, caami.
8 Malaa'ika oo wii mo:
—Huma kumorgol maa, ɓoorna paɗe maa.
Piyeer waɗiri non. Malaa'ika oo wii mo:
—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.
9 Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo
waɗata, ana wa'ani mo hono no koyɗol nii, kaa ɗum goonga
jaati.
10 Ɓe ɓettii kayboowo arano oo, kaɲum e ɗiɗaɓo oo, ɓe njottii
damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi
hoore maggal yeeso maɓɓe, ɓe njalti, ɓe njokki e laawol ngol.
Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.
11 Hakkille Piyeer warti, o wii:
—Jooni mi tayorii Joomiraaɗo neli malaa'ika muuɗum, faa
hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankooɓe njoon-
ndorinoo mi waɗete fuu.
12 Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle
Mariyama, inna Yuhanna noddirteeɗo Marka, ton yimɓe
heewɓe mooɓtotonoo ana ngaɗa duwaawu.
13 Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo
debbo biyeteeɗo Rode wari e damal ngal faa humpitoo.
14 Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti ud-
ditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o
humpiti ɓe Piyeer darii damal sella too.
15 Ɓe mbii mo:
—A kaahaango!
Kaa omo heddii nanngude ɗum Piyeer. Ɓe mbii kasen:
—Ɗum yo malaa'ika makko.
16 Kaa ɗum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde ɓe udditin-
noo so ɓe njii mo ndee, ɓe kaaynaa sanne.
17 O huncani ɓe junngo yalla eɓe ndeyyinoo, o jantanii ɓe no
Joomiraaɗo yaltiniri mo kasu, o wii:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba, kaɲum e sakiraaɓe woɓɓe ɓee.
Caggal muuɗum, o yalti, o yehi nokku goɗɗo.
18 Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en ɓee ana lamn-
dondira hoto Piyeer woni, ɓe mbemmbaa faa hakkillaaji
maɓɓe keli.

19 Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so heɓaali mo
ndee, lamndii hayboo ɓe ɓee no laatii, yamiri ɓe mbaree. Cag-
gal ɗum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗoyii
ɓon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. Ɓeen kaaldi, kawri,
ngari e makko. Ɓe adorii Bilastus howruujo makko oo, ɓe keɓi
hakkille muuɗum, ɓe ɲaagii yalla dewral ana waɗa hakkunde
maɓɓe, sabi leydi maɓɓe ndii e leydi Hirudus etata.

21 Sarti maɓɓe oo yottii, Hirudus ɓoornii kaddule kaananke,
jooɗii dow bimmbeere laamu, haaldi e maɓɓe.

22 Yimɓe ɓee ngulli, mbii:

—Ɗum daande laamɗo, wanaa daande neɗɗo!

23 Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraaɗo fii Hirudus, sabi
o jaɓii teddinireede o Laamɗo, tawi o wanaa. O yumi gilɗi, o
maayi.

24 Kaa konngol Laamɗo ngol ana yaara yeeso, ana ɓeydoo
saakaade.

25 Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muuɗum'en Urusali-
ima ndee, ɓe mbirfodii e Yuhanna noddirteeɗo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cuɓiraa so nelaa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e jannginooɓe ana e ley deental goonɗinɓe
gonngal Antiyokiya ngal. Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon
noddirteeɗo Ɓaleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bamm-
bidanooɗo e Hirudus hooreejo leydi oo, kaɲum e Sool.

2 Ɲannde wootere eɓe ndewa Joomiraaɗo tawi eɓe ngoni e
koorka, faa Ruuhu Ceniiɗo wii ɓe:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi
ɓe oo.

3 Caggal ɓe koorii, ɓe nduwike, ɓe pawi juuɗe maɓɓe e dow
ɓeen, ɓe njoppiti ɗum'en ndawi.

4 Nii Ruuhu Ceniiɗo neliri ɓe, ɓe ndegii e Selewkiya, ɓe naati
laana geeci ɓe peewi Kiprus.

5 Nde ɓe njottinoo Salamis ndee, ɓe mbaajii konngol
Laamɗo ngol ley cuuɗi baajorɗi Yahuudiyankooɓe. Eɓe
ngondi e Yuhanna (noddirteeɗo Marka) ana faaboo ɓe.

6 Nde ɓe taccunoo ruunde ndee so ɓe njottii Pafos ndee,
ɓe tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteeɗo Bar-Iisaa, jaa-
roowo yo annabaajo,

7 howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante,
caahiiɗo. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yiɗi nande
konngol Laamɗo ngol.

8 Kaa Elimas daggada oo yo calaniiɗo ɓe, omo tewta bonnitidde goonɗinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.)
9 E ley ɗum, Sool biyeteeɗo kasen Pool kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo futtini mo gite,
10 wii:
—Ɓii Ibiliisa! Aan keewɗo jammba e njiiɓdu, gaŋo ko moyyi fuu! A seerataa e ooŋude laawi Joomiraaɗo pooccitiiɗi ɗii naa?
11 Jooni jukkungo Joomiraaɗo saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaaɗo oo yottoo.
Oon wakkati fuu, gite makko ngaɗi mbummbaalu, ɗe niɓɓi, omo wummbiloo, omo tewta ɗowoowo.
12 Nde kaananke oo yiinoo ko waɗi koo ndee, goonɗini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraaɗo kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

13 Pool e yaaduɓe e muuɗum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Ɗon Yuhanna Marka seerti e maɓɓe, wirfitii Urusaliima.
14 Ɓe yaɓɓii Perge, ɓe ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Ɓe naati waajorduŋalaande fowteteende, ɓe njooɗii.
15 Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaaɓe, hooreeɓe waajordu nduu ɓee neli e maɓɓe, mbii:
—Sakiraaɓe, so won ko mbaajoto-ɗon yimɓe ɓee, kaalee.
16 Pool immii, hunci junngo muuɗum, wii:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee:
17 Laamɗo Israa'iilankooɓe oo suɓiima njaatiraaɓe meeɗen, teddinii leŋol maɓɓe nde ngol hoɗoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri ɓe ton baawɗe muuɗum.
18 O muŋanii* ɓe ko foti duuɓi capanɗe nay e ley ladde jeereende.
19 Caggal o halkii leŋi jeɗɗi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe makko ndona ndi.
20 Eɗum waara e duuɓi teemeɗe nay e capanɗe joy. Caggal ɗum, o hokki ɓe sarooɓe faa jamaanu annabi Samuyila.
21 Nde ɗum ɓettii ndee, ɓe ŋaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke. Laamɗo hokki ɓe Sawul ɓii Kis iwɗo e leŋol Beŋamin. Oon laamii ɓe duuɓi capanɗe nay.
22 Nden Laamɗo ɓoorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muuɗum so o wii: «Mi heɓii Daawuuda ɓii Yessa gorko ɓuuɓinoowo ɓernde am, gaɗoowo sago am.»
23 E iwdi makko Laamɗo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii.

---

* **13:18** Won binndanɗe biiɗeo *ŋamminii ɓe.*

24 Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke leɲol Israa'iila fuu
yo tuubu, lootee lootogal batisima.
25 Kasen, nde Yaayaa timminta golle muuɗum ndee, wiino:
«Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e
humtude ɓoggi paɗe muuɗum ana wara caggal am.»
26 Sakiraaɓe, onon iwdi Ibarahiima e ɓeen hulɓe Laamɗo
wonɓe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo.
27 Sabi wonɓe Urusaliima ɓee e hooreeɓe muuɗum'en fuu
anndítaali Iisaa. Kasen duu ɓe paamaali haalaaji annabaaɓe
janngetenoodi ɲalaande fowteteende fuu ɗii. Kaa ɓe njottinii
ɗiin haalaaji nde ɓe carunoo mo ndee.
28 Fay so taweede ɓe keɓaali feloore fay wootere nde ɓe
pelira mo yalla omo maaya, ɓe ndaardii Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngolli ko Binndi ɗii mbiinoo e makko koo faa
hiɓɓi ndee, ɓe njippini mo leggal bardugal ngal, ɓe ngadi mo e
yanaande.
30 Kaa Laamɗo wuurtinii mo.
31 Baldɗe kuurɗe o ɓanngani wondunooɓe e makko ɓee gila
Galili faa Urusaliima. Ɓeen ngoni seettantooɓe mo yeeso
yimɓe jooni.
32 Minen, miɗen ceynira on fodoore nde njaatiraaɓe
meeɗen podanaa ndee,
33 Laamɗo hiɓɓinanii en ɗum, enen ɓiɓɓe maɓɓe, nde wu-
urtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura
ɗiɗaɓol:
«Aan, a ɓiyam, hannde ndimu-maa-mi.»†
34 Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maayɓe e waa-
sugol makko ɲolde, nii Laamɗo wii:
«Mi tabintinanan on podooje ceniiɗe ɗe mbontataa,
ɗe podannoo-mi Daawuuda ɗee.»‡
35 Ɗum wadi so o wii e nokku goddo:
«A accataa Ceniiɗo maa ɲola.»§
36 Daawuuda wadii sago Laamɗo e jamaanu muuɗum. Caggal
ɗum, o maayi, o mooɓtidaa e njaatiraaɓe makko, o ɲoli.
37 Kaa mo Laamɗo wuurtini oo ɲolaali.
38 Sakiraaɓe, anndee saabe makko mbaajore-ɗon yaafeede
luutti.
39 Sariya Muusaa waawaa waɗude neddo pooccitiido, kaa
kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran ɗum pooccitiido.
40 Ɗum nee, kaybee pati ko annabaaɓe cappinoo koo hewto
on:
41 «Onon hoynuɓe,
yo on kaayne yo on kalko!
Sabi miɗo nii golla golle e ley wakkati mooɗon,
golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

---

† **13:33** Jabuura 2.7 ‡ **13:34** Esaaya 55.3 § **13:35** Jabuura 16.10 * **13:41** Habaakuk 1.5

42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa
oo ndaardi ɓe yo ɓe ngartu fowteteende waroore, yalla eɓe
njokka e waaju maɓɓe oo.
43 Caggal mooɓtagol ngol, Yahuudiyankooɓe heewɓe e
naatuɓe e diina maɓɓe njokki e Pool e Barnabas. Ɓeen ɗiɗon
duu ana kaalda e maɓɓe ana mbaajoo ɓe yo ɓe ɲiiɓu e moyyere
Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu
mooɓtii yalla ana hettinoo konngol Laamɗo.
45 Kaa nde Yahuudiyankooɓe ɓee njiinoo oo jamaa ndee,
haasidaaku naati e muuɗum'en, eɓe njedda ko Pool waajotoo
koo, eɓe njenna ɗum.
46 Nden Pool e Barnabas kaalaniri ɓe cuusal, mbii:
—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamɗo ngol,
kaa ko tippiti-ɗon ngol so car-ɗon ko'e mooɗon on kaandaa
e nguurndam nduumiiɗam koo, min njahan to yimɓe ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe.
47 Sabi ko Joomiraaɗo yamiri en koo annii:
«Mi darnii ma yalla aɗa laatanoo leɲi ɗii fooyre,
faa kisinaa aduna oo fuu.»†
48 Nde yimɓe leɲi goɗɗi ɗii nannoo ɗii haalaaji ndee, ceyii,
teddini konngol Joomiraaɗo ngol. Ɓe Laamɗo suɓanii ngu-
urndam nduumiiɗam ɓee fuu ngoonɗini.
49 Konngol Joomiraaɗo ngol saakii e leydi ndii fuu.
50 Kaa Yahuudiyankooɓe ɓee loofi rewɓe rewooɓe Laamɗo
saahiiɓe, kaɲum e mawɓe ngalluure ndee ɓee. Ɓe ndooɓi
torra dow Pool e Barnabas, ɓe njaltini ɗum'en leydi maɓɓe.
51 Ɓeen duu piɗɗi e maɓɓe colla koyɗe muuɗum'en, peewti
Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

1 Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajor-
duYahuudiyankooɓe. Eɓe mbaajoo faa Yahuudiyankooɓe e
yimɓe leɲi goɗɗi heewɓe ngoonɗini.
2 Kaa Yahuudiyankooɓe saliiɓe goonɗinde ɓee loofi leɲi
goɗɗi ɗii, mbonni ɓerɗe muuɗum'en yalla ana mbaɲa saki-
raaɓe ɓee.
3 Ɗum e taweede haɗaali ɓe ɓooyde ton, eɓe pawi jikke
maɓɓe e Joomiraaɗo, eɓe mbaajoroo cuusal. Joomiraaɗo
seettii konngol hinnee muuɗum, nde hokkunoo ɓe baawɗe
waɗude taagumansaaji e kaayɗe dogooje e juuɗe maɓɓe.
4 Yimɓe ngeenndi ndii ɓee peccii: yoga heedani Yahu-
udiyankooɓe ɓee, yoga heedani nelaaɓe ɓee.

† **13:47** Esaaya 49.6

5 Yimɓe leɲi goɗɗi e Yahuudiyankooɓe e ardiiɓe muuɗum'en
anniyii torrude ɓe e wardude ɓe kaaye.
6 Nde ɓe maatunoo ɗum ndee, ɓe ndogani Listara e Derbe e
geelle seraaji muuɗum'en ley leydi Likoniya,
7 eɓe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

8 Gorko bonnguujo, dimdaaɗo e bonnguwaaku, mo
meeɗaali daraade e koyɗe muuɗum, ana wonnoo Listara.
9 Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal
makko sellinta mo,
10 haaldi semmbe, wii:
—Imma, dara e koyɗe maa!
Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha.
11 Nde yimɓe ɓee njii ko Pool waɗi koo ndee, ngulliri gullaali
likoniyankoore, mbii:
—Laamɗo'en nanndinkinike e yimɓe, njippiima e meeɗen!
12 Ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool «Hermes»,*
sabi Pool wonnoo kaaloowo.
13 Galle ɗo Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi
too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraaɗi piindi e dame
ɗee. Omo yiɗi waɗude sadaka, kanko e yimɓe ɓee.
14 Kaa nde Barnabas e Pool nannoo ɗum ndee, ceeki kad-
dule muuɗum'en, keɲanii jamaa oo ana ngulla,
15 ana mbiya:
—Worɓe, koɗum ngaɗaton ɗoo? Minen duu min yimɓe
hono mooɗon. Miɗen mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon,
iwon e ɗii golleeji laaliiɗi, ngarton e Laamɗo guurɗo, taguɗo
kammu e leydi e geeci e ko woni e muuɗum'en fuu.
16 E jamaanuuji jawtuɗi ɗii o yoppii leɲi ɗii fuu njokka laawi
muuɗum'en.
17 Ɗum e taweede, omo golla ko moyyi faa ɗum seettanoo
mo, omo hokka on toɓo kammu, omo ɓenndinana on ɲamri e
wakkati muuɗum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e
seyo.
18 Ko ɓe mbaajii koo fuu, semmbe ɓe kaɗiri jamaa oo
hokkude ɓe sadaka.
19 Caggal ɗum, Yahuudiyankooɓe iwi Antiyokiya e Ikoniya.
Ɓe keɓi hakkillaaji yimɓe ɓee, ɓeen mbedii Pool kaaye, ndaasi
ɗum faa naɓi ɗum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo
maayɗo.
20 Kaa nde taalibaaɓe ɓee ngari pilii mo ndee, o immii, o
naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

---

* **14:12** E ley diina Yunaninkooɓe ***Jewus*** woni hooreejo tooruuji, ***Hermes*** woni nelaaɗo majji.

Janngo muuɗum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe.
21 Ɓe mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, ɓe keɓi taalibaaɓe faa keewi. Caggal muuɗum, ɓe mbirfitii Listara e Ikoniya, kaŋum e Antiyokiya.
22 Eɓe cuusina yonkiiji taalibaaɓe, eɓe mbaajoo ɗum'en yo ŋiiɓu e goondinal, eɓe mbiya:
—Kinaa tampen tampereeji keewɗi so naaten e Laamu Laamɗo.
23 E ley deente goondinɓe ɗee fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en hooreeɓe. Caggal ɗum, ɓe koori, ɓe nduwii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraaɗo mo ɓe ngoondini oo.
24 Nde ɓe ceekunoo Pisidiya ndee, ɓe ngari Pamfiliya.
25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muuɗum, ɓe njippoyii Attaliya.
26 Ton ɓe naati laana geeci, ɓe mbirfii Antiyokiya ɗo ɓe kalfinanoo moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla golle mo ɓe tilii jooni oo.
27 Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe mooɓti deental goondinɓe ngal, ɓe kaalani ngal ko Laamɗo waɗidi e maɓɓe fuu, no o udditirani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe damal goondinal.
28 Ɓe ngondi ɗon e taalibaaɓe ɓee faa ɓooyi.

15

Haala kawrital gaɗaangal Urusaliima

1 Yimɓe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe ɓee, ana mbiya:
—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗondiri e maɓɓe, nduddi e maɓɓe faa naawi. Ɗum waɗi so ɓe tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima, faade e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee, saabe haala kaa.
3 Ɗum saabii so deental goondinɓe ngal neli ɓe. Ɓe ceeki Finikiya e Samariya, eɓe kaalana ɗum'en haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Ɗum laatanii sakiraaɓe ɓee fuu seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinɓe ngal e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee njaɓɓii ɓe. Ɓe kaalani ɗum'en ko Laamɗo waɗani ɓe fuu.
5 Kaa yoga e goondinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en immii, mbii:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.
6 Nelaaɓe ɓee e mawɓe ɓee kawriti faa yeewa haala kaa.
7 Caggal haali-haalti keewɗo, Piyeer immii, wii ɓe:

—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo suɓike kam e ley mooɗon
gila ko ɓooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde
yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla eɓe nana ɓe
ngoondiina.
8 Laamɗo anndudo ɓerɗe oo hollii jaɓanii ɓe, nde hokki ɓe
Ruuhu Ceniiɗo oo hono no meeɗen nii.
9 Walaa fuu ko o seenndiri en e maɓɓe, nde wonnoo o
laɓɓinirii ɓerɗe maɓɓe goondinal.
10 Jooni, ko saabii so oɗon itta koro Laamɗo? Oɗon pawa e
taalibaaɓe ɓee donngal, ngal enen e maamiraaɓe meeɗen en
mbaawaa roondaade.
11 E moyyere Joomiraaɗo men Iisaa ngoondinir-ɗen so kisu-
ɗen, hono non kamɓe duu.
12 Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e
Pool ana njantoo no Laamɗo waɗiri taagumansaaji e kaayɗe
hakkunde leɲi goɗɗi.
13 Caggal ɓe ndeyyinike, Yaakuuba jaɓɓitii, wii:
—Sakiraaɓe, kettinanee kam!
14 Simon humpitii en no Laamɗo suɓorii gila e puɗɗooɗe
yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en yimɓe
muuɗum.
15 Ɗum hawri e haalaaji annabaaɓe ɗii, hono no winndiraa
nii:
16 «Joomiraaɗo wii:
Caggal ɗum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan tayɛ tuufeeje ɗee,
mi darna ndu kasen,
17 yalla yimɓe heddiiɓe ɓee ana tewta Joomiraaɗo.
Ɗum woni, leɲi ɗi innde am noddaa e muuɗum'en ɗii.
Joomiraaɗo tabintinɗo ɗeen kulle
18 anndaaɗe gila huunde fuu tagaaka,
wii non.»*
19 Ɗum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimɓe leɲi
goɗɗi tuubuɓe so ngarti e Laamɗo ɓee.
20 Kaa ko haani hen, nelen e maɓɓe ɓe nantoo e ko tooruuji
coɓini e jeenu e ɲaamde jiibe e ɲaamde yiiyam.
21 Gila e jamaanuuji ɓooyɗi, Sariya Muusaa ana jannginee ley
geelle ɗee fuu, eɓe njannga mo ɲalaande fowteteende fuu ley
cuuɗi baajordi.

*Haala ɓataaki faade e goondinɓe ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe*

22 Ɗum waɗi so nelaaɓe ɓee kaɲum e hooreeɓe ɓee e
deental goondinɓe ngal fuu ndawridi faa cuɓoo worɓe e ley

* **15:18** Amos 9.11-12

muuɗum'en faa nela ɗum'en Antiyokiya, ɓe tawta Pool e Barnabas. Ɓe cuɓii hooreeɓe ɗiɗon ley sakiraaɓe ɓee, Yahuuda noddirteeɗo Barasaba, kaŋum e Silas.
23 Ɓe ndokki ɗum'en oo ɗoo ɓataaki:

Minen sakiraaɓe mooɗon, nelaaɓe kaŋum e hooreeɓe, miɗen njowta on, onon sakiraaɓe amen leŋi goɗɗi wonɓe Antiyokiya e Siriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiiɓii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali ɓe.
25 Min ndawridii, min kawrii, min cuɓike worɓe faa min nela ɗum'en e mooɗon, ɓe tawta yiɓɓe amen Barnabas e Pool,
26 yeebiiɓe yonkiiji muuɗum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.
27 Ɗum waɗi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko.
28 Minen e Ruuhu Ceniiɗo, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo:
29 nanto-ɗon e kirsanaaɗi tooruuji e yiiyam e jiibuɗi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngaɗii ko moyyi. Yo Laamɗo faabo en!
30 Ɓe ndokkaa laawol, ɓe njehi Antiyokiya. Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe mooɓti deental goonɗinɓe ngal, ɓe ndokki ngal ɓataaki oo.
31 Nde ɓeen janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji ɗii ndokkii ɗum'en semmbe.
32 Yahuuda e Silas, Laamɗo loowi e mum'en konngol mum faa ɓe mbaajii sakiraaɓe waajuuji keewɗi, cuusini ɗum'en.
33 Caggal ɓe paɓɓii ton, ɓe ceerti e sakiraaɓe ɓee e dow jam, ɓe mbirfitii to nelnooɓe ɓee too. [
34 †]
35 Pool e Barnabas njooɗii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraaɗo. Woɓɓe heewɓe ana mballa ɓe.

Dawol Pool ɗiɗaɓol

No Pool e Barnabas ceertiri
36 Caggal balɗe seeɗa, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-ɗen e geelle ɗe mbaajino-ɗen konngol Joomiraaɗo ngol ɗee fuu, njippano-ɗen sakiraaɓe meeɗen ɓee, yeewen no ɓe ngorri.
37 Barnabas ana yiɗunoo ɓe njaada e Yuhanna noddirteeɗo Marka.
38 Kaa ɗum welaali Pool sabi oon seeriino e maɓɓe Pamfiliya yaadaali e maɓɓe faa gollida e maɓɓe.

† **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 34:*Kaa Silas, kaŋum kaa, heddii ton.*

39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e maɓɓe fuu
suɓii neɗɗo goɗɗo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci
feewi Kiprus.
40 Pool suɓii Silas, yaadi e muuɗum caggal sakiraaɓe ɓee
kalfinii ɗum e hinnee Joomiraaɗo.
41 O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente
goonɗinɓe ɗee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe, caggal ɗum, o yottii Listara. Goonɗinɗo
biyeteeɗo Timote ana wonnoo ɗon. Inniiko yo Yahuudiyanke
goonɗinɗo, kaa baam makko yo Yunaninke.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e Ikoniya ɓee ana njetta mo.
3 Pool yiɗi naɓorde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahu-
udiyankooɓe hoɗuɓe e ɗeen leyɗe ɓee fuu ana anndi baam
makko yo Yunaninke.
4 Ley geelle ɗe ɓe ceeki ɗee, eɓe njottina goonɗinɓe ɓee
sariya mo nelaaɓe e mawɓe wonɓe Urusaliima ɓee ɓami oo,
eɓe njamira ɓeen yo njokku mo.
5 Hono non, deente goonɗinɓe ɗee ana ɓeydoroo semmbe
banngal goonɗinal, ana ɓeydoo heewde ɲannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe waajaade konngol ngol ley Asiya,
saabe majjum ɓe ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndee, ɓe tewti yaade Bi-
tiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki ɓe ɓe naata.
8 E ley ɗum, ɓe yaɓɓii Misiya, ɓe ndegii e ngeenndi
mbiyeteendi Torowas.
9 E ley jemmaaku muuɗum won ko yellitii e Pool. O yii gorko
Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:
—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-ɗaa min!
10 Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati
fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamɗo noddi
min faa min mbaajoo ɓe Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goonɗiniri waaju Pool ley Filipa

11 Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati
ruunde Samotaras. Janngo muuɗum, min pahi Neyapolis.
12 Min iwi ɗon, min pahi Filipa, ngeenndi ɓurndi fuu teen-
tilaade e leydi Makedoniya ndi Romankooɓe kumanii. Min
ngaɗi ɗon balɗe.
13 Ɲalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde
daande maayo, ton Yahuudiyankooɓe mboownoo waɗude

duwaawu. Min tawi ɗon rewɓe ana mooɓtii, min njooɗii, min mbaajii ɓe.
14 Debbo dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo Lidiya, coottoowo kaddule boɗeeje, jeyaaɗo ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraaɗo udditi ɓernde makko yalla omo goonɗina ko Pool waajotoo koo.
15 Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootogal batisima. Caggal ɗum, o ɲaagii min, o wii:
—So oɗon njogorii kam mi goonɗinɗo Joomiraaɗo, njippee suudu am.
O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Ɲannde wootere miɗen njahannoo to nokkuure waɗirde duwaawu. Korɗo debbo bataaɗo anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaaɓe makko paggike kaalisi keewɗo e ndaggadaaku makko oo.
17 Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:
—Ɓee yimɓe yo gollanooɓe Laamɗo Toowɗo oo! Eɓe mbaajoo on laawol kisindam.
18 Balɗe kuurɗe omo waɗa non faa Pool mettaa, yeeccitii, wii ladde ndee:
—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!
Ladde ndee yalti oon wakkati fuu.
19 Nde halfaaɓe ɓee anndunoo jikke muuɗum'en iwii e faggitoraade korɗo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi ɗum'en faa sakoro to saroo ɓe.
20 Non ɓe naɓi ɓeen to hooreeɓe ngeenndi ndii, mbii:
—Ɓee worɓe ɗiɗon ɓe Yahuudiyankooɓe, eɓe nii ngadda baasi e ngeenndi meeɗen ndii.
21 Eɓe mbaajoo aadaaji ɗi ndagantaako en njaɓen naa ngollen, enen Romankooɓe.
22 Jamaa oo diirani ɓe. Hooreeɓe ɓee njamiri kaddule maɓɓe ceekee, ɓe piyee.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe uddaa ley kasu. Hooreeɓe ɓee njamiri kayboowo kasu oo hayba ɓe faa gasa.
24 Oon nee, gila heɓi ndee yamiroore, naanni ɓe e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyɗe maɓɓe geyyelle ledɗe.
25 Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamɗo, eɓe njaaroo ɗum. Kasunkooɓe woɓɓe ɓee ana kettinanoo ɓe.
26 Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa pooɓe kasu ɗee njergi. Dame ɗee fuu udditii, geyyelle kasunkooɓe ɗee fuu kumtii.
27 Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu ɗee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muuɗum faa wartoo, miili kasunkooɓe ɓee ndogii.

28 Pool wulli faa toowi, wii mo:
—Pati waɗu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miɗen ɗoo!
29 Nde o heɓunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo siŋŋa.
30 Caggal ɗum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:
—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi waɗude yalla miɗo hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Goonɗin Iisaa Joomiraaɗo oo faa kisaa, aan e koreeji maa.
32 Ɓe mbaajii mo konngol Joomiraaɗo ngol, kanko e koreeji makko fuu.
33 Oon jemma fuu o naɓi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.
34 O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki ɗum'en ŋaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goonɗinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worɓe ɗiɗon ɓee.
36 Kayboowo oo haalanoyi ɗum Pool, wii:
—Hooreeɓe ɓee nelii njoppite-ɗon. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.
37 Pool jaabii, wii:
—Ɓe njamirii min piyee yeeso yimɓe tawee min caraaka, ɓe naanni min e kasu. Minen worɓe ɗiɗon ɓee, min fuu min Romankooɓe. Jooni ɓe yaltinirooɓe min cuucuukka naa? Patti, ɗum waawaa laataade. Kinaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Laamunkooɓe ɓee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓee haala kaa. Ɓeen kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee.
39 Ɓe njehi, ɓe curoyi ɓeen, ɓe njaltini ɗum'en kasu oo. Ɓe ndaardi ɗum'en njaltana ɓe ngeenndi ndii.
40 Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Ɓe njii sakiraaɓe ɓee, ɓe mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal ɗum, ɓe mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won.
2 Pool waɗi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Ɲalaaɗe powteteeɗe tati omo liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi ɗii.
3 O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muuɗum oo, kaɲum woni Almasiihu.
4 Yoga e maɓɓe tayori ɗum goonga, njokki e Pool e Silas, kaɲum e Yunaninkooɓe rewooɓe Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe.
5 Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini ɗum'en. Ɓe njirkiti ngalluure ndee fuu. Ɓe naati e galle Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naɓa ɗum'en to yimɓe ɓee too.
6 Nde ɓe ndonki yiitude ɓeen ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:
—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii ɗoo,
7 Yason jippinii ɗum'en! Ɓe fuu ko ɓe ngaɗata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawɗo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke goɗɗo biyeteeɗo Iisaa.
8 Ɗiin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee.
9 Yason e sakiraaɓe ɓee njoɓi kaalisi, caggal muuɗum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo oo soobee

10 Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muuɗum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too.
11 Ɓeen ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laaɓude ɓernde. Ɓe njaɓɓorii konngol ngol soobee, eɓe mbiɗoo Binndi ɗii ɲannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kaɲum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yunaninkooɓe heewɓe.
13 Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamɗo ngol ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiiɓi jamaa oo.
14 Oon wakkati fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii ɗon.
15 Liwndiiɓe Pool ɓee njaadi e muuɗum faa Ateena. Ɓe ngarti, ɓe ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

16 Nde Pool doomannoo ɓe Ateena fade maɓɓe warde ndee, yonki muuɗum ɲawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii.
17 Ɗum waɗi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewooɓe Laamɗo woɓɓe ley waajordu nduu, omo haalda e ɓe o hawrannoo e mum ɲannde fuu ley sakoro ɓee duu.

18 Yoga e miijotooɓe wiyeteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en
njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:
—Koɗum oo ndoryoowo haalata?
Woɓɓe duu ana mbiya:
—Omo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.
Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaŋum e
immital maayɓe o waajinoo ɓe.
19 Nden ɓe ɓami Pool ɓe naɓi ɗum waamnde haayre
wiyeteende Areyopagus,* ɓe mbii ɗum:
—Miɗen njiɗi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo.
20 Sabi a toɓɓii e noppi amen haalaaji ɗi min mboowaa
nande. Miɗen njiɗi anndude maanaa majji.
21 Tawi Ateenankooɓe e hoɓɓe jooɗiiɓe ton ɓee ngollataa
huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde ɓe nani.
22 Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:
—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne,
23 sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure mooɗon ndee, mi yii
cuuɗi mooɗon dewirɗi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka
wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko
on anndaa koo, ɗum mbaajotoo-mi on e muuɗum.
24 Laamɗo taguɗo aduna e ko woni e muuɗum fuu oo,
kaŋum woni Jom kammu e leydi, o jooɗataako ley cuuɗi
mahiraaɗi juuɗe.
25 O hasindinaa e yimɓe ngollana mo fay huunde, sabi
kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e
foofaango e huunde fuu.
26 E neɗɗo gooto Laamɗo yaltini leŋi ɗii fuu, joyyini ɗum'en
e aduna oo. Gila ɗum waɗaali, o darnani ɗum'en jamaanuuji
e keeri hakkunde koɗorɗe muuɗum'en,
27 yalla eɓe tewta Laamɗo, ɓe moomoo faa ɓe njiita ɗum.
Ɗum e taweede o woɗɗaaki fay gooto e meeɗen.
28 «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko keɓir-
ɗen.» No yoga e yimooɓe mooɗon mbii: «Enen duu, en iwdi
makko.»
29 Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo
nanndi e tooru moyyiniraandu kaŋŋe naa kaalisi naa haayre
sehaande, nde neɗɗo moyyinirta ɲeeɲal e hakkille.
30 Laamɗo rewtaaki yimɓe nde ngonnoo e majjere ndee.
Jooni, o yamirii yimɓe fuu tuuba ɗo tawaa fuu,
31 sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e foocci-
taare, o sarira ɗum neɗɗo mo o suɓii oo. O hollii yimɓe fuu
ɗum yo goonga nde o immintini oon neɗɗo e maayde.

---

* **17:19** ***Areyopagus*** yo deental ɓurngal toowde deentinoowal ardiiɓe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo ɓe njeggiti ana waasa mettinde.

32 Nde ɓe nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe
ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:
—Min kettinante oo waaju ɲannde wonnde.
33 Non Pool iwi hakkunde maɓɓe.
34 Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e ɓeen
biyeteeɗo Diyonisiyus, jeyaaɗo e deental Areyopagus, kaɲum
e debbo biyeteeɗo Damaris, e woɓɓe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

1 Caggal ɗum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu.
2 O tawi ton Yahuudiyanke biyeteeɗo Akilas, pinɗo leydi
mbiyeteendi Ponta. Ɓooyaali ko oon e jom suudu muuɗum
biyeteeɗo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke
mawɗo oo yamiriino Yahuudiyankooɓe fuu njalta Roma.*
Pool yehi yeewoyde ɓe.
3 O woni ɗon, omo gollida e maɓɓe sabi o moyyinoowo
hukkummaaji no maɓɓe nii.
4 Ɲalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahu-
udiyankooɓe e Yunaninkooɓe ley waajordu, yalla omo heɓa
hakkillaaji maɓɓe.
5 Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu
ndee, Pool watti hakkille muuɗum fuu e waajaade, ana seet-
tanoo Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni Almasiihu oo.
6 Kaa nde wonnoo eɓe calanii mo, eɓe njennannoo mo, o
fiɗɗi kaddule makko, o wii ɓe:
—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi
walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe.
7 O iwi ɗon, o yehi to gorko dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo
Titus Yustus, mo galle muuɗum takkii e waajordu nduu.
8 Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɲum e ko-
reeji muuɗum fuu ngoondini Joomiraaɗo. Heewɓe e Ko-
rintunkooɓe hettintonooɓe ɓee ngoondini, lootaa lootogal
batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo yellintini e Pool, wii:
—Pati hul, pati deyyina, waaja.
10 Miɗo wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi
yimɓe am ana keewi ley ndee ngalluure.
11 Pool jooɗii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana
janngina ɓe konngol Laamɗo ngol.

---

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooɓe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaaɗe Iisaa.

12 Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee,
Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, naɓi ɗum
sarirde,
13 kappi ɗum, mbii:
—Oo gorko yo yoŋŋoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo
ko waldaa e sariya oo.
14 Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii
Yahuudiyankooɓe ɓee:
—Yahuudiyankooɓe, so tawii tooŋannge naa golle bonɗo,
mi jaɓanan on ko ngullani-ɗon mo koo,
15 kaa nde wonnoo ɗum jeddi dow haalaaji diina mooɗon
e inɗe, kaŋum e sariya mooɗon onon tan, ɗum onon e ko'e
mooɗon carata. Miin, mi sarataa ɗee kuɗɗe!
16 O yaltini ɓe sarirde ndee.
17 Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu
oo, ɓe pii ɗum ɗo yeeso sarirde ɗoo. Kaa fuu Galliyon ɓilaaki
hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

18 Pool faɓɓi ɗon balɗe kuurɗe. Caggal ɗum, o waynondiri e
sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e
Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku
biyeteeɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore.
19 Ɓe njottii Efeesu, Pool yoppi ɗon Piriskilla e Akilas,
kaŋum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe
ɓee.
20 Ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali.
21 Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:
—Mi wartan e mooɗon so Laamɗo jaɓii.
O naati laana, o iwi Efeesu,
22 o yottii Kaysariya, o ŋabbiti Urusaliima faa o jowta deen-
tal goonɗinɓe ngal. Caggal ɗum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

23 Caggal Pool waɗii ton wakkati, o witti. O seeki leydi
Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo ɓeydana taalibaaɓe
cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Yahuudiyanke biyeteeɗo Apollos, pinɗo Aleksandiri,
wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi ɗii,
25 anndudo laawol Joomiraaɗo. Omo waajoroo soobiran-
taaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa
so wanaa lootogal batisimaYaayaa ngal.
26 Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde
Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe
pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa ɓuri no arannde nii
laaɓude.

27 Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee ɓataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondiɗnɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne.

28 Sabi o liɓii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo hakkunde yimɓe, omo dallinoroo Binndi ɗii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaaɓe Yaayaa ley Efeesu

1 Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaaɓe,

2 o lamndii ɗum'en, o wii:

—Yalla on keɓiino Ruuhu Ceniiɗo oo nde ngoondiɗn-ɗon ndee naa?

Ɓe njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniiɗo ana woodi duu, sako min keɓa.

3 O lamndii ɓe, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal keɓu-ɗon?

Ɓe njaabii, ɓe mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

4 Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimɓe ɓee yo ngoondiɗn garoowo caggal muuɗum oo, ɗum woni Iisaa.

5 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraaɗo oo.

6 Nde Pool fawnoo juuɗe muuɗum e maɓɓe ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe, eɓe kaala e ɗemɗe janane, eɓe kaalta ko Laamɗo loowi e maɓɓe koo.

7 Eɓe mbaara e yimɓe sappo e ɗiɗon.

8 Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo ɓe cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e maɓɓe, omo liddondira e maɓɓe, omo haɓanoo famminde ɓe haala Laamu Laamɗo.

9 Kaa tiiɗuɓe ko'e ngon e maɓɓe, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraaɗo ngol yeeso yimɓe fuu. Ɗum waɗi so Pool seerti e maɓɓe, naɓi taalibaaɓe ɓee feere, ana waajoo ɗum'en ɲannde fuu e ley janngirde neɗɗo biyeteeɗo Tirannus.

10 O worri non faa hiɓɓi duuɓi ɗiɗi, faa hoɗunooɓe e Asiya ɓee fuu, gila e Yahuudiyankooɓe faa e Yunaninkooɓe, nani konngol Joomiraaɗo ngol.

11 Laamɗo waɗiri juuɗe Pool kaayɗe mawɗe,

12 fay e sarbetiiji e kaddule memnooɗe terɗe makko ana naɓee pawee e ɲawɓe, ɲawuuji muuɗum'en cella, seyɗaani'en njalta e muuɗum'en.

13 Yoga e Yahuudiyankooɓe yiilotooɓe faa ndibba
seyɗaani'en, ndaarii ribbirde ɗum'en innde Iisaa, mbii:
—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muuɗum oo, njal-
tee!
14 Gooto e hooreeɓe yottinooɓe sadaka, Yahuudiyanke
biyeteeɗo Sikewas, ɓiɓɓe muuɗum worɓe njeɗɗon ngaɗii non,
15 faa seyɗaani jaabii ɗum'en, wii:
—Miɗo anndi Iisaa, miɗo anndi Pool, kaa onon, on hoɓe?
16 Neɗɗo laddaaɗo oo haɓi e maɓɓe, jaalii ɓe, torri ɓe faa ɓe
ndogi, ɓe njaltiri galle oo terɗe teete e barme.
17 Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankooɓe e
Yunaninkooɓe jooɗiiɓe Efeesu. Kulol nanngi ɓe fuu, innde
Iisaa Joomiraaɗo oo teddinaa.
18 Heewɓe e goonɗinɓe ɓee ngari njaadiri, kaalti golleeji ɗi
ngaɗunoo.
19 Boŋobii'en heewɓe ndeentini dewte muuɗum'en, nduppi
ɗe yeeso yimɓe fuu. Ɓe kiisii coggu majje, ɓe tawi ana foti
ujunaaji capanɗe joy kaalisi daneejo.*
20 Hono nii, haala Joomiraaɗo kaa ɓeydorii saakaade e
heewde semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

21 Caggal ɗum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya
faade Urusaliima. O wii:
—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.
22 O neli gollidooɓe makko ɗiɗon, Timote e Erasta, njaha
Makedoniya. Kanko, o faɓɓi Asiya.
23 E oon wakkati, fitina mawɗo waɗi sabaabu laawol Joomi-
raaɗo ngol.
24 Baylo ndaneeri biyeteeɗo Demeteriyus ana tafa cuuroy
kaalisi nanndukoy e rewrudu tooru biyeteeɗo Artemis. Omo
heɓa hen tino heewngo, kanko e gollooɓe makko.
25 O reentini ɓeen e woɓɓe ɓe nanndi golle, o wii ɗum'en:
—Yiɓɓe, oɗon anndi e oo ɗoo golle keɓal meeɗen ngal fawii.
26 Oɗon njiya, oɗon nana Pool majjinii yimɓe heewɓe,
wanaa ley Efeesu ɗoo tan, ley leyɗe Asiya fuu. O haalani
ɓe kulle deweteeɗe ɗe yimɓe moyyiniri juuɗe mum'en ɗee
nganaa deweteeɗe.
27 So jokkii nii, yimɓe mbonnan golle meeɗen. Wanaa
ɗum tan, yimɓe ŋoottan teddinde rewrudu Artemis nduu duu,
tooru men mawɗo mo hoɗuɓe Asiya e aduna oo fuu ndewata
oo.
28 Nde ɓe nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mettaa sanne, hedde
eɓe ngulla, eɓe mbiya:

---

* **19:19** Ɗum hawrata e golle jokolle duuɓi teemedere e capanɗe joy.

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!

29 Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Ɓe ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaaduɓe Pool ɓee.

30 Pool ana yiɗi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaaɓe ɓee kaɗi mo ɗum.

31 Yoga e hooreeɓe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too.

32 E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Ɓee ana ngullana ɗum ɗoo, ɓee too ana ngullana ɗum gaa. Ko ɓuri heewde e yimɓe ɓee anndaa fay ko hawrintini ɗum'en.

33 Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteeɗo Aleksandere mo Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗi kaaloowo muuɗum'en oo. Aleksandere huncani ɓe junngo faa jinngana yimɓe muuɗum ɓee.

34 Kaa nde ɓe annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, ɓe fuu eɓe ngulla ko waarata e leeruuji ɗiɗi, eɓe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!

35 Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkooɓe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewrudu Artemis deweteeɗo mawɗo oo, kaɲum e natal muuɗum iwrungal dow kammu ngal?

36 Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude ɗum, oɗon kaani jippinde hakkillaaji mooɗon pati ngolliron fay huunde e heɲaare.

37 Worɓe ɓe ngaddu-ɗon ɓee, nganaa wujjooɓe kulle rewrudu, nganaa yennooɓe deweteeɗo meeɗen oo.

38 So tawii Demeteriyus e gollooɓe wonduɓe e muuɗum ɓee won mo njiɗi wullanaade, ɲalaaɗe careteeɗe ana ndarnaa, kaanankooɓe sarooɓe ana ngoodi, yo ɓe noddondir!

39 Kaa so tawii won goɗɗum ko ndaartaton, to deental saahiiɓe ɗum saroytee.

40 Eɗen mbaawi felireede murtere waɗunde hannde ndee, sabi fitina baaɗo nii walaa fay daliili gooto.

41 Caggal ɗii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyɗe Makedoniya e Yuunan

1 Nde fitina oo yawti ndee, Pool mooɓti taalibaaɓe ɓee, waajii ɗum'en. Caggal ɗum, waynii ɗum'en, feewi Makedoniya.

2 O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimɓe ɓee haalaaji keewɗi. Caggal ɗum, o yehi Yuunan.

3 O waɗi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana
faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankooɓe ndawridi faa
njammboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya.
4 Ɓee ɗoo ɗowtunoo mo: Sopater ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya,
e Aristarka e Sekundus jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaaɗo
Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaaɓe leydi Asiya.
5 Ɓeen ardii min, ndoomoyi min Torowas.
6 Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru
yuufinaaka. E ley balɗe joy min kewtii ɓe Torowas, min ngaɗi
ɗon yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

7 Ɲannde aranndeere e yontere, tawi miɗen mooɓtii faa min
taya buuru.* Pool ana waajoo yimɓe ɓee, nde wonnoo omo
anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere
jemma.
8 Lampaaji keewɗi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu
min mooɓtinoo e muuɗum nduu.
9 Suka jokolle biyeteeɗo Ewtikus ana jooɗii dow falanteere.
Ko Pool juutini waaju muuɗum oo koo, Ewtikus ɗaanii
ɗoyngol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tataɓo
ngoo. Nde ɓe ɓamti mo ndee, tawi o maayii.
10 Kaa Pool jippii, hippii e makko, ɓami mo e juuɗe
muuɗum, wii:
—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!
11 Nii Pool ŋabbiti, tayi buuru, ɲaami. Caggal ɗum, o jokki
waaju makko faa weenndoogo, o witti.
12 Suka jokolle oo naɓtaa ana wuuri. Ɗum ɓuuɓini ɓerɗe
maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goonɗinɓe wonɓe Efeesu

13 Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos
ɗo min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiiɗo yaarude ton
koyɗe.
14 Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana,
min peewi Mitilene.
15 Min iwi ɗon e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ru-
unde Kiyos. Faɓɓi-janngo mum min yaɓɓorii bannge ruunde
Samos, faɓɓiti-janngo mum min njottii Miletus.
16 Pool fellisii yaɓɓoraade Efeesu, sabi o yiɗaa neeptude e
leydi Asiya ndii, omo heɲoo yottaade Urusaliima ɲannde iidi
Pantekot so tawii ana laatoo.
17 Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreeɓe deental
goonɗinɓe Efeesu ɓee.
18 Nde ɓe ngari ndee, o wii ɓe:

---

* **20:7** ***Tayude buuru*** ana firrita rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

—Oɗon anndi no ngorru-mi e mooɗon gila ɲannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde.

19 Mi golliranii Joomiraaɗo leyɗinkinaare fuu, kaɲum e gonɗi keewɗi e torraaji Yahuudiyankooɓe kewtiiɗi kam ɗii.

20 Oɗon anndi mi suuɗaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimɓe kaɲum e ley galleeji mooɗon.

21 Mi tinndinii Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe fuu tuubana Laamɗo, ngoonɗina Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.

22 Jooni, miɗo nii jokki e Ruuhu Ceniiɗo, miɗo yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam ton,

23 so wanaa ko Ruuhu Ceniiɗo oo hollata kam: ley geelle ɗee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam.

24 Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi heɓii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraaɗo halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamɗo.

25 Jooni, miɗo anndi on njiitataa kam kasen, onon ɓe ngondunoo-mi so miɗo waajoo ɗum'en haala Laamu Laamɗo oo ɓee.

26 Ɗum waɗi so miɗo seettanoo on hannde ɗum ɗoo: so tawii gooto e mooɗon halkiima, wanaa sabaabu am.

27 Sabi mi waajike on anniyaaji Laamɗo fuu, mi suuɗaali on fay huunde.

28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniiɗo oo ɗaldi on ndee, laato-ɗon durooɓe deental goonɗinɓe Laamɗo ngal, sabi yiiyam makko o soottitorii ngal.

29 Miin, miɗo anndi caggal am yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon hono no pobbi nii, kasen duu ɗi njokkan e sewre ndee.

30 Fay e ley mooɗon daɲan worɓe immiiɓe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooɗa taalibaaɓe ɓee njokka caggal muuɗum'en.

31 Ɗum nee, njeertee! Miccito-ɗon duuɓi tati, jemma e ɲalooma, mi ŋoottaali waajoraade gooto e mooɗon fuu gonɗi.

32 Jooni, mi halfinii on Laamɗo, kaɲum e konngol hinnee muuɗum baawngol naɓude on yeeso e ley goonɗinal, hokka on ko resani sennaaɓe ɓee fuu.

33 Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaŋŋe, wanaa kaddule.

34 Onon e ko'e mooɗon, oɗon anndi juuɗe am ɗee kumti haajuuji am e haajuuji wonduɓe am.

35 Mi hollii on e kabaaruuji ɗii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'uɓe tawa oɗon miccitoo ɗii ɗoo haalaaji ɗi Joomi-

raaɗo men Iisaa haali kaɲum e hoore muuɗum: «Hokkude ɓuri mbelko'aaku diina hokkoreede.»
36 Nde Pool tilinoo haalde ɗum ndee, kaɲum e maɓɓe fuu ɓe ndiccii, ɓe nduwii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe kippii e Pool, ɓe caɓɓindii ɗum.
38 Ko ɓeydi suŋlinde ɓe ko o wii ɓe njiitataa mo kasen koo. Caggal ɗum, ɓe liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ŋabbitiri Urusaliima

1 Nde min ceerti e maɓɓe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi ɗon, min peewi ngeenndi Patara.
2 Min keɓi laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min ɓettii.
3 Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.
Ɗon laana kaa jippinta kaaki muuɗum.
4 Min tawi ɗon taalibaaɓe, min ngoni ɗon balɗe jeɗɗi. Eɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniiɗo pati ŋabbita Urusaliima.
5 Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Ɓe fuu ɓe liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii.
6 Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kamɓe ɓe mbirfitii cuuɗi maɓɓe.
7 Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemayis. Min njowti sakiraaɓe, min ɲallani ɓe, min mbaali.
8 Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotooɗo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii ɗum. Kanko omo jeyaa e njeɗɗon suɓaaɓe Urusaliima ɓee.*
9 Omo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayon ɓe ɓamaaka, haaltooɓe ko Laamɗo loowi e mum'en koo.
10 Nde min paɓɓunoo ɗon ndee, gorko loowaaɗo konngol Laamɗo biyeteeɗo Agabus iwri Yahuudiya.
11 O wari e amen, o ɓami kumorgol Pool, o haɓɓi juuɗe makko e koyɗe makko, o wii:
—Ruuhu Ceniiɗo wii: nii Yahuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓee kaɓɓirta jeyɗo ngol kumorgol oo, ngaɗa ɗum e juuɗe heeferɓe.
12 Nde min nani ɗum ndee, minen e jeyaaɓe ɗon ɓee fuu, min ndaardi Pool pati ŋabba Urusaliima.
13 Pool jaabii, wii:

---

* **21:8** Golle Nelaaɓe 6.1-6; 8.5

—Koɗum waɗi so oɗon mboya, oɗon taya ɓernde am? Miin, miɗo lanndinanii ko wanaa haɓɓeede tan, miɗo lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraaɗo oo.
14 Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:
—Yo muuyɗe Joomiraaɗo laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

15 Caggal ɗeen balɗe, min lanndinii, min ŋabbiti Urusaliima.
16 Yoga e taalibaaɓe Kaysariyankooɓe njaadi e amen, naɓi min galle gorko biyeteeɗo Manason, jeyaaɗo Kiprus, laatiiɗo taalibbo gila ko ɓooyi, yalla miɗen jippanoo ɗum.
17 Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraaɓe ɓee njaɓɓorii min weltaare.
18 Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreeɓe deental goondinɓe ɓee fuu ana tawanoo ton.
19 Caggal ko o jowti ɓe koo, o haalani ɓe huunde fuu ko Laamɗo waɗani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe njetti Laamɗo. Ɓe mbii Pool:
—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankooɓe njii-ɗaa ko ngoondini, haya faa hannde eɓe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo.
21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Yahuudiyankooɓe wonɓe hakkunde leŋi goɗɗi njoppa Sariya Muusaa, mbii-ɗaa pati taada sukaaɓe muuɗum'en kasen, pati njokka neesuuji ɗii kasen.
22 Ndennoo, hono ngaɗaten? Sabi min tayorii ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante koo. Miɗen njogii ɗoo worɓe nayon ɓamanɓe Laamɗo fodoore.
24 Naɓu ɓe cennidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani yoɓude koo, yalla eɓe mbaawa laɓeede. Yimɓe fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, ɓe anndan kasen aan e hoore maa, aɗa jokki Sariya Muusaa.
25 Goondinɓe iwɓe e leŋi goɗɗi ɓee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiiyam e jiibuɗi, kaŋum e jeenu.
26 Pool ɓami naɓi worɓe ɓee, yaadi e mum'en. Janngo mum, ɓe cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinooɓe sadaka ŋalaaɗe sennugol ɗee kiɓɓii, faa gooto e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗee ɓadinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe njirkiti yimɓe ɓee fuu, ɓe nanngi mo.

28 Eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko janngi-
noowo yimɓe e ley nokkuuje ɗee fuu ana bekkisoo yimɓe leŋol
meeɗen, ana bekkisoo sariya meeɗen oo, ana bekkisoo nokku
ceniiɗo oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooɓe e ley Suudu
Dewal Mawndu nduu. O soɓinii oo nokku ceniiɗo!
29 Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa ɓe njiino Torofim
Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Ɓe cikki-
ino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
30 Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimɓe ana njaltira
tatteeji ɗii fuu. Ɓe nanngi Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe njaltini
ɗum Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe uddi dame ɗee oon
wakkati fuu.
31 Nde ɓe tewti faa ɓe mbara Pool ndee, tawi hooreejo
sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal
gootal.
32 Ɗon e ɗon, o ɓami sordaasi'en e mawɓe muuɗum'en, o
dogani ɓe. Nde yimɓe ɓee njii mo kanko e sordaasi'en ɓee
ndee, ŋootti fiide Pool.
33 O ɓattii Pool, o yamiri Pool nanngee, o wii haɓɓiree calali
ɗiɗî, o lamndii kaŋum yo homo e koɗum waɗî?
34 Jamaa oo ana wulla. Ɓee ana ngulla geɗel, ɓee too
ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee haɗii mo
faamde, o yamiri Pool naɓee to huɓeere too.
35 Nde Pool wari faa ŋabba kalikali huɓeere oo ndee, sor-
daasi'en ɓee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo,
36 sabi yimɓe heewɓe ana njokki e makko ana ngulla, ana
mbiya:
—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

37 Nde ɓe ngari faa ɓe naanna mo e damal huɓeere ngal
ndee, Pool wii hooreejo oo:
—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?
Oon wii mo:
—Ee? Aɗa waawi yunaninkoore naa?
38 Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaɗuɗo murtere ko
ɓooyaali, wardi e warooɓe ko'e ujunaaji nayon, naɓi ɗum'en
ley ladde jeereende oo?
39 Pool jaabii, wii:
—Miin, mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi, e
ndee ngalluure nde wanaa ɲooɓunde njeyaa-mi. Miɗo ɲaage
nduŋano-ɗaa kam mi haalda e yimɓe ɓee.
40 O duŋanii ɗum. Pool darii e dow ŋabbirde ndee, hun-
cani yimɓe ɓee junngo. Nde ɓe ndeyyininoo ndee, o haali e
ibaraninkoore, o wii:

22

1 —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee jooni faa mi fammina
on mi waɗaali ko boni.
2 Nde ɓe nani ibaraninkoore o haaldata e maɓɓe ndee, ɓe
ndeyyinii teen. O wii:

3 —Mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa
ɗo Urusaliima ɗoo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo
am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaɓe meeɗen oo faa
paamu-mi. Miɗo jootunoo e Laamɗo hono no on fuu ngorru-
ɗon hannde nii.
4 Mi torrii jokkuɓe ngol ɗoo Laawol ɓee faa maayi. Mi
nanngii worɓe e rewɓe, mi uddii ɗum'en kasu.
5 Jottinoowo Sadaka Mawɗo e waalde Saahiiɓe ɓee fuu ana
ceettanoo kam kaŋum'en duu. Keɓu-mi e maɓɓe kasen talki
faa mi holla sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Damas ɓee, njaa-mi
haɓɓoyde jokkuɓe laawol Iisaa wonɓe ton ɓee, faa mi wadda
ɗum'en Urusaliima yalla ana caree.

6 Njaa-mi faa ɓadii-mi Damas, wakkati hakkunde naange,
fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam.
7 Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool,
Sool, ko saabii so aɗa torra kam?»
8 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» O wii
kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-ɗaa oo.»
9 Wonduɓe e am ɓee njii fooyre ndee, kaa ɓe nanaali daande
kaalduɗo e am oo.
10 Nden, mbii-mi: «Joomiraaɗo, koɗum ngaɗan-mi?» Joomi-
raaɗo wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-
ɗaa ngaɗaa koo fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓee ɗowi kam faa ley Damas, sabi fooyre
ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

12 Ananiyas yo gorko kulɗo Laamɗo, jokkuɗo Sariya
Muusaa, mo Yahuudiyankooɓe hoɗuɓe ton fuu ceettii moyyo
oo,
13 wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!»
Ɗon e ɗon njii-moo-mi.
14 O wii: «Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen oo suɓike ma yalla
aɗa annda sago muuɗum, njiyaa Pooccitiiɗo oo, nanaa haala
muuɗum.
15 Sabi aan seettantoo mo yeeso yimɓe fuu ko njii-ɗaa e ko
nan-ɗaa.
16 Jooni, koɗum ndoomataa? Imma, loote-ɗaa lootogal
batisima, njaafire-ɗaa luutti maa e noddude innde Joomi-
raaɗo.»
17 Caggal mi wirfitike Urusaliima, miɗo rewa Laamɗo ley
Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am,

18 nden njii-mi Joomiraaɗo, wii kam: «Heɲa law, yaltu
Urusaliima, sabi ɓe njaɓataa seedaaku mo ceettanto-ɗaa kam
oo.»
19 Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraaɗo, eɓe anndi miɗo yahan-
noo ley cuuɗi baajorɗi ɗii fuu, miɗo uddannoo miɗo fiyannoo
goonɗinɓe ma ɓee.
20 Nde yiiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, miɗo
darii, eɗum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kad-
dule warɓe mo ɓee.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woɗɗi to
yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.»

No Pool wiiri yo Romanke

22 Eɓe kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden ɓe
ngulli, ɓe mbii:
—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!
23 Eɓe ngulla, eɓe mbeeynaa saayaaji maɓɓe, eɓe immina
colla.
24 Hooreejo oo yamiri Pool naɓee to ley huɓeere too, lam-
ndoree piiɗe faa ɓe annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e
makko hono nii.
25 Nde ɓe kaɓɓi mo faa ɓe piya mo ndee, o wii mawɗo gonɗo
ɗon oo:
—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oo nani ɗum ndee, haalanoyi hooreejo oo,
wii:
—Aɗa anndi ko kosu-ɗaa faa ngaɗaa naa? Gorko oo yo
Romanke non!
27 Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii ɗum, wii:
—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?
Pool jaabii, wii:
—Kaɲum!
28 Hooreejo oo jaabii, wii:
—Miin, so wanaa njoɓu-mi kaalisi keewɗo nde keɓu-mi
laataade Romanke.
Pool wii mo:
—Miin, mi finii mi tawii mi kaɲum.
29 Ɗon e ɗon anniyiiɓe fiide mo faa tilsina mo haaltude
ɓee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke,
haɓɓiino ɗum.

No Pool naɓiraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yiɗunoo tayorde
ko Yahuudiyankooɓe ɓee ngullanirii Pool, humti ɗum, yamiri
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu
kawrita. Caggal ɗum, o waddi Pool, o darni ɗum yeeso maɓɓe.

23

1 Pool yeewi waalde Saahiiɓe ɓee, wii:

—Sakiraaɓe, hakkille baaltiiɗo nguurdu-mi yeeso Joomiraaɗo gila pinu-mi faa yottaade ɲalooma hannde oo.

2 Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yamiri darinooɓe bannge makko ɓee piya mo e hunduko.

3 Nden, Pool wii mo:

—Laamɗo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A jooɗoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-ɗaa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

4 Darinooɓe ɗon ɓee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo Laamɗo suɓii oo naa?

5 Pool jaabii, wii:

—Sakiraaɓe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawɗo, sabi miɗo anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo leɲol maa!»*

6 Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiɓe ɓee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maayɓe carirtee-mi.

7 Nde o haalnoo ɗum ndee, Farisa'en ɓee e Saduki'en ɓee njeddondiri, deental ngal feccii.

8 Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondíni ɗum fuu.

9 Duko ngoo ɓeydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanɓe Farisa'en ɓee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

10 Jeddi ɗii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Ɗum waɗí so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juuɗe yimɓe ɓee, naɓta ɗum to huɓeere too.

11 Jemma jokkuɗo hen oo, Joomiraaɗo darii yeeso Pool, wii ɗum:

—Pati hul! No ceettanori-ɗaa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-ɗaa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankooɓe ngaɗiri gaddal faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗí gaddal, kunii ɲaamataa njarataa gila ɗoo faa mbara Pool.

13 Wannooɓe ngal gaddal ɓee ana ɓuri capanɗe nayon gorko.

14 Ɓe njehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe, ɓe mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min ɲaamataa min njarataa gila ɗoo faa min mbara Pool.

---

* **23:5** Pergu 22.27

15 Jooni, onon e waalde Saahiiɓe ɓee, mbiyee hooreejo
sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon oɗon njiɗi faamtin-
daade ko o haalannoo koo. Minen, miɗen lanndinii faa min
mbara mo gila mo yottaaki.
16 Baaɗii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huɓeere
too, naati, humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasi'en ɓee, wii ɗum:
—Naɓu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yiɗi
haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasi'en oo naɓi mo to hooreejo muuɗum too,
wii ɗum:
—Nanngaaɗo biyeteeɗo Pool oo noddi kam, ɲaagii kam mi
wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yiɗi haalande
ma.
19 Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:
—Koɗum kaalantaa kam?
20 O wii ɗum:
—Yahuudiyankooɓe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla
aɗa waddana ɗum'en Pool yeeso waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe
nanndinkinoo e yiɓɓe faamtindaade ko o haalannoo koo.
21 Pati njaɓanaa ɓe! Sabi ko ɓuri worɓe capanɗe nayon
e maɓɓe ana ɲugganii mo, kunike ɲaamataa njarataa so
mbaraali mo. Ɓe lanndinike, eɓe ndoomi yamiroore maa.
22 Hooreejo oo wii suka gorko oo:
—Pati haalan fay gooto a haalanii kam ɗum.
O yoppi ɗum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗum, o noddi mawɓe sordaasi'en makko ɗiɗon, o
wii ɗum'en:
—Mooɓtee worɓe teemeɗe ɗiɗon e waɗɗiiɓe pucci capanɗe
njeɗɗon, kaɲum e teemeɗe ɗiɗon jom'en gaawe. On fuu,
lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenaɓo jemma.
24 Kaɓɓee pucci faa naɓiron Pool e dow jam, to Filikus
goforneer oo too.
25 Hooreejo oo winndi oo ɓataaki:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiyas, miɗo jowte, aan Filikus go-
forneer tedduɗo oo.
27 Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooɓe nan-
ngunoo ɗum, anniyii warde ɗum. Nde kumpitinoo-mi o
Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en
ndee, mbiltu-moo-mi.
28 Nde wonnoo miɗo yiɗi faamde ko ɓe ngullanirii mo
ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiiɓe maɓɓe.
29 Taw-mi banngal sariya maɓɓe tan ɓe ngullanirii mo,
kaa ko o wullanaa e muuɗum koo, waawaa waddande mo
wareede naa uddeede.

30 Caggal ɗum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooɓe
ndawridii faa nannga mo. Ɗum waɗi so neldu-maa-mi mo
ɗon e ɗon, njamir-mi wullaniiɓe mo ɓee duu njaha to maa.

31 Sordaasi'en ɓee ngaɗi ko njamiraa koo, ɓami Pool ley
jemmaaku, naɓi ɗum faa Antibatiris.
32 Janngo mum, sordaasi'en yaarannooɓe koyɗe ɓee mbir-
fitii to huɓeere too, ɗaldi Pool waɗɗiiɓe pucci ɓee njottinoya
ɗum.
33 Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo
ɓataaki oo, kolli ɗum Pool.
34 Nde kaananke oo janngi ɓataaki oo ndee, lamndii hoto o
jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee,
35 o wii ɗum:
—So wullaniiɓe ma ɓee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon mooɓtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

1 Balɗe joy caggal muuɗum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka
Mawɗo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawɓe ɓee,
kaŋum e dunkee sariyaRomankooɓe biyeteeɗo Tartulus. Ɓe
ngullanii Pool to goforneer oo.
2 Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuɗɗi wullanaade mo
yeeso kaananke oo, wii:
—Filikus kaananke tedduɗo, laamu maa waddanii min jam
ɓooyɗo, kasen ɲeeɲal maa waylitii leŋol ngol sanne.
3 Ɗum fuu saabe maa min keɓiri tatteeji fuu, min njettii ma
sanne.
4 Mi yiɗaa joonnde ndee juuta, kaa miɗo ndaarde saabe
moyyuki maa, kettinano-ɗaa min seeɗa.
5 Min tawii oo ɗoo gorko yo bonɗo sanne, gaddoowo fitina
hakkunde Yahuudiyankooɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu. O
hooreejo diina Nasaraatunkooɓe oo.
6 O naatii e soɓinde Suudu Dewal Mawndu nduu, ɗum nee
min nanngii mo. [
7 *]
8 Aan e hoore maa, lamndo-ɗaa mo, paamaa ko min ngul-
lanirii mo koo fuu.
9 Yahuudiyankooɓe tawdaaɓe e makko ɓee mbii non jaati
worri.
10 Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:
—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa sara ngol leŋol. Ɗum waɗi so
miɗo seyoroo liddi am ɗii.

---

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 7:*Miɗen njiɗi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juuɗe amen semmbe, yamiri wullaniiɓe mo ɓee ngara yeeso maa.*

11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngar-mi Urusaliima faa mi
rewa Laamɗo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono
non worri.
12 Fay gooto tawaali kam miɗo hiitondira e neɗɗo naa miɗo
jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu,
wanaa e ley cuuɗi baajorɗi, wanaa e ley ngalluure ndee.
13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe ngullanirii kam e muuɗum
jooni koo.
14 Kaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo njaatiraaɓe
meeɗen oo diina mo ɓe mbiyata diina peneejo oo. Miɗo
goonɗini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa
e dewte annabaaɓe koo fuu.
15 Kasen duu miɗo fawi jikke am e Laamɗo mo ɓe pawi jikke
maɓɓe e muuɗum kamɓe duu oo, o wuurtinan fooccitiiɓe e ɓe
pooccitaaki fuu.
16 Ɗum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam
hakkille baaltiiɗo ɲannde fuu ko waldaa e feloore yeeso
Laamɗo e yeeso yimɓe.
17 Caggal duuɓi keewɗi, ngartu-mi faa mi waɗana yimɓe am
dokke, mi itta sadakaaji.
18 E ley majjum ɓe tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu
nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e
dillere.
19 Yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya wonnooɓe ɗon, ɓeen
kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko
ɓe ngullantoo kam.
20 Naa ɓee ɗoo, kaɲum e hoore mum'en kaala boofi ɗi njii e
am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiiɓe ndee,
21 so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi,
mbii-mi: «Saabe immital maayɓe carirton kam hannde!»
22 Nde Filikus nannoo ɗum ndee, riiwti ɓe e dow no mo
anndiri diina oo. O wii:
—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala mooɗon kaa.
23 O yamiri mawɗo sordaasi'en oo hayba Pool, waɗana ɗum
mosolaa, pati haɗa fay gooto e yiɓɓe muuɗum ɓee gollande
ɗum naa warde e muuɗum.
24 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Filikus wardi e jom suudu
muuɗum Yahuudiyanke biyeteeɗo Durusilla. O neli Pool
waddoyee, o nanii ana haala haala goonɗinal Iisaa Almasi-
ihu.
25 Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e
sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:
—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde keɓindii-mi fuu, mi nodditete.
26 O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Ɗum saabii so omo
nodda ɗum cili keewɗi faa ɓe ngaajodoo.

27 Kaa nde ɗum heɓunoo duuɓi ɗiɗi ndee, Porsiyus Festus
loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yiɗi
seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool ɲaagorii sariya mum naɓee to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi
Kaysariya, yehi Urusaliima.
2 Ɓon, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe
Yahuudiyankooɓe ngari to makko ngullitanii Pool. Ɓe
ndaardi mo soobee
3 o hokka ɓe Pool, ɓe ngadda ɗum Urusaliima, sabi eɓe tewta
no ɓe njanira mo, ɓe mbara mo.
4 Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e
hoore makko o birfitotooɗo ton law.
5 O wii:
—Mawɓe mooɗon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo
gorko oo so tawii won ko waɗi.
6 Festus faɓɓidaali e maɓɓe ko ɓuri balɗe jetti naa sappo,
caggal ɗum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o jooɗoyii
to sarirde too, o yamiri Pool waddee.
7 Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankooɓe iwɓe Urusaliima
ɓee pilii ɗum, kappi ɗum kuɗɗe bonɗe keewɗe, ɗe ngalaa
daliili.
8 Pool jaabii, ana wiya:
—Mi meeɗaali tooɲude, wanaa sariya Yahuudiyankooɓe oo,
wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma
mawɗo oo.
9 Nde wonnoo Festus ana yiɗi seynude Yahuudiyankooɓe
ɓee, lamndii Pool, wii:
—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya
ton kabaaru maa oo naa?
10 Pool wii:
—E sarirde kaananke Roma mawɗo ngon-mi, ɗo kaan-mi
sareede ɗoo. Mi tooɲaali Yahuudiyankooɓe ɓee, no aan e
hoore maa anndir-ɗaa ɗum nii.
11 So tawii miin tooɲi, mi waɗii ko foti warde kam, mi
salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko ɓe kappi kam
koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juuɗe
maɓɓe. Sariya am ɓettinee, yaha to kaananke Roma mawɗo
oo.
12 Caggal nde Festus haaldi e howruuɓe muuɗum, jaabii,
wii:
—Sariya maa ɓettinee to kaananke Roma mawɗo njiɗ-ɗaa,
ɗum nee, a ɓettinte yaade to kaananke Roma mawɗo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

13 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Agirippa kaananke oo e
Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus.
14 Nde ɓe paɓɓunoo ɗon balɗe seeɗa ndee, Festus haalani
kaananke oo haala Pool, wii:
—Won gorko mo Filikus yoppi ɗoo e kasu.
15 Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooreeɓe yottinooɓe
sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe kaalanii kam haala
makko, ɲaagiima mi sara mo.
16 Njaabii-mi ɓe: Romankooɓe neesoraaki sarde neɗɗo
tawee jooddaaki e happuɓe ɗum ɓee, jaaboo ɗum'en.
17 Nde ɓe mooɓtinoo so ɓe ngari ɗoo ndee, miin nee,
mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njooɗoyii-mi to
sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee.
18 Nde wullaniiɓe mo ɓee ndarii bannge makko ndee, ngad-
daali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo.
19 Ɓe ngaddi e makko haalaaji banngal diina maɓɓe, kaɲum
e gooto biyeteeɗo Iisaa maayɗo, mo Pool wiyata ana wuuri oo.
20 Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, ɗum waɗi
so lamndi-moo-mi yalla omo jaɓa saroyeede Urusaliima naa?
21 Kaa o ɲaagiima kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke
mawɗo oo, ndennoo njamir-mi o haybee ɗoo faa mi heɓa
neldude mo kaananke Roma mawɗo oo.
22 Agirippa wii Festus:
—Miɗo yiɗi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.
Festus wii:
—A hettinto mo janngo.
23 Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare
mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kamɓe e hooreeɓe sor-
daasi'en ɓee e mawɓe ngalluure ndee. Festus yamiri Pool
waddee.
24 Festus wii:
—Agirippa kaananke e deental tawaaɓe ɗoo! On njii
oo gorko. Yahuudiyankooɓe fuu ngullanike mo ga am
ley Urusaliima e ɗoo fuu, eɓe ngulla eɓe mbiya o haanaa
yoppeede o wuura.
25 Miin e hoore am, mi tawii o waɗaali fay huunde ko haani
warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o ɲaagiima
sariya makko ɓettinee, naɓee to kaananke Roma mawɗo oo,
mi fellisii neldude mo ton.
26 Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e
kaananke oo. Ɗum waɗi so ndarnu-moo-mi yeeso mooɗon on
fuu, faa ɗum teeŋa e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so
en kettinike haala makko, miɗo heɓa ko mi winnda.
27 Sabi ɗum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawɗo
oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laaɓa.

26

1 Agirippa wii Pool:
—A hokkaama haala, haal haala maa.
Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa
hannde ko Yahuudiyankooɓe ngullanirii kam koo fuu.
3 Sabi aɗa anndi neesuuji Yahuudiyankooɓe e haalaaji
muuɗum'en fuu. Saabe majjum miɗo ɲaage, muɲaa,
kettinano-ɗaa kam.
4 Yahuudiyankooɓe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi
cukalel tusukel. Eɓe anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu
baaba am e ley Urusaliima fuu.
5 Eɓe anndi gila arannde, so ɓe njaɓii seettaade: miɗo jokki
laawol diina amen ɓurngol tiiɗude ngol, miɗo hiisodaa e
Farisa'en.
6 Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow
fodoore nde Laamɗo waɗani njaatiraaɓe meeɗen ndee.
7 Leɲi meeɗen sappo e ɗiɗi ɗii ana pawi jikke muuɗum e
tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e ɲalooma.
Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankooɓe ngullanorii kam!
8 Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miil-ɗon Laamɗo
waawaa immitinde maayɓe?
9 Miin e hoore am, e ɓettaade mi tayoriino miɗo haani
bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu.
10 Ɗum woni ko ngaɗu-mi Urusaliima. Hooreeɓe yottinooɓe
sadaka ɓee njarraninoo kam mi udda seniiɓe heewɓe e kasu.
Nde ɓe caranoo ɓe wareteeɓe ndee, miɗo yarrii ɗum.
11 Mi torrii ɓe cili keewɗi e cuuɗi baajordi ɗii fuu, mi tilsinii
ɓe mbonkoo Joomiraaɗo. Torra am e maɓɓe ana mawnunoo
sanne faa miɗo tawoyannoo ɓe ley geelle janane.
12 Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeɓe yottinooɓe
sadaka ɓee njarranii kam ndee.
13 Kaananke, miɗo e laawol wakkati hakkunde naange, njii-
mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduɓe
e am ɓee fuu. Fooyre ndee ana ɓuri naange jalbude.
14 Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam
e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra kam?
So ndemoori wii saloto ko nannguɗo ginol mum waɗata fuu,
ɓeydan naawnaade.»
15 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» Joomi-
raaɗo wii: «Miin, Iisaa mo torru-ɗaa oo.
16 Imma dara, sabi mi ɓannganii ma mi suɓike ma faa
ngollanaa kam, ceedano-ɗaa kam ley ko njii-ɗaa koo e ko
anniyii-mi ɓannginanoyde ma caggal hannde.
17 Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɲi goɗɗi, ɓe
nelan-maa-mi e muuɗum jooni ɓee,

18 yalla aɗa feerta gite maɓɓe, ɓe iwa e nimre, ɓe ngarta
e fooyre, ɓe iwa e junngo Ibiliisa, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe
keɓa yaafeede luutti, ɓe ndonida e sennaaɓe ɓee saabe ko ɓe
goondini kam koo.»
19 Kaananke Agirippa, ɗum waɗi so mi salaaki ɗowtanaade
ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo.
20 Ɓe miɗo adoo waajaade fuu yo yimɓe Damas e yimɓe
Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal ɗum, njokkin-mi
hen yimɓe leɲi goɗɗi tuuba, ngarta e Laamɗo, ngolla golleeji
kollitooji ɓe tuubii.
21 Saabe ɗum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu
Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam.
22 Kaa faa hannde, Laamɗo ana reeni kam. Miɗo seettanoo
tedduɓe e lo'uɓe. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko
annabaaɓe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo:
23 Almasiihu torroto, adoo maayɓe immitaade. Caggal ɗum,
o waajoto fooyre, ko wanaa yimɓe meeɗen tan, o waajoto leɲi
goɗɗi duu.
24 Nde Pool haalata ɗum ndee, Festus jahii jahaango man-
ngo, wii:
—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!
25 Pool jaabii, wii:
—Tedduɗo, mi haanɗaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji
goondudi, jogiiɗi maanaa.
26 Agirippa kaananke oo ana anndi kuɗɗe ɗee. Ɗum waɗi
so miɗo hoolii haalde ɗum yeeso makko. Sabi miɗo tayori fay
huunde ɲooɓanaali mo hen, sabi ɗum waɗaali e cuucuukka.
27 Kaananke! Aɗa goondini annabaaɓe naa? Miɗo anndi
aɗa goondini!
28 Agirippa wii Pool:
—Seeɗa tan haɗete waɗude kam neɗɗo Iisaa.
29 Pool jaabii, wii:
—Yaawi taaɗi fuu, mi ɲaagoto Laamɗo faa aan e hettintooɓe
kam jooni ɓee fuu laato-ɗon ko ngon-mi koo, tawee ɓoggol e
calali ngalaa e mon.
30 Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinooɓe e
muuɗum'en ɓee fuu immii.
31 Nde ɓe njalti suudu nduu ndee, eɓe mbiyondira:
—O waɗaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo
kasu.
32 Agirippa wii Festus:
—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko
ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawɗo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool
e kasunkooɓe woɓɓe ngaɗaa e junngo mawɗo sordaasi'en
biyeteeɗo Yuliyus, jeyaaɗo e fedde sordaasi'en kaananke
Roma mawɗo oo.
2 Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana
faŋa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miɗen ngondi e Aristarka
gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki.
3 Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus waɗani Pool
mosolaa, duŋanii ɗum yaha to yiɓɓe mum yalla ana paaboroo
ɗum ko hasindini e mum.
4 Nde min iwi ɗon ndee, min ɓattitii fonngo ruunde Kiprus,
sabi e henndu min peewtunoo.
5 Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya,
min njottii Mira ley leydi Lisiya.
6 Ɗon, mawɗo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Alek-
sandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.
7 Balɗe kuurɗe laana amen kaa waɗi ana yaara seese.
Semmbe e doole min njottorii daŋŋeere Kinidus. Nde won-
noo henndu nduu haɗii min yawtude ndee, min lummbiri
Salmone. Gila ɗon min takkii e fonngo ruunde Kereta.
8 Nde min yaɓɓorinoo ɗon semmbe e doole ndee, min ngari
e nokku biyeteeɗo Hoɗorde Lobbere nde woɗɗaa e ngeenndi
Lasiya.
9 Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci
hulɓiniima sabi ɲannde hooreteende ɓettike, jaangol ngol
duu fuɗɗii. Pool ana jeertina ɓe,
10 ana wiya:
—Sakiraaɓe, mi yii ngol ɗoo dawol yo keewoowol kunkooji e
mursee, wanaa laana kaa e kaaki ɗii tan, ana waawi laataade
yonkiiji men duu.
11 Kaa mawɗo sordaasi'en oo, haala mawɗo laana oo kaɲum
e joomiika ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo.
12 Daŋŋeere nde ɓe ngoni e muuɗum ndee, welaa dabbunde,
ɗum waɗi so ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe
njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, daŋŋeere Kereta fewtunde e
soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiirnaange saahal,
yalla eɓe ndabba ton.
13 Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuɗɗi mooyde ndee, ɓe cikki
ɓe mbaawan yottinde faandaare maɓɓe ndee. Ɓe ŋabbini
torooje ɗee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii.
14 Kaa caggal ɗum seeɗa, henndu mawndu wiyeteendu
henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii.
15 Laana kaa hayti, min ndonki haɗude henndu nduu
naɓude ka. Ɗum waɗi so min acci ka doya.

16 Nde min ɓettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda
ndee, duungel ngel huuri min seeɗa e henndu, min cippiri
ɗon e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel.
17 Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e
laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta
koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya.
18 Henndu nduu wibbi semmbe. Ɗum waɗi so janngo mum
ɓe puɗɗi tippaade donngal laana kaa.
19 E ɲalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juuɗe maɓɓe kaaki
laana ɗii.
20 Balɗe kuurɗe naange e koode fuu njiyataake. No henndu
nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

21 Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko ɲaama, Pool
darii hakkunde maɓɓe, wii:

—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, ɗii kunkooji
e oo mursee hewtataakono en.
22 Jooni, miɗo haalana on: ceyee, sabi fay gooto e mooɗon
yonki muuɗum mursataake, laana kaa tan mursetee.
23 Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamɗo mo ndewan-
mi oo warii e am,
24 wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma
mawɗo oo, Laamɗo reenete aan e dawduɓe e maa ɓee fuu.»
25 Ndennoo, tiinnee, sabi miɗo hoolii ko Laamɗo haalani
kam koo, hono non jaati worrata,
26 kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

27 E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci
Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnooɓe laana kaa
ɓee cikki ɓadike fanndude.
28 Ɓe tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi
ndii yo hakke darɗe noogay. Ɓe njehi yeeso seeɗa, ɓe tippii
kasen, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darɗe sappo e joy.
29 Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje
nay caggal laana kaa, eɓe ndoomi beetee.
30 Nde wonnoo donnooɓe laana kaa ɓee ana njiɗunoo
soɓɓitaade, ɓe njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, ɓe
mbii eɓe ɲiɓoya torooje to yeeso laana kaa too.
31 Pool wii mawɗo oo e sordaasi'en ɓee:

—So yimɓe ɓee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndaɗataa.

32 Nden sordaasi'en ɓee tayi ɓoggi nanngunoodi laanawel
pamarel ngel ɗii, njoppi ngel doyi.

33 Nde ɓadinoo weetude ndee, Pool ndaardi ɓe fuu ɓe
ɲaama, wii:

—Hannde woni balɗe sappo e nay oɗon kettii on ɲaamaali
fay huunde.

34 Ɗum wadi so miɗo ndaarda on ɲaamon, yalla oɗon ndaɗa,
sabi fay gooto e mooɗon leeɓol hoore muuɗum solataa so
saama.
35 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo
yeeso maɓɓe ɓe fuu, o helti, o fuɗɗi ɲaamde.
36 Nden ɓe fuu ɓe ceyii, kamɓe duu ɓe ɓami ɓe ɲaami.
37 Minen wonɓe ley laana kaa ɓee, min yimɓe teemeɗe ɗiɗon
e capanɗe njeɗɗon e njeegom.
38 Nde ɓe ɲaamnoo faa ɓe kaari ndee, ɓe ɓami caakuuji
alkama gondi e laana kaa ɗii, ɓe tippii ɗi ley geeci yalla eɗum
hoyfina ka.
39 Nde weetunoo ndee, ɓe coynii leydi, kaa ɓe annditaali
ndi. Ɓe njii soɓɓundu e fonngo muuɗum. Ɓe kawri ɓe naɓan
ton laana kaa so ɓe mbaawii.
40 Ɓe tayi torooje ɗee, ɓe njoppi ɗe ley ndiyam ɗam, ɓe
njorŋini ɓoggi kummbeeje gurfirɗe ɗee. Caggal ɗum, ɓe piilti
wiir oo, ɓe ŋabbini ɗum to hoore laana too, yalla henndu nduu
ana dunyira ka yeeso. Ɓe peewi fonngo ngoo.
41 Ɓe porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka ɲiɓii e ley
njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci
makka.
42 Sordaasi'en ɓee anniyii warde kasunkooɓe ɓee pati fay
gooto e maɓɓe yinoo so doga.
43 Kaa nde wonnoo mawɗo sordaasi'en oo ana yidi dan-
ndude Pool, hadi ɓe waɗude anniya maɓɓe oo, yamiri waawɓe
yinaade ɓee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya,
44 heddiiɓe ɓee, yoga muuɗum'en nanngi bamuuje laana
kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii ɓe fuu ɓe njottorii
njoorndi e jam.

28

1 Nde min ndaɗi ndee, min nani ruunde ndee Malta
wiyetee.
2 Hoɗuɓe ɗon ɓee njaɓɓorii min caahu mawɗo. Nde wonnoo
oon wakkati kammu ana toɓa jaangol ana woodi, ɓe kuɓɓi
yiite, ɓe njaɓɓii min faa min yuwloo.
3 Pool mooɓi leɗɗe, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e
majje mboddi, ndi soppi junngo makko.
4 Nde hoɗuɓe ɗon ɓee njii mboddi ndii ana weelta e junngo
Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muuɗum'en:
—Tayoral oo gorko yo barɗo hoore, taweede o daɗii to geeci
too fuu, hakkeeji makko ɗii accataa mo wuura.
5 O ficci mboddi ndii e yiite ngee, ɗum torraali mo fay
huunde.
6 Ɓe miili o ɓuutan naa o saama ɗon e ɗon o maaya. Kaa
nde ɓe kettinoo faa ɓooyi ndee, ɓe njii ɗum torriraali mo fay

huunde, hakkillaaji maɓɓe mbaylitii e makko, ɓe mbii o gooto
e laamɗo'en ɓee.
7 Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muuɗum ana e
sera nokkuure ndee. O jaɓɓiima min faa gasi, o jippini min, o
saahii e amen, min ngaɗi to makko balɗe tati.
8 Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaaɗo, reedu
muuɗum ana doga yiiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi
juuɗe muuɗum e makko, sellini mo.
9 Nde ɗum waɗunoo ndee, ɲawɓe wonɓe e ruunde ndee ɓee
ngari, cellinaa.
10 Ɓe teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata
ndee, ɓe njooɓini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

11 Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri,
ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka ɲeɲaa
ɲeɲugol Tooruuji Puneeji.*
12 Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngaɗi
ɗon balɗe tati.
13 Min naati ɗon, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus.
Janngo mum, henndu ɓaleeri wifi. E ley balɗe ɗiɗi min njottii
Potiyoli.
14 Min tawi ton sakiraaɓe, ndaardi min paɓɓana ɗum'en
yontere. Hono nii min njottorii Roma.
15 Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma ɓee nanii garol
amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteeɗo Jippule
Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo ɓe ndee, yetti Laamɗo,
ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottii Roma ndee, Pool duŋanaa jippoo feere
muuɗum, kaɲum e sordaasi kayboowo ɗum oo.

No Pool waajorii ley Roma

17 Balɗe tati caggal muuɗum, Pool noddi mawɓe Yahu-
udiyankooɓe. Nde ɓe mooɓtinoo ndee, o wii ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi waɗaali fay huunde ko luuttondirta kam e
yimɓe meeɗen ɓee naa aadaaji njaatiraaɓe meeɗen ɗii, kaa mi
nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juuɗe Romankooɓe.
18 Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njiɗiino yoppude kam,
sabi ɓe tawaali e am fay daliili gooto kaanɗo warde kam.
19 Kaa kammari Yahuudiyankooɓe ɓee caliima mi yoppitee,
ɗum waddani kam ɲaagaade sariya am ɓettinee naɓee to
kaananke Roma mawɗo oo, tawee mi happaali leɲol am ngol
fay huunde.

---

* **28:11** E oon jamaanu, summbooɓe laanaaji mbii kanji ndeenata ɗum'en.

20 Ɗum wadi so noddu-mi on yalla miɓo yiya on mi haalana
on. Miɓo haɓɓorii ɓii calali saabe mo Israa'iilankooɓe pawi
jikke e muuɓum oo.
21 Ɓe mbii mo:
—Min keɓaali ɓataaki iwɓo Yahuudiya kaaloowo haala
maa. Kasen duu fay gooto e sakiraaɓe ɓee waraali humpita
min naa haala ko boni ko ngaɓ-ɓaa.
22 Kaa miɓen njiɓi kaalanaa min ko njii-ɓaa e hakkille maa,
sabi miɓen anndi diina mo njokku-ɓaa oo ana luurraa ley
nokkuuje ɓee fuu.
23 Ɓe cartanii mo nde ɓe ngartata. Ɲalaande ndee yottii,
heewɓe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee
kecco faa caggal kiraaɓe omo waajoo ɓe, omo fammina ɓe
haala Laamu Laamɓo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e
dewte annabaaɓe haala Iisaa.
24 Yoga e maɓɓe jaɓi ko o haali koo, yogaaɓe njaɓaali.
25 Nde ɓe caakotoo, tawi ɓe nganaa hawruɓe ndee, Pool
ɓeydi hen konngol gootol, wii:
—Ruuhu Ceniiɓo haalii goonga nde yottiniri haala annabi
Esaaya, nde oon wii njaatiraaɓe mooɓon:
26 «Yaa to ngol leɲol mbiyaa ɓum:
On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
27 Sabi ngol leɲol ɓernde mum yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe mbumnii gite maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya, pati noppi maɓɓe nana,
pati hakkillaaji maɓɓe paama,
sako ɓe ngarta mi sellina ɓe.»†
28 Pool jokkini hen, wii:
—Anndee, kisindam Laamɓo neldaama ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettinto! [
29 ‡]
30 Pool waɓii duuɓi ɓiɓi kiɓɓi e ley suudu hasunoo nduu.
Ɗon o silminannoo warannooɓe yeewde mo ɓee fuu,
31 omo waajoo Laamu Laamɓo, omo jannginira cuusal
kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraaɓo oo, walaa kaɓuɓo mo.

† **28:27** Esaaya 6.9-10 ‡ **28:29** E ɓereeji ɓooyɓi ɓii, yoga ana ɓeyda aaya 29:*Nde Pool haalnoo ɓii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.*

Ɓataaki Pool faade e Romankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuɗo Iisaa
Almasiihu, mi noddaaɗo faa mi laatoo nelaaɗo mum, mi
cuɓaaɗo faa mi yottina Kabaaru Laamɗo Lobbo oo.
2 Oon Kabaaru Lobbo, Laamɗo fodiriino mo gila arannde
annabaaɓe mum e ley Binndi ceniiɗi ɗii.
3 Kabaaru oo haala Ɓiyiiko haalata, iwɗo e Daawuuda ban-
ngal ɓii-aadamaaku mum,
4 banngal Ruuhu Ceniiɗo oo holliraa mo Ɓii Laamɗo Jom
Baawɗe ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu,
5 saabe makko keɓir-mi moyyere laataade nelaaɗo faa
goondinɓe ɗowtaniiɓe mo keɓee ley leɲi ɗii fuu, yalla innde
makko ndee ana teddinee.
6 Onon wonɓe Roma ɓee duu, oɗon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe
Laamɗo noddi faa kaɓɓo-ɗon e Iisaa Almasiihu ɓee.
7 Miɗo jowta on fuu, onon ɓe Laamɗo horsini, onon ɓe
Laamɗo noddi faa laato-ɗon seniiɓe. Yo on keɓu moyyere e
jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

No Pool yiɗiri yiide goondinɓe wonɓe Roma ɓee

8 Ko adii fuu, miɗo yetta Laamɗo e innde Iisaa Almasiihu
saabe mooɗon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e
aduna oo fuu.
9 Laamɗo mo ndewiran-mi ɓernde laaɓunde e ley ko
njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Ɓiyiiko oo koo, o seede
miɗo miccitoo on wakkati fuu
10 e ley duwaawuuji am fuu. Miɗo ɲaagoo Laamɗo new-
nana kam laawol e ley muuyɗe muuɗum no mi warda to mon.
11 Sabi miɗo yiɗi yiide on sanne, yalla ana daɲa ko njottin-
mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa ɲiiɓina on.
12 Mi ɓeyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-ɗen e mum
ngal ana hokka en fuu semmbe.
13 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi anndon: cili kuurɗi ngaɗu-mi anniya
mi waran to mon, yalla ana daɲa ɓe keɓu-mi hakkunde mon
no keɓir-mi yimɓe hakkunde leɲi goɗɗi ɗii nii, kaa faa jooni mi
heɓaali warde.
14 Waajibi mi yaha to yimɓe fuu, jooɗiiɓe e ferɓe, janngu ɓe
e ɓe njanngaali.
15 Ɗum saabanii kam yiɗude yottinde on, onon
Romankooɓe ɓee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawɗe Kabaaru Lobbo oo

16 Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawɗe
Laamɗo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahu-
udiyankooɓe tafon, caggal ɗum, leɲi goɗɗi ɗii duu.
17 Sabi Kabaaru Lobbo oo ɓanninta no Laamɗo nanngirta
neɗɗo pooccitiiɗo yeeso mum – goondinal tan waɗata ɗum,
iwde e fuɗɗoode yaade e timmoode, no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Pooccitiiɗo wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamɗo faade e yedduɓe

18 Tikkere Laamɗo ana ɓannga iwde dow kammu ana jip-
poo e yedduɓe e ooɲiiɓe fuu ɓe ooɲaare mum'en ɗeɗɗata
goonga oo ɓee,
19 sabi ko neɗɗo waawi anndude e Laamɗo koo ana laaɓani
ɓe, Laamɗo jaati ɓannginanii ɓe ɗum.
20 Sabi gila Laamɗo tagi aduna oo faa hannde, golle mum
ana ɓanngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaɓa, ɗum woni
baawɗe makko faa abada ɗee e allankaaku makko oo. Saabe
ɗum, yedduɓe mo ɓee ngalaa daɗirgal fey.
21 Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo, ɓe teddiniraali ɗum
no foti teddinireede nii, ɓe njettaali mo duu. Miilooji maɓɓe
ɗii laatike ɓoli, fay ko ɓe anndi seeɗa koo duu niɓɓii.
22 Eɓe njaara ɓe hakkilante'en, kaa ɓe kaandii.
23 Ɓe loomtinirii teddeengal Laamɗo duumiiɗo oo tooruuji
nanndudi e yimɓe maayooɓe e pooli e daabaaji ɗi koyɗe nay e
ɓoggi leydi.
24 Saabe ɗum, Laamɗo ɗaldi ɓe e coɓe no yonkiiji maɓɓe ɗii
njiɗiri nii faa ɓe koyni terɗe maɓɓe, kamɓe e ko'e maɓɓe.
25 Ɓe loomtinirii Laamɗo goongaraajo oo fenaande, ɓe ted-
dinii ko tagaa ɓe ndewii ɗum, ɓe njoppii Taguɗo oo. Yo jettooje
ngoodan mo faa abada! Aamiina.
26 Saabe ɗum, Laamɗo ɗaldi ɓe e giɗaaɗe yonki maɓɓe
kersiniiɗe. Rewɓe maɓɓe ɓee njoppii leldе worɓe mum'en ɗee,
ndeentii e rewɓe hono mum'en faa woortondiri e no Laamɗo
muuyrunoo ɗum nii.
27 Hono non worɓe ɓee duu njoppi waaldude e rewɓe faa
ngatti muuyondirde. Worɓe ana ngaɗondira ko hersinii. Ɓe
njukkaama kamɓe e ko'e maɓɓe jaati hakke majjere maɓɓe.
28 Saabe ko ɓe miijinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata
koo, Laamɗo ɗaldi ɓe e majjere maɓɓe, faa ɓe ngadi ko neɗɗo
haanaa waɗude.
29 Ɓe ooɲiiɓe, ɓe ɓaleeɓe yonki, eɓe keewi joote e comn-
dam fuu, kaɲum e haasidaaku e war-hoore e pooɗondiral e
jammba e anniya bondo. Ɓe ɲo'ooɓe yimɓe,

* **1:17** Habaakuk 2.4

30 ɓe ɲiŋooɓe yimɓe, ɓe waɲuɓe Laamɗo, ɓe hoynooɓe yimɓe,
ɓe mawninkiniiɓe, ɓe mantotooɓe, ɓe seeɓanɓe ko boni, ɓe
murtirɓe saaraaɓe maɓɓe,
31 ɓe ngalaa hakkille, ɓe nganaa hoolniiɓe, ɓe yoorɓe ɓerɗe,
ɓe ngalaa yurmeende.
32 Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo yamirii gaɗoowo hono
ɗee kulle fuu ana haandi e maayde, ɓe kaaɗataa e waɗude ɗe
tan, eɓe njaɓani duu gaɗoowo ɗe fuu.

2

Haala jukkungo Laamɗo

1 Ndennoo, aan peloowo woɓɓe oo, ko mbaaw-ɗaa laataade
fuu a walaa daɗirgal. Sabi so a felii woɓɓe tawi golle mooɗon
yo gooto, a liɓii hoore maa.
2 Eɗen anndi Laamɗo ana sarira gollirooɓe hono ɗii golleeji
ɓee ko waarata e goonga oo.
3 Hey! Aan peloowo gollooɓe hono ɗii golleeji ɓee tawee
hono non ngollirtaa, tama aɗa sikki a daɗan sarri jukkungo
Laamɗo ngoo?
4 Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kaɲum e muɲal
mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle
moyyuki mum yalla aɗa tuuba?
5 Kaa ko a joorɗo ɓernde a caliiɗo tuubude koo, aɗa wad-
dana hoore maa tikkere Laamɗo ɲannde Laamɗo ɓannginta
tikkere mum e sariya mum pooccitiiɗo oo.
6 Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum.
7 Tewtooɓe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtirooɓe
ɗum muɲal ley golle lobbo ɓee keɓan nguurndam ndu-
umiiɗam.
8 Kaa haasidi'en saliiɓe goonga so ana kaɓɓii e bonannda
ɓee, jukkungo naawngo keɓata.
9 Torra e wemmbere ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Yahu-
udiyankooɓe tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
10 Darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko moyyi
fuu, Yahuudiyankooɓe tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
11 Sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
12 Laamɗo jukkan luuttooɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe,
fay so ɓe anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttooɓe so
tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo.
13 Neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo e hetti-
naade Sariya tan, jokkude Sariya oo waɗata so nanngiree
pooccitiiɗo.
14 Ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee, kamɓe e waasude an-
ndude Sariya Muusaa oo fuu, so ɓe ngaɗirii no Sariya Muusaa

oo wiiri nii, ɓe kollii eɓe njogii sariya e ley hakkillaaji maɓɓe kamɓe e ko'e maɓɓe fay so ɓe ngalaa Sariya Muusaa oo.
15 Ɓe kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e ɓerɗe maɓɓe. Hakkillaaji maɓɓe ceediima ɗum, wakkatiiji eɓe anndi ley miilooji maɓɓe ɓe ngaɗii ko boni, wakkatiiji eɓe anndi ɓe ngaɗii ko moyyi.
16 Ɗum woni ko ɓanngoyta ɲannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suuɗii ley ɓerɗe koo, sarira ɗum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankooɓe ngorri e Sariya Muusaa

17 Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamɗo,
18 aɗa anndi sago Laamɗo, a jannginaaɗo Sariya Muusaa oo faa mbaaw-ɗaa suɓaade ko moyyi,
19 a tayorii a ɗowoowo wumɓe, a fooyre wonɓe e nimre ɓee,
20 aɗa waajoo ɓe njanngaali ɓee, aɗa janngina sukaaɓe saabe ko njogi-ɗaa anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Sariya Muusaa oo koo –
21 aɗa tinndina woɓɓe, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Aɗa waajoo pati wujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wujjataa ley to ɗi ndewetee too naa?
23 Aan mantortooɗo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamɗo ndee naa?
24 Ɗum waɗi so Binndi ɗii mbii: «Onon ngaɗi so ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ana mbonkoo innde Laamɗo ndee.»*
25 Sabi taadagol ana waawi nafude ma so aɗa haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaaɓii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii.
26 So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa ɗee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki kaybuɗo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttuɗo Sariya oo, fay so a taadiiɗo anndudo Binndi ɗii.
28 Sabi wanaa ko yiyetee koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terɗe koo woni taadagol.
29 Ko yiyataake koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley ɓernde neɗɗo tawetee. E Ruuhu oo ɗum fawii, wanaa e binndi ɗii. Neɗɗo baaɗo non, wanaa yimɓe njettata ɗum, Laamɗo yettata ɗum.

3

1 Ndennoo, koɗum Yahuudiyanke ɓurdi leɲi goɗɗi ɗii? Koɗum woni nafaa taadagol?

---

* **2:24** Esaaya 52.5

2 Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji ɗii fuu. Ko adii fuu,
Yahuudiyankooɓe kalfinaa konngol Laamɗo ngol.
3 Kaa so yoga maɓɓe nganaa hoolniiɓe, ɗum ana waawi
bonnude ko Laamɗo yo koolniiɗo koo naa?
4 Waawaa! Fay so yimɓe fuu yo fenooɓe, Laamɗo kaa yo
goongirante. Sabi nii winndorii:
«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,
so a sardaama a liɓan.»*
5 Ɗoo miɗo haalda no yimɓe nii: so ooŋaare men ana
ɓeyda ɓannginde fooccitaare Laamɗo ndee, ɗum ana waɗa
so mbiyen Laamɗo yo ooŋiiɗo so jippinii e men tikkere mum
naa?
6 Fes! Sabi so Laamɗo yo ooŋiiɗo, hono o sarirta aduna oo?
7 So tawii fenaande am ana ɓeyda ɓannginde goonga Laamɗo
oo eɗum teddina mo, saabe koɗum carirtee-mi mi luuttoowo?
8 Won ŋo'ooɓe en wiyooɓe eɗen mbiya: «Ngaɗen ko boni yalla
ko moyyi ana funta hen.» Ɓeen yimɓe, jukkungo mum'en ana
foti e golleeji mum'en.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fooccitiiɓe

9 Ndennoo, enen Yahuudiyankooɓe ɓee, eɗen ɓuri heddiiɓe
ɓee naa? En ɓuraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa
Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni,
10 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Walaa fuu pooccitiiɗo, fay gooto,
11 fay gooto walaa faamu,
fay gooto tewtataa Laamɗo.
12 Yimɓe fuu yo majjuɓe, fuu yo bonɓe,
walaa fuu gaɗoowo ko moyyi, fay gooto.»†
13 «Kunduɗe maɓɓe ana mba'i no janaale udditiiɗe nii,
ɗemɗe maɓɓe ana mbowla pene bonɗe.
Toni maɓɓe ana caawi tooke posoke.»‡
14 «Haala maɓɓe fuu yo kuddi e konngi mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ana njaawani yuppude yiiyam,
16 bonannda e kunkoo ana jokki e maɓɓe to ɓe njahata
fuu,
17 ɓe anndaa laawol jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e ɓerɗe maɓɓe fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonɓe
e ley mum ɓee haaldi, yalla kunduɗe fuu ana muɓɓoo, yimɓe
aduna fuu paama potii e jukkungo Laamɗo.

---

* **3:4** Jabuura 51.6 † **3:12** Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ **3:13** Jabuura 5.10 § **3:14** Jabuura 10.7 * **3:17** Esaaya 59.7-8 † **3:18** Jabuura 36.2

20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo
saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya
Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimɓe ko woni luuttal.

No yimɓe laatortoo fooccitiiɓe yeeso Laamɗo

21 Kaa jooni Laamɗo ɓannginii no nanngirta yimɓe foocci-
tiiɓe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya
oo e dewte annabaaɓe ɗee ceedorii nii:
22 o nanngiran goondinɓe ɓee fuu fooccitiiɓe saabe
goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko ɓurdini
yimɓe:
23 yimɓe fuu luuttii, ngalaa ngeɗu e annoora Laamɗo.
24 Kaa Laamɗo nanngirii ɓe fooccitiiɓe meere meere kam-
mari hinnee mum. O waɗii ɗum saabe Iisaa Almasiihu
coottitiiɗo ɓe oo.
25 Oon Laamɗo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti
goondinɓe ɗum, saabe yiiyam mum ɗam. Hono non Laamɗo
holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttooɓe arannde
26 saabe muɲal mum. O waɗirii ɗum faa o ɓanngina foocci-
taare makko wakkati mo ngon-ɗen e mum oo, yalla omo holla
o pooccitiiɗo, kasen neɗɗo fuu goondinɗo Iisaa, o nanngiran
ɗum pooccitiiɗo.
27 Ndennoo, koɗum fuu woni daliili wasu mo neɗɗo hed-
dorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii ɗum naa?
Wanaa! Goondinal tan saabii ɗum!
28 Sabi miɗen anndi neɗɗo goondinal mum nanngirtee
pooccitiiɗo, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo.
29 Naa Laamɗo yo Laamɗo Yahuudiyankooɓe tan? Wanaa
kanko woni Laamɗo leɲi goɗɗi ɗii duu naa? Kanko jaati woni
Laamɗo leɲi goɗɗi ɗii duu,
30 sabi Laamɗo gooto woodi, nanngiroowo taadiiɓe ɓee
fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en, ɓe taadaaki ɓee duu o
nanngiran ɗum'en fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en.
31 Ndennoo, min ittirooɓe Sariya Muusaa oo goondinal naa?
Fes! Min ittaali mo, min tabintinɓe mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

1 Koɗum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo?
2 So tawiino nii mo laatike pooccitiiɗo saabe golleeji makko
ɗii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade
yeeso Laamɗo.
3 Sabi Binndi ɗii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamɗo,
Laamɗo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiiɗo.»*

* **4:3** Puɗɗooɗe 15.6

4 Golloowo, njoɓdi mum jatortaake waɗaneede moyyere,
ɗum tilsuɗum.
5 Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pa-
woowo jikke oo e goondinde Laamɗo baawɗo nanngirde
yedduɓe fooccitiiɓe oo, kanko, Laamɗo jatorto mo saabe
goondinal makko ngal mo pooccitiiɗo.
6 Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neɗɗo mo Laamɗo
jatorii pooccitiiɗo tawi walaa golleeji lobbi:
7 «Ɓe boofi mum'en njaafaa,
ɓe luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.
8 Neɗɗo mo Joomiraaɗo hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†
9 Tama taadiiɓe ɓee tan njey oon mbelko'aaku? Tama ɓe
taadaaki ɓee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal
Laamɗo jatorii Ibarahiima yo pooccitiiɗo?
10 Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa
pooccitiiɗo ndee? O taadiiɗo naa o wanaa? O nanngiraama
o pooccitiiɗo gila o taadaaki.
11 Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare
makko ndee saabe goondinal o heɓiri gila o taadaaki. Hono
non, o laatorii njaati goondinɓe ɓe taadaaki ɓee fuu, yalla ɓeen
duu ana njatoree yo fooccitiiɓe.
12 Kasen kanko woni baaba taadiiɓe ɓe kaaɗaali e taadagol
tan, jokkuɓe laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima
goondinɗo Laamɗo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamɗo fodani Ibarahiima

13 Laamɗo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna
oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamɗo
fodiri ɗum, o fodirii ɗum kammari fooccitaare nde o hokkiri
Ibarahiima saabe goondinal mum ndee.
14 Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neɗɗo faa hokkee
ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu
nafataa.
15 Sabi Sariya oo jukkungo Laamɗo waddata, kaa ɗo sariya
walaa, boofi duu ngalaa.
16 Ndennoo, fodoore Laamɗo ndee e goondinal fawii, yalla
ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima
fuu, wanaa jokkuɓe Sariya ɓee tan, nde tabitana goondinirɓe
no Ibarahiima goondiniri nii ɓee fuu. Kanko woni njaati
meeɗen en fuu
17 yeeso Laamɗo, no winndorii nii: «Mi waɗii ma baaba
leɲi keewɗi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamɗo guurtinoowo
maayɓe, biyoowo ko woodaa yo laato.

† **4:8** Jabuura 32.1-2 ‡ **4:17** Puɗɗooɗe 17.5

18 Ɗo Ibarahiima haannoo tayude jikke ɗoo, ɗon fawi jikke
goondiini, nii laatorii baaba leɲi keewɗi no Laamɗo wiirunoo
mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§
19 Ibarahiima duuɓi mum ana mbaara e teemedere, kaa
goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terɗe makko naywii,
Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde.
20 O sikkitaaki fodoore Laamɗo ndee, ko laatii dee,
goondinal makko ɓeydi heɓude semmbe, mo teddini Laamɗo,
21 sabi o tayorii Laamɗo ana waawi tabintinde fodoore
mum.
22 Saabe ɗum, «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo.»
23 Ko Binndi ɗii mbii «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo» koo,
wanaa kammari makko tan winndorii,
24 ana winndorii kammari meeɗen enen duu, enen wa-
rooɓe jatoreede en fooccitiiɓe, goondinɓe Laamɗo guurtinɗo
Joomiraaɗo men Iisaa e hakkunde maayɓe oo,
25 oon bardaaɗo saabe luutti men, guurtiniraaɗo yalla eɗen
nanngiree en fooccitiiɓe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamɗo

1 Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiiɓe saabe goondinal,
jam waɗii hakkunde men e Laamɗo kammari Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
2 Kanko udditani en damal hinnee Laamɗo mo ngon-ɗen e
mum jooni oo, ɗum laatorike saabe goondinal men ngal. Eɗen
ceyoroo jikke heɓude ngeɗu e annoora Laamɗo.
3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji men duu sabi eɗen
anndi torraaji ndimata muɲal,
4 muɲal ngal rima neɗɗaaku, neɗɗaaku oo rima jikke.
5 Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniiɗo mo ndokke-ɗen
oo hebbinanii en jilli Laamɗo ɗii.
6 Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu
maayani en, enen yedduɓe Laamɗo, e ley wakkati mo Laamɗo
suɓii oo.
7 Ana tiiɗi neɗɗo jaɓa maayande goɗɗo fay so oon yo pooc-
citiiɗo, ana moyya neɗɗo jaɓa maayande neɗɗo moyyo.
8 Kaa Laamɗo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu
maayani en gila en luuttooɓe koo.
9 Jooni ko nanngira-ɗen en fooccitiiɓe saabe yiiyam makko
ɗam koo, tayoral en ndaɗan e jukkungo Laamɗo ngoo saabe
makko.
10 Sabi nde ngonno-ɗen en konnee'en Laamɗo ndee,
Laamɗo rewrintinii en e mum saabe maayde Ɓiyum oo ndee.

§ **4:18** Puɗɗooɗe 15.5

Ko ndewrintina-ɗen e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Ɓiyiiko oo ɗam.
11 Kasen duu eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, dewrintinɗo en e Laamɗo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynooɗo oo

12 Jooni, saabe neɗɗo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti ɗii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimɓe fuu, sabi ɓe fuu ɓe luuttii.
13 Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake.
14 Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay ɓe luuttiraali no Aadama luuttuɗo yamiroore Laamɗo ɓee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.
15 Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga, yimɓe heewɓe maayii saabe luuttal neɗɗo gooto, kaa hinnee Laamɗo ɓuri fuu mawnude, kaŋum e moyyere nde o waɗani yimɓe heewɓe saabe neɗɗo gooto ndee, ɗum woni Iisaa Almasiihu.
16 Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo waddata koo e ko luuttal neɗɗo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neɗɗo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamɗo mawnde caggal luutti keewɗi waɗi faa yimɓe nanngiraa fooccitiiɓe.
17 Ko luuttal neɗɗo gooto (ɗum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimɓe koo, tayoral heɓooɓe hinnee Laamɗo keewɗo hokkaaɓe fooccitaare ɓee, kaŋum'en laamoto ley nguurndam saabe neɗɗo gooto (ɗum woni Iisaa Almasiihu).
18 Ndennoo, no luuttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiiɗo mo neɗɗo gooto golli waɗirta yimɓe fuu nanngiree fooccitiiɓe hokka ɗum'en nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luuttooɓe nii, hono non ɗowtaare neɗɗo gooto duu waɗiroyta heewɓe nanngireede fooccitiiɓe.
20 Sariya Muusaa oo wardii faa luutti ɓeyda annditeede, kaa ɗo luutti keewi fuu, ɗon hinnee Laamɗo ɓurata fuu heewde.
21 Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamɗo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naɓa en to nguurndam nduumiiɗam ɗam Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu hokkata en ɗam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

1 Ndennoo, koɗum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla
hinnee Laamɗo oo ana ɓeydoo naa?
2 Ɗum waawaa laataade! En maayɓe banngal luutti, ɗum
woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen
wuurde e ley luutti?
3 Oɗon anndi lootogal men batisima kaɓɓungal en e Iisaa
Almasiihu ngal haɓɓii en e maayde mum duu.
4 Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en ir-
daama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde
maayɓe saabe baawɗe Baabiraaɗo tedduɗe ɗee nii, enen duu
eɗen nguurda non nguurndam kesam.
5 E ley ɗum, no ndeentir-ɗen e makko maayde nanndunde e
nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital
nanndungal e ngal makko ngal.
6 Sabi eɗen anndi ko hiiɗɗi ko woni ley men koo tontidaama
e makko dow leggal bardugal, yalla terɗe men luuttooje ɗee
ana kalkoo, tonngite-ɗen iwde e tonngoode luuttal.
7 Sabi maayɗo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nan-
ngiraama pooccitiiɗo.
8 Ko maaydu-ɗen e Almasiihu koo, eɗen koolii en nguurdan
e makko duu,
9 sabi eɗen anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maayɓe
koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen.
10 Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol
gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu. Jooni e nguurn-
dam makko ɗam, Laamɗo o wuurani.
11 Hono non, onon duu, laatee no maayɓe nii banngal
luuttal, no wuuranɓe Laamɗo nii e haɓɓagol mon e Iisaa
Almasiihu ngol.
12 Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terɗe mon maayooje
ɗee faa njokkon giɗaaɗe majje.
13 Pati ndokkee caldi mon ɗii luuttal, pati ngaɗon ɗi
kaɓorɗe ooŋaare. Ndokkee ko'e mon Laamɗo. Kammari on
maaynooɓe, jooni kaa on wuurɓe, ngaɗon caldi moodon ɗii
kaɓorɗe fooccitaare.
14 Luuttal jaalataako on kasen, sabi on ŋoottii taweede e ley
Sariya oo, ko ngon-ɗon e mum dee, e ley hinnee Laamɗo.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare

15 Koɗum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee
ngon-ɗen wanaa e ley Sariya naa? Ɗum waawaa laataade!
16 Oɗon anndi so on ngaɗii ko'e mon e gollande neɗɗo
faa ɗowtano-ɗon ɗum, on laatiima maccuɓe mo ɗowtanto-
ɗon oo. Ndennoo, naa on laatiima maccuɓe luutti naɓooji
on e maayde, naa on ɗowtaniima Laamɗo naɓoowo on e
fooccitaare.

17 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo! Arannde e tonngoode
luuttal ngonno-ɗon, kaa jooni oɗon nii ɗowtorii ɓerɗe laaɓuɗe
laawol ngol njanngine-ɗon ngol.
18 On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike
gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare ndee.
19 Miɗo haalda ɗoo no yimɓe paamirta nii kammari on
njaawaali faamde. No ngaɗirno-ɗon caldi mon ɗii e maral
tuundi e ooŋaare faa ngollu-ɗon ko boni nii, jooni ngaɗiron
non caldi mon ɗii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.
20 Nde ngonno-ɗon e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki
gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare.
21 Koɗum keɓuno-ɗon e majjum? Fay huunde, so wanaa ko
kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde.
22 Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on
laatike gollanooɓe Laamɗo, oɗon nguura e senaare. Battane
majjum yo nguurndam nduumiiɗam.
23 Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde
Laamɗo hokkata ndee yo nguurndam nduumiiɗam e ley
haɓɓagol men e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

7

No yimɓe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

1 Sakiraaɓe, miɗo haaldana on no yimɓe anndubɓe Sariya
Muusaa oo ɓee nii. Oɗon anndi faa laaɓi paca neɗɗo e ley
Sariya tawetee so nii ana heddii wuurde.
2 Hono nii debbo ɓamaaɗo, sariya tonngi ɗum e gorum
oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo
tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo.
3 So goɗɗo ɓamii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo
jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo,
mo wiyataake jeenoowo so mo ɓamondirii e gorko goɗɗo.
4 Sakiraaɓe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa,
on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on
jeyaama e goɗɗo, ɗum woni Almasiihu mo Laamɗo wuurtini
e hakkunde maayɓe oo yalla eɗen ngolla ko welata Laamɗo.
5 Wakkati nde ngonno-ɗen e hiini hoore men ndee, giɗaaɗe
yonki bonɗe ɗe Sariya Muusaa oo tekkini ɗee ana ngolla e
terɗe men faa naɓa en to maayde.
6 Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya
Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en
oo faa mbaawen gollande Laamɗo ley nguurndam kesam
tuugiiɗam e Ruuhu oo, tawee ɗam tuugaaki e Sariya kiiɗɗo
binndaaɗo oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

7 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal
naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni
luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo
wiyaalino: «Pati tuuye-ɗaa!»
8 Luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, waɗi e am sii tuuyooji fuu.
Sabi so Sariya walaa, luutti ɗii yo baatuɗi.
9 Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, miɗo
wuurnoo, kaa ko kaɗaaɗi ɗii ngari koo, luuttal laattii guurn-
gal,
10 miin, maay-mi. Jamirooje kaannooɗe waddande kam
nguurndam ɗee, laatii naɓooje kam to maayde.
11 Sabi luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, yoŋŋi kam, wardi
kam ɗi.
12 Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniiɗo, jamirooje ɗee duu
yo ceniiɗe yo pooccitiiɗe yo moyyuɗe.
13 Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Wad-
danaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii
ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko
moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje ɗee
luuttal ngal ɓanngii ngal luuttal yaɓɓitiingal.

No yimɓe njogoraaki semmbe haɓude e luutti

14 Eɗen anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniiɗo iwi. Kaa
miin mi neɗɗo lo'uɗo mo luutti njaalii.
15 Sabi mi faamaali ko ngaɗan-mi koo: ko njiɗu-mi waɗude
koo, mi waɗataa ɗum, kaa ko mbaɲu-mi koo, ɗum ngaɗan-mi.
16 So miɗo waɗa ko mi yiɗaa koo, ɗum ana holla mi jaɓii
Sariya Muusaa oo ana moyyi.
17 Joonnoo, wanaa miin waɗirta non, luuttal gonngal e am
ngal waɗirta non.
18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley terɗe am, ko moyyi
walaa e mum. Yiɗude waɗude ko moyyi ana e am, kaa mi
waawaa waɗude ɗum.
19 Mi waɗataa ko moyyi ko njiɗu-mi koo, ko boni ko mi yiɗaa
koo ngaɗan-mi.
20 Kaa so mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta non,
luuttal gonngal e am ngal gollirta non.
21 Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko
moyyi, kaa ko boni koo huɓindii kam.
22 To ley hakkille am too, Sariya Laamɗo oo ana weli kam
jaati,
23 kaa miɗo maata neesu bonɗo e ley terɗe am, ana haɓa e
sariya gonɗo ley hakkille am oo. Neesu bonɗo oo ana waɗa
kam maccuɗo luuttal gonngal e terɗe am ngal.
24 Hee miɗo yurminii! Homo waawi ittude kam e ɗee terɗe
naɓooje kam to maayde?

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamɗo, kaa e terɗe am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kaɓɓiiɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu ɓee,

2 sabi baawɗe Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu ɗee ittii en e baawɗe luuttal, kaŋum e maayde fuu.

3 Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terɗe men koo, ɗum Laamɗo timmini. Ƒaa o tosa luutti o neldi Ɓiyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi ɓiɓɓe aadama luuttooɓe ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terɗe men ngal.

4 Ɗum fuu yalla laaɓal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hiɓɓa e meeɗen, enen jokkuɓe Ruuhu ɓe njokkaali e giɗaaɗe yonki mum'en ɓee.

5 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee, giɗaaɗe yonki miilata, kaa haɓɓiiɓe e Ruuhu ɓee, ko Ruuhu jey koo miilata.

6 Miilde giɗaaɗe yonki mum tan, maayde waddanta neɗɗo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neɗɗo.

7 Sabi miiloowo giɗaaɗe yonki mum tan yo gaŋo Laamɗo, sabi joomum ɗowtantaako Sariya Laamɗo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati.

8 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee mbaawaa welde Laamɗo.

9 Kaa onon, on kaɓɓataako e giɗaaɗe yonki so Ruuhu Laamɗo ana e mon, e Ruuhu oo kaɓɓoto-ɗon. Neɗɗo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu.

10 Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terɗe mon ɗee yo maayɗe saabe luuttal ngal, yonkiiji mon ɗii kaa yo guurɗi kammari on nanngiraama fooccitiiɓe.

11 Laamɗo guurtinɗo Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaŋum jaati hokkata terɗe mon maayooje ɗee nguurndam, o hokkiran ɗum Ruuhu makko gonɗo e mon oo.

12 Jooni kaa, sakiraaɓe, so won ko tilsinte-ɗen, wanaa jokkude giɗaaɗe yonki tilsinte-ɗen.

13 So on nguurdii no giɗaaɗe yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii giɗaaɗe ɗee Ruuhu Laamɗo oo, on nguuran.

14 Ɓe Ruuhu Laamɗo oo ɗowata ɓee yo ɓiɓɓe Laamɗo.

15 Sabi Ruuhu mo Laamɗo hokki on oo waɗataa on maccuɓe faa wartira on e kulol. Ko keɓu-ɗon dee, Ruuhu gaɗoowo on ɓiɓɓe Laamɗo. Kanko waɗata en noddiren Laamɗo «Abba».

16 Ruuhu oo jaati, kaɲum e ɓerɗe men ɗee ana ceedoo en
ɓiɓɓe Laamɗo.
17 So en ɓiɓɓe, en ronooɓe duu. So en ronooɓe ko Laamɗo
fodi koo, en rondooɓe e Almasiihu. So eɗen torridee e makko,
en keɓidan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

18 Miɗo anndi torraaji meeɗen hannde ɗii mbaawaa fon-
ndeede e teddeengal ngal Laamɗo ɓannginanta en janngo
ngal.
19 Tagoore ndee fuu ana heppi ɲalaande nde Laamɗo
ɓannginta teddeengal ɓiɓɓe mum ndee.
20 Sabi tagoore ndee, baawɗe naɓooje nde e meere laamo-
too nde. Wanaa e sago mayre ɗum waɗaa, Laamɗo
muuyrunoo ɗum non. Kaa jikke ana woodi,
21 sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode ɲolgol,
soottitee heɓa ngeɗu e teddeengal ngal ɓiɓɓe Laamɗo ɓee
keɓata ngal.
22 Sabi eɗen anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma
ana tampi e naawalla ŋatawere.
23 Wanaa ɗum tan, enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oo no
dokkal Laamɗo adiingal nii ɓee duu eɗen uuma, sabi eɗen
keppi Laamɗo soottitaaki terɗe men ɗee waɗa en ɓiɓɓe mum.
24 Sabi e ley jikke kisina-ɗen. Kaa jikke keɓaaɗo ŋoottii
laataade jikke, sabi neɗɗo fawataa jikke e ko heɓi.
25 Kaa so eɗen pawa jikke e ko en keɓaali tafon, en ndoomi-
ran ɗum sawraare.
26 Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu,
sabi en anndaa no kaan-ɗen waɗirde duwaawu nii. Kaa Ru-
uhu oo e hoore mum ɲaaganto en Laamɗo, ɲaagoroo uumaali
ɗi mbaawaa sifeede e haalaaji.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko woni ley ɓerɗe men oo duu ana an-
ndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo ɲaagirantoo
seniiɓe ɓee.
28 Eɗen anndi, yiɗuɓe Laamɗo noddiraaɓe anniya makko
ɓee, Laamɗo ana waɗa huunde fuu gollida faa laatanoo
ɗum'en ko moyyi.
29 Sabi ɓe Laamɗo anndi gila tagaaka ɓee, o hoddiranii
ɗum'en nanndude e Ɓiyiiko oo, yalla Ɓiɗɗo oo ana laatoo
hammadiijo sakiraaɓe heewɓe.
30 Kasen duu ɓe o hoddirani ɓee, o noddii ɗum'en, ɓe o noddi
ɓee, o nanngirii ɗum'en fooccitiiɓe, ɓe o nanngiri fooccitiiɓe
ɓee, o hokkii ɗum'en ngeɗu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

31 Caggal ɗum fuu, koɗum mbiyaten? So Laamɗo ana wondi
e men, homo waawi honude en?

32 Kanko, fay Ɓiyiiko oo e hoore mum mo haɗaali en, o
hokkitirii ɗum kammari men en fuu. Fay huunde haɗataa mo
hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en ɗum e mum.
33 Homo naɓata ɓe Laamɗo suɓii ɓee sariya? Fay gooto, sabi
Laamɗo nanngirii ɓe fooccitiiɓe!
34 Homo waawi liɓude ɓe e sariya? Walaa, sabi Iisaa
Almasiihu maayanii en, ko ɓuri ɗum fuu, o wuurtanii en.
Omo jooɗii ɲaamo Laamɗo omo ɲaaganoo en.
35 Koɗum waawi seenndude en e jilli ɗi Almasiihu yiɗi en
ɗii? Ɓillaare naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa,
kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi?
36 Nii Binndi ɗii mbiiri:
«Saabe maa miɗen nii kosa maayde
ɲannde fuu,
miɗen nanngiraa no baali kirsoyteeɗi nii.»*
37 Ɗum fuu e taweede, eɗen keɓira jaalogal manngal saabe
jiɗɗo en oo.
38 Sabi miɗo tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam,
wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni,
wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,
39 wanaa baawɗe gonɗe dow, wanaa gonɗe ley, wanaa hu-
unde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli
ɗi Laamɗo waɗi e men ɗii e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.

9

Haala leɲol ngol Laamɗo suɓii

1 Ko kaalan-mi ɗoo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Al-
masiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu
Ceniiɗo ɗowata oo, ana seedanoo kam
2 mboy-yonki cattuɗo, kaɲum e naawalla duumiiɗo ana e
am
3-4 saabe Israa'iilankooɓe sakiraaɓe am ɓee. Miɗo yelinoo
laataade kuɗaaɗo mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so
ana nafannoo leɲol am ngol. Kamɓe ngoni ɓe Laamɗo waɗi
ɓiɓɓe mum, holli ɓe teddeengal mum. Kamɓe njey aadiiji
ɗii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamɗo anndinii ɓe no
rewirtee, waɗanii ɓe podooje mum.
5 Leɲol am yo iwdi maamiraaɓe Israa'iila aranndeeɓe ɓee,
Almasiihu duu banngal ɓii-aadamaaku mum e leɲol ngol iwi,
kanko woni Laamɗo, o tiimɗo huunde fuu, yo o yette faa
abada. Aamiina.
6 Ɗum wanaa wiide konngol Laamɗo ngol laatike meere.
Sabi wanaa iwɓe e Israa'iila ɓee fuu ngoni Israa'iilankooɓe,

* **8:36** Jabuura 44.23

7 wanaa iwɓe e Ibarahiima ɓee fuu ngoni ɓiɓɓe mum jaati.
Sabi Laamɗo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri inndi-
tortoo innde maa.»*
8 Ɗum woni: wanaa ɓiɓɓe Ibarahiima rimiraaɓe no yimɓe
fuu ndimirtee nii ngoni ɓiɓɓe Laamɗo, rimiraaɓe saabe
fodoore ndee ɓee nanngiraa no iwdi makko jaati nii.
9 Sabi Laamɗo fodii ɗii konngi wii: «Mi wartan e hono oo
wakkati mawuuri, Saaratu heɓan ɓiɗɗo gorko.»†
10 Wanaa ɗum tan. Rebekka duu ɓamii reedu funeeɓe.
Baaba maɓɓe yo Isiyaaka, maama men oo.
11-12 Gila ɓiɓɓe ɓee ndimaaka sako ɓe ngaɗa ko moyyi naa
ko boni, nden Laamɗo wii Rebekka: «Mawniraaɗo oo laatoto
maccuɗo miŋiraaɗo oo.»‡ O waɗiri non faa anniya makko
banngal suɓagol tabita, ɗum woni: suɓagol makko ngol
fawaaki e golle yimɓe, e Laamɗo noddoowo oo ngol fawii
13 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa
koynu-mi.»§
14 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Laamɗo yo ooŋiiɗo naa?
Fes!
15 Annii ko o wii Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*
16 Ndennoo, suɓagol makko fawaaki e sago neɗɗo naa e golle
mum, ko fawii e mum dee, dow Laamɗo jurmotooɗo oo.
17 Sabi e ley Binndi ɗii, Laamɗo wii Fira'awna: «Ko ngaɗir-
maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawɗe am e maa,
kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»†
18 Ndennoo, Laamɗo yurmoto mo muuyi, yoornan ɓernde mo
muuyi.
19 Ana moyya daŋa biiɗo kam: «So non ɗum worri, koɗum
Laamɗo felirta yimɓe so fay gooto waawaa salaade muuyɗe
makko ɗee?»
20 Aan neɗɗo oo, koɗum ngon-ɗaa faa njeddaa Laamɗo?
Loonde mahaande ana wiya mahuɗo ɗum oo: «Ko saabii so
mahir-ɗaa kam nii?»
21 Mahoowo looɗe ana waawi waɗude e loope ɗee ko yiɗi
fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa
e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko
hensaa.
22 Haya, fay so taweede Laamɗo muuyii ɓannginde tikkere
mum kaŋum e baawɗe mum, o muŋanii ɓe o tikkani ɓee
muŋal cattungal, ɗum woni haanduɓe e halkaade ɓee.

---

* **9:7** Puɗɗooɗe 21.12 † **9:9** Puɗɗooɗe 18.10,14 ‡ **9:11-12** Puɗɗooɗe 25.23
§ **9:13** Malakiya 1.2-3 * **9:15** Pergu 33.19 † **9:17** Habaakuk 9.16

23 O waɗirii nii faa o ɓanngina annoora makko mawɗo dow
ɓe o yurmotoo ɓee, ɓe o lanndinanii gila ko ɓooyi yalla ana
keɓa ngeɗu e annoora makko.
24 Ɓeen yimɓe ngoni enen ɓe o noddi ɓee, wanaa ley Yahu-
udiyankooɓe ɓee tan, ley leɲi goɗɗi ɗii duu.
25 Nii Laamɗo wiiri ɗum e dewtere annabi Hosee'a:
«Leɲol ngol wanaa leɲol am ngol,
mi noddiroyan ngol leɲol am,
yimɓe ɓe korsinaaka ɓee,
mi noddiroyan ɓe yimɓe am horsuɓe.
26 Kasen duu ɗo ɓe mbiyetenoo ɓe nganaa yimɓe am ɗoo,
ɗon ɓe mbiyoytee ɓiɓɓe Laamɗo guurɗo oo.»‡
27 Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankooɓe, wii: «Fay
so ɓiɓɓe Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeɗa
maɓɓe tan hisintee,
28 sabi Joomiraaɗo tabintinan konngol mum faa hiɓɓa e leydi
ndii ko yaawi.»§
29 Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde:
«Sinndo Joomiraaɗo Jom Semmbe oo ɗaldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e
ngeenndi Gomoora.»*

No Laamɗo nanngirta goondinɓe Iisaa ɓee fooccitiiɓe

30 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimɓe
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓe tewtaalino nanngireede fooc-
citiiɓe yeeso Laamɗo ɓee, ɓeen keɓi fooccitaare, ɗum woni
fooccitaare saabe goondinal.
31 Israa'iilankooɓe tewtunooɓe nanngireede fooccitiiɓe
yeeso Laamɗo saabe jokkude Sariya ɓee ndonkii heɓude
nanngireede fooccitiiɓe.
32 Ko saabii? Saabe ɓe tewtiraali ɗum goondinal, golle
maɓɓe ɓe tewtiri ɗum faa ɓe pergitii e «haayre fergitoore ndee»
33 no haala kaa hippiraa ley Binndi ɗii nii:
«Mi fawan e Siyona haayre nde yimɓe pergitotoo e mum so
liɓa ɗum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

10

1 Sakiraaɓe, ko njiɗu-mi e ɓernde am jaati, e ko ɲaagotoo-mi
Laamɗo: Israa'iilankooɓe kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe eɓe kirana Laamɗo sanne, kaa kiram
maɓɓe ɗam waldaa e faamu.
3 Ɓe paamaali fooccitaare nde Laamɗo hokkata neɗɗo ndee,
faa ɓe piyani ko'e maɓɓe dabare laataade fooccitiiɓe. Hono nii

‡ **9:26** Hosee'a 2.25; 2.1 § **9:28** Esaaya 10.22-23 * **9:29** No ***Sodooma*** e ***Gomoora*** kalkiraa nii winndaama e ley Puɗɗooɗe 19.1-29 † **9:33** Esaaya 28.16

ɓe ɗowtanaaki sariya mo Laamɗo darni faa nanngira neɗɗo pooccitiiɗo oo.
4 Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla
goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiiɗo.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

5 Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya
ndee annii: «Neɗɗo fuu jokkuɗo Sariya oo, wuurdan saabe
Sariya oo.»*
6 Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati
wii e ɓernde maa «Homo ŋabbata dow kammu?» Ɗum woni faa
jippina Almasiihu,
7 naa «Homo yahata laakaraa?» Ɗum woni faa immintina
Almasiihu e hakkunde maayɓe.
8 Ndennoo, koɗum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata?
Ɗum ɗoo nde wiyata: «Konngol Laamɗo ana ɓadi maa, engol
e hunduko maa, engol e ɓernde maa.»† Ngol konngol woni
kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal.
9 So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraaɗo, a
goondinii e ɓernde maa Laamɗo wuurtinii mo e hakkunde
maayɓe, a hisinte.
10 Sabi goondindo e ley ɓernde mum, Laamɗo nanngiran
ɗum pooccitiiɗo, ceedoriiɗo hunduko mum, Laamɗo hisinan
ɗum
11 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.»
12 Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa
Yahuudiyanke, ɓe fuu ɓe Joomiraaɗo gooto, o kebbinoowo
moyyereeji makko e noddooɓe mo ɓee fuu.
13 Sabi «neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡
14 Kaa hono ɓe mbaawiri noddude mo so ɓe ngoondinaali
mo? Hono ɓe mbaawiri goondinde mo so ɓe nanaali kabaaru
makko? Hono ɓe mbaawiri nande kabaaru makko so baajo-
tooɗo walaa?
15 Hono yimɓe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi ɗii
mbii: «Huunde fuu ɓuraa yiigol warooɓe yottinde Kabaaru
Lobbo ɓee ngol wooɗude.»§
16 Kaa wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oo. Annabi
Esaaya wii: «Joomiraaɗo, homo goondini waaju amen oo?»*
17 Hono nii goondinal heɓiraa e nande waaju, waaju duu
heɓiraa e konngol Almasiihu.
18 Kaa miɗo lamndoo ɗum ɗoo: Israa'iilankooɓe nanaali
naa? Ɓe nanii jaati! Nii Binndi ɗii mbii:
«Daaɗe maɓɓe nanaama e aduna oo fuu,
konngi maɓɓe njottiima faa hoore leydi.»†

---

* **10:5** Lewinkooɓe 18.5 † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ **10:13** Yo'ila 3.5
§ **10:15** Esaaya 52.7 * **10:16** Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5

19 Miɗo lamndoo kasen: Israa'iilankooɓe paamaali naa? Ley
Tawreeta Muusaa Laamɗo wii tafon:
«Mi waɗan kiron ɓe laataaki leɲol ɓee,
mi waɗan tikkanon leɲol ngol walaa hakkille.»‡
20 Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:
«Ɓe tewtaalino kam ɓee tawii kam,
ɓe lamndanaaki kam ɓee,
mi ɓannganii ɗum'en.»§
21 Kaa banngal Israa'iila, Laamɗo wii:
«Ɲannde fuu miɗo lanndinii jaɓɓaade leɲol caliingol jeddungol
ngol.»*

11

No Laamɗo holliri ana yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndennoo, miɗo lamndoo: Laamɗo yoppii yimɓe mum
Israa'iilankooɓe ɓee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am
mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Beɲamin
njeyaa-mi.
2 Laamɗo yoppaali yimɓe mum ɓe suɓinoo gila arannde
ɓee. Tama on anndaa ko Binndi ɗii mbii nde annabi Iliyaasa
wullantonoo Israa'iilankooɓe ɓee to Laamɗo, wii:
3 «Joomiraaɗo, ɓe mbarii annabaaɓe maa, ɓe ngurjinii ittirɗe
maa sadaka, miin tan gooto heddii, eɓe ndaara no ɓe mbarda
kam.»
4 Koɗum Laamɗo jaabii mo? Ɗum ɗoo: «Mi mooɓtanii hoore
am ujunaaji njeɗɗon gorko ɓe cujidanaali tooru wiyeteendu
Ba'ala.»
5 Hono non, hakkunde yimɓe hannde ɓee, ana woodi yimɓe
seeɗa ɓe Laamɗo suɓorii saabe hinnee mum.
6 Kaa so o suɓorike ɓe hinnee, en anndan o suɓoraaki
ɓe saabe golle maɓɓe. So wanaa ɗum, hinnee Laamɗo oo
heddataako laataade hinnee hankasen.
7 Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankooɓe ɓee
keɓaali ko ndaartunoo koo, ɓe Laamɗo suɓii ɓee nii keɓi ɗum.
Woɓɓe ɓee, ɓerɗe mum'en mbumnaa
8 no winndorii nii:
«Laamɗo uddii hakkillaaji maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe, faaɗinii noppi maɓɓe.
Faa hannde non worri.»*
9 Daawuuda duu wii:
«Yo rewgol maɓɓe bonngol ngol laatano ɓe piccal kaɲum e
yammbuure,
laatanoo ɓe fergitere yalla eɓe njukkee.
10 Yo gite maɓɓe niɓɓine pati ɓe njiya,

‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1 * **10:21** Esaaya 65
* **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10

yo cagge maɓɓe ture faa abada!»†
11 Ndennoo, miɗo lamndoo: ko Yahuudiyankooɓe ɓee pergitii koo, yalla faa ɓe caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti maɓɓe ɗii, yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓiri kisindam ɗam, yalla Yahuudiyankooɓe ɓee ana kira.
12 So luutti maɓɓe ɗii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude maɓɓe goondinde Iisaa duu waddanii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankooɓe ɓee fuu tuubii.

Haala hisineede ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

13 Jooni, onon ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaaɗo e mooɗon koo, miɗo mantoroo golle mo ndokkaa-mi oo
14 yaama mi heɓa waddude kiram e ley leɲol am, faa mi hisina yoga e maɓɓe.
15 So woɗɗineede Yahuudiyankooɓe rewrintinii aduna oo e Laamɗo, hono laatoytoo so ɓe njaɓɓoyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.
16 So tamre aranndeere sakkaama Laamɗo, tame keddiiɗe ɗee duu cakkaama. So ɗaɗi lekki cakkaama Laamɗo, caɓe ɗee duu cakkaama.
17 Jonnoo, Israa'iilankooɓe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki caɓe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e caɓal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii keɓir-ɗaa ngeɗu e ko iwata e ɗaɗi maangoroowi tutaaki kii no caɓe goɗɗe ɗee keɓiri nii.
18 Kammari majjum, pati manta yeeso caɓe caltaaɗe ɗee. Kaa so aɗa mantoo, anndaa wanaa aan wuurni ɗaɗi ɗii, ɗaɗi ɗii nguurnu maa.
19 Ana moyya tawee aɗa wiya: «Caɓe caltaama yalla miɗo dobee ɗo ɗe ngonnoo ɗoo.»
20 Ana selli! Kaa ko ɗe caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan aɗa heddii e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-ɗaa e kulol Laamɗo.
21 Sabi so Laamɗo ɗalaali caɓe layliije ɗee, ɗalataa ma aan duu.
22 Ndennoo, taykita moyyuki Laamɗo e ɲanngere mum fuu: omo ɲanngana saamɓe ɓee, kaa omo moyya e maa so nii aɗa ɲiiɓi e kii moyyuki. So wanaa ɗum, aan duu a saltete.
23 Israa'iilankooɓe duu, so ɓe ɲiiɓaali e salaare maɓɓe ndee, ɓe ndoboyte, sabi Laamɗo ana waawi dobirde ɓe e maangoroowi kii no ɓe caltiranoo nii.

† **11:10** Jabuura 69.23-24

24 Ndennoo aan iwɗo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so
a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki
kii, haala walaa caɓe iwɗe e lekki tutaaki kii, so caltanooma
ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi anndinde on oo ɗoo sirri, pati
yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankooɓe,
ko'e mum'en tiiɗinaa faa nde ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
goonɗinoyooɓe ɓee fuu kisinaa.

26 Hono non Israa'iilankooɓe ɓee fuu kisinirtee, no Binndi
ɗii mbiiri nii:
«Kisinoowo oo Siyona iwrata,
mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamɗo.»‡
27 «Ɗum woni aadi am e maɓɓe
wakkati mo tosoyan-mi luutti maɓɓe ɗii fuu.»§
28 Ko ɓe calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooɓe ɓee
laatorii konnee'en Laamɗo kammari mon. Kaa ko Laamɗo
suɓii ɓe koo, ɓe laatike yiɓɓe mum saabe maamiraaɓe maɓɓe.
29 Sabi mimsee walaa e dokkal Laamɗo, kaŋum e noddaango
mum.
30 No calorino-ɗon Laamɗo arannde, keɓu-ɗon jooni
yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooɓe nii,
31 hono non, jooni ɓe calorii mo yalla eɓe keɓa yurmeende
kamɓe duu saabe yurmeende nde ngaɗana-ɗon ndee.
32 Sabi Laamɗo uddii yimɓe fuu e ley salaare, yalla omo
yurmoo ɓe fuu.

33 Hee ngalu Laamɗo ana mawni! Hakkilantaaku makko
e anndal makko ana luggiɗi! Fay gooto waawaa anndude
anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

34 Sabi nii winndorii:
«Homo anndi miilooji Joomiraaɗo?
Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*
35 «Homo adii hokkude mo sako o yoɓa ɗum?»†
36 Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko
woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan
mo faa abada! Aamiina!

12

No goonɗinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndennoo sakiraaɓe, miɗo ndaarda on saabe yurmeende
Laamɗo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurɗo,
ceniiɗo, beldo Laamɗo. Ɗum woni dewal ngal kaan-ɗon
rewirde mo ngal.

‡ **11:26** Esaaya 59.20 § **11:27** Yeremiya 31.33-34 * **11:34** Esaaya 40.13
† **11:35** Ayyuuba 41.3

2 Pati ɲemmbee aduna, kaa ɗalee Laamɗo heyɗintina
hakkillaaji mon yalla ɓerɗe mon ana mbaylitoo. Nden, on
mbaawan anndude muuyɗe Laamɗo: ko moyyi e ko weli mo
e ko hiɓɓi.
3 Saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam ndee, miɗo wiya
gooto e mon fuu: pati naɓee ko'e mon to on njottaaki. Ko
kaan-ɗon waɗude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilan-
taaku baarooji e goonɗinal ngal Laamɗo etani on ngal.
4 Gooto e men fuu ana jogii caldi keewɗi, kaa caldi ɗii fuu
ngaldaa golle.
5 Hono non, enen e heewde fuu, en neɗɗo gooto e ley
haɓɓagol men e Almasiihu, en fuu eɗen njeydaa no gooto fuu
jeydiri e goɗɗo nii.
6 En ndokkaama dokke ceertuɗe ɗe Laamɗo hokkiri en
moyyere mum. Dokkaaɗo haaltude konngol ngol Laamɗo
loowi e mum, haaltira ngol no hawrirta e goonɗinal nii.
7 Dokkaaɗo gollande deental goonɗinɓe Laamɗo, golla.
Dokkaaɗo tinndinde tinndina.
8 Dokkaaɗo waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira
ɓernde laaɓunde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotooɗo
yurmoroo neɗɗo dow seyo.
9 Jilli mon ɗii laatoo ɗi ngaldaa e naafigaaku. Ngoɗɗee ko
boni, tiiɗee e ko moyyi.
10 Njiɗondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum
faa ɓurna ɗum hoore mum.
11 Pati laatee nattuɓe, laatee soobirante'en, ndewiron
Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe,
12 mbeltee e ley jikke oo, muɲee torra, pati ceeree e
duwaawu.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo ɓee e haajuuji mum'en ɗii, laatee
jippinooɓe hoɓɓe,
14 nduwanee torrooɓe on ɓee, nduwo-ɗon, pati kuɗon.
15 Mbeltodee e weltotooɓe ɓee, mboydee e woyooɓe ɓee.
16 Laatodee miilooji gooti, laatee leyɗinkiniiɓe, pati
mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en.
17 So won gaɗuɗo on ko boni, pati njoɓtee ɗum. Ndaaree
waɗude ko yimɓe fuu miilii ana moyyi.
18 Nguurdee e yimɓe fuu dow jam so ana waawi laataade,
dow no mbaawru-ɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, pati njoɓtanee ko'e mon, ko kaan-ɗon
waɗude dee, ɗalee tikkere Laamɗo ndee yoɓtanoo on. Sabi
e ley Binndi ɗii Joomiraaɗo wii: «Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan
ɓe.»*

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35

20 Nii winndorii kasen: «So gaɲo maa yolbii ɲamminaa ɗum,
so ɗomɗii njarnaa ɗum. So a waɗii nii, a waɗan o yaagoo saabe
ko o waɗi ko boni koo.»†
21 Pati ɗal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Yo gooto fuu ɗowtano laamiiɓe ɓee, sabi laamu walaa so
wanaa iwruɗo to Laamɗo oo, kasen duu laamiiɓe ɓee Laamɗo
lammini ɗum'en.
2 Saabe ɗum, neɗɗo fuu calaniiɗo laamu saliima yamiroore
Laamɗo, caliiɗo yamiroore Laamɗo nee jukkete.
3 Gaɗoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeɓe ɓee, ku-
loowo ɓe dee, gaɗoowo ko boni. Aɗa yiɗi waasude hulde
laamu naa? Ndennoo, waɗu ko moyyi, o yette.
4 Sabi laamu yo gollanoowo Laamɗo faa nafe. Kaa so tawii
ko boni ngaɗataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii
kaafaawi, o gollanoowo Laamɗo faa o tabintina jukkungo
mum faade e gaɗoowo ko boni fuu.
5 Ndennoo, waajibi ɗowtano-ɗon laamiiɓe ɓee, wanaa
saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon ɲiŋa on duu.
6 Ɗum saabii so oɗon njoɓa lampo, sabi laamiiɓe ɓee e ley
golle mum'en nanngugol lampo ngol, ɓe gollanooɓe Laamɗo.
7 Ndokkee ɓe fuu hakkeeji maɓɓe. Ndokkee lampo mo kaan-
ɗon hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-ɗon hokkude
usuru, kulon mo kaan-ɗon hulde, teddinon mo kaan-ɗon
teddinde.
8 Pati ɲamaande fuu ɓiloo hakkunde mon so wanaa
ɲamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiɗɗo
neɗɗo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo.
9 E ley ɗum, ɗii ɗoo kaɗaaɗi: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore,
pati wujju, pati tuuye-ɗaa», kanji e jamirooje goɗɗe ɗee fuu
eɗe kawriti e ndee ɗoo yamiroore wootere: «Njiɗiraa tanaa
maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»
10 Jiɗɗo tanaa mum gollataa ɗum ko boni, ndennoo, jilli
tabintinta Sariya oo.
11 Oɗon anndi wakkati mo ngon-ɗen e mum. Wakkati mo
kaan-ɗon finde oo yonii. Sabi jooni kisindam ɓuri ɓadaade en
diina nde naatuno-ɗen e goonɗinal ndee.
12 Jemma oo woɗɗiima, ɲalooma oo ɓattiima. Ndennoo,
njoppen gollude golleeji nimre ɗii, ɓamen kaɓitorɗe fooyre,
13 nguurden no haaniri, no wonɓe e fooyre ɲalooma nii,
tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko soɓi e njaahi-
laaku e pooɗondiral e haasidaaku.

† **12:20** Tinndi 25.21-22

14 Ɓoornoree Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu no kaddungal
nii, pati kiinnee giɗaaɗe yonki mon, pati njokkon ɗe.

14

Haala tewtude ko naɓata deental goondinɓe yeeso

1 Njaɓɓee mo goondinal mum lo'i tawa on ɲiŋiraali ɗum ko
woni e hakkille mum.
2 To banngal ɲaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa
ɲaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa
waasa ɲaamde tew.
3 Ɲaamoowo tew oo pati yawa mo ɲaamataa tew oo. Mo
ɲaamataa tew oo pati ɲiŋa ɲaamoowo tew oo, sabi Laamɗo
jaɓɓiima mo.
4 Aan, koɗum ngon-ɗaa faa ɲiŋaa gollanoowo goɗɗo? Mo
heddoo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaaɗo
makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraaɗo ana
waawi ɲiiɓinde mo.
5 To banngal ɲalaaɗe, ooɗoo ana jogorii ɲalaaɗe ɗee ana
ɓurdi moyyude, ootoo ana jogorii ɲalaaɗe ɗee fuu potu. Gooto
fuu yo heɓu tayoral e ley hakkille mum.
6 Ɓurdinɗo ɲalaaɗe ɗee oo waɗirii ɗum kammari Joomi-
raaɗo. Kasen duu, ɲaamoowo ko yiɗi fuu oo waɗirii ɗum
kammari Joomiraaɗo, sabi o yettan Laamɗo. Mo ɲaamataa
tew oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo, o yettan Laamɗo
kanko duu.
7 Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu
fay gooto e men maayanaali hoore mum.
8 So en nguurii, Joomiraaɗo oo nguuran-ɗen, so en maayii,
Joomiraaɗo oo maayan-ɗen. So en nguur naa so en maay,
Joomiraaɗo oo jey en.
9 Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo
wuurɓe e maayɓe fuu Joomiraaɗo.
10 Aan, ko waɗi so aɗa ɲiŋa sakiike maa goondinɗo oo? Naa
aan, ko waɗi so aɗa yawa sakiike maa goondinɗo oo? En fuu,
en ndaroyto yeeso sarirde Laamɗo,
11 sabi ana winndii:
«Joomiraaɗo wii:
‹ Mi hunorike baawɗe am:
Koppi fuu kofanto kam,
gooto fuu sellinan miin woni Laamɗo. › »*
12 Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamɗo.
13 Ɗum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, ɓamee
anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike
mon liɓa ɗum.

* **14:11** Esaaya 45.23

14 Saabe Joomiraaɗo men Iisaa miɗo tayori ɲaamdu fuu
harmaa e hoore mum. Kaa so neɗɗo miilii won harmundu,
ɗum harmanan ɗum kaɲum.
15 So a torrii sakiike maa goonɗinɗo oo saabe ɲaamdu maa,
a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo
saabe ɲaamdu maa nduu.
16 Ndennoo, ko keɓu-ɗon so taw-ɗon ana moyyi koo, pati
waddana yimɓe haalde haala mbonka.
17 Sabi Laamu Laamɗo fawaaki e ɲaamdu naa e yardu, ko
fawii e mum dee, fooccitaare e jam e seyo e ley haɓɓagol men
e Ruuhu Ceniiɗo oo.
18 Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamɗo welete
ɗum, yimɓe ɓee duu teddinan ɗum.
19 Ndennoo, tewten ɓeydude jam hakkunde men, kasen
duu homo fuu tewta ko naɓata banndum yeeso e ley
goonɗinal.
20 Pati bonnitin golle Laamɗo saabe ɲaamdu. So goonga,
ɲaamdu fuu ana dagii, kaa so ɲaamdu ndu ɲaamataa nduu
ana liɓa sakiike maa, ɲaamde ndu moyyaa.
21 Ko moyyi dee, waasude ɲaamde tew e waasude yarde
doro, kaɲum e waasude waɗude huunde fuu ko fergitata
sakiike mum.
22 Huunde fuu ko ngoonɗin-ɗaa hen, yo laato hakkunde
maa e Laamɗo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum,
welii hoore!
23 Kaa neɗɗo fuu cikkitiiɗo e ko ɲaamata, jukkete, sabi
joomum ɲaamirtaa goonɗinal. Huunde fuu ko waldaa e
goonɗinal yo luuttal.

15

1 Enen selluɓe goonɗinal ɓee, eɗen kaani wallude ɓe
goonɗinal mum lo'i ɓee, mbaasen tewtude ko weli en tan.
2 Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon
yaara yeeso e ley goonɗinal.
3 Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli ɗum, kaa o wii no
winndorii nii: «Bonkaaji bonkiiɓe ma ɗii e am njani.»*
4 Ko winndanoo arannde e ley Binndi ɗii koo fuu, faa janng-
ina en winndiraa, yalla muɲal e ɓerɗe ɓuuɓuɗe ɗe Binndi ɗii
ndokkata en ɗee ana laatanoo en jikke.
5 Yo Laamɗo Jom muɲal, ɓuuɓinoowo ɓerɗe oo, hokku on
laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii,
6 faa teddiniron Laamɗo anniya gooto e daande wootere.
Sabi kanko Laamɗo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo
men oo.
7 Njaɓɓondiree no Almasiihu jaɓɓorii on nii, faa Laamɗo
teddinee.

* **15:3** Jabuura 69.10

8 Miɗo wiya on: Almasiihu warii gollande Yahu-
udiyankooɓe faa hollita Laamɗo yo koolniiɗo. Sabi Almasiihu
tabintinii podooje ɗe Laamɗo waɗannoo njaatiraaɓe
Yahuudiyankooɓe ɗee
9 yalla leɲi goɗɗi ɗii duu ana teddinira Laamɗo saabe
yurmeende mum, no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Saabe ɗum, mi jaarete hakkunde leɲi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†
10 Binndi ɗii mbii kasen:
«Leɲi, mbeltodee e yimɓe Joomiraaɗo ɓee.»‡
11 Kasen:
«Onon leɲi ɗii fuu, njettee Joomiraaɗo,
yo yimɓe fuu njettu mo.»§
12 Annabi Esaaya duu wii:
«Iwɗo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leɲi ɗii,
ɗi pawoyan jikke majji e makko.»*
13 Yo Laamɗo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e
ley goonɗinal mon, yalla oɗon ɓeydoo heewde jikke saabe
baawɗe Ruuhu Ceniiɗo oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

14 Sakiraaɓe am, miin jaati miɗo tayori oɗon moyyi sanne,
oɗon keewi anndal, kasen duu oɗon mbaawi waajondirde.
15 Kaa ley ɓataaki oo miɗo suusi haalande on haalaaji
yogaaji faa laaɓa faa mi miccintina on ɗi. Mi haaldii non
saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam
16 nde waɗi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru
Lobbo oo koo yo golle ceniiɗo yalla ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ɓee ana laatoo sadaka belɗo Laamɗo mo Ruuhu
Ceniiɗo oo senni.
17 Ndennoo, e haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu, miɗo waawi
mantoraade golleeji ɗi ngollan-mi Laamɗo ɗii.
18 Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawɗe
Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee ɗowtanaade Laamɗo. Haala am e golle
am duu,
19 Laamɗo tabintinirii ɗum baawɗe taagumansaaji e
kaayɗe e ley baawɗe Ruuhu Laamɗo oo. Hono non njottinir-
mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje ɗee fuu gila
Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya.

---

† **15:9** 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43
§ **15:11** Jabuura 117.1 * **15:12** Esaaya 11.10

20 Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade
Kabaaru Lobbo oo ɗo innde Almasiihu ndee yottanooki pati
mi maha dow maadi neɗɗo goɗɗo,
21 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Ɓe njottinanooka haala makko ɓee njiyoyan,
ɓe nanaalino kabaaru makko ana haalee ɓee
paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Golle am oo haɗi kam warde to mooɗon too cili keewɗi.
23 Kaa jooni golle oo huuɓii ɗee ɗoo leyɗe, kasen duu ko
njiɗu-mi warde to mooɗon koo waɗii duuɓi kuurɗi jooni.
24 Miɗo yiɗi faŋude to mon so miɗo yaha Espaniya, mi
wonda e mooɗon seeɗa, njooɓinon kam ko kasindinan-mi e
laawol am ngol.
25 Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniiɓe
wonɓe ton ɓee.
26 Sabi deente goonɗinɓe gonɗe Makedoniya e Akaya ɗee
anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaaɓe
e seniiɓe Urusaliima ɓee.
27 Ɓe anniyorii ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, kaa eɓe kaani waɗande
ɓeen ɗum duu. Sabi tawii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee
keɓii ngeɗu e moyyereeji ɗi Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooɓe
ɓee ɗii, ndennoo, ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu ana
kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooɓe ɓee.
28 So ɗum yawtii, so mi hokkii ɓe ko hawrintinaa koo, mi
yaɓɓorto to mooɗon too so miɗo yaha Espaniya.
29 Miɗo anndi so miɗo wara to mooɗon, mi wardan e barke
Almasiihu kiɓɓuɗo oo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e
saabe jilli ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii, miɗo ndaarda on: kaɓodo-
ɗon e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamɗo saabe am,
31 yalla miɗo daɗa e ɓe ngoonɗinaali wonɓe Yahuudiya
ɓee, kasen seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee njaɓɓoo ballal ngal
naɓanan-mi ɗum'en ngal.
32 Hono non, so Laamɗo muuyii, mi yottorto on weltaare,
kasen duu mi fowta hakkunde mon.
33 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo wondu e mon, on fuu.
Aamiina!

16

Jowtaali

1 Miɗo haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteeɗo
Febe, gollanoowo deental goonɗinɓe gonngal ley Kankiriya
oo.
2 Njaɓɓoro-ɗon mo e dow innde Joomiraaɗo no seniiɓe ɓee
kaani waɗude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko

† **15:21** Esaaya 52.15

mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewɓe, miin
e hoore am miɗo hen.
3 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, gollidooɓe e am golle Iisaa
Almasiihu ɓee.
4 Sabi ɓe kosii mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndannda
yonki am. Wanaa miin tan yettata ɓe, deente goondinɓe ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe ɗee fuu ana njetta ɓe.
5 Miɗo jowta deental goondinɓe kawroowal galle maɓɓe
ngal fuu. Miɗo jowta Epaynetus, giɗo am korsuɗo oo. Kanko
adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu.
6 Miɗo jowta Mariyama tampanɗo on sanne oo.
7 Miɗo jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaaɓe am
worɓe ɓe uddidanoo-mi kasu ɓee. Ɓe nelaaɓe teddinaaɓe,
kasen duu kamɓe adii kam goondinde Almasiihu.
8 Miɗo jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraaɗo
oo.
9 Miɗo jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu
oo, kaɲum e Estakis giɗo am korsuɗo oo.
10 Miɗo jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa
so tawaa ana laaɓi oo. Miɗo jowta galle Aristobil.
11 Miɗo jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Miɗo
jowta yimɓe galle Narsisi haɓɓiiɓe e Joomiraaɗo ɓee.
12 Miɗo jowta Tirifena e Tirifosa, ɓeen yo rewɓe gollanooɓe
Joomiraaɗo. Miɗo jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo
tampuɗo sanne e ley gollande Joomiraaɗo.
13 Miɗo jowta Rufus mo Joomiraaɗo suɓii oo, miɗo jowta
inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu.
14 Miɗo jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e
Hermasa e goondinɓe Iisaa wonduɓe e maɓɓe ɓee.
15 Miɗo jowta Filolog e Yuliya, miɗo jowta Nere e banndum
debbo, kaɲum e Olimpas, miɗo jowta seniiɓe wonduɓe e
maɓɓe ɓee fuu.
16 Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango
wondungo e jilli. Deente goondinɓe Almasiihu ɗee fuu ana
njowta on.
17 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, ndeento-ɗon e waddooɓe
ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde keɓu-
ɗon ndee, ngoɗɗee ɓe!
18 Sabi yimɓe wa'uɓe non ngollantaa Joomiraaɗo men Al-
masiihu, ko ɓe ngollanta dee, deeɗi maɓɓe ɗii. Haalaaji maɓɓe
beldi e manooje maɓɓe jaayɗe ɓe majjinirta hakkillaaji yimɓe
ɓe yoyaa ɓee.
19 Kaa onon, kabaaru ɗowtaare mon yottike yimɓe fuu.
Saabe ɗum miɗo weltanii on, kaa miɗo muuyani on laato-ɗon
hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-ɗon laaɓuɓe banngal
ko boni.

20 Laamɗo gaddoowo jam oo waɗan niison Ibiliisa ley teppe
mon ɓooyataa. Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
21 Timote gollidiiɗo am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e
Sosipatoros suudu baabaaɓe am ɓee ana njowta on.
22 Miin, Tertiyus, binndanɗo Pool oo ɓataaki oo, miɗo jowta
on saabe haɓɓagol meeɗen e Joomiraaɗo.
23 Gayus, njaatigi am mo deental goonɗinɓe ngal hawrata
galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaaɗo kaalisi ngeen-
ndi ndii oo ana jowta on, kaɲum e Kartus sakiike men oo. [
24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo baawɗo hokkude on semmbe
oo. O hokkiran on ɗum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu
mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo ɓanngugol sirri
Laamɗo cuuɗanooɗo gila arannde
26 kaa jooni o ɓannginaama. Dewte annabaaɓe anndinii
ɗum leɲi ɗii fuu no Laamɗo duumiiɗo oo yamiri nii, faa ɗi
ngoonɗina Laamɗo ɗi ɗowtanoo ɗum.
27 Yo teddeengal woodan Laamɗo gooto hakkilante oo faa
abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

* **16:24** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 24:*Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!*

Ɓataaki Pool arano faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men
Sosteni. Miin Pool, mi noddiraaɗo sago Laamɗo faa mi laatoo
nelaaɗo Iisaa Almasiihu.
2 Miɗen njowta deental goonɗinɓe Laamɗo gonngal ngal-
luure Korintu.* Laamɗo laɓɓinirii on saabe Iisaa Almasiihu,
noddii on faa laato-ɗon yimɓe mum, onon e noddooɓe innde
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɗo mbaawi wonde fuu. Sabi
Iisaa yo Joomiraaɗo maɓɓe, yo Joomiraaɗo men.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo banngal Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe mon wakkati fuu dow moyyere
makko nde ndokkire-ɗon Iisaa Almasiihu ndee.
5 Saabe makko on keɓii arsuku fuu e ley haala e ley anndal
fuu.
6 Seedaaku amen haala Almasiihu ɲiiɓii e mon jaati,
7 ɗum waɗi so on ɲakoraaka fay dokkal Laamɗo gootal e ley
doomugol mon Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu faa warta.
8 Kanko hokkata on semmbe faa ɗo aduna haaɗi, yalla oɗon
laatoo ɓe ngalaa ɲiŋe ɲannde gartol makko, kanko Joomi-
raaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo yo koolniiɗo, kanko noddi on kaɓɓo-ɗon e Ɓiyiiko
Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo men oo.

Haala pooɗondiral hakkunde goonɗinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on ɗum ɗoo e innde Joomi-
raaɗo men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-ɗon daande
wootere, pati ceerton, laato-ɗon hakkille gooto e anniya
gooto.
11 Sakiraaɓe am, mi narrii yimɓe suudu Kolowe
pooɗondiral won hakkunde mon.
12 Ko njiɗu-mi wiide dee, yogaaɓe mon ana mbiya ana
ngoodani Pool, woɓɓe ana mbiya ana ngoodani Apollos,†
woɓɓe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, woɓɓe kasen duu
ana mbiya ana ngoodani Almasiihu.
13 Tama Almasiihu yo pecciiɗo? Tama Pool maayani on
dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-ɗon lootogal
batisima?
14 Mi yettirii Laamɗo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal
batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus.

---

* **1:2** Golle Nelaaɓe 18.1-17 † **1:12** Golle Nelaaɓe 18.24-28

15 Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-ɗon
lootogal batisima.
16 Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko
yawti ɗum, mi anndaa yalla mi batisii goɗɗo.
17 Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam
dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali ɗum
ɲeeɲal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee
laatoo meere.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

18 Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku
banngal halkotooɓe ɓee, kaa banngal men enen hisinteeɓe
ɓee, ka baawɗe Laamɗo.
19 Sabi ana winndii:
«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en ɓee,
mi jiiɓan faamu faamuɓe ɓee.»‡
20 Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya
won ko woni naa? Baawɗo haala e oo jamaanu won ko woni
naa? Wanaa Laamɗo waylitii hakkilantaaku oo aduna waɗii
ɗum majjere naa?
21 Yimɓe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali
no Laamɗo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum
nii. Ɗum saabii so Laamɗo yiɗi hisinirde goonɗinɓe ɗum ɓee
waaju amen nannduɗo e safiyaaku oo.
22 Yahuudiyankooɓe ana ndaarta kaayɗe, Yunaninkooɓe ana
njiɗi kaɲum'en hakkilantaaku.
23 Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal
mbaajoto-ɗen. Banngal Yahuudiyankooɓe ɗum metti, bann-
gal leɲi goɗɗi ɗum safiyaaku.
24 Kaa banngal noddaaɓe ɓee, Yahuudiyankooɓe e leɲi goɗɗi
fuu potu, Almasiihu yo baawɗe Laamɗo yo hakkilantaaku
Laamɗo.
25 Sabi golle Laamɗo mo yimɓe njogorii yo safiyaaku oo ana
ɓuri hakkilantaaku neɗɗo, kasen duu ko ɓe njogorii yo loore
Laamɗo koo ana ɓuri semmbirantaaku neɗɗo.
26 Yeewee ko'e mon, onon sakiraaɓe ɓe Laamɗo noddi: ban-
ngal yimɓe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe
keewaa e ley mon, iwɓe e leɲi tedduɗi keewaa e ley mon.
27 Kaa Laamɗo suɓike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa
hoyna hakkilante'en ɓee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o
hoyna ko jogii semmbe koo.
28 O suɓike ko hoyi, ko yawnii, ko jataaka e aduna oo koo faa
o waɗa ko jataa koo yo meere,
29 yalla ɓii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamɗo.

‡ **1:19** Esaaya 29.14

30 Kanko haɓɓi on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii
en hakkilantaaku iwɗo e Laamɗo, laatanii en fooccitaare e
senaare e coottitaari
31 faa «mantotoodo fuu mantoroo golle Joomiraaɗo» hono no
winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on
goonga Laamɗo tedduɗo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji
beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa
haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal.
3 Nde ngondunoo-mi e mon ndee, miɗo lo'i, miɗo huli, miɗo
siɲɲa sanne.
4 Haala am e waaju am fawanooki e ɲeeɲal haala jaalotoon-
gal neddo. Ko ɗum fawinoo e mum dee, baawɗe ɗe Ruuhu
Ceniiɗo hollata ɗee
5 pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimɓe, fawoo
e baawɗe Laamɗo.
6 Ɗum e taweede, miɗen mbaajoo hakkilantaaku hakkunde
ɲiiɓuɓe e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo ɗoo aduna
min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawɗe halko-
tooɓe e ley oo ɗoo jamaanu –
7 hakkilantaaku Laamɗo min mbaajotoo. Hakkilantaaku
oo yo goonga tedduɗo cuuɗaaɗo yimɓe mo Laamɗo fodani en
gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum.
8 Fay gooto e adunankooɓe laamiiɓe ɓee anndaa oo hakki-
lantaaku, sabi sinndo eɓe anndunoo mo, ɓe tontataano Joomi-
raaɗo tedduɗo oo.
9 Kaa nii winndorii:
«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,
ɗum jaati woni ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Kaa enen, Laamɗo hollirii en ɗum Ruuhu Ceniiɗo. Oon
Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamɗo.
11 Homo waawi anndude neddo faa laaɓa so wanaa yonki
wonki e mum kii? Laamɗo duu hono non, fay gooto anndaa
mo faa laaɓa so wanaa Ruuhu gondo e makko oo.
12 Enen, wanaa adunankaaku keɓ-ɗen, Ruuhu iwɗo e Laamɗo
oo keɓ-ɗen, yalla eɗen annda moyyere nde Laamɗo waɗani en
ndee fuu.
13 So miɗen mbaajoo ɗum, min nawtortaako haalaaji ɗi hakki-
lantaaku ɓiɓɓe aadama waajotoo min ɗii – haalaaji ɗi Ruuhu
oo waajotoo ɗii min nawtortoo. Hono non min pamminirta
heɓuɓe Ruuhu ɓee goongaaji Ruuhu ɗii.

---

* **2:9** Esaaya 64.3

14 Mo heɓaali Ruuhu Laamɗo oo waawataa jaɓɓaade kulle oon
Ruuhu, sabi ɗe safiyaaku ɗo joomum. O waawataa faamude
ɗe, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle ɗee carirtee.
15 Neɗɗo keɓuɗo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay
gooto waawaa sarde ɗum.
16 Sabi nii Binndi ɗii mbiiri:
«Homo anndi anniya Joomiraaɗo oo?
Homo waawi waajaade ɗum?»†
Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-ɗen.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin noo, sakiraaɓe, mi waawaa haalirande on hono no
on heɓuɓe Ruuhu Ceniiɗo nii. No kaaliran-mi on dee, hono
no on adunankooɓe nii, hono no on cukaloy keccoy e ley
goonɗinal Almasiihu ngal nii.
2 Ɓiraaɗam ndokku-mi on, wanaa ɲaamdu tekkundu, sabi
on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu,
3 sabi adunankaaku tan nguurdu-ɗon tafon. Ko haasidaaku
e pooɗondiral woni hakkunde mon koo, wanaa ɗum ana holla
e oo ɗoo aduna njeya-ɗon? Wanaa eɗum holla nguurndam ɓii-
aadama nguur-ɗon naa?
4 So gooto e mon wii Pool woodani, goɗɗo kasen wii Apollos
woodani, wanaa ɗum ana holla miilooji oo ɗoo aduna njokku-
ɗon?
5 Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanooɓe Laamɗo
tan, gooto fuu ko Joomiraaɗo hokki ɗum. E juuɗe amen
ngoonɗin-ɗon.
6 Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamɗo woni mawni-
noowo.
7 Hono non, tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu nganaa hen fay
huunde, Laamɗo mawninoowo oo tan woni fuu.
8 Tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu potu, homo e maɓɓe fuu barjete
ko waarata e tampere mum.
9 Sabi minen min gollidooɓe e Laamɗo, onon on ngesa
Laamɗo, on maadi Laamɗo.
10 Kammari moyyere nde Laamɗo waɗani kam ndee, mi asii
gasol no mahoowo hakkilante waɗata nii, mi waɗii mahol
aranol. Jooni goɗɗo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu waɗa
hakkille e no mahirta nii.
11 Sabi fay gooto waawaa waɗude mahol gonngol so wanaa
aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu.
12 Neɗɗo ana ɲiɓa e maadi aranndeeri ndii kaŋŋe naa cardi
naa kaaye dime naa leɗɗe naa huɗo naa gawye.

† **2:16** Esaaya 40.13

13 Ɲannde gartol Almasiihu, neɗɗo fuu sariya ɓannginan
fayda golle mum, sabi nden, neɗɗo fuu yiite ɓannginan golle
mum, holla gooto fuu fayda golle mum.
14 Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol,
heɓan mbarjaari.
15 Kaa mo yiite ngee ɲaami golle mum, waasii mbarjaari
mum, kaa kaɲum hisinte, ana wa'i no coɓɓitiiɗo e yiite nii.
16 Tama on anndaa on suudu Laamɗo, kasen Ruuhu
Laamɗo oo ana e mon?
17 Ndennoo, neɗɗo fuu kalkuɗo suudu Laamɗo nduu,
Laamɗo halkan ɗum. Sabi suudu Laamɗo nduu yo seniindu,
kasen duu onon ngoni suudu nduu.
18 Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miilɗo e mon yo
hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laatoo
hakkilante jaati.
19 Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso
Laamɗo. Sabi ana winndii: «Laamɗo nanngiran hakkilante'en
ɓee hiila mum'en.»*
20 Ana winndii kasen: «Joomiraaɗo ana anndi miilooji hakki-
lante'en ɓee, omo anndi ɗi meere.»†
21 Ndennoo, pati fay gooto mantoroo yimɓe, sabi onon njey
fuu:
22 Pool e Apollos e Piyeer, kaɲum e aduna oo, nguurndam e
maayde, hannde e janngo, fuu onon njey.
23 Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamɗo jey ɗum.

4

Haala golle nelaaɓe Almasiihu e tampereeji mum'en

1 Ndennoo, njogoree min min gollanooɓe Almasiihu,
njogoree min min halfinaaɓe goongaaji Laamɗo teddudi
cuuɗaaɗi ɗii.
2 Kalfinaaɗo, hoolaare tan ndaardaa.
3 Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e
sarirde ɓiɓɓe aadama wiyooɓe mi wanaa koolniiɗo, walanaa
kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati.
4 So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, ɗum
waɗataa kam mi pooccitiiɗo. Joomiraaɗo woni caroowo kam.
5 Saabe ɗum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade,
fade Joomiraaɗo oo warde. Kanko yaltinta ko suuɗinoo e
nimre, kanko ɓannginta ko woni e ɓerɗe yimɓe. Ɲannde nden,
gooto fuu heɓan e Laamɗo jettooje ɗe foti heɓude.
6 Sakiraaɓe, haalaaji ɗii fuu mi fawii ɗum dow amen miin e
Apollos kammari mooɗon, yalla miɗen laatanoo on misaalu,
paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninki-
naaki e jaɓande ooɗoo e salanaade ootoo.

* **3:19** Ayyuuba 5.13 † **3:20** Jabuura 94.11

7 Ndennoo homo ɓurnu maa woɓɓe ɓee? Koɗum njogi-ɗaa
ko a hokkaaka? Ko njogi-ɗaa fuu a dokkaaɗo, ko waɗi so aɗa
mantoroo ɗum hono ɗum wanaa dokke Laamɗo?
8 Woy on kaarii, woy on keɓii arsuku, woy on laamiima,
minen min laamaaki! Haya miɗen njiɗi laamo-ɗon jaati, yalla
miɗen mbaawa laamodaade e mon minen duu!
9 Sabi ana nanndani kam, minen nelaaɓe ɓee, Laamɗo
heedini min caggal no saraaɓe wareteeɓe nii. Sabi min laatike
fijirteeɓe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimɓe fuu.
10 Min majjuɓe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en
e haɓɓagol mon e Almasiihu. Min lo'uɓe, onon on jom'en
semmbe. Min hoynaaɓe, onon on teddinaaɓe.
11 Fay wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni oo, min ceeraali e
yolbere e ɗomka e kolndam e fiyeede, kaŋum e yiilaaru,
12 miɗen tiinnitoo wuurdude semmbe terɗe amen. So min
njennaama, min nduwoto. So min torraama, min muŋan.
13 So min ŋo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en.
Faa jooni miɗen njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono
tuundi ndi yimɓe fuu mbedotoo.
14 Mi winndiraali ɗum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi
ɗum dee, faa mi jannginira on no sukaaɓe am horsuɓe nii.
15 Fay so taweede e ley haɓɓagol mon e Almasiihu oɗon
njogii ɗowooɓe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraaɓe kaa.
Sabi e haɓɓagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde
mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee.
16 Ɗum waɗi so miɗo ndaarda on ŋemmbon kam.
17 Ɗum waɗi duu so nel-mi e mon Timote ɓiyam korsuɗo
koolniiɗo e ley haɓɓagol mum e Joomiraaɗo. O miccintinan
on laawi ɗi njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi
ɗiin laawi nii nokku fuu e ley deente goonɗinɓe ɗee fuu.
18 Won e mon mawninkiniiɓe dow jikkude mi waratata to
mon.
19 Kaa ɓooyataa mi waran to mon so Joomiraaɗo jaɓii. Nden
mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniiɓe ɓee tan, mi
humpitoto baawɗe mum'en duu.
20 Sabi Laamu Laamɗo wanaa haala tan, yo baawɗe.
21 Hono njiɗ-ɗon mi warda e mon? Sawru naa jilli e
newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goonɗinɓe

1 Haya, ko soɓi nanaama waɗii hakkunde mon. Hono ndee
somnde waɗaali fay hakkunde heeferɓe: gooto e mon ana
wondi e jom suudu baam mum!

2 Kasen duu oɗon mantoroo ɗum! Ko kaanno-ɗon waɗude
dee, metteede ɗum, yalla oɗon itta gaɗuɗo oo golle bonɗo e
hakkunde mon.
3 Miin, miɗo woɗɗorii on banngal terɗe, kaa miɗo ɓattorii
on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaaɗo ton nii, mi sarii
gaɗuɗo golle oo.
4 So on kawritii e dow innde Joomiraaɗo men Iisaa, hakkille
am ana tawdee e mon, baawɗe Joomiraaɗo men Iisaa duu ana
e men,
5 yo oon neɗɗo waɗe e juuɗe Ibiliisa, terɗe mum kalkee,
yalla yonki mum ana hisinee ɲannde gartol Joomiraaɗo.
6 So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-ɗon fey! Tama on
anndaa yuufinirdi seeɗa ana yuufina conndi farani njiiɓaandi
fuu?
7 Laɓɓinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde
mon, yalla oɗon laatoo conndi farani njiiɓaandi keyri ndi
walaa yuufinirdi. Non ngorru-ɗon jaati, sabi layyaari men iidi
Paska ndii hirsaama, ɗum woni Almasiihu.
8 Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono
no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi coɓundi naa mbonndi. Ted-
diniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaɓal kaɲum e
goonga.
9 E ɓataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley
makko pati nawtondiron e soɓuɓe.
10 Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino soɓuɓe
wonɓe e oo ɗoo aduna ɓee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuyɓe
fuu naa rewooɓe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi
njalton aduna oo.
11 Ko njiɗunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditor-
toodo sakiike tawee yo coɓudo naa haasidi naa dewoowo
tooruuji naa ɲo'oowo yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo.
Baaɗo hono non, pati ɲaamdon e mum duu.
12-13 Sabi ɓe ngalaa e ley deental goondinɓe Laamɗo ngal
ɓee, wanaa miin sarata ɓe, Laamɗo sarata ɓe. Kaa wonɓe
ley deental goondinɓe Laamɗo ngal ɓee, onon carata ɗum'en.
Sabi nii winndorii: «Ittee neɗɗo bonɗo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraaɓe goondinɓe

1 So luurral waɗii hakkunde mon, hono joomum'en cu-
usirta wullitaade ooɲiiɓe ɓee njoppa fooccitiiɓe ɓee?
2 Tama on anndaa fooccitiiɓe ɓee caroyta aduna oo? Nden-
noo, so onon fooccitiiɓe ɓee caroyta aduna oo, hono ndonkir-
ton sarde kulle pamare ɗee?

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

3 Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en ɓee? Sako
kulle ɗam ɗoo nguurndam!
4 Ndennoo, so luurral waɗii hakkunde mon banngal kulle
aduna, ko saabii so oɗon ngullitoyoo ɓe deental goonɗinɓe
ngal jataaki ɓee?
5 Faa njaago-ɗon mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay
hakkilante gooto baawɗo sarde sakiraaɓe luurruɓe?
6 Ee, goonɗinɗo wullanoo goonɗinɗo banndum, tawa to ɓe
ngoonɗinaali!
7 Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayi-
ibe bonɗo jaati. Ko saabii so on cuɓaaki muɲude tooɲannge?
Ko saabii so on cuɓaaki muɲude ɓoleede?
8 Kaa onon tooɲata, onon ɓolata fay sakiraaɓe mon.
9 Tama on anndaa ooɲiiɓe naatataa e Laamu Laamɗo oo?
Pati njaayree ko'e mon: soɓuɓe e rewooɓe tooruuji e jeenooɓe
e luuɗunkooɓe
10 e wuyɓe e haasidi'en e yarooɓe doro e ɲo'ooɓe yimɓe e
yanooɓe, fay gooto e ɓee naatataa e Laamu Laamɗo oo.
11 Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on
laaɓii, on nanngiraama fooccitiiɓe saabe innde Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu, kaɲum e Ruuhu Laamɗo men oo.

No goonɗinɓe kaaniri teddinirde Laamɗo terɗe mum'en

12 Oɗon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa
wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam»,
kaa miɗo salii huunde fuu mara kam.
13 Oɗon mbiya: «Ɲaamdu jey reedu, reedu jey ɲaamdu.»
Ooho, kaa Laamɗo halkan ɗi ɗiɗi fuu. Terɗe ɓii-aadama
tagiraaka kammari ko soɓi, ko ɗe tagiraa dee, faa ɗe ndewa
Joomiraaɗo, Joomiraaɗo duu hayba ɗe.
14 Laamɗo immintinɗo Joomiraaɗo men iwde e maayde oo,
immintiniran en enen duu e baawɗe mum.
15 Tama on anndaa terɗe mon ngoni calɗi Almasiihu? Nden-
noo, ana dagoo mi ɓama calɗi Almasiihu ɗii mi waɗa ɗum
calɗi debbo coottoowo hoore mum? Abada!
16 Tama on anndaa piilondirɗo e debbo coottoowo hoore
mum fuu, laatodike e mum terɗe goote? Sabi ana winndii:
«Ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoto neɗɗo gooto.»*
17 Kaa kaɓɓondirɗo e Joomiraaɗo laatodike e mum ruuhu
gooto.
18 Ndogee ko soɓi! Luuttal fuu ngal neɗɗo luutti, takkataako
e terɗe mum. Kaa coɓinɗo hoore mum tooɲii terɗe mum.
19 Tama on anndaa terɗe mon ɗee ngoni suudu Ruuhu
Ceniiɗo gonɗo e mon mo Laamɗo hokki on oo? Wanaa onon
njey ko'e mon,

---

* **6:16** Puɗɗooɗe 2.24

20 sabi Laamɗo soottitorii on coggu tiiɗuɗo. Ndennoo, teddiniree Laamɗo terɗe mon ɗee.

7

Haala dewgal

1 Jooni kaa miɗo yiɗi jaabaade lamndi ɗi mbinndan-ɗon kam ɗii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude ɓamde debbo.
2 Kaa pati fijirde waɗa, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko.
3 Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum.
4 Debbo jeyaa terɗe mum, gorum jey ɗe. Gorko duu hono non, jeyaa terɗe mum, genndum oo jey ɗe.
5 Pati fay gooto e mon salanoo goɗɗo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaaɗo faa keɓon no ɲaagoro-ɗon Laamɗo. Kaa caggal ɗum, keddo-ɗon wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on.
6 Ko kaalan-mi on ɗoo koo, wanaa ko tilsi, mi kolluɗo on laawol lobbol nii.
7 Miin, miɗo yiɗi yimɓe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamɗo hokkiri ɗum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.
8 Faade e ɓe ɓamaali e ɓe ɓamaaka, kaɲum e rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, miɗo wiya worrude no am nii ɓuri moyyude e mum'en.
9 Kaa so tawii ɓe mbaawaa nantaade, ɓe ndewla, sabi ɗum ɓuri jooɗoraade nii tan ana maaya muuyo.
10 Wonɓe e dewle ɓee, miɗo yamira ɗum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraaɗo: debbo haanaa seerde gorum.
11 So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.
12 Kaa woɓɓe ɓee, miin e hoore am haalanta ɗum'en, wanaa Joomiraaɗo: so goondinɗo Iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarrii wondude e makko, pati o seera ɗum.
13 Naa so debbo goondinɗo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarrii wondude e makko, pati o seera ɗum.
14 Sabi gorko mo goondinaali oo ana laɓɓiniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana laɓɓiniree gorum. So wanaa ɗum, ɓiɓɓe mon laatoto ɓe anndaa Laamɗo, tawee nee ɓe seniiɓe.
15 Kaa mo goondinaali, so yiɗii seerde goondinɗo oo, yo seer. Goondinɗo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamɗo noddii en faa nguuren e jam.

16 Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde
gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde
gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

17 Ɗum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraado feccirani
dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddi dum ndee. Ɗum
njamir-mi deente goondinɓe dee fuu.
18 Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddi dum ndee, pati
tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki,
pati taado.
19 Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko
nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo.
20 Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo
noddata dum ndee.
21 Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum
laatane sugulla. Kaa so a heɓii laawol no ndimdiraa, rimdu.
22 Sabi maccudo mo Joomiraado noddi, laatike coottitaado
Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasi-
ihu.
23 On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee
maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo
heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

25 Banngal yimɓe ɓe ndewlaali ɓee, mi walanaa ɓe
yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni
miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido
oo:
26 saabe torraaji jooni dii, mido miila nedido heddoroo no
worri nii ɓuri moyyude e mum.
27 So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa
tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati
tewtaa debbo.
28 Kaa so a ɓamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so
ɓamaama, luuttaali. Kaa naatuɓe e dewle ɓee ɓilloto e ngu-
urndam mum'en, mi yidanaa on dum.
29 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo ɓadike.
Jooni, yo ɓamɓe ɓee mba'u no ɓamaali nii,
30 woyooɓe mba'a no mboyaali nii, weltiiɓe mba'a no
mbeltaaki nii, soodooɓe mba'a no njogaaki nii,
31 heɓooɓe e oo doo aduna mba'a no meedaali heɓude e
makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.
32 Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille
mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tew-
tata.

33 Kaa dewluɗo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko
welata genndum tewtata,
34 joomum fecciima. Hono non, mo ɓamaaka, kaŋum e
mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraaɗo yahata, yalla
terɗe mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa ɓamaaɗo,
hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tew-
tata.
35 Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Miɗo
yiɗi nguurdon no kaan-ɗon wuurdude nii, kaɓɓo-ɗon e Joomi-
raaɗo, tawa hakkillaaji mon peccaaki.
36 So muuyo mawnii e neɗɗo sanne faa huli pati ronka
nantaade e cabbaaɗo mum, miila dewgal ngal ana haani
timmineede, yo ngal timmine no joomum yiɗiri nii, luuttaali.
37 Kaa so gorko fellisii e ɓernde mum fuu tawa tilsinaaka,
faa ɓami anniya huurtintaa cabbaaɗo mum, so ana waawi
nantaade, waɗii ko moyyi.
38 E ley ɗum, kuurtinɗo cabbaaɗo mum waɗii ko moyyi, kaa
mo huurtinaali cabbaaɗo mum ɓuri waɗude ko moyyi.
39 Debbo ɓamaaɗo yo kaɓɓaaɗo so nii gorum ana heddii
wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yiɗi fuu ana waawi
ɓamde mo, yo tawe e laawol Joomiraaɗo ngol tan.
40 Ɗum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o ɓurata welde
hoore. Ɗum woni miilo am, kasen duu miɗo miila miin duu,
mi heɓii Ruuhu Laamɗo.

8

Haala tew cakkanaaɗo tooruuji

1 Jooni miɗo jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaaɗo
tooruuji ɗii. Eɗen tayori «en fuu eɗen njogii anndal». «Anndal»
nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko naɓata deental
goonɗinɓe ngal yeeso.
2 Neɗɗo fuu miiluɗo ana anndi huunde, anndaa tafon no
haani anndirde.
3 Kaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ana anndi ɗum.
4 Ndennoo e banngal ɲaamugol tew cakkanaaɗo tooruuji,
eɗen anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde»,
«Laamɗo walaa so wanaa gooto oo».
5 Sabi fay so ko yimɓe mbiyata reweteeɓe koo ana ngoodi
dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyeteeɓe «reweteeɓe» e
«joomiraaɓe» keewii –
6 enen, banngal men, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiraaɗo
taguɗo huunde fuu mo nguuran-ɗen oo. Kasen Joomiraaɗo
gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo,
mo keɓir-ɗen nguurndam oo.
7 Kaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum tafon. Yogaaɓe
woownooɓe rewde tooruuji, faa hannde eɓe ɲaama tew

cakkanaaɗo tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey ɗum. Ɗum waɗata so eɓe miila ɓe coɓan, tawi ɓe mbaawaa seen-ndude goonga e pene.

8 Tayoral, ɲaamdu ɓattintaa en Laamɗo. So en ɲaamii, nafataa en fay huunde, so en ɲaamaali, bonnantaa en fay huunde.

9 Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon ɲaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol liɓa ɓe ɲiiɓaali e ley goonɗinal ɓee.

10 Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma aɗa ɲaama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa ɗum ɲaamde tew cakkanaaɗo tooruuji kaɲum duu naa?

11 Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal.

12 So on tooɲirii non sakiraaɓe ɓe ɲiiɓaali e ley goonɗinal ɓee, so on njiiɓii hakkillaaji maɓɓe, on luuttii Almasiihu.

13 Ɗum nee, so tawii ɲaamdu ana liɓa sakiike am, mi ɲaamataa kasen tew abada, pati mi liɓa sakiike am.

9

Haala ko nelaaɗo foti waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaaɗo naa? Mi yiyaali Joomiraaɗo men Iisaa naa? Goonɗinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraaɗo oo iwi naa?

2 Fay so banngal yogaaɓe mi wanaa nelaaɗo, banngal mon onon mi nelaaɗo, sabi ko ngoonɗin-ɗon Iisaa koo ana holla Joomiraaɗo neli kam jaati.

3 Annii ko mbiyan-mi feloo6e kam ɓee:

4 min kaandaa e heɓude ɲaamdu e yardu e ley golle amen naa?

5 Min kaandaa e naɓorde rewɓe amen no nelaaɓe woɓɓe ɓee nii naa? No miɲiraaɓe Joomiraaɗo ɓee nii, kaɲum e Piyeer?

6 Naa miin e Barnabas tan ngoni haanɓe gollude faa keɓa no nguurda?

7 Homo e mon yii sordaasi joɓoowo hoore mum? Homo woni demoowo mo ɲaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

8 Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimɓe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali ɗum naa?

9 Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A haɗataa ngaari aloori tappoori gawri muuɗude gawri.»* Ga'i alooji ɗii tan ngoni ko Laamɗo wattani hakkille naa?

---

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4

10 Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbin-
ndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana
ngollira jikke heɓude ngeɗu mum'en.
11 Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon
kulle adunankooje, yalla miɗen kaawanee ɗum naa?
12 So woɓɓe ana kaandi e heɓude ɲaamdu e junngo mon,
wanaa minen ɓuri haandude hen?
Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miɗen muɲa hu-
unde fuu pati min kaɗa Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo
yaade yeeso.
13 Tama on anndaa gollooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu
ɓee ana nguuri e kulle ɗe yimɓe ndokkata Suudu nduu ɗee?
Tama on anndaa halfinaaɓe golle ittirde sadaka ɓee ana keɓa
ngeɗu mum'en e mayre?
14 Hono non, Joomiraaɗo yamirii waajotooɓe Kabaaru
Lobbo ɓee nguura e Kabaaru Lobbo oo.
15 Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu
mi winndiraali ɗum faa mi heɓa huunde. Maayde ɓurani
kam ɲaagaade huunde. Sabi ɗum woni ko mantortoo-mi, mi
jaɓataa fay gooto itta kam e majjum duu.
16 Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, ɗum
tilsuɗum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru
Lobbo oo!
17 Sinndo mi golliriino oo golle saabe miɗo fellisinnoo ɗum
miin e hoore am, nden kaa mi heɓanno njoɓdi. Kaa laatike
tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi.
18 Ndennoo koɗum woni njoɓdi am? Njoɓdi am, ɗum woni
seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo,
tawti e ko mi lamndataako ko waajotooɓe Kabaaru Lobbo oo
ɓee poti heɓude.
19 Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi waɗii hoore am
maccuɗo yimɓe fuu, yalla miɗo heɓa ko ɓuri heewde e maɓɓe.
20 E ley Yahuudiyankooɓe, mi waɗii hoore am Yahu-
udiyanke, yalla miɗo heɓa ɓe. E ley jokkuɓe Sariya Muusaa,
mi waɗii hoore am jokkuɗo Sariya Muusaa, yalla miɗo heɓa
ɓe, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo.
21 E ley ɓe ngalaa e Sariya Muusaa ɓee, mi waɗii hoore am
mo walaa e Sariya oo, yalla miɗo heɓa ɓe, fay so miin e hoore
am, mi waasaali taweede e sariya Laamɗo oo, sabi ley sariya
Almasiihu ngon-mi.
22 E ley lo'uɓe, mi waɗii hoore am mi lo'uɗo, yalla miɗo heɓa
ɓe. Walaa fuu no mi waɗaali hoore am kammari yimɓe fuu,
yalla ana daɲa ɓe kisin-mi.
23 Ko ngaɗan-mi fuu, mi waɗiran ɗum kammari Kabaaru
Lobbo oo yalla miɗo heɓa hen ngeɗu.

24 Tama on anndaa daɓondirteeɓe ɓee fuu yo dogooɓe, kaa
gooto tan heɓata deesewal? Ndennoo, ndogiree heɓude ngal.
25 Lanndinantooɓe ndaggu fuu, mbiiran terɓe mum'en
biirugol cattungol. Ko ɓe ngaɓirta ɓum dee, faa ɓe keɓa
deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keɓen deesewal
duumotoongal.
26 Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no
kaɓoowo e henndu nii.
27 Kaa miɓo biira terɓe am no naawiri miɓo jaalii ɓe, yalla
miin baajotooɓo wooɓe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa
yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

1 Sakiraaɓe, miɓo yiɓi paamon faa gasa ko hewtii maami-
raaɓe men jamaanu Muusaa koo. Ɓe fuu ɓe ngoniino e ley
luurde ndee, ɓe fuu duu ɓe lummbiino geeci oo.
2 E ley haɓɓagol maɓɓe e Muusaa ɓe fuu ɓe keɓii lootogal
batisima e ley luurde ndee, kaɲum e ley geeci oo.
3 Kasen duu ɓe fuu ɓe ɲaamdii ɲaamdu wooturu ru-
uhunkooru,
4 ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eɓe
njarannoo ɓam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e maɓɓe
ndee. Nden haayre woni Almasiihu.
5 Kaa ko ɓuri heewde e maɓɓe, Laamɓo welaaka ɓum'en.
Ɗum saabii so ɓe kalkii ley ladde jeereende ndee.
6 Ɗum fuu eɓum holla en pati njokken giɓaaɓe yonki bonɓe
no maɓɓe nii.
7 Pati laatee rewooɓe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no
winndorii nii: «Yimɓe ɓee njooɓiima ana ɲaama ana njara,
kasen immii ana mboma.»*
8 Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde
nii. Ɗum saabii so ujunaaji noogay e taton neɗɗo maayi
ɲannde wootere.
9 Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii
so bolle kalki ɓum'en.
10 Pati ŋermitee no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii so malaa'ika
baroowo oo halki ɓe.
11 Ɗum fuu waɗii yalla ana laatanoo en misaalu, ɓum win-
ndiraama faa ɓum waajoo en, enen wonɓe e cakite jamaanu
ɓee.
12 Ɗum nee, miiloowo ana darii fuu, waɓa hakkille pati
boɓɓoo e leydi.
13 Walaa torra ittoowa koro heɓuka on ka heɓaali ɓiɓɓe
aadama. Laamɓo yo koolniiɓo, o ɓalataa torra koroowa ɓurka

* **10:7** Pergu 32.6

on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron muɲude ɗum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

14 Saabe ɗum, sakiraaɓe am horsuɓe, ngoɗɗee dewal tooruuji.

15 Miɗo haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo.

16 Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamɗo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiiyam Almasiihu ɗam? Buuru mo tayaten oo, so en ɲaamii mo, tama en ndeentaali e terɗe Almasiihu ɗee?

17 Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terɗe goote, sabi eɗen njogii ngeɗu e oon buuru gooto.

18 Taykee leɲol Israa'iila ngol: tama yimɓe maɓɓe ɲaamooɓe sadakaaji ɓee ndeentaali e Laamɗo gaɗanaaɗo ittirde sadaka ndee oo?

19 Miɗo yiɗi wiide tew cakkanaaɗo tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni?

20 Walaa! Ko njiɗu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakketee seyɗaani'en, wanaa Laamɗo. Mi yiɗaa ndeenton e seyɗaani'en.

21 On mbaawaa yarde e horde Joomiraaɗo ndee njaron kasen e horde seyɗaani'en, on mbaawaa ɲaamde e la'al Joomiraaɗo ngal ɲaamon kasen e la'al seyɗaani'en ɓee.

22 Naa iirtude tikkere Joomiraaɗo njiɗ-ɗen? Naa en miilii eɗen ɓuri mo semmbe?

Haala ngaɗiree huunde fuu faa Laamɗo teddinee

23 Mbii-ɗon: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu naɓata deental goonɗinɓe ngal yeeso.

24 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa woɓɓe ɓee duu.

25 Tew cootteteeɗo luumo fuu, oɗon mbaawi ɲaamirde ɗum hakkillaaji ɗi ɲiŋataa on tawa on lamndaaki yalla ɗum tew cakkanaaɗo tooruuji naa wanaa.

26 Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraaɗo woodani.»†

27 So neɗɗo mo goonɗinaali noddii on, on njaɓii nootaade, ɲaamon ko ndokke-ɗon fuu, tawa hakkillaaji mon ɲiŋataa on.

28 Kaa so won biiɗo on: «Ɗum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati ɲaamee ɗum saabe biiɗo non oo e saabe hakkille mum ɲiŋoowo ɗum.

29 Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi ɗoo, ko wartata e hakkille biiɗo non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neɗɗo goɗɗo sara ndimaaku am.

† **10:26** Jabuura 24.1

30 So miɗo yetta Laamɗo e dow ko ɲaaman-mi, ko waɗi
so miɗo bonkee e nduun ɲaamdu ndu njettu-mi Laamɗo
kammari mum?
31 Ndennoo, so on ɲaaman, so on njaran naa ko ngaɗaton
fuu, ngaɗiree ɗum faa Laamɗo teddinee.
32 Pati laatanee fay gooto fergitere, wanaa Yahu-
udiyankooɓe wanaa ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe wanaa
deental goondinɓe Laamɗo ngal.
33 Ngolliree no am nii, sabi miɗo tewta ko welata yimɓe fuu
e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko
nafata heewɓe tewtan-mi, yalla eɓe kisinee.

11

1 Ɲemmbee kam no ɲemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

2 Miɗo yetta on ko micciti-ɗon kam e huunde fuu koo, e ko
njokku-ɗon waajuuji ɗi mbaajii-mi on ɗii koo.
3 Kaa noo, miɗo yiɗi paamon Almasiihu woni hooreejo
gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamɗo
woni hooreejo Almasiihu.
4 Ndennoo, gorko fuu kippiiɗo kufina so ana duwoo naa so
ana haalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum ngol, hoynii
hooreejo mum oo.
5 Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana
haalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum ngol, hoynii
hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o laɓiiɗo nii.
6 Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu
mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa laɓude nde ana
yaannoo debbo, yo soomu hoore mum.
7 Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi
Laamɗo, kaɲum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko.
8 Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko.
9 Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko.
10 Saabe ɗum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum
taagumansa baawɗe saabe malaa'ika'en.
11 Kaa ɗum e taweede, e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo,
debbo ana haɓɓii e gorko, gorko duu ana haɓɓii e debbo.
12 Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu
rimirta gorko. Kaa ɗum fuu, to Laamɗo ɗum iwi.
13 Caree onon e ko'e mon: yalla ana ŋardi e debbo rewa
Laamɗo tawa soomaaki?
14 Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu
juutundu ana yaaginii e gorko,
15 kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu
juutundu yalla ana sudda hoore ndee.

16 Muuyɗo yeddude ɗum fuu yo anndu en ngalaa oon aada,
wanaa minen, wanaa deente goondiinɓe Laamɗo ɗee.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton.
Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon ɗee
naɓataa on yeeso, to boni ɗe naɓata on.
18 Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde
mon, kasen duu won ko ngoondiin-mi hen.
19 Ana tilsi pelle-pelle ngaɗa hakkunde mon, yalla hoolniiɓe
jaati wonɓe e ley mon ɓee ana anndite.
20 So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomi-
raaɗo ndee ɲaamaton.
21 Sabi gooto gooto mon fuu heɲoto ɲaamde hiraande mum
faa ɓee ɗoo njolba, ɓee too cigira.
22 Tama on ngalaa cuudi ɗo kaan-ɗon ɲaamde e yarde? Naa
on yawɓe deental goondiinɓe Laamɗo ngal? Naa oɗon njiɗi
hoynude ɓe ngalaa ko njogii ɓee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta
on naa? Mi waawataa yettude on e ɗum.
23 Sabi miin, e Joomiraaɗo keɓu-mi ko njottin-mi on koo: e
ley jemma mo Joomiraaɗo men Iisaa jammbaa e mum oo, o
ɓami buuru,
24 o yetti Laamɗo, o heli buuru oo, o wii: «Ɗum yo terɗe am
keliraaɗe kammari mon. Ngaɗee ɗum faa miccito-ɗon kam.»
25 Hono nii, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde pegu-
ujam, o wii: «Ndee ɗoo horde woni aadi keyri tabintiniraandi
yiiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-ɗon kam.»
26 Sabi nde ɲaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde
peguujam fuu, oɗon mbaajoo haala maayde Joomiraaɗo faa
nde o warti.
27 Ɗum nee, neɗɗo fuu ɲaamirɗo buuru Joomiraaɗo no
haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terɗe
Joomiraaɗo ɗee e yiiyam makko ɗam fuu.
28 Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum
ɲaamde oon buuru naa yarde nden horde.
29 Sabi neɗɗo fuu ɲaamɗo buuru oo so yari horde ndee, so
miilaaki ɗum terɗe Joomiraaɗo ɗee, jukkete saabe ko ɲaami
koo e ko yari koo.
30 Ɗum saabii so ɲawɓe e lo'uɓe ana keewi e mon, kasen duu
won yawtuɓe.
31 Sinndo eɗen yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke.
32 Kaa Joomiraaɗo ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-
ɗen e aduna oo.
33 Ndennoo sakiraaɓe am, so oɗon kawrita faa ɲaamdon
hiraande Joomiraaɗo ndee, ndoomondiree.

34 So tawii won jolbuɗo e mon, yo ɲaamu to suudu mum too,
pati kawrite mon ɗee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii
koo mi biltan ɗum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Haala dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata ɗee, sakiraaɓe,
miɗo yiɗi paamon ɗe faa gasa.
2 Nde ngonno-ɗon heeferɓe ndee, oɗon anndi no tooruuji
muumi ɗii majjiniri on.
3 Ɗum waɗi so njiɗu-mi paamon ɗum ɗoo: fay gooto waawaa
wiide «Iisaa yo kuɗaaɗo» so Ruuhu Laamɗo ana e mum, kasen
duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraaɗo» so Ruuhu
Ceniiɗo walaa e mum.
4 Dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata en ɗee ana ceerti sifaaji,
kaa Ruuhu oo yo gooto.
5 Gollanooɓe deental ɓee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraaɗo
oo yo gooto.
6 Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamɗo gooto oo kaɲum
gollata ɗi fuu ley yimɓe ɓee fuu.
7 Ruuhu Laamɗo oo ana ɓanngina e gooto fuu dokkal
nafoowal deental ngal fuu.
8 O hokka ooɗoo waaju kebbinaaɗo hakkilantaaku, o hokka
ootoo waaju kebbinaaɗo anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oo hokkata ooɗoo goonɗinal, ootoo
sellinde ɲawɓe.
10 O hokka ooɗoo waɗude kaayɗe, ootoo haaltude konngol
ngol Laamɗo loowi e mum ngol, ooɗoo seenndude ko woni
seyɗaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde ɗemɗe Ruuhu
Ceniiɗo, o hokka goɗɗo duu maandinde ɗeen ɗemɗe.
11 Ruuhu gooto oo tan gollata ɗum fuu, feccirana gooto fuu
dokkal ngal muuyi.

Haala calɗi keewɗi ɗi neɗɗo gooto

12 E ley ɗum, no neɗɗo gooto jogorii calɗi keewɗi nii, e no
calɗi ɗii e heewde fuu laatorii neɗɗo gooto nii, hono non
Almasiihu duu wa'i.
13 Sabi en fuu en mbatisiraamaRuuhu gooto faa laato-
ɗen neɗɗo gooto, so en Yahuudiyankooɓe naa so en nganaa
Yahuudiyankooɓe, so en rimɓe naa so en riimayɓe, kasen duu
en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.
14 Neɗɗo wanaa salndu wooturu, yo calɗi keewɗi.
15 So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e
neɗɗo oo», ɗum haɗataa ngal jeyeede e makko.
16 Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e
neɗɗo oo», ɗum haɗataa ndu jeyeede e makko.

17 So caldi ɗii fuu yo gite, hono neɗɗo oo nanirta? Naa so ɗi
fuu ɗi noppi, hono neɗɗo oo maatirta ko uurata e ko luuɓata?
18 Kaa noo, Laamɗo reentinii caldi ɗii fuu e neɗɗo gooto
hono no muuyiri nii.
19 Salndu wooturu laatataako neɗɗo.
20 Ndennoo, caldi ɗii ana keewi, kaa neɗɗo oo yo gooto.
21 Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.»
Hoore duu waawaa wiide koyɗe: «Haaje am walaa e mon.»
22 Kaa noo, caldi neɗɗo nanndudi e ɓurɗi lo'ude ɗii, ɗiin
ngoni kasindinaadi sanne.
23 Ɗi nanngir-ɗen ɓurɗi jaasude ɗii, ɗiin ɓur-ɗen teddinde.
Ɓurɗi gaccinaade ɗii, ɗiin ɓur-ɗen suuɗude,
24 sabi caldi men goɗɗi ɗii kasindinaa e suuɗeede. Laamɗo
reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi ɗii teddeengal,
25 pati ceeraagu waɗa e neɗɗo oo, yalla caldi ɗii fuu ana
tiiɗondira.
26 So tawii salndu wooturu naawii, goɗɗi ɗii fuu naawdan
e mum. So salndu wooturu teddinaama, goɗɗi ɗii fuu mbelti-
doto e mum.
27 Onon, on fuu on terɗe Almasiihu, gooto e mon fuu yo
salndu e caldi makko ɗii.
28 Nii Laamɗo darniri deental goonɗinɓe ngal: ko adii fuu o
joyyini nelaaɓe, o jokkini hen haaltooɓe konngol ngol Laamɗo
loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginooɓe, caggal ɗum,
waɗooɓe kaayɗe e sellinooɓe ɲawɓe e faabotooɓe e ardotooɓe,
kaɲum e haaliroobe ɗemɗe Ruuhu.
29 Yimɓe fuu yo nelaaɓe naa? Naa haaltooɓe konngol ngol
Laamɗo loowi e mum'en? Naa jannginooɓe? Yimɓe fuu
ngaɗata kaayɗe naa?
30 Yimɓe fuu ndokkaa sellinde ɲawɓe naa? Naa haalirde
ɗemɗe Ruuhu? Naa maandinde ɗeen ɗemɗe?
31 Hono non, tiinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewde nafaa
ɗee.
Kaa jooni mi hollan on laawol ɓurngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

1 So kaalir-mi ɗemɗe yimɓe e ɗemɗe malaa'ika'en, kaa fuu
so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu
dinndoowo tan.
2 So Laamɗo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji
fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goonɗinal faa mi sottina
baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay
huunde.
3 So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-
mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam
fay huunde.

4 Jilli ana njogii muŋal, ana njogii moyyuki. Ɗi ngaldaa
e haasidaaku, ɗi ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu
waldaa e majji.
5 Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum,
eɗi caloo metti, ɗi caawataa rikke.
6 Jilli kuyantaa ooŋaare, goonga ɗi kuyanta.
7 Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo
fuu, ana muŋa fuu.
8 Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamɗo loowi e men
koo ana timma, ɗemɗe ana timma, anndal ana timma.
9 Sabi anndal men ana ŋaki, looweede men konngol
Laamɗo ana ŋaki,
10 kaa so ko hiɓɓi koo warii, ko ŋaki koo fuu wittan.
11 Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi,
no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii
njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku.
12 Jooni en njiyataa kulle ɗee faa laaɓa, ko wa'i hono no
timtorgal niɓɓungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en
njiiran ɗe gite men jaati. Jooni anndal am hiɓɓaali, kaa
wakkati waran nde anndan-mi faa hiɓɓa, no Laamɗo anndiri
kam faa hiɓɓi nii.
13 Ndennoo, kulle tati ngoni duumotooɗe: goonɗinal e jikke
e jilli. Kaa jilli ɓuri ɗe fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndennoo, pooɗanee jilli no mbaawru-ɗon fuu, tewton
kasen dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗee. Ko ɓur-ɗon fuu haande
tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon
ngol.
2 Sabi kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu e Laamɗo haaldata, wanaa
e yimɓe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ru-
uhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamɗo teddudi
cuuɗaaɗi ɗii.
3 Kaa loowaaɗo konngol Laamɗo oo, yimɓe haalanta, faa
naɓa ɗum'en yeeso e ley goonɗinal, hokka ɗum'en semmbe,
ɓuuɓina ɓerɗe mum'en.
4 Kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, hoore mum naɓata yeeso,
loowaaɗo konngol Laamɗo oo noo, deental goonɗinɓe naɓata
yeeso.
5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemɗe Ruuhu on fuu, kaa ko ɓurani
kam, kaalton konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol.
Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamɗo loowi e mum ɓuri
kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, so wanaa tawa neɗɗo ana waawi
maandinde, yalla deental goonɗinɓe ngal ana yaara yeeso.
6 Ndennoo sakiraaɓe, so mi wariino to mon mi haali-
rananno on ɗemɗe Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko

Laamɗo ɓannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol
Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, koɗum ɗum fuu ɗum
nafata on?
7 Tayko-ɗen kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu.
So ɗi piyaaka faa laaɓa, hono annditirten ko sereendu nduu
fiyata naa ko hoddu nduu hoɗata?
8 Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaɓa, homo
lanndinantoo wolde ndee?
9 Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo ɗemɗe
Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-ɗon?
On tippike haala mon!
10 No ɗemɗe ɗee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu,
walaa haala ka nanataake hen.
11 Kaa so neɗɗo haaldii e am ɗemngal ngal mi nanataa, mi
laatike janano mum, laatike janano am.
12 Hono non, onon duu e ley fooɗanagol mon dokke Ruuhu
ɗee, tewtee dokke naɓooje deental goondinɓe ngal yeeso ɗee,
tewtee ɗe faa sanne.
13 Ɗum nee, kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu fuu ɲaagoo Laamɗo
waawde maandinde ɗe.
14 Sabi so miɗo ɲaagoroo Laamɗo ɗemɗe Ruuhu, goonga,
yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am.
15 Ndennoo, hono ngaɗan-mi? Mi ɲaagorto yonki am, mi
ɲaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran
hakkille am.
16 So wanaa ɗum, so a yettirii Laamɗo ɗemɗe Ruuhu tan,
hono tawaaɗo ton mo woowaa ɗum waawirta wiide «Aami-
ina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa
koo.
17 Fay so yettugol maa ngol ana wooɗi sanne, ngol nafataa
joomum.
18 Miɗo yetta Laamɗo, ko ɓur-mi on on fuu heewde haalirde
ɗemɗe Ruuhu koo.
19 Kaa e ley deental goondinɓe, haalde konngi joy pam-
miniiɗi baajotooɗi heddiiɓe ɓee, ɓurani kam haalirde konngi
ujunaaji ujunaaji ɗemɗe Ruuhu.
20 Sakiraaɓe, pati laatee ɓe ngalaa hakkille no cukaloy nii.
Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal
hakkille.
21 Nii winndorii e Sariya:
«Yimɓe ɓe ɗemɗe goɗɗe,
kaɲum e kunduɗe woɓɓe
kaaliranan-mi yimɓe am ɓee.
Ɗum fuu e taweede,
ɓe kettintaako kam.»*
Hono non Joomiraaɗo wiiri.

* **14:21** Esaaya 28.11-12

22 Hono non, ɗemɗe Ruuhu ɗee yo maande ɗo ɓe
ngoonɗinaali ɓee, kaa ɗo goonɗinɓe ɓee, wanaa non worri.
Haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum duu yo maande
ɗo goonɗinɓe ɓee, kaa ɗo ɓe ngoonɗinaali ɓee, wanaa non
worri.
23 Ndennoo, so yimɓe deental goonɗinɓe ngal fuu
njooɗiima, so ɓe fuu ɓe naatii e haalirde ɗemɗe Ruuhu,
so yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa ɓe ngoonɗinaali ngarii,
joomum'en mbiyataa on haanɗuɓe naa?
24 Naa so gooto e ɓeen yimɓe warii, tawii yimɓe fuu ana
kaalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en ngol, ko o
nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo
duu,
25 sirriiji ɓernde makko ɓannginee, o diccoo o sujidana
Laamɗo, o wiya: «So goonga nii, Laamɗo ana wondi e mon.»

No deental goonɗinɓe haani worrude

26 Ndennoo sakiraaɓe, hono waɗetee? So on kawritii,
dokkaaɗo yimre e dokkaaɗo janngingol e dokkaaɗo ko
Laamɗo ɓannginani ɗum e dokkaaɗo haalirde ɗemɗe Ruuhu
e dokkaaɗo maandinde ɗe, fuu yo waɗire faa naɓa deental
goonɗinɓe ngal yeeso.
27 So ɗemɗe Ruuhu kaalirtee, ɗiɗon naa taton so heewii
kaani waɗude ɗum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon
maandin.
28 Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley
deental ngal, gunndoo e ley ɓernde mum, haalda e Laamɗo.
29 Ɗiɗon naa taton kaalta konngol ngol Laamɗo loowi e
mum'en, heddiiɓe ɓee cara haala maɓɓe kaa.
30 Kaa so won ko Laamɗo ɓannginani gooto e jooɗiiɓe ɓee,
yo kaaloowo arano oo deyyino.
31 Sabi on fuu, oɗon mbaawi haaltude konngol ngol Laamɗo
loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental
ngal fuu ana heɓa anndal e cuusal.
32 Haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en ɓee ana
poti waawde jogaade konngol mum'en ngol,
33 sabi Laamɗo waɗataa ko jiiɓata kawrital, o Laamɗo gad-
doowo jam.

No worri e deente seniiɓe ɗee fuu nii,
34 yo rewɓe ndeyyino ley deente ɗee, sabi ɓe nduŋanaaka
haalde ley hen. Yo ɓe ɗowtoro no sariya oo wiiri nii.
35 So tawii won ko ɓe njiɗi faamtinaade, yo ɓe accu faa ɓe
koota, ɓe lamndoo jom'en cuuɗi maɓɓe. Sabi konngol debbo
nanee ley deental goonɗinɓe ana yaaginii.
36 Naa oɗon miila konngol Laamɗo ngol to mon iwi? Naa
onon tan keɓi ngol?

37 Neɗɗo fuu miiluɗo ana waawi haaltude konngol ngol
Laamɗo loowi e mum ngol naa miiluɗo yo keɓuɗo Ruuhu
Ceniiɗo, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon
koo yo yamiroore Joomiraaɗo.
38 Mo annditaali ɗum fuu, Laamɗo annditataa joomum.
39 Ndennoo sakiraaɓe, pooɗanee looweede konngol
Laamɗo, kasen duu pati kaɗee ɗemɗe Ruuhu haalireede.
40 Kaa huunde fuu yo waɗire no haaniri, tawee jiiɓaaki.

15

Haala immital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-
mi on, mo njaɓu-ɗon, mo ɲiiɓu-ɗon e mum oo.
2 Saabe oon Kabaaru kisinirte-ɗon so tawii on nanngirii mo
no kaalanir-mi on nii. So wanaa ɗum, goonɗinal mon laatoto
meere.
3 Mi yottinii on kabaaru ɓurɗo faydinde mo keɓu-mi oo,
ɗum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi
ɗii mbiiri nii,
4 o iraama, o immitike e ɲalooma tataɓo oo no Binndi ɗii
mbiiri nii,
5 o ɓanngani Piyeer, caggal ɗum, o ɓanngani taalibaaɓe
sappo e ɗiɗon ɓee,
6 caggal ɗum, o ɓanngani ko ɓuri sakiraaɓe teemeɗe njoyon
darannde wootere. Ko ɓuri heewde e maɓɓe ana nguuri faa
jooni, kaa won yawtuɓe e maɓɓe.
7 Jokkiti hen kasen, o ɓanngani Yaakuuba, o ɓanngani
nelaaɓe ɓee fuu.
8 Ko sakitii koo, o ɓanngani kam miin baaɗo no ɓinngel ngel
lebbi mum kiɓɓaali nii.
9 Sabi miin ɓuri nelaaɓe ɓee fuu famɗude, mi fotaa fay nod-
direede nelaaɗo, sabi mi torriino deental goonɗinɓe Laamɗo
ngal.
10 Jonnoo, saabe moyyere Laamɗo ndee laatorii-mi ko ngon-
mi koo. Moyyere nde mo waɗani kam ndee duu laatanaaki
kam meere, sabi miin ɓuri nelaaɓe ɓee fuu gollude. So
goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamɗo wonnde e am
ndee gollata.
11 Kaa so miin so kamɓe, fuu fotu, hono non min mbaajorii,
hono non ngoonɗinir-ɗon.

Haala immital maayɓe

12 Jooni, miɗen mbaajoo Almasiihu immitike e maayde.
Ndennoo, hono yoga mon wiirata maayɓe immitataako?
13 Sinndo immital maayɓe walaa, Almasiihu e hoore mum
immitaaki,

14 so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere,
goondinal mon duu yo meere.
15 Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo
fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi
wanaa goonga so maayɓe immitataako.
16 Sabi so maayɓe immitataako, Almasiihu e hoore mum
immitaaki,
17 so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon
ngondi e luutti mon faa jooni,
18 maaynooɓe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ɓee duu
kalkike.
19 So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurndam tan
nafannoo, enen ɓurannoo yimɓe fuu yurminaade.
20 Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike
arano e immitotooɓe.
21 Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non
kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde.
22 No yimɓe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non
kasen yimɓe fuu immintinirtee saabe Almasiihu,
23 kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Ɗum woni
Almasiihu woni arano oo, caggal dum, ɓe o jey ɓee njokka hen
ɲannde gartol makko.
24 So dum ɓettike, darngal daroo, Almasiihu halka
kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo
Baabiraado men oo Laamu oo.
25 Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o
yaɓɓa wayɓe ɓee fuu.
26 Gaɲo cakitotoodo halkeede oo yo maayde,
27 sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde
makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral Laamdo gadudo
huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen.
28 So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum
heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo
laamoo huunde fuu e neddo fuu.
29 Haya, won yogaaɓe jaɓuɓe lootireede lootogal batisima
saabe maayɓe. So tawii maayɓe immitataakono, kodum wadi
so yimɓe ana mbatisiree saabe maɓɓe?
30 Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu
naatude e farati?
31 Sakiraaɓe, ɲannde fuu mido hosa maayde saabe golleeji
am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on
saabe haɓɓagol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo.
32 So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kaɓannoo-mi e
waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maayɓe
immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Ɲaamen njaren, sabi
en maayooɓe janngo.»

* **15:27** Jabuura 8.7

33 Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonɓe ana bonna needi.»
34 Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamɗo. Ko mbiiru-mi non yalla oɗon njaagoo.
35 Kaa daɲan lamndiiɗo: «Hono maayɓe immitortoo? Terɗe hoɗe ɓe tawretee?»
36 Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-ɗaa fuu, sinaa waata so fuɗa.
37 Aawdi ndi aaw-ɗaa fuu, so gawri so goɗɗum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum.
38 Caggal ɗum, Laamɗo waɗata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum.
39 Kulle jogiiɗe yonki duu ngaldaa terɗe: yimɓe terɗe mum, daabaaji terɗe mum, pooli terɗe mum, liɗɗi terɗe mum.
40 Ana woodi terɗe kammunkooje e terɗe leydinkooje. Kammunkooje ɗee e ŋari mum, leydinkooje ɗee e ŋari mum.
41 Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode ɗee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.
42 Immital maayɓe duu hono non worri. Ko iretee koo ana ɲola, ko immitotoo koo ɲolataa.
43 Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe.
44 Ko iretee koo yo terɗe leydinkooje, ko immitotoo koo yo terɗe ruuhunkooje. Terɗe leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terɗe ruuhunkooje duu ana ngoodi.
45 Ɗum waɗi so ana winndii: «Neɗɗo arano oo, ɗum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal ɗum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen.
47 Neɗɗo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neɗɗo ɗiɗaɓo oo e kammu iwi.
48 No iwɗo e leydi oo wa'i nii, hono non iwɓe e leydi ɓee duu mba'i. No iwɗo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwɓe dow kammu ɓee duu mba'ata.
49 Hono no nanndir-ɗen e iwɗo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwɗo dow kammu oo duu.
50 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamɗo oo, kasen duu ko ɲolata waawataa tawreede ko ɲolataa.
51 Miɗo ɓannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete
52 e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maayɓe ɓee immitoto ɓe ɲolataa, enen, mbaylite-ɗen.

53 E ley ɗum, ana tilsi terɗe ɲolooje ɗee ɓoornoo ko ɲolataa,
terɗe maayooje ɗee duu ɓoornoo ko maayataa.
54 So terɗe ɲolooje ɗee ɓoornike ko ɲolataa, maayooje ɗee
ɓoornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol bin-
ndaangol tabitan: «Jaalogal moɗii maayde.»†
55 «Maayde, hoto jaalogal maa woni?
Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡
56 Maayde, e luuttal heɓata semmbe, luuttal duu e Sariya oo
heɓata baawɗe.
57 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkiroowo en jaalogal
saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
58 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe
ndimmbataako, ɓeydo-ɗon ɲannde fuu soobaade e golle
Joomiraaɗo oo, sabi oɗon anndi ko ngollaton e haɓɓagol mon
e Joomiraaɗo koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniiɓe wonɓe ngal-
luure Urusaliima ɓee, onon duu ngaɗon no njamir-mi deente
goonɗinɓe gonɗe leydi Galaatiya ɗee nii.
2 Alan fuu, gooto e mon fuu mooɓta ko waawi, pati
ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal.
3 So mi warii, mi waddanan ɓe cuɓoto-ɗon ɓee ɓataakiiji an-
ndinooji ko ɓe ngoni, faa ɓe naɓa ballal mon ngal Urusaliima.
4 So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton
yaɓɓortoo-mi.
6 Ana moyya mi faɓɓa to mon seeɗa naa mi dabba ton jaati.
E ley ɗum oɗon mbaawi yooɓinde kam faa mi yaha to njahan-
mi fuu.
7 Sabi e ngol laawol, mi yiɗaa faŋude on tan so mi yaɓɓoo,
miɗo yiɗi faɓɓude to mon seeɗa so Joomiraaɗo jaɓii.
8 Kaa mi faɓɓan ɗo Efeesu ɗoo faa iidi Pantekot,
9 sabi mi heɓii ɗoo laawol manngol no mi gollira golle
nafoowo, wayɓe duu ana keewi.
10 So Timote warii e mon, njaɓɓee ɗum faa gasa pati hula,
sabi Joomiraaɗo o gollanta no am nii.
11 Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njooɓinee mo e laawol
ngol yalla omo warta e am e jam, sabi miɗo doomi mo, kanko
e sakiraaɓe ɓee.

† **15:54** Esaaya 25.8 ‡ **15:55** Hosee'a 13.14

12 Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewɗi o
yaada e sakiraaɓe ɓee to mon, kaa faa hannde o jaɓaali fey. O
waran so o heɓindiima.

Baynondiral

13 Njeertee, ɲiiɓee e ley goonɗinal, laatee worɓe, ɓeydoro-
ɗon semmbe.
14 Ko ngaɗaton fuu, ngaɗiree ɗum jilli.
15 Oɗon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɲum'en adii fuu
goonɗinde ley leydi Akaya, ɓe tiinnike e gollande seniiɓe ɓee.
Sakiraaɓe, miɗo waajoo on:
16 njarranee yimɓe wa'uɓe non, kaɲum e gollidooɓe e
maɓɓe, tiinniiɓe e golle oo fuu.
17 Miɗo weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol.
Ɓe ngaɗanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe
waasude mon taweede.
18 Ɓe mbaaltinii hakkille am, kaɲum e hakkillaaji mon fuu.
Teddinee hono maɓɓe.
19 Deente goonɗinɓe gonɗe leydi Asiya ɗee ana njowta on.
Akilas e genndum Piriskilla e deental goonɗinɓe kawroowal
galle maɓɓe ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu
jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

21 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo ɗoo jowtaango:
miin Pool miɗo jowta on.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo, kuddi woodanii ɗum!
Joomiraaɗo amen Iisaa, war!
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
24 Jilli am ana e mon on fuu saabe haɓɓagol men e Iisaa
Almasiihu.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu
e sago Laamɗo, kaɲum e sakiike men Timote. Miɗen njowta
deental Laamɗo gonngal Korintu ngal, miɗen njowta seniiɓe
wonɓe leydi Akaya ɓee fuu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu. Kanko woni Baabiraaɗo jom yurmeende, o
Laamɗo ɓuuɓinoowo ɓerɗe faade e huunde fuu.
4 Kanko ɓuuɓinta ɓerɗe men e ley torraaji men fuu, yalla
enen duu, eɗen mbaawa ɓuuɓinde ɓerɗe wonɓe e sii torraaji
fuu no kanko o ɓuuɓinirta ɓerɗe men nii.
5 Sabi, no njogori-ɗen ngeɗu e torraaji Almasiihu keewɗi ɗii
nii, hono non Almasiihu duu ɓuuɓinirta ɓerɗe men.
6 So min torraama, ɗum faa kisine-ɗon, ɓerɗe mon ɓuuɓa.
So ɓerɗe amen ɓuuɓinaama minen, ɗum yalla ɓerɗe mon ana
ɓuuɓa, mbaawon muɲude sii torraaji ɗi min torretee minen e
ko'e amen ɗii.
7 Jikke amen e mooɗon ana selli, sabi miɗen anndi no
njogori-ɗon ngeɗu e torraaji amen ɗii nii, hono non kasen
njogori-ɗon ngeɗu e ɓuuɓinegol ɓerɗe ngol min ndokkaa ngol
duu.
8 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on torraaji kewtiiɗi min e
leydi Asiya ɗii. Torraaji kewtiiɗi min ton ɗii ana yaɓɓitii sanne
faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen.
9 Ana wa'annoo min hono no min saraaɓe sariya wareede.
Kaa noo, ɗum waɗirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen,
kaa min pawa ɗe e Laamɗo immintinoowo maayɓe oo.
10 Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen
duu. E makko jaati min pawi jikke o danndan min kasen
11 e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla
moyyere nde min keɓirta duwaawuuji yimɓe heewɓe ndee
ana waɗa heewɓe njetta Laamɗo saabe amen.

Haala bantugol Pool

12 Senaare e laaɓal ɓerɗe iwngal to Laamɗo min nguurdi
e aduna oo, sako hakkunde mon. Ɗum woni ɲaayo amen,
kasen duu ɓerɗe amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali
hakkilantaaku ɓiɓɓe aadama, hinnee Laamɗo ɗowi min.
13 Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley
hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Miɗo yiɗi paamon

14 ko puɗɗu-ɗon faamude jooni koo faa laaɓa: ɲannde gartol
Joomiraaɗo men Iisaa min mantorto on hono no onon duu
mantorto-ɗon min nii.
15 Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to
mon yalla oɗon ceyoo cili ɗiɗi.
16 Ko njiɗunoo-mi dee, mi faŋa to mon, mi yaha leydi Make-
doniya, caggal ɗum, mi warta to mon kasen lanndinano-ɗon
kam mi yaha leydi Yahuudiya.
17 Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki
naa? So mi fellisii huunde, tama muuyɗe am tan ngaɗan-mi
faa ɗum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am?
18 No Laamɗo laatorii koolniiɗo nii, hono non konngol ngol
min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa.
19 Sabi Iisaa Almasiihu Ɓii Laamɗo oo waŋaano ooho e a'aa:
ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote
min mbaajii kabaaru mum to mon too oo.
20 Sabi podooje Laamɗo ɗee fuu tabitii e ley makko. Nden-
noo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamɗo teddi-
nee.
21 Laamɗo jaati ɲiiɓini min, minen e mon fuu, haɓɓagol men
e Almasiihu. Kanko jaati suɓii en.
22 Kasen kanko waɗi maande makko e men, o loowi Ruuhu
makko e ɓerɗe men laatoo piɓiraaɗo moyyereeji ɗi o mooɓtani
en ɗii.
23 Laamɗo ceennu-mi, yurmaade on haɗi kam wirfitaade
Korintu.
24 Wanaa yiɗude dawrande goonɗinal mooɗon – sabi oɗon
tabiti e goonɗinal ngal – ko min njiɗi dee, wallondirde e
mooɗon faa ceyo-ɗon.

2

1 Ɗum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi
waddana on sugulla kasen.
2 Sabi so mi suŋlinii on, homo seynata kam so wanaa onon
ɓe cuŋlin-mi ɓee?
3 Ɗum waɗi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley
ɓataaki am oo. Mi yiɗaano warde to mon so fotuɓe seynude
kam ɓee cuŋlina kam. Miɗo hoolii on fuu seyo am yo seyo mon
on fuu.
4 Ruubu e ɓernde mettunde e gonɗi keewɗi mbinndiran-mi
on. Mi yiɗaa suŋlinde on, ko njiɗu-mi dee, anndinde on no jilli
am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii tooŋuɗo oo

5 So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni,
on fuu – naa yoga e mooɗon, pati mi yawta goonga.
6 Jukkungo ngo ɓurɓe heewde e mon njukki joomum ngoo
heyii,

7 jooni kaa, ko ɓuri moyyude dee: njaafo-ɗon mo, koomton
mo pati mboy-yonki jaaloo mo.
8 Ndennoo, miɗo ndaarda on tabintinon jilli mon e makko.
9 Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen
faa mi annda oɗon ɗowtanii kam.
10 Mo njaafi-ɗon fuu mi yaafoto ɗum miin duu. Banngal am,
ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi
yaafoto ɗum yeeso Almasiihu faa nafa on
11 pati Ibiliisa jammboo en, sabi eɗen anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

12 Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo
haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraaɗo udditanii kam
ton damal
13 kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus
sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraaɓe ɓee, paa-
mi leydi Makedoniya.
14 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkoowo en jaalogal
wakkati fuu saabe haɓɓagol men e Almasiihu. Laamɗo hokki
min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi
mbelndi nii.
15 E ley ɗum, ɗo Laamɗo, min uurdi Almasiihu e ley hisin-
teeɓe ɓee e halkotooɓe ɓee.
16 Ɗo halkotooɓe ɓee, min kaccol maayde naɓoowol ɓe e
maayde, ɗo hisinteeɓe ɓee, min uurdi nguurndam naɓoori ɓe
e nguurndam.
Homo foti gollude oo golle?
17 Min nganaa julortooɓe konngol Laamɗo ngol no heewɓe
ngaɗata nii, sabi min nelaaɓe Laamɗo, miɗen kaalda ɓerɗe
laaɓuɗe yeeso Laamɗo ley haɓɓagol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe aadi keyri

1 Kori min puɗɗitaali mantaade kasen? Naa miɗen kaajaa
ɓataakiiji anndinooji ko min ngoni paaɗi e mon naa iwɗi e
mon hono no yimɓe yogaaɓe kaajiraa nii naa?
2 Onon jaati ngoni ɓataaki amen binndaaɗo e ɓerɗe amen,
mo yimɓe fuu mbaawi anndude e janngude.
3 Sabi ana tayoraa on ɓataaki Almasiihu saabe golle amen.
Ɓataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamɗo guurɗo o win-
ndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, ɗo mo
winndaa e mum dee, e ɓerɗe yimɓe.
4 Miɗen njogii hoolaare mawnde e Laamɗo saabe Almasi-
ihu.
5 Minen min ngalaa baawɗe faa min ngolla oo golle.
Baawɗe amen to Laamɗo iwri.

6 Kanko waɗi min fotuɓe laataade gollanooɓe aadi keyri.
Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaaɗo, e Ruuhu Ceniiɗo ndi
fawii. Sabi Sariya binndaaɗo oo ana naɓa yimɓe to maayde,
kaa Ruuhu oo to nguurndam naɓata yimɓe.
7 Sariyaaji binndaaɗi e alluuje kaaye, naɓooji yimɓe to
maayde ɗii, ana njogii darja faa Israa'iilankooɓe ndonki
yeewde yeeso Muusaa saabe darja gonɗo hen oo, fay so
taweede oɲifoowo.
8 Kaa golle Ruuhu oo ɓuri darja!
9 Golle liɓoowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo.
10 Eɗen mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo
majjii kammari darja garɗo jooni mo walaa nanndo oo.
11 Koɲifata koo ana waawi jogaade darja, kaa koɲiiɓata faa
abada koo ɓuri fuu jogaade darja.
12 Nde wonnoo miɗen njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata.
13 Min ngaɗataa no Muusaa nii, gaɗunooɗo heedoode
e yeeso mum pati Israa'iilankooɓe keddoo yeewde darja
ɲifoowo oo faa timma.
14 Kaa ɓerɗe maɓɓe mbumii. Sabi faa hannde so eɓe keddii
janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese
maɓɓe. Nde huncaaka tafon, sabi e kaɓɓiiɗo e Almasiihu tan
nde huncetee.*
15 Goonga, faa e ɲalooma mo ngon-ɗen e mum jooni oo, so
Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddii
huurde hakkillaaji maɓɓe.
16 Kaa so neɗɗo warti e Joomiraaɗo fuu, heedoode ndee
huncete iwde e mum.
17 Sabi Joomiraaɗo woni Ruuhu oo, kasen ɗo Ruuhu Joomi-
raaɗo oo woni fuu, ɗon ndimaaku duu woni.
18 Enen ɓe geese mum'en cudditaa ɓee fuu, darja Joomi-
raaɗo oo ana ɓannga e meeɗen no e timtorgal nii. Omo
nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko
ɓeydoo e meeɗen. Ɗum woni golle Joomiraaɗo, kanko woni
Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Ndennoo, min kaaɓataa, sabi Laamɗo hokki min oo golle
kammari yurmeende mum.
2 Min calike kulle cuuɗiiɗe kersinooje ɗee. Min yoŋŋataa
yimɓe, min mbaylitataa konngol Laamɗo ngol. Ko min
ngaɗata dee, e ley ɓanngingol amen goonga ngol miɗen tewta
heɓude hakkillaaji yimɓe fuu yeeso Laamɗo.

* **3:14** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Sabi faa hannde so eɓe keddii janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maɓɓe, ɓe paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.*

3 So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suuɗaama, halko-
tooɓe ɓee tan o suuɗantee.
4 Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji
maɓɓe pati ɓe njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja
Almasiihu jogiiɗo mbaadi Laamɗo oo.
5 Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaa-
jotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraaɗo men oo.
Minen, saabe makko min laatorii maccuɓe mooɗon.
6 Sabi Laamɗo biiɗo: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo,
kaŋum yaayni fooyre mum e ley ɓerɗe amen, faa hokka min
anndal darja mum jiyeteeɗo e yeeso Almasiihu oo.
7 Miɗen njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono
no ley looɗe ɗe ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee ɗeen
baawɗe mawɗe e Laamɗo iwi, wanaa e amen.
8 E huunde fuu miɗen nii ɓillee, kaa min kalkaaki, miɗen nii
e wemmbere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke,
9 miɗen nii torree, kaa Laamɗo yoppaali min, miɗen nii
tippee e leydi, kaa min maayaali.
10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terɗe amen, yalla
nguurndam Iisaa ɗam duu ana yiyee e terɗe amen.
11 Fay so miɗen nguuri, miɗen kosa maayde wakkati fuu
saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam
Iisaa ɗam ana yiyee e terɗe amen maayooje ɗee.
12 Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e
mon.
13 Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraaɗo, ɗum waɗi so
miɗo waajoo.»* Minen duu min goondinɓe hono no makko
nii, ɗum waɗi so miɗen mbaajoo.
14 Sabi miɗen anndi immintinɗo Joomiraaɗo men Iisaa e
maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen
duu waddan min yeeso makko, minen e mooɗon fuu.
15 Ko hewtii min fuu yo kammari mooɗon yalla moyyere
Laamɗo ndee ana yottoo yimɓe heewɓe. Hono nii yimɓe
heewɓe njettirta Laamɗo faa Laamɗo ɓeydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

16 Ɗum waɗi so min kaaɓataa. Fay so terɗe amen ɗee yo
kalkotooɗe, yonkiiji amen ɗii ana keydintinee ŋannde fuu.
17 Sabi torraaji amen hannde ɗii ana kakindii ana njawta,
kasen duu ɗi lanndinanto min teddeengal manngal ngal tim-
mataa, ɓurngal ɗiin torraaji abada.
18 Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko
yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo,
yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

---

* **4:13** Jabuura 116.10

5

No ndarorto-ɗen yeeso Almasiihu

1 Eɗen anndi so suudu leydiiru ndu koɗu-ɗen e mum jooni
nduu wurjinaama, ɗum woni terɗe men, Laamɗo darnanii
en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa
abada.
2 Eɗen nii caɓɓitoo saabe heppugol men naatude e ley
suudu men dow kammu nduu, eɗen ɓoornoroo ndu no kad-
dungal nii,
3 yalla so en ɓoorniima ndu pati tawe-ɗen en wuttiniiɓe.
4 Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njiɗaa
ɓoortaade ndu, ko njiɗ-ɗen dee, ɓoornaade wonndu dow
mayru, yalla nguurndam ɗam ana moɗa ko halkotoo ko woni
e men koo.
5 Laamɗo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi
en Ruuhu makko laatoo piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi en
ɗii.
6 Ndennoo, eɗen njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eɗen
anndi so nii eɗen keddii e ɗee ɗoo terɗe, eɗen ngoɗɗii suudu
Joomiraaɗo nduu tafon.
7 Sabi ko ngoonɗin-ɗen nguurdu-ɗen, wanaa ko njiyaten
nguurdu-ɗen.
8 Ndennoo eɗen njogii hoolaare, kaa ko ɓurani en, eggude e
ɗee ɗoo terɗe kammari faa koɗoyen bannge Joomiraaɗo.
9 Kaa waɗude ko welata mo woni ko ɓur-ɗen fuu tewtude,
hoɗude ɗoo e eggude ɗoo fuu fotu.
10 Sabi ana tilsi en fuu ndaro-ɗen yeeso Almasiihu faa care-
ɗen, yalla gooto fuu ana yoɓee golle mum mo waɗunoo e
aduna, so golle lobbo naa so golle bonɗo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamɗo

11 Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraaɗo,
min tewtan heɓude hakkillaaji yimɓe ɓee. Laamɗo ana anndi
min, miɗo joonndorii onon duu oɗon anndi min e ley ɓerɗe
mon.
12 Min njiɗaa mantaade yeeso mon. Ko min njiɗi dee,
hokkude on daliili no mantoro-ɗon min, yalla oɗon keɓa ko
njaabo-ɗon mantortooɓe kulle gonɗe sella, ɓe mantortaako
kulle gonɗe e ɓerɗe.
13 So min njogoraama min haanɗuɓe, ɗum saabe Laamɗo.
So min njogoraama min yeeɗɗuɓe, ɗum kammari mooɗon.
14 Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto
maayanii yimɓe fuu, ndennoo yimɓe fuu maayii.
15 O maayanii yimɓe fuu, yalla wuurɓe ɓee ana ŋootta
wuurande ko'e mum'en, mo ɓe nguuranta dee, maayanɗo ɓe
so wuurtani ɓe oo.

16 Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no ɓii-
aadama jogortoo neɗɗo nii. So min njogorikeno non Almasi-
ihu, jooni min ŋoottii jogoraade mo non.
17 So neɗɗo haɓɓike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko
hiiɗɗi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyɗitii.
18 Ɗum fuu to Laamɗo iwri, kanko neli Almasiihu faa
rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol
hakkunde makko e yimɓe.
19 Sabi Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina
yimɓe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en.
Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol.
20 Ndennoo, min daraniiɓe Almasiihu, hono no Laamɗo
jaati waajortoo ko iwata e kunduɗe amen koo. Miɗen
ndaarda on ɗum ɗoo e innde Almasiihu: ngartee e Laamɗo!
21 Almasiihu meeɗaali luuttude abada. Kaa Laamɗo fawii
luutti men fuu dow makko, yalla haɓɓagol men e Almasiihu
ana waɗa en fooccitiiɓe yeeso Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

1 Minen, kammari min gollidooɓe e Laamɗo, miɗen
ndaarda on pati pijiron moyyere Laamɗo nde keɓ-ɗon ndee.
2 Sabi o wii:
«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma ɲalaande kisindam.»*
Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni ɲalaande kisin-
dam.
3 Min njiɗaa waɗude fay huunde ko fergitata yimɓe so feloore
tawee e golle amen.
4 Kaa e huunde fuu, min kolliran miɗen kaandi e laataade
gollanooɓe Laamɗo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley
caɗeele, ley wemmbere,
5 ley piiɗe, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi ɗoyngol,
ley yolbere,
6 ley laaɓal, ley anndal, ley muɲal, ley moyyuki, ley Ruuhu
Ceniiɗo, ley jilli ɗi ngaldaa e naafigaaku,
7 ley konngol goonga, ley baawɗe Laamɗo, e kaɓorɗe foocci-
taare gonɗe e juuɗe amen nane e ɲaame,
8 ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimɓe ɲo'ata min,
kaɲum e ko njettata min. Miɗen kolla yimɓe min gollanooɓe
Laamɗo ley ko min njogoraa min majjinooɓe tawee min
goongirante'en,
9 ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaaɓe, ley
ko min njogoraa min maayooɓe jooni tawee min wuurɓe, ley
ko min njogoraa min jukkaaɓe tawee min maayaali,

* **6:2** Esaaya 49.8

10 ley ko min njogoraa min sunaaɓe tawee min seyotooɓe
wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee
miɗen ngaɗa heewɓe arsukunte'en, ley ko min njogoraa min
ngalaa fay huunde tawee minen njey fuu.
11 Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaa-
jinanii on ɓerɗe amen.
12 Minen, min paaɗinanaali on ɓerɗe amen, onon paaɗinani
ko'e mon ɓerɗe mon.
13 Jooni miɗo haaldira e mooɗon no kaaldoowo e ɓikkoy
mum nii: njaajinee ɓerɗe mooɗon.

No laatori-ɗen suudu Laamɗo guurɗo

14 Pati kaɓɓondiree e ɓe ngoonɗinaali ɓee, sabi eɗum wa'i
hono no reentinde daabaaji ɗiɗi ɗi ngaldaa faa ndemda. Won
ko reentini fooccitaare e ooŋaare naa? Won ko reentini
fooyre e nimre naa?
15 Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko
reentini goonɗinɗo e mo goonɗinaali naa?
16 Aadi won hakkunde suudu Laamɗo nduu e tooruuji ɗii
naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamɗo guurɗo oo. Sabi
Laamɗo wii:
«Mi hoɗidan e maɓɓe,
mi yiilodoto e maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.»†
17 Ɗum saabii so Joomiraaɗo wii kasen:
«Iwee hakkunde maɓɓe!
Ceertee e maɓɓe!
Pati memee ko soɓi!
Nden, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
laatano-ɗon kam ɓiɓɓe rewɓe e worɓe.
Ɗum Joomiraaɗo Jom Baawɗe oo wii.»§

7

1 Sakiraaɓe horsuɓe, en ngaɗanaama ɗee podooje fuu,
ndennoo laɓɓinen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terɗe
men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol
Laamɗo.

Haala sunu e seyo

2 Laɓɓinanee min ɓerɗe mooɗon! Min tooŋaali fay gooto,
min mbonnanaali fay gooto, min ŋaamaali jawdi fay gooto.
3 Mi haaldaali ɗum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi
haaliino gila naanen: miɗen njiɗi on sanne, fay huunde
seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde.

---

† **6:16** Lewinkooɓe 26.12, Esekiyel 37.27 ‡ **6:17** Esaaya 52.11 § **6:18** 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

4 Miɗo hoolii on sanne, mi heɓii jaati no mi mantoroo saabe
mooɗon, on ɓuuɓinii ɓernde am sanne, miɗo heewi seyo e ley
tampereeji amen ɗii fuu.

5 Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min
powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley ɓerɗe faa
e sippirooji.
6 Kaa Laamɗo ɓuuɓinoowo ɓerɗe sunaaɓe oo, ɓuuɓinirii
ɓerɗe amen garol Titus.
7 Wanaa garol makko ngol tan waɗi ɗum, ko ɓuuɓinno-ɗon
ɓernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kaɲum e ko mo
wii oɗon njiɗi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu
mon kammari ko waɗi koo e haala tiinnaare mon e am, ɗum
ɓuri fuu ɓeydude seyo am.
8 So ɓataaki am oo suŋliniino on, mi mimsitaali ɗum jooni.
Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii ɓataaki oo suŋliniino on fay
so e wakkatiiwel gootel –
9 miɗo seyii jooni. Wanaa ko cuŋluno-ɗon koo waddani kam
seyaade, ko sugulla mooɗon waddani on tuubude koo. Sabi
sugulla kewtinooɗo on oo ana hawri e sago Laamɗo, hono
non, walaa ko min mbonnannoo on.
10 Sabi sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo waddata tu-
ubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e
majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata.
11 Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamɗo oo ko
waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade
ko'e mon, o waddanii on metteede e gaɗuɗo bone oo, kaɲum
e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɲum e tiinnaade, o
wallii on jukkude bonɗo oo. E huunde fuu on kollii oɗon laaɓi
e oon kabaaru.
12 Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooɲuɗo
mbinndir-mi, wanaa saabe tooɲaaɗo duu mbinndir-mi, ko
mbinndiran-mi on dee, yalla oɗon ɓannginanee soobee mo
njogani-ɗon min oo yeeso Laamɗo.
13 Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo ɓeydi waaltinde
hakkillaaji amen, sabi on fuu on ɓuuɓinii ɓernde makko.
14 So mi mantorike on seeɗa yeeso makko duu, on kersi-
naali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu
nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii
goonga.
15 Ɓernde makko ɓeydoto yiɗude on so o miilike no ɗowtiri-
ɗon on fuu e no njaɓɓori-ɗon mo kulol e siŋŋugol nii.
16 Miɗo seyii ko keɓu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu
koo.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on moyyere Laamɗo
jippiinde e deente goonɗinɓe Iisaa gonɗe leydi Makedoniya
ɗee.
2 Kamɓe e horireede ɓillaare sattunde fuu, keewal maɓɓe
seyo waddanii ɓe hokkitirde ko heewi, fay so eɓe e talkaaku
cattuɗo.
3 Mi seedee: ɓe ndokkitirii ko ɓe mbaawi fuu fay ko ɓuri
baawɗe maɓɓe, ɓerɗe laaɓuɗe tal ɓe ndokkiri.
4 Ɓe ndaardii min sanne yalla eɓe keɓa laawol waɗude
juuɗe maɓɓe e wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee.
5 Ɓe ngaɗii ko ɓuri miilo amen. Ko adii fuu, ɓe ndokki ko'e
maɓɓe Joomiraaɗo, caggal ɗum, e sago Laamɗo ɓe ndokki min
ko'e maɓɓe minen duu.
6 Ɗum waɗi so min ndaardi Titus timmintinoya to mooɗon
ngal dokkal no fuɗɗirnoo ngal nii.
7 On arsukunte'en e huunde fuu – goonɗinal e waaju e
anndal, oɗon njogii soobee dow huunde fuu, oɗon korsini
min duu. Tiinno-ɗon faa arsinkinire-ɗon non e ngal dokkal
duu.
8 Wanaa kammari tilsere waɗi so mbii-mi non, ko mbiiru-
mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon ɗii ana
celli.
9 Sabi oɗon anndi moyyere Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Al-
masiihu: kanko arsukunte oo, o waɗii hoore makko talka
kammari mon yalla oɗon laatoroo arsukunte'en talkaaku
makko oo.
10 Miɗo haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniiɓe
wonɓe Urusaliima ɓee, sabi ɗum ɓuri nafude on: rowanen
onon adii fiide dabare wallude ɓe, onon adii fuɗɗude golle oo
duu.
11 Jooni noo, kiɓɓinee ɗum. No tiinnori-ɗon fiide dabare nii,
tiinnoree non gollude ɗum duu, ndokkiron no baawɗe mon
mbaarata.
12 Sabi so neɗɗo anniyike waɗude moyyere, Laamɗo
jaɓanan ɗum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki.
13 Mi wiyaali naaton e ɓillaare yalla woɓɓe ɓee ana powta,
yimɓe fuu pota njiɗu-mi.
14 Jooni ɗum forran onon on keɓii faa heewi faa mbaawon
wallude wonɓe e baasal ɓee. Caggal jooni, so tawii onon on
ngonii ley baasal, kamɓe ɓe keɓii ko heewi faa ɓe mbaawa
wallude on. Hono nii yimɓe potirta,
15 no winndorii nii: «Mooɓtunoodo ko heewi oo
yaɓɓintinaali, mooɓtunoodo seeɗa oo ɲakoraaka.»*

* **8:15** Pergu 16.18

Kabaaru Titus e yaaduɓe mum

16 Jettooje ngoodanii Laamɗo e ko waɗi e ɓernde Titus sii
soobee mo min njoganii on oo.
17 Titus jaɓii ko min ɲaagii ɗum wirfitaade to mon koo. Ko
ɓuri ɗum fuu, soobirantaaku mawɗo e ɓernde laaɓunde tal o
wirfitorii faade to mooɗon.
18 Miɗen neldida e makko sakiike men jetteteeɗo e deente
goonɗinɓe ɗee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo
oo.
19 Wanaa ɗum tan, deente goonɗinɓe ɗee cuɓii mo, yalla
omo laatoo jaado amen faa min naɓa dokkal ngal Urusaliima.
Ngal dokkal ana teddina Joomiraaɗo, ana ɓanngina anniya
amen lobbo duu.
20 Miɗen ngaɗa ko min mbaawi fuu pati min keɓa feloore e
ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii.
21 Sabi wanaa ko wooɗi yeeso Joomiraaɗo tan min tewtata,
miɗen tewta ko wooɗi yeeso yimɓe duu.
22 Miɗen neldida e ɗiɗon ɓee sakiike meeɗen mo min taykitii
soobee mum wakkatiiji keewɗi e kulle keewɗe. Jooni mo ɓuri
fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo
joganii on ndee.
23 Titus duu yo gondiiɗo am yo gollidiiɗo am kammari
mooɗon. Sakiraaɓe men wonduɓe e makko ɓee yo nelaaɓe
deente goonɗinɓe ɗee, ɓe teddeengal Almasiihu.
24 Ndennoo jooni, kollee ɓe jilli mooɗon, kollee ɓe kamɓe e
deente goonɗinɓe ɗee fuu miɗen njogii daliili e mantoraade
on.

9

No Laamɗo yiɗiri dokkiroowo seyo

1 Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniiɓe wonɓe
Urusaliima ɓee,
2 sabi miɗo anndi on muuyii wallude ɓe sanne. Mi
mantorike on ɗum yeeso Makedoniyankooɓe, mbii-mi ɓe:
Akayankooɓe lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare
mooɗon soobini ko ɓuri heewde e maɓɓe.
3 Kaa miɗo nela e mooɗon ɓee sakiraaɓe pati ko min
mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee oɗon lanndinii no
mbiiru-mi nii.
4 So wanaa ɗum, so Makedoniyankooɓe ngardii e amen to
mooɗon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e
mooɗon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon ɓurata fuu
hersude.
5 Ɗum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaɓe
ɓee ardoo kam to mooɗon, ndaranoo ballal ngal poduno-ɗon
ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal
laatoo ballal ɓernde laaɓunde tal, tawee wanaa tilsere.

6 Taykee: aawuɗo seeɗa, seeɗa hettata, aawuɗo ko heewi,
ko heewi hettata.
7 Gooto fuu yo hokku ko anniyii e ɓernde mum, tawa wanaa
dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamɗo ana yiɗi dokkiroowo
seyo.
8 Laamɗo ana waawi hokkude on sii moyyereeji fuu, yalla e
huunde fuu oɗon keɓa ko heyata on wakkati fuu, keddoro-ɗon
ko heewi kammari golle lobbo fuu,
9 hono no winndorii nii:
«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*
10 Laamɗo dokkoowo demoowo aawdi hokka ɗum nguure oo,
hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla
moyyuki mon ana rima faa heewa.
11 Sabi o arsinkinan on e huunde fuu, faa mbaawon hokki-
tirde wakkati fuu. Nden heewɓe njettan Laamɗo e ko mballir-
ɗon ɗum'en ko iwri e juuɗe amen koo.
12 Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniiɓe ɓee tan waɗiraa, ko
ngal waɗiraa dee, faa ngal waddana heewɓe yettude Laamɗo.
13 So ɓe yeewii ballal mooɗon ngal, ɓe teddinan Laamɗo saabe
ɗowtaare mon nde ceettorto-ɗon Kabaaru Lobbo haala Al-
masiihu, ɓe teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon
e maɓɓe, kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe faade e mooɗon duwaawuuji ɗi
ɓe nduwantoo on ɗii saabe moyyere mawnde nde Laamɗo
waɗani on ndee.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe dokkal mum daɗungal
sifa!

10

No Pool jaaborii feluɓe ɗum

1 Miin Pool biyeteeɗo lo'uɗo so miɗo hakkunde mooɗon kaa
cuuso so miɗo woɗɗii on oo, miɗo waajoroo on newaare e
moyyuki Almasiihu,
2 miɗo ndaarda on: pati ngaɗee so mi garɲoo on nde
ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyooɓe miɗen ngollana
muuyooji ɓii-aadama ɓee anniyii-mi gollirde ngorgu.
3 Goonga, min ɓiɓɓe aadama tan, kaa no min kaɓirtee nii
wanaa no ɓiɓɓe aadama kaɓirtee.
4 Sabi kaɓorɗe ɗe min kaɓortoo ɗee nganaa ɗe ɓii-aadama,
semmbe majje to Laamɗo iwri faa ɗe mbaawi wurjinde
tataaji e leydi. Minen, min wurjinooɓe miilooji wayɓe e leydi
5 kaɲum e mawninkinaare fuu haɗoore yimɓe anndude
Laamɗo. Kasen min nanngooɓe miilo fuu faa min ngartira
ɗum e ɗowtanaade Almasiihu.

---

* **9:9** Jabuura 112.9

6 So ɗowtaare mooɗon hiɓɓii, min lanndiniima jukkude neɗɗo fuu mo ɗowtaaki.
7 Yeewree kuɗɗe ɗee no ngorri nii – so won e mooɗon kooliiɗo
yo neɗɗo Almasiihu, yo miccito ɗum ɗoo duu: no joomum
laatorii neɗɗo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii
yimɓe Almasiihu.
8 Joomiraaɗo men Iisaa hokkii min baawɗe faa min naɓa
goonɗinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so
mantii-mi hen faa kosu-mi yaɓɓitaade, ɗum hersintaa kam.
9 Mi yiɗaa miilon mi tewtoowo hulɓinde on e ɓataakiiji am
ɗii.
10 Sabi ana wiyee ɓataakiiji am ɗii ana teddi, ana njogii
semmbirantaaku, kaa so miɗo hakkunde mon, miɗo lo'i,
haala am ana yawnii.
11 Neɗɗo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata
so miɗen ngoɗɗii on koo, ɗum min ngollata so min ngondii e
mooɗon duu.
12 Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotooɓe ɓee. Min
nanndaa e maɓɓe duu. Kamɓe, eɓe ponnda ko'e maɓɓe e
etirɗum maɓɓe, ɓe nanndintaa ko'e maɓɓe e fay gooto so
wanaa e ko'e maɓɓe tan! Ɓe ngalaa hakkille.
13 Minen noo, min njiɗaa mantaade faa yaɓɓitoo keerol,
miɗen kaaɗa e keerol ngol Laamɗo darnani min ngol, faa min
njottii on onon duu.
14 So min njottanooki to mon, min yaɓɓitinoke keerol e
manti amen. Kaa min yaɓɓitaaki keerol, sabi minen adii
waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.
15 Min mantortaako golle woɓɓe mo walanaa min. Kaa no
goonɗinal mooɗon ɓeydortoo nii, miɗen njikkii ɓeydoraade
non teddungal e hakkunde mooɗon, tawee min yaɓɓitaaki ko
Laamɗo darnani min koo.
16 Nii waɗata so min keɓa no min mbaajoroo Kabaaru
Lobbo oo e nokkuuje gonɗe caggal mooɗon ɗee, min mbaasa
mantoraade golle gollaaɗo faa timmi e ley nokkuuje ɗe woɓɓe
kalfinaa.
17 Ana winndii: «Mantotooɗo fuu, yo mantoro golle Joomi-
raaɗo.»*
18 Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jaɓaaɗo, jaɓaaɗo
dee, mo Joomiraaɗo mani.

11

No Pool feliri nelaaɓe peneeɓe

1 Jooni kaa ɗalee kam mi haaldana on no ɓadiiɗo haanɗude
nii. Miɗo ɲaagii on muɲanon kam.

* **10:17** Yeremiya 9.23

2 Miɗo joganii on kiram iwruɗam to Laamɗo jaati, sabi mi
haɓɓii dewgal mon e gorko gooto, ɗum woni Almasiihu. Miɗo
yiɗi naɓude on to makko no mboomri ceniindi nii.
3 Kaa miɗo huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon
e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoŋŋi oo faa njoppon
hoolaare mon laaɓunde sellunde wonnde e Almasiihu ndee.
4 Miɗo huli ɗum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo
mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on keɓii
ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo keɓuno-ɗon
e amen oo, on njaɓɓoto ɗum sanne.
5 Kaa miɗo miila ɗiin kalahali mawɗi, ɗum woni nelaaɓe
moodon ɓee, walaa fuu ko ɓurdi kam.
6 Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala,
kaa mi wanaa baayɗo anndal, min kollii on ɗum faa laaɓi
wakkati fuu e ley huunde fuu.
7 Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamɗo Lobbo oo tawi on
njoɓaali ndee, mi leyɗinkinike kammari teddinde on, mi
mboofii e ley majjum naa?
8 Deente goondinɓe goddе ndokki kam ko mi wuurda faa mi
gollana on.
9 Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi miɗo hasindini,
mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraaɓe iwɓe
Makedoniya ɓee ngaddanii kam ko ɲakiranoo-mi koo. E oon
wakkati, miɗo waɲunoo laatanaade on donngal. Non worri
faa hannde duu.
10 Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley
leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa haɗude kam man-
toraade ko mi laatanaaki on donngal koo.
11 Ko saabii so ngaɗir-mi non? Saabe mi yiɗaa on ngaɗir-mi
non naa? Laamɗo ana anndi miɗo yiɗi on!
12 No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi
yogaaɓe ana tewta laawol mantoraade ko ɓe ngorri no amen
nii koo. Ngol laawol, miɗo yiɗi haɗude ɓe ngol.
13 Ɓeen yo nelaaɓe peneeɓe yo gollooɓe jammbotooɓe yo
ɓoorniiɓe saaya nelaaɓe Almasiihu.
14 Ɗum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana ɓoornoo saaya
malaa'ika jom fooyre.
15 Ndennoo haaynaaki duu so gollanooɓe Ibiliisa ɓoorniima
saaya gollanooɓe fooccitaare. Kaa jukkungo maɓɓe laatoto
hakke golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiiɗi Pool

16 Mi haalanii on naanen, miɗo wiya on kasen duu: pati
fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on
nanngirii kam non, njaɓee kaandi am ɗii, yalla miin duu miɗo
mantoo seeɗa.

17 Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo
Laamɗo nii kaaldan-mi, no kaanɗuɗo nii kaaldan-mi.
18 Sabi heewɓe ana mantoroo kulle aduna, miin duu, miɗo
waawi mantaade.
19 Sabi onon jogoriiɓe ko'e mum'en yo hakkilante'en ɓee,
oɗon njarranii haanɗuɓe ɓee no weliri on.
20 Goonga, oɗon muɲa nelaaɓe peneeɓe ɓee maccina on,
ɲaama jawdi mon, njana on, pamɗina on, piya on banaaje.
21 Miɗo yaagoo wiide on miɗen lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko ɓe cuusi mantoraade kamɓe,
miɗo suusi mantoraade ɗum miin duu. Miɗo haalda ɗoo hono
no mi kaanɗuɗo nii.
22 So ɓe Yahuudiyankooɓe, miin duu mi Yahuudiyanke. So
ɓe Israa'iilankooɓe, miin duu mi Israa'iilanke. So ɓe iwdi
Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima.
23 So ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade
ɗum – ɗoo kaaldan-mi hono no mi kaanɗuɗo nii. Miin ɓuri ɓe
tiinnaare, ɓuri ɓe uddeede kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati fuu,
miɗo hosa maayde.
24 Cili joy Yahuudiyankooɓe ana piya kam, cilol fuu dorrii
capantati e jeenay.
25 Cili tati Romankooɓe ana piya kam cabbi. Mi wedaama
kaaye cilol gootol. Cili tati miɗo naata laana ana mutida e am,
mi doyii jemma e ɲalooma ley geeci.
26 Miɗo e laawol wakkati fuu, miɗo e farati banngal maaje
e banngal yanooɓe, banngal leɲol am e banngal leɲi goɗɗi,
miɗo e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley
sakiraaɓe peneeɓe.
27 Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi ɗaanataako
ɗoyngol juutungol. Mi yolbii, mi ɗomɗii, wakkati fuu miɗo
hoora, mi jaangaama, mi holii.
28 Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere:
ɲannde fuu miilooji banngal deente goondinɓe ɗee fuu ana
kaɓɓi hoore am.
29 So won lo'uɗo, loore mum ana hewta kam. So won
pergitiiɗo, ana ɲawna yonki am.

30 So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi.
31 Laamɗo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo
kanko Baaba Iisaa Joomiraaɗo men oo faa abada.
32 Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke
biyeteeɗo Aretas joyyiniino yimɓe faa kayba ngeenndi ndii
yalla ana nannga kam,
33 kaa ngaɗaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere
tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-
moo-mi.

12

Haala ko Laamɗo ɓannginani Pool

1 Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Ɗum e taweede, mi
haalan ko yellitii e am, kaɲum e ko Joomiraaɗo ɓannginani
kam koo.
2 Ana foti duuɓi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi,
kaɓɓiiɗo e Almasiihu, ŋabbinaama faa dow kammu ɓurɗo fuu
toowde. Mi anndaa yalla terɗe makko duu ŋabbinaama naa
ŋabbinaaka, Laamɗo tan anndi.
3-4 Miɗo anndi oon gorko naannaama alijenne – omo hed-
dorii terɗe makko ɗee naa mo heddoraaki ɗe? Mi anndaa,
Laamɗo anndi – o nani ton haala daɗuka hakkille ka ɓii-
aadama fotaa haaltude.
5 Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so
wanaa e loore am.
6 Fay so mi muuyiino mantaade, mi haanɗaali, sabi goonga
kaalannoo-mi. Kaa miɗo nanta hoore am e majjum, pati
yimɓe miila miɗo ɓuri ko njii miɗo waɗa naa ko nani miɗo
haala.
7 Ko Laamɗo loowi e am koo ana daɗi hakkille, kaa pati
mi mawninkinoroo ɗum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terɗe
am, ɗum woni nelaaɗo Ibiliisa ana fiya kam faa haɗa kam
mawninkinaare fuu.
8 Cili tati miɗo ɲaagoo Joomiraaɗo yo ɗoofanam ngal,
9 kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawɗe am e
loore kiɓɓirta.» Saabe ɗum mi ɓeydiima seyaade e mantaade
dow loore am ndee, yalla baawɗe Almasiihu ɗee ana tawee e
am.
10 Ɗum saabii so miɗo seyoroo loore e jennooje e caɗeele e
torraaji e wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-
mi fuu, nden keɓan-mi semmbe.

No Pool suŋliri banngal Korintunkooɓe

11 Mi haaldii hono no mi kaanɗuɗo, kaa onon ngaddani kam
haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi
wanaa fay huunde, kalahali mooɗon mawɗi ɗii, ɗum woni
nelaaɓe mooɗon ɓee, ɓurdaali kam fay huunde.
12 Golleeji mawɗi e kaayeefiiji e taagumansaaji kollooji mi
nelaaɗo ngollaama to mon, kaaddi muŋal duu ɗi ngolliraa.
13 Koɗum deente goonɗinɓe Iisaa goɗɗe ɗee ɓurdi on, so
wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon
tooŋannge!
14 Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tataɓol, mi
fawataako e mon. Wanaa jawdi mooɗon tewtan-mi, onon
e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa ɓiɓɓe kaani fagganaade
saaraaɓe mum'en jawle, saaraaɓe kaani fagganaade ɓiɓɓe
mum'en jawle.

15 Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto
hokkude on fay hoore am, yalla miɗo walla on. So mi
mawninii jilli am e mooɗon, on ɓuytoto e yiɗude kam naa?
16 Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa
wiyaama mi yoɲɲii on, mi heɓirii on hiila.
17 Won nelaaɓe am ɓe nelir-mi faa mi ɲaama jawdi mon
naa?
18 Titus ɲaagii-mi yo yaa to mooɗon, neldidin-mi e mum
sakiike men oo. Titus ɲaamaali jawdi mooɗon, goonga naa
pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?
19 Ɓooyii oɗon miila min laɓɓinooɓe ko'e amen yeeso
mooɗon. Kaa ko min ngaɗata dee, miɗen kaalda yeeso
Laamɗo ley haɓɓagol amen e Almasiihu. Sakiraaɓe horsuɓe,
ko min ngaɗata koo fuu, yalla oɗon njaara yeeso.
20 Miɗo hula, so mi warii to mooɗon, pati mi tawira on no mi
yiɗaa, tawiron kam no on njiɗaa. Miɗo huli pati mi tawda on
e pooɗondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e ɲiŋondiral
e ɲoore e mawninkinaare e fitina.
21 Miɗo hula, so mi wirfitiima to mooɗon, pati Laamɗo
hoyna kam hakkunde mon kasen, mi suŋla saabe heewɓe
luuttunooɓe ɓe tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde
mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

1 Miɗo wara to mon jooni cilol tataɓol. «Huunde fuu ko neɗɗo
happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.»*
no winndorii nii.
2 Mi haalaniino luuttunooɓe nde ngonnoo-mi to mon cilol
ɗiɗaɓol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, miɗo haal-
tana ɓe kasen kamɓe e heddiiɓe ɓee fuu: so mi wartii, mi
yurmataako fay gooto.
3 Onon, oɗon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am
haalirta haala mum. On keɓan finnde ndee duu. Almasiihu
lo'aali banngal mooɗon, mo cemmbiɗiɗɗo e mooɗon.
4 Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa
omo wuurdi baawɗe Laamɗo. E ley haɓɓagol amen e makko,
min lo'uɓe, kaa min kollan on, miɗen nguurdira e makko dow
baawɗe Laamɗo.
5 Yeewtee ko'e mon faa njiyon so oɗon ngoonɗini, tayki-
tee ko'e mooɗon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e
mooɗon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on
ngalaa e goonga.
6 Kaa miɗo joonndorii on anndan minen banngal amen
miɗen e goonga.

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15

7 Miɗen ɲaagoo Laamɗo pati ngaɗon fay huunde ko boni,
wanaa faa holla minen miɗen e goonga, faa ngollon ko moyyi,
fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono ɓe
ngalaa e goonga.
8 Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi
dee, daranaade mo.
9 So min lo'ii tawi onon oɗon njogii semmbe, miɗen ceyii
hen, min ɲaagoto Laamɗo faa laato-ɗon hiɓɓuɓe.
10 Saabe ɗum, miɗo winndana on ɗum gila mi waraali tafon,
yalla so mi warii, pati mi bonna e mooɗon hakke baawɗe ɗe
Joomiraaɗo oo hokki kam ɗee. Ko ndokkiraa-mi ɗe, faa yaara
yeeso, wanaa faa wurjina.
11 Sakiraaɓe, walaa ko heddii so wanaa waynaade.
Pooɗanee hiɓɓude, njaɓee waajeede, njogee miilo wooto,
nguuree e jam. Nden, Laamɗo Jom jilli e jam oo wondan e
mooɗon.
12 Yo gooto e mooɗon fuu jowtir banndum jowtaango won-
dungo e jilli. Seniiɓe ɓee fuu ana njowta on.
13 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e jilli Laamɗo
e deental mooɗon e Ruuhu Ceniiɗo oo ngonu e mooɗon, on
fuu!

Ɓataaki Pool faade e Galaatiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo oo. Wanaa yimɓe
neli kam, mi neliraaka saabe neɗɗo fuu, Iisaa Almasiihu jaati
neli kam, kaɲum e Laamɗo Baabiraaɗo men immintinɗo mo
e maayde oo.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe e am ɓee fuu, miɗen mbinnda
oo ɓataaki faade e mon, onon deente goonɗinɓe Iisaa gonɗe
leydi Galaatiya ɗee.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men
yalla ana dannda en e oo jamaanu bonɗo. Nii o waɗiri sago
Laamɗo Baabiraaɗo men.
5 Yo teddeengal woodan Laamɗo faa abada abadin. Aami-
ina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

6 Ana haaynii kam sanne no njaawir-ɗon yoppude Laamɗo,
noddirɗo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-ɗon kabaaru
lobbo goɗɗo.
7 Wanaa wiide kabaaru lobbo goɗɗo won, kaa yimɓe ana
njiiɓa on, ana njiɗi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasi-
ihu oo.
8 So neɗɗo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min
mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwɗo
dow kammu, yo kuddi wonu e joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum, jooni duu miɗo haaltana on: so
neɗɗo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keɓ-ɗon oo,
yo kuddi wonu e mum.
10 Ɗum nee, yarraamuya yimɓe ndaaran-mi naa yarraa-
muya Laamɗo? Tama ko welata yimɓe ndaaran-mi? So faa
jooni mi ndaarannooɗo ko welata yimɓe, mi laatataakono
maccuɗo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: Kabaaru Lobbo mo
mbaajotoo-mi oo, wanaa e neɗɗo iwi.
12 Sabi wanaa neɗɗo hokki kam mo, wanaa neɗɗo janngini
kam mo, Iisaa Almasiihu ɓannginani kam mo.
13 On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahu-
udiyankooɓe oo. Mi torririi deental goonɗinɓe Iisaa ngal no
mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal.

14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e waaldeeɓe am Yahuudiyankooɓe
jokkude diina Yahuudiyankooɓe, kaŋum e hirande neesuuji
njaatiraaɓe amen.
15 Kaa Laamɗo suɓike kam gila mi finaali, noddi kam saabe
moyyuki mum nde muuynoo ndee,
16 o ɓannginani kam Ɓiyiiko yalla miɗo waajoo kabaaru
mum ley heeferɓe. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay
gooto,
17 mi yahaali Urusaliima to adiiɓe kam laataade nelaaɓe
ɓee, njaa-mi ɗon e ɗon leydi Arabiya, ngartu-mi Damas.
18 Duuɓi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla miɗo
anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balɗe sappo e joy.
19 Mi yiyaali nelaaɗo fay gooto, so wanaa Yaakuuba miɲii
Joomiraaɗo oo.
20 Ko mbinndan-mi on ɗoo koo, hakkunde am e Laamɗo
mbinndir-mi, mi fenaali.
21 Caggal ɗum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi.
22 E oon wakkati, deente kaɓɓiiɗe e Almasiihu gonɗe leydi
Yahuudiya ɗee meeɗaali yiirude kam gite mum'en.
23 Ɓe nananno tan ana wiyee: «Neɗɗo torrannooɗo en nden
oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo ɲifude kaa.»
24 Eɓe teddinannoo Laamɗo saabe am.

2

No nelaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay caggal mum, ŋabbitin-mi kasen Urusali-
ima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen.
2 Mi yaarii ton saabe ko Laamɗo ɓannginani kam koo. Mi
hawritii ton e mawɓe deental goonɗinɓe, miin tan e maɓɓe,
mi anndinii ɓe Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe oo. Sabi mi yiɗaa golle am yaɓɓiiɗo oo e mo
jooni oo fuu laatoo meere.
3 Kaa fay Titus jaado am oo, kaŋum e taweede yo Yunaninke
fuu, tilsinaaka taadeede.
4 Ɓum e taweede sakiraaɓe peneeɓe coorike e deental
goonɗinɓe ngal. Ko ɓe ndaarti dee, anndande ndimaaku
mo keɓ-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu oo faa ɓe
ngartira en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaali ɓe fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru
Lobbo oo ana heddanoo on.
6 Haya, jogoraaɓe mawɓe ɓee, no ɓe njogoranoo nii, miin
walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
Ɓeen mawɓe tilsinaali min goɗɗum fey.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo
oo faade e ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, hono no halfiniri
Piyeer waajaade Yahuudiyankooɓe ɓee nii.

8 Sabi no Laamɗo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooɓe
ɓee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heeferɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyɗe deente goondiinɓe
teddinaaɗe ɗee, nde njiinoo moyyere nde Laamɗo hokki kam
ndee, ɓe ndokki kam miin e Barnabas fuu juuɗe faa tabintina
kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to
heeferɓe, kamɓe ɓe njaha to Yahuudiyankooɓe.
10 Ko ɓe ɲaagii min tan, min miccitoo misikiina'en ɓee. Mi
tiinnike e majjum jaati.

No Pool ɲiŋiri Piyeer to Antiyokiya too

11 Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya
ndee, mi ɲiŋii ɗum yeeso yimɓe sabi o boofuɗo.
12 Sabi fade nelaaɓe Yaakuuba ɓee warde, omo
ɲaamdannoo e goondiinɓe Iisaa ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.
Kaa nde ɓeen ngarnoo ndee, o woɗɗitii ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee, o ŋootti ɲaamdude e mum'en, hultude
jokkuɓe sariya taadagol ɓee.
13 Yahuudiyankooɓe goondiinɓe Iisaa woɓɓe duu tawti mo
faa naɓi fay Barnabas e naafigaaku mum'en.
14 Nde njiinoo-mi no ɓe ngorri nii dartaaki, eɓe ngoorti
goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso
yimɓe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano ɗoo hono
no Yahuudiyankooɓe ngorri nii, no leɲi goɗɗi ɗii ngorri
nii ngorruno-ɗaa. Hono mbaawru-ɗaa tilsinirde yimɓe ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee kinaa laatoo hono no Yahu-
udiyankooɓe nii?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goondinal

15 Minen, min iwdi Yahuudiyankooɓe, min njeyaaka e leɲi
goɗɗi luuttooji ɗii.
16 Tawee nee, miɗen anndi neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo
saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum
Iisaa Almasiihu nanngirtee pooccitiiɗo. Minen duu min
ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miɗen nanngiree fooccitiiɓe
saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol
Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo
saabe jokkugol Sariya Muusaa.
17 Minen, miɗen ndaarta nanngireede fooccitiiɓe saabe
haɓɓagol amen e Almasiihu. E ley majjum so min
tawaama min luuttooɓe minen duu hono no ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee nii, ɗum ana holla Almasiihu yo
daraniiɗo luuttal naa? O wanaa!
18 Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabinti-
nanno mi boofoowo.

19 Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo
jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama
e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal,
20 mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley
am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley
goondinal Ɓii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so
hokkitiri hoore mum saabe am.
21 Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii
jokkude Sariya oo wadata neddo pooccitiido, Almasiihu oo
maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Eehey Galaatiyankooɓe, woy odon pamdi hakkille! Homo
dawri on? On cifanaama faa laaɓi paca no Iisaa Almasiihu
tontiraa e leggal bardugal.
2 Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya
Muusaa keɓir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on keɓirii mo saabe
on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii?
3 Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ru-
uhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare
mon jaati?
4 Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Ɗum waawaa
laataade meere.
5 Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo,
dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe
on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?
6 Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo
jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»*
7 Ndennoo anndee: goondinɓe ɓee, kaɲum'en jaati ngoni
iwdi Ibarahiima.
8 Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en.
Ɗum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru
lobbo gila wadaali tafon: «Leɲi dii fuu keɓiran barke saabe
maa.»†
9 Ndennoo, goondinɓe fuu keɓan barke no Ibarahiima
goondindo oo heɓiri barke nii.
10 Kaa fawɓe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo
hudaaɓe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo
jokkaali faa hiɓɓi ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡
11 Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso
Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido
wuurdan goondinal.»§

---

* **3:6** Puddoode 15.6 † **3:8** Puddoode 12.3 ‡ **3:10** Fillitagol 27.26 § **3:11** Habaakuk 2.4

12 Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii:
«Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»*
13 Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi
e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii:
«Ɓilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»†
14 Ɗum Iisaa wadi yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee
duu ana keɓa barke mo Ibarahiima heɓi oo saabe Iisaa Al-
masiihu, keɓiren Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

15 Sakiraaɓe, mido sifanoo on ko woodi ɲannde fuu koo:
so nedɗo moyyinii talkuru ndonu no sariya laamu jaɓiri nii,
fay gooto waawaa imminde dum, waawaa ɓeydude hen fay
huunde.
16 Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Bin-
ndi dii mbiyaali: «Iwɓe e mum», hono no di cappike heewɓe,
gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Ɗum woni
Almasiihu oo.
17 Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fiɓi ndii,
Sariya gardo duuɓi teemeɗe nay e capantati caggal mum oo
fiɓtataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee.
18 Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo
fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe
fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahi-
ima.
19 Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama
faa o ɓanngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado
fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimɓe Sariya oo, o
hokkiri ɓe malaa'ika'en, kaɲum e curoowo.
20 Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee,
Laamdo tan fodi.
21 Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo
dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude
yimɓe nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanno e
sariya oo jaati.
22 Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum,
yalla goondinɓe ɓee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe
goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.
23 Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley
hawju Sariya faa goondinal ngal ɓanngina.
24 Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo
Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree fooccitiiɓe
saabe goondinal ngal.
25 Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e
maral dowoowo oo.

---

* **3:12** Lewinkooɓe 18.5 † **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23

26 Jonnoo, on fuu on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goondinal mon
Iisaa Almasiihu.
27 On fuu on kaɓɓike e Almasiihu saabe looteede mon
lootogal batisima. Hono nii ɓoornori-ɗon mo no kaddungal
nii.
28 Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e
Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu
on gootum e haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu.
29 So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan
ko Laamɗo fodunoo koo.

4

1 Miɗo waɗana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel,
walaa fuu ko seenndata ɗum e maccuɗo, tawee nee kaɲum
jey jawdi ndii fuu.
2 Mo heddoto ley hawju haybooɓe mo e dawranooɓe jawdi
makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo.
3 Enen duu, nde en sukaaɓe ndee, en maccuɓe semmbeeji
aduna ɗii.
4 Kaa nde wakkati cartaaɗo oo hiɓɓi ndee, Laamɗo neli Bajjo
muuɗum mo debbo rimi, ɗowtaniiɗo Sariya Muusaa,
5 yalla omo soottitoo wonɓe e ley Sariya ɓee, keɓen laataade
ɓiɓɓe Laamɗo.
6 Kammari on ɓiɓɓe makko, Laamɗo nelii RuuhuƁiyum oo e
ley ɓerɗe men. Ruuhu oo waɗata so noddiren Laamɗo «Abba».
7 Hankasen, en nganaa maccuɓe, en ɓiɓɓe. Kammari en
ɓiɓɓe, Laamɗo duu waɗii en ronooɓe.

No Pool hultirani Galaatiyankooɓe

8 Nden, nde on anndaano Laamɗo ndee, oɗon ngonnoo e
maral reweteeɓe ɓe nganaa reweteeɓe jaati ɓee.
9 Kaa jooni ko anndu-ɗon Laamɗo koo, naa miɗo haannoo
wiide jooni ko Laamɗo anndi on koo: hono mbaawirton
wirfitaade e semmbeeji aduna lo'uɗi ɗi ngalaa nafaa ɗii? Ko
saabii so oɗon njiɗi laattaade maccuɓe majji kasen?
10 Oɗon teddini ɲalaaɗe yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji
yogaaji e kitaale yogaaje.
11 Miɗo huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.
12 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin
duu mi laatinoke hono mon. On ngaɗaali kam baasi fuu,
13 sabi oɗon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on
arannde Kabaaru Lobbo oo.
14 Ɲaw am oo ittii koro mon, ɗum fuu e taweede on njawaali
kam on nefaali kam kammari ɲaw oo. Ko ngaɗu-ɗon dee, on
njaɓɓorike kam no malaa'ika Laamɗo nii, naa hono mi Iisaa
Almasiihu.

15 Oon wakkati, oɗon keewnoo seyo sanne! Miɗo waawi
seettanaade on: so oɗon mbaawnoo, on ɗoofanno gite mon
ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii?
16 Mi laatike gaŋo mon saabe miɗo haalana on goonga naa?
17 Anniya mo ɓeen yimɓe njoganii on oo moyyaa. Ko ɓe njiɗi
dee, seenndude on e am yalla oɗon ndaranoo ɓe.
18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo ana moyyi so faa moyya,
kasen duu waajibi ɗum waɗee wakkati fuu, wanaa yeeso am
tan.
19 Sukaaɓe am, kammari mon miɗo naawaa kasen
naawalla naawɗo hono no ŋatawere nii, faa mbaadi Almasiihu
tawee e mon.
20 Hee mi yiɗii tawdeede e mon jooni yalla miɗo heɓa
haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi
kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

21 Onon yiɗuɓe jokkude Sariya Muusaa, miɗo lamndoo on:
on nanaali ko Sariya wii naa?
22 Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon,
gooto o heɓdi ɗum e korɗo, goɗɗo oo o heɓdi ɗum e dimo.
23 Ɓii korɗo oo rimiraama no yimɓe fuu ndimirtee nii, kaa
ɓii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamɗo.
24 Won ko saawii e ley kaa janta. Rewɓe ɗiɗon ɓee ana
capporaa aadiiji ɗiɗi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi
waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccun-
gaaku ndi rimata.
25 Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi won-
nde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima han-
nde ndee. Sabi Urusaliima e hoɗuɓe e mum ɓee fuu e margal
ngoni.
26 Kaa Urusaliima gonɗo dow kammu oo yo dimo, kanko
woni inna men.
27 Sabi ana winndii:
«Aan dimaro mo meeɗaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ŋatawere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaaɗo heɓan sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaaɗo gorum.»*
28 Kaa onon sakiraaɓe, on ɓiɓɓe heɓaaɓe dow fodoore Laamɗo
ndee hono no Isiyaaka nii.
29 Nden, dimiraaɗo no yimɓe ndimirtee nii, ana torra dimi-
raaɗo Ruuhu Laamɗo oo. Fay hannde duu non worri.
30 Kaa koɗum Binndi ɗii mbii? Ɗi mbii: «Ribbu korɗo oo e
ɓiyum, sabi ɓii korɗo oo rondataa e ɓii dimo oo abada.»†

---

* **4:27** Esaaya 54.1 † **4:30** Puɗɗooɗe 21.10

31 Ndennoo sakiraaɓe, en nganaa ɓiɓɓe kordo oo, en ɓiɓɓe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinɓe Iisaa

1 Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Ɗum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku.

2 Kettinanee kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njaɓii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde.

3 Kasen mido haalana neddo fuu jaɓudo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu.

4 Onon tewtooɓe nanngireede fooccitiiɓe saabe Sariya ɓee, on seertuɓe e Almasiihu, on ngodditiima moyyere Laamdo ndee.

5 Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en fooccitiiɓe oo. Ɗum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo.

6 Sabi kaɓɓiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

7 On puddirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga?

8 Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo.

9 Ana wiyee: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiiɓaandi fuu.

10 Ɗum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiɓoowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete.

11 Kaa miin sakiraaɓe, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto.

12 Jiiɓooɓe on ɓee, yo ɓe der ko'e maɓɓe.

13 Sakiraaɓe, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli.

14 Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»*

15 Kaa so odon ɲatondira, odon ɲaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kaɲum e gidaade yonki

16 Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon.

---

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18

17 Sabi giɗaaɗe yonki ana kaɓa e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu
ana haɓa e giɗaaɗe yonki ɗee. Hongel e majji fuu ana haɓa e
gonngel faa mbaasu-ɗon gollude ko muuy-ɗon.
18 So Ruuhu ɗowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo
hankasen.
19 Ko giɗaaɗe yonki ɓannginta yo tuundi e ko soɓi e njaahi-
laaku
20 e dewal tooruuji e mboŋobaaku e konnaagu e pooɗondiral
e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral
21 e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e
mum'en. Miɗo jeertina on ɗum ɗoo no njeertinirnoo-mi on
ɗum nii, gollooɓe kulle baaɗe non ɓee naatataa e Laamu
Laamɗo oo.
22 Kaa ko Ruuhu Ceniiɗo rimata e men koo woni jilli e seyo
e jam e muŋal e moyyuki e yurmeende e goonɗinal
23 e leyɗinkinaare, kaŋum e nantaare. Tayoral, Sariya oo
haɗataa kulle baaɗe non.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasiihu ɓee tippitorike himmeeji
mum'en e giɗaaɗe yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono
no ɓe tontii ɗe e leggal bardugal nii.
25 Kammari Ruuhu oo keɓir-ɗen nguurndam kesam ɗam,
ndennoo njokken e Ruuhu,
26 pati mawninkino-ɗen, pati tooŋondiren, pati haasidaaku
tawee hakkunde men.

6

No goonɗinɓe kaaniri wallondirde

1 Sakiraaɓe, so won tawaaɗo ana waɗa ko boni, onon jogiiɓe
Ruuhu ɓee kaani ooncude ɗum, tawee e needi. Kaa gooto mon
fuu hayba hoore mum pati seyte kaŋum duu.
2 Mballondiree roondaade donnge mon tedduɗe, hono non
kiɓɓinirton sariya Almasiihu oo.
3 So neɗɗo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yoŋŋii
hoore mum.
4 Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi man-
toraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina ɗum e
golle neɗɗo goɗɗo.
5 Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.
6 Janngineeɗo konngol Laamɗo ngol ana haani
feccondirde e janngineowo ɗum ko heɓi ko wooɗi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

7 Pati njaayree ko'e mon, Laamɗo jaɓataa yaweede. Gooto
fuu, ko aawi koo hettata.
8 Aawɗo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa
aawɗo ko welata Ruuhu Ceniiɗo, hettan hen nguurndam
nduumiiɗam.

9 Pati kaaɓen gollude ko moyyi. Sabi so en kaaɓaali, en
kettan so wakkati oo warii.
10 Ndennoo, e ley wakkati keddaniiɗo en oo, ngaɗanen
yimɓe fuu moyyere, ɓurɓe fuu haandude hen, sakiraaɓe men
goonɗinɓe Iisaa Almasiihu ɓee.

Baynondiral

11 Yeewee ɗii binndi ɓutti ɗi mbinndiran-mi on junngo am.
12 Tilsinɓe on taadeede ɓee, tewtooɓe yalla ana manee.
Walaa ko ɓe ngaɗiri non so wanaa pati ɓe torriree saabe leggal
bardugalAlmasiihu ngal.
13 Sabi fay kamɓe taadaaɓe ɓee, ɓe njokkataa Sariya. Ko ɓe
njiɗiri taado-ɗon dee, faa ɓe mantoroo ɗum.
14 Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal
bardugal Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal
bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka
kam.
15 Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen.
Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso.
16 Jokkuɓe ngol laawol fuu, yo keɓu jam e hinnee, kamɓe e
Israa'iilankooɓe Laamɗo ɓee fuu.
17 Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terɗe am
ngaɗii ɓatitanɗe saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
wonu e mon! Aamiina.

Ɓataaki Pool faade e Efeesunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu
e sago Laamɗo. Miɗo jowta seniiɓe hoolniiɓe e ley haɓɓagol
mum'en e Iisaa Almasiihu ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu gaɗanɗo en barkeeji ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii fuu
to dow kammu too saabe haɓɓagol men e Almasiihu.
4 Sabi fade aduna oo tageede, Laamɗo suɓiima en saabe
Almasiihu, yalla eɗen laatoo seniiɓe ɓe ngalaa feloore yeeso
makko. Saabe jilli makko
5 o hoddiranii en gila arannde laato-ɗen ɓiɓɓe makko saabe
Iisaa Almasiihu. Ɗum woni ko o yiɗani en saabe moyyuki
makko
6 yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa ɗo
haaɗi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Ɓiyiiko korsuɗo
oo.
7 E haɓɓagol men e makko coottitira-ɗen yiiyam makko ɗam,
luutti meeɗen njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee.
8 Oon hinnee o wayli e meeɗen, o hokki en hakkilantaaku
kiɓɓuɗo e anndal kiɓɓungal,
9 mo anndini en sago makko suuɗinoongo ngoo. Gila aran-
nde mo anniyorii tabintinirde ngo Ɓiyiiko oo saabe moyyuki
makko.
10 Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo
gooto, ɗum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu
wanaa ko woni e leydi. Laamɗo timminan sago mum ngoo
so wakkati hiɓɓii.
11-12 E ley haɓɓagol men e makko, en cuɓaama, enen fawɓe
jikke men e Almasiihu gila jooni ɓee. Laamɗo tabintiniroowo
huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu
mawnineede teddeengal mum.
13 Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga
ngol, ɗum woni Kabaaru Lobbo kisinɗo on oo. Nde ngoonɗin-
ɗon Almasiihu ndee, Laamɗo waɗii e mon maande mum nde
loowi e mon Ruuhu Ceniiɗo podanoodo oo ndee.
14 Oon Ruuhu Ceniiɗo woni piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi
en, faa ɲannde keɓaten soottiteede. Hono non Laamɗo yettir-
tee saabe teddeengal muuɗum.

Haala duwaawu Pool

15 Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal
moodon Joomiraado men Iisaa, kaɲum e jilli di njogani-don
seniiɓe ɓee fuu dii,
16 mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde
ɲaagantoo-mi on Laamdo fuu.
17 Mido ɲaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasi-
ihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido
gadoowo on hakkilante'en, ɓannginanoowo on Laamdo faa
anndon dum.
18 Kasen duu mido ɲaagoo Laamdo uddita ɓerde moodon faa
paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no
moyyereeji desanaadi seniiɓe dii keewiri e no teddiri,
19 paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa
kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondinɓe ɓee. Ɗeen
baawde keewde semmbe
20 o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde
maayɓe so o joyyini dum ɲaamo makko dow kammu,
21 ton o ɓurni dum laamu e baawde e semmbe e
kaanankaaku fuu, kaɲum e inde fuu baawde inndeede,
wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu.
22 Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo
laataade hooreejo deental goondinɓe, hokkii mo ɓurde hu-
unde fuu.
23 Deental goondinɓe ngal yo terde Almasiihu. Ngal heb-
binaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimɓe fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

1 Onon, on maaynooɓe saabe junuubaaji moodon e luutti
moodon,
2 on jokkunooɓe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol,
on dowtaninooɓe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee
oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimɓe
saliiɓe Laamdo ɓee.
3 En fuu e maɓɓe njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-
den, en jokkunooɓe gidaade dee, en jokkunooɓe miilooji
men bondi. No ngorruno-den nii jaati, eden kaandunoo e
jukkungo Laamdo ngoo no maɓɓe nii.
4 Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di
mo yidi en dii
5 mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooɓe saabe
luutti men ɓee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-
don.
6 E ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtin-
dinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too.

7 Hono nii o ɓannginirta no hinnee makko ɓurdi huunde
fuu mawnude. Jamaanuuji garooji ɗii fuu njiyan moyyuki
makko ki o waɗani en e Iisaa Almasiihu.
8 Saabe hinnee Laamɗo oo kisinira-ɗon e dow hoolaade
mon Almasiihu. Ɗam kisindam, wanaa e golle mooɗon haɓɓii,
ko ɗam haɓɓii e mum dee, e dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njoɓdi golle neɗɗo pati fay gooto heɓa man-
toraade ɗam.
10 Sabi Laamɗo waɗi en ko ngon-ɗen jooni koo: e ley
haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji
lobbi ɗi o lanndinanii en gila arannde ɗii.

No Almasiihu waɗiri en leɲol gootol

11 Jooni miɗo haalda e mon onon heeforɗirnooɓe arannde
ɓee. Mantortooɓe yo «taadiiɓe» ana koyna on noddira on
«yimɓe ɓe taadaaki» fay so taadagol maɓɓe ngol ko junngo
ɓii-aadama gollata e terɗe tan. Ndennoo onon, miccitee ko
ngonno-ɗon arannde koo:
12 oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananɓe
woɗɗiiɓe leɲol Israa'iila ngol Laamɗo suɓii ngol, on ngalaano
e aadiiji pawiiɗi e fodoore Laamɗo ɗii, on nguurdiino on
ngalaano jikke, on ngalaano Laamɗo e ley aduna oo.
13 Kaa jooni, e haɓɓagol mooɗon e Iisaa Almasiihu, onon
woɗɗunooɓe arannde ɓee on ɓattiniraama saabe yiiyam
makko ɗam.
14 Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeɗen ko o
waɗi Yahuudiyankooɓe e leɲi goɗɗi fuu leɲol gootol koo. Nde
o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol
palaangol ngol, ɗum woni o ittii ngaɲaandi hakkunde leɲi ɗii.
15 O ittii jamirooje e kaɗaaɗi Sariya Muusaa fuu faa o waɗa
Yahuudiyankooɓe e leɲi goɗɗi leɲol gootol kesol e ley haɓɓagol
mum e makko. Nii mo waɗiri jam oo.
16 E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri ngaɲaandi
ndii, mo reentini leɲi ɗii laatii terɗe goote, mo rewrintini ɗe e
Laamɗo.
17 O warii waajaade on jam onon woɗɗunooɓe ɓee, o warii
waajaade ɓadinooɓe ɓee duu jam.
18 Sabi kammari makko en fuu keɓirten laawol yottaade
Baabiraaɗo saabe Ruuhu Ceniiɗo gooto oo.
19 Ndennoo, on nganaa jananɓe hankasen, on nganaa
hoɓɓe duu, ko ngon-ɗon dee, on wonduɓe e seniiɓe, on jeyaaɓe
e suudu Laamɗo.
20 On mahaama e dow ko nelaaɓe e annabaaɓe ɲiɓi, Iisaa
Almasiihu e hoore mum woni haayre dooɓiraande maadi
ndii.
21 Kanko waɗata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi
toowa ndi laatoo suudu Joomiraaɗo seniindu.

22 Ley haɓɓagol mon e makko on mahondiraama faa laati-
ɗon hoɗorde Laamɗo ɗo o hoɗiri Ruuhu makko ɗoo.

3

*No Pool halfiniraa golle banngal ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe*

1 Saabe ɗum miɗo diccanoo Laamɗo, miin Pool uddaaɗo
kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon
onon ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee.
2 Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamɗo halfini kam e
ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee.
3 Sabi o ɓannginanii kam sirri makko. Mi winndanii on
haala majjum no raɓɓiɗiri,
4 so on njanngii ɗum on anndan no paamir-mi sirri haala
Almasiihu oo.
5 Oon sirri anndinanooka ɓiɓɓe aadama ley jamaanuuji
jawtuɗi ɗii, kaa jooni Laamɗo ɓannginirii mo Ruuhu Ceniiɗo
oo faa nelaaɓe mum e annabaaɓe mum seniiɓe fuu paami mo.
6 Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓii ngeɗu e moyyereeji de-
saaɗi ɗii no Yahuudiyankooɓe ɓee keɓiri nii, kasen duu ɓe
ndeentii e mum'en terɗe goote, ɓe ndeentii e mum'en fodoore
nde Laamɗo fodi saabe haɓɓagol maɓɓe e Iisaa Almasiihu.
7 Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo
moyyere nde Laamɗo waɗirani kam baawɗe mum.
8 Miin ɓurɗo seniiɓe ɓee fuu famɗude oo, mi waɗanaama
moyyere faa mi waajoo ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe barkeeji
gonɗi e Almasiihu ɗi ngalaa ɗo kaaɗi ɗii.
9 Mi waɗanaama kasen famminde yimɓe fuu no Laamɗo
taguɗo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuuɗinooɗo gila
arannde oo,
10 yalla laamu e baawɗe gonɗe e mbeeyu ɗe njiyataake
ɗee fuu ana paama no anndal Laamɗo yaajiri e huunde fuu,
paamira ɗum kammari deental goonɗinɓe ngal
11 ko waarata e anniya ɓooyɗo mo Laamɗo tabintiniri
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
12 E ley haɓɓagol men e makko kanko Almasiihu eɗen
mbaawi ɓadoraade Laamɗo hoolaare saabe ko ngoonɗin-ɗen
mo koo.
13 Saabe ɗum, miɗo ndaarda on pati tayon jikke saabe tor-
raaji kewtotooɗi kam kammari mooɗon ɗii, sabi ɗiin torraaji
yo teddeengal mooɗon.

Haala jilli ɗi Almasiihu yiɗi en

14 Saabe majjum, miɗo nii diccanoo Baabiraaɗo
15 jeyɗo leɲol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo.

16 Miɗo ɲaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o
hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniiɗo oo
17 faa Almasiihu wona e ley ɓerɗe mooɗon ko ngoonɗin-
ɗon mo koo. Miɗo ɲaagoo mo kasen o ɲiiɓina on e ley jilli, o
tabintina on ley majji.
18 Non paamirton, onon e seniiɓe ɓee fuu, no jilli Almasiihu
daɗuɗi hakkille ɗii poti mawnude faa ngalaa ɗo ɗi kaaɗi,
19 anndon ɗi yalla oɗon keewa kiɓɓal Laamɗo ngal.
20 Tayoral, Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oo
ana waawi gollude ko ɓuri duwaawuuji men e miilooji men.
21 Yo teddeengal woodan mo ley deental goonɗinɓe saabe
Iisaa Almasiihu e ley jamaanuuji ɗii fuu faa abada abadin!
Aamiina.

4

No goonɗinɓe Iisaa ɓee laatorii terɗe goote

1 Miin uddaaɗo kasu saabe gollande Joomiraaɗo oo, miɗo
ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango
ngo Laamɗo noddi on e mum ngoo
2 tawee e leyɗinkinaare e newaare e muɲal. Tiiɗondiron e
ley jilli.
3 Ruuhu Ceniiɗo waɗirii on gooto e jam kaɓɓondirɗo on oo.
Tiinno-ɗon e heddaade ley oon ngootummaaku.
4 On terɗe goote, oɗon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo
Laamɗo noddi on faade e mum oo yo gooto nii.
5 Kasen Joomiraaɗo gooto woodi, goonɗinal gootal woodi,
batisima gooto woodi,
6 kaɲum e Laamɗo gooto Baaba yimɓe fuu, tiimɗo ɓe fuu,
golliroowo ɓe fuu, gonɗo e maɓɓe ɓe fuu.
7 Homo e men fuu heɓii moyyere Laamɗo ko waarata no
Almasiihu hokkiri ɗum nii.
8 Sabi nii winndorii:
«O ŋabbii dow, o naɓorii honaaɓe heewɓe,
o hokkii yimɓe dokke.»*
9 Koɗum woni maanaa «o ŋabbii»? Walaa ko woni maanaa
majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje ɓurɗe fuu leyɗude
e leydi ndii.
10 Jippinooɗo oo, kaɲum e hoore mum woni ŋabbuɗo faa tiimi
kammuuji ɗii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu.
11 Dokke makko ɗee annii: o waɗi yogaaɓe nelaaɓe, yogaaɓe
haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, yogaaɓe
waajotooɓe, yogaaɓe durooɓe yimɓe kaɲum e jannginooɓe.
12 Ko o waɗiri non, faa o lanndina seniiɓe ɓee faa mbaawa
gollande deental goonɗinɓe, yalla terɗe Almasiihu ɗee –

* **4:8** Jabuura 68.19

ɗum woni deental goondiɲɓe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal,
13 laato-ɗen daande wootere e ley goondinal meeɗen e an-
ndugol meeɗen Ɓii Laamɗo oo, kasen duu laato-ɗen hiɓɓuɓe,
njotto-ɗen darnde Almasiihu hiɓɓunde ndee.
14 Ndennoo, en laatataako sukaaɓe naɓiraaɓe bempeeje e
kenuuli no laana nii. Jannde yimɓe yiɗuɓe naɓude woɓɓe ley
majjere yoŋŋataa en hankasen.
15 Ko laatoto-ɗen dee, haalooɓe goonga ley jilli, yaarooɓe
yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiiɗo hooreejo
oo.
16 Kanko waddani terɗe ɗee fuu nanngondirde faa gasa saabe
jokkolɗe ɗe ɗe ndokkaa ɗee. Hono non, so tergal fuu gollii
golle mum, nden terɗe ɗee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neɗɗaaku keso ley Almasiihu

17 Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: miɗo ndaarda
on yeeso Joomiraaɗo pati nguurdon hankasen no heeferɓe
nii, sabi miilooji maɓɓe ɗii yo ɓoli,
18 hakkillaaji maɓɓe njiiɓike, ɓe njeyaaka e nguurndam
ɗam Laamɗo hokkata ɗam saabe majjere maɓɓe e tiiɗugol
maɓɓe ko'e.
19 Ɓe ngalaa yaage, ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe
ŋoottataa gollude kuɗɗe coɓuɗe.
20 Kaa onon, wanaa non njanngir-ɗon haala Almasiihu.
21 Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga
gonɗo e makko oo.
22 Ndennoo, ittee ko hiiɗɗi ko woni ley mon koo, njoppee
nguurndam mooɗon aranam bonniraaɗam muuyooji jaay-
rooji ɗam,
23 ɗalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keyɗintinee.
24 Njogitee neɗɗaaku keso mo Laamɗo tagi dow mbaadi
mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.
25 Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum
goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goɗɗo no calɗi
neɗɗo gooto njeydiri nii.
26 So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on
e tikkere.
27 Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon.
28 Yo gujjo ŋoottu wujjude, ko haani waɗude dee, wuura e
semmbe terɗe mum, yalla ana waawa wallude hasindiɓe.
29 Pati konngol bonngol yaltu e kunduɗe mon, ko kaan-ɗon
waɗude tan yo haalde haalaaji nafooji baawɗi naɓude woɓɓe
ɓee yeeso e ley goondinal, yalla oɗon ngaɗana hettintooɓe on
ɓee ko moyyi.

30 Pati cuŋlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi
maande makko e mon kammari ɲannde coottitaari mon
ndee.
31 Ittee metti fuu e ɓerde moodon, ceeron e konnaagu e
tikkere e dukooji e ɲoore, kaɲum e ko boni fuu.
32 Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no
Laamdo yaaforii on e ley haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

1 Ndennoo, laatee ɲemmbooɓe Laamdo kammari on ɓiɓɓe
makko ɓe o horsini.
2 Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokki-
tiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo
Laamdo nii.
3 Ko on seniiɓe Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala
huunde fuu ko wartata e fijirde e ko soɓi e joote.
4 Pati kaalee haalaaji bondi naa ɓoli naa coɓudi, sabi hono
majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee,
njetton Laamdo.
5 Paamee dum doo faa gasa: pijoowo e coɓudo e jootaado,
dum woni dewoowo tooruuji, kamɓe ɓe ngalaa ngedu e laamu
Almasiihu e Laamdo oo.
6 Pati fay gooto jaayrira on haalaaji ɓoli, sabi hono majji
cabinbinta tikkere Laamdo e dow saliiɓe mo ɓee.
7 Ndennoo, pati njokkondiree e ɓeen.
8 Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e haɓɓagol mon e
Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no ɓiɓɓe
fooyre nii,
9 sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu.
10 Tewton faamude ko welata Joomiraado.
11 Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa gol-
leteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di.
12 Ko ɓeen yimɓe ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay
jantaade.
13 Kaa huunde fuu ko yaltinaa, ɓanngan ley fooyre,
14 huunde fuu ko ɓannginaa fooynan. Ɗum wadi so ana
wiyee:
«Aan daaniido, fin!
Imma e hakkunde maayɓe,
fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»
15 Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii,
tawee wanaa no nuykaaɓe nii, no hakkilante'en nii.
16 Wakkati fuu mo keɓ-don, nawtoro-don dum, sabi ja-
maanu oo yo bondo.

17 Saabe ɗum, pati laatee ɓe ngalaa hakkille, paamee ko
woni sago Joomiraaɗo.
18 Pati njaree doro faa cigiron, sabi ɗum naannan on e laalu.
Ko haani dee, keewee Ruuhu,
19 mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime ɗe Ruuhu
hokkata on ɗee, njimanon Joomiraaɗo, njettiron mo ɓerɗe
laaɓuɗe.
20 Njetton Baabiraaɗo men Laamɗo wakkati fuu dow hu-
unde fuu saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Homo e mon fuu ɗowtanoo banndum saabe teddinde
Almasiihu.

Haala rewɓe e worɓe mum'en

22 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mon no ɗowtiranto-ɗon
Joomiraaɗo nii.
23 Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu
woniri hoore deental goondinɓe ngal nii, ɗum woni terɗe
mum ɗe hisini ɗee.
24 No deental goondinɓe ngal ɗowtiranii Almasiihu nii,
hono non debbo fuu haani ɗowtiranaade jom suudu mum e
huunde fuu.
25 Onon worɓe, njiɗiree rewɓe mon no Almasiihu yiɗiri
deental goondinɓe ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal
26 faa senna ngal nii, caggal o laɓɓinirii ngal lootogal e haala
makko,
27 yalla omo darna deental goondinɓe ngal yeeso makko
tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe
naa tuundi naa ɲoofi-ɲoofi naa ko nanndi e mum fuu.
28 Hono non, ana tilsi e worɓe njiɗa rewɓe mum'en no njiɗiri
terɗe mum'en nii. Neɗɗo fuu jiɗɗo jom suudu mum, hoore
mum yiɗi.
29 Sabi fay gooto waɲaa caldi mum, ko waɗata dee,
ɲamminan ɗi, hinnoo ɗi no Almasiihu hinnortoo deental
goondinɓe ngal nii,
30 sabi en caldi terɗe makko ɗee.
31 Binndi ɗii mbii: «Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e
baam mum, nanngondira e jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe
laatoo neɗɗo gooto.»*
32 Ɗum yo sirri mawɗo. Miɗo wiya on: sirri oo, ko woni
hakkunde Almasiihu e deental goondinɓe ngal koo haalata.
33 Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yiɗira jom suudu
mum no yiɗiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

* **5:31** Puɗɗooɗe 2.24

1 Onon ɓiɓɓe, ɗowtanee saaraaɓe moodon saabe Joomi-
raaɗo, sabi ɗum woni ko dartii.
2 «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore
aranndeere nde fodoore haɓɓii e mum.
3 Fodoore ndee woni: «yalla aɗa heɓa moyyere, balɗe maa
njuuta e leydi ndii.»*
4 Onon saaraaɓe, pati ɲannginee ɓiɓɓe mon, ko kaan-ɗon
dee, biirdude ɓe dow yamiroore Joomiraaɗo e needi mum.

Haala maccuɓe e halfaaɓe

5 Onon maccuɓe, ɗowtanee halfaaɓe moodon dow kulol e
siŋŋugol tawee e ɓerɗe laaɓuɗe no ɗowtiranto-ɗon Almasiihu
nii.
6 Ɗowtanee ɓe tawa wanaa yeeso maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe
aadama ana njetta on. Ko haani dee, ɗowtanee ɓe no maccuɓe
Almasiihu ngollirta muuyɗe Laamɗo ɓerɗe laaɓuɗe nii.
7 Ngolliranee ɓe anniya lobbo faa wa'a no Joomiraaɗo ngol-
lanton, wanaa yimɓe,
8 sabi oɗon anndi neɗɗo fuu golluɗo ko moyyi, so dimo so
diimaajo, Joomiraaɗo yoɓan ɗum hakke golle mum oo.
9 Onon halfaaɓe, ngorree non e maccuɓe moodon. Pati
ngidee ɓe, anndon Kalfaaɗo moodon onon e maɓɓe fuu ana
dow kammu, kasen duu oon ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e
ley haɓɓagol mon e Joomiraaɗo, tuugo-ɗon baawɗe makko
mawɗe ɗee.
11 Ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee fuu, yalla oɗon
mbaawa daraade faa cakko-ɗon dabareeji Ibiliisa ɗii.
12 Sabi wanaa yimɓe kaɓaten, ko kaɓaten dee, laamu e
baawɗe e hooreyaaku ley oo ɗoo aduna niɓɓuɗo, kaŋum e
seyɗaani'en bonɓe wonɓe e mbeeyu ɓee.
13 Saabe ɗum, ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee
fuu, yalla oɗon mbaawa haɓaade nde ɲalaande bonnde ndee
warii, keɓon kasen ɲiiɓude caggal nde kaɓi-ɗon fuu faa timmi.
14 Ndennoo, ndaree, kumo-ɗon goonga, ɓoorno-ɗon foocci-
taare no saaya ndeenaagu nii.
15 Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam
oo laatanoo on paɗe.
16 Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde
mbaaw-ɗon sakkoraade kure kuɓɓooje ɗe Bondo oo wedotoo
on ɗee fuu.
17 Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon
kaafaawi ki Ruuhu Ceniiɗo hokkata kii, kanki ki konngol
Laamɗo.

---

* **6:3** Fillitagol Tawreeta 5.16

18 Wakkati fuu ngaɗee duwaawuuji e ɲaagundeeji ley haɓɓagol mon e Ruuhu Ceniiɗo. Kakkilee pati on ŋoottu ɲaaganaade seniiɓe ɓee fuu Laamɗo.
19 Ɲaagano-ɗon kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde muɓɓitin-mi hunduko am fuu, miɗo anndinira cuusal goonga tedduɗo gonɗo e Kabaaru Lobbo
20 mo ndarantoo-mi ley geyyelle am ɗee oo. Ɲaaganee kam mi waajoroo ɗum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

21 Tikikus, sakiike men korsuɗo gollanoowo Joomiraaɗo koolniiɗo, humpitan on ɗum fuu, yalla onon duu oɗon ŋootta humpeede kam anndon no ngorru-mi.
22 Mi nelii mo e mooɗon yalla oɗon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.
23 Sakiraaɓe, yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ngaɗan on jam e jilli gonduɗi e goonɗinal.
24 Yiɗuɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu jilli ɗi timmataa ɓee fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mum'en.

Ɓataaki Pool faade e Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe Iisaa Almasiihu, mbinndi oo
ɓataaki faade e deental goondinɓe Iisaa gonngal ngeenndi Fil-
ipa. Min njowtii on, onon hooreeɓe e gollanooɓe deental ngal,
min njowtii on fuu, onon seniiɓe haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu
ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraadɔ men Laamdɔ
e Joomiraadɔ men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdɔ kammari Filipiyankooɓe

3 Midɔ yetta Laamdɔ nde miccitii-mi on fuu.
4 Wakkati fuu nde ɲaagantoo-mi on Laamdɔ on fuu, e seyo
ɲaagirantoo-mi on,
5 sabi gila ɲannde ngoondin-dɔn Kabaaru Lobbo haala Iisaa
faa jooni odon ndarodii e am.
6 Midɔ tayori Laamdɔ puddudɔ golle lobbo e mon oo, o
jokkan dum faa dum hiɓɓa e ley gartol Iisaa Almasiihu.
7 Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille
am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdɔ
hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde
Kabaaru Lobbo oo ndee.
8 Midɔ horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdɔ ana
seedii.
9 Ko ɲaagantoo-mi on Laamdɔ annii: yo jilli mon ɓeydo
yaarude yeeso, ɓeydoroo anndal, ɓeydoroo seenndude pene
e goonga,
10 yalla odon mbaawa suɓaade ko moyyi. Nden on laatoto
laaɓuɓe ɓe ngalaa ɲiŋe ɲannde gartol Iisaa Almasiihu.
11 On laatoto duu hebbinaaɓe golleeji pooccitiidi iwdi e Iisaa
Almasiihu, yalla Laamdɔ ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool naɓiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njidu-mi anndon dee, torra keɓudɔ kam oo
waddanii Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso
13 faa haybooɓe galle kaananke oo e heddiiɓe ɓee fuu tayori
ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu.
14 Ko ɓuri heewde e sakiraaɓe ɓee duu, geyyelle am dee
ɓeydanii dum'en hoolaade Joomiraadɔ. Ɗum saabii so eɓe
mbaajoroo konngol Laamdɔ ngol rafi kulol.
15 Goonga, yogaaɓe ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasi-
ihu oo haasidaaku e poodondiral, kaa woɓɓe ana e anniyaaji
lobbi.
16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu jilli, sabi eɓe anndi Laamdɔ
hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo.

17 Kaa ɓee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa
ɗum'en kaŋum'en tan, anniyaaji maɓɓe moyyaa, kasen duu ko
ɓe miilotoo dee, ɓeydude torra am ley geyyeede am oo.
18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade
fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii
anniyaaji bonɗi naa anniyaaji lobbi fuu miɗo seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu

19 sabi miɗo anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu
Iisaa Almasiihu, ɗum fuu ɗum sakitanto kam kisindam.
20 Miɗo joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay
huunde. Miɗo hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam
koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu.
21 Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo
tino am.
22 Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana
kam gollude golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cuɓotoo-
mi.
23 Hakkille am feccike pecce ɗiɗi: ko ɓur-mi yiɗude, yaade
mi jooɗodoyoo e Almasiihu, ɗum jaati ɓuri moyyude.
24 Kaa mi heddoo wuurde ɓuri nafude on, onon.
25 Miɗo tayori ɗum, miɗo anndi mi heddoto e aduna mi
wonda e mon on fuu, yalla oɗon njaara yeeso, ceyo-ɗon ley
goonɗinal
26 faa gartol am hakkunde mon ɓeydana on mantoraade
haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

27 Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru
Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade
on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda
oɗon tabiti e anniya gooto, oɗon ndarodii gootal e haɓanaade
goonɗinal Kabaaru Lobbo oo,
28 tawa on accataa konnee'en ɓee kulɓina on e dow fay
huunde. Banngal maɓɓe, ɗum yo maande halkagol, kaa onon,
ɗum maande kisindam mon. Ɗum to Laamɗo iwrata.
29 Sabi onon ndokkaa moyyere Laamɗo saabe Almasiihu.
Wanaa faa ngoonɗinon mo tan ndokkire-ɗon, on ndokkaama
ɗum kasen faa torrire-ɗon kammari makko,
30 kaŋum e daranaade haɓo ngo njii-ɗon miɗo haɓee, ngo
nan-ɗon miɗo haɓee faa jooni ngoo.

2

Haala leyɗinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

1 Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e suusinde
on ley jilli koo, ko ndeentu-ɗon e Ruuhu Ceniiɗo so njiɗondir-
ɗon njurmondir-ɗon,

2 kiɓɓiniree seyo am ko laati-ɗon daande wootere e jilli gooti
e ɓernde wootere e anniya gooto koo.
3 Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade
dow pene, ngolliree leyɗinkinaare, yalla gooto fuu ana jo-
goroo hoore mum banndum ana ɓuri ɗum.
4 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta
nafaa woɓɓe ɓee duu.
5 Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

6 Kanko, fay so taweede mbaadi Laamɗo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamɗo,
7 o famɗinii hoore makko,
o ɓami mbaadi maccuɗo,
o laatii hono neɗɗo.
O jogoraa o neɗɗo
8 o leyɗinkinii,
o ɗowtanii Laamɗo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.
9 Saabe ɗum kasen, Laamɗo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde ɓurnde inɗe fuu,
10 yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa
fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,
11 yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraaɗo,
faa Baabiraaɗo men Laamɗo teddinee.

No goonɗinɓe pooynirta ley aduna

12 Ɗum e taweede, sakiraaɓe am horsuɓe, nde ngondunoo-
mi e mon ndee, oɗon ɗowtanii Laamɗo wakkati fuu. Sako
jooni nde ngoɗɗitii-mi, nden kaan-ɗon ɓurde ɗowtanaade mo.
Njirwiniron hono non kisindam ɗam Laamɗo hokki on ɗam,
ngaɗiron ɗum kulol e siɲɲugol.
13 Sabi Laamɗo ana golla e mon faa muuyon ko weli ɗum,
ngollon ɗum.
14 E ko ngollaton fuu, pati ŋermondiree pati ndukidee,
15 yalla oɗon laatoo laaɓuɓe ɓe ngalaa ɲiŋe, laato-ɗon ɓiɓɓe
Laamɗo ɓe ngalaa ayiibe hakkunde yimɓe hannde ooɲiiɓe
bonɓe. On pooynan hakkunde maɓɓe hono no koode pooyniri
ley aduna nii
16 ko nanngu-ɗon konngol nguurndam ngol faa gasi koo.
Nii waɗata so mi mantoroo on ɲannde gartol Iisaa Almasiihu.
Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere.
17 Fay so ɗum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayle-
teeɗo dow sadaka mo goonɗinal mon sakkantoo Laamɗo oo,
mi seyoto, mi weltodoto e mon.
18 Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-ɗen.

Haala gollidiiɓe ɗiɗon hoolniiɓe

19 So Joomiraaɗo men Iisaa jaɓii, mi nelan Timote e mon
ko ɓooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon ɗii ana
waaltina hakkille am.
20 Sabi kanko tan woni gonduɗo e am anniya gooto,
kasindinɗo e kabaaru mon,
21 heddiiɓe ɓee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa
saabe Iisaa Almasiihu.
22 Kaa Timote, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku mum, sabi
mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no ɓiɗɗo wallirta
baaba mum nii.
23 Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no al-
haali am laatotoo fuu.
24 Kaa Joomiraaɗo hokkii kam tayoral, ɓooyataa mi waran
to mon, miin e hoore am.
25 Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men
Epaforodit, gollidiiɗo am oo. O wallii kam haɓanaade
Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-ɗon faa walla
kam e haaje oo.
26 Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko
nan-ɗon o sellaano koo.
27 Tayoral, o ɲawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamɗo
yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heɓa sugulla
dow sugulla.
28 Ɗum saabii so keɲii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so
on njiitii mo oɗon ceyoo, miin duu sugulla am ɓuytoo.
29 Ndennoo, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo seyo manngo.
Teddinee yimɓe wa'uɓe non fuu,
30 sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri
maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal
ngal ndonkuno-ɗon waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Winndi-
tanaade on kulle ɗee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on
hoolaare:
2 ndeento-ɗon e dawaaɗi – ɗum woni gollooɓe ko boni,
waajotooɓe haala taadagol penewol ɓee!
3 Sabi enen ngoni taadiiɓe jaati ɓee, eɗen ndewira Ruuhu
Laamɗo, eɗen mantoroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke
men e dow ko'e men.
4 Haya, miin miɗo waawnoo fawde jikke am dow hoore am.
So woɓɓe miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e
mum'en, miin ɓuri haandude e majjum,

5 sabi mi taadaama gila e ɲalooma jettaɓo mo pinu-mi e
mum oo, mi Israa'iilanke iwɗo e suudu Beɲamin, mi Yahu-
udiyanke ɓii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa miɗo
jeyaa e waalde Farisa'en,
6 miɗo hirana Sariya oo sanne faa miɗo torrannoo deente
goonɗinɓe Iisaa ɗee, fay gooto waawaano ɲiŋude kam banngal
fooccitanaade Sariya oo.
7 Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa
Almasiihu mi tawii yo mursee.
8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu yo mursee saabe anndude
Joomiraaɗo am Iisaa Almasiihu ɓuri kulle ɗee fuu. Saabe
makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, miɗo jogorii huunde
fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino,
9 mi heɓa tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare
nde mbaaw-mi heɓude miin e hoore am e jokkugol am
Sariya oo, mi pooccitiiɗo saabe fooccitaare iwrannde kam
e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamɗo
hokki goonɗinɓe mo ɓee.
10 Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda
baawɗe ɗe Laamɗo wuurtiniri mo ɗee, mi reenta e makko
torra, mi nannda e makko maayde,
11 yalla miin duu miɗo heɓa immintineede hakkunde
maayɓe ɲannde darngal.
12 Mi wiyaali mi heɓii ɗum gila jooni naa mi kiɓɓuɗo, kaa
miɗo wondi e dogude hono no daɗondirteeɗo nii yalla miɗo
heɓa ɗum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu heɓii kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wiyaali mi heɓii ɗum. Kaa miɗo
waɗa huunde wootere: miɗo yeggita ko yaɓɓii, miɗo fooɗanoo
ko warata.
14 Miɗo dogana haattirde, faa mi heɓa mbarjaari dow
kammu ndi Laamɗo noddata en e mum saabe Iisaa Almasi-
ihu.
15 Enen hakkilante'en ɓee fuu, miiloro-ɗen hono non. So
oɗon miiloo huunde wonnde, Laamɗo ɓannginanan on ɗum.
16 Kaa no wa'i fuu, ɗo tawe-ɗen fuu, njokken laawol no
ngorru-ɗen jooni nii.
17 Sakiraaɓe, on fuu ɲemmbee kam, yeewee worruɓe no njii-
ɗon miɗen ngorri nii ɓee.
18 Sabi heewɓe laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Al-
masiihu. Mi haalanii on ɗum cili kuurɗi, mi haaliranan on
jooni duu e bojji.
19 Kamɓe, battane maɓɓe yo halkere, deeɗi maɓɓe ngoni
laamɗo'en maɓɓe, hersa maɓɓe ɓe ɲaayirta, aduna tan ɓe
kaɓanta.
20 Kaa enen, dow kammu njeye-ɗen, eɗen keppi kisinoowo
men iwoowo ton oo, ɗum yo Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

21 Kanko, o waylitan terɗe men lo'uɗe ɗee faa ɗe keɓa
teddeengal no terɗe makko ɗee nii, sabi omo jogii baawɗe faa
o waɗa huunde fuu ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, on njeewnii kam sanne, on laatike
seyo am e deesewal am. Giɗiraaɓe am, tabitee e Joomiraaɗo.
2 Miɗo ndaarda banndiraaɓe am rewɓe, ɗum woni Ewodi e
Sintis, yo ɓe laato daande wootere saabe Joomiraaɗo.
3 Aan Sinsigis, gollidiiɗo am koolniiɗo oo duu, miɗo
ndaarde paabo-ɗaa ɓe, sabi ɓe mballii kam haɓanaade
Kabaaru Lobbo oo, kamɓe e Keleman e gollidiiɓe am woɓɓe,
ɓe inɗe mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee.
4 Ceyoree Joomiraaɗo wakkati fuu. Miɗo wiya on kasen,
ceyee!
5 Yo yimɓe fuu anndu newaare mon. Joomiraaɗo ana ɓadii.
6 Pati fay huunde suŋlina on abada, ko haani dee: ɲaagoree
Laamɗo haajuuji mon fuu duwaawu gonduɗo e jettooje.
7 Nden, Laamɗo hokkan on jam daɗuɗo hakkille, ɲiiɓinan
ɓerɗe mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.
8 Haya, sakiraaɓe, tiiɗee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu,
ɗum woni teddungal e goonga, kaɲum e fooccitaare e senaare
e ko haani yiɗeede e ko haani teddineede.
9 Ngolliree ko pammin-mi on e ko keɓ-ɗon e am, ko narru-
ɗon kam e ko njiiru-ɗon kam. Nden Laamɗo gaddoowo jam
oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankooɓe

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo seyo manngo sabi jooni on
keyɗintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon
ana ngonnoo e am, kaa on keɓaali yottinde ballal ngal.
11 Wanaa saabe won ko kaajaa-mi waɗi so mbii-mi non, sabi
mi woowtinike heɲɲitoraade no tawraa-mi fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude e baasal, miɗo waawi wuurdude
e keɓal. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e
yolbere, mi biirorike hebbinde e ɲakoreede,
13 miɗo waawi fuu e ley haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu
dokkoowo kam semmbe oo.
14 Kaa ɗum e taweede, on ngaɗii ko moyyi ko mballu-ɗon
kam e ley torra am oo koo.
15 Filipiyankooɓe, oɗon anndi e ley puɗɗooɗe mon nande
Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay
deental goonɗinɓe gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal
mon ngal.

16 Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko
kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurɗi!
17 Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo
ɓeydoo tewtan-mi.
18 Ko neldu-ɗon Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii
haajuuji am fuu, mi heɓii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike
uurdi mbelndi, no sadaka belɗo Laamɗo jaɓaaɗo nii.
19 Laamɗo tedduɗo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon
fuu saabe Iisaa Almasiihu.
20 Yo teddeengal woodan Baabiraaɗo men Laamɗo faa
abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

21 Njowtanee kam seniiɓe haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu fuu.
Sakiraaɓe wonduɓe e am ɓee ana njowta on.
22 Seniiɓe ɓee fuu ana njowta on. Ɓe ana adoo jowtude on
fuu wonɓe ley galle kaananke Roma mawɗo oo ɓee.
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ɓataaki Pool faade e Koloosiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu
e sago Laamɗo, kaɲum e sakiike men Timote.
2 Min njowtii on onon seniiɓe wonɓe Koloosi, sakiraaɓe
hoolniiɓe haɓɓiiɓe e Almasiihu. Yo Baabiraaɗo meeɗen
Laamɗo waɗan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamɗo kammari Koloosiyankooɓe

3 Min ceerataa e yettude Laamɗo, Baaba Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu, nde min ɲaagantoo on Laamɗo fuu,
4 sabi min kaalanaama kabaaru goonɗinal mon Iisaa Al-
masiihu, kaɲum e jilli ɗi njogani-ɗon seniiɓe ɓee fuu
5 saabe jikke mo ndesana-ɗon dow kammu oo. On keɓii
oon jikke nde nan-ɗon konngol goonga ngol ndee, ɗum woni
Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna
oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi ɓiɗɗe
mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde
mon onon duu, gila ɲannde keɓ-ɗon hettinaade haala hinnee
Laamɗo oo so paamu-ɗon no mo wa'i jaati nii.
7 Ɗum woni ko Epafaras gollidiiɗo amen korsuɗo waajii on,
kanko gollanoowo Almasiihu koolniiɗo hakkunde mon oo.
8 O haalani min duu jilli ɗi Ruuhu oo hebbini e mon ɗii.
9 Saabe ɗum, minen duu, gila min nani ɗum, min ceeraali
e ɲaaganaade on Laamɗo. Miɗen ɲaagoo mo o hebbina on
hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla oɗon
annda ko woni sago makko faa gasa.
10 Hono non, keɓon wuurde nguurndam beloojam Joomi-
raaɗo kawroojam e muuyɗe mum e dow huunde fuu, tabiton
e golle lobbo fuu, ɓeydo-ɗon anndude Laamɗo.
11 Miɗen ɲaaganoo on Laamɗo kasen hokka on semmbe
mawɗo no baawɗe mum tedduɗe ɗee mawniri nii, yalla oɗon
tawree tiinnitaare e muɲal fuu.
12 Njettiree Baabiraaɗo oo seyo, sabi o waɗii on fotuɓe
heɓude ngeɗu e moyyereeji desanaaɗi seniiɓe gondi e fooyre
ɗii.
13 Kanko yaltini en e baawɗe nimre, so o naanni en e laamu
Ɓiyiiko korsuɗo
14 coottitiiɗo en so yaafii luutti meeɗen oo.

Haala teddungal Almasiihu

15 Kanko Almasiihu o mbaadi Laamɗo mo yiyataake oo.
Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

16 Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,
ɗum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawɗe,
ɗum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.
17 O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yuɓɓondiri saabe makko.
18 Kanko woni hoore terɗe,
ɗum woni kanko woni hoore deental goondinɓe ngal.
Kanko woni fuɗɗoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtuɓe hakkunde maayɓe,
yalla omo ɓura huunde fuu.
19 Sabi Laamɗo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.
20 E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani ɓe jam saabe yiiyam mum juppiiɗam dow leggal bardugal koo.
Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arannde, on fuu on woɗɗiiɓe Laamɗo, on laatinoke wayɓe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi.
22 Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Ɓiyiiko laatiiɗo neɗɗo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniiɓe on ngalaa ayiibe on ngalaa ɲiŋe.
23 Kaa noo, kinaa keddo-ɗon e goondinal, ɲiiɓon e ley maggal, laato-ɗon joottiiɓe ɓe ndimmbataako ɓe iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haɓorii banngal deental goondinɓe Iisaa

24 Miɗo seyii jooni saabe torraaji ɗi keɓu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu koo, ɗum kiɓɓiniran-mi caldi am kammari terɗe makko ɗee, ɗum woni deental goondinɓe ngal.
25 Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamɗo halfini kam oo golle, yalla miɗo waajoo on haala makko kaa fuu.
26 Kaan haala yo sirri cuuɗaninooɗo jamaanuuji gila arannde, kaa jooni Laamɗo ɓannginanii mo seniiɓe mum.
27 Sabi ɓeen Laamɗo anniyii anndinde sirri mum goodanɗo leɲi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e mooɗon, ɗum hokki on jikke heɓude ngeɗu e annoora Laamɗo.
28 Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miɗen mbaajoo yimɓe fuu, miɗen anndinira ɗum'en hakkilantaaku fuu yalla

miɗen njottina neɗɗo fuu yeeso Laamɗo tawa yo kiɓɓuɗo e ley haɓɓagol mum e Almasiihu.
29 Saabe ɗum miɗo golla miɗo sooboroo baawɗe makko
gollirooje semmbe e ley am ɗee.

2

1 Miɗo yiɗi anndon haɓo naawngo ngo kaɓetee-mi saabe
mooɗon, onon e yimɓe wonɓe Lawdikiya e woɓɓe ɓe meeɗaali
yiide kam ɓee fuu,
2 yalla ɓerɗe mon ana ɓuuɓa, laato-ɗon gooto saabe jilli,
keewon hakkilantaaku kiɓɓuɗo faa paamon sirri Laamɗo oo,
ɗum woni Almasiihu
3 mo ngalu Laamɗo fuu suuɗii e mum oo. Ngalu oo yo
hakkilantaaku e anndal.
4 Ko kaalanir-mi on ɗum, pati kiilire-ɗon haalaaji beldi.
5 Sabi fay so taweede miɗo woɗɗiri on terɗe, hakkille am
kaa ana wondi e mooɗon, miɗo seyoroo gondal mon lobbal
ngal, kaɲum e no tiiɗir-ɗon e goondinal mon e Almasiihu ngal
nii.

Haala jokkude e Almasiihu

6 Jooni, ko njaɓu-ɗon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraaɗo
mooɗon koo, njokkon e makko,
7 ɲiiɓon e makko, accon o naɓa on yeeso e ley goondinal,
keddo-ɗon e ngal goondinal ko waarata e jannde nde keɓ-ɗon
ndee, njetton Laamɗo sanne.
8 Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji
ɓoli iwɗi e neesuuji ɓiɓɓe aadama kaɲum e semmbeeji aduna
ɗii. Ɗeen geɗe iwaali e Almasiihu.
9 Sabi ko woni e Laamɗo fuu ana e Almasiihu, e ley terɗe
mum jaati.
10 Onon duu, on keɓii ko woni e Laamɗo koo fuu e ley
haɓɓagol mon e Almasiihu, kanko tiimuɗo laamu e baawɗe
fuu oo.
11 E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimɓe
ngaɗata ngol, ɗum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti
on e terɗe ɓii-aadamaaku luuttooje ɗee ndee.
12 E ley ko loota-ɗon lootogal batisima koo, on irdanooma
e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on
ngoondinii baawɗe Laamɗo guurtindo mo oo.
13 On maaynooɓe saabe junuubaaji mooɗon e saabe on
laatanooki yimɓe Laamɗo. Kaa Laamɗo wuurtindinii on e
Almasiihu,
yaafike en luutti men fuu,
14 tosii ɗerewol kiiti ɲiŋooji en ɗii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.
15 O ɓoorti laamu e baawɗe,

o hersini ɗum'en yeeso yimɓe fuu
nde o jaalorii ɗum'en maayde Almasiihu ndee.
16 Ndennoo, pati fay gooto ɲiŋir on dow ko ɲaamaton e ko
njaraton naa saabe teddingol ɲalaaɗe yogaaje e darɗe lewru
e ɲalaaɗe powteteeɗe.
17 Ɗum fuu ɗum cappotooɗum kuɗɗe garoyooje tan, kaa
goonga oo e Almasiihu woni.
18 Pati accon rewooɓe malaa'ika'en wiyooɓe yo
leydinkiniiɓe pela on. Ɓeen yimɓe ana kaɓɓii e ko njii ley
koydi, kasen eɓe mawninkinii e dow meere saabe miilooji
maɓɓe aduna,
19 ɓe njokkaali haɓɓaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon
hokkata terɗe ɗee fuu ko kaajaa, hawrintinira ɗe jokkolɗe
e ɗadi. Kasen duu saabe makko terɗe ɗee ana mawnira no
Laamɗo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

20 On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo
ɗii. Ndennoo, koɗum waɗi so oɗon nguurda no jeyaaɓe e oo
ɗoo aduna nii? Koɗum waɗi so oɗon njaɓa daaleede:
21 «Pati ɓamu, pati meeɗu, pati memu»?
22 Ɗum fuu ɗum kaɗaaɗum dow meere, ɗum fuu ɗum waaju
iwɗo e yimɓe tan. Laamɗo tagii kulle ɗee fuu faa nawtoro-ɗen
ɗum'en sakitoo ɲola.
23 So goonga, yimɓe ana miila kaɗaaɗi ɗii yo hakkilantaaku,
sabi wiyeteno kinaa yimɓe cujidira no semmbe mum'en
foti, kinaa yimɓe leydinkinoo, kinaa yimɓe mbiira caldi
mum'en. Kaa noo, tawaama ɗiin kaɗaaɗi fuu paabataako
yimɓe jaalaade giɗaaɗe yonki.

3

1 Ndennoo, ko nguurtindina-ɗon e Almasiihu koo, tewtee
kuɗɗe gonɗe dow kammu to Almasiihu jooɗii ɲaamo Laamɗo
too.
2 Ngattee hakkillaaji mooɗon e kuɗɗe gonɗe dow kammu,
pati ngattee ɗi e kuɗɗe gonɗe e leydi.
3 Sabi on maayii, nguurndam ɗam keɓ-ɗon jooni ɗam ana
suuɗidaa e Almasiihu to Laamɗo.
4 So Almasiihu laatiiɗo nguurndam mooɗon oo ɓanngii, on
ɓanngidan e makko onon duu, keɓon ngeɗu e teddeengal
makko.

Haala ko hiiɗɗi e ko heydi

5 Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonɗe e mooɗon
ɗee, ko wa'i hono ko soɓi, kaɲum e fijirde e giɗaaɗe yonki e
muuyooji bondi, kaɲum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji.

6 Ɗiin luutti kaɲum'en njippinta tikkere Laamɗo e dow
saliiɓe goondinde mo ɓee.
7 Onon duu, hono non ngorruno-ɗon arannde, hono non
nguurduno-ɗon e ɗiin luutti.
8 Kaa jooni, njoppee ɗee ɗoo kulle: tikkere e ɲanngere e ko
boni e mbonka, kaɲum e wulde hunduko.
9 Pati fay gooto e mooɗon fenana banndum, sabi on ittii ko
hiiɗɗi ko wonnoo ley mon koo, kaɲum e golleeji mum fuu,
10 on laatike yimɓe heyɓe. Laamɗo taguɗo ko heyɗi ko woni
ley mon oo seerataa e heyɗintinde ɗum faa ɗum nannda e
muuɗum, yalla oɗon keɓa anndal kiɓɓungal.
11 Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yu-
naninke, taadiiɗo e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali,
wanaa neɗɗo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Al-
masiihu woni fuu, woni e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndennoo, saabe Laamɗo suɓike on, sennii on, horsinii
on, tawre-ɗon jilli e yurmeende e moyyuki e leyɗinkinaare e
newaare kaɲum e muɲal.
13 Muɲondiree, so yoga mooɗon ana jogii ko ɲiɲira goɗɗo,
njaafondiron. No Joomiraaɗo yaaforii on nii, njaafondiron.
14 E ley ɗum fuu, ɓerɗe mooɗon keewa jilli, sabi jilli njuɓɓata
huunde fuu faa gasa.
15 Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi
Laamɗo noddii on faa ngondon e jam laato-ɗon terɗe goote.
Njetton Laamɗo sanne.
16 Yo konngol Almasiihu ngol heew e mooɗon. Yo gooto e
mooɗon fuu waajo goɗɗo oo, jeertinira ɗum hakkilantaaku.
Njimanee Laamɗo e ley ɓerɗe laaɓuɗe, njettiree mo Jabuura e
jaarooje, kaɲum e jime ɗe Ruuhu Ceniiɗo oo hokkata on ɗee.
17 Ko ngaɗaton fuu, so haala so golle, ngaɗiree ɗum fuu e in-
nde Joomiraaɗo men Iisaa, njetton Baabiraaɗo men Laamɗo
saabe makko.

No jokkuɓe Almasiihu poti wuurdude

18 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mooɗon no rewɓe
woodanɓe Joomiraaɗo poti waɗude nii.
19 Onon worɓe, njiɗee rewɓe mooɗon, pati ɲanngon e
maɓɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtano-ɗon saaraaɓe mooɗon e huunde
fuu, sabi ɗum woni ko welata Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, pati ɲannginee sukaaɓe mooɗon so ɓerɗe
mum'en metta.
22 Onon maccuɓe, ɗowtano-ɗon halfaaɓe mooɗon e huunde
fuu, tawa wanaa yeeso maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe aadama ana
njetta on. Ko haani dee, ɗowtiranee ɓe ɓerɗe laaɓuɗe e ley
kulol Joomiraaɗo.

23 Huunde fuu ko ngollaton, ngaɗiron ɗum ɓerɗe laaɓuɗe,
sabi Joomiraaɗo ngollanton, wanaa yimɓe ngollanton,
24 anndon Joomiraaɗo barjoto on, hokkan on moyyereeji
desanaaɗi yimɓe mum. Sabi kalfaaɗo mo ngollanton oo yo
Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu, heɓan mbarjaari golle mum bonɗo
oo, sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

4

1 Halfaaɓe, njogoree maccuɓe mooɗon ɓee jogaaɗe lobbe e
dow fooccitaare, anndon onon duu oɗon njogii kalfaaɗo dow
kammu.
2 Nduumee e duwaawu, tawee oɗon njeertii oɗon njetta
Laamɗo.
3 Nduwanee min minen duu, yalla Laamɗo ana udditana
min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miɗen
mbaawa saakude goonga tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu
oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu.
4 Ɲaagee Laamɗo yalla miɗo waajoroo oon goonga tedduɗo
no haaniri nii.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde yimɓe ɓe ngoonɗinaali
ɓee. Nde keɓ-ɗon wakkati fuu, nawtoro-ɗon ɗum.
6 Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngaɗaaka
lamɗam, yalla oɗon annda no kaan-ɗon jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

7 Tikikus, sakiike men korsuɗo gollidiiɗo am koolniiɗo e ley
golle Joomiraaɗo oo, humpitan on kabaaruuji am ɗii fuu.
8 Ko waɗi so nel-moo-mi e mooɗon, yalla oɗon annda no
min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.
9 Miɗo neldida e makko Onesim, jeyaaɗo e mooɗon oo.
Oon yo sakiike amen korsuɗo koolniiɗo. Kamɓe ɗiɗon, ɓe
kumpitan on ko waɗi gaa koo fuu.
10 Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaɲum e
Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to mooɗon
njaɓɓo-ɗon ɗum oo.
11 Iisaa noddirteeɗo Yustus oo duu ana jowta on. Kamɓe
tan ngoni Yahuudiyankooɓe gollidooɓe e am kabaaru Laamu
Laamɗo oo. Eɓe mballa kam sanne.
12 Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on.
Kanko duu e mooɗon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e
duwaawu saabe mooɗon yalla oɗon ɲiiɓa e ley kiɓɓal, timmi-
non muuyɗe Laamɗo fuu.
13 Miɗo seedanoo mo omo tampani on, onon e
Lawdikiyankooɓe e Hiyerapolisankooɓe fuu.
14 Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaɲum e Demas ana
njowta on.

15 Miɗen njowta sakiraaɓe men wonɓe Lawdikiya ɓee,
miɗen njowta Nimfa e deental goonɗinɓe kawroowal galle
mum ngal.
16 Nde on njanngii oo ɓataaki, ngaɗee dabare faa deental
goonɗinɓe Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon
ɓataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo.
17 Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomi-
raaɗo halfini ɗum oo.

18 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo ɗoo jowtaango:
miin Pool miɗo jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.
Yo hinnee Laamɗo wonu e moodon!

Ɓataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miɗen njowta deental goondiɓe gonngal Tesaloniiki
kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu. Yo on keɓu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu,
sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen.
3 Miɗen miccitoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baabi-
raaɗo men, miɗen miccitoroo on golleeji ɗi ngollir-ɗon saabe
goondinal, miɗen miccitoroo on tiinnitaare mooɗon saabe
jilli, miɗen miccitoroo on muɲal mooɗon saabe fawgol mon
jikke e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Sakiraaɓe amen ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo
suɓike on.
5 Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki
haala ɓola, baawɗe duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniiɗo
hokki on tayoral kiɓɓungal e ko min mbaajii koo yo goonga.
Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde mooɗon duu. Kam-
mari mooɗon tan min ngolliri.
6 On ɲemmbii min, on ɲemmbii Joomiraaɗo sabi on njaɓii
konngol Laamɗo fay e ley torraaji mawɗi, njaɓɓori-ɗon ngol
seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo waddata ngo.
7 Nii waɗi so kollu-ɗon goondiɓe wonɓe ley leyɗe Make-
doniya e Akaya fuu no kaani worrude.
8 Sabi on mbaajike konngol Joomiraaɗo ngol, on caakii ngol,
wanaa ley leyɗe Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon
Laamɗo nanaama e nokkuuje ɗee fuu. Fotaa ko min ɓeyda
hen haala ngokka.
9 Kamɓe goondiɓe ɓee jaati kumpitata min no njaɓɓori-
ɗon min arannde, no njoppir-ɗon tooruuji so ngartu-ɗon e
Laamɗo faa ngollanon Laamɗo guurɗo goongaraajo oo,
10 faa ndoomon Ɓiyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni
Iisaa mo o immintini hakkunde maayɓe, kisinoowo en e
jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, onon Tesaloniikiyankooɓe ɓee, oɗon anndi ko
min ngari e mon koo laataaki meere.

2 Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley
ngeenndi Filipa, hono no anndir-ɗon nii. Kaa Laamɗo men
hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee.
3 Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow
fugaaraaku, ɗum wanaa hiila duu.
4 No Laamɗo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo
nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yimɓe min
tewtata, ko welata Laamɗo kumpitiiɗo ɓerɗe amen oo min
tewtata.
5 Hono no anndir-ɗon nii, abada min mbaajoraaki haalaaji
beldi, min ɗaminaaki e kaalisi. Laamɗo ana seedii.

6 Min tewtaali faa ɓiɓɓe aadama teddina min, wanaa onon
wanaa woɓɓe.
7 Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali
sabi min nelaaɓeAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miɗen
kinnorii on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum nii.
8 Sabi korsa amen e mooɗon ana satti sanne, min njarrike
hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamɗo tan,
miɗen njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike
sakiraaɓe amen horsuɓe.

9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala
Laamɗo oo ndee, oɗon miccitoo min ngolliino sanne, min
tampii sanne duu. Min ngollii jemma e ɲalooma fuu faa min
njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo ana seedanii min, no min
ngorri hakkunde mon nii, onon goondinɓe ɓee. Miɗen cenii,
miɗen pooccitii, min ngalaa ɲiŋoore fuu.
11 Gooto gooto mon fuu min ngolliranii ɗum no baaba
golliranta ɓiɓɓe mum, hono no anndir-ɗon nii.

12 Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min
ndaardii on nguurdon nguurndam kawroojam e muuyɗe
Laamɗo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduɗo oo.

13 Kasen won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu:
nde nan-ɗon konngol Laamɗo ngol e kunduɗe amen ndee, on
njaɓɓoraaki ngol konngol yimɓe. Ko njaɓɓori-ɗon ngol dee,
konngol Laamɗo. Ngol kaɲum jaati. Kanngol gollata e ley
mooɗon, onon goondinɓe ɓee.
14 Sakiraaɓe, ko hewtii deente goondinɓe Laamɗo gonɗe
Yahuudiya ɲiiɓuɗe e Iisaa Almasiihu ɗee koo, hewtike on
onon duu. Sabi onon duu on muɲii torraaji ɗi ɓe muɲunoo
ɗii, yimɓe mooɗon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooɓe
torriri ɓe nii.
15 Kamɓe mbari Joomiraaɗo men Iisaa. Ɓe mbari
annabaaɓe. Haya, ɓe torrii min minen duu. Eɓe ngolla
ko welaa Laamɗo, ɓe konnee'en yimɓe fuu.

16 Sabi eɓe njiɗi haɗude min waajaade leɲi goɗɗi yalla ana
kisa. Nii waɗata so luutti maɓɓe kiɓɓa, kaa jukkungo Laamɗo
sakitike hewtaade ɓe.

No Pool yiɗirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

17 Kaa minen, sakiraaɓe, min ceerii e mooɗon wakkatiiwel
gootel e jiile gite wanaa ɓerɗe. Min tiinnike sanne yalla miɗen
keɓa yiide on. Miɗen njeewaa on sanne sanne.
18 Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili
kuurɗi, kaa Ibiliisa haɗi kam.
19 Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen
yeeso Joomiraaɗo men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa?
Jaati!
20 Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

1 Ɗum waɗi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon,
walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure
Ateena.
2 Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamɗo
saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo
hokka on semmbe, o ɲiiɓina on saabe goonɗinal mon.
3 Ɗum fuu walaa ko waɗi ɗum, so wanaa e ley ɗii torraaji
pati fay gooto e mon yeryerta, sabi oɗon anndi en fodanaaɓe
ɗum.
4 Gila nde min ngondunoo e mooɗon ndee, miɗen kaalanan-
noo on torraaji kewtotooɗi en. Non ɗum laatorii hono no
anndir-ɗon nii.
5 Ɗum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-
mi faa mi annda yalla oɗon coobii e goonɗinal ngal, naa
ceytotooɗo seytike on, golle amen laatike meere.
6 Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii
min goonɗinal mon e jilli mon sabi oɗon miccitoo min
wakkati fuu, oɗon njiɗi yiide min sanne, hono no minen duu
min njiɗiri yiide on nii.
7 Sakiraaɓe, ko tawde-ɗon e goonɗinal koo, waaltinii min e
ley ɓillaare amen e ley torra amen.
8 Jooni min nguurtii kammari oɗon ɲiiɓi e Joomiraaɗo.
9 Jettooje fuu ɗe min mbaawi yettirde Laamɗo kammari
mooɗon, min njettiran ɗum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-
ɗon min yeeso makko.
10 Jemma e ɲalooma miɗen ndaarda Laamɗo yiide on faa
min kiɓɓintina ko ɲaki e goonɗinal mon.

No Pool duwanorii deental goonɗinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Yo Laamɗo Baabiraaɗo men e Joomiraaɗo men Iisaa
newnan min laawol faa min njaha to mon.

12 Yo Joomiraaɗo ɓeydu jilli hakkunde mooɗon faa sanne,
njiɗondiron, njiɗon yimɓe fuu hono no min njiɗiri on nii,
13 faa o hokka on semmbe, laato-ɗon yimɓe ɓe ngalaa
ɲiŋoore, wonɓe ley senaare yeeso Laamɗo Baabiraaɗo men e
ley gartol Joomiraaɗo men Iisaa kaɲum e seniiɓe mum fuu.

4

Haala nguurndam ɗam Laamɗo yiɗi

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaan-ɗon
worrude faa wela Laamɗo. Oɗon ngaɗa ɗum jaati. Kaa miɗen
ndaarda on saabe Joomiraaɗo men Iisaa tiinno-ɗon, ɓeydon
soobee.
2 Sabi oɗon anndi jamirooje ɗe min ndokki on iwde e
Joomiraaɗo men Iisaa ɗee.
3 Ko woni sago Laamɗo dee, senaare mooɗon. Nanto-ɗon e
njaahilaaku.
4 Homo e mon fuu reena terɗe mum* reenira ɗe laaɓal e
teddeengal,
5 pati jokka giɗaaɗe yonki hono no heeferɓe ɓe anndaa
Laamɗo fay seeɗa nii.
6 Fay gooto pati yaha naato banndum, pati tooɲa ɗum, sabi
ɗee kuɗɗe fuu Joomiraaɗo woni joɓtotooɗo ɗe, hono no min
kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirnirnoo on nii.
7 Sabi Laamɗo noddiraali en faa coɓen, ko mo noddiri en
dee, faa nguuren e senaare.
8 Ndennoo, caliiɗo ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neɗɗo
salanii. Laamɗo dokkuɗo on Ruuhu mum Ceniiɗo oo o salanii.
9 Kaa banngal jilli hakkunde sakiraaɓe, fotaa ko min mbin-
ndana on, sabi onon e ko'e mooɗon, Laamɗo anndini on no
njiɗondirton.
10 Hono non ngollirton hakkunde sakiraaɓe wonɓe ley
leydi Makedoniya fuu. Sakiraaɓe, miɗen ndaarda on ɓeydon
soobe.
11 Tiinno-ɗon ndeeyon, kiinno-ɗon haaju mon, homo fuu
wuura e semmbe terɗe mum, hono no min mbiirunoo on nii.
12 Nden ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee njogorto on yimɓe, on
kasindintaa e neɗɗo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraaɗo

13 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi paamon faa gasa ko wartata e
banngal maayɓe, pati cuŋliree hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke
ɓee nii.
14 So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non
Laamɗo hawrindinirta maayɓe goondinnooɓe ɓee duu e
makko.

---

* **4:4** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Homo e mon fuu waɗa suudu, jogoroo ndu laaɓal e teddeengal.*

15 Miɗen kaalana on ko Joomiraaɗo wii: enen wuurɓe
forruɓe e gartol Joomiraaɗo ɓee, en ardataako maayɓe ɓee
naɓeede to makko.
16 Sabi Joomiraaɗo e hoore mum jippoto iwde dow
kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo
malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamɗo fuufetee ndee.
Nden maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓee adotoo fuu
immitaade.
17 Caggal ɗum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓee, en fuu en
mbeewtidinte e maɓɓe, naɓide-ɗen ley duule, faa kawren e
Joomiraaɗo ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa
abada.
18 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille ban-
ndum ɗiin haalaaji.

5

1 Sakiraaɓe, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji
e wakkatiiji gartol Joomiraaɗo oo.
2 Sabi onon, oɗon anndi tuur ɲannde gartol Joomiraaɗo
ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii.
3 Wakkati nde yimɓe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam
tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono
no ŋatawere juhirta haamili nii. Ɓe mbaawaa daɗude e oo
kunkoo fey.
4 Kaa sakiraaɓe, onon on ngalaa ley nimre, ɗum haɗata
ɲalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii.
5 On fuu on ɓiɓɓe fooyre, on yimɓe ɲalooma. En njeyaaka e
jemma, en njeyaaka e nimre.
6 Ndennoo pati ɗaano-ɗen hono no woɓɓe ɓee nii. Mbaalen
e jeerngo, ndeento-ɗen.
7 Sabi ɗaanotooɓe jemma ɗaanotoo, sigirooɓe jemma ci-
girta.
8 Kaa enen yimɓe ɲalooma ɓee, ndeento-ɗen. Ɓoorno-ɗen
goondinal e jilli, ɗum yo saaya men ndeenaagu. Jikke heɓude
kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu.
9 Sabi Laamɗo yiɗanaa en jukkungo mum, ko o yiɗani en
dee, keɓiren kisindam saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu,
10 maayruɗo kammari men yalla en fuu eɗen nguurda e
mum so wartii, tawe-ɗen en wuurɓe tawe-ɗen en maayɓe fuu
fotu.
11 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum,
gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollir-
ton nii.

No deental goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miɗen ndaarda on anndanon gollooɓe
hakkunde mon ɓee. Eɓe ɗowa on faade e Joomiraaɗo, eɓe
mbaajoo on.
13 Teddiniron ɓe sii teddeengal fuu, njiɗiron ɓe saabe golle
maɓɓe.
Ngondon gondal sabu Laamɗo hakkunde mooɗon.
14 Miɗen ndaarda on, sakiraaɓe, njeertinon nattuɓe,
maalto-ɗon hulɓe, paabo-ɗon lo'uɓe, tawde-ɗon e muɲal
hakkunde yimɓe fuu,
15 tiinno-ɗon pati fay gooto yoɓtoo so won ko banndum
waɗi ɗum. Wakkati fuu tewton waɗondirde ko moyyi,
ngaɗanon yimɓe fuu hono non.
16 Ceyo-ɗon wakkati fuu,
17 pati ceeron e duwaawu,
18 njetton Laamɗo no ngorru-ɗon fuu. Sabi ɗum woni ko
Laamɗo muuyani on, onon ɲiiɓuɓe e Iisaa Almasiihu ɓee.
19 Pati kaɗon Ruuhu Ceniiɗo gollude hakkunde mooɗon,
20 pati koynon waaju annabaaɓe,
21 kaa tayko-ɗon huunde fuu, nanngon ko moyyi e
muuɗum.
22 Ngoɗɗo-ɗon sii bone fuu.

Baynondiral

23 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on
senaare hiɓɓunde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu
timmuɗo faa laato-ɗon yimɓe ɓe ngalaa ɲiŋoore ɲannde gartol
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
24 Nodduɗo on oo yo koolniiɗo, kasen duu kanko tabinti-
noyta ɗum.
25 Sakiraaɓe, miɗen ɲaagoo on duwaawu.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓee fuu calminaali amen e jilli amen.
27 Miɗo tilsinira on saabe Joomiraaɗo, njannganon saki-
raaɓe ɓee fuu oo ɓataaki.
28 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Ƀataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miɗen njowta deental goonɗinɓe gonngal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarirta yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon. Eɗum foti jaati, sabi goonɗinal mon ana ɓeydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana ɓeydoo soobaade e gooto gooto mon fuu.
4 Ƀum saabii so miɗen mantoroo on e deente goonɗinɓe Laamɗo ɗee. Miɗen mantoroo on saabe muɲal mon e goonɗinal mon e ley torraaji e ɓillaareeji ɗi pawe-ɗon ɗii fuu.
5 Ko torri-ɗon saabe Laamu Laamɗo koo, Laamɗo waɗan on fotuɓe heɓude Laamu Laamɗo. Ƀum fuu eɗum holla Laamɗo ana sarira no fooccitorii.
6 Sabi Laamɗo yo pooccitiiɗo, o yoɓiran torruɓe on ɓee torra,
7 kaa onon torriiɓe jooni ɓee, o fowtindinan on e amen. O waɗan ɗum so Joomiraaɗo men Iisaa gonɗo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinooɓe baawɗe makko ɓee.
8 O ɓanngan ley metangal yiite faa o jukka ɓe anndaa Laamɗo, ɓe njaɓaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraaɗo men Iisaa ɓee.
9 Jukkungo waroowo e maɓɓe ngoo yo halkere duumiinde, ɓe ngoɗɗinee Joomiraaɗo e darja mum e semmbe mum fuu.
10 Ƀum waroyan ɲannde Joomiraaɗo wartoyii faa teddinee hakkunde seniiɓe mum, goonɗinɓe ɗum ɓee kaayɗinee e mum. Onon duu, oɗon njeyaa e maɓɓe, sabi on ngoonɗinii waaju mo min mbaajii on oo.
11 Kammari ɗum, miɗen nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamɗo ana waɗa on fotuɓe heɓude nguurndam ɗam noddi on e mum ɗam. Miɗen ɲaagoo Laamɗo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi ɗi njiɗ-ɗon gollude ɗii fuu saabe oɗon ngoonɗini mo.
12 Hono nii, innde Joomiraaɗo men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-ɗon saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamɗo men e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraaɗo e ko ardii ngol

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi haalande on haala gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miɗen ndaarda on:
2 pati hakkillaaji mon njaawa jiiɓaade, naa kulon saabe wiyegol ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee yottiima. Pati kulon fay so goɗɗo wii on Laamɗo loowi ɗum kaan haala, wanaa so on narrii ɗum waajotooɓe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi ɗum e ɓataaki.
3 Pati fay gooto heɓa no yoŋŋira on e fay huunde. Sabi nden ɲalaande waratata so wanaa yimɓe heewɓe murtira Laamɗo, Neɗɗo Bonɗo oo ɓannga, ɗum woni yiitenke oo,
4 konnee, pawɗo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamɗo naa ko sujidantee, faa jooɗoyii ley suudu Laamɗo, wii hoore mum yo Laamɗo.
5 Tama on miccitaaki miɗo haalanannoo on ɗum nde ngondunoo-mi e mon ndee?
6 Jooni kaa oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bonɗo oo warde, kaa mo ɓanngan nde wakkati makko yottike.
7 Sabi gila jooni baawɗe Bonɗo cuuɗaaɗe ɗee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiiɗo ɗe oo ana ɗoo tafon. So oon iwii ɗoo tan,
8 Neɗɗo Bonɗo oo ɓanngan, kaa Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum.
9 Neɗɗo Bonɗo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawɗo e kaayeefiiji e taagumansaaji peneeji,
10 kaɲum e ooɲaare fuu faa jaayra halkotooɓe ɓee, sabi ɓe njaɓaali yiɗude goonga baawɗo hisinde ɓe oo.
11 Saabe ɗum, Laamɗo hokki ɓe semmbe majjinoowo, faa waddana ɓe goondinde fenaande
12 yalla ɓe ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo ooɲaare ɓee fuu ana njukkee.

No goondinɓe kaaniri ɲiiɓude e Iisaa Almasiihu

13 Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamɗo suɓike on gila fuɗɗoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniiɗo waɗi on seniiɓe e ko ngoondin-ɗon goonga oo koo.
14 Ɗum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla oɗon keɓa ngeɗu mon e darja Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
15 Sakiraaɓe, ndennoo tiinnee, ɲiiɓee e ko min anndini on koo so e haala amen e so ɓataaki amen.
16 Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kaɲum e Laamɗo Baabiraaɗo men njiɗi en so ɓuuɓini ɓerɗe men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en.

17 Yo ɓe ndokku on semmbe, ɓe ɲiiɓina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankooɓe kaaniri ɲaaganaade Pool Laamɗo

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe, ɲaagano-ɗon min Laamɗo, yalla konngol Joomiraaɗo ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii,
2 yalla miɗen kisa e yimɓe ooɲiiɓe, bonɓe. Sabi wanaa yimɓe fuu ngoni goonɗinɓe.
3 Kaa Joomiraaɗo yo koolniiɗo, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bonɗo oo.
4 Joomiraaɗo hokki min tayoral e mon, sabi jooni oɗon njokki jamirooje ɗe min ndokki on ɗee, kasen duu on keddoto jokkude ɗe.
5 Yo Joomiraaɗo men waɗu ɓerɗe mon keewa jilli Laamɗo, keewira muɲal no Almasiihu heewiri muɲal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

6 Sakiraaɓe, miɗen njamira on e innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, ngoɗɗito-ɗon sakiraaɓe nattuɓe ɓe njokkaali waaju mo narri min oo ɓee.
7 Onon e ko'e mon, oɗon anndi no min kaani ɲemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere.
8 Walaa fuu mo min ɲaamani meere meere, jemma e ɲalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal.
9 Miɗen mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngaɗiraali non, yalla miɗen ngaɗa e ko'e amen misaalu faa ɲemmbon min.
10 Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miɗen mbiyannoo on ɗum ɗoo: mo jaɓataa gollude, pati ɲaama.
11 Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa ɗum'en.
12 Miɗen njamira ɓeen yimɓe, miɗen mbaajoo ɗum'en e innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɓe ngollira deeyere, ɓe nguura e semmbe terɗe maɓɓe.
13 Kaa onon sakiraaɓe, pati kaaɓee waɗude ko moyyi.
14 So won caliiɗo jokkude ko min kaali e oo ɗoo ɓataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoɗɗo-ɗon ɗum, yalla ana hersa.
15 Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɲo. Njeertiniree ɗum no sakiike nii.

Baynondiral

16 Joomiraaɗo gaddoowo jam oo, yo waɗan on jam wakkati
fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraaɗo wondu e mon, on fuu.

17 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo ɗoo jowtaango no
mboowru-mi nii: miin Pool miɗo jowta on. Nii ngaɗiran-mi
maande am ndee e ɓataakiiji am fuu.
18 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon,
on fuu!

Ɓataaki Pool arano faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu
e dow yamiroore Laamɗo kisinoowo en oo e dow yamiroore
Iisaa Almasiihu jikke men oo.
2 Aan Timote, a ɓiyam jaati e ley goonɗinal, miɗo jowte. Yo
Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

3 Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi
nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla aɗa haɗa yogaaɓe
jannginde ko luuttondiri e waaju men oo
4 hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa ɗo haaɗi.
Ɗee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamɗo fodirnoo
hisinirde yimɓe e ley goonɗinal nii.
5 Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde
laaɓunde e hakkille baaltiiɗo kaɲum e goonɗinal ngal waldaa
e naafigaaku.
6 Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli.
7 Heɓude laataade jannginooɓe Sariya Laamɗo tan ɓe tew-
tata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe
tilsinta koo.
8 Eɗen anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle
Sariya.
9 Paamen Sariya Laamɗo oo wanaa fooccitiiɓe ɓee
waɗanaa. Ɓe o waɗanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddooɓe e
luuttooɓe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamɗo,
warooɓe inna mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiiyam
yimɓe woɓɓe
10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe so cootta
ɗum'en e fenooɓe e hunotooɓe dow pene – Sariya oo darni-
raama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celluɗo
oo.
11 Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi
ɓanngindo teddeengal Laamɗo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Mi yettii Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu dokkuɗo kam
semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniiɗo o watti kam
e golle makko koo.

13 Arannde miɗo bonkotonoo mo, miɗo torrannoo yimɓe
makko, miɗo hoynannoo mo. Kaa Joomiraaɗo men oo yur-
mike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude
am goondinde.
14 Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal
e jilli keɓirteeɗi saabe Iisaa Almasiihu.
15 Miɗo haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani
yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luut-
tooɓe, miin woni ɓurɗo bonde e maɓɓe.
16 Kaa ko njurmiraa-mi, miin ɓurɗo bonde oo, yalla Iisaa
Almasiihu ana waɗira kam misaalu muŋal mum kiɓɓungal,
yalla warooɓe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam
nduumiiɗam.
17 Laamɗo gooto, laamiiɗo duumiiɗo e laamu mum, mo
maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa
abada abadin. Aamiina!
18 Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii:
miccito-ɗaa ko Laamɗo loowi yimɓe haala maa koo. E ley
majjum kaɓo-ɗaa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii
19 tawee e ley goondinal e hakkille mo ɲiŋaali ma. Won
yoppuɓe oon hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana
helirta nii.
20 Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi waɗii
ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade
Laamɗo.

2

Haala duwaawu

1 Annii ko adotoo-mi waajaade goondinɓe: ɓe ngaɗana
yimɓe fuu duwaawuuji e ɲaagundeeji e jettooje.
2 Nduwano-ɗen kaanankooɓe e jom'en doole duu, yalla
eɗen nguurda deeyere e waaltaare e neɗɗaaku e kulol Laamɗo
e dow huunde fuu.
3 Dum woni ko moyyi ko welata Laamɗo kisinoowo en,
4 jiɗɗo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.
5 Sabi Laamɗo yo gooto, gooto duu woni curoowo
hakkunde makko e yimɓe, oo woni Iisaa Almasiihu neɗɗo
oo
6 dokkitirɗo hoore mum faa soottitoo yimɓe fuu. Hono nii
o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamɗo ana yiɗi yimɓe
fuu kisa.
7 Dum Laamɗo waɗiri kam baajotooɗo e nelaaɗo faa mi
fammina yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee goondinal
e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.
8 Ndennoo, miɗo yiɗi ɗo worɓe kawriti faa ngaɗa duwaawu
fuu kuncira juuɗe mum'en ɓerɗe laaɓuɗe, tawee ngaldaa e
tikkere naa jeddondiral.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamɗo

9 Rewɓe duu paroroo kaddule jottiiɗe, tawee e needi e
leyɗinkinaare. Pati ɓe coɗoroo moolli e kaŋŋe naa ɲaaye, pati
ɓe paroroo bagiiji tiiɗuɗi coggu,
10 yo ɓe paroro golleeji lobbi. Sabi ɗum woni ko hawrata e
rewɓe hulɓe Laamɗo.
11 Yo debbo nantu hunduko mum, tawree ɗowtaare tim-
munde wakkati nde janngintee ndee.
12 Mi jaɓanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko
wajibii e mum dee, tiiɗude e hunduko mum.
13 Sabi Aadama adii Hawwaa tageede.
14 Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoŋŋi, debbo oo o
yoŋŋi so luutti yamiroore Laamɗo.
15 Kaa ɗum fuu debbo ana hisinee e ɓeynugol, so ana heddii
e goonɗinal e jilli e senaare e leyɗinkinaare.

3

No hooreeɓe deental goonɗinɓe kaani worrude

1 Kaa haala ana hoolnii: muuyɗo laataade hooreejo deental
goonɗinɓe fuu, muuyii golle lobbo jaati.
2 Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neɗɗo mo walaa
ɲiŋe, jom debbo gooto, nantiiɗo, hakkilante, jom needi, jip-
pinoowo hoɓɓe, baawɗo jannginde,
3 tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, laatoo
newiiɗo, jaajuɗo ɓernde, kaariyante e jawdi jananndi,
4 kawjiiɗo koreeji mum faa gasi, biiruɗo ɓiɓɓe mum faa ɓe
ɗowtanii ɗum e dow teddeengal.
5 Sabi so neɗɗo waawaali hawjaade koreeji mum, hono
hinnortoo deental goonɗinɓe Laamɗo ngal?
6 Pati tawee joomum yo tuubuɗo ko ɓooyaali nde mawnink-
inoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii.
7 Ana tilsi kasen wonɓe sella ɓee ceettanoo mo ko moyyi,
pati o heɓa gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanooɓe deental goonɗinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe deental goonɗinɓe ngal ɓee duu ana kaani
taweede yo tedduɓe, ngalaa ɓerɗe ɗiɗi, njaɓataa doro jaaloo
ɗum'en, ɲaamataa ribaa,
9 tawa eɓe kaybira goonga tedduɗo gonɗo e goonɗinal oo
hakkillaaji ɗi ɲiŋataa ɓe.
10 Aranel hen fuu, ɓe yeewee kori ɓe ngalaa ɲiŋe. So tawii
ɓe ngalaa ɲiŋe, nden kaa eɓe mbaawi fuɗɗude laataade gol-
lanooɓe deental goonɗinɓe Iisaa.
11 Hono non rewɓe ɓee duu tawree teddeengal, tawa ɓe
nganaa ɲo'ooɓe yimɓe, ɓe nantiiɓe, hoolniiɓe e banngal hu-
unde fuu.

12 Gollanoowo deental pati dewla ko ɓuri debbo gooto,
hawjoo koreeji mum faa gasa.
13 Gollanɓe deental goondinɓe ngal faa moyyi fuu keɓan
teddeengal, kasen duu keɓan cuusal kiɓɓungal ley goondinal
mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

14 Mido yidi warde to maa ko ɓooyataa. Kaa ko waddani
kam winndude e maa oo ɓataaki,
15 yalla fay so ɓooyii mi waraali, ada annda no kaan-
den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental
goondinɓe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni
nuygal goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:
O ɓanngirii e suura ɓii-aadama,
Ruuhu oo ɓannginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley leɲi,
o goondinaama ley aduna,
o ŋabbintinaama dow kammu,
o heɓii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniido oo haalii faa laaɓi nde o wii cakite jamaanu
daɲan yimɓe yoppuɓe goondinal, njokka e caggal seydaani'en
majjinooɓe, kaɲum e waaju seydaani'en.
2 Ɓe njokkan naafigaaku fenooɓe ɓe ɓerde mum'en mbaati
faa ɲiŋe naawataa dum'en, hono ɓerde dee cumiraade njam-
ndi ngulndi taw.
3 Ɓeen yimɓe ana karmina dewle, ana kada kulle yo-
gaaje ɲaameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla
goondinɓe anndubɓe goonga ɓee fuu ana ɲaama de, njettira de
Laamdo.
4 Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani
dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo.
5 Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana laɓɓina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

6 So a waajike dum sakiraaɓe men ɓee, a laatoto gollanoowo
Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e
waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo.
7 Kaa taali ɓoli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir
hoore maa kulol Laamdo.
8 Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa
kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol keɓu-den

tayoral e nguurndam jooni ɗam, podane-ɗen garoyoojam ɗam duu.
9 Kaa haala hoolnii, huunde fuu ɓuraa ka haande yarreede!
10 Saabe majjum eɗen ngolla, eɗen tiinnitoo, sabi eɗen pawi jikke men e Laamɗo guurɗo, kisinoowo yimɓe fuu sako goondinɓe.
11 Ɗum woni ko kaan-ɗaa yamirde, ɗum woni ko kaan-ɗaa waajaade.
12 Pati fay gooto yawore a suka, laatano-ɗaa goondinɓe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kaŋum e laaɓal.
13 Fade am warde, tiiɗaa e janngande yimɓe Binndi ɗii, mbaajo-ɗaa ɓe, pamminaa ɓe.
14 Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal ndokke-ɗaa nde Laamɗo loowi yimɓe haala maa, mawɓe duu pawnoo juuɗe mum'en dow maa ndee.
15 E ɗeen kulle kaan-ɗaa tiinnaade, yalla yimɓe fuu ana njiya no ɓeydorto-ɗaa yaarude yeeso.
16 Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiiɗaa e majjum. Sabi so a tiiɗii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantooɓe ma ɓee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinɓe Iisaa

1 Pati fel gorko mawɗo, waajora ɗum needi no baaba maa nii. Waajora jokolɓe no miŋiraaɓe maa nii,
2 mbaajoro-ɗaa debbo mawɗo no inna maa nii, mbaajoro-ɗaa sukaaɓe rewɓe no banndiraaɓe maa rewɓe nii, tawee e dow laaɓal e nantaare.
3 Teddin rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, ɗum woni rewɓe maayiraaɓe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee.
4 Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ana adoo fuu wajibaade e ɓiɓɓe ɓee, ɓe pamminee no Laamɗo huldetee e ley cuudi maɓɓe, ɓe mbarjoo saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lobbiri. Sabi ɗum woni ko welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiiɗo ɗum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamɗo. Omo duumoo e duwaawu jemma eɲalooma, omo ɲaaganoo yimɓe Laamɗo.
6 Kaa maayraaɗo kaɓanoowo aduna tan, yo maayɗo fay so maayaali.
7 Ɗum kaan-ɗaa yamirde ɓe pati ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki sakiraaɓe mum, wanaa haala ɓe wondi galle, oon yo jankirɗo goondinal, omo ɓuri fay mo goondinaali oo bonde.
9 Mo kaan-ɗaa tonngude innde mum e ley dewal rewɓe maayraaɓe haanɓe walleede, ko famɗi fuu sinaa joomum

heɓa duuɓi capanɗe jeegom, tawee duu gorko gooto
dewlunoo ɗum.
10 O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaɓe,
jippinde koɗo, lootude koyɗe seniiɓe, weemtinde beemuɗo e
gollude huunde fuu ko moyyi.
11 Kaa haabuuɓe ɓe worɓe mum'en maayi ɓee, pati winndu
inɗe maɓɓe. Sabi so muuyooji maɓɓe ndunyii ɓe e yiɗude
ɓameede, nden kaa ɓe kuuccan Iisaa Almasiihu,
12 sariya Laamɗo doga dow maɓɓe, sabi ɓe mbonnii aadi
maɓɓe aranndeeri ndii.*
13 E ley ɗum ɓe ngontan laaliiɓe, ɓe naata e nduu suudu nii,
ɓe njalta ɓe naata e nduu. Kaa ko ɓuri fuu bonde kasen, ɓe
laatike heewɓe haala, haaltooɓe sirri, eɓe kaala haalaaji ɗi
ngalanaa ɓe.
14 Ɗum saabii so miɗo yiɗi haabuuɓe rewɓe maayraaɓe
ɓee ndewlee, ɓeyna, kayba cuuɗi mum'en, yalla gaɲo oo ana
ronka damal no bonnira inɗe men.
15 Sabi jooni yoga e maɓɓe njoppii laawol ana njokki e
Ibiliisa jaati.
16 Debbo goonɗinɗo fuu mo rewɓe maayraaɓe ngoni ley
galle mum yo wallu ɗum'en, pati ngal donngal fawoo e deen-
tal goonɗinɓe ngal. Hono non waɗata so deental ngal waawa
wallude rewɓe maayraaɓe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee.
17 Hooreeɓe deental goonɗinɓe dawranooɓe faa gasa ɓee
ana kaani teddineede teddeengal manngal. Ɓurɓe fuu haan-
dude e teddeengal manngal yo tampitotooɓe dow waaju e
jannde ɓee.
18 Sabi Binndi ɗii mbii: «A haɗataa ngaari aloori tappoori
gawri muuɗude gawri.»† Ɗi mbii kasen: «Golloowo ana haandi
e njoɓdi mum.»‡
19 Pati jaɓu felde mawɗo deental goonɗinɓe so wanaa dow
seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.
20 Ɲiiɓuɓe e luuttal, fel ɗum'en yeeso yimɓe fuu, yalla ana
laatanoo heddiiɓe ɓee kulol.
21 Miɗo ndaarde yeeso Laamɗo e yeeso Iisaa Almasi-
ihu e yeeso malaa'ika'en ɓe o suɓii ɓee, ɗowtano-ɗaa ɗeen
jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a ɓurdintaa yimɓe
duu.
22 Pati yaaw fawde juuɗe maa dow hoore fay gooto faa
kalfinaa ɗum golle deental goonɗinɓe. Pati reentu e luutti
woɓɓe, jogora hoore maa laaɓal.
23 Hankasen, pati yar ndiyam ɓolam tan, njaraa peguujam

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewɓe maayraaɓe fuu, ɓamii aadi jokkan Iisaa tan, ɓamataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4
‡ **5:18** Luuka 10.7

seeɗa kammari reedu maa nduu e ɲawuuji keewɗi ngar-
ngartooji e maa ɗii.
24 Luutti yimɓe yogaaɓe ɓanngan gila caraaka. Kaa luutti
yogaaɓe ɗii, caggal sareede ɗi ɓanngata.
25 Ɗum e taweede golleeji lobbi ɗii njiyete faa laaɓa paca.
Fay ɗi njiyataake law ɗii duu keddataako ana cuuɗii.

6

1 Goonɗinɓe wonɓe e maccungaaku fuu, yo njogoro hal-
faaɓe mum'en haanduɓe e teddungal kiɓɓungal pati innde
Laamɗo ndee e diina kaa mbonkee.
2 Kasen duu tawaaɓe ana njogii kalfaaɗo goonɗinɗo fuu,
pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo ɗum. Yo ɓe
ngolliran mo soobee faa ɓura no ɓee too nii, sabi o goonɗinɗo,
kasen duu o korsuɗo. Pamminaa ɗee kuɗɗe, mbaajo-ɗaa ɗe.

Haala jannde peneere e joote jawdi

3 Baajotooɗo goɗɗum mo jokkaali haala Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamɗo kaa,
4 oon yo mawninkiniiɗo mo anndaa fay huunde, o kaa-
haango keewɗo duko e jeddi. Ɗum waddata haasidaaku e
pooɗondiral e mbonka e sikkitaare bonnde.
5 Ɗum waddata dukooji ɗi ngalaa ɗo kaaɗi hakkunde yimɓe
ɓe hakkillaaji mum'en mbitti. Ɓeen yimɓe njoppii goonga,
njogorike kulol Laamɗo ana hokka jawdi.
6 Goonga, kulol Laamɗo yo jawdi mawndi, so neɗɗo
heɲɲitorike ko jogii.
7 Sabi juuɗe ɓole ngardu-ɗen e aduna oo, kasen duu juuɗe
ɓole kootirten.
8 Ndennoo, so en keɓii nguure e koltal tan keɲɲitoro-ɗen
ɗum.
9 Kaa yiɗuɓe jawdi sanne ɓee ceytete, njomoo e piccal,
njumpa e giɗaaɗe yonki keewɗe laaliiɗe majjinooje, joolooje
yimɓe e ley halkere mawnde.
10 Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji ɗii fuu. Yoga
yaari banngal jawdi faa majji laawol goonɗinal, ngaddani
ko'e mum'en torraaji keewɗi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Kaa aan neɗɗo Laamɗo oo, woɗɗa ɗee kuɗɗe, tewtu
fooccitaare e kulol Laamɗo e goonɗinal e jilli e muɲal e
leyɗinkinaare.
12 Waɗu ko mbaaw-ɗaa fuu faa keɓaa jaalaade golle Ibili-
isa e ley goonɗinal, nanngaa nguurndam nduumiiɗam ɗam.
E majjam Laamɗo noddu maa, saabe majjam njaadir-ɗaa
goonɗinal maa no wooɗiri yeeso yimɓe heewɓe.

13 Miɗo yamire yeeso Laamɗo guurnoowo huunde fuu oo,
e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiiɗo no wooɗiri yeeso Pontiyu
Pilaatu kaananke oo,
14 haybu ko njamira-ɗaa koo tawa tuundi walaa hen ɲiŋe
ngalaa hen, faa ɲannde gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu.
15 Gartol ngol waɗan e wakkati mum. Kanko woni gooto
oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawɗe, Kaananke kaanankooɓe,
Joomiraaɗo joomiraaɓe.
16 Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre
nde fay gooto waawaa ɓadaade. Kanko woni mo neɗɗo fuu
yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawɗe
duumiiɗe ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

17 Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati
pawa jikke mum'en e jawle ɗe ɲiiɓataa. Ko ɓe kaani waɗude
dee, ɓe pawa jikke maɓɓe e Laamɗo dokkoowo en huunde fuu
faa heewa yalla eɗen neemoo hen,
18 ɓe ngolla ko moyyi, arsuku maɓɓe laatoo golleeji lobbi,
ɓe laatoo saahiiɓe tawa wakkati fuu eɓe mballa woɓɓe e ley
jawle maɓɓe.
19 Nii ɓe pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa ɓe
keɓa nguurndam jaati ɗam.
20 Timote, haybu ko kalfine-ɗaa koo, woɗɗita haalaaji
coɓuɗi ɓoli ɗii, kaɲum e miilooji biyeteeɗi anndal ɗii.
21 Yogaaɓe ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondinal.
Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu
e sago Laamɗo faa mi fammina yimɓe haala nguurndam ɗam
Laamɗo fodani en ngonɗam e Iisaa Almasiihu ɗam.
2 Mi jowtii ma, aan Timote ɓiyam korsuɗo oo. Yo Baabi-
raaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo
ɲiŋaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraaɓe am
ɓee ngaɗirnoo nii. Jemma e ɲalooma fuu mi seerataa e
miccitaade ma e ley duwaawuuji am,
4 sabi miɗo miccitoo gondi maa. Miɗo yiɗi yiide ma sanne
yalla seyo am ana hiɓɓa.
5 Miɗo miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku
ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, miɗo
tayori aan duu kanngal njogi-ɗaa.
6 Ɗum saabii so miɗo miccintine: heyɗintin kasen dokkal
ngal Laamɗo hokku maa nde paw-mi juuɗe am dow maa
ndee.
7 Sabi Laamɗo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimɓe. Ko o
hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.
8 Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraaɗo men
oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo.
Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa
a pawiiɗo e dow baawɗe Laamɗo.
9 Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-ɗen yimɓe makko
seniiɓe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en
dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko
mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal.
10 Kaa jooni moyyere ndee ɓanngininraama saabe ɓanngugol
kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkuɗo maayde, ɓanngindo
nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo.
11 Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamɗo waɗiri kam baajo-
toodo e nelaaɗo e jannginoowo.
12 Ɗum saabii so miɗo torree ɗiin torraaji, kaa mi yaagaaki
fey, sabi miɗo anndi mo ngoondin-mi oo, miɗo tayori omo
waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa ɲannde gartol makko.
13 Jogora haalaaji celluɗi ɗi narru-ɗaa kam ɗii misaalu e
ley goondinal e jilli ɗi keɓu-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa
Almasiihu ɗii.

14 Oo kaliifa moyyo, haybir ɗum Ruuhu Ceniiɗo jippiiɗo e
men oo.
15 Aɗa anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Her-
moseena ana njeyaa e maɓɓe.
16 Yo Joomiraaɗo neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii
ɓernde am cili keewɗi, kasen duu geyyelle am ɗee njaaginaaki
mo.
17 Ko ɓuri ɗum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii
kam soobee faa mo yiiti kam.
18 Yo Joomiraaɗo yoɓu mo o heɓa yurmeende ɲannde darn-
gal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, aɗa anndi
ɗum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndennoo aan ɓiyam, semmbinɗinira moyyere wonnde e
Iisaa Almasiihu ndee.
2 Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewɓe koo, halfin
ɗum yimɓe hoolniiɓe waawɓe famminde woɓɓe.
3 Torride-ɗaa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii.
4 Walaa fuu sordaasi cuŋlanoowo ko wanaa haɓo so mawɗo
mum welee ɗum.
5 Daɗondirteeɗo doddu duu heɓataa deesewal sinaa jokkira
no yamiraa nii.
6 Kasen duu demoowo golluɗo faa tampi, kaɲum haani
adaade heɓude ngeɗu mum e ko hettaa koo.
7 Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraaɗo udditan
hakkille maa faa paamaa huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu immintinaaɗo e maayde, mo leɲol
Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo fam-
miniri nii.
9 Saabe makko torriraa-mi faa kaɓɓaa-mi hono no mi
janoowo nii, kaa konngol Laamɗo ngol kaɲum kaa haɓɓaaka.
10 Ɗum waɗi so miɗo muɲa huunde fuu saabe suɓaaɓe ɓee,
yalla kamɓe duu eɓe keɓa kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu
ɗam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada.
11 Haala kaa ana hoolnii:
So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.
12 So eɗen muɲa torraaji,
en laamodoto e makko.
So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.
13 So en laataaki hoolniiɓe,
kanko omo heddii o koolniiɗo,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yarrii

14 Ɗum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamɗo pati ɓe pooɗondira e haalaaji ɗi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe.
15 Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamɗo, aɗa laatoo golloowo jarranaaɗo mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no haaniri nii.
16 Sel haalaaji coɓuɗi ɓoli, sabi wonduɓe e hono ɗii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa ɓeydude woɗɗaade Laamɗo.
17 Haala maɓɓe ana laɲira no uubere laɲoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓeen woortuɓe goonga ana mbiya immital ɓettike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe.
19 Kaa Laamɗo waɗii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraaɗo ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraaɗo fuu woɗɗoo ko boni.»
20 Wanaa kaŋŋe e cardi tan ngoni kaaki defirɗi ley galle jom jawdi, leɗɗeeji e loopeeji duu ana hen. Ardiiɗi ɗii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goɗɗi ɗii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa.
21 Ndennoo, so neɗɗo laɓɓinii hoore mum e golleeji bondi ɗii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.
22 Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooɓe Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe ɓee fuu.
23 Woɗɗita jeddi haalaaji laaliiɗi ɗi ngalaa ko nafata, aɗa anndi dukooji tan ɗi ngaddoyta.
24 Sabi maccuɗo Joomiraaɗo haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniiɗo yimɓe fuu, baawɗo jannginde, jom muɲal,
25 ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamɗo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga,
26 faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nanngudo ɓe so ana gollina ɓe muuyɗe mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

1 Anndu, ley cakite jamaanu tiiɗallaaji ngaɗan,
2 sabi yimɓe laatoto yiɗuɓe ko'e mum'en, jootuɓe e jawdi, mantotooɓe, mawninkiniiɓe, bonkotooɓe Laamɗo, murtirooɓe saaraaɓe mum'en, bonnooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii,
3 yoorɓe ɓerɗe, ɓe njaafataako, ɲo'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe yonki, waɲuɓe ko moyyi fuu,

4 jammbotooɓe, wulɓe, haawtiiɓe, ɓe joote aduna ɓurani
ɗum'en Laamɗo.
5 Ɓe nanndinkinto e hulɓe Laamɗo, kaa eɓe njedda baawɗe
mum. Woɗɗita ɓeen yimɓe.
6 Won e maɓɓe naatooɓe e galleeji, keɓa hakkillaaji ndewoy
luuttoowoy sanne njokkoowoy sii giɗaaɗe yonki fuu.
7 Wakkati fuu ekoy njiɗi faamude, kaa abada koy
mbaawataa faamude goonga.
8 Ɓeen worɓe naatooɓe e galleeji njeddii goonga hono
no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Ɓe ngalaa
hakkille, goondinal maɓɓe walaa ko nafata.
9 Kaa ɓe njaarataa yeeso, sabi yimɓe fuu annditan ɓe ngalaa
hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniiɗi ɗii

10 Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e
goondinal am e muŋal am e jilli am e tiinnitaare am
11 e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam
Antiyokiya e Ikoniya, kaŋum e Listara koo fuu, a yii no muŋir-
mi torraaji kewtiiɗi kam ɗii. Kaa Joomiraaɗo biltii kam e majji
ɗi fuu.
12 Goonga, kaɓɓiiɗo e Iisaa Almasiihu fuu so yiɗii wuurdude
e kulol Laamɗo, torrete.
13 Kaa yimɓe bonɓe hiilooɓe yimɓe ɓee ɓeydorto bone. Eɓe
majjina woɓɓe, eɓe majjina ko'e maɓɓe duu.
14 Kaa aan, ŋiiɓu e ko njanngu-ɗaa ko njarri-ɗaa faa laaɓi
koo, aɗa anndi jannginɓe ma ɓee.
15 Gila a suka aɗa anndi Binndi ceniiɗi ɗii. Kanji mbaawi
famminde ma laawol kisindam keɓirteeɗam goondinal Iisaa
Almasiihu.
16 Binndi ceniiɗi ɗii fuu Laamɗo loowi ɗi winnduɓe ɓee,
nafaa majji yo jannginde, kaŋum e ɓannginande neɗɗo boofi
mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam pooccitiiɗam
17 yalla neɗɗo Laamɗo fuu ana hiɓɓa, lanndinanoo golle
lobbo fuu.

4

Haala tiiɗude e waaju

1 Miɗo ndaarde saabe Laamɗo e saabe Iisaa Almasiihu
caroyoowo wuurɓe e maayɓe oo, miɗo ndaardire saabe gartol
makko kaŋum e Laamu makko:
2 mbaajo-ɗaa konngol Laamɗo ngol yaafu maa tiiɗu maa
fuu, hollitin ɓe boofi maɓɓe, fel ɓe, hokku ɓe semmbe e kaaddi
muŋal maa e waaju maa fuu.
3 Sabi wakkati waran nde ɓe calotoo nande waaju celluɗo
oo, ɓe njokka muuyooji maɓɓe faa ɓe ɓamana ko'e maɓɓe
jannginooɓe ko ɓe njiɗi nande koo,

4 ɓe cukka noppi maɓɓe pati ɓe nana goonga, ɓe mbaylitoo
e taali.
5 Kaa aan, nanto-ɗaa e huunde fuu, muɲaa torra, mbaajo-
ɗaa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa
Laamɗo oo faa laaɓa.
6 Kaa miin, yiiyam am ɓadike laataade no sadaka kir-
samaajo nii sabi wakkati am ɓadike.
7 Mi waɗii ko mbaaw-mi fuu faa mi heɓa jaalaade golle
Ibiliisa e ley goonɗinal, mi yottinii ɗo kaan-mi haaɗude, mi
haybii goonɗinal ngal.
8 Gila jooni miɗo resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomi-
raaɗo pooccitiiɗo caroowo oo hokkata kam ɲannde darngal.
Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppuɓe gartol makko
ɓee fuu.

Haala waajuuji cakitiiɗi

9 Tiinna ngaraa e am law.
10 Sabi Demas yoppii kam saabe yiɗude mum aduna, fa'ii
Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dal-
maatiya,
11 Luuka tan wondi e am. Faŋu Marka ngardaa e mum, sabi
omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo.
12 Tikikus, mi nelii ɗum Efeesu.
13 So aɗa wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-
mi Torowas ley galle Karapo kaa, kaɲum e dewte ɗee. Ko ɓur-
mi yiɗude ngaddanaa kam, dewte guri ɗee.
14 Aleksandere baylo oo waɗii kam ko naawi kam sanne.
Joomiraaɗo yoɓan mo ko waarata e golle makko.
15 Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen
sanne.
16 Ɲannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta
hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, ɓe fuu ɓe celu e am.
Pati Laamɗo nanngir ɓe ɗum!
17 Kaa Joomiraaɗo faabike kam, hokki kam semmbe yalla
miɗo ooynoo waaju makko, faa leɲi ɗii fuu nana. Nii woni no
kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde.
18 Joomiraaɗo ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi
hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan
mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

19 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, miɗo jowta koreeji Onesi-
foor.
20 Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii ɗum Mile-
tus sabi wanaa celluɗo.
21 Tiinno-ɗaa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e
Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraaɓe ɓee fuu, ana njowte.

22 Yo Joomiraaɗo tawde e maa! Yo hinnee Laamɗo wonu e
mon.

Ɓataaki Pool faade e Titus

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo,
mi nelaaɗo Iisaa Almasiihu faa mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓee
ngoondiina ɗum, kasen duu ɓe annda goonga gondo e kulol
Laamɗo,
2 ɓe pawa jikke maɓɓe e nguurndam nduumiiɗam. Laamɗo
mo bonnataa aadi oo fodiino ɗam nguurndam gila e al'ajal.
3 Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamɗo kisi-
noowo en oo, o ɓanngini konngol makko ngol, kasen duu o
yamirii mi halfinee waajaade ngol.
4 Titus, mi jowtii ma. A ɓiyam jaati kammari goondinal Iisaa
ngal ndeentu-ɗen e mum jooni ngal. Yo Laamɗo Baabiraaɗo
men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngaɗane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

5 Mi ɗalii ma ruunde Kereta faa njokkito-ɗaa ko heddinoo
e golle oo koo, kasen duu cuɓano-ɗaa ngeenndi fuu mawɓe
deental goondinɓe hono no njamir-maa-mi nii.
6 Tawee mawɗo cuɓaaɗo oo walaa feloore, jom debbo gooto,
tawee ɓiɓɓe mum yo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa ɲiŋirde
ɗum'en neetaraaku naa salaare.
7 Sabi hooreejo deental goondinɓe, Laamɗo halfini ɗum
golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore,
wanaa mawninkiniiɗo, wanaa gulɗo ɓernde, wanaa jaroowo
doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa ɲaamoowo ribaa.
8 Joomum ana haani laataade jippinoowo hoɓɓe, jiɗɗo ko
moyyi, hakkilante, pooccitiiɗo, kulɗo Laamɗo, nantiiɗo,
9 tawa joomum ana ɗowtanii konngol goongaraawol ngol
no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude
woɓɓe ɓee semmbe e ley waaju celluɗo oo, kasen duu waawa
liɓude yeddooɓe ɗum ɓee.
10 So goonga dee, heewɓe calike jokkude goonga, sako
hakkunde Yahuudiyankooɓe tilsinɓe goondinɓe Iisaa fuu
taadee ɓee. Kamɓe ɓe laatike haalooɓe haalaaji ɓoli, yoŋŋooɓe
yimɓe.
11 Ana tilsi muɓɓaa kunduɗe maɓɓe, sabi eɓe nii mbonnira
galleeji kuurɗi waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum
kaalisi no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii yo hakki-
lante, wii: «Keretankooɓe yo fenooɓe wakkati fuu, ɓe daabaaji
bondi, ɓe nattuɓe himmirɓe e deeɗi mum'en.»
13 Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Ɗum nee, dartin ɓe,
yalla eɓe keɓa goondinal cellungal,

14 ɓe ŋootta jokkude taali Yahuudiyankooɓe kaɲum e
jamirooje yimɓe yoppuɓe goonga ɓee.
15 Laaɓuɓe, huunde fuu ana daganii ɗum'en. Kaa soɓuɓe
kaɲum e ɓe nganaa goondinɓe ɓee, fay huunde daganaaki
ɗum'en, sabi miilooji maɓɓe e hakkillaaji maɓɓe fuu ana coɓi.
16 Eɓe mbiya eɓe anndi Laamɗo, kaa golleeji maɓɓe ana
kollita ɓe anndaa mo. Ɓe waɲaaɓe, murtuɓe, fay golle lobbo
gooto ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celluɗo

1 Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celluɗo oo.
2 Worɓe nayeeɓe, wii ɓe laatoo kaariyante'en, ɓe ne'oo, ɓe
nantoo, ɓe laatoo selluɓe goondinal e jilli e muɲal.
3 Rewɓe nayeeɓe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade
ɲo'ooɓe yimɓe, caloo doro jaaloo ɗum'en. Ɓe laatoo famminooɓe ko moyyi,
4 yalla eɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓee yiɗude worɓe
mum'en e sukaaɓe mum'en.
5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nantiiɓe, laaɓuɓe, hiinniiɓe cuudi
mum'en, moyyuɓe, ɗowtantooɓe worɓe mum'en, pati konngol Laamɗo ngol bonkee.
6 Sukaaɓe worɓe duu, waajora ɗum'en non yalla eɓe nantoo
e
7 huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana ɓe misaalu e ley
golle lobbo fuu, mbaajoro-ɗaa laaɓal e teddeengal
8 e haala selluka ka yeddataako, yalla wayɓe men ana kersa,
ndonka heɓude e men feloore.
9 Maccuɓe, waaja ɗum'en ɗowtanoo halfaaɓe mum'en e
huunde fuu, mbelna ɓerɗe maɓɓe, mbaasa yeddude ɓe,
10 wanaa haala wujjude ɓe. Ɓe laatoo hoolniiɓe hiɓɓuɓe, faa
yimɓe fuu teddina waaju haala Laamɗo kisinoowo en oo.
11 Laamɗo ɓannginii moyyere mum faa yimɓe fuu kisa.
12 Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi
Laamɗo, kaɲum e giɗaaɗe yonki oo aduna. Kayre moyyere
ndee ekkintinta en kasen no laatorto-ɗen nantiiɓe, fooccitiiɓe, hulɓe Laamɗo e oo ɗoo aduna,
13 tawa eɗen ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati
mo teddeengal Laamɗo mawɗo oo ɓanngata kaɲum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.
14 Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɗo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o laɓɓinana en
hoore makko, laato-ɗen leɲol makko kanko tan, tiinniingol e
gollude golleeji lobbi.

15 Ɗum kaan-ɗaa jannginde, ɗum kaan-ɗaa waajaade e felirde hettintooɓe ma ɓee no baawɗe maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goonɗinɓe Iisaa poti worrude

1 Miccintin goonɗinɓe ɓee leyɗinkinanoo kaanankooɓe, ɓe ɗowtanoo ɗum'en, ɓe lanndinanoo golle lobbo fuu.
2 Pati ɓe mbonkoo fay gooto, pati ɓe laatoo haɓeteeɓe, ɓe newoo, ɓe kolla yimɓe fuu leyɗinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabi arannde enen duu en laalinooɓe, salinooɓe, majjunooɓe. En laatinoke maccuɓe giɗaaɗe yonki, kaɲum e dakameeji ɗi ngaldaa sii. Eɗen ngondunoo e ngaɲaandiiji e haasidaaku, eɗen mbaɲanoo eɗen mbaɲondirnoo e ko'e men.
4 Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee,
5 o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keyɗintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniiɗo
6 mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-ɗen.
7 O waɗirii ɗum yalla eɗen nanngiree fooccitiiɓe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiiɗam ɗam pawɗen jikke men e mum ɗam.
8 Kanka woni haala hoolniika.
Miɗo yiɗi tilsinaa kulle ɗee, yalla goonɗinɓe Laamɗo ɓee ana ɲiiɓa e golle lobbo. Ɗum woni ko moyyi, ko nafata yimɓe.
9 Kaa woɗɗita jeddi ɓoli e mantoragol dammbe e pooɗondiral e duko banngal Sariya oo. Ɗiin golleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata.
10 Ceenndoowo yimɓe fuu, daala ɗum faa hiɓɓa cili ɗiɗi. So joomum jaɓanaali ma, celaa e mum.
11 Anndaa baaɗo hono non yo majjuɗo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

12 So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-ɗaa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude.
13 Tiinno-ɗaa mballaa Jenas janngugo sariya laamu oo kaɲum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati ɓe ɲakoree fay huunde.
14 Yimɓe men ɓee duu ekkitoo gollude golle lobbo, ɓe mballa hasindinɓe e walleede ɓee pati nguurndam maɓɓe laatoo meere.
15 Wondiiɓe am ɓee fuu ana njowte. Miɗen njowta giɗiraaɓe men goonɗinɓe Iisaa ɓee fuu.
On fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool faade e Filemon

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men
Timote. Miin Pool, mi uddiraaɗo kasu sabaabu waajaade
kabaaru Iisaa Almasiihu. Miɗen njowte, aan Filemon gol-
lidiiɗo amen korsuɗo oo.
2 Miɗen njowta duu deental goondinɓe Iisaa gonngal galle
maa ngal kaɲum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa
balluɗo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo.
3 Yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Al-
masiihu ngaɗan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

4 Filemon, mi seerataa e yettude Laamɗo nde ɲaaganto-
maa-mi Laamɗo fuu,
5 sabi mi nanii jilli dī njiɗ-ɗaa seniiɓe ɓee ɗii e goondinal maa
Joomiraaɗo men Iisaa.
6 Miɗo ɲaagoo Laamɗo yo deental maa e amen ley
goondinal nafu faa pamminaa yimɓe moyyere fuu nde
keɓaten saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe
jilli gondī e maa ɗii, sabi a ɓuuɓinii ɓerde seniiɓe ɓee.

No Pool surirani Onesim

8 Kammari ɗum, fay so taweede miɗo jogii baawde saabe
Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa,
9 ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo
oo, kasen duu jooni mi uddaaɗo kasu saabe Iisaa Almasiihu,
10 miɗo ɲaage haala Onesim* laatiiɗo ɓiyam e laawol Iisaa
e ley ɗo ngeyyaa-mi ɗoo.
11 Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en
sanne, miin e maa fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa o feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, nanngude mo bannge am, o walla kam
no kaanno-ɗaa wallirde kam nii e oo ɗoo wakkati mo ngon-mi
e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo.
14 Kaa mi yiɗaa waɗude fay huunde tawa en mbaddaali,
sabi mi yiɗaa tilsinde ma waɗude moyyere, ko njiɗu-mi dee,
ngaɗiraa nde sago maa.
15 Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa
wakkatiiwel seeɗa faa o wonda e maa faa abada,
16 tawa wanaa no maccuɗo nii tan, ko ɓuri maccuɗo, hono
no sakiike men korsuɗo nii. Miin, miɗo horsini mo sanne, kaa

---

* **1:10** Maanaa ***Onesim*** woni «Nafaa».

aan ɓuri horsinde mo, sabi aɗa horsiniri mo o maccuɗo maa, kaŋum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraaɗo koo.
17 Ndennoo, so nii aɗa nanngiri kam deento maa, jaɓɓora
mo no kaan-ɗaa jaɓɓoraade kam miin nii.
18 So tawii won ko o waɗu maa, naa won ko ndewataa mo,
faw ɗum fuu e dow am.
19 Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore
am, fotaa ko mi miccintine miɗo rewe nguurndam maa ɗam.
20 Goonga sakiike, miɗo ndaarde ɗum ɗoo saabe Joomi-
raaɗo: ɓuuɓiniraa ɓernde am deental men e Iisaa Almasiihu.
21 Kammari miɗo tayori ɗowtaare maa saabanii kam win-
ndude e maa, anndude a waɗan ko ɓuri ko ŋaagi-maa-mi koo.
22 Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi miɗo jikki
njaabane-ɗon duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

23 Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana
jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓee ɗoo ana njowte: Marka e Aristarka e
Demas e Luuka.
25 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ɓataaki faade e Ibaraninkooɓe

No Laamɗo haaldiri e men Ɓiyum

1 Laamɗo haaldiino e njaatiraaɓe men gila ko ɓooyi cili
keewɗi e sifaaji keewɗi, o haaldiri e maɓɓe annabaaɓe.
2 Kaa e ley ɗee ɲalaaɗe cakitotooɗe o haaldirii e men Ɓiyiiko
mo o tagiri aduna oo fuu, mo o waɗi donoowo huunde fuu oo.
3 Kaɲum woni jalbugol annoora teddeengal Laamɗo,
kaɲum nanndi e Laamɗo jaati, omo tammborii huunde fuu
konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii laɓɓinde
luutti yimɓe ɗii ndee, o jooɗii ɲaamo Laamɗo Toowɗo oo to
dow kammu too.
4 Ɗum ɓurni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde
Laamɗo hokki mo ɓurnde inɗe maɓɓe ɗee.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo malaa'ika'en

5 Fay gooto e malaa'ika'en ɓee Laamɗo wiyaali:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
Naa kasen:
«Mi laatoo Baaba mum,
laatoo Ɓiyam.»†
6 Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo
ndee, o wii:
«Yo malaa'ika'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»‡
7 Laamɗo wii banngal malaa'ika'en ɓee:
«O waɗii malaa'ika'en makko kenuuli,
o waɗii kaadime'en makko lewle yiite.»§
8 Kaa banngal Ɓiɗɗo oo, mo wii:
«Laamu maa, aan Laamɗo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.
9 Aɗa yiɗi fooccitaare,
aɗa waɲi ooɲaare,
saabe ɗum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓori maa,
hokku maa seyo ɓurngo ngo wondiiɓe maa ngoo.»*
10 O wii kasen:
«Gila e fuɗɗoode, Joomiraaɗo,
aan tabintini leydi,
juuɗe maa tagir-ɗaa kammuuji ɗii,
11 kanji ɗi timman, kaa aan, a heddoto,
ɗi fuu ɗi kiiɗɗiran no kaddule nii,
12 a sowiran ɗi no saaya nii,

---

* **1:5** Jabuura 2.7 † **1:5** 2 Samuyila 7.14 ‡ **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43 § **1:7** Jabuura 104.4 * **1:9** Jabuura 45.7-8

ɗi mbattitoroo no neɗɗo wattitortoo e saayaaji mum nii.
Kaa aan, a wattitataako,
nguurndam maa duu timmataa.»†
13 Fay nde wootere, Laamɗo wiyaali gooto e malaa'ika'en:
«Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
14 Malaa'ika'en ɓee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamɗo, ɗi mo
nelata faa ngollana heɓooɓe kisindam ɓee.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndennoo, eɗen kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko
nan-ɗen koo, pati en cerindo goonga so majjoyen.
2 Nelal Laamɗo ngal malaa'ika'en ɓee njottini ngal yo
goonga, luuttuɓe naa yedduɓe mo fuu, keɓii jukkungo ngo
kaandi.
3 Hono ndaɗirten enen so en njeebiima hono ɗam kisindam
mawɗam? Ɗam kisindam, Joomiraaɗo men jaati ardinoo
haalde haala majjam, kasen duu hettininooɓe mo ɓee cellini
haala makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oo kasen maandeeji
e taagumansaaji e kaayɗe mawɗe, kaɲum e dokke Ruuhu
Ceniiɗo ɗe o fecciri muuyɗe makko ɗee.

Haala ɗowuɗo en faade e kisindam

5 E ley ɗum, wanaa malaa'ika'en ɓee Laamɗo hokki laa-
maade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo.
6 Mo o hokki laamaade oo – won ɗo Binndi ɗii ceettii, mbii:
«Koɗum fuu yimɓe ngoni sako aɗa waɗana ɗum'en hakkille?
Koɗum ɓiɓɓe aadama ngoni sako aɗa hayba ɗum'en?
7 A lo'inii ɓe wakkatiiwel seeɗa e ley malaa'ika'en,
a filkii ɓe pilki darja e teddungal,
8 a waɗii huunde fuu e ley hawju maɓɓe.»*
So wiyaama Laamɗo waɗii huunde fuu ley hawju maɓɓe,
ɗum ana holla o lamminii ɗum'en huunde fuu, fay huunde
heddaaki ko ɗowtanaaki ɓe. Kaa so goonga, wanaa kulle ɗee
fuu ɗowtanii ɓe tafon.
9 Ko njii-ɗen koo yo Iisaa leyɗinkiniiɗo ley malaa'ika'en
wakkatiiwel seeɗa, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe
ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamɗo,
o maayanii yimɓe fuu.
10 E ley ɗum, ana haani taguɗo huunde fuu mo huunde fuu
woodani, anniyiiɗo naannude yimɓe heewɓe e darja mum oo,
waɗii Iisaa buuwuɗo laawol kisindam oo kiɓɓuɗo, o hiɓɓinirii
ɗum torraaji.

---

† **1:12** Jabuura 102.26-28 ‡ **1:13** Jabuura 110.1 * **2:8** Jabuura 8.5-7

11 Sabi Iisaa cennoowo goondinɓe oo kaɲum e sennaaɓe ɓee
yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirde ɓe sakiraaɓe.
12 Omo wiya Laamɗo:
«Mi haalanan sakiraaɓe am ɓee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†
13 O wii kasen:
«Mi fawan jikke am e Laamɗo.»
Kasen duu o wii:
«Miɗo nii, miin e koreeji ɗi Laamɗo hokki kam ɗii.»‡
14 Hono non, nde wonnoo ɗii koreeji yo tew e yiiyam,
Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiiɗo
maayde oo, ɗum woni Ibiliisa. O jaaloroo ɗum maayde makko
15 faa o rimɗina worrunooɓe hono maccuɓe saabe kulol
maayde ɓee – kulol ngol nanngunoo ɓe e ley nguurndam
maɓɓe fuu.
16 Sabi eɗen tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko
o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima.
17 Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraaɓe makko ɓee
e huunde fuu, yalla omo laatanoo ɓe Jottinoowo Sadaka
Mawɗo jom yurmeende koolniiɗo e golle Laamɗo. Ɗum o waɗi
yalla o ittana ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe luutti maɓɓe.
18 Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibili-
isa tewti seytaade mo ndee, saabe ɗum, omo waawi faabaade
woɓɓe tewteteeɓe faa ceytee ɓee duu.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Onon sakiraaɓe seniiɓe jeyduɓe noddaango Laamɗo ɓee,
nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngaɗee hakkillaaji
mon e makko, kanko mo ceettorto-ɗen ɓernde wootere yo
nelaaɗo, yo Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 Oon yo koolniiɗo banngal Laamɗo cuɓiiɗo ɗum oo hono no
Muusaa laatorii koolniiɗo ley suudu Laamɗo nduu fuu nii.
3 E ley ɗum, Laamɗo jatorii teddeengal Iisaa ɓuri ngal
Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu ɓurdi maadi
mum nii.
4 Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo ɗum, moyyindo
huunde fuu oo yo Laamɗo.
5 Muusaa laatike koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu fuu, o
maccuɗo Laamɗo. Golle makko laatike seedaaku, omo sap-
poo ko Laamɗo ɓannginta caggal makko.
6 Kaa Almasiihu yo koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu no
ɓiɗɗo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiiɗii
e hoolaare e jikke ko mantorto-ɗen koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

† **2:12** Jabuura 22.23 ‡ **2:13** Esaaya 8.17-18

7 Saabe ɗum, no Ruuhu Ceniiɗo oo wiiri nii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
8 pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɗunoo so
murti nii,*
ɲannde ɓe itti koro Laamɗo ley ladde jeereende ndee.
9 Ton ɓe itti koro am faa ɓe kumpitoo kam,
fay so taweede ɓe njii golleeji am ko foti duuɓi capanɗe
nay.
10 Saabe ɗum tikkiran-mi yimɓe oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, ɓerɗe maɓɓe ana ndunya ɓe faade e
majjere,
ɓe anndaa laawi am fey!
11 Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»†
12 Ndennoo sakiraaɓe, kaybee pati fay gooto e mon tawree
ɓernde bonnde nde wanaa goonɗinnde, murtannde Laamɗo
guurɗo oo.
13 Nde Laamɗo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati
mooɗon, ndennoo mballondiron ɲannde fuu pati luuttal
hoomta on, so yoorna ɓerɗe mon.
14 So en tiiɗii e hoolaare nde keɓu-ɗen gila puɗɗooɗe ndee, so
en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e
Almasiihu.
15 Nii Binndi ɗii mbii naanen:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɗunoo so
murti nii.»
16 Hoɓe ngoni murtuɓe fay so taweede nanii daande Laamɗo
ɓee? Tama wanaa yimɓe ɓe Muusaa ɗowi iwde leydi Misira
ɓee?
17 Hoɓe ngoni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duuɓi capanɗe nay?
Tama wanaa luuttuɓe so kalkii e ley ladde jeereende ɓee?
18 Hoɓe ngoni ɓe o hunanii naatataa e fowtere makko ɓee?
Tama wanaa murtirɓe mo ɓee?
19 En njii ɓe keɓaali naatude e fowtere makko saabe ɓe
ngoonɗinaali.

4

1 Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamɗo ndee
ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude.
2 Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaati-
raaɓe men mbaajiraano nii. Kaa kamɓe, waaju mo ɓe nani oo
nafaali ɓe sabi ɓe kettinoraaki mo goonɗinal.
3 Kaa enen goonɗinɓe ɓee, en naatan e fowtere Laamɗo
ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtuɓe ɓee:

---

* **3:8** Ɗum yimɓe Israa'iila murtirnooɓe annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada!»*
Ɗum e taweede, golleeji Laamɗo tilike gila nde o tagi aduna ndee.
4 Sabi nokku gooto e ley Binndi ɗii haalii haala ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee, wii:
«Laamɗo fowtii e golleeji mum fuu e ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.»†
5 O wii kasen:
«Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»
6 Adiiɓe nande kabaaru lobbo oo ɓee naataali e ley ndee fowtere saabe ɓe calike goondinde. Kasen, eɗum holla ana woodi fodanaaɓe naatude.
7 Ley majjum, Laamɗo waɗiri sarti goɗɗo biyeteeɗo «hannde», ɗum woni mo cifi-ɗen dow too oo. Caggal duuɓi keewɗi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon.»‡
8 Ɓe keɓaali fowtere Laamɗo nde Yosuwa ɗowunoo ɓe faade e mum ndee. So ɓe keɓiino ɗum, Laamɗo haalataano caggal ɗum haala sarti goɗɗo.
9 Jonnoo, yimɓe Laamɗo ɓee ana keddorii fowtere hono nde Laamɗo fowti ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.
10 Sabi naatuɗo e fowtere Laamɗo, kaɲum duu fowtiran no Laamɗo fowtiri e golleeji mum nii.
11 Ndennoo, waajibi tiinnito-ɗen no mbaawru-ɗen fuu naatude e fowtere Laamɗo ndee pati fay gooto saamira no salaniiɓe Laamɗo ɓee caamiri nii.
12 Konngol Laamɗo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol ɓuri kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda ɗum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e ɓernde.
13 Walaa fuu ko tagaa ko suuɗanii Laamɗo, huunde fuu ana ɓannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawɗo

14 Ndennoo tiiɗen e goondinal men ngal ceedori-ɗen ɓernde wootere ngal, sabi en keɓii Jottinoowo Sadaka Mawɗo jottiiɗo nokku Laamɗo, ɗum woni Iisaa Ɓii Laamɗo oo.
15 Eɗen njogii Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no heɓiraa fuu no ceytora-ɗen nii, kaa noo heɓaaka, nde wonnoo o luuttaali.

---

* **4:3** Jabuura 95.11 † **4:4** Puɗɗooɗe 2.2 ‡ **4:7** Jabuura 95.7-8

16 Ndennoo, ɓadoro-ɗen bimmbeere Jom moyyere oo
hoolaare, yalla eɗen keɓa yurmeende e moyyere faa paabe-
ɗen nde kasindin-ɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kiɓɓuɗo

1 So neɗɗo suɓaama hakkunde yimɓe honorooɓe mum faa
laatoo Jottinoowo Sadaka Mawɗo, halfinte golle Laamɗo,
yalla ana yottina sadakaaji ɲamri e kirsamaaji faa tosa luutti.
2 Joomum ana waawi yurmaade ɓe anndaa Sariya Laamɗo
so majji ɓee, sabi kaɲum e hoore mum yo lo'uɗo no maɓɓe nii.
3 Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari
luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yimɓe
ɓee fuu.
4 Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo
Sadaka Mawɗo, sinaa so Laamɗo suɓii ɗum no suɓorii Haaru-
una nii.
5 Almasiihu duu, wanaa kaɲum hokki hoore mum darja Jot-
tinoowo Sadaka Mawɗo, dokkuɗo mo oo yo Laamɗo. Kaɲum
wii mo:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
6 O wii e ley nokku goɗɗo:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke† nii.»‡
7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɲaagoriima gullaali
cattuɗi e gondi, ɲaagundeeji faade e Laamɗo baawɗo hisinde
mo e maayde oo. Laamɗo jaɓanii mo saabe ko o ɗowtanii ɗum
koo.
8 Fay so taweede kanko woni Ɓiɗɗo oo, tampereeji makko
ekkintinii mo ɗowtaare.
9 Caggal nde o hiɓɓinnoo golle makko fuu, o laatanike
ɗowtaniiɓe mo ɓee fuu sewnde kisindam faa abada,
10 sabi Laamɗo waɗii mo Jottinoowo Sadaka Mawɗo no
Malkisedeke nii.

Haala ko naɓata goonɗinal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji keewɗi e oo kabaaru, kaa firritande
on ɗum ana tiiɗi sabi on paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade jannginooɓe ɓooyii, kaa faa jooni
oɗon kaani janngineede puɗɗooɗe konngi Laamɗo ɗii. Oɗon
kaannoo taweede ɲaamdu tekkundu ɲaamaton, kaa faa jooni
e muynam ngon-ɗon.
13 Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo
baddo.

---

* **5:5** Jabuura 2.7 † **5:6** Yeew 7.1-10 ‡ **5:6** Jabuura 110.4

14 Kaa hillifaaɓe ɓee njey ɲaamdu tekkundu nduu, biiruɓe
hakkillaaji mum'en so mboowni ɗum'en seenndude ko boni e
ko moyyi ɓee.

6

1 Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawɓe anndintee, pati
keddo-ɗen e ko fuddooɓe anndintee e ley goondinal mum'en
Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji
naɓooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo.
2 Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawu-
gol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maayɓe,
kaɲum e jukkungo duumiingo.
3 Njaaren yeeso! Non ngaɗaten so Laamdo jaɓii.
4 Won fuu no murtuɓe so iwi e laawol Laamdo ɓee tuubirta
kasen naa? Ɓe njii fooyre Laamdo, ɓe keɓii moyyere Laamdo,
ɓe keɓii ngedu e Ruuhu Ceniido,
5 ɓe meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati
garoyoowo oo.
6 Ɗum fuu e taweede haɗaali ɓe saamde. Ɓe mbaawaa
tuubineede kasen, ana nanndi hono kamɓe e ko'e maɓɓe eɓe
tontitoo Ɓii Laamdo oo e dow leggal bardugal, eɓe kersina
ɗum.
7 Tayko-ɗen leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde,
so ndi funnii nguure nafoowo remuɓe ɓee, ndiin leydi heɓii
barke iwrudo to Laamdo.
8 Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, ɓooyataa
ndi hude, sakitoo ndi duppee.
9 Kaa onon, sakiraaɓe am horsuɓe, fay so min kaaldii nii,
miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol
kisindam ngol.
10 Sabi Laamdo wanaa ooɲiido sako yeeboo golle moodon
naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniiɓe ɓee ndee e
no ngaɗaton faa jooni nii.
11 Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum
faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo keɓu-don oo tabitan.
12 Min njidaa laato-don waamuɓe, ko min njidi dee,
ɲemmbon heɓooɓe podooje Laamdo ɓee saabe goondinal e
muɲal.

Haala podooje Laamdo cellude

13 Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum
hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko ted-
deengal faa mo hunoroo dum.
14 O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan
iwdi maa faa heewa!»*

* **6:14** Puddoode 22.16-17

15 Dow ɗum, Ibarahiima muɲi faa heɓi ko Laamɗo fodunoo
hokkude ɗum koo.
16 Yimɓe ana kunoroo ɓurɗo ɗum'en teddude, hunoore
ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde
mum'en fuu.
17 Banngal heɓooɓe fodoore Laamɗo ndee ɓee, Laamɗo
yiɗunoo keɓa tayoral anniya mum waylitataako fey, ɗum
saabii so Laamɗo ɓeydi hunoore e dow fodoore mum ndee.
18 Ɗee kuɗɗe ɗiɗi, ɗum woni hunoore ndee e fodoore ndee,
mbaylitataako abada sabi Laamɗo fenataa. Ndennoo, enen
tuugiiɓe e Laamɗo ɓee, eɗum ɓuuɓina ɓerɗe men, yalla eɗen
keddoo e jikke mo ndokka-ɗen oo.
19 Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men.
Omo ɗowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku ɓurɗo
fuu senaade to dow kammu too.
20 Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike
en Jottinoowo Sadaka Mawɗo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteeɗo Malkisedeke

1 Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure
wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamɗo Toowɗo
oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo
wolde tawi jaaliiɗo kaanankooɓe, mo duwanii ɗum.*
2 Ibarahiima hokki mo sappoɓerde huunde fuu ko heɓunoo
e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke
pooccitiiɗo». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa
mum yo «kaananke jom jam».
3 Binndi ɗii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe
makko fey. Ɗi cifaaki pinaaɗe makko naa battane makko. Eɗi
nanndina mo e Ɓii Laamɗo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka
faa abada.
4 Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay
Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappoɓerde ko heɓunoo
e wolde ndee fuu.
5 Kasen duu, yottinooɓe sadaka iwɓe e Lewi† ɓee njamiraa
e ley sariya nanngude sappoɓerde e Israa'iilankooɓe fuu, fay
so taweede ɓeen yo iwɓe e Ibarahiima no maɓɓe nii.
6 Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii
sappoɓerde jawdi Ibarahiima, duwanii ɗum, kaɲum keɓuɗo
podooje Laamɗo oo.
7 Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana ɓuri
duwanteeɗo oo teddude.

---

* **7:1** Yeew Puɗɗooɗe 14.17-20 † **7:5** ***Lewi*** woni njaati Muusaa e Haaruuna.

8 Banngal iwɓe e Lewi, yimɓe maayooɓe ɓee keɓata
sappoɓerde ndee, kaa Malkisedeke yo guurɗo no Binndi ɗii
ceedorii nii.
9 Kasen duu eɗen mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki
sappoɓerde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata
sappoɓerde oo, kaŋum duu hokkii nde.
10 Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e calɗi njaatiiko
Ibarahiima o wonnoo nde Malkisedeke jaɓɓii ɗum ndee.
11 Sariya dokkaaɗo Israa'iilankooɓe oo tuugike yottingol
sadakaaji Lewinkooɓe ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yot-
tingol sadakaaji ana hiɓɓunoo, garol jottinoowo sadaka goɗɗo
no Malkisedeke nii, mo wanaa iwɗo e Haaruuna, hasindin-
taakeno.
12 Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya
duu waylitoto.
13 E ley ɗum, Joomiraaɗo men mo haala mum haaletee
ɗoo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa,
ndu fay gooto e mum waɗaali junngo mum e golle yottinirde
sadakaaji ndee.
14 Sabi en fuu en anndii, Joomiraaɗo men oo e suudu baaba
Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e
banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

15 Ko jottinoowo sadaka goɗɗo nanndugo e Malkisedeke
ɓanngi koo, ɓeydii laɓɓinde ko njiɗu-mi hollude on koo.
16 Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e leŋol makko ɗii o
suɓoraa o jottinoowo sadaka, ko o suɓoraa dee, saabe nguurn-
dam njogiiɗam semmbe ɗam timmataa ɗam.
17 Sabi Binndi ɗii mbii:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»
18 Hono nii sariyaaji aranndeeji ɗii njoppiraa saabe loore
mum'en e famɗude mum'en nafaa.
19 Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki kiɓɓuɗo.
Jooni kaa en pawii jikke men e ko ɓuri Sariya Muusaa oo
moyyude koo, e oon jikke ɓattorto-ɗen Laamɗo.
20 Kasen duu, Laamɗo waɗii Iisaa jottinoowo sadaka e dow
hunoore muuɗum. Lewinkooɓe ɓee nee, Laamɗo hunanaaki
ɗum'en.
21 Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore
Laamɗo biiɗo nii oo:
«Joomiraaɗo hunike, mimsitataa:
A jottinoowo sadaka faa abada.»‡
22 Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi ɓurndi moyyude ndii.

‡ **7:21** Jabuura 110.4

23 Ko jokkiti hen kasen, yottinooɓe sadaka ɓee ana keewnoo
yalla so gooto maayii ana daɲa loomtiiɗo ɗum.
24 Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo
fey, sabi o duumoto faa abada.
25 Ɗum waɗi so mo waawi hisinde ɓattoriiɓe Laamɗo saabe
makko ɓee kisindam kiɓɓuɗam. Omo heddoo e surande ɓe
sabi o guurɗo duumiiɗo.
26 Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawɗo porroowo e ko
kasindin-ɗen koo: o ceniiɗo, o walaa ɲiŋoore, ko soɓi fuu
walaa e makko. O seenndaama e luuttooɓe ɓee, kasen duu o
hokkaama nokku ɓurɗo fuu teddude dow kammu.
27 Mo nanndaali e ɓee too yottinooɓe sadaka mawɓe
hasindinɓe e ittude sadakaaji ɲannde fuu. Ɓe ittana luutti
maɓɓe sadaka kamɓe e ko'e maɓɓe tafon, caggal majjum, ɓe
ittana luutti yimɓe ɓee sadaka. Kaa Iisaa ittanii luutti yimɓe
sadaka cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu nde o
hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee.
28 Sariya Muusaa oo ana darnana yimɓe lo'uɓe Jottinoowo
Sadaka Mawɗo, kaa hunoore nde Laamɗo hunii caggal Sariya
oo ndee darnii Ɓiɗɗo kiɓɓinaaɗo faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi ɓurndi moyyude ndii

1 Haala ɓurka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en
keɓii Jottinoowo Sadaka Mawɗo, oon woni jooɗiiɗo ɲaamo
bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu.
2 Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniiɗo, ɗum
woni hukkum goongaraajo mo Joomiraaɗo darni, wanaa mo
neɗɗo darni.
3 Jottinoowo sadaka fuu ana suɓoraa faa yottina Laamɗo
sadakaaji ɲamri e kirsamaaji. Ɗum nee, waajibi Iisaa laatan-
tooɗo en Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo duu heɓa huunde nde
yottina.
4 Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo
sadaka sabi yottinooɓe sadaka hawrooɓe e Sariya Muusaa
ana ngoodi.
5 Ɓeen yottinooɓe sadaka ana ngollana Laamɗo ley nokku
dewal cappotooɗo goongaraajo gonɗo to dow kammu too oo,
kanko o nanndinaaɗo tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude
hukkum seedaaku oo ndee, Laamɗo jeertini mo, wii: «Tiinno-
ɗaa, ngaɗiraa huunde fuu dow njuɓɓuki ki kollu-maa-mi dow
haayre kii.»*
6 Kaa jooni, Almasiihu heɓii golle dewal ɓurɗo mo maɓɓe oo
moyyude, sabi o curanoowo yimɓe ley aadi ɓurndi moyyude

* **8:5** Pergu 25.40

ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e
podooje ɓurɗe moyyude ɗee.
7 E ley ɗum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella,
hasindintaakeno e aadi ngonndi.
8 Kaa Laamɗo felii ndi nde wii:
«Miin Joomiraaɗo miɗo wiya ɲalaaɗe ana ngara
ɗe ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe e Yahuudiyankooɓe
aadi keyri.
9 Ndi waldaa e aadi ndi ngaɗidinnoo-mi e njaatiraaɓe maɓɓe
nde ɗow-mi ɗum'en faa mi yaltina ɗum'en leydi Misira
ndee.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe mbonni aadi am koo,
miin duu mi ɗuurtiima ɓe.
Non mbii-mi, miin Joomiraaɗo.»
10 O wii kasen:
«Ndiin aadi woni ko ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe caggal
ɗeen ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e hakkillaaji maɓɓe,
mi winnda ɗi e ɓerɗe maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaaɓe e
leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo ɗum, yo anndu
Joomiraaɗo,
sabi yimɓe fuu anndan kam,
lo'uɓe e tedduɓe fuu.
12 Sabi mi yaafoto ooɲaare maɓɓe,
mi ittan luutti maɓɓe e hakkille am fey.»†
13 Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiɗɗini aadi
aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa ɲoofii koo yonii
sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

1 Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjorɗi de-
wal Laamɗo, kaɲum e nokku dewal ceniiɗo gonɗo ga leydi
gaa.
2 Oon nokku yo hukkum mo cuuɗi ɗiɗi: aranndeeru nduu
suudu seniindu wiyetee, ɗon moottila kaa e taabal ngal e
buuru cakkaaɗo oo ngonnoo.
3 Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu
wiyee nokku ɓurɗo fuu senaade.
4 Ley mayru urirde kaŋŋeere ndee e keesuwal aadi
muumɗiniraangal kaŋŋe ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal
ngal loongel kaŋŋe keewngel ɲaamdu wiyeteendu «maanu»,

† **8:12** Yeremiya 31.31-34

kaɲum e sawru Haaruuna wilitinnoondu nduu e alluuje ɗe aadi ndii winndaa e mum ɗee.
5 Ana to dow keesuwal too kuɗɗe ɗiɗi ɲemmbinaaɗe hono malaa'ika'en biyeteeɗe cerubin, ɗe finnde teddeengal Laamɗo. Biifoole majje ana kuuri nokku ɗo yiiyam ɗam yuppetee faa luutti njaafee ɗoo. Kaa en mbaawaa sifaade ɗeen kuɗɗe faa laaɓa e oo wakkati.
6 Ɗee kulle fuu e yuɓɓondirde hono nii, yottinooɓe sadaka ɓee ɲannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamɗo.
7 Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naɓoraali yiiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi ɗi yimɓe ɓee ngaɗi tawi anndanaali ɗii sadaka.
8 Ɗum Ruuhu Ceniiɗo sappotoo faade e nokku ɓurɗo fuu senaare: damal naarrugal e makko ɓanngintaake so nii hukkum ceniiɗo oo ana heddii nawtoreede.
9 Ɗum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla ɗum ɗoo: sadakaaji ɲamri e sadakaaji kirsamaaji jottinaaɗi Laamɗo ɗii mbaawaa laɓɓinde neɗɗo dewiroowo nii Laamɗo faa hakkille mum waaltoo.
10 Dewal gorrungal nii ana haɓɓaa e sariyaaji keertiiɗi ɲaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaanɗi jokkeede faa ɲannde Laamɗo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

11 Kaa jooni, Almasiihu ɓanngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawɗo gaɗuɗo moyyereeji. O naatii e hukkum ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo junngo neɗɗo darnaali, kasen duu hukkum oo jeyaaka e leydi ndii.
12 O naatii ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo, o naaddaali e yiiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
13 E ley Sariya Muusaa, so yiiyam damɗi e ga'i kaɲum e ndoondi ɲale duppaange wiccaama coɓuɗo oo, laɓɓinan joomum banngal diina.
14 Yiiyam Almasiihu ɗam ɓuri ɗum waawde laɓɓinde hakkillaaji men iwde e golleeji naɓooji en to maayde ɗii, yalla eɗen ndewa Laamɗo guurɗo oo. Sabi e baawɗe Ruuhu duumiiɗo oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamɗo no layyaari ndi walaa ella nii.
15 Ɗum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley aadi keyri ndii, yalla noddaaɓe ɓee ana keɓa ndonu keddotooɗo faa abada mo Laamɗo fodi oo. Sabi kanko

maayiri faa mo soottitoo mboofuɓe e ley aadi aranndeeri ndii ɓee.
16 So neɗɗo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde
basiiɗo e donoowo, ana tabita caggal maayde basiiɗo oo.
17 Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa
so joomum maayi.
18 E ley ɗum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa
yiiyam yuppaa.
19 Caggal nde Muusaa holliti yimɓe ɓee jamirooje gonɗe e
Sariya ɗee fuu ndee, ɓami yiiyam ga'oy e damkoy, jillondiri
ɗam e ndiyam e haabu mbaalu woɗeewo e caɓe hisopi, wicci
dewtere Sariya ndee e yimɓe ɓee fuu. O wii:
20 «Ɗum woni yiiyam tabintinoojam aadi ndi Laamɗo yamiri
on ɗowto-ɗon ndii.»*
21 Hono non kasen, o wicciri yiiyam e dow hukkum ceniiɗo
oo, kaɲum e kaaki dewirɗi Laamɗo ɗii fuu.
22 So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiiyam
laɓɓinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiiyam waɗaaka,
yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kiɓɓundi

23 Ɗee kuɗɗe ngoni nate kollitooje kuɗɗe gonɗe dow kammu
ɗee, eɗe kasindini e laɓɓinireede yiiyam daabaaji. Kaa kuɗɗe
kammunkooje ɗee, kaɲum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji
ɓurɗi ɗii too moyyude.
24 Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniiɗo mo jun-
ngo ɲiɓi. Oon yo nanndoore goongaraajo gonɗo dow kammu
oo. Ko Almasiihu waɗi dee, to kammu too jaati o naati faa o
heya en jooni yeeso Laamɗo.
25 O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewɗi,
no Jottinoowo Sadaka Mawɗo naatirta hitaande faa hitaande
e ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo naɓora yiiyam daaba nii.
26 So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewɗi gila e
puɗɗooɗe aduna faa jooni, kaa ɗum laatoraaki non. O ɓanngii
cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu, yalla omo
hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti
yimɓe.
27 Battane ɓii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal ɗum,
saree.
28 Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no
layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yimɓe heewɓe. O
ɓanngan cilol ɗiɗaɓol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o
waddana yimɓe doomooɓe garol makko ɓee kisindam.

---

* **9:20** Pergu 24.8

10

1 Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji ɗii, wanaa
mbaadi majji jaati. Ɗum saabii fay e ley sadakaaji jottinteeɗi
hitaande faa hitaande ɗii, o waawaa waɓude rewooɓe ɓee
hiɓɓuɓe.
2 So omo waawnoo ɗum, yottingol sadakaaji yoppeteno,
sabi rewooɓe ɓee fuu laɓɓinteno cilol gootol timmungol,
hakkillaaji maɓɓe ɲiŋataa ɓe banngal luutti hankasen.
3 Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande ɗiin
sadakaaji miccintinan yimɓe luutti mum'en.
4 Sabi yiiyam ga'i e damɗi ɗam waawaa ittude luutti fey.
5 Ɗum saabii, nde Almasiihu ɓadinoo warde e aduna ndee,
wii Laamɗo:
«A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji ɲamri,
kaa a waɗanii kam terɗe.
6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako ɗum.»
7 E ley ɗum, Almasiihu wii:
«Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago maa, aan Laamɗo,
no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya
nii.»*
8 Arannde, o wii: «A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji, a yiɗaa
sadakaaji ɲamri kaɲum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji
banngal luutti, a seyortaako ɗi.» Ɗum fuu e taweede, ɗiin
sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngaɗiraa.
9 Caggal ɗum, o wii: «Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago
maa.» Hono nii Laamɗo ittiri njuɓɓuki sadaka arano oo
tabintini ɗiɗaɓo oo.
10 Saabe ngoon sago cennira-ɗen e sadaka terɗe Iisaa Almasi-
ihu cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
11 E ley njuɓɓuki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu
yo daraniiɗo golle mum ɲannde fuu, ana yottina sadakaaji ɗii
wakkati fuu, kaa ɗi mbaawaa ittude luutti fey.
12 Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti
keyoowo yimɓe jamaanuuji ɗii fuu, caggal ɗum, o jooɗii ɲaamo
Laamɗo.
13 Ɗon mo doomata faa Laamɗo waɗa mo yaɓɓa wayɓe
makko.
14 E sadaka gooto oo, faa abada o hiɓɓinirii ɓeen ɓe luutti
mum'en laɓɓintee ɓee.
15 Ɗum woni ko Ruuhu Ceniiɗo oo duu seedantoo en. Sabi o
wii tafon:
16 «Joomiraaɗo wii:
Ndii aadi ngaɗidan-mi e maɓɓe
caggal ɗee ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e ɓerɗe maɓɓe,

* **10:7** Jabuura 40.7-9

mi winnda ɗi e hakkillaaji maɓɓe.»
17 O jokkintini hen kasen, o wii:
«Mi ittan e hakkille am luutti maɓɓe e boofi maɓɓe fey.»†
18 Ndennoo ɗo luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake ɗon hankasen.

No kaan-ɗen ɓadoraade Laamɗo

19 Ndennoo sakiraaɓe, yiiyam Iisaa njuppaaɗam ɗam hokki en laawol naatude e nokku ɓurɗo fuu senaade oo dow hoolaare.
20 O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terɗe makko ɗee.
21 Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawɗo ardinaaɗo suudu Laamɗo nduu njogi-ɗen,
22 ndennoo, ɓadoro-ɗen Laamɗo ɓerɗe ɗe ngalaa naafigaaku jogiiɗe goonɗinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti ɗi ɓerɗe men caawunoo ɗii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laaɓuɗam.
23 Ɓeyden jikke men dow ko ceedori-ɗen ɓernde wootere koo, sabi podanɗo en oo yo koolniiɗo.
24 Ngattondiren hakkille faa tiiɗondiren e ley jilli e golleeji lobbi.
25 Pati njoppen hawritidde no yogaaɓe ngaɗata nii, ɓeydoɗen waajondirde nde wonnoo oɗon njiya ɲalaande Joomiraaɗo oo ana wara warde.
26 So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-ɗen goonga oo faa laaɓi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen.
27 Ko heddii dee, doomugol kulɓiniingol ɲannde kiiti, kaɲum e yiite ɲaamoowe yedduɓe Laamɗo ɓee ngee.
28 So neɗɗo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton, yurmataake, warete!
29 Kaa walaa fuu ɓurɗo haandude e jukkungo ko foti so neɗɗo yaaɓii Ɓii Laamɗo, soɓinii yiiyam aadi cennuɗam ɗum ɗam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo.
30 Sabi eɗen anndi Laamɗo wii:
«Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan ɓe.»
O wii kasen:
«Joomiraaɗo saran yimɓe mum.»‡
31 Hee, naatude e junngo Laamɗo guurɗo oo ana hulɓinii!
32 Miccitee ɲalaaɗe mon arane ɗee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e muɲal.
33 Wakkatiiji oɗon koyniree jennooje e tooɲannge hakkunde yimɓe, wakkatiiji oɗon ndeenta e woɓɓe waɗaaɓe non.

† **10:17** Yeremiya 31.33-34 ‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36

34 On cunodike e uddaaɓe kasu, kasen duu nde teeta-ɗon
ko njogi-ɗon koo fuu ndee, on njogorike ɗum seyo, sabi oɗon
anndi onon njogii jawdi ɓurndi fuu, ndi timmataa.
35 Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii
mbarjaari mawndi.
36 E ley ɗum, oɗon kaani muŋude, yalla oɗon ngaɗa sago
Laamɗo, keɓon mo o fodani on oo,
37 sabi ana winndii:
«Ɗoo e yeeso seeɗa,
kaanɗo warde oo waran, o taaɗataa.»
Laamɗo wii:
38 «Pooccitaniiɗo kam wuurdan goonɗinal,§
kaa so wirfitiima,
ɓernde am yarrataako ɗum.»
39 Enen noo, en njeyaaka e wirfitotooɓe faa kalkoyoo ɓee, ɓe
njeye-ɗen e mum dee, goonɗinɓe faa yonkiiji mum'en kisinee
ɓee.

11

Haala goonɗinal

1 Goonɗinal yo tayorde heɓan ko fawi jikke e mum e
hoolaade ko yiyaali ana woodi.
2 Saabe maggal, njaatiraaɓe men keɓiri seedaaku lobbo
yeeso Laamɗo.
3 Saabe goonɗinal, paamir-ɗen aduna oo e koode ɗee fuu
konngol Laamɗo tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake
koo.
4 Saabe goonɗinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka ɓurɗo
mo Kaabiila oo, goonɗinal saabii so Laamɗo jatorii mo o
pooccitiiɗo nde jaɓani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so
taweede o maayii, goonɗinal makko ana heddii waajaade en
faa jooni.
5 Saabe goonɗinal, Henok ŋabbiniraa dow kammu fay
meeɗaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamɗo
ŋabbinii mo. Kaa fade makko ŋabbineede o seedanaama omo
wela Laamɗo.
6 So goonɗinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamɗo.
Sabi neɗɗo jiɗɗo ɓadaade Laamɗo waajibi goonɗina omo
woodi, goonɗinan o barjoto tewtooɓe mo ɓee.
7 Saabe goonɗinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji
mum ɗii. O ɗowtanii Laamɗo jeertinɗo mo ko warata, ko
yiyaaka tafon koo. Ko o goonɗini Laamɗo koo, o sariri aduna
oo fuu. E ley ɗum, Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo.

§ **10:38** Habaakuk 2.3-4

8 Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango
Laamɗo, yalti faade e leydi ndi Laamɗo fodi mo heɓan ndii, o
yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata.
9 Saabe goondinal, o jooɗorinoo no koɗo nii e leydi o fo-
danaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njooɗodike e makko
e ley hukkummaaji, kamɓe duu ngoni heɓidooɓe e makko
fodoore wootere ndee.
10 Sabi omo fooɗanoo ngalluure ɲiiɓunde duumiinde nde
Laamɗo diidi so mahi ndee.
11 Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa heɓude sii, fay
so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro
wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podanɗo ɗum oo yo
koolniiɗo.
12 Ɗum waɗi so gooto naywuɗo faa ɓadii maayde heɓi sii
potuɗo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaa-
reendi maayo waawiraaka limeede nii.
13 Ɓeen yimɓe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi
podooje Laamɗo ɗee tabitaali, kaa ɓe coyniima ɗum ɓe
kuyanii ɗum duu, ɓe njarriima duu ɓe hoɓɓe, ɓe warwarɓe e
aduna oo.
14 Yarroriiɓe hono nii ɓee kollii faa laaɓi paca ana tewtana
ko'e mum'en leydi ndi njey.
15 Kasen duu so nii hakkillaaji maɓɓe ana ngonnoo e leydi
ndi ɓe njaltunoo e mum ndii, eɓe mbaawnoo wirfitaade ton.
16 Kaa so goonga, eɓe pooɗanoo leydi ɓurndi moyyude, ɗum
woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe ɗum, Laamɗo yaagor-
taako noddireede Laamɗo maɓɓe, o moyyinanii ɓe ngalluure.
17 Saabe goondinal, Ibarahiima jaɓiri ittude Isiyaaka
sadaka no layyaari nii nde Laamɗo itti koro makko ndee.
Ɗay so taweede Laamɗo fodanii mo leɲol makko heewan, o
lanndinike ittude ɓiyiiko korsuɗo oo sadaka,
18 mo Laamɗo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri
innditortoo innde maa.»*
19 Ibarahiima ana jogorii Laamɗo ana waawi fay im-
mintinde ɓiyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o
wartiranaa ɓiyiiko ana wa'i hono immitiiɗo e maayde nii.
20 Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa
dow moyyereeji garoyooji ɗii.
21 Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e ɓiɓɓe
Yuusufu ɗiɗon ɓee, nde o ɓadinoo maayde ndee. O tuugii
sawru makko, o turii omo teddina Laamɗo.
22 Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu ɓiɓɓe Israa'iila
iwde leydi Misira nde ɓadinoo maayde ndee. E ley majjum, o
wasii ɓe ɓe naɓora gi'e makko.

---

* **11:18** Puɗɗooɗe 21.12

23 Saabe goondinal, saaraaɓe Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi ɓe njii o cukalel moy-ŋarel, kasen, ɓe cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna.
25 O suɓike reentude e yimɓe Laamdo ɓee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiiwel seeda ley luuttal.

26 Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii ɓuri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii.

28 Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiiɓe Israa'iilankooɓe ɓee.

29 Saabe goondinal, Israa'iilankooɓe tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankooɓe ndaarunooɓe taccirde non ɓee fuu njoolii.

30 Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankooɓe ngadi baldе jeddi ana piltoo di koo.

31 Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferɓe ɓee, sabi o jaɓɓiima Israa'iilankooɓe soorotooɓe e leydi ndii faa kora ndi ɓee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

32 Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kaŋum e annabaaɓe woɓɓe ɓee.
33 Been yimɓe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankooɓe e laamoraade fooccitaare e heɓude podooje Laamdo. Kanngal waddani ɓe muɓɓude kundude dawaadi ladde
34 e ŋifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede ɓe lo'unooɓe, ɓe keɓii semmbe, ɓe worworɓe e golowole, ɓe cayfitii konuuji gardi e maɓɓe dii.
35 Saabe goondinal, yoga e rewɓe keɓiri maayɓe mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yimɓe woɓɓe torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana keɓa wuurtugol ɓurngol moyyude ngol.
36 Woɓɓe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko ɓuri dum ngeyyaa naɓaa ley kasu.
37 Yoga maɓɓe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. Eɓe njiiloo eɓe ɓoornii guri be'i

e baali, ɓe misikiina'en, ɓe torraaɓe, ɓe jukkaaɓe jukkungo naawngo.
38 Ɓeen yimɓe, yiilotooɓe e ley laddeeji, ŋabbooɓe kaaye, soorotooɓe e luurooji kaaye, naatooɓe e gayɗe, ɓe kaandaano e oo aduna.
39 Ɓe fuu ɓe keɓii seedaaku lobbo yeeso Laamɗo saabe goondinal maɓɓe. Ɗum fuu e taweede, ɓe keɓaali ko Laamɗo fodi koo,
40 sabi o fodanii en ko moyyi ko ɓuri ko maɓɓe koo. O muuyi ɓe laatataako hiɓɓuɓe so wanaa ɓe tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraaɗo hollirta jilli mum

1 Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potuɓe nii heewde ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow muŋal no daɗondirteeɗo nii,
2 tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiiɗo waɗude goondinal e ɓerɗe men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko suɓii muŋude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o jooɗoyii ŋaamo Laamɗo dow bimmbeere mum ndee.
3 E ley ɗum, ngattanee hakkille oon muŋuɗo konnaagu luuttooɓe ɓee, yalla oɗon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon.
4 Oɗon caloo luuttal oɗon kaɓa e mum, kaa on kaɓaaki faa yiiyam dogi tafon.
5 Kasen duu on njeggitii oo ɗoo waaju mo Laamɗo haaldiri e mooɗon no ɓiɓɓe mum nii oo:
«Ɓiyam, pati yaw ne'ugol Joomiraaɗo ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo ŋiŋii ma.
6 Sabi Joomiraaɗo ne'an mo horsini fuu,
kasen duu fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Muŋee ne'ugol ngol, anndon Laamɗo nanngiri on ɓiɓɓe mum. Homo woni ɓiɗɗo mo baam mum ne'ataa ɗum?
8 So on ngalaa e ne'ugol ngol ɓiɓɓe ɓee fuu ne'etee ngol, on nganaa ɓiɓɓe laaɓuɓe, on nganaa ɓiɓɓe halal.
9 Baabiraaɓe men aduna ɓee ana ne'annoo en, en teddinii ɓe. Ko haɗata en ɗowtanaade Baabiraaɗo men dow kammu oo faa ɓura no maɓɓe nii yalla eɗen nguura?
10 Baabiraaɓe men ana ne'irannoo en no miilorii ana wooɗi e wakkatiiwel seeɗa. Kaa Laamɗo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eɗen ndeenta e mum ley senaare mum.
11 Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal ɗum, engol waddana jaɓuɓe ne'eede ɓee foocci-taare e jam.

---

* **12:6** Tinndi 3.11-12

12 Ndennoo ɓamtee juuɗe mon ɲoodude ɗee, cemmbintinee
e koppi mon ɗi ngalaa semmbe ɗii.
13 Njokkee laawi pooccitiiɗi, pati koyngal layoowal seeltu, ko
haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-ɗen pati en mbaasu moyyere Laamɗo

14 Tiinnee ndaaree wondirde e yimɓe fuu dow jam, tewton
senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraaɗo.
15 Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamɗo ndee, pati
fay gooto e mon laatoo hono no haako haaɗuko wilitirta nii,
so raaɓira yimɓe heewɓe haaɗugol mum.
16 Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke
no Iisuwa nii, coottuɗo hammadiyaaku mum faa heɓa ko
ɲaama wakkatiiwel gootel tan.
17 Oɗon anndi caggal ɗum, nde o yiɗi heɓude duwaawu
baam makko ndee, o tippitaama. O ɓami nii faa o woyi kaa
o heɓaali dabare fuu no o waylitira ko waɗaa koo.

18 Onon, on ngardaali to Laamɗo hono no yimɓe Israa'iila
ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kamɓe ɓe ngarii to huunde
waawnde memeede nde yiite huɓɓata e mum. Ɓe ngari e ley
nimre niɓɓunde tika e henndu mawndu.
19 Ɓe nanii fuufaango buututal ngoo, kaɲum e daande
toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunooɓe nden daande
ɓee fuu ɲaagike Laamɗo pati ɓeydanee hen fay konngol gootol
no poti hulde.
20 Sabi ɓe ndonkii waawtude ndee ɗoo yamiroore: «Ko
memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete
kaaye.»
21 Goonga, ko yimɓe ɓee njii koo ana hulɓinii faa Muusaa e
hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa miɗo siɲɲa.»

22 Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɲum e
ngalluure Laamɗo guurɗo oo, ɗum woni Urusaliima dow
kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana
mbeltodoo.
23 On ngarii e kawrital hammadiiɓe ɓe inɗe mum'en mbin-
ndaa dow kammu ɓee, on ngarii e Laamɗo caroowo yimɓe
fuu oo, on ngarii e yonkiiji fooccitiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe ɓee.
24 On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley
aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiiyam makko laɓɓinoojam,
ngadduɗam kabaaru ɓurɗo kabaaru yiiyam Haabiila jup-
piiɗam oo moyyude.
25 Ndennoo tiinnee pati calo-ɗon Laamɗo kaaldoowo e
mooɗon oo, sabi salinooɓe jeertingol makko dow leydi gaa
ɓee ndaɗaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol
iwrungol dow kammu.

26 Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa,
o fodii ɗum ɗoo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen,
wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»†
27 Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa
fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana
heddoo kaɲum tan.
28 Saabe ɗum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako
keɓaten, njetten hen Laamɗo, ndewren mo no weldata mo
tawee e leyɗinkinaare e kulol,
29 sabi Laamɗo meeɗen oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiiɗi

1 Keddo-ɗon e yiɗondirde, sabi on sakiraaɓe.
2 Pati njeebee jippinde hoɓɓe, sabi woɓɓe njippinii
malaa'ika'en tawi anndaa ko ɓe ngoni.
3 Miccitee uddaaɓe ɓee hono no onon e ko'e mon oɗon
uddidaa e maɓɓe nii. Miccitee torraaɓe torra cattuɗo hono no
onon e ko'e mon oɗon torridaa e maɓɓe nii.
4 Yo yimɓe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e
lelɗe mon. Sabi Laamɗo saran fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe
ngalaa e dewgal fuu.
5 Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɲɲitoree ko njogi-
ɗon, sabi Laamɗo jaati wii:
«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*
6 Saabe majjum, eɗen mbaawi haalde ɗum ɗoo dow hoolaare:
«Joomiraaɗo woni paabotooɗo kam,
mi hulataa.
Koɗum fuu neɗɗo waawi waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe ɗowde on so kaalani on konngol Laamɗo
ɓee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam maɓɓe
ɗam, ɲemmbon goondinal maɓɓe ngal.
8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeɲen nii,
worri hannde, non worrata faa abada duu.
9 Pati njaɓee waajuuji goɗɗi ɗi on mboowaa nande naɓa
hakkillaaji mon. Ko ɓuri moyyude, ɓerɗe mon keɓa semmbe
e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiiɗi ɲaamdu.
Jokkuɓe ɗiin sariyaaji ɓee fay huunde keɓaali hen.
10 Yottinooɓe sadaka golluɓe ley hukkum ceniiɗo ɓee ndan-
nanaaka ɲaamde sadaka pawiiɗo e ittirde sadaka men ndee.
11 Sabi e ley njuɓɓuki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka
Mawɗo waddata yiiyam kirsamaaji ley nokku ɓurɗo fuu
senaade oo itta ɗam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji
ɗii, to caggal daaka too sumetee.

---

† **12:26** Haggay 2.6 * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6 † **13:6** Jabuura 118.6

12 Ɗum waɗi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa
sennira yimɓe yiiyam mum.
13 Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too,
ndoondo-ɗen hersa ka yimɓe ndonndini mo kaa!
14 Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi,
kaa eɗen tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.
15 Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɗo Laamɗo.
Njettiren kunduɗe men innde makko wakkati fuu.
16 Kaa pati njeebee waɗude ko moyyi, ndeenton e huunde
fuu, sabi ɗiin sadakaaji ana mbela Laamɗo.
17 Ɗowtano-ɗon ɗowooɓe on, leyɗinkinano-ɗon ɓe, sabi eɓe
kaybi yonkiiji mon ɗii, nde wonnoo ɓe kaaltoyan ɗum yeeso
Laamɗo. Accee ɓe ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e
metti, sabi so ɓe ngaɗirii ɗum metti nafataa on.
18 Miɗen ɲaagoo on duwaawu, sabi miɗen anndi hakkillaaji
amen ɲiŋaali min, nde wonnoo sago amen woni yaarude no
wooɗi e huunde fuu.
19 Miɗo ɲaagoo on sanne nduwano-ɗon kam, yalla Laamɗo
ana hokka kam laawol mi warta e mooɗon law.

Baynondiral

20-21 Laamɗo gaddoowo jam guurtinɗo Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa, yo waɗu on hiɓɓuɓe e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-
ɗon, yalla oɗon ngaɗa sago mum. Yo o waɗu e meeɗen
muuyɗe makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo
baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiiyam
mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo ɲaagoo on kettiniree ɗii waajuuji muɲal,
sabi ko kaal-mi koo yo seeɗa.
23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen Timote yoppitaama. So
o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.
24 Miɗen njowta hooreeɓe mon ɓee e seniiɓe ɓee fuu. Iwɓe
Italiya ɓee duu ana njowta on.
25 Yo hinnee Laamɗo wonu e mooɗon, on fuu!

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo,
maccuɗo Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, faade e cuuɗi
baaba sappo e ɗiɗi caakiiɗi e nokkuuje ɗee fuu ɗii. Onon e
jam!

Haala goonɗinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji ɗi ngaldaa sii ngarii
ittude koro mon, njogoree ɗum fuu seyo,
3 sabi oɗon anndi itteede koro goonɗinal mon rimata
muɲal.
4 Kaa noo, kinaa muɲal mon satta, yalla oɗon laatoo
hiɓɓuɓe, huunde fuu ɲakataa on.
5 Ndennoo, so gooto mon ana ɲakoraa hakkille, yo ɲaago
Laamɗo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamɗo yo
dokko mo mimsataa, mo hiitataako.
6 Kaa joomum ɲaagoroo e goonɗinal tawee sikkitaaki, sabi
cikkitotooɗo ana nanndi e bempeeje ɗe henndu saawii e
mum, so ana sogga ɗum yaade.
7 Neɗɗo baaɗo nii pati miila heɓude e Joomiraaɗo fay hu-
unde.
8 Neɗɗo gaɗuɗo ɓerɗe ɗiɗi, anndaa ko yiɗi: hannde too,
janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

9 Sakiraaɗo goonɗinɗo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso
Laamɗo o tedduɗo.
10 Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi
Laamɗo leyɗinii ɗum. Hono no piindi ɓooyataa ley ngesa nii,
arsukuntaaku duu non wa'i.
11 So naange wulii, yoorna funngooji ɗii, piindi ndii saama,
ŋari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta,
kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

12 Neɗɗo fuu tiinnitiiɗo ley torraaji ittooji koro mum welii
hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo
heɓan teddeengal gondugal e nguurndam nduumiiɗam, ɗam
Laamɗo fodani yiɓɓe muuɗum ɗam.
13 So neɗɗo jarribaama, pati wiya: «Laamɗo jarribini kam.»
Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamɗo bone, kasen duu
Laamɗo jarribintaa fay gooto.
14 Kaa jarribaaji ana nannga neɗɗo so tuuyooji mum poodii
ɗum, naɓii ɗum.

15 Caggal ɗum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal.
Nde luuttal ɓenndi fuu, kaŋum rimata maayde.
16 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre.
17 Moyyere fuu nde ndokke-ɗen, kulle lobbe fuu ɗe ndokke-
ɗen, to kammu too iwranta en. Ɗum fuu to Laamɗo taguɗo
naange e koode ɗum iwranta en. Laamɗo waylitataako, ko
niɓɓi fuu walaa e makko.
18 Kanko muuyi so o wadi en ɓiɓɓe makko, o rimtiri en
konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eɗen laatoo
dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamɗo so jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe, ngaɗee hakkille e ɗum ɗoo: ketti-
nee tafon, taaɗon haalde, taaɗon tikkude.
20 Sabi neɗɗo tikkuɗo waawaa gollude ko fooccitii yeeso
Laamɗo.
21 Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde,
njaɓɓoro-ɗon konngol ngol Laamɗo tuti e ɓerɗe mooɗon ngol
leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji mooɗon.
22 Ngaɗee ko konngol ngol wii on, pati kaaɗee e hettinaade
ngol tan. So wanaa ɗum, on tawan on njaayrii ko'e mooɗon.
23 Sabi kettintooɗo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i
hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso
mum tagiraa.
24 Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o
yeggitata no o wa'i.
25 Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓuɗo dimɗinoowo oo, so
tiinnike e mum, so tuugike ɗum, laatoto hono golliroowo
konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamɗo
waɗan barke e golle makko fuu.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo hoore mum yo diinanke lobbo, so
tawii waawanaa ɗemngal mum, jaayrii hoore mum, diina
mum kaa duu nafataa fay huunde.
27 Diina laaɓuka seniika ɗo Laamɗo Baabiraaɗo men kaŋum
woni: faabaade rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi
e atiime'en ley ɓillaare mum'en, e haybude hoore mum e
tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

1 Sakiraaɓe am, onon goondinɓe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu Jom teddeengal, pati ɓurdinee ɓiɓɓe aadama.
2 So arsukunte gaɗuɗo care kaŋŋe pariiɗo warii ɗo mbat-
aton ɗoo jooni, e so misikiino ɓoorniiɗo kaddule tuunnuɗe
kaŋum duu warii,

3 so on njii ɓoorniiɗo kaddule lobbe oo, ngaɗanon ɗum
hakkille, njoyyinon ɗum e joonnde teddunde, mbiyon ɗum
«Jooɗa», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooɗa e
leydi»,
4 so on ngaɗirii non, on ceenndaali ko'e mooɗon naa? On
laatike sarooɓe ɓe miijooji bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe, kettinee! Misikiina'en aduna oo
ɓee wanaa Laamɗo suɓike ɓe faa hokka ɓe arsukuntaaku
goongaraajo, keɓaaɗo e goondinal, ɓe naata e Laamu Laamɗo
mo Laamɗo fodani yiɓɓe ɗum oo naa?
6 Kaa onon, on koynii misikiina'en ɓee. Tama wanaa ar-
sukunte'en ɓee torrata on, so naɓa on laamu?
7 Wanaa kamɓe mbonkotoo Iisaa mo njogi-ɗon innde mum
lobbere oo naa?
8 Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamɗo no
Binndi ɗii mbiiri nii: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore
maa nii»,* so on njokkii ɗum, on ngaɗii ko moyyi.
9 Kaa so on ɓurdinii ɓiɓɓe aadama, on luuttii, sariya oo hollii
on woofooɓe.
10 Sabi so neɗɗo woofii wootere e jamirooje sariya ɗee, fay
so jokkii keddiiɗe ɗee fuu, luuttii sariya oo fuu.
11 Sabi Laamɗo biiɗo «Pati jeenu», kaɲum wii kasen «Pati
ɲaaɗu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a ɲaaɗii hoore, a
laatike boofuɗo sariya oo.
12 Kaaldee, ngolliree hono no yimɓe sardeteeɓe sariya
dimɗinoowo nii.
13 Caroowo mo yurmataako, Laamɗo yurmataako ɗum.
Kaa jurmotooɗo, walaa fuu ko o huldata sariya.
14 Sakiraaɓe am, tama won biyoowo e mooɗon «Miɗo
goondini Laamɗo.» Koɗum fuu ɗum nafata so golle makko
hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde
mo naa?
15 So tawii aɗa jogii sakiraaɗo gorko naa banndiraaɗo
debbo ɓe laatii hasindinɓe sanne sanne koltal e ɲaamdu
ɲannde mum,
16 so gooto mon wii ɓe: «Yo on tawoy jam, kolton kolte
tekkuɗe, ɲaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali ɓe ko ɓe
kasindini e mum koo, koltal e nguure, koɗum ɗum nafata?
17 Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa
e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.
18 Kaa so won biiɗo ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi
jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa
tawee waldaa e golle lobbo so aɗa waawi. Miin duu mi
hollirte golleeji am mi goondinɗo.»

---

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18

19 Aɗa goondiini Laamɗo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay
seyɗaani'en ana ngoondiini ɗum faa eɓe ciɲɲa no ɓe poti hulde!
20 Jaayɗo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle
nafaa fuu walaa e mum.
21 Hono njaati men Ibarahiima waɗi so nanngiraa pooc-
citiiɗo, wanaa golle muuɗum naa? O fawi ɓiyiiko Isiyaaka e
ittirde sadaka ndee faa o hirsa ɗum.
22 A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri,
kasen duu golle makko hiɓɓini goondinal makko.
23 Hono nii ko Binndi ɗii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima
goondinii Laamɗo, Laamɗo jatorii mo saabe majjum mo pooc-
citiiɗo»,† faa o noddiraa giɗo Laamɗo.
24 Ndennoo on njii, e golle neɗɗo nanngirtee yo pooccitiiɗo,
wanaa goondinal mum tan.
25 Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa
mo pooccitiiɗo kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde
o jaɓɓinoo nelaaɓe ɓee so o walli ɗum'en hootirde laawol
gonngol ndee.
26 Jooni nee, hono no caldi neɗɗo maayirta so foofaango iwii
e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e
mum.

3

Haala biirude ɗemngal mum

1 Sakiraaɓe am, pati heewɓe e mooɗon tewta laataade
jannginooɓe. Sabi oɗon anndi enen jannginooɓe, so en ngaɗii
ko boni en carete sariya naawɗo faa ɓura yimɓe woɓɓe ɓee.
2 En fuu eɗen mboofa e nokkuuje keewɗe. So tawii won mo
mboofataa so ana haala, oo laatii neɗɗo kiɓɓo, baawɗo durde
caldi mum fuu.
3 No ngaɗirten labaale e kunduɗe pucci yalla ana ɗowtanoo
en nii, hono non naɓirten caldi majji duu.
4 Yeewee laanaaji geeci ɗii no ɗi poti manngu e no kene
mawɗe naɓirta ɗi. Kaa ɗum fuu e taweede gurfirgel tusukel
dirnata ɗi, marsoowo ɗi oo naɓa ɗi ɗo yiɗiri fuu.
5 Ɗemngal duu hono non. Ɗemngal yo salndu famardu e caldi
neɗɗo kaa engal mantoroo kulle mawɗe. Yeewee! Ladde no
foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.
6 Ɗemngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terɗe, en-
gal mooɓi boneeji fuu, engal soɓina terɗe fuu. Engal huɓɓiree
yiite jahannama, engal suma nguurndam meeɗen fuu.
7 Ɓiɓɓe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji
ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu.

† **2:23** Puɗɗooɗe 15.6

8 Kaa ɗemngal, fay gooto waawaa biirude ɗum. Ɗemngal
haaɗataa haannde mum, ngal kasaara bonɗo, keewngal
tooke bonɗe.
9 Kanngal njettirten Baabiraaɗo men Joomiraaɗo, kanngal
duu kuɗirten yimɓe, tawi Laamɗo tagi ɓe so nanndini ɓe e
muuɗum.
10 Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata.
Sakiraaɓe am, wanaa non ɗum haani worrude.
11 Tama ndiyam mbelɗam e ndiyam kaaɗuɗam ana mbaawi
ildude e sewnde wootere?
12 Sakiraaɓe: ibbi ana waawi rimde ɓohe naa? Maan-
goroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde
haaɗunde yaltintaa ndiyam mbelɗam.

Haala hakkilantaaku iwruɗo to Laamɗo

13 Hakkilante naa paamɗo ana e mooɗon naa? Joomum hol-
lira ɗum caahu e golleeji gaɗiraaɗi sawraare e hakkilantaaku.
14 Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e
ɓerɗe mooɗon, pati mantoro-ɗon on hakkilante'en, ɗum yo
yeddude goonga oo.
15 Oon hakkilantaaku iwataa to Laamɗo. Ɗo aduna ɗoo o
iwata, e giɗaaɗe yonki o iwata, e seyɗaani o iwata.
16 Sabi ɗo kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiiɓu e boneeji
duu ɗon tawetee.
17 Kaa hakkilantaaku iwɗo to Laamɗo, laɓɓinan ɓernde
tafon. Caggal ɗum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo
heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo waɗa golleeji
lobbi. O seenndataa ɓiɓɓe aadama. Naafigaaku walaa e
makko.
18 Yiɓɓe jam ɓee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta
ɓe hen.

4

No yiɗugol aduna laatorii waŋugol Laamɗo

1 Hoto golowole e haɓooji gondi e ley mooɗon ɗii iwi? Tama
wanaa e jooteeji mooɗon kaɓooji e ley ɓerɗe mooɗon ɗii ɗi iwi?
2 So on tuuyaama huunde on keɓataa, ɗum waɗi on mbaran
ko'e. Oɗon kaasidoo on keɓataa sago mon, ɗum waɗi on
nduddan kaɓon. On keɓaali, sabi on ŋaagaaki Laamɗo.
3 Oɗon ŋaagoo mbaason heɓude, sabi anniya bonɗo woni ko
ŋaagorto-ɗon, yalla oɗon keɓa giɗaaɗe yonki mon tan.
4 Oɗon nanndi e jeenooɓe. Tama on anndaa yiɗude aduna
yo konnaagu Laamɗo? Ndennoo, anniyiiɗo laataade giɗo
aduna fuu, waɗii hoore mum konnee Laamɗo.
5 Pati miilee Binndi ɗii meere kaalata: «Laamɗo ana horsini
ruuhu mo waɗi e meeɗen oo sanne.»
6 Kaa noo, Laamɗo waɗanii en moyyere ɓurnde mawnude
kasen. Sabi ɗum Binndi ɗii mbiyata:

«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
7 Ndennoo, njaɓanee Laamɗo. Kaɓon e Ibiliisa o dogan o
woɗɗoo on.
8 Ɓattitee Laamɗo, kanko duu o ɓattoto on. Onon luuttuɓe
ɓee laɓɓinee juuɗe mon, onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi ɓee, laɓɓinee
ɓerɗe mooɗon!
9 Ɲoornee, cuŋlee, mboyee, ngaɗee jaleeɗe mooɗon bojji,
ngaɗee weltaare mooɗon sugulla.
10 Leyɗinkinee e yeeso Joomiraaɗo, o toownan on.
11 Sakiraaɓe, pati fay gooto e mooɗon ɲo'a banndum. Neɗɗo
fuu ɲo'uɗo banndum naa hiitii ɗum, bonkiima sariya Laamɗo
oo, hiitike sariya oo. So a waɗii nii, a waɗii hoore maa
kiitotooɗo sariya oo, a ɗowtantaako mo.
12 Gooto woni darnuɗo sariya, oo woni Laamɗo Caroowo
oo: kanko tan woni baawɗo hisinde naa halkude. Aan, ko
ngon-ɗaa faa kiitoo-ɗaa tanaa maa?

No neɗɗo haaniri wakkilde e Laamɗo

13 Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngal-
luure maaniire e maaniire, min ngaɗa ton hitaande miɗen
njaagoo, min keɓa tino», ngaɗee hakkille!
14 On anndaa ko waɗata janngo. Koɗum woni nguurndam
mon? Ɗum cuurki ɓannguki wakkatiiwel gootel tan so majji.
15 Hono nii kaanno-ɗon wiide: «So Joomiraaɗo muuyii, min
nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.»
16 Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare
hono nii fuu, ana boni.
17 Ɗum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali ɗum,
luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

1 Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngaɗee woondu
saabe torraaji kewtotooɗi on.
2 Jawle mooɗon mbonii, kaddule mooɗon mooyii.
3 Kaŋŋe mooɗon e cardi mooɗon sugii. Ngol sugugol laatan-
too on seedaaku boneeji mon, ɲaama tew mon no yiite nii.
Aduna warii e timmude, faa hannde oɗon paggoo jawle.
4 Njoɓdi gollooɓe hettuɓe gese mooɗon ndi cali-ɗon yoɓude
ndii wullata. Joomiraaɗo Jom Semmbe oo nanii gullaali
hettuɓe ɓee ɗii.
5 On njootaama, on mbeltike ley oo ɗoo aduna, on paynii
ko'e mooɗon saabe ɲannde kirsete-ɗon.
6 On carii pooccitiiɗo mbar-ɗon ɗum, tawi waawaa
daranaade hoore mum.

* **4:6** Tinndi 3.34

No nafaa muɲal mawniri

7 Haya, sakiraaɓe, muɲee faa Joomiraaɗo oo wara. Hono
no demoowo doomirta faa leydi hokka ɗum kettal lobbal, o
muɲan faa o heɓa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde,
8 onon duu muɲee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraaɗo oo
ɓattiima.
9 Sakiraaɓe, pati ɲiŋondiree yalla oɗon mbaasa sareede.
Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana ɓadii sanne, omo darii
damal!
10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe wowlunooɓe innde
Joomiraaɗo ɓee muɲii torra. Onon duu muɲiree no maɓɓe
nii.
11 Eɗen mbiya tiinnitiiɓe ɓee mbelii hoore. On nanii ti-
innitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraaɗo
oo faandinoo hen, sabi Joomiraaɗo yo keewɗo yurmeende
sanne, jom hinnee.
12 Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa
hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa hu-
unde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon
pene pati Laamɗo sara on.

Haala ɲaagoraade Laamɗo dow goondinal

13 Won torriiɗo e mooɗon naa? Duwoo! Won ceyiiɗo e
mooɗon naa? Yettira Laamɗo jime.
14 Won ɲawɗo e mooɗon naa? Nodda mawɓe deental
goondinɓe, ɓe ngujira ɗum nebam e innde Joomiraaɗo, ɓe
nduwanoo ɗum.
15 Duwaawu duworaaɗo goondinal, kaɲum sellinan ɲawɗo
oo, non Joomiraaɗo imminan ɗum. So joomum luuttiino duu,
yaafete.
16 Ndennoo, gooto fuu haalana goɗɗo luutti muuɗum,
ɲaaganee banndiraaɓe mooɗon Laamɗo, yalla oɗon celli-
nee. Ɲaagunde Laamɗo nde neɗɗo pooccitiiɗo ɲaagii ana jogii
baawɗe waɗude kulle mawɗe.
17 Annabi Iliyaasa yo neɗɗo hono men. O ndaardi Laamɗo
o duwii pati kammu toɓa. Duuɓi tati e lebbi jeegom, waadere
tollaaki e leydi.
18 Caggal ɗum, o ɲaagii Laamɗo kasen kammu oo toɓa.
Nden Laamɗo jippini toɓo, leydi fuɗini ko hettetee.
19 Sakiraaɓe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goɗɗo
wartirii ɗum,
20 anndee gartirɗo luuttuɗo iwde e laawol majjere hisinii
yonki iwde e maayde, saabe ɗum, luutti keewɗi ana njaafee.

---

* **5:12** ***Hunoraade kammu*** woni hunoraade Laamɗo.

Ɓataaki **Piyeer arano**

1 Miin Piyeer nelaaɗo Iisaa Almasiihu winndi oo ɗoo
ɓataaki faade e mon, onon ɓe Laamɗo suɓii, laatiiɓe hoɓɓe e
ley aduna oo, saakiiɓe e ɗee ɗoo leyɗe: Ponta e Galaatiya e
Kappadokiya e Asiya e Bitiniya.
2 Laamɗo Baabiraaɗo men suɓike on hono no anndirnoo
ɗum nii, non Ruuhu mum waɗi on yimɓe Laamɗo, faa
ɗowtano-ɗon Iisaa Almasiihu, yalla yiiyam mum ɗam ana
laɓɓina on. Yo Laamɗo ɓeydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rim-
torii en rimtegol ɗiɗaɓol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e
hakkunde maayɓe faa keɓen jikke duumotooɗo.
4 Non eɗen mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji ɗi
Laamɗo resani en dow kammu ɗii. Kanji, ɗi mbonataa, ɗi
tuunnataa, ɗi ɓuytataako.
5 Laamɗo reeniri on goonɗinal mon e ley baawɗe makko,
faa hisina on. O lanndinike ɓannginde ɗam kisindam e
wakkati cakite aduna oo.
6 Oɗon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley
wakkatiiwel gootel torraaji ɗi ngaldaa sii itta koro mon.
7 Ɗii torraaji kollata cellal goonɗinal mon. Hono no kaŋŋe
waɗirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non
korirte-ɗon. Goonɗinal mon duu ana ɓuri kaŋŋe sabi kaŋŋe
heddataako. Ndennoo on njettete, on keɓan darja e teddeen-
gal kammari goonɗinal mon ngal ɲannde Iisaa Almasiihu
ɓanngii.
8 Iisaa, on njiyaali ɗum kaa oɗon njiɗi ɗum. On njiyataa
mo jooni, kaa oɗon ngoonɗini mo. Ɗum hebbini on seyo, seyo
manngo daɗungo hakkille,
9 sabi oɗon keɓa tino goonɗinal mon, ɗum woni kisindam
yonkiiji mon.
10 Annabaaɓe sappiiɓe ko fa'i e moyyere nde podana-ɗon
ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude ɗam kisindam.
11 Ruuhu Almasiihu gonɗo e maɓɓe oo anndinii ɓe gila
wakkati majjum waraali, torraaji kewtotooɗi Iisaa Almasiihu
e teddeengal jokkoowal hen. Annabaaɓe ɓee tewtii faamude
nde ɗum waɗata e no ɗum waɗirta.
12 Kaa Ruuhu oo hollitiino ɓe oon kabaaru wanaa ko'e
maɓɓe ɓe mbaajantoono, onon ɓe mbaajantoo. Joonnoo,
waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓee njottinii on oon kabaaru dow

baawɗe Ruuhu Ceniiɗo iwɗo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njiɗi anndande ɗum faa sanne.

Haala nguurndam ceniiɗam

13 Ɓum nee, tawa oɗon lanndinii, oɗon kakkili, oɗon peerti
gite mon! Pawon jikke mooɗon fuu dow moyyere nde Laamɗo
hokkoyta on ɲannde Iisaa Almasiihu ɓanngoyii ndee.
14 Ɓikkoy ɗowtaniiɓe Laamɗo, pati njokkee e giɗaaɗe yonki
ɗe ngonno-ɗon e mum arannde ɗee. Nden, on anndaalino
goonga.
15 Jooni, laatee seniiɓe e huunde fuu ko ngollaton, hono no
Laamɗo nodduɗo on oo senorii nii.
16 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Laatee seniiɓe, sabi miin mi ceniiɗo.»*
17 Oɗon noddira Laamɗo Baabiraaɗo mooɗon, kanko woni
cariroowo gooto fuu e golle mum, o ɓurdintaa yimɓe. Nden-
noo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa ɗo koɗaaku mooɗon
haaɗi e aduna.
18 Oɗon anndi on coottitaama yalla oɗon tonngitee iwde
e tonngoode nguurndam mon meereejam ɗam tawru-ɗon
baabiraaɓe mooɗon. Ndii coottitaari wanaa huunde tim-
moore hono cardi naa kaŋŋe.
19 Iisaa Almasiihu soottitirii on yiiyam mum tedduɗam,
Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa
tuundi.
20 Laamɗo suɓike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e
cakite jamaanu Laamɗo ɓannginii mo saabe mooɗon.
21 On ngoonɗinirii Laamɗo saabe Iisaa Almasiihu mo o
immintini e maayde so o hokki ɗum teddungal, faa goonɗinal
mon e jikke mon fuu fawoo e Laamɗo.
22 Jooni, caggal on cennirii ko'e mooɗon ɗowtanaade
goonga faa njiɗon goonɗinɓe ɓee sakiraaɓe mooɗon, njiɗon ɓe
jilli ɗi ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njiɗondiree jilli mawɗi
dow ɓernde laaɓunde.
23 Laamɗo waɗi aawdi e ɓerɗe mon so ndimta-ɗon rimtegol
ɗiɗaɓol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol
Laamɗo guurngol duumiingol ngol.
24 Sabi,
«Ɓii-aadama yo huɗo,
dawla muuɗum yo piindi.
Huɗo yooran, piindi solan,
25 kaa konngol Joomiraaɗo ngol
duumoto faa abada.»†
Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-ɗon oo.

---

* **1:16** Lewinkooɓe 11.44-45; 19.2 † **1:25** Esaaya 40.6-8

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jammba e naafi-
gaaku e haasidaaku e ɲoore fuu.
2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaɓe
mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol
Laamɗo laaɓungol ngol, yalla oɗon mawnira saabe maggol
kison,
3 sabi Binndi ɗii mbii: «on meeɗii hinnee Joomiraaɗo.»

Haala haayre wuurnde, kaɲum e yimɓe seniiɓe

4 Ngaree e Joomiraaɗo, sabi kanko woni haayre wuurnde
nde yimɓe tippitii, kaa Laamɗo suɓike nde, teddinii nde.
5 Onon duu oɗon mba'i hono no kaaye guurɗe mahir-
teeɗe suudu duumiindu nii. On yottinooɓe sadaka seniiɓe,
waddanooɓe Laamɗo sadakaaji ruuhunkooji ɗi mo jaabortoo
saabe Iisaa Almasiihu.
6 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Mi fawan e Siyona haayre dooɓorde,
haayre suɓaande, horsunde,
kasen duu goonɗinɗo nde fuu
hersataa abada.»*
7 Onon goonɗinɓe ɓee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa ɓe
ngoonɗinaali ɓee, Binndi ɗii mbiyanii ɓe:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaɲum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi
ndii,†
8 nden haayre yimɓe pergitotoo,
so nde liɓa ɗum'en.»‡
Saliiɓe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no ɓe podi-
ranaa ɗum nii.
9 Kaa onon, on leɲol cuɓaangol, on yottinooɓe sadaka gol-
lanooɓe Kaananke oo, on jaaleɲol ceniingol, on yimɓe ɓe
Laamɗo suɓanii hoore mum, faa kaalon haala golleeji makko
lobbi, kanko woni nodduɗo on iwde e nimre faade e fooyre
mum haayniinde!
10 Arannde on nganaano yimɓe Laamɗo, kaa jooni on yimɓe
makko. On keɓaalino yurmeende makko, kaa jooni on keɓii
yurmeende makko.

Haala ɗowtanaade hooreeɓe ɓee

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, on nganaa so wanaa hoɓɓe e
yimɓe jananɓe e aduna oo. Saabe majjum, miɗo yaggina
on, ngoɗɗito-ɗon giɗaaɗe yonki, sabi wakkati fuu eɗe ndaarta
halkude yonkiiji mooɗon.

---

* **2:6** Esaaya 28.16 † **2:7** Jabuura 118.22 ‡ **2:8** Esaaya 8.14

12 Maree needi hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaali ɓee, yalla
fay so ɓe kappiri on bone, eɓe njiya golle moodon lobbo, ɓe
teddina Laamdo ɲannde ɓanngani ɓe.
13 Njaɓanee kaanankooɓe ɓee fuu saabe Joomiraado, gila e
kaananke ɓurdo toowde,
14 faa e wakiilu mum nelaado faa jukka waɗooɓe ko boni,
yetta waɗooɓe ko moyyi.
15 Sabi ko woni sago Laamdo dee, muɓɓiron kunduɗe
nuykaaɓe majjuɓe ɓee golle moodon lobbo.
16 Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on
sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorron no maraaɓe
Laamdo nii.
17 Teddinee yimɓe fuu, njiɗee sakiraaɓe goondinɓe ɓee,
kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, dowtanee halfaaɓe moodon teddinon dum'en,
wanaa halfaaɓe moyyuɓe newiiɓe ɓee tan, fay ooɲiiɓe ɓee duu
dowtanee dum'en,
19 sabi neddo mo tooɲaali, so torraama muɲiri saabe
Laamdo, wadii ko moyyi.
20 So tawii a tooɲudo a jukkaama batte majjum, fay so a
muɲii, teddeengal hongal keɓataa? Kaa so on muɲii torraaji
kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum.
21 Ɗum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama
saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyɗe
makko.
22 Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hun-
duko makko.
23 Nde ɓe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ɓe, nde ɓe
kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ɓe. O doomtirii ɓe Laamdo
cariroowo jaadiral oo.
24 Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden
e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti,
nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmanɗe
makko.
25 Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e
duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral ɓamruɓe

1 Hono non onon rewɓe duu, dowtanee worɓe mon. Fay so
worɓe mon nganaa jokkuɓe konngol Laamdo, golle mon ana
waawi waylitinde ɓe, tawee fay haala waɗaali hen.
2 Ɓe njiyan no golleeji mon laaɓiri e no teddinir-don worɓe
mon.

3 Pati pare moodon laatoo pare ɲaayirde: moorli, sodaade e
ɓoornaade kaddule ɲaayirde.
4 Tiidee e codaari cuudiindi yalla ɓerde mon ana codoroo
sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri
woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi.
5 Arannde, non rewɓe seniiɓe parortonoo, fawɓe jikke
mum'en e Laamdo ɓee. Ɓeen njaɓani worɓe mum'en,
6 hono no Saaratu dowtanirii jom suudu mum Ibarahiima
faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii
golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on
ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worɓe ɓee duu, tiidee e rewɓe mon e gondal mon
ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ɓe
sabi onon e maɓɓe fuu on reentuɓe e moyyere wootere, dum
woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati
fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

8 Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtond-
iron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kin-
nondiree, leydinkino-don.
9 Bone, pati njoɓiree dum bone, pati njennitee jennudo on.
Ko kaan-don wadude dee, nduwano-don joomum, sabi kam-
mari dum Laamdo noddiri on, yalla odon ndokkee moyyere.
10 Sabi Binndi dii mbii:
«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e ɲalaade belde fuu,
yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,
11 duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.
12 Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiiɓe ɓee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
kaa omo salanoo wadooɓe ko boni ɓee.»*
13 Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi?
14 Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbe-
lii hoore. Pati kulee yimɓe ɓee kasen duu pati hakkillaaji
moodon njiiɓo!
15 Teddinee Iisaa Almasiihu e ɓerde moodon: o ceniido, o
Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade
nedido fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo.
16 Njaaboree ɓe sawraare e needi, tawee walaa fuu ko
hakkille mon ɲiŋata on. Nden, fay so won ko ɓe ɲo'i on, naa
ɓe njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol
ngol, yennooɓe on ɓee tan kersata dow majjum.

---

* **3:12** Jabuura 34.13-17

17 Torreede e ley golle lobbo, so tawii ɗum Laamɗo muuyi,
ɓuri torreede e ley golle bonɗo.
18 Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol
keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu kammari luutti ɓiɓɓe
aadama. Pooccitiiɗo oo maayiri saabe ɓe pooccitaaki ɓee, faa
mo ɓattina en Laamɗo. O maayii ko yiiyam makko yuppaa
koo, kaa Ruuhu Ceniiɗo immintini mo o guurɗo.
19 E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko ɓooyi waajoyii yonkiiji
uddaaɗi ley kasu.
20 Kanji luutti Laamɗo e jamaanu Nuuhu, Laamɗo muɲanii
ɗi ko ɓooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa
ndee. Yimɓe seeɗa naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam
ɗam, yimɓe njetton tan.
21 Ɗum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley
maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi
caldi ɗum waɗiraa. Ko ɗum waɗiraa dee, faa nootoro-ɗon
Laamɗo e hakkille mo ɲiŋaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu
Laamɗo hisinirta on.
22 Mo ŋabboyii dow kammu, kanko jooni omo jooɗii ɲaamo
Laamɗo. Malaa'ika'en e kaanankooɓe e jogiiɓe baawɗe fuu
tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

1 Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, tor-
raama. Onon duu ɓamon anniya hono no makko nii, lanndi-
nanee torra. Sabi torraaɗo ley aduna seerii e luutti.
2 Gila jooni faa ɗo nguurndam mon haaɗi, njokkon muuyɗe
Laamɗo, celon e giɗaaɗe yonki.
3 Nguurndam mon ɓettiiɗam ɗam heyii on, on ngaɗiino
ko heeferɓe ɓee njiɗi fuu: nde nguurno-ɗon njaahilaaku e
giɗaaɗe yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e
dewal tooruuji karmungal.
4 Ko ŋoottu-ɗon tawdeede e maɓɓe e oo njaahilaaku cattuɗo
koo, haaynii ɓe sanne, ɗum saabii so eɓe ɲo'a on.
5 Kaa ɓe ndaroto yeeso Laamɗo, lanndiniiɗo sarde wuurɓe
e maayɓe oo.
6 Ɗum waɗi so yimɓe ɓe nguuraa jooni ɓee kaalanaa
Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so ɓe cariraama no yimɓe fuu
carirtee nii e ley caldi maɓɓe, eɓe mbaawa wuurdude no
Laamɗo nii ley ruuhu.
7 Timmooɗe huunde fuu ɓadike. Nantee, kakkilee ndennoo,
yalla oɗon keddoo e waɗude duwaawu ɲannde fuu.
8 Ko ardii ɗum fuu, njiɗondiron no mbaawru-ɗon fuu sabi
kammari jilli luutti keewɗi ana njaafee.

9 Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e ŋurŋurtondirde.
10 Ko gooto e moodon fuu heɓi dokke Laamdo koo, yo nafir de woɓɓe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii.
11 Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Ɗum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii.
13 Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓanngii.
14 So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon.
15 Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum.
16 Kaa so gooto mon torriraama saabe yo nedɗo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.
17 Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuɗɗata sarde yimɓe. To yimɓe rewooɓe mo ɓee o fuɗɗirta. So sariya oo fuɗɗirii en enen, hono timmirta e dow ɓe njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo ɓee?
18 Binndi dii mbii:
«So hisinde fooccitiiɓe tiidii,
kodum hewtotoo yedduɓe Laamdo e luuttooɓe?»*
19 Ndennoo so nii fii worri, nedɗo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Taguɗo koolniiɗo oo, heddoo e waɗude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawɓe

1 Mido waajoo mawɓe wonduɓe e moodon ɓee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal ɓannginoyteengal ngal.
2 Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde ɓernde laaɓunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee.
3 Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngaɗanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon.

* **4:18** Tinndi 11.31

4 Nden so Duroowo Mawɗo oo ɓanngoyii, on keɓan deese-
wal teddeengal ngal bontataa abada.
5 Hono non onon sukaaɓe jokolɓe, njaɓee yamiroore
mawɓe. On fuu, kollondiree leyɗinkinaare ley gollidal mon,
sabi Binndi ɗii mbii:
«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
6 Ndennoo, leyɗinkinanee Laamɗo Jom Semmbe oo, yalla
omo toowna on so wakkati cuɓaaɗo oo yottike.
7 Tippee sugullaaji mooɗon ɗii fuu yeeso Laamɗo, sabi omo
waɗani on hakkille.
8 Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gaɲo mooɗon Ibiliisa
ana waɗa yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara
mo faɗɗa faa ɲaama.
9 Kaɓito-ɗon, tiiɗon e goondinal mooɗon, sabi oɗon anndi
sakiraaɓe mooɗon saakiiɓe e aduna oo ɓee, kaɲum'en duu ana
ngondi e ɗiin torraaji.
10 Torraaji mon ɓooyan seeɗa. Kaa Laamɗo cattuɗo hin-
naade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumi-
ingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamɗo bilta on, ɲiiɓina on,
hokka on semmbe, darna koyɗe mon.
11 Yo baawɗe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

12 Silas mo anndu-mi yo sakiraaɗo koolniiɗo wallii kam
winndande on oo ɓataaki daɓɓo, waajaade on e seedanaade
on: kabaaru hinnee Laamɗo goongaraajo oo, ana worri no
mbinndir-mi nii. Keddodee hen!
13 Deental goondinɓe gonngal Baabila, ngal Laamɗo suɓii
no suɓorii on nii, engal salmina on. Marka ɓiyam oo duu ana
salmina on.
14 Calmondiree salminaango wondungo e jilli.
On fuu yo on keɓu jam onon yimɓe Iisaa Almasiihu ɓee!

* **5:5** Tinndi 3.34

Bataaki Piyeer ɗiɗaɓo

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccuɗo
Iisaa Almasiihu mi nelaaɗo mum. Mi jowtii on, onon heɓuɓe
goonɗinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Al-
masiihu, Laamɗo meeɗen kisinoowo en oo.
2 Yo Laamɗo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-ɗon
mo koo, e ko anndu-ɗon Joomiraaɗo meeɗen Iisaa koo.

No goonɗinɓe kaaniri wuurdude e kulol Laamɗo

3 E ley baawɗe Laamɗo ɗee Iisaa hokkii en huunde fuu
ko kaaja-ɗen faa nguurden e kulol Laamɗo. Iisaa wallii en
anndude Laamɗo, noddirɗo en darja mum e moyyuki mum
oo.
4 E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en
moyyereeji korsuɗi, mawɗi sanne. O fodii ɗi faa ndaɗon sarri
bonannda mo giɗaaɗe yonki ndimi gonɗo e aduna oo, yalla
oɗon ndeenta e Laamɗo tagu.
5 Saabe ɗum, coobee, ɓeydon e dow goonɗinal mooɗon ngal
moyyuki, e dow moyyuki kii anndal,
6 e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee muŋal,
e dow muŋal ngal kulol Laamɗo,
7 e dow kulol Laamɗo ngol yiɗugol sakiraaɓe, e dow yiɗugol
sakiraaɓe ngol jilli goongaraaji.
8 So ɗii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu eɗi
ɓeydoo, ɗi ngaɗan on ɓeydotooɓe yaade yeeso nafooɓe e ley
anndugol mon Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Sabi neɗɗo fuu mo ɗiin sifaaji ngalaa e mum yo bumɗo naa
pamɗuɗo jiile, sabi yeggitii Laamɗo laɓɓini ɗum e luutti mum
yaɓɓiiɗi ɗii.
10 Kaa onon sakiraaɓe, cooboree no mbaawru-ɗon fuu e
tabintinde noddaango ngo Laamɗo noddi on faade e mum
ngoo e ko o suɓii on koo. Sabi so on ngaɗii ɗum on pergi-
taaako abada!
11 Hono nii Laamɗo yaajiniranta on damal naarrugal e
laamu duumiiɗo oo, laamu Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
kisinoowo en oo.
12 Ndennoo, fay so tawii oɗon anndi ɗeen kulle oɗon ɲiiɓi e
goonga mo keɓu-ɗon oo, mi miccintinan on ɗe wakkati fuu.
13 Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-
ɗon ɗum so miɗo heddii foofude.
14 Sabi miɗo anndi mi ɓooyataa e aduna hankasen, dow no
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu holliri kam nii.
15 Kaa mi waɗan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii ɗoo,
oɗon mbaawa miccitaade kulle ɗee wakkati fuu.

No haala annabaaɓe tabitiri e Almasiihu

16 Nde min anndini on garol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e baawɗe mum ndee, min njokkaali fillaaji ɲeeɲuɗi iwɗi e yimɓe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko!

17 O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamɗo Baabiraaɗo oo wakkati nde daande Laamɗo jom darja mawɗo oo wii: «Oo ɗoo yo Ɓiyam korsuɗo mo ceyortoo-mi.»

18 Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miɗen ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

19 Ɗum fuu ɓeydani min kasen tayorde ko annabaaɓe ɓee kaalnoo koo. Oɗon nii ngaɗa ko moyyi e wattude hen hakkillaaji mooɗon, sabi konngi maɓɓe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley ɓerɗe mooɗon.*

20 Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali ɗum hoore mum.

21 Fay nde wootere Laamɗo loowaali konngol mum e ɓii-aadama dow sago ɓii-aadama, kaa Ruuhu Ceniiɗo waɗi so annabaaɓe ɓee kaalti konngol iwrungol to Laamɗo ngol.

2

Haala annabaaɓe peneeɓe e halkaare mum'en

1 No annabaaɓe peneeɓe ngorrunoo e ley leɲol Israa'iila ngol nii, hono non waajotooɓe fenooɓe ngorroyta e ley mooɗon. Ɓe cooran e ley mooɗon jannde peneere halkoore. Ɓe njeddan fay Kalfaaɗo maɓɓe coottitinooɗo ɓe oo. Hono non ɓe pooɗiranta ko'e maɓɓe halkaare yaawnde.

2 Heewɓe njokkan e njaahilaaku maɓɓe oo, ɓaman faa laawol goonga ngol bonkee kammari ɓeen waajotooɓe.

3 Joote maɓɓe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe jaagoroo on, kaa jukkungo maɓɓe saraama ɓooyii, halkere maɓɓe ana doomi ɓe.

4 Miccitoro-ɗon no Laamɗo soɓɓintinaali malaa'ika'en luuttunooɓe ɓee nii. Ko o waɗi dee, o geyyori ɓe calali o wedii ɓe ley nimre jahannama faa ɲannde darngal.

5 Miccitoro-ɗon duu no o soɓɓintiniraali aduna arano oo nii, ko o waɗi dee, o reeni Nuuhu baajotooɗo fooccitaare oo e njeɗɗon woɓɓe, o wayli e dow yeddooɓe Laamɗo ɓee ilam tuufaanu.

6 Laamɗo sarii geelle ɗiɗi Sodooma e Gomoora, o halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla eɗe laatanoo yeddooɓe Laamɗo warooɓe ɓee misaalu.

---

* **1:19** ***Hoodere fajiri*** ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley ɓerɗe goonɗinɓe ɗum. Yeew Ɓanngingol Yuhanna 22.16

7 E ley hen, o danndii Luuɗu pooccitiiɗo cuŋluɗo sanne
saabe njaahilaaku bonɓe ɓee.
8 Oon pooccitiiɗo koddunooɗo e maɓɓe, ɓernde mum
moyyunde ndee ana mettannoo ɲalooma beetuɗo fuu saabe
golleeji maɓɓe bondi ɗi mo yiyata e ɗi mo nanata.
9 Ɓum fuu ana holla, Joomiraaɗo ana waawi reenude
ɗowtaniiɓe ɗum ɓee iwde e torraaji ittooji koro maɓɓe, ana
waawi kasen resande ooɲiiɓe ɓee jukkungo faa ɲannde darn-
gal,
10 wanaa haala dogooɓe caggal giɗaaɗe yonki coɓuɗe,
hoynuɓe hooreyaaku Joomiraaɗo ɓee.
Ɓeen waajotooɓe fenooɓe kulataa gacce, ana kaawtii, ana
mbonkoo tedduɓe wonɓe dow kammu ɓee.
11 Kaa malaa'ika'en ɓee e ɓurde ɓe semmbe e baawɗe fuu
mbonkataako ɓe faa kiitoo ɓe yeeso Joomiraaɗo.
12 Kaa ɓeen yimɓe, ɓe ngalaa hakkille no daabaaji ladde
njogoraaki hakkille nii, dimiraaɗi faa loohee mbaree. Eɓe
mbonkoo ko ɓe anndaa, ɗum waɗi so ɓe kalkirte no daabaaji
mbardetee nii.
13 Hono non ɓe keɓirta njoɓdi ooɲaare maɓɓe. Ɓe gacce
mooɗon, ɓe ella mooɗon, sabi fay fijirde bonnde ɲalooma ana
wela ɓe. So ɓe njooddike e mooɗon e ley kawrital ɲaamdu, eɓe
mbelee e jammba maɓɓe.
14 Ɓe kaaɓataa yeewde rewɓe jananɓe, ɓe ŋoottataa waɗude
junuubu, koyɗo yonki fuu ɓe koomtan ɗum. Ɓerɗe maɓɓe yo
mboownaaɗe e joote, ɓe huɗaaɓe Laamɗo.
15 Ɓe celii laawol poocciingol ngol, ɓe majjii saabe ko ɓe
njokki laawol Balaama* ɓii Bosora koo, jaɓuɗo ooɲaade saabe
joote jawdi.
16 Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde
ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neɗɗo, haɗi ɗum
waɗude ko nuykaaɗo waɗata.
17 Waajotooɓe fenooɓe ɓee yo ɓulli ɗi ngalaa ndiyam, ɓe
duule ɗe henndu soggata, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe nde-
sanaa.
18 Ɓe ndaarii seytoraade yimɓe e dow konngi mawɗi ɓoli. Ɓe
mbirfintinii yaltuɓe ko ɓooyaali hakkunde majjuɓe ɓee faa ɓe
njokkintina ɗum'en giɗaaɗe njaahilaaku gonɗe e yonki.
19 Eɓe podana ɓeen ndimaaku tawee kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe
maccuɓe bonannda, sabi gooto fuu yo maccuɗo ko jaalii ɗum.
20 So tawii e anndal Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisi-
noowo en oo ɓe ndaɗiri e tuundi aduna, so ɓe mbirfitiima e
mayri kasen faa ndi jaalike ɓe, no ɓe mbattinirta nii ana ɓuri
no arannde nii bonde.

---

* **2:15** ***Balaama*** janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata e jeenu kaɲum e dewal tooruuji.

21 Tawee ɓe anndaalino laawol fooccitaare ngol fey ɓuri
anndude ngol faa gasa so ɗuurtoo yamiroore seniinde nde ɓe
ndokkanoo ndee.
22 Ko hewtii ɓe koo sellinii ɗii tinndi: «Rawaandu ɲaamtan
tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaaɗo talloto e
loope.»

3

Haala gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, oo woni ɓataaki ɗiɗaɓo mo
mbinndan-mi on. E ley ɗiɗi ɗii fuu, miɗo yiɗi heyɗintinde e
hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-ɗon,
2 haalaaji ɗi annabaaɓe seniiɓe kaalnoo gila ko ɓooyi,
kaɲum e ko Joomiraaɗo men kisinoowo oo yamiri, ko nelaaɓe
e mon anndini on koo.
3 Adee anndude ɗum ɗoo: e ɲalaaɗe cakitotooɗe ɗee, jaay-
rooɓe yimɓe jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en ɓee ngaroyan. Ɓe
njaayran on,
4 ɓe mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi
gila e njaatiraaɓe faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali
mum hono no worrunoo gila e fuɗɗoode aduna nii.»
5 Eɓe ndaara yeggitidde Laamɗo tagiri kammu e leydi fuu
konngol muuɗum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley
ndiyam,
6 e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu.
7 E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu
kawru-ɗen oo ndesanaama yiite faa ɲannde darngal, nde
yedduɓe Laamɗo ɓee kalketee ndee.
8 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati njeggiton oo goonga: to Joomi-
raaɗo, ɲalooma gooto ana wa'i hono no duuɓi ujunere nii, kaa
duu duuɓi ujunere ana mba'ani mo hono no ɲalooma gooto
nii.
9 Joomiraaɗo taaɗintaa tabintinde fodoore mum no yoga
yimɓe paamirta taaɗugol nii, o muɲanɗo on tan sabi o yiɗaa
fay gooto halkoo. Ko o yiɗi dee, yimɓe fuu ngarta e makko,
tuuba.
10 Kaa ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee juhiran en no gujjo
juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde waɗan, kammu oo
timman. Kuɗɗe kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi
ndii e golleeji gondi e mum fuu ɓannginte sarete.
11 Haya so tawii ɗum fuu hono non ɗum halkortoo, oɗon
kaani jokkude laawol ceniingol! Oɗon kaani wuurdude kulol
Laamɗo
12 so tawee oɗon ndooma oɗon ngolla faa ɲalaande Laamɗo
ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu huɓɓan
halkoo, kuɗɗe kammunkooje fuu taayan ley yiite.

13 Kaa eɗen ndoomiri no Laamɗo fodiri nii: kammu keso e
leydi keyri ɗo fooccitaare tawetee.
14 Tawee ɗeen kulle ndoomaten, sakiraaɓe am horsuɓe,
coobee yalla Joomiraaɗo ana tawa on e jam, tawa on ngalaa
tuundi on ngalaa ella.
15 Paamon muŋal Joomiraaɗo meeɗen ngal ana newnana
on kisindam. Non sakiike men Pool korsuɗo oo winndirani
on, no Laamɗo hokkiri mo hakkilantaaku nii.
16 Non o winndiri ɗum e ɓataakiiji makko ɗii fuu. Ɓataakiiji
makko ɗii ana njogii konngi ɗi maanaa mum tiiɗi faamude,
ɗi yimɓe famarɓe jannde e hoyɓe yonki ley goonɗinal mbayl-
itata koro mum, hono no ɓe ngaɗirta e nokkuuje goɗɗe ley
Binndi ɗii duu nii. Kamɓe ngaddanta ko'e maɓɓe halkaare.
17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, nde wonnoo on kumpi-
taama ɗum gila jooni, ndeentee pati bonɓe ɓee naɓora on e
majjere mum'en so njoppon ɗo tabitinno-ɗon ɗoo.
18 Mawniron e ko anndu-ɗon Joomiraaɗo men Iisaa Almasi-
ihu kisinoowo en oo koo e ko keɓu-ɗon moyyere mum koo! Yo
teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Ɓataaki **Yuhanna arano**

Haala Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on haala neɗɗo gooduɗo gila puɗɗooɗe.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite
amen, min taykike mo, min memirii mo juuɗe amen. Kanko
woni Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam.
2 Nguurndam ɗam ɓannginaama min njii ɗam, ɗum saabii
so miɗen kaalana on haala majjam. Ɗam nguurndam ndu-
umiiɗam ngonɗam ɗo Baabiraaɗo ɗam min ɓannginanaa,
ɗam min kaalanta on haala mum jooni.
3 Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon
duu, yalla oɗon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e
Baabiraaɗo e Ɓiyum Iisaa Almasiihu nii.
4 Ɗum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hiɓɓa.

No Laamɗo holliri yo fooyre

5 Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on
haala mum oo, annii: Laamɗo yo fooyre, nimre fuu walaa e
mum.
6 So en mbii eɗen ndeentii e makko, kaa tawee e nimre
ngon-ɗen, en penii, goonga walaa e golle men.
7 Kaa so e fooyre nguur-ɗen no o worri e fooyre kanko e
hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen
duu yiiyam Ɓiyiiko Iisaa laɓɓinan en e tuundi fuu.
8 So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e
goonga.
9 Kaa so en njaadiranii Laamɗo luutti men, o yaafoto en, o
laɓɓina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniiɗo, o pooccitiiɗo.
10 So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamɗo yo
penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

1 Sukaaɓe am, mi winndanii on ɗum, pati on luuttu. Kaa so
won luuttuɗo, eɗen njogii balloowo ɗo Baabiraaɗo, oo woni
Iisaa Almasiihu pooccitiiɗo oo.
2 Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee,
wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yiɗondirde

3 Ko anndinta en eɗen anndi Laamɗo dee, haybude
jamirooje mum.

---

* **1:1** ***Gooduɗo gila puɗɗooɗe oo*** yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngeɗu Yuhanna 1.1-18 duu.)

4 Biiɗo «miɗo anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko,
joomum yo penoowo, walaa e goonga.
5 Kaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngol, jilli Laamɗo ana kiɓɓi
e mum jaati. Nii anndirten eɗen ɲiiɓi e makko.
6 Biiɗo ana ɲiiɓi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu
wuurdunoo nii.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko mbinndan-mi on koo wanaa
yamiroore heyre, yo yamiroore ɓooynde nde keɓ-ɗon gila
arannde. Nden yamiroore ɓooynde woni konngol ngol nan-
ɗon ngol.*
8 Ɗum e taweede, yamiroore ɓooynde nde mbinndan-mi on
ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana ɓannga e Almasiihu,
ana ɓannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre
jaati ndee tawi fuɗɗii yaaynude.
9 Biiɗo e fooyre woni, tawi ana waɲi sakiike mum, oo kaa e
nimre woni faa hannde.
10 Jiɗɗo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata ɗum.
11 Baɲuɗo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo,
anndaa to yahata sabi nimre wumnii ɗum.

Haala waasude yiɗude aduna

12 Sukaaɓe, miɗo winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, miɗo winndana on
sabi oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, miɗo winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bonɗo oo.
14 Sukaaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi Baabiraaɗo.
Baabiraaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon njogii semmbe,
konngol Laamɗo ngol ɲiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bonɗo oo.
15 Pati njiɗee aduna, kaɲum e ko woni e mum fuu. Sabi jiɗɗo
aduna waawaa yiɗude Baabiraaɗo.
16 Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal giɗaaɗe yonki
e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e
Baabiraaɗo, ɗum fuu e aduna jeyaa.
17 Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gaɗoowo sago
Laamɗo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

---

* **2:7** ***Yamiroore ndee*** yo yiɗondirde.

18 Sukaaɓe am, timmooɗe aduna oo ɓadike. On nanii
konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu
heewɓe annii. Ɗum anndir-ɗen timmooɗe ɗee.
19 E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi
kamɓe, sinndo e men ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e men.
Kaa ɗum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe njeyanooka e men.
20 Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniiɗo, on fuu
oɗon anndi goonga.
21 Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko
mbinndiran-mi on dee, saabe oɗon anndi goonga. Kasen duu
oɗon anndi fenaande fuu walaa e goonga.
22 Ndennoo, homo woni penoowo? Jedduɗo Iisaa yo Al-
masiihu, kaɲum woni penoowo.† Jedduɗo Baabiraaɗo e Bajjo
oo fuu yo konnee-Almasiihu.
23 Sabi jedduɗo Bajjo oo walanaa Baabiraaɗo oo, ceedaniiɗo
Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraaɗo oo duu.
24 Onon, tiiɗee e ko nan-ɗon gila arannde koo. Haala ka nan-
ɗon gila arannde kaa, so ɲiiɓii e mon, onon duu on ɲiiɓan e
Bajjo oo, on ɲiiɓan e Baabiraaɗo oo.
25 Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam
nduumiiɗam.
26 Mi winndanii on ɗum banngal yimɓe majjinooɓe on.
27 Kaa onon, Ruuhu Ceniiɗo mo o hokki on oo, ana ɲiiɓi
e mon, fotaa ko njanngine-ɗon. Sabi Ruuhu makko oo jan-
nginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta
on, wanaa fenaande. Ndennoo, ɲiiɓee e Almasiihu no Ruuhu
mum oo janngini on nii.

No laatori-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo

28 Jooni sukaaɓe am, ɲiiɓee e Almasiihu, yalla eɗen ndardoo
yeeso makko rafi kulol, pati kersen ɲannde gartol makko.
29 So on anndii Laamɗo yo pooccitiiɗo, tayoree mo golleeji
mum pooccitii fuu yo ɓiyiiko.

3

1 Yeewee no Baabiraaɗo foti yiɗirde en, faa noddire-ɗen
ɓiɓɓe Laamɗo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko haɗi aduna oo anndude
en dee, o anndaa Baabiraaɗo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoto-
ɗen koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eɗen anndi nde Almasiihu
ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore
makko no o worri nii jaati.
3 Joonndoriiɗo ɗum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no
Almasiihu laaɓiri nii.

† **2:22** So neɗɗo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

4 Golluɗo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamɗo. Sabi gollude
ko boni yo luuttude Sariya.
5 Oɗon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti
men. Kaɲum, luutti ngalaa e mum.
6 Ɲiiɓuɗo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu,
yiyaali mo, anndaa mo.
7 Sukaaɓe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooc-
citii yo pooccitiiɗo, hono no Almasiihu worri yo pooccitiiɗo
nii.
8 Kaa luuttoowo yo neɗɗo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta
gila e puɗɗooɗe. Saabe majjum Ɓii Laamɗo oo wardi faa halka
golleeji Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu
Laamɗo ana ɲiiɓi e mum. Joomum waawaa heddaade luut-
tude, sabi yo ɓii Laamɗo.
10 Ko seenndata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa dee, mo
gollataa ko fooccitii fuu, wanaa neɗɗo Laamɗo. Mo yiɗaa
sakiraaɓe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

11 Oo woni kabaaru mo nan-ɗon gila arannde oo:
njiɗondiren.
12 En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkuɗo Ibiliisa Bonɗo oo
so wari miɲum nii. Koɗum waɗi so o wari ɗum? O wardii ɗum
kammari golle makko yo bonɗo, mo miɲiiko oo kaa yo lobbo.
13 Ndennoo sakiraaɓe, pati kaayne-ɗon so aduna oo waɲii
on.
14 Ko njiɗ-ɗen sakiraaɓe men koo, ɓannginani en en njaalike
maayde, en naatii e nguurndam. Mo yiɗaa sakiike mum fuu,
heddike yo maayɗo.
15 Neɗɗo fuu baɲuɗo sakiike mum, ɲaaɗii hoore. Oɗon an-
ndi ɲaaɗuɗo hoore, nguurndam nduumiiɗam walanaa ɗum.
16 No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii
yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eɗen kaani
hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraaɓe men.
17 So jogiiɗo nguure hitaande yii sakiike mum yo
kasindinɗo, yurmaaki ɗum, hono jilli Laamɗo mbaawiri
ɲiiɓirde e mum?
18 Sukaaɓe am, pati jilli men laato haala ɓola tan, njiɗiren
golle e goonga.
19-20 Nii anndirten e goonga ngon-ɗen. Kasen duu so ɓerɗe
men pelii en, en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo, sabi Laamɗo
ɓuri ɗe manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.
21 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, so nii ɓerɗe men pelaali
en, en tawdataake e kulol yeeso Laamɗo,

22 o hokkan en ko ɲaagi-ɗen mo fuu, sabi en kaybii
jamirooje makko, eɗen ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko
oo, kaɲum e yiɗondirde hono no o yamiri en nii.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ana ɲiiɓi e Laamɗo,
Laamɗo duu ana ɲiiɓi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo,
kaɲum anndinta en omo ɲiiɓi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, baajotoodo fuu biiɗo Ruuhu
Laamɗo ana e mum, pati ngoondinee ɗum faa koron yalla
Ruuhu Laamɗo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaaɓe
peneeɓe heewɓe caakike e aduna oo.
2 Annii no anndirton Ruuhu Laamɗo ana e neɗɗo: jaɓuɗo
Iisaa Almasiihu warii laatike neɗɗo fuu, oon, Ruuhu Laamɗo
ana e mum.
3 Kaa mo jaɓanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamɗo walaa e
mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-
Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni.
4 Sukaaɓe am, onon, on yimɓe Laamɗo, on njaalike
annabaaɓe peneeɓe ɓee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo ɓuri
semmbe diina gondo e aduna oo.
5 Ɓeen annabaaɓe peneeɓe, ɓe adunankooɓe. Saabe ma-
jjum, haala mbonka ɓe kaalata, aduna oo ana hettinanoo ɓe.
6 Enen, en yimɓe Laamɗo, anndudo Laamɗo fuu hettinanto
en. Mo wanaa neɗɗo Laamɗo hettinantaako en. Nii ceen-
ndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe, njiɗondiren, sabi jilli e Laamɗo iwi.
Mo jilli ngoni e mum fuu yo ɓii Laamɗo, ana anndi Laamɗo.
8 Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamɗo, sabi Laamɗo e
hoore mum jaati anndini en ko woni jilli.
9 Ko Laamɗo ɓannginirani en jilli mum dee, ko o neli
ƁiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eɗen keɓira nguurndam
saabe mum.
10 Ko njiɗu-ɗen Laamɗo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta
en jilli dee, Laamɗo yiɗi en. E ley jilli makko ɗii o nelii Ɓiyiiko
faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamɗo yiɗiri en nii koo, enen
duu, eɗen kaani yiɗondirde.
12 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. So en njiɗondirii,
Laamɗo ɲiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.
13 Hono anndirten eɗen ɲiiɓi e makko, kanko duu omo ɲiiɓi
e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo.

14 Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miɗen kaalana on
Baabiraaɗo oo neli mo faa o hisina aduna oo.
15 Jaɓuɗo Iisaa yo Ɓii Laamɗo fuu, Laamɗo ɲiiɓan e mum,
kaɲum duu ɲiiɓan e Laamɗo.
16 Enen, en anndii jilli ɗi Laamɗo yiɗi en ɗii, en koolike ɗi.
Laamɗo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Ɲiiɓuɗo e
jilli fuu, e Laamɗo ɲiiɓi. Laamɗo duu ɲiiɓan e mum.
17 No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-ɗen
wa'ude e oo ɗoo aduna. Nii woni no jilli ɗii kiɓɓiri e men, pati
kulen ɲannde darngal.
18 Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓuɗi ittan kulol. Sabi kulol yo
jukkungo doomi, kasen duu gonduɗo e kulol fuu, jilli Laamɗo
kiɓɓaali e mum.
19 Enen, ko o adii yiɗude en koo, waɗi so njiɗondir-ɗen.
20 Biiɗo «miɗo yiɗi Laamɗo», so tawi ana waɲi sakiike
mum, yo penoowo. Sabi mo yiɗaali sakiike mum mo yiyata,
waawaa yiɗude Laamɗo mo yiyaali.
21 Jiɗɗo Laamɗo fuu, yo yiɗu sakiike mum duu. Ndee ɗoo
yamiroore, Almasiihu waddani en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goondinɗo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike ɓii Laamɗo.
Jiɗɗo saaraa fuu, yiɗan ɓiyiiko duu.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe Laamɗo dee, ko njiɗ-ɗen
Laamɗo so njokku-ɗen jamirooje mum koo.
3 Sabi haybude jamirooje makko woni yiɗude mo.
Jamirooje makko nganaa donngal,
4 sabi ko iwi e Laamɗo fuu, jaaloto giɗaaɗe yonki. Goondinal
men njaalorto-ɗen ɗe.
5 Homo jaalotoo giɗaaɗe yonki? Walaa fuu jaalotooɗo
giɗaaɗe yonki so wanaa goondinɗo Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu garduɗo e ndiyam e yiiyam.*
Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu.
Ruuhu oo duu hollata ɗum, sabi Ruuhu oo woni goonga.
7 Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo
duu yo gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamɗo oo ɓuri
semmbe. Sabi kanko woni mo Laamɗo haali haala Ɓiyum.
10 Goondinɗo Ɓii Laamɗo, heɓii oon seedaaku e ley ɓernde
mum. Mo goondinaali Laamɗo, kaɲum jogorike Laamɗo
yo penoowo, sabi jaɓaali seedaaku mo Laamɗo haali haala
Ɓiyum oo.

---

* **5:6** ***Ndiyam ɗam*** woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam ɗam ana hollita maayde Iisaa.

11 Ɗum woni seedaaku oo: Laamɗo hokkii en nguurndam
nduumiiɗam, ɗam nguurndam ana e Ɓiyiiko oo.
12 Goodanɗo Ɓii Laamɗo oo fuu, heɓii nguurndam ɗam. Mo
walanaa ɗum, heɓaali ɗam.

Baynondiral

13 Onon goonɗinɓe Ɓii Laamɗo oo ɓee, mi winndanii on
ɗum, yalla oɗon tayora on keɓii nguurndam nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii ndee hoolaare ɗo makko: so en nduworike
huunde hakke muuyɗe makko, o jaabanto en.
15 Eɗen anndi en keɓii ko nduwi-ɗen koo, nde wonnoo eɗen
anndi omo jaabanoo en duwaawu men.
16 Ndennoo, so won jiiɗo sakiike mum ana luutta luuttal
ngal waddantaa neɗɗo maayde, o ɲaaganoo ɗum Laamɗo,
Laamɗo duu hokkan ɗum nguurndam. Kaa won luuttal gad-
doowal maayde. Mi wiyaali ɲaagoro-ɗon saabe ngal luuttal.
17 Ooɲaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata
maayde.
18 Eɗen anndi ɓii Laamɗo fuu heddataako e luutti, sabi Ɓii
Laamɗo oo ana hayba neɗɗo oo, Ibiliisa Bonɗo oo memataa
mo.
19 Eɗen anndi en yimɓe Laamɗo, aduna oo fuu annii e maral
Bonɗo oo.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo warii, hokkii en hakkille mo
anndiren deweteeɗo goongaraajo oo. Jooni eɗen njeyaa e
goongaraajo oo, sabi eɗen ɲiiɓi e Ɓiyiiko Iisaa Almasiihu.
Kanko woni Laamɗo goongaraajo oo, kanko woni nguurn-
dam nduumiiɗam.
21 Sukaaɓe am, ndeenee ko'e mon e deweteeɗo goɗɗo.

Ɓataaki Yuhanna ɗiɗaɓo

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade
e debbo tedduɗo* mo Laamɗo suɓii. Miɗo jowte, aan e ɓiɓɓe
maa fuu, onon ɓe njiɗir-mi goonga. Wanaa miin tan yiɗi on,
anndu ɓe goonga oo ɓee fuu ana njiɗiri on
2 saabe goonga gonɗo e men, duumotooɗo e men faa abada
oo.
3 Laamɗo Baabiraaɗo men e Ɓiyum Iisaa Almasiihu yur-
moto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

4 Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ɓiɓɓe maa jokkirɓe
goonga oo no Baabiraaɗo yamiri en nii.
5 Jooni, debbo tedduɗo, miɗo ndaarde, njiɗondiren. Ko
mbinndanan-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, ɗum
yamiroore nde keɓu-ɗen gila arannde.
6 Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɗo. Nden
yamiroore woni nde kaan-ɗon haybirde no nanir-ɗon ɗum
gila arannde nii.
7 Sabi majjinooɓe heewɓe caakike e aduna oo. Ɓe njaɓaali
Iisaa Almasiihu warii laatike neɗɗo. Baaɗo no maɓɓe nii fuu
yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ɗon oo mursee,
keɓon mbarjaari kiɓɓundi.
9 Sabi mo ɲiiɓaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa
Laamɗo. Ɲiiɓuɗo e maggol ana woodani Baabiraaɗo e Bajjo
oo fuu.
10 So won garɗo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol,
pati njaɓɓee ɗum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ɗum.
11 Sabi jowtuɗo mo fuu, kaɲum e makko laatike gootum.

Baynondiral

12 Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yiɗaa winn-
dande on ɗum fuu e ɗerewol. Kaa miɗo yeloo warde to mon,
kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɓɓa.
13 Haya, ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo suɓii oo ana
njowte.

---

* **1:1** ***Debbo teddu*ɗ*o oo*** e ɓiɓɓe mum yo deental goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki Yuhanna tataɓo

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade e
Gayus sakiike am korsuɗo mo njiɗir-mi goonga oo.
2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo keɓaa neema e cellal, no
hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii.
3 Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no
tiinnori-ɗaa e goonga e no njokkir-ɗaa mo nii.
4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki
goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe
ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniiɗo.
6 Ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goonɗinɓe. So
a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no
hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi.
7 Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Ɓe
ndaardaali yimɓe ɓe ngoonɗinaali Iisaa ɓee fay huunde.
8 Ndennoo, enen goonɗinɓe Iisaa, eɗen kaani wallude hono
ɓeen yimɓe, yalla eɗen ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

9 Won ko mbinndu-mi faade e deental goonɗinɓe ngal, kaa
Diyoterefes, muuyɗo ardinde hoore mum oo, jaɓantaa kam.
10 Saabe ɗum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no
o bonkortoo min nii. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe
hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan ɗum, o
ribba ɗum'en e deental goonɗinɓe ngal.
11 Sakiike am korsuɗo, pati ɲemmbu ko boni, ɲemmbu ko
moyyi. Gaɗoowo ko moyyi fuu yo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo
ko boni anndaa Laamɗo.
12 Demeteriyus yo neɗɗo lobbo sabi omo ɲiiɓi e goonga.
Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miɗen
njaɓi ɗum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

13 Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa win-
ndude ɗum fuu e ɗerewol.
14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hun-
duko.
15 Giɗiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Miɗo jowta
giɗiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

---

* **1:5** ***Sakiraaɓe ɓee*** yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Ɓataaki Yahuuda

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccuɗo Iisaa
Almasiihu mi miɲii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaaɓe
horsuɓe e Laamɗo Baabiraaɗo men ɓee, onon reenaaɓe faa
gartol Iisaa Almasiihu.
2 Yo Laamɗo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e
jilli mum!

Jeertaango dow jannginooɓe fenooɓe

3 Sakiraaɓe am horsuɓe, miɗo yiɗunoo faa sanne winn-
dande on banngal kisindam ɗam ndeentu-ɗen e mum en fuu
ɗam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina
on kaɓano-ɗon laawol goonɗinal dokkaangal seniiɓe fuu cilol
gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
4 Sabi won sooriiɓe e deental ngal, ɓe jukkungo mum'en
winndaa gila ko ɓooyi. Ɓe yeddooɓe Laamɗo, ɓe waylitooɓe
moyyere Laamɗo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku,
ɓe yeddooɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu Kalfaaɗo men
gooto oo.
5 Jooni, miɗo yiɗi miccintinde on ɗum ɗoo, fay so taweede
on kumpitaama faa laaɓi: ko Joomiraaɗo danndi yimɓe mum
to leydi Misira too koo, o sakitike halkude ɓe ngoonɗinaali e
ley maɓɓe ɓee.
6 Miccitoro-ɗon duu no yoga e malaa'ika'en ɓee keddaaki ɗo
njamiranoo ɗoo nii, ko ɓe ngaɗi dee, ɓe njoppu darɗe maɓɓe.
Saabe ɗum Joomiraaɗo heddi ɓe ley nimre faa kiiti ɲannde
darngal, geyyii ɓe geyyelle duumiiɗe.
7 Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliiɗe ɗum'en
ngaɗirii njaahilaaku no malaa'ika'en ɓee ngaɗiri nii, ɗe ngu-
urdiino e tuuyooji ɗi kaanaa waɗeede. E ley ɗum ɗe laatanike
yimɓe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.
8 Ɗum e taweede, sooriiɓe e mon tuugiiɓe ko njii e ley
koyɗi mum'en ɓee, ana coɓina caldi mum'en, ana koyna
hooreyaaku Joomiraaɗo, ana mbonkoo tedduɓe wonɓe dow
kammu ɓee.
9 Jaka fay Miikaa'iilu, mawɗo malaa'ika'en oo, bonkaaki
Ibiliisa nde ɓe nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo
ndee. O jaɓaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo ɗum, ko o
wii ɗum dee: «Yo Joomiraaɗo hiite.»
10 Kaa ɓeen yimɓe ana mbonkoo kuɗɗe ɗe ɓe anndaa
ɗum'en, ko ɓe anndi koo jaati woni ko halkata ɓe. Ɗum woni
tuuyooji maɓɓe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii.

11 Kaari! Ɓe njokkii laawol Kaabiila.* Ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe
e majjere Balaama,† yalla eɓe keɓa jawdi. Ɓe kalkoto e
murtugol maɓɓe no Koora‡ halkorii nii.
12 Kamɓe ngoni ella kawrital ɲaamdu mooɗon, sabi ayiibe
ɓe ɲaamirta, kasen duu ko'e maɓɓe tan ɓe killaa. Ɓe duule ɗe
ngalaa ndiyam ɗe kenuuli coggata, ɓe leɗɗe yaawnde ɗe ngalaa
ko teɓetee, ɗoofaaɗe, baatuɗe fey.
13 Eɓe yufina gacce maɓɓe no bempeeje geeci piyotooɗe
yufinirta ngufo nii, ɓe koode jiilotooɗe, nimre ɓurnde fuu
niɓɓude ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok taanii Aadama jeɗɗaɓo oo sappinoke kabaaru
maɓɓe gila ko ɓooyi, wii:
«Ɓeewee Joomiraaɗo ana warda e malaa'ika'en mum seniiɓe
ujunaaji ujunaaji
15 faa sara yimɓe fuu.
O hollitan bonɓe ɓee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan ɓe geddi fuu ɗi ɓeen luuttooɓe yeddooɓe Laamɗo
kaali.»
16 Ɓeen yimɓe yo bonnooɓe moyyere, woytotooɓe, jokkooɓe
giɗaaɗe yonki mum'en, eɓe mantoo, eɓe mana woɓɓe yalla eɓe
keɓa ko ɓe njiɗi.

Haala ɲiɓude nguurndam dow goondinal

17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccitee konngi ɗi
nelaaɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɓee cappinoo ɗii.
18 Nii ɓe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayrooɓe yimɓe,
jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en bonɗe ngaroyan.»
19 Kamɓe ngoni seenndooɓe yimɓe, miilooji adunankooji ɓe
njogii, Ruuhu Laamɗo oo walaa e maɓɓe.
20 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, mahee nguurndam mon
dow goondinal mooɗon cattungal senaade ngal, keddee e
ɲaagaade Laamɗo e dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
21 Keddee e jilli Laamɗo tawa oɗon ndoomti yurmeende
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu naɓoore on to nguurn-
dam nduumiiɗam.
22 Njurmee yoga yimɓe wonɓe e sikke,
23 ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Woɓɓe
ɓee noo, njurmoro-ɗon ɓe e dow jeertagol, nefon fay saaya ka
terɗe maɓɓe comni kaa.

24-25 Laamɗo ana waawi reenude on e tarataraaɗe, ana
waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee ɲiŋoore
walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe
e laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo gooto kisinirɗo en Iisaa

---

* **1:11** ***Kaabiila*** yo barɗo miɲum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteeɗo ***Koora*** murtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndee.

Almasiihu Joomiraaɓo meeɓen oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol
ngol Iisaa Almasiihu ɓannginani Yuhanna

1 Dewtere ndee ana mooɓti kulle ɗe Iisaa Almasiihu
ɓanngini. Laamɗo ɓannginani mo ɗee kulle faa o holla
maccuɓe mum ɓee ko warata ɓooyataa. Iisaa neli malaa'ika
mum faa humpita ɗum maccuɗo makko Yuhanna.
2 Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, ɗum woni, o haalii
konngol Laamɗo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo
huunde fuu ko o yii.
3 Neɗɗo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii
hoore. Neɗɗo fuu kettiniiɗo nde so jokki ko winndaa e
mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle ɗee ngaɗata oo
ɓadiima.

Misaalu faade e deente goondinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna winndi oo ɗoo ɓataaki faade e deente jeɗɗi
goondinɓe gonɗe e leydi Asiya ɗee. Yo on keɓu moyyere e jam
iwde e Laamɗo gooduɗo, goodunooɗo, garoowo oo, iwde e
ruuhuuji jeɗɗi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee
ɗii,
5-6 iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniiɗo e dow kulle
ɗee oo, arano e wuurtineede hakkunde maayɓe, laamiiɗo
kaanankooɓe aduna oo.
Yo teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa faa abada, kanko
yidi en so o yuppi yiiyam makko, o tonngiti en iwde e tonn-
goode luuttal, o wadi en jeyaaɓe e laamu, o wadi en yottinooɓe
sadaka faa ngollanen Laamɗo Baabiraaɗo makko oo! Aami-
ina.
7 Taykee, omo wara e duule.
Yimɓe fuu njiyan mo,
fay yuwnooɓe mo ɓee,
leɲi aduna fuu cuɲlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.
8 Joomiraaɗo men Laamɗo, gooduɗo, goodunooɗo, ga-
roowo, Jom Baawɗe oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

9 Miin woni Yuhanna sakiike mon deentuɗo e mon torraaji,
deentuɗo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e muɲidiɗɗo e mon
muɲal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende
Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamɗo ngol e ko
ceedanii-mi Iisaa koo.

10 E ley Ɲalaande Joomiraaɗo ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-
mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii
11 ana wiya:
—Ko njiyataa koo, waɗu ɗum dewtere, neldaa nde deente
goondiinɓe jeɗɗi ɗee: deental Efeesunkooɓe e deental Simir-
nankooɓe e deental Pergamenkooɓe e deental Tiyatirankooɓe
e deental Sardesankooɓe e deental Filadelfinkooɓe e deental
Lawdikiyankooɓe.
12 Njeeyii-mi yalla miɗo yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi
moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi,
13 nanndoore neɗɗo ana hakkunde majji, ana ɓoornii saaya,
ana haɓɓi ganndilaawol kaŋŋe e becce mum.
14 Leeɓi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no
ɓiraaɗam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii,
15 koyɗe makko ana ɗelkira no jakawalle jalbirta so
waɗaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko
ana wa'i no dillere ndiyam keewɗam nii.
16 Omo jogii e junngo makko ɲaamo ngoo koode jeɗɗi,
kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbeli ana yalta e hun-
duko makko, yeeso makko ana ɗelkira no naange jalbirta
hakkunde naange nii.
17 Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi
no maayɗo nii. O fawi junngo makko ɲaamo e am, o wii:
—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito,
18 miin woni guurɗo oo. Mi maayiino, kaa miɗo nii wuuri
faa abada. Miin jogii baawɗe dow maayde e baawɗe dow
laakaraa.
19 Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, ɗum woni ko waɗata
jooni koo e ko waroyta caggal mum koo.
20 Annii sirri koode jeɗɗi ɗe njiyataa e junngo am ɲaamo
ɗee, kaɲum e moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi: koode jeɗɗi ɗee yo
malaa'ika'en deente goondiinɓe jeɗɗi ɗee, moottilaaji kaŋŋe
jeɗɗi ɗii yo deente goondiinɓe jeɗɗi ɗee.

2

Haala ɓataakiiji faade e deente goondiinɓe jeɗɗi

Ɓataaki faade e Efeesunkooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondiinɓe wonɓe
Efeesu, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo koode jeɗɗi e junngo mum ɲaamo,
jahoowo hakkunde moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi:
2 Miɗo anndi golleeji maa e muɲal maa ley tampere. Miɗo
anndi a hokkataa bonɓe ɓee laawol, a ittii koro innditir-
teeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe.

* **1:10** *Ɲalaande* ***Joomiraaɗo ndee*** woni ɲannde alan.

3 A jom muŋal, a torraama saabe innde am, ɗum e
taweede yonki maa ɲawaali.
4 Kaa miɗo felire ɗum ɗoo: a yoppii jilli maa ɗi njogino-
ɗaa arannde ɗii.
5 Ndennoo miccita no ngorruno-ɗaa gila a saamaali. Tu-
ubu, ngolliraa no ngollirno-ɗaa arannde nii! So wanaa ɗum,
so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku
mum.
6 Kaa miɗo yarrani maa ɗum ɗoo: aɗa waɲi golleeji
jokkuɓe Nikola no mbaɲir-mi ɗi nii.
7 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goondinɓe ɗee koo! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum ɲaamde
ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamɗo kii.»

Ɓataaki faade e Simirnankooɓe

8 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe
Simirna, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteeɗo arano e cakito, maaynooɗo so
wuurti oo:
9 Miɗo anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a
arsukunte. Miɗo anndi bonnooɓe innde wiyooɓe e ko'e
mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe nganaa. Ko ɓe ngoni
dee, ɓe deental rewooɓe Ibiliisa.
10 Pati hul torra ɓadiiɗo hewtude ma. Tayka, yoga mon
Ibiliisa wedoto ɗum ley kasu faa tewta seytaade on. On tor-
rete balɗe sappo. Yo a laato koolniiɗo faa maayde tawe hen,
mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiiɗam.
11 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goondinɓe ɗee koo! Jaaliiɗo fuu, maayde ɗiɗoɓere ndee
memataa ɗum fey.»

Ɓataaki faade e Pergamenkooɓe

12 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe
Pergame, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu
mbeli:
13 Miɗo anndi nokku ɗo koɗu-ɗaa, ɗo Ibiliisa laamii ɗoo.
Aɗa tiiɗi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay
wakkati nde Antipas seede am koolniiɗo oo waraa ley mon
ndee, ɗum woni ɗo Ibiliisa hoɗi ɗoo.
14 Kaa won pelooje seeɗa ɗe njogani-maa-mi: aɗa
muŋana yimɓe wonɓe hakkunde mon nannduɓe e Balaama.
Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena
kaŋum e ɲaamde tewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
15 Nii, jokkuɓe yimɓe Nikola ngorri hakkunde mon, jan-
nde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu.
16 Ndennoo tuubu, so wanaa ɗum, mi waran e maa jooni,
mi haɓira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii.

17 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goonɗinɓe ɗee koo! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum ɲaamdu
suuɗiindu wiyeteendu ‹ maanu ›, mi hokkan ɗum kaayel
danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so
wanaa dokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki faade e Tiyatirankooɓe

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe
Tiyatira, mbiyaa:
«Annii haalaaji Ɓii Laamɗo mo gite mum njalbirta no
metangal yiite, mo koyɗe mum ɗelkirta no jakawalle jar-
naaɗo nii:
19 Miɗo anndi golleeji maa e jilli maa e goonɗinal maa e
ballal ngal ngaɗan-ɗaa woɓɓe, kaɲum e muɲal maa. Miɗo
anndi golleeji maa cakitiiɗi ɗii ɓuri aranndeeji ɗii heewde.
20 Kaa miɗo felire ɗum ɗoo: aɗa muɲana Yesabel,
oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta
maccuɓe am omo janngina ɗum'en fijirde e ɲaamde tewuuji
cakkanaaɗi tooruuji.
21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jaɓaali
tuubude iwde e fijirde makko ndee.
22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla.
Fijidooɓe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko
ngol, torrete torraaji mawɗi,
23 mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goonɗinɓe ɗee fuu
anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e ɓerɗe, kasen
duu mi yoɓan gooto e mon fuu hakke golle mum.
24 Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiiɓe ɓe njokkaali ngol
laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta ‹ sirriiji Ibiliisa
luggi ›, miɗo wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi
e mon
25 so wanaa yo on tiiɗu e ko njogi-ɗon koo faa nde ngar-mi
fuu.
26-28 Jaaliiɓe – ɗum woni waɗooɓe sago am faa timmoode
ɓee – mi hokkan ɗum'en baawɗe ɗe keɓu-mi e Baabiraaɗo am
ɗee, faa ɓe ndurda jaaleɲi ɗii loocol naawngol, ɓe pusira ɗi no
mahoowo looɗe fusirta looɗe nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri
ndee duu.
29 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goonɗinɓe ɗee koo! »

3

Ɓataaki faade e Sardesankooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe
Sardes, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi e koode jeɗɗi:

Miɗo anndi golleeji maa, aɗa wiyee a guurɗo, tawee nee
a maayɗo.
2 Jeerta cemmbinɗinaa seeɗa mo njogi-ɗaa oo gila
waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi
yeeso Laamɗo am.
3 Ndennoo, miccita no keɓir-ɗaa e no nanir-ɗaa Kabaaru
Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan
no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi
maɓɓude ma.
4 Kaa noo, aɗa jogii ɗo Sardes ɗoo yimɓe ɓe tuunninaali
kaddule mum'en. Ɓe ɓoornotoo kaddule daneeje ɓe njaada e
am, sabi eɓe kaandi hen.
5 Hono non, jaaliiɗo fuu ɓoornortoo kaddule daneeje.
Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi
seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraaɗo am e malaa'ika'en
mum.
6 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goonɗinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Filadelfinkooɓe

7 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe
Filadelfi, mbiyaa:
«Annii haalaaji ceniiɗo goongirante, mo cokitirgal Daawu-
uda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto
uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.
8 Miɗo anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal
yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famɗude
semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am.
9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewooɓe Ibili-
isa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe
fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe cujidoya e
koyɗe maa. Nden ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 Ko njamir-maa-mi muŋaa koo, a muŋii sanne. Saabe
ɗum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna
faa itta koro yimɓe fuu.
11 Mi ɓadike warde. Tiiɗu e ko njogi-ɗaa koo pati fay gooto
teeta deesewal maa jaalogal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan ɗum nuygal ley suudu Laamɗo
am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e
mum innde Laamɗo am e innde ngalluure Laamɗo am, ɗum
woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamɗo am so
jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee.
13 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goonɗinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Lawdikiyankooɓe

14 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe
Lawdikiya, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido
goongirante, layli tagoore ndee fuu:
15 Mido anndi golleeji maa, a wulaa a ɓuuɓaa. Yo a laato
guldo naa ɓuuɓudo!
16 Nde wonnoo ada forri a wulaa a ɓuuɓaa, mi tuttete
iwde e hunduko am.
17 Ada wiya: ‹ Mi galo, mi mooɓtii jawle, mi hasindinaa
e fay huunde. › Tawee nee, a anndaa a ɲaaddo hoore a
jurminiido a baasudo a bumdo a koldo!
18 Mido waaje: soodu e am kaŋŋe laɓɓiniraado yiite, yalla
ada heɓa jawdi, coodaa e am kaddule daneeje ɓoorno-daa,
yalla ada suura hersa terde maa ɓole dee, coodaa e am nebam
ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaɓa.
19 Miin, mido fela mido ne'a yimɓe ɓe njidu-mi. Ndennoo,
darana ko moyyi, tuubaa!
20 Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Nedddo
fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi
ɲaamda e mum.
21 Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow
bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-
mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii.
22 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente
goondinɓe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

1 Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu.
Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii
ana haalda e am, ana wiya:
—Ɲabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal
dum doo.
2 Ɗon e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to
dow kammu too, nedddo gooto ana joodii dow mayre.
3 Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana
wojjitira no haayre sardis, ciiɓo-ciiɓongal ana filii bimmbeere
ndee ana jalbira no haayre emerooda nii.
4 Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana
pilii nde, mawɓe noogayon e nayon ana njoodii dow majje,
ana ɓoornii kaddule daneeje, tenngaade caɲiraade kaŋŋe ana
e ko'e maɓɓe.
5 Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu
ndee, cunkume jeddi kuɓɓooje ana yeeso mayre doo, deen
ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi dii.

6 Ko wa'i hono weendu laaɓundu tal nanndundu e timtorgal
ana fooccii yeeso mayre.
Kuɗɗe nay guurɗe jogiiɗe gite keewɗe yeeso e caggal fuu,
ana hakkunde mayre e sera mayre.
7 Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no
rawaandu ladde nii, ɗiɗoɓere ndee ana wa'i no ngaari nii,
tatoɓere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neɗɗo nii,
nayoɓere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii.
8 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu ana jogii biifoole
jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewɗe ley e dow fuu. Jemma
e ɲalooma fuu ɗe celataa e yimde, eɗe mbiya:
«Ceniiɗo, Ceniiɗo, Ceniiɗo
yo Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
goodunooɗo, gooduɗo, garoowo oo!»
9 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee ana njimana jooɗiiɗo dow bimmbeere
laamu, guurɗo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje.
10 Nde ɓe ngaɗata ɗum fuu, mawɓe noogayon e nayon ɓee kip-
poto e leydi yeeso jooɗiiɗo e bimmbeere oo, cujidana guurɗo
faa abada oo, njoyyina tenngaaɗe mum'en yeeso bimmbeere
ndee, mbiya:
11 «Joomiraaɗo amen, Laamɗo amen,
aan haandi e heɓude darja e teddungal e baawɗe,
sabi aan tagi kulle ɗee fuu
e muuyɗe maa ɗe laatorii, ɗe tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamɗo e kaanɗo udditinde nde

1 Caggal ɗum, njii-mi e junngo ɲaamo jooɗiiɗo dow bimm-
beere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum
winndaa, uddiraande peɗooɗe jeɗɗi maanduɗe.
2 Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande
toownde, ana wiya:
—Homo haandi e fettude peɗooɗe ɗee uddita dewtere ndee?
3 Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley
leydi kaanɗo udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre.
4 Ngullu-mi gullaali cattuɗi, sabi heɓaaka kaanɗo udditidde
dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre.
5 Non gooto e mawɓe ɓee wii kam:
—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu
baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike.
Endu waawi fettude peɗooɗe jeɗɗi ɗee, ndu uddita dewtere
ndee.
6 Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere
ndee, kuɗɗe nay guurɗe ɗee e mawɓe ɓee ana pilii ndi. Endi
nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeɗɗi e gite jeɗɗi, ɗum
woni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi neleteeɗi e aduna oo fuu ɗii.

7 Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e ɲaamo jooɗiiɗo dow
bimmbeere ndee oo.
8 Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kuɗɗe nay guurɗe ɗee
e mawɓe noogayon e nayon ɓee cujidi yeeso mayri. Gooto e
maɓɓe fuu ana jogii hoddu e urdude kaŋŋeere heewnde uurdi,
ɗum woni duwaawuuji seniiɓe ɓee.
9 Hedde eɓe njima jimol kesol eɓe mbiya e maggol:
«Aan haani ɓamde dewtere ndee
pettaa peɗooɗe mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamɗo yimɓe
e suudu baaba fuu e ɗemngal fuu e jaaleɲol fuu e leɲol
fuu,
yiiyam maa coottitori-ɗaa ɓe,
yalla eɓe tawdee e Laamɗo.
10 A waɗii ɓe kaanankooɓe e yottinooɓe sadaka Laamɗo
meeɗen oo,
ɓe laamoo aduna oo.»
11 E ley holleede am, nan-mi daaɗe malaa'ika'en heewɓe,
ujunaaji ujunaaji. Eɓe pilii bimmbeere ndee e kuɗɗe guurɗe
ɗee e mawɓe ɓee,
12 eɓe njima eɓe toowna daaɗe maɓɓe:
«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e heɓude baawɗe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»
13 Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko
woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko
woni e mum'en fuu, ana wiya:
«Jettooje e teddungal e darja e baawɗe
ngoodanii jooɗiiɗo dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»
14 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee njaabii:
—Aamiina!
Mawɓe ɓee duu, kippii e leydi cujidani ɓe.

6

Peɗooɗe jeɗɗi

Haala fettugol feɗoode arandeere: jaalogal

1 Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii
wootere e peɗooɗe jeɗɗi ɗee. Nan-mi wootere e kuɗɗe nay
guurɗe ɗee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana
wiya:
—War gaa!

2 Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baɓɗiiɗo mo oo ana jogii
laaɲal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotooɗo nii o
jaaloto duu.

Haala fettugol feɗoode ɗiɗoɓere: barondiral

3 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode ɗiɗoɓere ndee, nan-mi
huunde ɗiɗoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
4 Non puccu goɗɗo boɗeejo yalti. Baɓɗiiɗo mo oo hokkaa
kaafaawi mawki, o hokkaa baawɗe yalla omo itta jam e
aduna oo, faa yimɓe mbarondira.

Haala fettugol feɗoode tatoɓere: tiiɗalla

5 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode tatoɓere ndee, nan-mi
huunde wuurnde tatoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
Njii-mi puccu ɓaleejo. Baɓɗiiɗo mo oo ana jogii peesorgal e
junngo mum.
6 Nan-mi ko wa'i no daande neɗɗo iwii hakkunde kuɗɗe nay
guurɗe ɗee, ana wiya:
—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e
njoɓdi golle ɲalooma. Kaa pati mursee nebam ɗam e pegu-
ujam ɗam.

Haala fettugol feɗoode nayoɓere: maayde

7 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode nayoɓere ndee, nan-
mi daande huunde wuurnde nayoɓere ndee, ana wiya:
—War gaa!
8 Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baɓɗiiɗo mo oo ana wiyee
Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Ɓe ndokkaa baawɗe
dow nayoɓere aduna oo faa ɓe mbarda yimɓe kaafaawi e
yolbere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol feɗoode joyoɓere: wardaaɓe saabe seedaaku mum'en

9 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode joyoɓere ndee, njii-mi
to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanooɓe saabe konngol
Laamɗo ngol e seedaaku mo ɓe ceettii oo.
10 Ɓe eewnii faa toowi, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo ceniiɗo goongirante, faa mande ndoomu-ɗaa
sarde yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee faa njoɓto-ɗaa yiiyam
amen ɗam?
11 Gooto e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneewa, ɓe mbiyaa
ɓe powta seeɗa tafon, faa adadu sakiraaɓe maɓɓe, gollidiiɓe
maɓɓe fodanaaɓe wareede no maɓɓe nii ɓee, kiɓɓa.

Haala fettugol feɗoode jeegoɓere: ɲalooma mawɗo

12 Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii feɗoode jeegoɓere ndee.
Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliri
no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wojjiri no yiiyam nii,
13 koode kammu ɗee caami e leydi no ɓiɓɓe ibbe kecce
caamirta so henndu mawndu wibbii.
14 Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e
duuɗe fuu ɗoofaa iwde e nokkuuje mum'en.
15 Nden kaanankooɓe aduna e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe
sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimɓe e ri-
imayɓe fuu cuudii e loowi kaaye, kaɲum e hakkunde kaaye.
16 Hedde eɓe mbiya loowi kaaye dii e kaaye ɗee:
—Caamee e amen! Cuuɗon min e gite joodiiɗo dow bimm-
beere laamu ndee oo, kaɲum e tikkere Njawdiri ndii!
17 Sabi ɲalooma mawɗo tikkere maɓɓe ndee yottiima, homo
waawi daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande Laamɗo

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale
nay ɗee. Ɓe cakkii kenuuli aduna nay ɗii, pati mbifa wanaa e
leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki.
2 Njii-mi kasen malaa'ika goɗɗo iwruɗo funnaange ana jogii
gaɗirgal maande Laamɗo guurɗo oo ngal. O eewnii daande
toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaaɓe baawɗe tor-
rude leydi e geeci.
3 O wii ɓe:
—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e leɗɗe ɗee tafon, faa
nde keɓu-ɗen waɗude maandeeji e tiiɗe maccuɓe Laamɗo
meeɗen ɓee.
4 Non nan-mi adadu waɗaaɓe maande e dow tiiɗe mum'en
ɓee: eɓe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji ca-
panɗe nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwɓe e cuudi Is-
raa'iilankooɓe ɓee ɗii fuu:
5 iwɓe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Ruuben, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Gada, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
6 iwɓe e Asiira, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Naftali, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Manaasa, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
7 iwɓe e Simeyon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Lewi, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Isakar, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
8 iwɓe e Jebulon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Yuusufu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Beɲamin duu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
cuudi baaba ɗii fuu ngaɗanaama maande.

No yimɓe leŋi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewɗo mo limataako
iwɗo e yimɓe leŋol fuu e suudu baaba fuu e jaaleŋol fuu
e ɗemngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e
Njawdiri ndii. Eɓe ɓoornii saayaaji daneeji, caɓe tamarooje
ana e juuɗe maɓɓe.
10 Eɓe ilina, eɓe mbiya:
—Kisindam ɗam to Laamɗo men jooɗiiɗo dow bimmbeere
laamu ndee iwrata, kaŋum e Njawdiri ndii.
11 Malaa'ika'en ɓee fuu pilii bimmbeere ndee, mawɓe ɓee e
kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamɗo,
12 ana mbiya:
«Aamiina!
Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
e teddungal e baawɗe e semmbe,
fuu ngoodanii Laamɗo meeɗen faa abada!»
13 Non gooto e mawɓe ɓee lamndii kam:
—Hoɓe ngoni ɓee yimɓe ɓoorniiɓe saayaaji daneeji? Hoto ɓe
iwi?
14 Mbii-moo-mi:
—Moobbo, aan woni anndudo.
O jaɓɓitii o wii kam:
—Kamɓe ngoni iwɓe e torra mawɗo tawi eɓe ndeenii.
Ɓe loonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii ɗum'en yiiyam
Njawdiri ndii.*
15 Ɓum saabii so ɓe keddoto yeeso bimmbeere laamu
Laamɗo ndee, ɓe ndewa mo jemma e ŋalooma ley suudu
makko seniindu nduu, kasen duu, jooɗiiɗo e bimmbeere
laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukkum mum.
16 Ɓe njolbataa, ɓe ɗomɗataa, naange tappataa ɓe, fay
nguleefi ngooti yottataako ɓe.
17 Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu
ndii duran ɓe, juurna ɓe e cewle ndiyam ndokkoojam ngu-
urndam. Laamɗo soccan gondi gite maɓɓe fuu.

8

Haala fettugol feɗoode jeɗɗoɓere: deyyere mawnde

1 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode jeɗɗoɓere ndee,
kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer.
2 Non njii-mi malaa'ika'en njeɗɗon dariiɓe yeeso Laamɗo
ɓee ndokkaama buutute jeɗɗi.
3 Malaa'ika goɗɗo jogiiɗo urdude kaŋŋeere daroyii bannge
ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo ɗum e

* **7:14** Maanaa ***ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam***, ɗum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

duwaawuuji seniiɓe, o yottina ɗi dow ittirde sadaka kaŋŋeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee.
4 Cuurki uurdi ndii ŋabbidi e duwaawuuji seniiɓe ɓee iwde e junngo malaa'ika dariiɗo yeeso Laamɗo oo.
5 Malaa'ika oo ɓami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeji ngaɗi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeɗɗi

6 Caggal ɗum, malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe buutute jeɗɗi ɓee lanndinanii fuufude ɗe.

Haala buututal aranndeewal

7 Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoɓere leydi ndii sumi, feccere tatoɓere leɗɗe ɗee sumi, kasen duu huɗo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal ɗiɗoɓal

8 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre huɓɓoore nii wedaa e ley geeci. Tatoɓere geeci oo laatii yiiyam,
9 tatoɓere kuɗɗe guurɗe gonɗe e geeci ɗee mbaati, tatoɓere laanaaji ndiyam ɗii kalkii.

Haala buututal tatoɓal

10 Malaa'ika tataɓo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kuɓɓiroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoɓere maaje kaŋum e cewle ndiyam.
11 Ngal koodal «Ƙaaɗeefi» wiyetee. Ngal haaɗinii tatoɓere ndiyameeji ɗii kati, yimɓe heewɓe maayi saabe ɗiin ndiyameeji kaaɗuɗi.

Haala buututal nayoɓal

12 Malaa'ika nayaɓo oo fuufi buututal mum, non tatoɓere naange e tatoɓere lewru e tatoɓere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatoɓere mum niɓɓa, jemma e ɲalooma fuu mbaasa tatoɓere fooyre mum'en.
13 Caggal ɗum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe aduna nde malaa'ika'en taton heddiiɓe ɓee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoɓal

1 Malaa'ika joyaɓo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu.

2 Nde sotti ɓunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no
wuriya mawɗo nii, ki niɓɓini naange e mbeeyu fuu.
3 Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawɗe
torrude no jahe nii.
4 Ɓi njamiraa pati ɗi mbonna wanaa huɗo wanaa leɗɗe
wanaa huunde fuu ko fuɗata e leydi, ɗi torra yimɓe ɓe
maande Laamɗo walaa e tiiɗe mum'en ɓee tan.
5 Ɓi ndokkaa torrude ɓee yimɓe faa naawa lebbi joy, kaa ɗi
ndokkaaka warde ɓe. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde
yaare fiɗii neɗɗo nii.
6 Ley ɗiin lebbi, yimɓe muuyan maayde keɓataa, yimɓe
pooɗanto maayde, nde doga ɗum'en.
7 Ɓiin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniiɗi wolde.
Ko wa'i no tenngaaɗe caɲiraaɗe kaŋŋe nii ana e ko'e majji,
yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimɓe nii.
8 Eɗi njogii leeɓi mbaaɗi no cukuli rewɓe nii, ɲiiye majji ana
mba'i no ɲiiye dawaaɗi ladde nii.
9 Ko wa'i no ganndeeje jamɗe nii ana e becce majji, soyfa
biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewɗi kaɓɓaaɗi e
pucci doganooji wolde nii.
10 Eɗi njogii lace jogiiɗe kure no jahe nii, eɗi njogii
yamiroore torrirde yimɓe lace majji ɗee hakke lebbi joy.
11 Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo ɓunndu
ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi oo. Innde makko e
ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon,
ɗum woni kalkoowo.
12 Bone arano oo ɓettike. Tayka, boneeji ɗiɗi ana ngara
caggal makko kasen.

Haala buututal jeegoɓal

13 Malaa'ika jeegaɓo oo fuufi buututal mum, non nan-mi
daande iwrii kam to luwe nay gonɗe e coɓɓuli ittirde sadaka
kaŋŋeere wonnde yeeso Laamɗo ndee,
14 ana wiya malaa'ika jeegaɓo jogiiɗo buututal oo:
—Yoppitin malaa'ika'en nayon haɓɓaaɓe to maayo manngo
wiyeteengo Efarata.
15 Laamɗo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon ɓee ndee
hitaande e nduu lewru e oo ɲalooma e oo wakkati jaati faa
ɓe lanndinoo warde tatoɓere yimɓe.
16 Mi nanii adadu konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: ɓe ujunaaji
noogay cili ujunaaji sappo.
17 Annii no njiiru-mi pucci ɗii e waɗɗiiɓe ɓee e ley holleede
am: eɓe ɓoornii kaddule jamɗe boɗeeje nanndude e yiite,
kaɲum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci ɗii
ana wa'i no ko'e dawaaɗi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana
njalta e kundude majji.

18 Ɗii balaawuuji tati, ɗum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti
oo, njalti e kunduɗe pucci ɗii so mbari tatoɓere yimɓe.
19 Sabi semmbe pucci ɗii ana e kunduɗe mum'en, ana fay e
lace majji duu. Lace majji ɗee ana nanndi e ɓoggi leydi, eɗe
njogii ko'e, ɗeen ko'e ɗi ngaaɲirta yimɓe.
20 Heddiiɓe ana nguuri caggal ɗiin balaawuuji ɓee ana
keddii tuubaali e kulle ɗe ngolliri juuɗe mum'en ɗee, ɓe
njoppaali sujidande seyɗaani'en, kaɲum e tooruuji kaŋŋe e
kaalisi e jakawalle e kaaye e leɗɗe. Eɓe cujidana ɗiin tooruuji
ɗi njiyataa, nanataa, ndillintaako.
21 Ɓe tuubaali iwde e war-hoore e mboŋobaaku e fijirde e
nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiiɗo dewtel

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo jom semmbe ana iwa
dow kammu ana jippoo. Omo ɓoornii luurde, ciiɓo-ciiɓongal
ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana ɗelkira no naange
jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii.
2 Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni
koyngal makko ɲaamal dow geeci, o darni nanal dow
njoorndi,
3 o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii.
Nde o eewnii ndee, gidaali jeɗɗi njaabii.
4 Nde gidaali jeɗɗi ɗii tilinoo haalde ndee, kosu-mi win-
ndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya
kam:
—Pati winndu ko gidaali jeɗɗi ɗii mbii koo, yo laato kumpa!
5 Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɲum e
njoorndi oo hunci junngo mum ɲaamo faa toowi,
6 hunorii Guurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e
ko woni e mum, taguɗo leydi e geeci e ko woni e mum'en.
Malaa'ika oo wii:
—Ɓooyataa hankasen!
7 Kaa e ley balɗe ɗe buututal malaa'ika jeɗɗaɓo ngal fuufata
ɗee, Laamɗo tabintinan anniya mum cuuɗinooɗo. Ɗum laa-
torto no o haalanirnoo annabaaɓe gollanooɓe mo ɓee nii.
8 Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam
kasen:
—Yaa ɓamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika
dariiɗo e geeci e njoorndi oo.
9 Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi ɗum hokka kam dewtel
ngel. O wii kam:
—Ɓamu ngel moɗaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no
njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

10 Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi
ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am
wuli taw!
11 Caggal dum, mbiyaa-mi:
—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e
jaaleɲi keewdi e leɲi keewdi e demde keewde e kaanankooɓe
heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe didon

1 Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:
—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde
sadaka ndee, kiiso-daa rewooɓe wonɓe hen ɓee,
2 kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde
hokkaama heeferɓe ɓee. Ɓe njaɓɓan ngeenndi ceniindi
ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi.
3 Mi neloyan seedee'en am didon ɓee, ɓe ɓoornoyto licce
caakuuji,* ɓe mbaajoyto ko Laamdo loowi ɓe koo hakke balde
ujunere e teemede didi e capande jeegom.
4 Ɓeen seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji
didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo.
5 Gaɲo fuu muuydo torrude ɓe, yiite yaltoyan e kundude
annabaaɓe ɓee halka dum. Muuydo torrude ɓe, waajibi
halkiree non.
6 Eɓe njogii yamiroore hadude kammu toɓude e ley balde
de ɓe mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Eɓe njogii
yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiiyam, kasen duu
eɓe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde ɓe
muuyi fuu.
7 Nde didon ɓee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol
jeyaangol e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu
yaltan yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe.
8 Tewuuji maɓɓe ngona e daalaare ngalluure mawnde,
do Joomiraado maɓɓe feŋanoo e leggal bardugal doo. Nden
ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira.
9 Yimɓe jaaleɲi fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leɲi fuu
njiyan tewuuji maɓɓe ko waarata e ɲaloomaaji tati e feccere
ɲalooma, fay gooto ɓe nduŋantaako ira di ley yanaande.
10 Wonɓe e aduna oo ɓee fuu mbeltoto e maayde maɓɓe
ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde eɓe ndokkondira
dow weltaare. Sabi annabaaɓe didon ɓee torriino ɓe sanne.
11 Kaa caggal ɲaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango ngu-
urndam iwngo to Laamdo naati e maɓɓe, non ɓe immitii ɓe

---

* **11:3** Maanaa ***ɓe ɓoornoo licce caakuuji*** woni hollude sunu hono rewɓe ɓoornotooɓe kaddule cuddu nii. † **11:8** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudoode 19.1-29

ndarii e koyɗe maɓɓe. Kulol manngol nanngi yiyannooɓe ɓe
ɓee fuu.
12 Daande toownde iwri ɓe dow kammu, ana wiya ɓe:
—Ɲabbee gaa!
Ɓe ŋabbi dow kammu e ley luurde, wayɓe maɓɓe fuu keddii
ana yeewa ɓe.
13 E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappoɓere
ngalluure ndee. Ujunaaji jeɓɓi neɓɓo halkii hen, heddiiɓe ɓee
kuli, njaɓani Laamɓo Jom kammu oo teddeengal.
14 Tayka, bone ɓiɓaɓo oo yawtii, bone tataɓo oo ana wara
ɓooyataa.

Haala buututal jeɓɓoɓal

15 Malaa'ika jeɓɓaɓo oo fuufi buututal mum, daaɓe toowɓe
nanaa dow kammu, ana mbiya:
—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraaɓo men
kaŋum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!
16 Mawɓe noogayon e nayon jooɓiiɓe dow bimmbeeje yeeso
Laamɓo ɓee kippii e leydi, cujidani Laamɓo,
17 ana mbiya:
«Miɓen njette, Joomiraaɓo Laamɓo Jom Baawɓe,
gooduɓo goodunooɓo oo miɓen njette,
sabi a gollirii baawɓe maa mawɓe ɓee,
a tabintinii laamu maa.
18 Heeferɓe ɓee yo tikkuɓe,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maayɓe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-ɓaa annabaaɓe gollanooɓe ma ɓee,
seniiɓe hulɓe innde maa ɓee,
tedduɓe e lo'uɓe fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnooɓe leydi ɓee.»
19 Suudu Laamɓo seniindu wonndu dow kammu nduu
udditaa, keesuwal aadi ngal ɓanngi e ley mayru. Maje maji,
dillereeji e gidaali ngaɓi, leydi dimmbii, malumaluuje ɓutte
caami.

12

No kuungal waddi e debbo ŋaywuɓo

1 Taagumansa kaayniiɓo ɓanngi dow kammu, ɓum woni
debbo ɓoorniiɓo naange ana fawi koyɓe mum e lewru ana
filkii pilkol koode sappo e ɓiɓi.
2 O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ŋatawere.
3 Taagumansa goɓɓo ɓanngi dow kammu, ɓum woni kuun-
gal boɓewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e
jeɓɓi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu.

4 Laaci maggal wuuwi tatoɓere koode kammu, wedii ɗum
e leydi. Ngal darii yeeso debbo ŋaywuɗo oo faa ngal moɗa
ɓiyiiko nde o rimii ɗum.
5 Non o rimi ɓiɗɗo gorko. Oon woni durdoowo leɲi ɗii
fuu loocol naawngol. Ɓiɗɗo oo diwtaa faade to Laamɗo e
bimmbeere mum laamu.
6 Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo
moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton balɗe ujunere e teemeɗe
ɗiɗi e capanɗe jeegom (1 260).
7 Wolde waɗi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteeɗo
Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e
malaa'ika'en mum,
8 ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi
nokku maɓɓe gonɗo dow kammu too oo.
9 Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama.
Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa
Seyɗaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e
leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.
10 Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Jooni kisindam ɗam wari!
Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeɗen ngari,
laamu ana e hawju Almasiihu.
Sabi kalmotoodo sakiraaɓe meeɗen,
kalmotoodo ɓe to Laamɗo jemma e ŋalooma oo,
ribbaama iwde dow kammu.
11 Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiiyam Njawdiri ndii,
kaŋum e dow haala seedaaku maɓɓe,
ɓe cuɓaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.
12 Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!
Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!
Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,
sabi ana anndi wakkati seeɗa heddanii ɗum.»
13 Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal an-
ndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimɗo
ɓiɗɗo gorko oo.
14 Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira
faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee
hakke duuɓi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii.
15 Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, ɗam ili caggal debbo
oo no maayo nii faa ɗam naɓa mo.
16 Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko
mayri, ndi moɗi ndiyam ɗam kuungal ngal siryi ɗam.
17 Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi
haɓoyde e ko heddii e iwdi debbo oo koo, ɗum woni
ɗowtaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiiɗi e seettanaade Iisaa.

18 Non Kuungal ngal* darii e njaareendi daŋŋeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

1 Caggal ɗum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e
jeɗɗi ana yeeŋa iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade
laamu. Inɗe bonkorɗe Laamɗo ana mbinndaa e ko'e ɗee fuu.
2 Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyɗe
maggol ana wa'i no koyɗe taktakol mbiyeteengol ursa* ngol
nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde
nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawɗe
mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawɗe laamaade.
3 Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono
ko barminanoo barmere waawnoonde warde ɗum, kaa
barmere ndee sellinaama, faa ɗum haaynii wonɓe e aduna
oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol.
4 Ɓe cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol
baawɗe maggal laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol
ngol, eɓe mbiya:
—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e
maggol?
5 Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantorɗi bonko-
toodi Laamɗo, ngol hokkaa baawɗe laamaade lebbi capanɗe
nay e ɗiɗi.
6 Ngol fuɗɗi bonkaade Laamɗo, engol bonkoo innde makko
ndee, kaɲum e hoɗorde makko, ɗum woni ɓe hoɗorde
mum'en woni dow kammu too ɓee.
7 Ngol hokkaa baawɗe haɓude e seniiɓe ɓee, ngol jaaloo
ɗum'en. Ngol hokkaa baawɗe laamaade suudu baaba fuu e
jaaleɲol fuu e ɗemngal fuu e leɲol fuu.
8 Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidanan taktakol ngol,
ɗum woni neɗɗo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii
gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee,
dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.
9 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu!
10 Neɗɗo fuu podanaaɗo haɓɓeede so naɓee, haɓɓete
naɓee. Neɗɗo fuu podanaaɗo wardeede kaafaawi, wardete
kaafaawi. Ɗum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree muɲal
e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

---

* **12:18** ***Kuungal ngal darii***... E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga mbii: *Ndarii-mi e njaareendi daŋŋeere geeci oo.* * **13:2** ***Ursa*** yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolɗe mawɗe.

11 Caggal ɗum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi.
Engol jogii luwe ɗiɗi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol
haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii.
12 Ngol golliri baawɗe taktakol aranndeewol ngol barmere
mum hosunoo warde ɗum so sellinaa ngol, fuu e dow
yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana
ngol.
13 Taktakol ɗiɗaɓol ngol waɗii kaayeefiiji mawɗi, ɓamii faa
ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu
ana yeewa.
14 Ngol yoŋŋiri yimɓe aduna kaayɗe ɗe ngol hokkaa waɗude
e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina
yimɓe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barmini-
ranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol.
15 Ngol hokkaa baawɗe ngol waɗa yonki e tooru nduu faa
ndu watti haalde e waɗude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu
waree.
16-17 Taktakol ngol dooldini yimɓe fuu yo keɓu maande e
juuɗe mum'en ɲaame naa e tiiɗe mum'en, yalla tedduɓe e
lo'uɓe, arsukunte'en e misikiina'en, rimɓe e riimayɓe, fuu
ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee.
Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol.
18 Ɗo kaan-ɗaa faamude ɗoo annii: neddo fuu jom hakkille
waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana
hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemeɗe
jeegom e capanɗe jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanooɓe ɓee, kaŋum e njawdiri ndii

1 Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona
ana wondi e yimɓe ujunaaji teemedere e capanɗe nay e
nayon (144 000), ɓe innde mayri e innde Baabiraaɗo mayri
mbinndaa e tiiɗe mum'en.
2 Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere
ndiyam keewɗam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde
nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyooɓe kolli mum'en nii.
3 Ɓeen yimɓe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere
Laamɗo ndee e yeeso kuddɗe nay guurɗe ɗee e yeeso mawɓe
ɓee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa
yimɓe ujunaaji teemedere e capanɗe nay e nayon (144 000)
soottitanooɓe e aduna oo ɓee.
4 Ɓeen ngoni ɓe meeɗaali tuunninde ko'e mum'en banngal
rewɓe, sabi ɓe laaɓuɓe. Eɓe njokki e Njawdiri ndii ɗo ndi
waawi yaade fuu. Ɓeen ngoni soottitanooɓe e hakkunde
yimɓe, yalla eɓe laatoo adiiɓe fuu sakkeede Laamɗo kaŋum
e Njawdiri ndii,

5 kasen duu fenaande meeɗaali yaltude e kunduɗe maɓɓe,
ɓe ngalaa ɲiŋoore.

Haala malaa'ika'en taton

6 Oon wakkati njii-mi malaa'ika goɗɗo ana diwa dow
mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiiɗo oo, omo waajoo
ɗum yimɓe aduna oo, ɗum woni yimɓe leɲol fuu e suudu
baaba fuu e ɗemngal fuu e jaaleɲol fuu.
7 Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:
—Kulee Laamɗo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata
oo warii. Cujidanee taguɗo kammu e leydi e geeci e cewle
ndiyam oo!
8 Malaa'ika goɗɗo ɗiɗaɓo jokki e makko, ana wiya:
—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halki-
ima! Nde sigirinii leɲi ɗii fuu fijirde mayre bonnde.
9 Malaa'ika goɗɗo, tataɓo, jokki e maɓɓe ana eewnoo
daande toownde, ana wiya:
—Neɗɗo fuu cujidanɗo taktakol ngol e tooru nanndundu e
maggol nduu, keɓuɗo maande maggol e tiinde naa e junngo,
10 waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamɗo ɗam,
njuppaaɗam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko.
Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniiɓe
ɓee e yeeso Njawdiri ndii.
11 Cuurki jukkungo maɓɓe duumoto faa abada, ɓe keɓataa
fowtere jemma e ɲalooma fuu. Sabi ɓe cujidanii taktakol ngol
e tooru nanndundu e maggol nduu, ɓe keɓii maande innde
maggol.
12 Ɗum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree muɲal. Ɓeen
ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo so ngoonɗini Iisaa ɓee.
13 Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu,
ana wiya:
—Winndu ɗum ɗoo: gila jooni, maayooɓe saabe gollande
Joomiraaɗo ɓee mbelii hoore.
Ruuhu oo wii:
—Goonga! Ɓe ŋoottinoyto iwde e tampere maɓɓe ndee, sabi
barke golleeji maɓɓe jokkan e maɓɓe.

Haala wakkati kettal aduna

14 Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neɗɗo nii ana
jooɗii dow mayre. Tenngaade saɲiraande kaŋŋe ana e dow
hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko.
15 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu nduu ana
eewnoo daande toownde, ana wiya jooɗiiɗo e luurde oo:
—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yotti-
ima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!
16 Non jooɗiiɗo e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo
wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

17 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu
dow kammu nduu, ana jogii kaɲum duu wawdu welndu.
18 Malaa'ika goɗɗo kawjotooɗo yiite oo yalti e ley it-
tirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya
malaa'ika jogiiɗo wawdu welndu oo:
—Jippin wawdu maa nduu, kettaa ɓiɓɓe peguuje leydi ndii
ɗee, sabi ɗe ɓenndii.
19 Malaa'ika oo sadiri ɓiɓɓe peguuje leydi ndii wawdu mum,
teɓi ɗe, wedii ɗe e ɓoosirde mawnde. Ɗum woni tikkere
Laamɗo jukkoowo jukkungo naawngo.
20 Ɓiɓɓe peguuje ɗee ɓosaa to caggal ngeenndi too, yiiyam
yalti e ɓoosirde ndee faa hewti labaale pucci, ɗam ili ko
waarata e njuunndi kilooji teemeɗe tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

1 Caggal ɗum, njii-mi dow kammu taagumansa goɗɗo
mawɗo kaayniiɗo. Njii-mi malaa'ika'en njeɗɗon ana njogii
balaawuuji jeɗɗi cakitiiɗi ɗii, sabi e majji tikkere Laamɗo
ndee timmata.
2 Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e
yiite. Jaalinooɓe taktakol ngol ɓee ana ndarii bannge mayru.
Ɓeen ngoni jaalinooɓe ngol, kanngol e tooru nanndundu e
maggol nduu e limre innde maggol ndee, eɓe njogii kolli ɗi
Laamɗo hokki ɓe ɗii.
3 Eɓe mbiya e ley jimol Muusaa maccuɗo Laamɗo oo e ngol
Njawdiri ndii:
«Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
golleeji maa yo mawɗi, yo kaayniiɗi!
Laawi maa yo poocciiɗi, yo goonɗuɗi,
aan woni kaananke jaaleɲi!
4 Homo woni mo hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo teddintaa innde maa?
Sabi aan woni gooto Ceniiɗo.
Leɲi fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabi ɓe njii no golleeji maa pooccitorii.»

Haala le'e jeɗɗi keewɗe balaawuuji jeɗɗi

5 Caggal ɗum, njii-mi suudu Laamɗo seniindu – ɗum woni
hukkum seedaaku gonɗo dow kammu oo – ana udditoo.
6 Malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe balaawuuji jeɗɗi ɓee njalti e
mayru, ana ɓoornii kaddule laaɓuɗe paca jalbooje, ana kaɓɓi
ganndilaaji kaŋŋe e becce mum'en.
7 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee hokki malaa'ika'en
njeɗɗon ɓee le'e kaŋŋeeje jeɗɗi keewɗe tikkere Laamɗo guurɗo
faa abada oo.

8 Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeɗɗi ɗi malaa'ika'en njeɗɗon ngaddi ɗii timmi.

16

1 Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeɗɗon ɓee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamɗo jeɗɗi ɗee!

2 Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonɗe naawɗe kewtii yimɓe tawraaɓe maande taktakol ngol e sujidanooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee.

3 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiiyam maayɗo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

4 Malaa'ika tataɓo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, ɗe mbaylitii yiiyam.

5 Non nan-mi malaa'ika kawjotooɗo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamɗo a pooccitiiɗo, a gooduɗo goodunooɗo, aan woni Ceniiɗo oo, sabi a jaadirɗo e sariya maa.

6 Saabe ko ɓe njuppi yiiyam seniiɓe e yiiyam annabaaɓe koo, aan duu, ndokku-ɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Eɓe kaandi hen.

7 Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe, sariyaaji maa yo goongaraaji yo pooccitiiɗi!

8 Malaa'ika nayaɓo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimɓe nguleefi mayre.

9 Yimɓe ɓee cumiraa nguleefi cattuki, kaa ɓe tuubaali ɓe teddinaali Laamɗo. Ko ɓe ngaɗi dee, ɓe njennu innde Laamɗo mo baawɗe ngoodani dow ɗii balaawuuji oo.

10 Malaa'ika joyaɓo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, ɗo o laamii ɗoo niɓɓinaa tika, yimɓe ndarii ana ŋata toni mum'en saabe naawalla.

11 Ɓe njenni Laamɗo jom kammu oo saabe uube maɓɓe e naawalla maɓɓe, kaa fuu, ɓe tuubaali iwde e golleeji maɓɓe bonɗi ɗii.

12 Malaa'ika jeegaɓo oo yuppi la'al mum dow maayo man-ngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo ɓeeɓi faa yoori faa mo hokka kaanankooɓe iwrooɓe funnaange ɓee laawol.

13 Non njii-mi seyɗaani'en tati bonɓe nanduɓe e paaɓi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo.

14 Ɓeen seyɗaani'en bonɓe yo waɗooɓe kaayeefiiji, yahooɓe
e kaanankooɓe aduna oo fuu faa hawrintinana ɗum'en wolde
ley ɲalaande darngal, ɲalaande Laamɗo Jom Baawɗe oo.
15 Joomiraaɗo wii:
—Kakkilee! Miɗo nii warda no gujjo nii. Baalɗo ɗaanaaki
haybi kaddule mum pati yaara terɗe ɓole yimɓe njiya ɗum
ana taartii, welii hoore!
16 Ɗi kawrintini ɓe e nokku biyeteeɗo e ibaraninkoore
Harmagedon.
17 Malaa'ika jeɗɗaɓo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande
toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu
too, ana wiya:
—Timmii!
18 Maje maji, dillereeji e gidaali ngaɗi, dimmbagol leydi
manngol waɗi. Hono ngol dimmbagol leydi waɗaali e aduna
oo gila yimɓe tagaa, no ngol sattiri mawnude!
19 Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje
jaaleɲi goɗɗe ɗee fuu kalkii. Laamɗo rewtii ngalluure
mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam
heewnde tikkere makko.
20 Duuɗe ɗee fuu kalkii, baamle kaaye ɗee fuu majji fey.
21 Malumaluuje ɓutte caami e yimɓe, wootere hen fuu
teddeefi mum ana waara e kilooji capanɗe nay. Yimɓe ɓee
njenni Laamɗo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon
balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

1 Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe le'e jeɗɗi
ɓee wari, wii kam:
—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu
sanne, jooɗiindu dow ndiyameeji keewɗi nduu.
2 Kayru kaanankooɓe aduna ɓee pijata, yimɓe aduna ɓee
cigirii e bamfaaraaku mayru.
3 Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa ley ladde
jeereende. Non njii-mi debbo ana waɗɗii taktakol boɗewol
keewngol inɗe bonkorɗe Laamɗo, jogiingol ko'e jeɗɗi e luwe
sappo.
4 Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe boɗeeje, ana soɗii
kaŋŋe, kaaye dime e ɲaaye luulu. Omo jogii e junngo makko
horde loonde kaŋŋe heewnde ko harmi heewnde tuundi
bamfaaraaku makko.
5 Ndee ɗoo innde nde maanaa mum suuɗii ana winndaa e
tiinde makko:
«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kaɲum e ko harmi ley aduna oo fuu».

6 Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewgol ko yari yiiyam
seniiɓe ɓee e yiiyam waraaɓe saabe njoppaali haala Iisaa.
Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne.
7 Kaa malaa'ika oo wii kam:
—Ko saabii so ɗum ana haayni maa? Mi firritante maanaa
cuuɗiiɗo oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waɗɗii jogiin-
gol ko'e jeɗɗi e luwe sappo ngol.
8 Taktakol ngol njii-ɗaa ngol, engol woodunoo, kaa ngol
heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi
mum walaa ɗo haaɗi nduu, ngol halkoyoo. Yimɓe aduna ɓe
inɗe mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila
e fuɗɗoode aduna ɓee, so njii ngol, kaayɗe nanngan ɗum'en,
sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan kasen
duu.
9 Ɗum ɗoo ana holla waajibi neɗɗo tawree hakkilantaaku e
faamu: ko'e jeɗɗi ɗee yo kaaye jeɗɗi ɗe debbo oo jooɗii e mum
ɗee. Eɗe cappoo kasen kaanankooɓe njeɗɗon:
10 njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeɗɗaɓo oo
waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiiwel seeɗa o laamotoo.
11 Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeɗɗon ɓee,
ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo
halkaare.
12 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee yo kaanankooɓe sappo ɓe
keɓaali laamu tafon, kaa ɓe keɓoyan baawɗe laamaade no
kaanankooɓe nii hakke wakkatiiwel gootel, kamɓe e taktakol
ngol.
13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, eɓe ndokka taktakol ngol doole
maɓɓe e laamu maɓɓe.
14 Ɓe kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto ɓe sabi
kayri woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e Kaananke kaanankooɓe,
kasen duu wondiiɓe mayri ɓee yo noddaaɓe, suɓaaɓe,
goonɗinɓe.
15 Malaa'ika oo wii kam kasen:
—Ndiyameeji ɗi njii-ɗaa bamfaaru nduu ana jooɗii dow
mum'en ɗii, kanji ngoni jaaleɲi e jamaa e leɲi e ɗemɗe.
16 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee, kaɲum e taktakol ngol,
mbaɲan bamfaaru rewru nduu, ɓola ɗum faa laaɓa heddoroo
terɗe ɓole, ɲaama tew mum, nduppa ko heddii koo e yiite.
17 Sabi Laamɗo loowii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya mum,
ɓe laatoo daande wootere, ɓe ndokka taktakol ngol laamu
maɓɓe, faa nde konngi Laamɗo ɗii fuu tabiti.
18 Bamfaaru rewru ndu njii-ɗaa nduu, kaɲum woni ngallu-
ure mawnde huɓindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo keewɗo baawɗe ana
iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna
oo,
2 O eewnii faa toowi, o wii:
«Nde halkiima!
Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!
Nde laatike hoɗorde seyɗaani'en bonɓe,
suuɗorde ruuhu tuunnuɗo fuu
e foondu tuunnundu waɲaandu fuu!
3 Sabi leyɗe ɗee fuu cigirii caamii
saabe bamfaaraaku mayre oo,
Kaanankooɓe aduna ɓee pijii e mayre,
jaagotooɓe e aduna ɓee fuu keɓii jawdi
saabe neemaaji mayre yaɓɓitiidi ɗii.»
4 Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:
—Njaltee e mayre, onon yimɓe am! Pati on ndeentu e mayre
luutti, pati balaawuuji mayre hewta on.
5 Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamɗo
rewtike golleeji mayre bondi ɗii.
6 Ngaɗiranee nde no nde waɗirani on nii. Njoɓto-ɗon ko nde
waɗi on koo cowe ɗiɗi. Horde loonde nde nde siiwani on e
mum ndee, ciiwanee nde hen cili ɗiɗi!
7 Jukkee nde, ngaɗee sugulla mayre hakke no nde teddiniri
hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e
ɓernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo
gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.»
8 Saabe ɗum, e ɲalooma gooto balaawuuji mayre caamata
e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete
e yiite, sabi Joomiraaɗo Laamɗo caroowo nde oo yo Jom
Semmbe.

Haala woyeede Baabila

9 Nde kaanankooɓe aduna reentuɓe e mayre jeenu so
neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan,
ɓe ɲonoto.
10 Ɓe toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre
pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde,
ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde
jukkaa!
11 Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cuŋlanan nde, sabi fay
gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe ɗii.
12 Jaaguuji maɓɓe yo kaŋŋe e cardi e kaaye dime e ɲaaye
e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiiɗudi e bagiiji
boɗeeji e leɗɗe uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi ɲiiye
ɲiibi e kaaki moyyiniraadi leɗɗe tiiɗuɗe coggu e jamɗe kire e
jamɗe ɓaleeje e haayre wiyeteende marba.

13 Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirɗi e uurnirɗi e
gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi
e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e
baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaaɓe.

14 Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiɗuno-ɗaa heɓude fuu woɗɗike ma: neema maa e
dawla maa fuu halkike, a hewtataa ɗum abada kasen.

15 Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde nda-
roo to woɗɗi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto
ɓe, ɓe mboyan, ɓe ɲonoto,

16 ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji
lobbi e bagiiji ciiɗi e bagiiji boɗeeji, soɗortonoonde kaŋŋe e
kaaye dime e ɲaaye!

17 E ley wakkati gooto tan, ɗee jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawɗi ɗii ɓee e dawooɓe
ɓee e summbooɓe ɓee, kaɲum e heɓooɓe nguure mum'en e
lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo.

18 So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

19 Ɓe njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe
mboyan ɓe ɲonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema
mum hokki jogiiɓe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley
wakkati gooto tan, nde halkike!

20 Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e
annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamɗo sarii nde ko
nde waɗi on koo!

21 E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nan-
ndungal no niisirde mawnde nii, wedii ɗum semmbe ley
geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiy-
ataake abada kasen!

22 Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hoɗooɓe gaaci
e yimooɓe e puufooɓe cereeli e buutute, golloowo ɲeeɲuɗo fay
gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unuɗe nanataake
kasen e ley mayre,

23 fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo
gorko e jommbaajo debbo welɓe daaɗe maatataake e mayre
kasen. Non worrata sabi jaagotooɓe mayre ɓurnoo aduna oo
fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leɲi ɗii fuu mboŋobaaku
mayre.

24 Yiiyam annabaaɓe e seniiɓe e waranooɓe ley aduna oo ɓee
fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamɗo ley alijenne

1 Caggal ɗum, nan-mi daaɗe toowɗe hono jamaa keewɗo
iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Halleluya!*
Kisindam e teddungal e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen,
2 sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo pooccitiiɗi!
O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondu aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yoɓtii yiiyam maccuɓe makko njuppaaɗam e
mayru ɗam.»
3 Ɓe mbii ɗiɗoɓere:
«Halleluya!
Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana ŋabba faa abada!»
4 Mawɓe noogayon e nayon ɓee e kuɗɗe nay guurɗe ɗee, kippii
e leydi cujidani Laamɗo jooɗiiɗo e bimmbeere laamu oo, ana
mbiya:
—Aamiina! Halleluya!
5 Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:
—Njettee Laamɗo meeɗen, onon maccuɓe makko fuu, onon
hulɓe mo fuu, tedduɓe e lo'uɓe!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

6 Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewɗo nii, ko wa'i
no dillere ndiyam keewɗam nii, ko wa'i no gidaali mawɗi nii,
ana wiya:
«Halleluya! Sabi Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
Jom Baawɗe oo tabintinii laamu mum.
7 Mbelto-ɗen, ceyo-ɗen, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.
8 O hokkaama kaddule o ɓoornoo,
bagi ɗaatuɗo, jalboowo, laaɓuɗo.»
Ɗeen kaddule ngoni golleeji seniiɓe moyyuɗi ɗii.
9 Malaa'ika oo wii kam:
—Winndu: noddaaɓe e ɲiiri yannge Njawdiri ndii ɓee,
mbelii hoore!
O wii kam kasen:
—Ɗii konngi yo goongaraaji, to Laamɗo ɗi iwi.
10 Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o
wii kam:

---

* **19:1** ***Halleluya*** yo haala ibaraninkoore, ɗum woni*Njetten JOOMIRAAƊO.*

—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa tiiɗuɓe e seettanaade Iisaa ɓee. Sujidan Laamɗo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

11 Caggal ɗum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ɓanngi. Baɗɗiiɗo mo oo ana wiyee Koolniiɗo ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta.

12 Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaaɗe laamu keewɗe ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko.

13 Omo ɓoornii saaya cuuwaaka e yiiyam, innde makko yo: «Konngol Laamɗo.»

14 Konuuji kammu ɗii njokki e makko ana ɓoornii kaddule bagi ɗaatuɗe, daneeje, laaɓuɗe, ana mbaɗɗii pucci daneeji.

15 Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leɲi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan ɗi loocol naawngol, o dippan e ɓoosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamɗo Jom Baawɗe mawnde.

16 Ndee ɗoo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraaɗo joomiraaɓe».

17 Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu ɗii fuu:

—Ngaree nootee ɲiiri yannge mawɗo mo Laamɗo waɗi oo,

18 faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waɗɗiiɓe mum'en e tew yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!

19 Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu daneejo oo e konu mum.

20 Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannooɗo kaayɗe yeeso maggol oo. E ɗeen kaayɗe o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee, sujidanannooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee. Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu.

21 Heddiiɓe ɓee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baɗɗiiɗo puccu daneejo oo kii, pooli ɗii fuu ngari nducciti tewuuli maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu gaɗoowo duuɓi ujunere

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal ɓunndu yiite ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, kaɲum e calalol manngol.

2 O nanngi kuungal ngal, ɗum woni mboddi aranndeeri
mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɗaani ndii, o haɓɓi ɗum duuɓi
ujunere.
3 O wedii ɗum e ley ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo
haaɗi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal
yoŋŋa jaaleŋi faa nde duuɓi ujunere ɗii kiɓɓi. Caggal ɗum,
ngal humtete wakkati seeɗa.
4 Non njii-mi bimmbeeje laamu. Jooɗiiɓe e majje ɓee
ndokkaama baawɗe sarde. Njii-mi kasen yonkiiji ɓe ko'e
mum'en tayiranoo saabe ko ɓe ceettanii Iisaa koo e saabe ko
ɓe mbaajii konngol Laamɗo koo. Ɓeen ngoni ɓe cujidanaali
taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, ɓe keɓaali
maande ndee e tiiɗe naa e juuɗe maɓɓe. Ɓeen nguurtii,
laamodii e Almasiihu duuɓi ujunere.
5 Ɗum woni immital aranal ngal. Maayɓe heddiiɓe ɓee
nguurtaali faa nde duuɓi ujunere ɗii kiɓɓi.
6 Malu e senaare ngoodanii jeyaaɓe e immital aranal ɓee!
Maayde ɗiɗoɓere ndee walaa ko waawi e maɓɓe, ɓe laatanto
Laamɗo e Almasiihu yottinooɓe sadaka, ɓe laamodoo e Al-
masiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 So duuɓi ujunere ɗii kiɓɓii, Ibiliisa humtete yalta kasu
mum,
8 faa yoŋŋa jaaleŋi gondi e paale aduna nay ɗee, ɗum woni
garol Yaajuuju e Maajuuju,* kaŋum e hawrintinde ɓe faa ɓe
mba'a no njaareendi geeci kammari wolde.
9 Ɓeen yimɓe cankitii e aduna oo fuu, ɓe pilii ngalluure
horsunde ndee, ɗo seniiɓe ɓee ngoni ɗoo. Oon wakkati fuu,
yiite iwi dow kammu, halki ɓe.
10 Ibiliisa yoŋŋannooɗo ɓe oo wedaa e weendu yiite e sitti
nduu, ɗo taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni ɗoo. Ɗon
ɓe njukketee jemma e ŋalooma faa abada.

Haala ŋannde darngal

11 Caggal ɗum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere
won jooɗiiɗo e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi
yeeso jooɗiiɗo oo, ɗi njiitaaka kasen.
12 Njii-mi maayɓe ɓee, tedduɓe e lo'uɓe, ana ndarii yeeso
bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere
nguurndam ndee duu udditaa. Maayɓe ɓee cariraa golleeji
mum'en binndaaɗi e dewte ɗee ɗii, gooto fuu hakke golle
mum.
13 Geeci oo tottii maayɓe mum, maayde e laakaraa tottii
maayɓe mum'en, gooto e maɓɓe fuu sariraa hakke golle mum.

---

* **20:8** ***Yaajuuju e Maajuuju***ana mbiyee *Gogu* e *Magogu* e ibaraninkoore.

14 Maayde e ko sabinbinta ɗum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde ɗiɗoɓere ndee.
15 Neɗɗo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heyɗintinirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa.
2 Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – ɗum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamɗo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii.
3 Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:
—Annii hoɗorde Laamɗo e yimɓe: o hoɗidan e maɓɓe, ɓe laatoo leɲol makko. Laamɗo e hoore mum wondan e maɓɓe, laatoo Laamɗo maɓɓe.
4 O soccan gondi gite maɓɓe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle ɓooyde ɗee fuu njawtii.
5 Jooɗiiɗo e bimmbeere ndee oo wii:
—Mi heyɗintinan huunde fuu!
O wii kam:
—Winndu ɗii konngi fuu, ɗi celluɗi ɗi goongaraaji.
6 O wii kam kasen,
—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuɗɗoode miin woni timmoode. Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo, mi hokkan ɗum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere.
7 Neɗɗo fuu jaaliiɗo heɓan ɗum fuu, mi laatoto Laamɗo mum, laatoo ɓiyam.
8 Kaa rofeeɓe e ɓe ngalaa goondinal e soɓuɓe golleeji e warooɓe yimɓe e fijooɓe e boŋobii'en e rewooɓe tooruuji e fenooɓe ɓee fuu, weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu woni ngeɗu mum'en. Ɗum woni maayde ɗiɗoɓere ndee.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiinooɓe le'e jeɗɗi keewɗe balaawuuji jeɗɗi cakitiiɗi ɗii wari, haaldi e am, wii:
—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.
10 Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamɗo ana jippoo,
11 annoora Laamɗo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laaɓunde no timtorgal nii.

12 Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii
dame sappo e ɗiɗi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuuɗi
baaba ɓiɓɓe Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii, inɗe mum'en ana mbin-
ndaa e dame ɗee:
13 dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati
saahal e dame tati ɓaleeri.
14 Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaayɛ
sappo e ɗiɗi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e ɗiɗon
nelaaɓe Njawdiri ndii ɓee ana e mum.
15 Malaa'ika kaaldannooɗo e am oo ana jogii loocol kaŋŋɛ
eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tata-
wol mayre ngol.
16 Tatteeji mayre nay ɗii fuu potu, njuunndi mayre e njaan-
nji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol,
nde laatii geɓe ujunaaji sappo e ɗiɗi (12 000),* njuunndi ndii
e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu.
17 O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e
capanɗe nay e nay (144), huulagol ngol yimɓe kuulortoo ngol
malaa'ika oo huulortoo.
18 Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kaŋŋɛ dimo
baaɗo no timtorgal laaɓungal nii mahiraa.
19 Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaayɛ
dime fuu: aranndeere ndee yaspa, ɗiɗoɓere ndee safiir,
tatoɓere ndee agate, nayoɓere ndee emerooda,
20 joyoɓere ndee sardoniksi, jeegoɓere ndee sarduwaan,
jeɗɗoɓere ndee kirisolita, jettoɓere ndee berili, jeenaɓere
ndee topaas, sappoɓere ndee kirisoparaas, sappo e go'oɓere
ndee yasente, sappo e ɗiɗoɓere ndee ametiste.
21 Dame sappo e ɗiɗi ɗee yo ɲaayɛ luulu daneeje sappo e
ɗiɗi, damal fuu ɲaayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare
ngalluure ndee yo kaŋŋɛ dimo jalbiroowo no timtorgal nii.
22 Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomi-
raaɗo Laamɗo Jom Baawɗe oo e Njawdiri ndii ngoni suudu
dewal mayre.
23 Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana
ɗum, sabi darja Laamɗo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni
lampa mayre.
24 Jaaleɲi ɗii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe
aduna ɓee ngaddan e ley mayre jawle mum'en.
25 Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre ud-
dataako ɲalooma!
26 Ɓe ngaddan jawle e teddeengal jaaleɲi maɓɓe e ley mayre.
27 Huunde soɓunde naatataa e mayre, wanaa haala gol-
looɓe ko waɲaa, kaɲum e fenooɓe. Naatooɓe e mayre dee,

* **21:16** Ɗum hawrata kilooji 2 200

ɓe inɗe mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee, ɗum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

1 Caggal ɗum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam
mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii,
eɗam iwra to bimmbeere laamu Laamɗo e Njawdiri ndii too.
2 Eɗam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji
maayo ngoo ɗiɗi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum,
ndimoowi cili sappo e ɗiɗi – lewru fuu cilol. Haakolooji makki
yo safaare sellinoore jaaleɲi.
3 Ko Laamɗo huɗi fuu, tawataake ley ngalluure ndee han-
kasen. Bimmbeere laamu Laamɗo e Njawdiri ndii darotoo e
ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo,
4 njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiiɗe mum'en.
5 Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa
naa fooyre naange sabi Joomiraaɗo Laamɗo laatoto fooyre
maɓɓe. Ɓe laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Malaa'ika oo wii kam:
—Ɗii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraaɗo Laamɗo,
loowuɗo konngol mum ley annabaaɓe oo, neli malaa'ika
mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.
7 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa!
Neɗɗo fuu kaybuɗo ko woni e dewtere annabaaku ndee
ɗoo, weli hoore.
8 Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle ɗee fuu. Caggal ko
nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika
kollannooɗo kam oo faa mi sujidana mo.
9 Kaa o wii kam:
—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa
annabaaɓe ɓee, kaɲum e haybooɓe konngi gondi e ndee ɗoo
dewtere ɓee. Sujidan Laamɗo!
10 O wii kam kasen:
—Pati suuɗu haalaaji annabaaku gondi e ndee ɗoo dewtere
ɗii, sabi wakkati mo ɗum fuu ɗum laatotoo ɓadiima.
11 Gaɗoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, coɓuɗo
golleeji yo heddo e golleeji mum coɓuɗi ɗii, moyyo yo heddo
e moyyuki mum, ceniiɗo yo heddo e senaare mum!

12 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa, miɗo waddora mbarjaari
faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum.
13 Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuɗɗoode
miin woni timmoode.

14 Loonnooɓe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa ɲaamde
e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee
damal, mbelii hoore!
15 Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe boŋobii'en,
ɓe fijooɓe, ɓe warooɓe yimɓe, ɓe rewooɓe tooruuji, ɓe fenooɓe
e ley haalaaji e golleeji fuu.
16 Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo ɗee kulle
e ley deente goondinɓe ɗee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi
taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!
17 Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:
—War gaa!
Neɗɗo fuu nanɗo yo wii: «War gaa!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo yo war, muuyɗo fuu yo yar e ndiyam
ndokkoojam nguurndam ɗam meere meere.
18 Miin Yuhanna, miɗo jeertina neɗɗo fuu nanɗo konngi
annabaaku gondi e ndee ɗoo dewtere ɗii: neɗɗo fuu ɓeyduɗo e
majji huunde, Laamɗo ɓeydan e jukkungo joomum balaawu-
uji cifaadi e mayre ɗii.
19 Neɗɗo fuu tayuɗo yoga e konngi ndee ɗoo dewtere
annabaaku, Laamɗo tayan goodi mum e lekki nguurndam
cifaaki e mayre kii, kaɲum e ngalluure seniinde sifaande e
mayre ndee.
20 Ceettantooɗo ɗeen kulle oo wii:
—Tayoral, miɗo wara ɓooyataa!
Aamiina! War Joomiraaɗo men Iisaa!
21 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon on fuu!